

Hist. lit. L. 3. C. 18. Sect. 4. 5. Hist Theol.

BB. 829. analog. cum Petro Poiret.

Conf. quoque BB. 1204. b. Ling. Erudit. vitae

4° Asc. 270

Hist. litt.

DE
MYSTICIS
GALLIÆ
SCRIPTORIBVS

MVLTIPLICIQVE IN EA
CHRISTIANORVM RITVVM
ORIGINE.

SELECTÆ DISSERTATIONES,
in singulas Ecclesiæ ætates digestæ.

*Quarum primæ Centuriæ, vice coronidis, accessit polemicus
de Apostolatu Gallico SANCTI DIONYSII
AREOPAGITÆ Tractatus.*

Authore ANDREA DV SAVSSAY Parisino, S.R.E. Protonotario,
Concionatore Regio, necnon Ecclesiæ Sanctorum
Lupi & Ægidij in vrbe Pastore.

PARISIIS,
Sumptibus SEBASTIANI CRAMOISY, Typographi
Regij ordinarij, viâ Iacobæâ, sub Ciconiis.

M. DC. XXXIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

Jo. Alberti Fabricii

F B D K

MAY 21 1812

GALLIE

SCRIPTORIBVS

MULTIPLICE IN EA

CHRISTIANORVM RITVM

ORIGINE

SELECTA DISSERTATIONES

in Anglica Ecclesia

Quarum prima Centum, hinc etiam, accessit polemicae

de Apostolica Ecclesia et Pontificatu

ARGVMENTA

Auctor: ANDREA DE SASSA, Pontificis, S. R. E. Secretarius

Consecratione Regis, necnon Ecclesiae Sanctissimae

Lupus Augustinus de Pallares

Sumptibus SEBASTIANI CRAMERII, Typographi

Regis ordinis, et Alacorum, Coloniae

M. DC. LXXIX.

CM. PRINCEPS REGIS

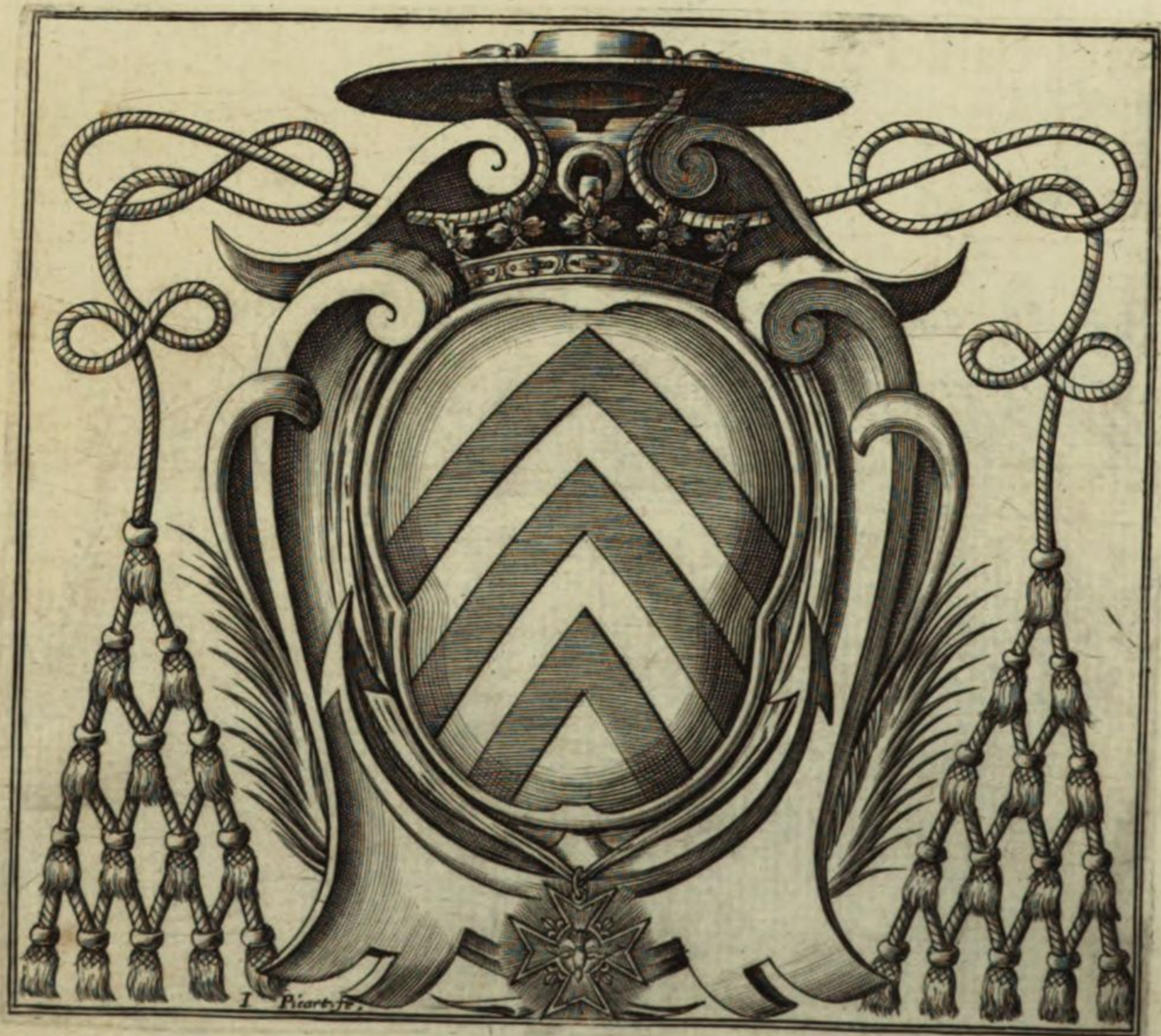
Handwritten signature or mark at the bottom left corner.

EMINENTISSIMO
A. R. M. A. N. D. E.
CARDINALI D. V. N.
DE RICHELIEU.

Indiscreti Imperii Vestri
NICHANUS

perpetue venerationis & obsequii
VOTUM
PAT. DICAT. CONSECRAT.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

EMINENTISSIMO PRINCIPI
ARMANDO
CARDINALI DVCI
DE RICHELIEV,

Ineluctabili Liliorum Vindici;

MAGNANIMO
Orbis Gallici priscae amplitudinis
INSTAVRATORI;

Orthodoxæ Patrum fidei, quam adamantino
calamo tutatus est,

ASSERTORI
PRÆPOTENTI, PIO, INCLYTO.

Sacra hæc Christianissimæ Ecclesiæ

PRIMORDIA
Mystrarumque eiusdem Sanctissimorum

PRÆCLARA INSTITVTA:

Vnà cum Gallici Apostolatus
SANCTI DIONYSII AREOPAGITÆ
pia æquè ac necessaria Defensione,

ANDREAS DV SAVSSAY Protonotar. Apost.
adpromerendum auitæ traditionis præsidium,

testandumque
perpetuæ venerationis & obsequij

VOTVM
DAT, DICAT, CONSECRAT.

B. FVLBERTVS EPISCOPVS
CARNOTENSIS, in Epistola ad Finardum,
ordine 2. paulò post initium.

S TET Regina Ecclesia, à dextris Regis sui, in ve-
stitu deaurato, circumdata varietate. Nos verò tri-
ta & peruulgatâ Patrum viâ incedentes, Patrum me-
moriam in rationali pectoris nostri, id est, precedentium
Patrum exempla, præ oculis habeamus. Et quæ ratio-
nabiliter eos egisse cognouimus, teneamus. Ea verò quæ
spirituali consilio ab iis ordinata sunt, etiamsi infirmi-
tatis nostræ ignorantia ad plenum videre non possumus,
temerariæ cauillationis dente non rodamus. dum tamen
à fide hæc nequaquam exorbitare sentimus. Dicit
scriptura. Audi fili mi disciplinam patris tui: &
ne dimittas legem matris tuæ.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

SCITE quidem, rectéque admodum, scripsisse mihi videtur magnus ille Picus Mirandulæ Comes; *nihil aliud esse titulum libri, quàm breue proæmium; siue delineationem parvam operis: vicissimque proæmium ipsum, titulum esse diffusum.* Quæ summi viri sententia, in inscriptione huiusce lucubrationis, locû vti habeat (erudite Lector) progrâma ipsum satis indicat, quo texturæ opusculi totius, nitidum patet specimen, meumq. expressum, tã breui quàm genuina epigraphe, conspicitur institutum. Prænotatur enim hic liber, DE MYSTICIS GALLIÆ SCRIPTORIBVS, &c. Quia ex suscepto opere tractat, de primis Galliæ Mystis, qui salutarî præconio illam in Christi cultu erudierunt, sacratâsque eiusdem theorias, mysticâsque praxes præclaris suis documentis atque institutis tradidêre. Subinde verò de iis etiam agit authoribus, qui per succedanea temporum curricula, ipsam religionis Christianæ cæremoniarum disciplinam, ad hanc vsque ætatem illustrauerunt: atque plurimùm itidem, quâ sacrorum morum institutionibus, quâ eximiis diuinorum officiorum, ac Ecclesiasticorum rituum incrementis, condecorârunt. Denique cum ad splendorem quo mirè promicat ipsa Catholica religio, magna ex parte prouexêre. Ea etenim laude di-

In resp. præ
Ente & vno.

P R Æ F A T I O

gna profectò nostra est Gallia, quæ ex quo semel veram pietatem agnouit atque professa est: ipsam & votis, & sanctitate, religiosissimisque moribus atque disciplinis excoluit: quin & armis exertoque pro Christi asserenda fide & gloria, robore, ceteris quævisque gentibus longè præcelluit. Adeo ut illa certè vna extiterit quæ exemplum pietatis heroica virtute tuendæ, religionisque speciosis quibusque institutionibus, ac Christianis verè cæremoniis exornandæ, mortalibus princeps præstiterit: quo quicquid deinde sanctæ æmulationis apud exteras gentes inoleuit, id illi sanè vni ferre acceptum, iure conueniat. Quamobrem Gregorius I X. scribens ad Henticum Archiepiscopum Remensem meritò assererat, recognoscere se vtróque fateri, *Ecclesiam Gallicanam post sedem Apostolicam, esse immotum fidei fundamentum, & speciosum quoddam speculum totius Christianitatis.*

Et verò quàm inconcussa semper fuerit ista Ecclesia, Christianæ fidei colūna, abūdè omnino in Martyrologio Franciæ ex ipsa nostratiū Sanctorum inuicta fide, patefecimus. Vt autem omnis Christianæ pietatis perlucidū sit speculum, toto hoc in opere propatulo exponimus: quo præclariorum ferme Catholicæ Ecclesiæ rituum origines, è Christianissimæ Ecclesiæ fontibus (postquā ipsa suscepit ex Apostolicæ sedis vitali scaturigine, prima Christianæ institutionis profluvia) limpidissimo fluxu manasse indicantur: Authorésque eorumdem sua singuli ætate, qua ab Apostolicis ipsis temporibus ipsa in Gallia floruerunt, propriis collustrati elogiis recensentur. Hoc igitur singulari pollet decore Gallia, hoc præeminet specialis laudis honore: vt de ea Catholicæ Ecclesiæ primogenita, meritò hæc vox gratulabunda sponsi, vsurpari possit. *Multe filie congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas.* Nec enim inter omnes filias matris Ecclesiæ, seu gentium (vt vocat propheta) familias, vlla ei potest æquiparari. Nulla etenim vnquam reperta est quæ insignioribus veræ fidei dotibus præeminuerit, fulgentio-

Prouerb. 31.

29.

Psal. 11. 28.

A D L E C T O R E M.

ribusque Christianæ sapientiæ sideribus irradiata, præclariora religioni sanctissimæ ornamenta præstiterit, atque indiderit.

Habet argentum venarum suarum principium, omnisque Iob. 28. 1.
ille fermè decor Catholicæ religionis, quo ornatum nitet Sanctuarium Dei (in vno ineluctabili Apostolicæ petræ fundamento collocatum :) apparatus inquam ille sacer, quem attoniti stupent ipsi Catholicæ Ecclesiæ hostes ; porro eius filij tantopere prædicant & mirantur, suas origines, suos fontes, suos auctores, ab vnus ferè Gallicanæ Ecclesiæ sinu prodeuntes exuberantésque accepit. Id verò tum facile cognoscet atque fatebitur, quisquis sedulò hancce collectionem perlustrauerit. In qua cernere est propriis adscriptos ordinibus, suisque singulos præconiis consignatos, ducentos plusquam auctores mysticarum theoriarum, praxeon, cæremoniarum, rituumque sacrorum & obseruationum, quas ipsa Catholica, Apostolica, & Romana Ecclesia (quæ magistra prima religionis, eiusdem instituta cæteris omnibus quarum mater est præstitit ; dogmatumque puræ fidei certas regulas præfixit, vnâque cum præcipuis diuini cultus formulis & disciplinis tradidit :) magno applausu suscipiens, comprobauit ; quæ haud minus quàm propria inuenta atque instituta reputans, læta de primogenitæ filiæ tam spectabili solertia ; sibi ipsique affatim gratulando admisit, ac suos in census transcripsit. Quin & velut *argentum septies probatum*, aurumque purissimum, quo ceteras Ecclesias ditaret atque decoraret, toto orbe larga manu diffudit : atque virenti etiamnum vsu retinens, perenni obseruantia omnibus populis Christianis, suomet imperio ac exemplo, commendauit.

Hanc eximiam Gallicanæ Ecclesiæ gloriam (quam inter insigniora eiusdem decora sapiens quisque æstimator, iure connumerabit) cùm deprehenderem in antiquis eius Patrum monumentis abditam : elicere ex

P R Æ F A T I O

Heb 10.39.

**Mitte depone
colla Sicam-
ber: incende
quod adorasti:
adora quod
incendisti.*

sacræ vetustatis penu, in lucemq. educere, nō segni manu neq. inani, vt reor, proposito iam ante aliquot annos cōstitueram. Cū enim Martyrologium Sanctorum Gallia nuper excusum contexerem, commentariisq. in ipsum adornandis necessariam supellectilem appararem: obseruationes ea dere magis insignes seposui: quib. subinde quasi in fasciculum collectis, proprium hunc tractatum aliquando ordiri atq. construere possem. Eo scilicet fine, vt antiquam Catholicæ religionis formam, qualis Patrum memoriâ floruit, hoc expressam syntagmate segregibus, seu nouis (vt Apostolus loquitur) *subtractionis filius* obiicerem, quatenus illa diuina specie conspectâ, exitiosæ suæ defectionis à veræ & antiquæ Ecclesiæ communionē, ipsos pueret atque etiam pœniteret. Dūmque pios quos rident & contemnunt eiusdem Ecclesiæ ritus, à tantis auctoribus prodiisse aduerterent, hâcque intelligerent ratione, quid mysterij complectantur, quid spirant sanctitatis, sacri ferant decoris & diuinæ conferant gloriæ: ita demum easdem pias cæremonias & maiorum veneranda instituta, quæ hactenus iniuriâ abiecerunt; meliùs edocti vltro reciperent, atque quâ par est reuerentia prosequerentur. Scilicet vt sancti Remigij Francorum in Christo Pædagogi, monitum egregium * feliciori vice exequentes, quæ errorum phantasmata hactenus adorauerunt, de cetero execrari incipiant: quæ verò Christiana dogmata atque Catholica mysteria impiè aspernati sunt, iam profiteri & colere haud in posterum vereantur.

Insuper operæ precium censui hunc fasciculum conferre in sacrorum aliquot hominum gratiam atq. subsidiū. Videlicet vt nonnulli minus periti diuinorum Officiorum ac rituum: *scientiam tabernaculi* hinc faciliiori methodo addiscerent; ex iisque rudiores qui penitiora Sanctuarij nondum introspexerunt (nimirum qui minimè callent mysticam Ecclesiasticorum officiorum œconomiam) quasi in promptuario haberent, quid de diuinorum mysteriorum tractatione, sacrarum cæremoniarū ritu

A D L E C T O R E M.

ritu atque significatione, præconiorum Ecclesiasticorū auctoribus, de quibus frequenter, atque ut plurimum nimis curiosè à nonnullis interrogantur, quo ad satis sit, doctis ac indoctis respondeant. Qui verò venerando ex hoc ordine, negligentius ipsa mysteria tractant quàm postulat Dei O. M. cui seruiunt numen & maiestas, ipsorum officiorum quæ obeunt dum aris ministrant præstantia & dignitas, Ecclesiæ Catholicæ decus, & communis omnium pro quibus ipsa sacra fiunt, salus & incolumitas: quâ reuerentiâ & honore hæc sint à se exercenda, edoceantur; atque sic ab ipsis sacro suo munere piè, sensatè, ac congruè perfurgentibus, in hominum animis pietas atque religio efficacius excitentur.

Denique ad specialem Galliæ laudem & commendationem, opus hoc mysticorum Rituum concinnare aggressus sum. Tametsi enim plurimi præstantis doctrinæ ac pietatis Scriptores, hætenus de Ecclesiasticis ritibus differuerint, de iisque tractatus plerosque multiplici refertos qua pollebant eruditione in lucem emisserint: potius tamen diuinorum officiorum rationes mysticas exposuerunt: quam rituum ipsorum ortus, auctores, & literalem sensum attigerunt. quin & magis theorias quàm praxes sacras sunt interpretati: porrò nonnullas prætermiserunt intactas, quæ etiamnum vigent in usu, arcanas observationes. Galliæ verò nostræ, quæ in mysticæ huius panopiæ instruendo apparatu maximam laudis partem promeruerat, specialem haud habuerunt rationem: ut institutionum sacrarum quas religiosâ solertiâ illa adinuenit, suosque per alumnos inuexit, origines ipsimet natiuas vindicarent; eoque titulo (quæ ipsi debetur) Christianæ pietatis atque prudentiæ commendationem eidem referrent; sicque promeritis tam felicitis industriæ zelique exornandæ religionis præconiis, illam prosequerentur. Hæc autem affatim exhibentur in hoc volumine, quo candelabrum luminis (cuius fulgentibus adeò lucernis Dei tabernaculum, Ecclesia nimirum Christi Catholica irradiatur) liliis cernitur vndequaq. adornatū;

P R Æ F A T I O

cùm ex Gallicanæ Ecclesiæ religiosis inuentis, ipsa diuini cultus œconomia, & religionis Catholicæ pretiosa quæque supellex, illustrata conspicitur. Magisque longè fulget vniuersalis Ecclesia, horum liliorum suorum exornata candore, quam Salomon speciosus dudum enituit in omni suo decore, ac regij apparatus tam studiosè exquisita gloria.

Et mihi equidem primùm in animo fuit (quemadmodum huius operis ipsum institutum exigebat) integram hanc collectionem multiplicis in Gallia originis Christianæ pietatis rituum, & mysticorum Scriptorum, qui eosdem vel tradiderunt vel elucidârunt absolutam recensionem, vnũ in codicem cõgestam expromere. Sed à scopo parumper deflectere, secare opus, & duas in partes illud discernere, mihi sanè tametsi inuito necesse fuit. Cogente scilicet illa ipsa pietate, qua hunc colligendo fasciculum, desudabam. Tractandum enim mihi cùm esset de ipsius Gallicanæ Ecclesiæ primordiis ac institutionibus: itidem de eius Apostolis & primis præceptoribus mystisq; sanctissimis differere, vnà opus erat. Quorum etsi elogia in Martyrologio Galliæ propriis locis prætexuissẽ: tamen quia non ex professo de illorum institutis quib. religionem Christi celebrandam, exornandũque Dei cultum tradidẽ, eo in opere pertractassẽ; superesse hoc videbatur, vt iam de ipsorum traditionibus, statuto ex fine scribens, veneranda illorum nomina, speciali cum laude, commemorarem, ac proprium sub titulum reuocarem. Neque enim æquum fuisset illorum theoremata describere, sine ipsorum aliqua honorificatione, qui tantæ lucis radios, eandem in Galliam, (immò vniuersam Ecclesiam) præclaris hisce suis adinventionibus profuderunt.

At id præstare sine pugna, nõ licuit. Obstiterũt enim mihi pacificè progredienti, infesta æmulum signa, qui antiquitatis primæque gloriã, Gallicanæ ipsimet Ecclesiæ pro virib. detrahunt: dũ magno æstu cõtendunt, Apostolorum eiusdem Galliæ primas missiones, ad fera nimis tempora deducere. Hoc vnũ videlicet nitentes, vt pa-

A D L E C T O R E M.

rentes Ecclesiarum Galliae non tam nobiles quam hactenus habiti sunt, imposterum existimentur: nec tales amodo censeantur, quales ipsos esse, Maiores crediderunt & prodiderunt. *Apostolorum discipuli* (inquit praecipuus paradoxorum illorum sator & assertor*:) *ij qui Ecclesias nostras fundauerunt, vulgo asseruntur. Paucorumque apud Gallos nomen in fama fuit, quos credula nimium posteritas, ad Apostolorum tempora non retulerit, Petri & Clementis discipulos illustriores, ab ipsis Romanis Episcopis primos fidei Christianae auctores, se accepisse* GALLIA PRÆDICAT. In quo nupero scriptore, est merito quod plus modestiae desideremus. Si enim ipse Gallus est, Galliae communem fidem, antiquam persuasionem, perpetuam assertionem de primorum suorum Euangelistarum ætate Apostolica, dignitatēque primaria, quo pacto audet impetere, auctoritatem Patrum spernere, auitam synceritatem irridere? dum nimiae credulitatis Maiores arguere non dubitat, quos incertis & fabulosis monumentis deceptos, infano amore horridae & dedecorosa traditionis delusos: quin & priscos Galliae venerandos Antistites iis de rebus tractantes in synodicis confessibus deceptos, errores cæco intuitu, vel monoculo iudicio confirmasse, scibere non veretur: adeoque ipsos nuncupare haud illum pudet *auctores quidem probos & sanctos, sed imperitos?*

Quia verò DIONYSIVS Parisiensis Ecclesiae Pater, Galliaeque vniuersalis Apostolus, inter Euangelicos nuntios, nominis famā, & Apostoli Pauli magisterio illustris, praeter ceteris enituit: quodque ipsius & asseclarum in Galliam missio & accessus, praedicatio & triumphus longè celebrior ad oreis ceterorum fuerit: & quia de ipso Dionysio Gallia potissimum gloriatur, suaeque ingenitae ab ætate Apostolorum nobilitatis, fundamentum in eius titulis ipsa reponit: ideo id euertere fulcrum ac columnen, quibusque artibus aut arietibus potest, nuperus ille disputator enititur. Qui certè omnes ingenij sui neruos in hunc scopum intendit, ut deiecto hoc ex fastigio Apostolicae ætatis & gloriae DIONYSIO, illum ipso glorioso Arcopagita

* Author Historiarum (quas inscribit) Gallicanae Ecclesiae. At reuera, farraginum suarum, verae historiae Galliarum Ecclesiae aduersarum, lib. i. cap. 25. & 26. pag. 59.

Idem parte 2. pag. 91.

Idem eadem parte p. 62.

P R Æ F A T I O

titulo abdicet, gregalem fuisse Christianæ militiæ pugilem, non ducem primarium exercitus, innuat; posteri agminis nuntiorum fidei qui sub Decio vel etiā Diocletiano, in Galliam demum missi sunt, Legatum, suadeat. Hinc enim sese prorsus efficere quod maximè fatagit arbitratur. videlicet Gallicanæ Ecclesiæ cunabula Apostolicæ gloriæ splendore minimè enitere; at exordia eius admodum exiliora esse ac recentiora, quàm ipsa prædicet. Cùm neq. ab aliquo Apostolorum, neq. ab ullo ex illorū discipulis, minus autem ab ipso Dionysio (cuius nomine, inani nobilitatis typho, illam sese extollere criminatur) progenita sit: sed posterioribus longè temporibus ab inferioris classis mystagogis, Christianæque doctrinæ præconibus procreata fuerit. Tardè scilicet in Galliis, & postquam iam Scytæ, Mauri & Sarmatæ Christo Seruatori crediderant, religione suscepta. Quod certè si ita sit, exuat iam oportet Gallicana Ecclesia inclytum illū titulum *filie Primogenitæ* Cathol. Apostol. & Romanæ Ecclesiæ: quo natalium iure ornata & prædita semper vsq. modò, ceteris Occidentis Ecclesiis præcelluit. Quæque nunc vsque capiti vt proximius insitum membrum, copotita est honore, vt à summis ipsis Pontificibus prædicata sit, sancti Petri prima soboles: iam ad caudam ex vertice deiecta; * non apex Christianorum gens Gallica nominetur, sed prærogatiua excidat illa natiua, postremaque habeatur necesse est, & non prima. Cùm tamen Stephanus III. PP. ipsiusmet *sancti Petri nomine declaratum* esse affeueret*, *super omnes gentes quæ sub celo sunt, gentem nostram, Apostolo Dei Petro PRIMAM existere.*

Concussus igitur ipso amore patriæ, cuius per propudiosa illa molimina, non exteri quidem hominis, sed alumni Galliæ proprii; honorem temerari, imminui gloriam, & titulos præcipuæ nobilitatis, quæ ex Christo est obscurari: antiquitatis reuerentiam lædi, Patrum memoriam dedecorari, traditionis auitæ concuti firmitatem, animaduvertebam: contra tantos ausus has tam pias quàm necessarias vindicias natalium Gallicanæ Ecclesiæ

* Vide Testam. S. Remigij apud Floard. & Brissonium.

* Apud Baron. Tom. 9. ad an. 755. n. 28.

A D L E C T O R E M.

aggressus sum; quas tamen non minimùm doleo festinanter ac præmaturè nimium, solis in aspectum prodire. Has enim quas simul & texere & cudere oportuit, ob instantem causæ publicæ (quæ prompta fortique nihilominus defensione indigebat) periclitationem: accuratiùs aliquando exequi, congruentiorique loco exponere constitueram. Nempe illas intexere meis ad Martyrologiũ Galliæ Commentariis, vbi sub propriis titulis de cuiusque Galliæ Apostoli, Didascali, Tutelaris, ætate, dignitate, doctrina, agonibus, & meritis, ex professo mihi iusta incumbit occasio differendi.

Sed quia officij paræcialis continua instantia, ac aliorũ pondus laborũ studiorũmq. varietas, mihi impedimento fuerunt, quominus ipsos Martyrologij commentarios tã citò ac desiderabam, atq. etiam quàm auidè expetuntur à plerisq. gloriæ Sãctorum Galliæ amatoribus, in publicos vsus expromerem. Interim verò æmuli nos perpetuo æstu incesserent, quasi promissi oblitos cui soluendo impares nos esse, immò quoscumq. alios qui primas Apostolorũ Galliæ missiones, iuræque Areopagitica Ecclesiæ Parisiẽsis protomystræ, tueri vellent, passim proclamabãt. Fabulã enim esse exploratam, quicquid de Apostolatu Gallico Dionysij Areopagitæ, Gallia ipsa hætenus crediderat, vbiq. disseminabant. Quoniam verò paternam illam traditionem, in textu Martyrologij mei sum complexus, me quasi commetorum anilium assertorem perperam criminabantur: atq. ita opus gloriæ Sãctorum patriæ consecratum, magno conatu in contemptum traducebant. Tametsi quod ad me attinet, æquè potuissẽ illorũ hũc impetũ hac ratione reprimere, quòd præmaturè me vrgebãt, cùm edendorum commentariorum quos fueram pollicitus, fidẽ, (auxiliãte CHRISTO) prope liberaturus essem: cuius spem præstituendæ effluxum à textus ferè adhuc madenti editione, temporis breue interstitium nequaquam sustulerat. Maximè cùm construendo tam arduo copiosq. operi, exiguæ quib. me arctabant moræ impares essent. Typis interim agnosceret paratum esse magna:

P R Æ F A T I O

ex parte ipsum opificium nostrum ; cuius primi voluminis prælo committendi iam opportunitatem ipse operior : in quo eorum argutiis ac criminationibus potiori ex parte satisfacio. Quamobrem ipsos parumper expectando conquiescere, æquum esse. Id si nollent: me illos meritò posse iniustæ ac importunæ exactiōis arguere: quin & eorum infectationem non curare, & conuicia quæ ingerunt immerenti, fas esse aspernari. Ita inquam iure poteram me ex illorum eiusmodi impetitione acriori subducere. Idque ut iustè, sic fortè non illibenter fecissem, si mea tantum res hac in causâ intercessisset. Verùm quia eiusmodi importunis aduersariorum clamoribus, crebris querelis & scriptitationibus, auitæ traditionis veritas vndique laceßita, apud plerosque periclitabatur, patriæ lædebatur honor, Maiorum fides, sacræque omnis traditionis auctoritas concutiebatur. Gallicanæ Ecclesiæ antiqua dignitas, & pristinus religionis splendor obscurabatur: nonnihilque etiam apud exterarum nationes, regni huius Christianissimi (cuius Apostoli, toto orbe percelebris, nobilitas, à solis Galliæ alumniis ô pudor! iam impetitur) minuebatur existimatio, atque præcipuum decus gloriæ offundebatur. Non potui equidem sine graui reatu diutiùs conticere. Parisiensis sum enim. Fas mihi non erat Ecclesiæ cuius sum filius, impugnatam natiuam gloriam non tueri; ac iniuriâ eidem illatum tantum dedecus, quod amoliri poteram, pro virili non repellere. Omnem igitur remoram excutere mihi necesse fuit, ut iis molitionibus, adeo patriæ exitiosis, quin & Gallico nomini dedecorosis, ocyus occurrerem. Aduersarij fulcra euellere conantur antiquæ traditionis, qua nonnihil nititur suscepta ab Apostolorum discipulis in Gallia religio. Operæprecium igitur erat, quæ fundamenta quatunt, quantocyùs communire: atque contra ipsorum insultus principia quæ nutare volunt Ecclesiasticæ nostræ gentis historiæ, & Apostolicæ Ecclesiarum Galliæ originis exordia, obfirmare necessario propugnaculo oportebat. At quoniam Commentariorum

A D L E C T O R E M.

quos ordior in Gallicani Martyrologij (quo antiqua traditio vndequaue stabilitur) fulcimentum, ea est moles, quæ vt opus fuisset, breui educi manu in aciem non poterat: reprimenda interim ocys erat violenta æmulum incitatio, promptioris machinæ oppositione: libri scilicet istius Apologetici, quasi clypei fortissimi, præ-
tento ipsis obice; quo donec pleno instructi apparatu aduersus eos progrediamur, iacula quæ emittunt contra Patrum titulos, maiorumque scita, auspiciatò refringantur, vel in ipsos impetitores retorqueantur.

Eo igitur fine atque consilio hocce opus texui, quo non modò contra nuperos criticos, Mystrarum antiquissimorum Gallix sacra canities & dignitas vindicatur: sed præterea aduersus Catholicæ Ecclesiæ perduelles (profanæ scilicet nouitatis in fide inuentores, qui Apostolorum Gallix doctrinam deseruerunt, ab illisque traditam regni huius populis, religionis œconomiam euertunt, legesque eorum ac mores aspernantur) ipsorummet Gallix Patrum præclara instituta astruuntur, formatæque ab iis diuino afflatu sic approbatur Catholica ipsa religio, vt à capite vsque ad oram vestimenti, eius panoplia oleo gratiæ delibuta, nonnisi à Spiritu sancto disposita, ordinata (etiam quoad minimos ornatus qui in apparatu mystico filix Regis renident) demonstretur. Hinc autem eliciant Catholici, quo maiori pietatis æstu, in obseruantia paternarum traditionum inflammentur: & dum pulchritudinem Catholicæ Ecclesiæ, cuius (munere diuinæ gratiæ) sunt filij, suspiciunt, cultus diuini quem illa docet & exequitur splendorem mirantur: sese in intellectu-
bus manuum superni Pastoris dirigi animaduertant, & fidem cuius dogmata intemerata tenent, religionem cuius grata decora vident, mysteriaque refferata perspiciunt: ampliori complectantur pietatis ac deuotionis affectu, impensiorique officio feruidæ obseruantix & operationis comitentur. Etenim hoc illos docebit iste liber, qui licet intereius sit necessaria illa digressionem, de Apostolicis in Galliam primo sæculo factis missionibus: po-

PRÆFATIO AD LECTOREM.

tissimum verò subiunctâ illa Apologiâ pro Gallico beati Dionysij Areopagitæ Apostolatu, quasi dissectus videatur: continuus tamen plena reddita operis totius serie comparebit. His enim difficultatum superatis vorticibus reliqua ipsa tractatus connexio, viuis quasi amnis à suo fonte decurret, & placido, leni limpidoque suo ipso decursu, tumores quibus per obuios scopulos inflata, exundare visa est, sensim constringens; vndas suas tranquillâs spectantibus, sitientibusque suaues, fauente superno Naclero, qui solo nutu *procellam mutat in auram*, gratissimè exhibebit.

Ceterum satis superque mihi præfatus videor de tractatus huius mei instituto: in cuius seriem si quæ irreperint grauiora errata, precor te enixè, ERVDITE LECTOR, ubicumque deprehenderis pro tua solertia vt emendare; vel mihi quæ leuiora videbuntur, pro tua benignitate, condonare velis. At memineris quæso, in controuersis, quas hoc in codice expendo, dirimendis, multiplices occurrisse rerum difficilium anfractus: quos vt omnes transilirem, per arduum fuerat nullum in scopulum impingere: tamque longam sine contracto puluere excurrere palæstram; aut ex acri adeo pugna, vnde quaque redire illæsum. Pro tanto sudore mihi tamen satis omnino erit, si palma victoriæ, veritati & patriæ pro qua decertavi adscribatur. Quin & B. DIONYSIO AREOPAGITÆ, nostro Apostolo, hoc ex certamine, etiâ cum aliquo vulneris mei pretio, recens laurea comparatur: quâ de gloriæ suæ æmulorum deuicta pertinacia triumphans, perpetuum, ob hanc victoriam, quam propriis suis titulis reuexit, demum, auspice Rege gloriæ CHRISTO (cui pridem Galliam tam fortiter quàm feliciter subegit) trophæum obtineat.

SVMMA

SVMMA PRIVILEGII.

CAVTVM est LVDOVICI XIII. Christianissimi Franciæ & Navarra Regis privilegio, ne quis in Regnis ipsius intra septem proximos annos ab hac impressione numerandos, excudat, vendat, aut excudendum curet librum, qui inscribitur De Mysticis Galliæ Scriptoribus, &c. Authore ANDREA DV SAVSSAY Parisino, S. R. E. Protonot. Concionatore regio, necnon Ecclesiæ SS. Lupi & Ægidij in vrbe Pastore. Præter Sebastianum Cramoisy Typographum Regium ordinarium, Bibliolam Iuratum, ac Ciuem Parisiensem. Ne quis item ex Regis subditis librum eundem extra Regni fines excudendum instiget, sine consensu dicti Sebastiani Cramoisy, sub pœna confiscationis librorum, & aliis contra delinquentes expressis in diplomate, dato Parisiis die 15. Februarij 1639.

Signatum,

CEBERET.

APPROBATIONES OPERIS.

EGO Doctor Theologus sacræ Facultatis Parisiensis, polliceor & testor legisse studiosè, & recensuisse librum hunc doctissimi viri Domini DV SAVSSAY, in sacro iure Doctoris & Parochi Ecclesiæ sanctorum Lupi & Aegidij. *De Mysticis Gallie scriptoribus*. In quo mysticam polymitã & admirabilem animaduerti texturam εἰθέων εἰκόνων, hoc est, diuinorum virorum Ecclesiæ nostræ, opere plusquam Phrygionico confectam & acupictam. Vidi & arcolas aromaticum à Pigmentario elegantissimè confitas, quas & irrorant & irrigant aquæ viuentes, quæ fluunt impetu de Libano Apostolicæ Ecclesiæ: atque imprimis docibilem Dei Sanctum Dionysium nostrum vindicatum Arcopagitam, cui vineta & vindicata est Regum nostrorum purpura flataria. Atque hæc est authoris operosa industria & argumentosa opera certè δυσμάχμος. Lutetiæ Parisiorum apud Cardinetum S. Nicolai nostri 25. die Ianuarij 1639.

G. FROGER.

EGO Doctor Theologus sacræ Facultatis Parisiensis legi singulare opus D. ANDRÆ DV SAVSSAY, *De Mysticis Gallie scriptoribus*, in quo doctissimus author, pro aris & patria pugnans, accuratissimam operam ponit in asserendo & vindicando Gallie DIONYSIO AREOPAGITA: atque adeò in erudita hac & laboriosa appendice Martyrologij sui totam litem ad vltimos apices exigens multa delibat, quæ antiquitati Ecclesiasticæ & veteris disciplinæ Ritibus facem præbent. In omnibus purè & orthodoxè & ad regulam Catholicæ Ecclesiæ. Scripsi Parisiis 29. Ianuarij 1639.

CHAPELAS. C. S. IACOBI.

SYNTAGMA

HVIVS OPERIS

DE MYSTICIS GALLIÆ

SCRIPTORIBVS, &c.

SÆCVLVM I.

Ab anno Domini 35. ad 100.

S. PAVLVS APOSTOLVS

Gallie consecrator.

à pag. 1. ad 149

I. RITVS CHRISTIANÆ PIETATIS.

Nimirum ordo Missæ à sancto Paulo Apostolo dispositus.

à pag. 10. ad 15. inclus.

II. RITVS.

Portare mysterium fidei in conscientia pura ; speciale Diaconorum ex dispensatione Apostolica munus est.

à pag. 16. ad 22.

III. RITVS A S. PAVLO TRADITVS.

Expurgatio animæ, necessaria ad diuinam synaxim dispositio.

à pag. 22. ad 29. inclus.

SYNTAGMA

IV. RITVS A S. PAVLO APOSTOLO PER
per scripta traditus,
Vt obsecrationes solennes fiant pro Regibus, in
sacra Liturgia.

*Quo sub titulo agitur de speciali pro Rege Christianis-
simo oratione.* à pag. 30. ad 36

V. RITVS A S. PAVLO TRADITVS.
*Sedium Episcopaliū, ac Paræcialiū Ecclesiarum insti-
tutio.* à pag. 36. ad 49

VI. RITVS A S. PAVLO APOSTOLO
traditus.

Nominis Dei inuocatio in omni fidelium actu. à p. 49.
ad 51

VII. RITVS A S. PAVLO TRADITVS.
*Menſæ benedictio, & de sumptis inde cibis gra-
tiarum actio.*

*Quo sub titulo de mysticarum aliarum lustrationum
origine, recta linea differitur.* à pag. 51. ad 53

VIII. RITVS A S. PAVLO TRADITVS.
Martyrologij conscriptio. à pag. 53. ad 57

IX. RITVS A S. PAVLO TRADITVS.
Veneratio Apostolica coronæ. à pag. 57. ad 62

X. RITVS A S. PAVLO TRADITVS.
Vt mulier velato capite in Ecclesia oret. à pag. 62. ad 70

XI. RITVS A S. PAVLO TRADITVS.
*Qui est de officiis & iudiciis Ecclesiasticis; necnon de
sacra generali politia.* à pag. 70. ad 128
§. 1. *De sacris Cancellariis.* à pag. 75. ad 80

HVIVS OPERIS.

DIGRESSIVNCULA.

- De Vicecancellario S. R. E.* à pag. 80. ad 89
§. II. *De Suffraganeis.* à pag. 89. ad 95
§. III. *De Officialibus, seu Ecclesiasticis iuridicis.*
Subiunctimque & obiter,
1. *De utroque Episcopi foro.* 2. *De præcelsiori eius throno.* 3. *De Presbyterorum sedilibus circumpositis.*
4. *De Pænitentiarij Cathedratici institutione.*
5. *Sacri denique iuridici, quem Officialem iam vocant, initio antiquissimo.* à pag. 95. ad 108
§. IV. *De Archidiaconis & Protodiaconis.* à p. 108 ad 128

XII. RITVS.

*Sen doctrina generalis à sancto Paulo tradita, de Cere-
moniis sacris, & mystica Christianæ religionis pa-
noplia, ac Ecclesiæ Catholicæ honesta piâque in om-
nibus dispositione.* à pag. 128. ad 149

S. LVCAS EVANGELISTA.

*Imaginum Saluatoris & gloriosæ eius Genitricis in-
uentor.* à pag. 149. ad 154

S. LINVS SEQVANORVM APOSTOLVS.

*exque sancti Pauli affeccla, beati Petri Vicarius,
primusque eius successor in summa
fede Romana.*

CAPVT PRIMVM.

*Dissertatiuncula admodum necessaria, de Sanctorum A-
postolorum Petri & Pauli salutifero cursu, necnon*

SYNTAGMA

concurſu triumphali. à pag. 154. ad 161

CAPVT SECVNDVM.

Conciliatio binæ ſententiæ, quarum altera Linum facit Pauli ſectatorem: altera Petri Vicarium, & deinde ſucceſſorem aſtruit. à pag. 161. ad 168

CAPVT TERTIVM.

De tempore quo venit Biſontium ſanctus Linus, miſſus à S. Petro. à p. 169. ad 176. excluſ.

CAPVT QVARTVM.

I. RITVS A S. LINO TRADITVS.

Baptiſterij in Gallia prima conſtitutio. p. 176. & ſeqq.

II. RITVS A S. LINO TRADITVS.

Vt mulier, nonniſi velato capite, Dei templum ingreſſiatur. à pag. 181. ad 184. incluſ.

III. RITVS A S. LINO TRADITVS.

Sanctorum vitæ conſcriptio: documento piæ poſteritatis plurimùm profutura. à p. 185. ad 188

IV. RITVS A S. LINO TRADITVS.

Pallium Pontificale. à p. 188. ad 279

LIBELLVS DE PALLIO SACRO.

CAPVT I. *De auctore Pallij Pontificalis.* p. 188 ad 192

CAP. II. *De origine Pallij.* à p. 192. ad 199

CAP. III. *De materia & forma Pallij.* à p. 199. ad 203

CAP. IV. *De Pallij tam vocali quàm myſtica ſignificatione.* à pag. 203. ad 211

H V I V S O P E R I S.

CAP. V. De petitione Pallij, à p. 211. ad 220

CAP. VI. De Pallij concessione. à p. 120. ad 226

Collationis Pallij Pontificalis factæ illustrissimo primo
Archiepiscopo Parisiensi, litteræ Apostolica, à p. 226.
ad 228

Rescriptum Apostolicum ad reuerendissimos Episcopos
Carnotensem & Aurelianensem, vel eorum alte-
rum: de collatione prædicta efficaciter exequenda.
à pag. 228. ad 229

Forma dandi Pallij, præscripta ab Apostolica sede.
à pag. 229. ad 230

Forma iuramenti pro Pallio præstandi, secundum vigen-
tem Romanæ Ecclesiæ consuetudinem. à pag. 230.
ad 231

Solennis assignatio, seu traditio Pallij, facta illustrissi-
mo Archiepiscopo primo Parisiensi, per reuerendissi-
mum Episcopum Carnotensem executores mandati
Apostolici. à pag. 231. ad

CAP. VII. De auctoritate Pallij. à p. 233. ad 246

CAP. VIII. De defectu Pallij. à p. 246. ad 258

CAP. IX. De ordinario Pallij usu. à p. 258. ad 263

CAP. X. De extraordinario usu Pallij. à p. 263.
ad 269

CAP. XI. De multiplicitate Pallij. à p. 269. ad 272

CAP. XII. & vltimum. De Pallij singularitate.
à p. 272. ad 279

S. SAVINIANVS CELTICÆ

Galliæ Apostolus, Senonensium Proto-
martyr ac Antistes primus.

Anno Christi
44.

SYNTAGMA

Solennitatis Natalis Domini apud Gallos insignis initiator, necnon mirificus trophæi Dominicae crucis impressor. à p. 279. ad 300

Eodem tempore.

S. POTENTIANVS SECVNDVS
Senonensium Antistes.

S. Saviniani socius, B. Petri missus, Christi que purpuratus testis : necnon incruenti sacrificij quotidianus immolator. à p. 300. ad 302

Anno Christi
44. excurrente,
seu ineunte
45.

S. MARTIALIS AQVITANIÆ
vtriusque Apostolus.

Pontificalium benedictionum in sacris Mysteriis inuentor. à p. 302. ad 341

S. DIONYSIVS AREOPAGITA
Galliæ Apostolus, Lutetiæ Parisiorum
primus Episcopus.

Necnon primus diuinorum officiorum ac mysticorum rituum, in Gallia, Dictator & Interpres. à p. 343. ad 1199

PRÆFATIONCVLA.

APOLOGIA

Pro Hilduino San-Dionysiano Abbate Arcopagitarum vindiciarum ex iussu Ludouici Pij Imperatoris ac Regis Christianissimi conditore.

PRÆ-

HVIVS OPERIS.

PRÆFATIVNCULA super hac tractatione

CAP. I. *Areopagiticæ vindicias ab Hilduino fuisse tam piæ quàm necessariè initas.* à p. 346.

CAP. II. *Nec deceptum fuisse Hilduinum in Areopagiticarum vindiciarum collectione: neque deceptorẽ in earumdem editione convinci posse.* à p. 354. ad 370

CAP. III. *Errare potiùs qui criminantur Hilduinum: cuius Areopagitica plerique non legerunt: ceteri non hæcenus refutârunt.* à pag. 370. ad 374

CAP. IV. *Sententiam suam validis argumentis & probationibus legitimis Hilduinum confirmâsse; hæcque neque confictam, neque novam, sed per antiquam & sinceram indicâsse.* à p. 374

CAP. V. *Ex intima Galliæ contestatione Hilduinum ostendisse assertionis suæ de identitate Dionysij Atheniensis, cum Parisiensi, veritatem.* à p. 374. ad 405

CAP. VI. *De Gracæ Ecclesiæ, cui in hæsit Hilduinus, testificatione.* p. 405. & seqq.

CAP. VII. *De attestatione Apostolicæ Sedis.*

Cuius traditione suffultus Hilduinus, Dionysium Galliæ illuminatorem à S. Clemente missum, fuisse ipsum quam Athenis Paulus Apostolus convertit, tinxit, & sacrauit Dionysium Areopagitam, asseruit.
à pag. 439. ad 507.

Art. 1. *Dionysium primum Episcopum Parisiensem, esse vnum eundemque cum Atheniensi, ex Romanæ Ecclesiæ doctrina & traditione, quæ ex sacris eius antiquis tabulis, etiam à Beda transcriptis elicitur, aperte demonstrari.* à p. 455. ad 470

Art. 2. *Idem probari ex summorum Pontificum epistolis Innocentij, Gelasij, & Gregorij Magni ad Pari-*

SYNTAGMA

siensem Ecclesiam directis : insuperque ex alio insigni documento ipsius S. Gregorij. à p. 470. ad 479

Art. 3. Aliorum Pontificum Hilduini etate antiquiorum tam factis quàm scriptis, eandem quam ille asseruit de B. DIONYSIO sententiam confirmari.

§. 1. Stephani III. Papæ hac de re illustri testimonium, tam Apostolicis litteris, quàm opere memorabili declaratum. à p. 479. ad 484

§. 2. Pauli Papæ I. adstipulatio insignis, quæ facto eius atque scripto conspicuo probatur, suffragioque munitur Pipini Regis Christianissimi. à p. 484. ad 493

§. 3. Sequentium summorum Pontificum ad tempora usque Ludouici Pij (sub quo demum Arcopagitica sua Hilduinus scripsit) continuus ea de re consensus. à p. 493. ad 496

Art. 4. Hinc colligi Romanam Ecclesiam antiquis suis monumentis suis instructam, eadem quæ nunc usque sentit de Dionysio nostro, ante Hilduni etatem censuisse & docuisse. à p. 496. ad 507

CAP. VIII. Priorem probationum, quæ Hilduini Arcopagitica muniunt, supplementi proferens partem. Nempe ea complectens testimonia & argumenta, quæ Hilduinus vel non aduertit, vel non notauit, aut induxit, in vindiciarum suarum collectione : tametsi illa ipsimet Hilduino, (ut scriptis eius antiquiora) non potuerint ignota esse. à p. 507. ad

Art. 1. Primum Hilduino afferens subsidium.

Ex sanctorum Martyrum S. DIONYSIO Arcopagitæ coherentium, actis germanissimis. à p. 512. ad 552

§. 1. Ex passione seu actis S. Luciani Martyris Bello-uacensium Apostoli germanissimis, à Iacobo Fabro

H V I V S O P E R I S.

Stapulensi, in lib. de AGONIBVS Martyrum mense Ianuario, ex peruetustis Codd. adeoque primaeva exceptorum collectione, sine vlllo additamento, vel styli alteratione, editis Basileæ an. 1527. à p. 516. ad 519

§. 2. *Ex actis S. Ionij, aliàs Iona Presbyteri & Martyris natione Græci, ex MSS. Codd. & antiquis auctoribus collectis, editisque Lutetiæ, operâ & studio Henrici le Maire Doctoris Theologi facultatis Parisiensis, apud Franciscum Huby an. 1612. à p. 519. ad 523*

§. 3. *Ex actis S. Cauranni, seu Carauni Martyris Carnotensis, quæ ex antiquis MSS. Codicibus elicta, Boninus Mombrinius tom. 1. de Sanctorum gestis in lucem prodidit. à p. 523. ad 525*

§. 4. *Ex actis, quæ Metropolitana Rotomagensis Ecclesia in antiquissimis Codd. descripta habet, S. Nicasij Episcopi & Martyris S. DIONYSII Areopagitæ Apostoli Galliarum discipuli, primique Lugdunensis secundæ designati Pontificis, in Vlcassinio coronati, & apud Meulantum in asceterio sui nominis quiescentis & celebrati. à p. 525. ad 530*

§. 5. *Ex actis S. Eugenij primi Episcopi Toletani, & Martyris discipuli S. DIONYSII Areopagitæ, in Concilio Leodiensi celebrato sub Stephano Antistite ante annos 700. lectis & approbatis. à p. 530. ad 541*

§. 6. *Ex actis S. Eutropij primi Episcopi Santonensis & Martyris. à p. 542. ad 552*

Art. 2. *Quo noua Hilduino suppetiæ transcribuntur ex diuersis Patrum Galliaque Regum, qui antequam Hilduinus ipse Areopagiticâ lauream Parisiensi DIONYSIO vindicaret, floruerunt, se lectis testimoniis 556*

§. 1. *Testimonium ipsius S. DIONYSII Areopagitæ*

SYNTAGMA

primi Parisiorum Pontificis: non chartarum leuissimis codicibus, sed solidis admodum monumentis ab eo exaratum, & aeternae memoriae fidelium consignatum: Necnon ab Antonio Monciaceno Demochare Resso- neo, doctore Sorbonico, in historica propugnatione Christianae religionis, institutionisque D. N. Iesu Christi, & Apostolicae traditionis aduersus Missoliturgorum blasphemias, graui notatione obseruatum Tom. 2. de sacrificio cap. 18. quo Catalogum exhibuit Episcoporum (deinde Archiepiscoporum) Parisien- sium numero 1. à p. 566. ad 575. exclus.

§. 2. *Testimonium S. Eugenij Toletani Episcopi & Martyris, discipuli beati DIONYSII Areopagita, ab ipso in Hispaniam ad propagandum Christi regnum directi, hincque plantata fide reducis, coronati glorioso occubitu in agro Parisiensi. à p. 575. ad 580*

§. 3. *Testimonium Genesij Presbyteri qui ante annos 1100. claruit, scripsitque vitam sanctae Genovefae Virginis. à p. 580. ad 585*

§. 4. *Testimonium sancti Cerannij Episcopi Parisiensis & Confessoris, qui ante mille annos Regiae urbis sa- cerdotalem thronum illustrauit. à p. 585. ad 590. inclus.*

§. 5. *Testimonium B. Venantij, Honorij, Clementiani, Fortunati Episcopi Pictauiensis. à p. 591. ad 595. inclus.*

§. 6. *Testimonium Dagoberti Regis Christianis- simi, praecipui cultoris sancti Martyris DIONY- SII, eiusque augustissimae basilicae fundatoris.*

Ex charta Aurelianis edita, atque à Dadone Cancellario recognita, quam Dubletius asceta DIONYSIANVS, Monasterijque illius inclyti Chartularius ex auto- grapho transcripsit, typisque expressam primus pro-

H V I V S O P E R I S.

*didit lib. 3. c. 5. Antiquitatum Abbatiae S. Dionysij
in Francia. à p. 596. ad 600. inclus.*

Excerptum ex gestis Domni Dagoberti Regis
Francorum, filij Clotharij II. scriptis à Mo-
nacho Cœnobij S. Dionysij, anonymo qui-
dem, sed contemporaneo.

*Quæ ex Bibliotheca viri Cl. Alexandri Petauj Sena-
toris Parisiensis deprompsit, ac præfixo sub titulo edidit
Andreas du Chesne Geographus Regius, Tom. I. histo-
riæ Francorum p. 574. & sequentibus. à p. 601. ad 615*

§. 7. Testimonium Clodouæi secundi Franco-
rum Regis filij Dagoberti.

*Ex charta eiusdem Clypiaci edita anno 7. regni eius.
à pag. 615. ad 616*

*Ex eiusdē Constitutione facta itidem Clypiaci, anno regni
sui 16. quâ libertatem quam ipsius flagitatione S. Lan-
dericus Parisiensis Antistes, Monasterio S. DIONY-
SII concesserat, ratam habet, atque cum Synodico
conuentu approbat & confirmat. à p. 616. ad 619. excl.*

§. 8. Testimonium valde insigne Pipini Regis,
progenitoris secundæ stirpis Regiæ.

*Ex eius diplomate confecto in Monasterio S. DIONYSII,
eodem anno, quo fato functus, ipso in templo Apostoli
Galliarum, sicut optauerat à filiis, pio funere conditus
est. à p. 619. ad*

§. 9. Testimonium S. Caroli, cognomento Magni Fran-
corum Regis Christianissimi, & Romanorum Augusti
Imperatoris. à p. 630. ad 644

§. 10. Testimonium Ludouici Pij, filij Caroli Magni, R-
gisq; Christianissimi ac Imperatoris. à p. 644. ad 648

CAP. IX. In quo posteriores Hilduino probationes eius

S Y N T A G M A

*sententia, de vno eodemque DIONYSIO Athenien-
si & Parisiensi, perspicue ordinatęque depromuntur.
quámque tuemur post ipsum Hilduinum auitam tra-
ditionē, fuisse ab eius etate, vt antea recta serie ad nos
vsque deductam, per illustrium scriptorum cuiusque
sæculi testimonia, quin & grauissimorū auctorum in-
dicia, aliąque præclara veritatis comprobata indicia,
demonstrantur.* à p. 648. ad 825.

Art. 1. Sæculi noni proferens testimonia, quo-
rum authores sunt.

- §. 1. SIMEON Metaphrastes. à p. 649. ad 653
- §. 2. Anastasius Bibliothecarius. à p. 653. ad 655
- §. 3. Suidas Græcus Historicus. à p. 655. & 656
- §. 4. Hincmarus Archiepiscopus Remensis. à p. 657.
ad 660. inclus.
- §. 5. Carolus Caluus Imperator. à p. 661. ad 671
- §. 6. Patres Synodi Pistensis. à p. 671. ad 677

SÆCVLI X. TESTIMONIA.

quod effluxit ab anno 900. ad 1000.

- §. 1. Synodus Leodiensis. p. 677. & 678
- §. 2. Franco Archiepiscopus Rotomagensis. p. 678
- §. 3. Harigerus Abbas Lobiensis. p. 678. & 679
- §. 4. S. Majolus Abbas Cluniacensis. p. 681. & 682

SÆCVLI XI. QVOD EXCVRRIT AB ANNO

Domini 1000. ad 1100. testimonia.

- §. 1. Sanctus Leo IX. Papa. p. 683. 684. & 685
- §. 2. S. Robertus Francorum Rex. p. 686. 687. & seqq.
- §. 3. B. Fulbertus Episcopus Carnotensis. à p. 689. ad 692
- §. 4. S. Odilo Abbas Cluniacensis. p. 692. & 693

SÆCVLI XII. AB ANNO 1100. AD 1200.

profluentis testimonia.

H V I V S O P E R I S.

- §. 1. *Sigebertus Monachus Gemblacensis.* p. 694. & 695
- §. 2. *Ludouicus VI. cognomento Crassus.* à p. 696. ad 700
- §. 3. *Bartholomæus Episcop. Laudunensis.* p. 700. & 701
- §. 4. *Sugerius Abbas S. Dionysij.* à p. 702. ad 706
- §. 5. *Petrus Abailardus.* p. 706. & 707
- §. 6. *Hugo à S. Victore.* p. 707. & 708
- §. 7. *Ordericus vitalis Angligena Vticensis Monachus.*
p 708. & 709
- §. 8. *Eugenius III. Papa.* p. 710. & 711
- §. 9. *Sanctus Bernardus.* p. 712. & 713
- §. 10. *Galtherus Episcopus Laudunensis.* p. 713
- §. 11. *Petrus Comestor.* p. 713. 714. & 715
- §. 12. *Adam à S. Victore.* p. 715. & 716

SÆCVLI XIII. TESTIMONIA.

ab anno 1200. ad 1300.

- §. 1. *Robertus Monachus S. Mariani Antissidorensis.* 717
- §. 2. *Anonymus descriptor hierogazophylacij S. Diony-*
sij. p. 718. & 719
- §. 3. *Helinandus Monachus frigidi montis.* p. 720
- §. 4. *Conradus Abbas Vrspergensis.* à p. 721. ad 724
- §. 5. *Rigordus Historiographus natione Gotibus.* p. 724.
- §. 6. *Vincentius Bellouacensis.* à p. 726. ad 729
- §. 7. *Matheus Paris Sanct-Albanus asceta Anglus.*
à p. 729 ad 734
- §. 8. *Sanctus Ludouicus Rex Francorum cognomine*
nonus. à p. 735. ad 738
- §. 9. *Guilelmus de Nangiaco.* p. 739

SÆCVLI XIV. TESTIMONIA.

ab anno 1300. ad 1400.

- §. 1. *Nicephorus Callistus.* p. 739. & 740
- §. 2. *Nicolaus de Lyra.* p. 741

SYNTAGMA

- §. 3. *Yuo Monachus.* p. 741. & 742
 §. 4. *Ioannes Rex Francorum.* p. 742. & 743

SÆCVLI XV. TESTIMONIA

ab anno 1400. ad 1500.

- §. 1. *Ioannes Charlierius dictus de Gerson Cancellarius
 Parisiensis.* à p. 743. ad 745
 §. 2. *S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus.* p. 746
 §. 3. *Primus Cabillonensis Episcopus.* p. 747
 §. 4. *Dionysius Rickelius Monachus Carthusianus.*
 p. 747. & 748
 §. 5. *Ludovicus XI. Francorum Rex.* p. 749. & 750
Carolus VIII. Rex eius filius. ibid.
Ludovicus XII. Rex. à p. 750. ad 753
 §. 6. *Harmannus Schedel Germanus doctor.* p. 753. & 754

SÆCVLI XVI. TESTIMONIA.

ab anno 1500. ad 1600.

- §. 1. *Baptista Hispariolus Mantuanus Carmelita.* p. 755
 §. 2. *Ioan. Clithouæus Neoportuensis.* à p. 756. ad 758
 §. 3. *Ioannes Trithemius Abbas Spanhemensis.* à p. 759
 ad 761
 §. 4. *Petrus Episcopus Exquilinus, cognomine à Nata-
 libus.* p. 762. 763. & 764
 §. 5. *Iacobus Faber Stapulensis.* p. 765. 766. & 767
 §. 6. *Zacharias Patriarcha Constantinopolitanus.*
 p. 767. & 768
 §. 7. *Guillelmus Budæus.* 769
 §. 8. *Aloysius Lippomanus Episcopus Veronensis.* p. 770.
 771. & 772
 §. 9. *Antonius Demochares.* p. 772. & 773
 §. 10. *Claudius Espenceus.* p. 774. & 775
 §. 11. *Arnoldus Mermannius Alostanus.* p. 775. & 776
 Ioan.

H V I V S O P E R I S.

- §. 12. *Ioan. Molanus Doctor Louaniensis.* p. 776. & seqq.
 §. 13. *Stephanus Lusignanus Cyprius.* p. 778. & 779
 §. 14. *Gilbertus Genebrardus Archiepiscopus Aquen-*
sis. p. 779. & 780
 §. 15. *Henricus Magnus Rex Christianissimus.* à p.
 780. ad 782

SÆCVLI XVII. INCIPIENTIS ANNO DOMINI
 1600. & hinc excurrentis Testimonia.

- §. 1. *Cæsar Cardinalis Baronius.* p. 789. & seqq.
 §. 2. *Robertus Cardinalis Bellarminus.* à p. 786. ad 788
 §. 3. *Armandus Eminentiss. Cardinalis, Dux de Riche-*
lien. à p. 789. ad 792
 §. 4. *Ludouicus Seruin Advocatus Regis primarius in*
Senatu Parisiensi. p. 792. & 793
 §. 5. *Papirius Massonus in Senatu & Regia Patronus.*
 p. 794. & 795
 §. 6. *Nicolaus Oudaert Bruxellensis.* p. 796
 §. 7. *Iacobus Galtherus Soc. Iesu Theologus.* p. 797.
 & 798
 §. 8. *De Crypta Montis-Martyrũ.* p. 799. 800. & 801
 §. 9. *Stephanus Binet Soc. Iesu Prouincialis in Franciæ*
Prouincia. à p. 802. ad 808
 §. 10. *Claudius Robertus Presbyter Lingonensis.* p. 808.
 & 809

BREVIS CATALOGVS TESTIVM

assertæ à nobis veritatis de DIONYSII Athe-
 niensis cum Parisiensi indiuidua vnitate per
 proprias eorum classes digestus, quarum

1. *Est summorum Pontificum.* 2. *Conciliorum.* 3. *Regum*
Christianissimorum & Augustorum Imperatorum.

SYNTAGMA

4. Regum Hispania. 5. Regum Anglia. 6. Eminen-
tissimorum S. R. E. Cardinalium. 7. Patriarcha-
rum. 8. Archiepiscoporum & Primatum. 9. Epi-
scoporum. 10. Theologorum. 11. Historicorum &
Chronologorum Ecclesiasticorum, Græcorum & La-
tinorum. 12. Iurisperitorum. 13. Poëtarum sacro-
rum. à p. 813. ad 825

CAP. X. Discutiens aduersariorum argumenta, tam
recentia, quam vetera. à p. 825. ad 1184

Argumentum I. Ductum ex ipsis quæ Bosquetus ger-
mana natiuâque dicit B. DIONYSII I. Episcopi
Parisiensis Actis. à p. 831. ad 847

Arg. II. Depromptum ex actis S. Marcelli Marty-
ris à Bosqueto productis lib. 1. historiarum suarum
cap. 25. p. 50. à p. 847. ad 857

Arg. III. Ex actis sanctorum Martyrum Fusciani
& Victorici, à Bosqueto inductis 1. parte histor.
suarum lib. 4. c. 10. & parte 2. p. 68. à p. 857.
ad 855

Arg. IV. Ex actis S. Juliani I. Cenomanensis Epi-
scopi à Lethaldo Monacho descriptis, eductum à Bos-
queto, historiarum suarum lib. 1. c. 34. p. 56. 1. part.
à p. 856. ad 872

Arg. V. Sumptum ex controuersia de tempore Mar-
tyrij S. Dionysij. à p. 872. ad 903

Arg. VI. Ex auctoritate Seueri Sulpicij, scribentis, sub
Marco Aurelio Antonini filio, primum intra Gal-
lias martyria visa. à p. 902. ad 920

Arg. VII. Testimonio innixum Gregorij Turonensis,
quo ille Dionysium aliósque Ecclesiarum Gallia Apo-

HUIUS OPERIS.

stolos sub Decio tantum missos fuisse Romam, in Galliam insinuauit lib. 1. histor. Francorum cap. 30. à p. 920. ad 980. inclusiue.

Arg. VIII. Depromptum ex Martyrologio Romano veteri dicto, quod eo sub titulo Heribertus Rosueyduus edidit Antuerpiæ anno 1623. in quo sancti Dionysij natalis geminus Octobri mense consignatur. Vnde eliciunt nouæ sententiæ defensores, duos distinctos Dionysios olim in Ecclesia, eodem mense, seorsim cultos fuisse: nempe Dionysium Areopagitam Athenis 3. Octobris, & Dionysium Parisiensem die 9. eiusdem mensis. à p. 981. vsque ad 1020. inclusiue.

Arg. IX. Petitum ex Vsuardi dicto Martyrologio. à p. 1021. ad 1056. inclusiue.

Arg. X. Desumptum ex sententia Ioannis Erygena, Monachi Scoti, Hilduini assertionem de nouitate, ut aduersarij volunt, sugillantis. à 1057. ad 1073

Art. XI. Quod ex interpontificio aduersarij desumunt, nimium, ut aiunt, producto, in Ecclesia Parisiensi, à Dionysij Areopagitæ, sub Hadriano Martyris laureati passione, ad ea usque tempora, quibus Ecclesiæ Christianæ pax affulsit, cepitque Parisiensis Sedes continuo Episcoporum consessu in Gallia splendescere. à p. 1074. ad 1106

Art. XII. Ductum ex iactata conuenientia fabule de Ioanna Papissa, cum Dionysij Parisiensis (quem personatum aduersarij volunt esse Areopagitam) conficta ut aiunt historia. à p. 1106. ad 1144

SYNTAGMA HVIVS OPERIS.

Arg. XIII. Ex transitus S. Dionysij Arcopagite à Græcia in Galliam, neglecta, ut vult Bosquetus ab Historicis commemoratione.

Vbi etiam tractatur de illius transmigrationis causa, tam pia quam necessaria. à p. 1145. ad 1160

Arg. XIV. Desumptum ex ipso cognomine Arcopagite, quod aliqui auctores sancto Dionysio Parisiorum protomysta, disertè non tribuunt. à p. 1160. ad 1170

Art. XV. & vltimum. Ex eo elicatum, quod ex vnius Dionysij assertione Ecclesia tam superna quam subcælesti, minus decus, quam ex assignatione duorum obueniat.

Hoc penè libro iam publicum in conspectum prodeunte: nobis occurrit noua aduersariorum obiection, sumpta ex Martyrologio Parisiensi. Cuius discussio addita ceruitur, ad extremam oram huius opusculi, immediate post indicem rerum & verborum insignium, sub titulo Moniti ad Lectorem.

DE
MYSTICIS
GALLIÆ
SCRIPTORIBVS
MULTIPLICIQUE, IN EA,
CHRISTIANORVM RITVVM
ORIGINE.

SECVLVM I.

Ab anno Domini 35. ad 100.

S. PAVLVS APOSTOLVS.

AS electionis, Prædicator veritatis,
Doct̃or gentium in fide, Magister
& præcipuus pædagogus Galliæ in
iustitia & sanctitate : quam diuini
splendore Euangelij, tam ipse illu-
minauit, quàm per delectos à se discipulos, illu-

Anno
Christi 35.
vocatus,
eiusdem
anno 60.
ineunte,
venit in
Galliam.

A

stravit. Vnde & Viennæ Allobrogum peruulgatus iamdudum fertur versiculus hic rhythmicus.

PAVLVS præco crucis,

Dat tibi primordia lucis.

Nam vt habet ipsius vrbis elogium, in frontispicij domus Consularis tabula ænea, fusilibus prominentibúsque litteris exaratum.

Paulus & hanc docuit Christum, CRESCENTE relicto.

Qui vnus ex suis asseclis, adeoque (si Hippolyto, Dorotheo, aliisq. priscis missorum à Christo præconum gratiæ, ex vtraq. classe nomenclatoribus, credimus) ex 72. ipsius Domini discipulorum ordine vnus fuit, non postremus. Hunc enim Paulus cum comitem peregrinationis habuisset, Româ in Galliam è primis suis vinculis ablegauit: quemadmodum indicat ad Timotheum scribès ep. 2. c. 4. vbi ait Crescentem abiisse in Galliam: quamuis enim communis Latina editio habeat, in Galatiâ, Græca tamen fert antiquissima, in Gallias: Κρησσης ἐπὶ τῆς Γαλίας, vti Eusebius Cæsariensis lib. 3. histor. cap. 4. legit & transcribit. quin & S. Epiphanius in Panario hæref. 51. disertè monet, mendosè legi à quibusdam in Galatiam: etenim in Galliam prorsus legendum esse, *In epistolis suis (infit) idem Apostolus dicit: Crescens in Galliam: non enim in Galatiam, vt quidam decepti putant, sed in Galliam, legendum est.* Quod etiam Theodoretus in eundem locum obseruauit. Testatur verò Clemens, Pauli quoque cooperarius, Crescentem missum à Paulo in Galliam, illic mysterium salutis propagasse

& crescentis illic Ecclesiæ fouisse cunabula lib. 7. const. cap. 46. Idque etiam Nicephorus è Græcorum Latinorúmque monumentis (ex quibus narrationes suas præcipuas concinnauit) apertè testatur lib. 3. cap. 4. Histor. Eccles. quin & Chronicon Alexandrinum, Crescentem in Galliam amandatum ab Apostolo, ad extremum vsque agonè in hoc studio perseuerasse, ibidémque sub Nerone demum, defudantem in labore pietatis expirasse post promulgatum strenuè Euangelium, commemorat. Expendere impræsentiarum nolim hoc vltimum assertum, quod alibi, scilicet in Synopsi 72. Domini discipulorum num. 16. (vbi de ipso Crescente differimus ex professo) ponderamus. Sat fuerit híc obiter tanta præeunte nube testium, & Græcorum quidem, ac primariorum, asserere, Paulum Apostolum per Crescentem Galliæ primum inuexisse lumen Christianæ pietatis: cùm in primis vinculis Romæ defixus, hinc ipsum Crescètem, à se missum vtique, venisse in Galliam ipse Paulus scribens de statu suo, Euāgeliique progressu per Occidentem, & discipulorum suorum dispersione, ad charissimum symmytam Timotheum, clarè testificatur; scripta est enim hæc epistola, vt demonstrat Card. Baron. anno Christi 59. qui Neronis erat vel 2. impletus, vel 3. inchoatus. Nec enim audiēdi sunt qui è secundis vinculis scriptam volunt hanc epistolā, anno scilicet Christi 69. qui Neronis fuit 13. Nam S. Paulus eādē epistolā, adeoque ipsomet cap.

quo de agitur, scribit disertè, tum primà se defensione perfunctum, desertum quidem ab omnibus; at fuisse confortatum à Domino, atque ab eodem liberatum ab ore Leonis, hoc est Neronis saevitia, ut per seipsum *prædicatio impleteretur*, & *omnes Gentes audirent*, cælestis scilicet veritatis præconium. Ab his igitur primis vinculis liberatus ut prædicationem Evangelicam impleteret, & Gentes, quæ à se edocendæ erant, instrueret: mox in Galliam venit, dehinc transiit in Hispaniam, in quam Româ se profecturum, pollicitum se meminerat, in ea Epistola quam ad Romanos Corinthi scripsit anno Domini 56. Professionem verò eius in Hispaniam asseuerant plerique Patres, cum Græci, tum Latini. Nimirum è Græcis S. Athanasius in Epist. ad Dracontium. S. Cyrillus Hierosolymit. Catech. 17. S. Epiphanius in Panario hæres. 27. S. Chrysostomus hom. 7. de laudibus Pauli, Theodoretus in Comment. 2. Epist. ad Timoth. cap. 4. E Latinis verò S. Hieronymus in Isa. cap. 11. & in Amos cap. 5. S. Gregorius Papa lib. 31. Moral. cap. 22. in fine. S. Isidorus de vita & obitu Sanctorum cap. 17. præter recentiores Espenæum, Genebrardum, Baronium, qui ad annum 61. insuper asserit, se in Bibliotheca Cardinalis Sirleti legisse libellum Hippolyti Martyris de 12. Apostolis, in quo author firmiter astruit, Paulum in Hispania prædicasse. Quæ stipulatione præfixa, Adonis Viennensis, qui scribit in Chronico ætate 6. sub anno Christi 59. Paulum

Espen. in
post. ad Ti-
moth. cap.
4. Geneb.
li. 2. Chro.
Ado in
Chron. æt.
6. anno 59.
(nimirum
excute, aut
ordiente
60) ita scri-
bit & notat.

proficiscentem in Hispaniam per Galliam tran-
 siisse, Viennæque prædicasse, & abeundo pro-
 prium Ecclesiæ huic Pastorem reliquisse Cres-
 centem, admodum confirmatur testificatio. Quæ
 tamen non solum hac ex insinuatione vires ha-
 bet, sed multiplici insuper fulcitur & testium au-
 ctoritate, & rei actæ variis declaratur vestigiis.
 Præter auctores siquidem probatissimos ac anti-
 quissimos, qui supra testati sunt ex Pauli ipsius
 sententia, Crescentem ab eo in Gallias missum,
 nuncium salutis illic attulisse: alij eundem à Pau-
 lo ipso ordinatum Viennæ sedisse primum An-
 tistitem, præterea graui relatione prodidère. Sa-
 nè venerabilis Beda id in Martyrologio suo sa-
 tis perspicuè indicat, ad 4. Kalend. Ianuarij, vbi sic
 ait. *Hac die S. Crescentij, Apostoli Pauli discipuli, Vien-*
nenfis Ecclesiæ primi Doctoris. Cui Vsfuardus suc-
 cinit, eadem die. Porro Ioannes VI. Papa in re-
 scripto ad Edoaldum Metropolitum Viennen-
 sem, quo Pallium ei Apostolico munere trans-
 mittit, idcirco capillos aliquot S. Pauli adiunxit,
 vt eius patrocinio muniret Viennensem Eccle-
 siam, quam seiret eius auspiciis fundatam, atque
 ab ipsius discipulo Crescente decoratam primo,
 vt ait, *religionis honore.* Ita & Paulus I. summus
 quoque Pontifex scribens ad Carolum Magnum
 pro vindicijs priuilegiorum & facultatum ipsius
 Ecclesiæ Viennensis, quam ipsi Sedi Apostolicæ
 assent semper fuisse venerabilem, notat imprimis
 ad pium affectum inclyti huius Principis, præsi-

*Quo tem-
 pore creditur
 Paulus ad
 Hispanias
 peruenisse,
 & Arelate
 Trophimū,
 Viennæ Cres-
 centem dis-
 cipulos suos
 ad prædicā-
 dum reli-
 quisse.*

gnatæ Ecclesiæ conciliandum, illam Apostolico munere (hoc est operâ B. Pauli) exaltatam, cuius discipulum, (quem Apostolorum vocat collegam) Crescentem, meruerit suscipere Magistrum : ideóque à recto tramite pietatis nunquam extitisse deuiam, *sed & de integritate fidei asserit meritò posse gloriari.* Fauet huic asseuerationi Chronicon Iuonis, & Autissiodorense, cum Alexandrino, in quibus proditur, Crescens Gallicanæ Ecclesiæ prouexisse crepundia. Insuper & ille vetustissimus codex confirmabat, quem Petrus san-Iulianus dudum Decanus Cabilonensis, vir si quis alius inter emunctæ naris scriptores grauissimus ac sagacissimus, lib. 2. antiq. Matiscon. p. 268. Lugduni in Ecclesiæ S. Irenæi scriniis (antequam hæc à segregibus vastaretur) testatur se legisse, in quo scriptum erat, Paulum dum ex Italia in Hispaniam progrediretur, Lugdunum cum copiosa discipulorum turba venisse, hícque de Galliarum salute sollicitum, multos ex suis sequacibus, varia per loca ablegasse, nec modò Crescentem Viennæ ordinasse Episcopum, sed & Arelate præfecisse Trophimum, Auenioni Rufum, Narboni Paulum, aliósq; circumquaque animarum primos pastores instituisse. Et certè vetustissima illarum Ecclesiarum diptycha hoc perspicuè indicant, quæ fermè Paulum etsi vniuersalem Gentium doctorem, specialem tamen fundatorem, & protoparentem ipsarum matricum Ecclesiarum, suorúmque primorum Præsulum

initiatorem affirmât se recepisse, deque ipsius manu eos consecratos, affatim gloriatur. Visitur etiamnum Arelate S. Pauli vicus, sic nuncupatus, quòd dum ea in vrbe ageret in tráfitu beatus Apostolus, ibidem hospitio exceptus in domuncula dehinc sacram in ædem commutatâ, iam abhinc commemoretur. Viénæ itidem cernitur etiamnum capella sub Machabæorum titulo consecrata, in qua idem Apostolus Christianam hostiam primò immolasse recolitur. Narbone alia indigitantur S. eiusdem Apostoli non minus clara vestigia: aliâque plurima in hoc eodem tractu, quæ vel sola ad suadendum valent plurimum æquè mentis hominibus: cùm sint rei actę manifesta prorsus indicia: adeoque venerandæ antiquitatis, quæ id ab initio credidit, immò vidit, & tradidit quasi per traducem ad posteros, manifesta testimonia. Ceterum his motiuis quibus non temere affici quisque possit, accedit Occidentalium Ecclesiarum perpetua hac de re consensio, Romanæ Ecclesiæ, quæ in sacris suis tabulis hoc conscriptum prodit, auctoritas: Orientalium assensus, nec modò Latinorum scriptorum communis relatio, sed & Græcorum insuper auctorum astipulatio perspicua. Quæ validissima assertionis huius fulcimenta breuitatis causâ hîc compressimus: at fusè exposita demonstraui in prædicta nostra Synopsi 72. D. Domini, tam in Trophimo, nu. 68. quàm in prædicto Crescente, num. 16. vbi facta non incongrua digressionem, De

B. Pauli in Gallias transitu, ex instituto differimus.

1. Tim. 3.
26. Infrā
ostendatur.

Verum hic operæ precium fuit, huiusmodi dissertatiunculam perstringere, atque præfigere glorioso Pauli Apostoli titulo, quo iure illum in Gallicanæ Ecclesiæ sacrarium, ut Protomy-
stam, ac diuinorum mysteriorum non modò præconem, sed dispositorem ac exaratorem sa-
crarum theoriarum & *ἡρώων* vendicaremus. Profectò nemo inficiabitur, quibus Apostolus Euangelium prædicauit, iisdem Liturgiæ Chri-
stianæ ritum tradidisse, cùm Eucharistiam *ma-
gnum* appellitaret, *pietatis sacramentum*, crucis Christi, triumphantis de morte per vitam, præ-
conium perenne, & eius postremi aduentus con-
tinuum prænuncium. *Ego enim, inquit, accepi à Domino quod & tradidi vobis.* 1. Corinth. c. 11.
Nec enim id præstitit Corinthiis & ceteris po-
pulis, quibus intulit *fidei mysterium*, denegauit. Quamobrem sicut ipsis Corinthiis dum abesset mandabat; *cetera cùm venero disponam*: ea nimi-
rum iis præscribere pollicitus, non quæ specta-
bant ad fulciendum (quod ex se æternum ac im-
mobile perstat Domini testamentum:) sed ad ri-
tum & morem eiusdem mysterij celebrandi rectè tradendum & ritè ordinandum. Certè cùm Gal-
lis prædicauerit incarnati Verbi mysterium, con-
sentaneum est credere iisdem, quà voce, quà fa-
ctis, quà deposito diuino, sacris, quos præficiebat huic genti hominibus, demando; mysticas theo-
rias & praxes, quibus Eucharistica Liturgia, re-
demptio-

GALLIÆ SCRIPTORIBVS. 9

redemptionis humanæ memoriale perenne, atque religionis perpetuum sacrificium, peragendum erat, certa lege modoque inuariabili, at fixo ritu præstitisse: *ut* (sicut postmodum aliquis dixit ex Gallia antiquis Mystis) *iugiter coleretur per mysterium, quod semel oblatum fuerat in pretium: & quia quotidiana & indefessa currebat pro hominum salute redemptio, perpetua esset redemptionis oblatio; & perennis illa victima viveret in memoria, & semper præsens esset in gratia.*

Euseb. dictus Emis. homil. 5. de Pascha. At reuera fuit Gallus, ut in eius scriptis patet, ascetæque extitit Lerinensis.

Vox Pauli adhuc tonat in eius scriptis, (sicut Chrysostomus secunda eius anima egregiè admonuit) sed non tota sonat ipsis in ipsis eius litteris. Etenim aliqua per depositum traditionis consignauit passim fidelibus, at præsertim discipulis, quos ad custodiam dominici gregis afflatu superno deputabat. De traditione extra scriptum, credentibus qui se audierant consignata, idem Apostolus est testis: ubi eos hortatur *ut stent, & teneant quas ipsis dedit traditiones, siue per sermonem, siue per epistolam.* De deposito: dum ad charissimum scribit discipulum, *ut depositum custodiat, & mandatum immaculatum: nec illud consignet, nisi fidelibus hominibus, qui idonei sint alios docere,* qualis erat ipse Timotheus, Titus & Dionysius, ceterique eiusmodi, quibus idem depositum conseruandum Apostolus commiserat. Sancta enim sanctis committenda erant; aiebat ea de re præsignatus Dionysius in limine ferè lib. de diuinis nominibus, quem Timotheo suo inscripsit. San-

Præfatione in epp. S. Pauli tom. 4.

2. Thess. 2. 15.

1. Timoth. 6. 14. 20. Id. Ep. 2. 2.

etus autem Basilius libro de Spiritu sancto, cap. 27. per depositum illud, 'censere se insinuat *arcana illa verba*, quibus Eucharistia consecratur; & mysticos ritus, quibus Christiana peragitur Liturgia. Hæc enim ab Apostolis tradita fuisse subindicat solis sacris viris, quibus obire tam diuinam actionem competebat, ab iisque ita abhinc conseruata, & quasi per manum symmystis sacris vicissim tradita, vt tum à promiscua multitudine nequaquam cognoscerentur.

I. RITVS

CHRISTIANÆ PIETATIS,

Nimirum,

Ordo Missæ, ab Apostolo Paulo dispositus.

GENERALIA tamen quædam præcepta Apostolum Paulum scripto tradidisse, de diuini muneris tam celebratione, quàm susceptione, liquidum sit ex eius venerandis epistolis. At in iis hoc vtitur discrimine, vt dum scribit ad Corinthios, plebem doceat de iis quæ ad omnes spectabant, circa congruam salutarémque Eucharistiæ sacramenti venerationem & communicationem. Porro ad Timotheum qui summo sacerdotio Ephesi fungebatur, dum sacros dirigit apices, vbi de diuina synaxi tractatio occurrit: potissimum agit de sacrificio eiusque mystico ritu, & modo ac forma legitimæ illius celebrationis. Quæ diuina theoria arcanaque praxis

propria Sacerdotum erat. Ideoque hanc præscribens normam, & breui eloquio, & mysticæ phrasibus oculis de industria vsus est. *Obsecro*, inquit, *primum omnium* (nam Liturgiæ Eucharisticæ celebratio, est sacrae religionis præcipua actio*, diuinique cultus traditi per Euangelium anacephaleosis, & Ecclesiæ Catholicæ perpetuum fulcimentum) *fieri orationes, obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus*. Hunc esse porro locum Apostoli, de altaris Christiani sacrificio intelligendum, quod breuiter ibi describitur, sanctus Augustinus expressè docet epist. 59. ad Paulinum nostrum, origine Aquitanum, Nolanum verò Episcopali honore, q. 5. ex iis quas sibi ille proposuerat. *Eligo* (inquit respondens Paulini postulatis, ipse Augustinus) *in his verbis hoc intelligere, quod omnis, vel penè omnis frequentat Ecclesia, ut preces accipiamus dictas, quas facimus in celebratione sacramentorum, antequam illud quod est in Christi mensa incipiat benedici. Orationes cum benedicuntur & sanctificantur, & ad distribuendum comminuitur; quam totam actionem* (hoc est canonem, dictum ab Optato Mileuitano*, *legitimum Christianum*) *ferè omnis Ecclesia dominica oratione concludit, &c. Interpellationes, siue ut vestri codices habent, postulationes sunt cum populo benedicuntur. Tunc enim Antistites velut aduocati susceptos suos per manus impositionem, misericordissimæ offerunt potestati. Quibus peractis, & participato tanto sacramento, gratiarum actio cuncta concludit: quam etiam in iis verbis ultimam*

1. Tim. 2.
&c.

* Hinc in
canone ti-
tulus *infra*
actionem.
De qua vo-
ce vide
Vvalfridū
c. 22. Bern.
Augiens. c.
1. & Micro-
log. c. 12.
de diu. off.
& obser.
Eccles. sed
eo nomi-
ne, diu an-
te eos desi-
gnauit sa-
crificium,
tremendū
S. Dionys.
de Eccles.
Hierarch.
c. 1.

* Lib. 2. &
3. contra
Parmen.
Porro ca-
nonis no-
mine vsus
est S. Greg.
l. 7. cp. 73.
Regula au-
tem voca-
bulo S. Am-
brof. scri-
bens in lo-
cum Apost.

in textu ci-
tatum. Se-
cretum di-
cunt S.

Clem. cōst.
l. 8. c. 12. &
S. Basil. l. de
Spiritu san-
cto c. 27.

Hinc dictæ
quædam
collectæ, in
Missæ, secre-
ta.

* Id infra
insinuabi-
tur sub ip-
sius Diony-
sii titulo.

commendavit Apostolus. Ita S. Augustinus ex men-
te Apostoli, vniuersalisque Ecclesiæ fermè iam
tunc œcumenica obseruatione. At sic præ cete-
ris orbis Doctoribus antiqui etiam intellexerunt
Galliarum mystæ, proculdubio Apostolica tra-
ditione, sibi per B. Pauli discipulos, v. g. Linum,
Dionysium, aliósque transmissa edocti. Præter ea
enim quæ hac de re ipse Dionysius diuinis in co-
dicibus, quos potissimùm exarauit in Gallia, * pro-
didit: Sanè S. Prosper cognomento Aquitanicus
Regiensis in Phocensi prouincia Episcopus, qui
ferè ante 1200. annos claruit, temporèque exti-
tit, S. Leoni magno coæuus, cuius & in scriptis
Ecclesiasticis subsidiarius fuit, in primo lib. de vo-
catione gentium c. 4. superscriptum Apostoli theo-
rema, de Missæ sacrificio, eodem sensu, persimi-
lique intelligentiæ tenore, interpretatus est.
*Quam LEGEM SUPPLICATIONIS (infit) ita om-
nium Sacerdotum & omnium fidelium deuotio concor-
diter tenet, ut nulla pars mundi sit, in qua huiusmodi
orationes non celebrentur à populis Christianis. Antea
vocaueat hanc præceptionem S. Pauli, Apostoli-
cam regulam quâ vniuersa imbuitur Ecclesia.* Ita &
Gennadius Massiliensis presbyter, dehincque An-
tistes, qui sub Gelasio I. Papa florens sacræ eru-
ditionis decore, librum de dogmatibus Ecclesiasticis
conscripsit, eiusdem opusculi cap. 30. appellat
Liturgicas has, quas memorauimus preces, ob-
secrationum sacerdotalium sacramenta: hæcque ab
Apostolis tradita in toto mundo, adeoque in

omni Ecclesia Catholica uniformiter asserit celebrari: ut legem credendi lex statuat supplicandi. qua fungentes sacra legatione Sacerdotes, apud diuinam clementiam, humani generis causam agere subiungit. Diu postquam traditam ac propagatam sacrificij Christiani formam, S. Anselmus Beccensis in Gallia Lugdunensi 2. Ætheriarcha, deinde Metropolitæ Cantuariensis, præcitatum textum Apostoli hoc breui elucidario explicauit, Ordo Missæ, inquit, in his verbis ostenditur, &c. Hæcque tam veterum quàm neotericorum, tam Gallorum quàm exterorum Patrum & DD. communis interpretatio est. Igitur descriptum compendiosa serie totius Missæ ordinem * à S. Paulo Apostolo Galliæ illuminatore, certa ex eius syngrapha habemus: qui aliis in suis diuinis monimentis non modò ritus sacrificij, at substantiæ eius & panopliæ quoque luculenter meminit. Nam hostiam huius sacrificij docet esse verum corpus Christi, sub forma panis incruentè immolatum, & sanguinem eius in calice benedictionis mystica effusione propinatum. Ipsiusque iussu asserit mysterium hoc in diem vsque gloriosi eius aduentus frequentandum, in eoque, utpote verò & perenni passionis ipsius Christi Domini memoriali, mortem eius annuntiandam esse. Veram eius carnem ibi appositam, non modò affixam in cruce, recolendam: sanguinemque exhibitum in calice, non tantum cruenta illa in ara effusum

* Hunc in Paulo suo predicante, ex iis eius dictis solumter notauit, ac quàm genuinè expressit illustriss. 2. Lugdun. Metropolitæ, ubi sic cecinit. Ad sacra Timotheum quarto vocat ordine Paulus, Discipulum pastorem Ephesi instituitque monendo. Huic celanda aperit sacramenta mysteria mensa. Quatuor in partes demonstrans obsecrat, oraret, Postulet gratias agat, à quo mystica nomen, Illa sacramenti donatrix actio sumpsit. Sicque Corinthiaca immortalia symbola conuertunt veris

in victimas acries. Tramite si recto insistas, si cepta sequare, &c.

in remissionem peccatorum, commemorandum, sed ut verè sumendum, sic dignè ac purè recipiendum. Prædicat admirabile hoc mysterium esse pretiosum munus diuinæ gratiæ, ac pignus eximium vitæ & felicitatis æternæ, quod ideo vocat *caleste donum, & magnum pietatis sacramentum*. Altaris insuper commemorat Euangelici, in quo tam grande sacrificium offertur, corpus nempe Christi, quem noui fœderis paschalem agnum appellat, pro iugi nostra alimonia purissimè immolatum, esseque ait omnino distinctum à legali ara, carnalium victimarum sanguine cruentata, & incredulis Iudæis pro nihilo derelicta. *Habemus enim altare de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deseruiunt*. Nec enim aram Domini, dæmoniorum tantum aræ seu mensæ opponit diuinus hic Apostolus: at etiam aræ Leuiticæ. Siquidem altaris Mosaïci victimis, vnicam hostiam Christianam ut rem signatam, signo multiplici, ac figuræ: vmbra corpus, & imagini substantiam docet (ut monent Patres, ex eius dictis) longè anteferendam esse. Quapropter pulchrè ac eleganter Sugerius Abbas Sandionysianus, egregius basilicæ nobilis illius monasterij instaurator: cum fabricam illam omni decore adornaret, pulcherrimisq. vitreis circumquaque illustraret, Paulum in vna depingi studuit, frumentum à Mose & ceteris Prophetis præparatum, & sibi exhibitum, molâ terentem, farinamque à furfure secerentem, de qua panis verus formaretur. Mysticæ

Heb. 6. 4.

1. Tim. 3.

16.

Heb. 13. 10.

1. Cor. 5. 7.

8.

Heb. 13. 10.

1. Cor. 10.

21.

1b. ver. 6. &

11. & Heb.

10. 1. 12.

GALLIÆ SCRIPTORIBVS. 15

cuius figuræ sensum vt ipsemet piissimus Abbas
speculatoribus promeret, distichum hoc subtus
fecit adscribi,

Tollis agendo molam de fursure, Paule, farinam

Mosaicæ legis intima nota facis.

Fit de tot granis, verus sine fursure panis

Perpetuòque cibus noster & Angelicus.

eadémque in fenestra vbi Moyſis faciem, ablato
velamine, idem Paulus, cum aliis sacris mystis,
præbet apertam; binum hunc versiculum (sensu
quàm texturâ comptiorem) ipsemet Sugerius ap-
posuit:

Quod Moyſes velat, Christi doctrina reuelat:

Denudant legem, qui spoliant Moyſen.

Ceterum præter hanc œconomiam Apostoli
Pauli circa mysterium Christiani sacrificij; eiús-
que rem, actum, finem ac effectum; traditamq. in
scriptis sacratissimis doctrinam & dispositionem:
alios insignes ritus ex ipsius Apostoli actis, aut
scriptis elicimus, quos ideo hîc annotare ad tan-
ti Apostoli, Galliæ præcipui in Christo magistri
ac Doctoris laudem, piorumque Lectorum, qui
sacras origines Ecclesiasticarum institutionum
auide sciscitantur, proprium nec inane oble-
tamentum, operæ precium fore existimamus.

II. RITVS

Portare Myſterium fidei in conſcientia pura;
*ſpeciale Diaconorum, ex diſpenſatione Apoſtoli
munus eſſe oſtendit.*

S PAVLVVS igitur non modò de myſteriis diuiniſ praecepta tradidit praeclariffima, ſed etiã de Eccleſiaſticis miniſteriis, ſacrorumque Myſtarum, tam dotibus quàm officiis leges ſanctas, ac congruas perſcripſit: vt de ordinandorum quidem qualitatibus, notiſſimum eſt, quas ad percharoſ ſuos diſcipulos Timotheum ac Titum ſcribens commendauit. De officiis autem praeſter ea quae B. Dionyſius ex eius doctrina & myſtagogia minutim recenſet: proſectò ipſemet Apoſtolus nonnulla ſuis in epiſtolis à ſe ordinata inſinuat. Et ſanè aliqua competunt ſacris miniſtris ratione ordinis, quae ab ipſo Domino peculiariter cuique ſunt gradui attributa. Conſtat imprimis quòd ſacrificium peragere, ſoluere vel retinere peccata, Episcoporum ſit proprium munus ac preſbyterorum, ex inſtitutione ipſius Seruatoris. Alia rurfus ſolis Episcopis competunt, vt ordinatio ſacerdotum, & miniſtrorum; impoſitio manuum (maximè in confirmatione:) confeſcratio chrismatis, &c. Praeſter praeſrogatiuas quae ad eos pertinent, ex poteſtate iuriſdictionis. Sed praeſter hae, alia quaedam ſunt munia, ita Episcopis
vel

vel sacerdotibus propria, vt etiam diaconis fieri possint, participatione communia. Nonnulla eiusmodi vetus Ecclesiæ politia, vel ex necessitate, vel alia occasione aut intuitu, diaconis commisit, immò & Apostolica dispositio (cum decenti subordinatione) ipsis diaconis permisit, vel concessit.

Idcirco hîc operæpretium referre iuuat quid ex ipsa constitutione diuina, adeóq. ex ipso ordinis sacri iure diaconis congruebat. Paucis verbis eminentissimus Bellar. rem conficit, vbi agens de diaconorum honore. *Sextus ordo*, inquit, *diaconorum est, quos oblationibus colligendis & opibus Ecclesiæ administrandis præpositos fuisse inter Catholicos & hæreticos constat: id enim testantur acta Apostolorum c. 6. &c. Sed præter hoc officium, habebant etiam diaconi alia nonnulla, quæ aduersarij non agnoscunt: neruosè verò ipse Bellar. hæc ibidem confirmat; innuit etiam, nixus auctoritate multiplici. Primò, nimirù, diaconorum fuisse Sacerdoti sacrificanti assistere, ac ministrare, & populo distribuere Eucharistiam. Secùdò, Diaconorum erat officium, tempore sacrificij Euangelium legere. Tertiò, Diaconorum erat baptizare, prædicare, reconciliare publicos pœnitentes, Eucharistiam deferre & præbere laicis infirmis, ac præter ea, omnia facere quæ Episcopi & Presbyteri faciunt, excepta consecratione corporis Domini, & ordinationes clericorum, & aliis officiis, quæ requirunt potestatem ordinis. In quam magni certè viri sententiam, facilè prorsus concederem, nisi tribuisset diacono in plerisque ex officio quæ ipsi competunt ex mera dispensatio-*

Lib. I de
clericis
cap. 13.

ne. Nam ut de baptismo nihil dicam: vult munus prædicationis ad Diaconos ex officio pertinere, sed id dum probat, potius ex facto quàm iure demonstrat, sufficit enim contra eum obiicere quæ sequenti §. ipsemet subnectit, *officium prædicandi præcipuè inter cetera, proprium Episcoporum esse ut ne presbyteris quidem liceat, nisi ex Episcoporum mandato aut consensu.* Si enim actus prædicationis ad presbyterum ex officio non pertinet, quantò minùs spectat ad nativam diaconi functionem? Ita arguere licet maximè de publica pœnitentium reconciliatione. Si etenim hæc ex iure ipso, merito Sacerdoti semper prohibita fuit: quomodo diacono ex officio attributa? Sic prorsus de eo, quod addit, concludere licet, de Eucharistiæ ministracione ac distributione & delatione. Ut enim fateamur quod ipse probat, diaconum primis Ecclesiæ sæculis, sic cæleste donum dispensasse (unde S. Balsenius diaconus Aquitanus & Trecentis martyr, quòd calicem mysticum ministraret, in suis actis aptè concinnèque appellatur, *Pincerna Christi.*) inde tamen non sequitur diaconum hoc ipsum munus iure suo, utque loquendi iam usus est, *ex officio*, eiusmodi actiones frequentasse: Theologorum enim commune est placitum, ab eorum coryphæo Angelico doctore pronuntiatum, adeoque Ecclesiæ præconio iam ubique celebratum, tam Eucharistiæ distributionem, quàm consecrationem, sacerdotibus ipsa ex Domini institutione (quamvis istam primariò &

propriissimè: illam secundariò & ex consequenti, immò & adiuncto mystico muneri iure) competere. Ita enim ex rythmica prosodia S. Thomæ in diuinis huius sacramenti solenniis Catholica Ecclesia canit, de ipsius Domini sancito in ipso mortis aditu testamento.

*Dedit fragilibus corporis ferculum,
Dedit & tristibus sanguinis poculum,
Dicens accipite, quod trado vasculum;
Omnes ex eo bibite.*

*Sic sacrificium istud instituit,
Cuius officium committi voluit,
Solis presbyteris, quibus sic congruit,
Ut sumant & dent ceteris.*

Diaconis igitur dare fidelibus munus istud cæleste ex officio non congruit, sed ex Apostoli Pauli, Gentium Doctoris primique Galliæ Mystagogi licentia ac dispensatione. Petis vnde id approbem? ex ipsius testificatione. Sic enim ad Timotheum suum ipse scribit, postquam graphicè expresserat formam legitimam Episcoporum ac presbyterorum. *Diaconos similiter pudicos* (quo iure enim sacerdotes esse volebat cœlibes, eodem intuitu Leuitas Euangelicos castos exigit) *non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes* (periculum enim erat ne in ministrandis Ecclesiæ facultatibus, ipsarum opum copiâ, vel in delicias soluerentur, vel de earum fastu intumescerent) **HABENTES MYSTERIVM FIDEI IN CONSCIENTIA PVRA. HOC**

1. Tim. 3.

siquidem ultimum est præ ceteris Apostoli dictis hic perpendendum. Quid enim per *mysterium* illud *singulare fidei* intelligit, nisi Eucharistiam, omnium fidei arcanorum compendium? Sanè S. Dionysius à B. Paulo edoctus, immò SS. Basilius, Chrysostomus, Cyrillus sacram Eucharistiam vocant passim non modò *mysterium fidei*, sed antonomasticè *Mysterium*. Ceteri autem Patres *tremendum* appellitant *mysterium*. Quin & Ecclesia in solo hoc sacramento conficiendo, verba hæc, ipsâ in formâ exprimit.

Lib. 4. de
sacram. Eu-
charist. c.
14. §. vlti-
mo.

At unde expressit tam singulare conspiciendumque prorsus epithetum? Dicit Bellarminus *has particulas ex traditione sancti Petri haberi*. Et reuera non multùm refert fuerint ne ex traditione Petri, vel Pauli. Sed quia traditioni non scriptæ segreges moderni minime acquiescunt, & ex dictis S. Pauli in eius indubitatis scriptis expressis, legitur aperta serie, ubi agitur de diaconis hæc mystagogica regula: *Habentes (seu custodientes) mysterium fidei in conscientia pura*. Constat autem hunc titulum propriè de sacramento diuinæ synaxis hic accipi, cuius custodes erant diaconi, atque ex dispensatione, ipsis Apostolico indulto credita, dispensatores. Rectè illustres hinc Theologi arguerunt, per *Mysterium fidei* apud Paulum Apostolum, sacramentum Eucharistiæ propriè intelligi. Hinc enim infert post Salmeronem in comment. ad 1. Timoth. c. 3. Gregorium de Valentia, Tom. 4. disp.

9. q. 2. puncto 1. Aliosque præclaros Theologos, Ioannes Lorinus com. in Act. Apost. c. 6. v. 3. magis credibile esse, *Ecclesiam in forma consecrationis calicis, hæc verba, MYSTERIVM FIDEI, ex Apostolo Paulo mutuata.* Qui hoc scilicet, ad fidelium tam commoditatem & solatium, quàm sacerdotum subsidium diaconis indulserit. Iam enim ipso Pauli tempore, hac dispensatione perfunctos ipsosmet diaconos liquet ex testimonio Clementis ipsius Pauli discipuli, & Petri successoris, qui lib. 8. const. c. 20. refert ex usu recepto Christi sanguinem ministratum fuisse à diacono. Quod & S. Hieronymus ep. 1. asserit, immò Iustinus Martyr, qui vicinus admodum Apostolis ætate, diaconos In Apol. 2.
extre. commemorat Eucharistiam non modò pro parte crediti diuini muneris pœnitentibus ministrasse; at detulisse etiam ad absentes.

Porro obseruare iuuat cùm S. Laurentius apud S. Ambrosium, Sixto Papæ ad Martyrium properanti, gratias de credito præstantissimo religionis munere, referret, hincque nouum ab eo sibi, ob fidelitatem ministerij, deferri piè ambiret honorem (scilicet sicut adeptus fuerat sacramentorum consortium, ita & martyrij demum societatem consequeretur:) illum omnino prudenter & limatè locutum, nec enim ad se iure officij spectasse aiebat calicis Christi propinationem, sed fatebatur dūtaxat creditū sibi hoc opus à Sixto ex dispensatione gratuita. *Vide S. Pater,* inquit, *utrūm ministrum elegeris, cui commisisti domi-*

nici sanguinis dispensationem. Ideoque & Concilium Nicenum can. 14. dum decreuit diaconos Eucharistiam laicis posse ministrare: signanter adiunxit, modò presbyteri nō adessent; vt innueret ipsis diaconis manus hoc non iure proprio conuenire, sed concessâ propter solam necessitatem licentiâ committi, non diuina quidem institutione, sed Ecclesiastica consuetudine, non certè recens orta, sed ab ortu ferè religionis vicens, adeoque ab Apostolo Paulo (præcitatis ad Timoth. verbis) initiatâ.

III. RITVS

A S. PAVLO TRADITVS.

Expurgatio animæ, necessaria ad diuinam synaxim dispositio.

Luc. 13.
Ioan. 19.

CORPVS Christi factum de virgine, venerabilis ille decurio Ioseph inuoluit *syndone munda*, pro mundi peccatis cruentissimè, in ara crucis immolatum: nec sepeliuit, nisi in monumento nouo, quod excisum fuerat in petra, ubi nondum quisquam positus fuerat. Abhorret enim ab omni immunditia, IESVS agnus immaculatus & incontaminatus. Vnde in primitiua Ecclesia dum populus fidelis ad sacra tremendaque corporis eius mysteria suscipienda accederet; Diaconi alta voce intonabant, procul vt hinc abirent, qui peccati for-

dibus essent inquinati, adessent soli verò fideles, puræ conscij animæ; *Sancta sanctis*. Hæc pulchrè sanctus Cyrillus Alexandrinus, ad illud adaptans Christi, Ioan. 20. 17. *Noli me tangere*; testatur & enuntiat. *Accedentibus ad benedictionem mysticam* (ait lib. 12. in Ioan. c. 50.) *mysterij ministri, magna voce clamant, τὰ ἁγία τοῖς ἁγίοις, solis spiritu sanctificatis, salutaris Christi corporis tactum, communionem, sanctificationemque congruere significantes*. Idem elegantissimè suo more sanctus Chrysostomus hom. 61. ad Popul. & 17. in cap. 3. epist. ad Ephes. commemorando inculcat. Diaconum enim innuit in Ecclesia, sub articulo diuinæ synaxis, id terribili clamore, personare, è sublimi loco; vocéque ipsa magis quàm manu, indignos à sacro edulio arce-re, sacro ex munere solitum.

Trinæ autem classis) præter infideles) excludebantur à mensa Domini homines. Scilicet Catechumeni, ob non adeptam diuinam regenerationem. Energumeni, propter obsidentis, vel possidentis eos dæmonis immunditiam. Pœnitentes ob culpæ reatum, & non adhuc abstersam peccati publici labem. Ij enimverò dicebantur, qui pœnitentiam quidem inierant, sed nondum reconciliati erant; nedum sacramentaliter absoluti: Quo ex more succensebat plurimùm aliquot diuini muneris dispensatoribus S. Cyprianus, querulis vocibus iisdem impropers, quòd lapsis nō expiatis, ex præscripto Ecclesiasticæ disciplinæ, non exhorruissent diuinum xenium contradere.

* Apud Eu-
feb. l. 6. c.
27. aliósq.

lib. 3. ep. 14. *Nondum, inquit, pœnitentia acta, nondum exomologesi, nondum eis manu ab Episcopo & clero imposita, Eucharistia eis datur. Cùm scriptum sit, qui ede-rit panem, aut biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini.* Hoc enim ab initio fidei nefas fuerat grauiissimum. Quamobrem fortiter piéque admodum fecisse legitur Fabianus Papa & Martyr*, qui ambos Philippos Imperatores pro-
tochristianos, ad synaxim diuinam in Paschate accedentes, sacerdotali vigore, à Christi ara repulit, donec sceleribus, quibus impliciti erant, expurgati essent, ideóque reiectos inter pœnitentes, morémque gerentes, humiliatos, confessósq. more Christiano peccata, ritè expiauit, & sic, ad participationem mysticæ Domini mensæ, demum admisit.

Ritus hic inuiolabiliter in Ecclesia cùm antè, tum postea seruatus est. Cuius obseruantia testes, non modò priuatos habemus, sed publicos, omníque exceptione maiores. Nam Patres in scriptis id indicant, scilicet Iustinus martyr Apol. 2. S. Basilíus lib. 2. de Bapt. cap. 3. S. Ambrosius (qui aduersus Theodos. Imp. factum Fabiani Papæ plenopieta-
tis spiritu imitatus est) lib. 6. in Luc. c. 37. & lib. 7. cap. 66. Paulinus Diaconus in eius vita. Theodoretus actum ipsius Ambrosij repetens lib. 5. cap. 7. B. Hieronymus in cap. 1. ad Titum. S. August. tract. 26. in Ioan. Leo Magnus serm. 2. de resurrectione, aliique plerique. Quid quòd etiam in Synodis Patres hunc Christianum morem pro lege tradunt, & di-

& decernunt? Videlicet in Concilio antiquissimo Ancyrano can. 4. 5. 6. & 7. Nicæno I. can. 11. & 12. Eliberitano in plurib. can. Arausicano c. 3. Arelat. II. c. 29. Epaonensi c. 23. Aurel. III. c. 25. Qua de re sic scribebat, magnifica elocutione Leo Magnus ep. 10. directa ad Theodorum Foro-Juliensem Episcopum. *Mediator Dei & hominum, homo Dominus Iesus Christus, hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum, per ianuam reconciliationis admitterent.* Instituisse igitur Dominum, videtur B. Leo asserere, ut omnes qui diuinis mysteriis, ad aram vellent communicare, prius peccatorum sordes pœnitentiâ abluerent: sic ut referatis sacerdotibus, in confessione piaculis, ab iis que absolutione recepta, ad cælestium sacramentorum participationem, per sacerdotale ministerium, ex superne credita potestate erigerentur atque exciperentur.

Ceterum hac à sententia S. Leonis non nihil deflectere visus est Eminentiss. Card. Bellar. qui lib. 4. de sacram. Eucharistiæ c. 25. ubi disputat cum Kemnitio hæresen nouarum tam turpi auctore, quàm propudioso inertique antiquarum propugnatore: Ritus ineundæ ante sumptionem Eucharistiæ sacramentalis confessionis, pro legitima necessariâque ad tantum mysterium præparatione, primum ab Apostolo Paulo inuectum ordinatumque censuit. Cùm enim Kemnitius in

2. parte examinis p. 541. non erubisset scribere, Paulum Apostolum nihil ausum fuisse, in sacramentorum usu percipere. Bellarminus sic ei respondet, *Falsum est Paulum nihil fuisse ausum precipere circa usum tanti sacramenti. Illud enim 1. Corinth. 11. probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat : praeceptum Pauli est, nec in Evangelio legitur.* Si enim res ita se habet (vt reuera se habet,) quomodo videtur (inquiet quispiam) quasi ex opposito docuisse Leo Magnus citato loco, Christum instituisse, vt per confessionem, lapsi primùm expurgati, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis, à sacerdotibus admitterentur? At verò facilè utique potest, hoc dissidium conciliari, si dicamus à simili, de institutione sacramenti extremæ vnctionis, nihil expressè in Evangelio legi : sed de hac testimonium euidens, à sancto Iacobo in sua epist. perhiberi. Constat tamen illum non potuisse vllum sacramentum instituere; cùm hæc potestas competat soli Christo, cui clavis excellentiæ propria est. Non dubium igitur quin Christus, vt S. Ambrosius bene docet, omnium sacramentorum auctor sit singularis. Proinde quod extremæ quoque vnctionis, ab illius instituto, manauerit sacramentum. Cuius tamen in Evangelio, cùm nulla mentio exprimat, ex testimonio S. Iacobi satis veritas propalatur eiusdem originis. Fuit igitur Christus auctor illius institutionis, Iacobus tuba promulgationis. Ita hic licet dicere, atque à fortio-

C. 5. v. 14.

Lib. 4. de
sacram. c.
4.

ri argumento. Nam patet quidem ex Euangelio ^{Matth. 16. & 18.} quòd sacerdotibus suis Christus, potestatem remittendi peccata pœnitentium concesserit; quòd purificari deberent fideles accedentes ad tremenda corporis sui mysteria, per lotionem pedum suorum discipulorum palam indicauerit. ^{Ioan. 20.} Quod ^{Ioan. 13.} autē præcisè decreuerit, exomologesin esse sumptioni Eucharistiæ præmittendam, vt dispositionem tantæ actioni propriam vniceque cōgruam, ac lapsis, prorsus ad hoc necessariam: id licet quidem non exaratum cernatur conspicua serie in Euangelio: attamen ex Pauli, præconis Domini gratiæ & gloriæ, documento, manifestum est ipsius ex afflatu & nutu Christi prodiisse. Nam Paulus clarè id testatur in ipso limine promulgatæ à se mysticæ huius legis. ^{1. Cor. 11. 23.} *Quod, inquit, accepi à Domino, hoc & tradidi vobis.* Enimvero tamen si hoc, in cœnaculo non viderit, in Euangelio non legerit, tamen raptus didicit in cælo, & primus scripto in terra prodidit. Christus igitur decreti huius auctor est natiuus iure suo, Paulus enuntiator primus, ex credito sibi soli, huius legis cælestis præconio. Et quia præco vel præses iubet vice principis: non dubium quin vice Christi, Paulus legem hanc è supernis latam, solenni more promulgando, præcepto verè vsus sit: susceptamque ideo ex ore eius illam legem, Ecclesia, pro mandato authentico acceperit, atque hinc in perennem ritum, praximque inuiolabilem ad nos vsque deduxerit, tam perspicua vbique ob-

seruantia, quàm expressio, ex syngrapha ipsius Apostoli Pauli, theoremate. Hoc siquidem ita animaduertit dudum S. Cyprianus serm. de lapsis, & S. August. serm. 252. de tempore, necnon Leo Magnus ep. 91. Theophylact. in locum signatum Apostoli: nupérque declarauit œcumenica Synodus Trident. sess. 13. c. 7. Inde enim hunc sacrosanctum morem & ritum acceptum ubi infinuasset, continuo subiunxit. *Ecclesiastica autem consuetudo declarat eam probationem (quam iniungit Apostolus) necessariam esse, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumuis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione, ad sacram Eucharistiam accedere debeat.* Quo acerrimo telo deprompto ex Pauli potentissimi Christi sagittarij, aculeata pharetra, ut Catholica mater Ecclesia hæreticam transfodit perfidiam: ita & sibi armis Pauli victoriam parat insignem, Pauloque ipsi honorem, à quo tantum accepit subsidium, iure meritò repperdit.

Sed ex præcepto B. Pauli mos alius fluxit, nimirum ut non solum confessio peccatorum connecteretur Eucharistiæ sacramenti sumptioni, ut formæ dispositio per se cohæret, sed ut esset quoque confessio, Isagoge sacrificij Christiani. Enimuerò sacerdos Missam celebraturus, in ipso ingressu altaris cum ministris confessionem facit: sicut Damasus Papa, ut Platina vult, seu Pontianus (ut censet, Berno Abb. Augiensis) ordinauit. Sed in hac confessione, ut monet Innocen-

tius III. lib. I. myfteriorum Miffæ, c. 13. non in fpecie, fed in genere peccata enumerantur: quia ifta confeflio non eft occulta, fed publica. Ideoque illa non fufficit, fed hanc præcedere debet facramentalis, in illis quos lethalis confcientiæ grauat reatus, quibus nefas eft, quantumlibet fibi contriti videantur, fine expiatione facramentali diuina myfteria conficere, vel fumere, modò non defit illis copia facerdotis, vt docet S. Thomas 3. p. q. 80. a. 4. & Gloff. *ſingul.* in c. *de homine. de celebratione Miffarum.* Idque difertè etiam Concilium Trid. definiuit loco ſuperiùs ſignato: vbi hæc verba digna notatu ſubnectit. *Quod à Chriſtianis omnibus, etiam ab iis ſacerdotibus, qui ſus ex officio incubuerit celebrare: hæc ſancta Synodus perpetuò obſeruandum eſſe decreuit: modò non defit illis copia confefſoris.* Et can. II. eiùſdem ſeſſ. *Et ne tantum ſacramentum indignè, atque ideo in mortem & condemnationem ſumatur, ſtatuit atque declarat ipſa ſancta Synodus, ab eis quos confcientia peccati mortalis grauat, quantumcumq. ſe etiam contritos exiſtiment, habitâ copiâ confefſoris, neceſſariò præmittendam eſſe ſacramentalem confefſionem. Si quis contrarium docere, &c.* At de hoc Apoſtolico, immò diuino ritu ſatis ſupérque, pro noſtri operis inſtituto.

IV. RITVS,

A S. PAVLO APOSTOLO PER SCRIPTA
traditus, vt obsecrationes solennes fiant
pro Regibus in sacra Liturgia.

*Quo sub titulo, etiam agitur de speciali, pro Rege
Christianissimo, oratione.*

SUPRA apertè demonstrauius Apostolum,
per solennes quas ante omnia religionis of-
ficia, fieri à sacerdotibus pro populo fideli re-
quirit & commendat obsecrationes, orationes,
postulationes, gratiarum actiones, de quotidia-
no (quod Missam dicimus) sacrificio, in quo sum-
ma sita est religio Christianæ pietatis, intelligen-
dum esse. Has autem generaliter fieri non mo-
dò exigit pro omnibus hominibus, sed speciali-
ter etiam pro Regibus frequentari iubet. Hoc-
que ex eius præcepto, ritum hinc deriuasse, quo
in 1. parte canonis post obsecrationem pro Ec-
clesia & pro Papa, atque diœcesano Antistite di-
stinctè oratur pro Rege, tam veteres, quàm neo-
terici interpretes insinuauère. Bellarminus obi-
ter de hoc ritu differens lib. 2. de Missa cap. 22.
*Nomen Regis (inquit) rectè adiungitur, in his locis, quæ
Regibus subsunt. Nam, &c. omnes Liturgiæ id seruant,
& ex Apostolo id colligunt Ambrosius lib. 4. de sacram.
cap. 4. & August. epist. 59. ad Paulinum, &c. Sed restri-
ctionem istam non legimus apud illos Patres, ce-*

1. Tim. 2.

terósque qui de solenni hac prece meminerunt. Siquidem vbi etiam Reges non imperant, pro Regibus orandum apertè liquet, ex absoluto præcepto Apostoli, & deducta inde per illos Patres aliósque Ecclesiastica regula. Certè S. Cælestinus Papa I. epist. 1. ad Episcopos Galliæ. *Obsecrationum, inquit, sacerdotalium sacramenta inspiciamus, quæ ab Apostolis tradita, in toto mundo, atque in omni Ecclesia VNIFORMITER celebrantur.* Subnectitque sacerdotes *non pro una tantùm gente, legatione fungi ad altare, sed apud diuinam clementiam humani generis agere causam.* Et S. Chrysostomus ad locum Apostoli citatum docet: *Quasi communem totius orbis patrem, sacerdotem esse: dignum esse igitur, ut omnium curam agat, omnibûsque provideat, &c.* Atque id nouerunt fideles, quomodo pro omni mundo & Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt positi, obsecrationes ab Ecclesia fiant. Quam obsecrationum legem, vbique obseruatam atque obseruandam, sine vlllo discrimine politici regiminis, Gennadius innuit Massiliensis lib. de dogmatibus Eccles. cap. 30. idipsûmque Prosper Aquitanicus lib. 1. de vocat. Gentium, cap. 4. disertè profitetur. vbi notanter ait. *Nihil dubium esse poterit in præcepto, si obedientia concordet in studio. Præcipit itaque Apostolus, immò per Apostolum Dominus, &c. fieri orationes, obsecrationes, &c. pro Regibus: quam legem supplicationis ita omnium sacerdotum & omnium fidelium deuotio concorditer tenet, ut nulla pars mundi sit in qua eiusmodi orationes non celebrentur à populis Christianis.*

Orare igitur ex hac Apostolica regula omnes indifferenter Christiani, pro Regibus, etiā in iis locis ubi Regibus nō subsunt, obstringuntur. Nam hoc pertinet ad statum vniuersalem Ecclesiæ Dei, pro cuius vnitate, pace & tranquillitate primariò ac præcipuè in canone sacrificij à sacerdote, quocumque sit loco oratur: & sic ita sentire ac velle Ecclesia satis prodit Catholica. Vbi enim Rex non denominatur, monet hīc orandum esse pro Imperatore: porrò ubi Rex imperat*, iubet singulariter pro Rege orandum, non autem pro Cæsare. Quæ regula iampridem in Gallia seruata est, *ubi alium non habemus Cæsarem, nisi Regem.*

*Ita statuit antiquus sacramentorum liber. Et ordo Rom. in offic. Feriali. 4. hebdom. Maioris.

Vide Apologiam insignem Athanagoræ pro Christianis. Apologeticum Tertulliani li. 7. Arnobij contra Gentes. & dialogum Minutij Felicis, &c.

Mitto Clementem adiutorem Pauli, Petrique heredem, qui lib. 8. const. Apostolic. cap. 12. orandum esse monet pro Episcopis & Principibus, quia eorum personæ tanti ponderis sunt, vt ex eorum incolumitate subditorum communis pendeat salus. Prætermitto etiam veterum Christianorum testimonia, qui in summis pressuris pro persequentibus se, immò Christi fidem oppugnantibus summis Principibus, & orârunt in sacrificio & priuatis in precibus; seque orare professi sunt, & orandum seriò docuerunt. Ad Galliæ Patres totus me cōuerto, qui specialiter pro Rege Christianissimo, filio Ecclesiæ Catholicæ primogenito, qui passim in sacro iure Rex singulari titulo designatur, in quòque regiæ maiestatis honor præcipuè consideratur, status Ecclesiæ, quantum ad protectionem se sistit, & sedis Apostoli-

ca consistit præcipua tutela, orandum, cum semper tum præsertim tremenda in actione decreuerunt, tamque factis, quam dictis commendaverunt. Citat Espenæus hanc in rem Sanctiones Conciliorum Arelatenfis III. sub Carolo Magno c.2. subsequentiſque Cabilonenſis II. can.66. Remenſis c.40. & Moguntiaci II. c. 40.

In Com-
mentariis
ad Tim. c.
2.

Ista verò hîc nos congeſſimus, non vt aduerſaremur inclyto Eccleſiæ Catholicæ propugnatori, immò ineluctabili Apoſtolicæ ſedis cardini, Bellarmino: quem admodum ſpectabilem, in prima acie poſitum militantis Eccleſiæ, rutilantem in armis conſpicimus, quin miramur admodum victorem, & colimus; ſepèque infrà contra iuratum eius hoſtem Ameſium vindicamus. Sed vt Maieſtati Regiæ, quæ ſuum in Liliis, *plusquam Salomon in omni decore ſuo*, ſplendorem habet, ſimulque Monarchiæ, (ob præcellentem regiminis ſtatum, è quo potiffimum pendent humanæ res) tam iuſta præconia, quam neceſſaria obſequia rependeremus. Sapientiſſimi fanè ſcriptoris, ac religioſiſſimi, verba, ſenſum ſanum admittunt, ex quo etiam ſyncerè dictata percipimus. Verum eſt enim quòd liberi ſtatus, nominatim pro Rege aliquo orare, niſi ex voto ſpeciali, non tenentur. Sed verendum erat, ne, quæ ſano intellectu ſcripta erant, ob ſtriſtā nimis texturæ ſeriem, non ea vena limpida qua prodierunt, exciperentur. Quilibet etenim & quocumque ſub regimine viuant, vel degant loco, Sacerdotes vel populi, pro Re-

gibus, in quibus rei humanæ cardo situs est, saltem in sacrificio preces fundare generales, ex Apostoli mandato obligantur: si sartam tectam seruari velint *in plenitudine corporis Christi* Ecclesiæ unitatem ac incolumitatem. Nec enim à particulari Magistratu exilis Reipublicæ, vel Principis prouincialis dominatu, pendet salus vel ruina Christiani nominis: sed à regij imperij & potentatus gloria ac robore. Vnde vox illa diuini psalmographi, *Domine saluum fac Regem, & exaudi nos in die qua inuocauerimus te.* Quæ vota (omisso Cæsare Romano, quem ubi Reges non impetrant, ob speciem vniuersalis nominis, ac commodi pietatis Christianæ suffragiis, Ecclesia Catholica fidelibus commendauit) maximè in Regem augustum ipsa reflexit Galliarum. Enimuerò quoniam imperialis culminis, è Francorum Regum virtute ac meritis in ipsam Christi Ecclesiam editis, orta est celsitudo: nec eo robore constat Germanorum imperium (id enim compagibus ipsis quibus necti deberet, crebris vicibus, nutat) quò Francorum Christianissimum regnum. Quod fultum stabili omnium corporis membrorum nexu, inconcussòque successionis nixum fundamento, semper inuiolabile, ac intemeratum perstat; suâque ideo perpetua ac ineluctabili firmitudine, sustentat perpetim Catholicam ipsam Christi Ecclesiam. Inde Paulus Papa I. pronuntiare non dubitauit, *Regnum Francorum à Deo benedictum esse fundamentum, & caput Chri-*

Psal. 19.

Ex antiquo
Rituale lib.
in off. Pa-
rasc.

Vide limi-
narem no-
stram epist.
super Mar-

stianorum. Subiunxitque Innocentius III. ab eodem regno propriè pendere sublimationem Apostolica sedis, & robur potissimum Reipublicæ Christianæ. Ex cuius regni stabilitate etiam Mauritius Imperator ante mille annos dicebat Christianitatem maiora fundamenta recipere. Ideoque publicam Ecclesiæ salutem, in Christianissimi Francorum Regis potentia & felicitate, sitam, summi Pontifices cum intelligerent: ac insuper attenderent Pauli Apostoli mandatum, propriè ad ipsum Regem, ex omni Ecclesiæ utilitate spectare, non satis esse censuerunt, si Franci pro Rege suo speciali officio iustitiæ ac pietatis in publica litatione precarentur. Prouidere etiam curauerunt summi illi humani generis Pastores, ut ceteri omnes Christi cultores, pro ipsomet Christianissimo Francorum Rege præcipuo fidei tutore ambizioso æstu pias orationes funderent. Nec enim paternis monitis tantum, sed xeniiis quoque religiosi quosque fideles, ad orandum pro Christianissimo Rege, tam in communi obsecratione Liturgica, quam priuatis deuotionibus excitarunt. Etenim orantibus pro Rege Francorum, Innocentius IV.^a decem dies veniarum indulxit. Clemens V.^b 100. dies concessit. Leo X.^c annum, toties quoties id facerent, adiecit.

Ceterum de oratione pro Papa Christi vicario, vniuersalisque Ecclesiæ pastore alibi diximus. tam in libro nostro de Episcopali Monogamia parte 2. causa 8. quam in Apparatu in nostrum Mar-

tyrol. Gal-
lic. editio-
ne.

^a Gloss.
Prag. san-
ctio in
Procem. 3.
verbo *tue-
retur.*

De Selua in
in tract de
benef. q. 13.
^b Ioannes
Ferral. pri-
uil. 3. Regis
Franc.

^c Benedi-
ctus Rainu-
tius in ver-
bo *si absque
liberis,*

tyrologium Gallicanum c. 8. inscripto, *de sacris Diptychis*: infraque dicturi sumus, ubi de Patrum Vasionensis Concilij ea de re, speciali decreto.

V. RITVS.

A S. PAULO TRADITVS.

Sedium Episcopaliū, ac Paræcialium Ecclesiarum erectio.

Vbi de ordinatione
Episcopij Presbyteri.

PRESBYTERATVM esse opus Dei, grauiter ac verè asseruit S. Augustinus. Nemòque sanè id inficiabitur: cùm ordinem presbyteratus constet esse propriè ac verè sacramentum: Ita liquet de Episcopatu, qui presbyteratum includit, eique nonnihil superaddit mysticæ potestatis. Et sic quoad ordinem nemo in controuersiam vocat num à Deo prodierit. De iurisdictione Episcopali seu speculatione & potestate pastoralis diœceseon, nullum etiã dubium esse potest, quin à Deo, non ab hominibus, prodierit: dicente B. Paulo, *quòd, Spiritus sanctus posuerit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo, vnde eos admonet, ut sibi & uniuerso gregi attendant, in quo Spiritus sanctus illos pastores constituit. Vbi certè restrictiua clausula de industria vsus est.*

Neque enim dixit absolutè, eos constitutos esse *ad regendum Ecclesiam Dei vniuersalem* (hoc enim Petri successorumque eius proprium est.

ius atque officium) sed vt vigilantia instanti prospiceret pastoralis sollicitudinis, vniuerso illi gregi, cui singuli diuinitus, quasi tutores ac rectores præfecti sunt. At quamuis Episcopatus sit à Deo, assignatio tamen particularis gregis, & terminatio propriæ diœcesis, ab Ecclesia pendet: primumque à Petro tamquam œcumenico pastore & summo vicario Christi ordinario: subindèque à ceteris Apostolis, vti extraordinariis Christi legatis, tam Episcopi sunt certis in locis constituti, quàm præfiniti iisdem ad gubernandum proprium populum, certæ notæque terminationis limites. Id verò præclare innuit, S. Leonis hoc insigne admodum documentum. *Inter beatissimos Apostolos (inquit) in similitudinem honoris, fuit quædam distinctio potestatis, & cum omnium par esset electio, uni tamen datum est, vt ceteris præmineret, de qua forma Episcoporum quoque orta est DISTINCTIO, &c. & rursus, quidam in matricibus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem, &c. per quos ad vnâ Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ cura conflueret.* Sic verò Paulus ordinauit Titum Cre-
tæ Centurbiaë dudum insulæ Archipræsulem, ei-
que totius huius regionis, generalem curam attribuit, à quo & ceteros Antistites voluit locis congruis constitui. *Huius rei gratia reliqui te Cre-
ta, vt ea, quæ desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut ego disposui tibi.* Subiunctis-
que dotibus, quas in ordinandis illis sacris præfectis requirit: postea apertè prodit, non de mi-

Ep. 84. ad
Anastaf. E-
pisc. Treſſ.

Tit. 13

noris ordinis sacerdotibus, sed de maioris gradus rectoribus, scilicet Episcopis, hoc illi præceptum se tradere: subnectit enim versu proximè sequenti. *Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem.* Et tales quidem Episcopos ipse Paulus, dum per Galliam transfret (vt supra demonstratum est) insignibus locis attribuit, ordinato Viennæ Crescente protopræsule, apud Arelatē Trophimo, Narbonam Paulo, Ruffo Auenionem, &c. sicque Hierarchiæ Gallicæ forma, Pauli Apostolicis manibus fuit initiata atque consecrata.

Verùm mos Apostolicus hic erat, Episcopos non constituere nisi in conspicuis sedibus. Sed ne in vicis plebs pastoralis solatio careret, presbyteros qui curam agerent particularis ouilis, vel ordinabant, vel iubebant præfici pastores. Ex qua traditione illud decretum Sardicensis antiquissimi Concilij emanauit can.6. *Licentia ne sit Episcopus passim ordinandi, aut in vico, aut in ciuitate modica, cui satis vnus possit esse presbyter.* quod & Laodiceum antea etiam ordinauerat c.57. Et subinde Leo Magnus epist.87.c.2. districtè cauens ne Episcopi ibi constituantur, vbi minores, sunt plebium cōuentus, cū ibi *Presbyterorum CVRA SVFFICIAT.* Ex qua sententia illud singulare elicitur, quod non ad solum Episcopatus honorem, ne frequentia vilesceret venerandum Episcopi nomen, Patres Episcopos collocari in vicis & minoribus oppidis vetuerunt; sed etiam propter curam & sola-

tium plebis, & Episcopi ipsiusmet necessarium, (cū par non esset singulis locis intentam sollicitudinem exhibere, onerisque pastoralis omnem ferre molem) subsidiū; presbyteris curam eiusmodi cum parte regiminis subordinatē demandatā. Necesse enim erat, aucto grege, custodiā augere, & perexcrecente messe idoneos cultores destinare, cū pastor vnicus nequiret singulorum *inspicere vultum*, & omnes vndequaque boni pastoris adimplere partes. Hoc decerni sacris Canonibus patentissimum est: sed quando cœperit Curatorum illorum sacerdotum creatio, sæpè & à plerisque dubitatum. Sunt enim qui putent ex mero id Episcoporum placito, ac gratuita dispositione, quam *beneficium* vocant, nudaque, quam etiam dicunt, *commissione*: id muneris pastorales Presbyteros obtinere. Quoad loca signata, & personas specialiter his muneribus honoratas, id non inficior. Sed munus ipsum à mera Episcoporum gratia & beneplacito deriuare, vix possum, nisi Ecclesia iubeat, (cuius vertex est Pontifex summus, cui sensa prorsus subiicio) assentiri. Enimuerò res si ita se haberet, possent efficere Præsules vt nulli essent Curati, vel etiam Ecclesiæ parœciales. Sicque videretur Dominus frustra, quoad exercitium instituisse presbyteros: quos tamen Concilia vetant *ordinari absolute*, ipsique Antistites inanes Deo gratias agerent, dum ordinant secundi gradus sacerdotes: profitentur enim se iis tanto magis quàm Moysen

Prouerb.
27. 23.

Vide Cōc.
Chalced.
can. 6. &
posteriora
Concilia.

*Pontifi-
calia MSS.
& edita.

1. Tim. 5.
17.

Luc. 10.

Act. 9. 32.

septuaginta Senioribus*, & Apostolos septuaginta duobus discipulis indigere: quantò iisdem sunt Mose & Apostolis infirmiores. Nec *ordinis sui coadiutores* coram Deo appellarent, quos mero nutu, quasi famulos (quos tamen Christus longè maiori loco habuit) traxissent tenui conductos mercede in obsequium. Absit ut hoc de sanctissimis Ecclesiæ Antistitibus ac Patribus suspicemur, qui iis adiuti auxiliariis, Christi regnum ab eius primordiis, tanta felicitate prouexerunt. Nec enim verebor asserere ab ipsis Apostolis ortum presbyterorum, qui plebibus sub Episcopis præfunt (nam præfunt etiam teste Apostolo, benè quidem omninò, *quando laborant in verbo & doctrina*: quin & hoc iure duplici, *digni sunt honore presbyteri*) sancti muneris officium. Extat enim locus insignis, indexque Apostolicæ huius praxis, quæ dubio procul auctore Domino, (cuius spiritum habebant Apostoli) orta est, in fœderis noui ac æterni codicillis. Præterquam enim ipse Dominus Iudææ & Samariæ *circuebat ciuitates ac castella*; præmittebatque binos quosque, ex *secundaria classe discipulos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum, quo erat ipse venturus*. Petrusque eius amoris vicarius, lustrata Samaria vniuersos fideles, circumquaque transiens perspiciebat, eos ut curaret. Nam vrbes non modò sed & vicos perlustrabat hic Apostolorum princeps: Sanctisque, hoc est, Christi cultoribus, non solùm corporalia solatia, sed spiritualia magis, per se & summissos

missos operarios impertiebatur subsidia: quo & piissimo affectu Paulus credentes visitare percu- Rom. I. II.
piebat, *ad eos confirmandos, ut aliquid eis gratiæ spiri-
tualis communicaret.* Hæc porro solatia exilia qui-
dem fuissent, si iis duntaxat in transitu, opem
aliquantulam corporalem umbratilē sanè & eua-
nescentem præbuisset vas ipse electionis: cete-
rū abeundo, sine ducibus ac pastoribus ullis de-
seruisset, qui iis opem necessariam, porrexissent ad
salutem. Sanè ex nobili eiusdem, Barnabæque eius
collegæ exēplo habemus, eosdem, plebib. in vicis
& pagis, modicisq; oppidis degentibus; presby-
teros pastores secundarios, ac proprios rectores,
specialēsque (in magis vrgentibus obsequiis pro-
fusiorib;que mysteriis) ministros diuinæ gratiæ
assignâsse, atque religioso ritu consecrâsse. Sic
enim teste Luca Christi Euangelistâ notissimo
ac charissimo Pauli auditore & adiutore, ipsis in
codicillis Apostolorum actuum legere est c. 14.
v. 20. & sequentibus. *Cūque Barnabas & Paulus
euangelisassent apud Derben (ciuitatula est Lycao-
niæ) & docuissent multos, reuersi sunt Lystriam &
Iconium, & Antiochiam; confirmantes (dum scilicet
has per oras transirent) animas discipulorum, ex-
hortantēsque ut permanerent in fide, & quod per mul-
tas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, &
cūm constituissem illis per singulas Ecclesias presbyteros,
& orassent cum ieiuniis, commendauerunt eos Domino
in quem crediderunt. Transeuntēsque Pisidiam, vene-
runt in Pamphyliam, &c.* Quæso enim qui qualēs-

que erant illi presbyteri, quos cum ieiuniis & orationibus ordinant Apostoli? (nec enim levis res eis esse poterat humanæ cura salutis, præstandumque, etsi ab inferiori classe Mystrarum diuini muneris, gratiæ sanctificantis opus) Certè non erant Episcopi, nam ex Paulo ad Titum scribente, Episcopi *per ciuitates* constituebantur. Igitur erant presbyteri, nam ij soli secundarij pastores *per singulas Ecclesias* ordinari debent. Quamobrem in actis S. Dionysij, ipsius Pauli Apostoli

Idco Vigilius PP. ep. 1. ad Auxanum Arcelat. Episc. presbyteratum appellabat
Sequentem sacerdotij ordinem.

Serm. 27. de verbis Domini.

Hebr. 77. Sine ulla contradictione quod minus est, à meliore benedicatur.

auditoris, presbyteri *secundi ordinis honore decorantur*, dicunturque ab Optato *in secundo sacerdotio constituti*. Ab Augustino *Episcopali ordini proximi*. & à Sidonio nostro *ordinis secundi Antistites*.

Hinc tamen non est quòd parœciales superbiant presbyteri, suumque in Episcopum quasi à pari se erigant. Pulchrè S. Augustinus docebat atque verè, *non unum à multis est, sed multa ab uno*. Pendent ab Episcopo suo tam in ordinatione suscipienda, quam in suo actuali utriusque officij ministerio, presbyteri. Quique benedicit, ait Paulus tuba Christi, *iis quibus ab illo benedicatur profectò maior est**. Episcopus presbyteros solus ordinat: solusque parœcos (quamuis necessario sibi solatio) constituit. Solus in throno sedet, ac vniuerso gregi præsidet suæ terminationis, concurrítque per se cum presbyteris parœciarum rectoribus, in omnibus functionibus, quæ crediti ipsis muneris sunt: adeoque ut ipse præcellat, *in omnibus*, sicut caput inter membra,

etiam præstantissima, *primatum tenens*. Certè enim Col. 1.

si Episcopus cum summo Christi Vicario confectatur, fortitur Apostoli dignitatem. Si cum presbyteris suæ terminationis, ipsum tenet locum Domini. Immo ipsam Christi summi sacerdotis

atque pastorum principis & animarum Episcopi, præfert imaginem, vt Ignatius Martyr egregiè philosophatus est; Nicænūque protoæcumenicum Concilium solenni præconio contestatur. Vnde est quo explodas putidum, impiūque Amesi ministri perditionis, paradoxum.

Qui errorum magister, in Fræckeranæ Academia cathedra asserere non erubuit, *Diæcesanos nullos à*

Deo institutos Episcopos fuisse, sed paræciales duntaxat presbyteros: quos solos pastores Episcoposque astruit, in quantum scilicet sunt singularium cætuum (quamquam exilium) rectores. Nec profert authoritates vllas sacras, è quibus id queat elici, sed assertiones tantū pro argumentis intrudit. Quæso vnde toto ex nouo testamento insinuet, vicanæ Ecclesiæ presbyteros seu rectores Episcopos appellari? ad Ecclesiarum principes scribit Apostolus, sed qui, non pagos, at vrbes regerent: easque insignes, quin & integras prouincias Episcopali titulo ac honore moderarentur, sicut ex litteris eius ad Titum & Timotheum directis perspicuum est.

Deo institutos Episcopos fuisse, sed paræciales duntaxat presbyteros: quos solos pastores Episcoposque astruit, in quantum scilicet sunt singularium cætuum (quamquam exilium) rectores. Nec profert authoritates vllas sacras, è quibus id queat elici, sed assertiones tantū pro argumentis intrudit. Quæso vnde toto ex nouo testamento insinuet, vicanæ Ecclesiæ presbyteros seu rectores Episcopos appellari? ad Ecclesiarum principes scribit Apostolus, sed qui, non pagos, at vrbes regerent: easque insignes, quin & integras prouincias Episcopali titulo ac honore moderarentur, sicut ex litteris eius ad Titum & Timotheum directis perspicuum est.

Deo institutos Episcopos fuisse, sed paræciales duntaxat presbyteros: quos solos pastores Episcoposque astruit, in quantum scilicet sunt singularium cætuum (quamquam exilium) rectores. Nec profert authoritates vllas sacras, è quibus id queat elici, sed assertiones tantū pro argumentis intrudit. Quæso vnde toto ex nouo testamento insinuet, vicanæ Ecclesiæ presbyteros seu rectores Episcopos appellari? ad Ecclesiarum principes scribit Apostolus, sed qui, non pagos, at vrbes regerent: easque insignes, quin & integras prouincias Episcopali titulo ac honore moderarentur, sicut ex litteris eius ad Titum & Timotheum directis perspicuum est.

Deo institutos Episcopos fuisse, sed paræciales duntaxat presbyteros: quos solos pastores Episcoposque astruit, in quantum scilicet sunt singularium cætuum (quamquam exilium) rectores. Nec profert authoritates vllas sacras, è quibus id queat elici, sed assertiones tantū pro argumentis intrudit. Quæso vnde toto ex nouo testamento insinuet, vicanæ Ecclesiæ presbyteros seu rectores Episcopos appellari? ad Ecclesiarum principes scribit Apostolus, sed qui, non pagos, at vrbes regerent: easque insignes, quin & integras prouincias Episcopali titulo ac honore moderarentur, sicut ex litteris eius ad Titum & Timotheum directis perspicuum est.

Deo institutos Episcopos fuisse, sed paræciales duntaxat presbyteros: quos solos pastores Episcoposque astruit, in quantum scilicet sunt singularium cætuum (quamquam exilium) rectores. Nec profert authoritates vllas sacras, è quibus id queat elici, sed assertiones tantū pro argumentis intrudit. Quæso vnde toto ex nouo testamento insinuet, vicanæ Ecclesiæ presbyteros seu rectores Episcopos appellari? ad Ecclesiarum principes scribit Apostolus, sed qui, non pagos, at vrbes regerent: easque insignes, quin & integras prouincias Episcopali titulo ac honore moderarentur, sicut ex litteris eius ad Titum & Timotheum directis perspicuum est.

Deo institutos Episcopos fuisse, sed paræciales duntaxat presbyteros: quos solos pastores Episcoposque astruit, in quantum scilicet sunt singularium cætuum (quamquam exilium) rectores. Nec profert authoritates vllas sacras, è quibus id queat elici, sed assertiones tantū pro argumentis intrudit. Quæso vnde toto ex nouo testamento insinuet, vicanæ Ecclesiæ presbyteros seu rectores Episcopos appellari? ad Ecclesiarum principes scribit Apostolus, sed qui, non pagos, at vrbes regerent: easque insignes, quin & integras prouincias Episcopali titulo ac honore moderarentur, sicut ex litteris eius ad Titum & Timotheum directis perspicuum est.

Deo institutos Episcopos fuisse, sed paræciales duntaxat presbyteros: quos solos pastores Episcoposque astruit, in quantum scilicet sunt singularium cætuum (quamquam exilium) rectores. Nec profert authoritates vllas sacras, è quibus id queat elici, sed assertiones tantū pro argumentis intrudit. Quæso vnde toto ex nouo testamento insinuet, vicanæ Ecclesiæ presbyteros seu rectores Episcopos appellari? ad Ecclesiarum principes scribit Apostolus, sed qui, non pagos, at vrbes regerent: easque insignes, quin & integras prouincias Episcopali titulo ac honore moderarentur, sicut ex litteris eius ad Titum & Timotheum directis perspicuum est.

Deo institutos Episcopos fuisse, sed paræciales duntaxat presbyteros: quos solos pastores Episcoposque astruit, in quantum scilicet sunt singularium cætuum (quamquam exilium) rectores. Nec profert authoritates vllas sacras, è quibus id queat elici, sed assertiones tantū pro argumentis intrudit. Quæso vnde toto ex nouo testamento insinuet, vicanæ Ecclesiæ presbyteros seu rectores Episcopos appellari? ad Ecclesiarum principes scribit Apostolus, sed qui, non pagos, at vrbes regerent: easque insignes, quin & integras prouincias Episcopali titulo ac honore moderarentur, sicut ex litteris eius ad Titum & Timotheum directis perspicuum est.

Deo institutos Episcopos fuisse, sed paræciales duntaxat presbyteros: quos solos pastores Episcoposque astruit, in quantum scilicet sunt singularium cætuum (quamquam exilium) rectores. Nec profert authoritates vllas sacras, è quibus id queat elici, sed assertiones tantū pro argumentis intrudit. Quæso vnde toto ex nouo testamento insinuet, vicanæ Ecclesiæ presbyteros seu rectores Episcopos appellari? ad Ecclesiarum principes scribit Apostolus, sed qui, non pagos, at vrbes regerent: easque insignes, quin & integras prouincias Episcopali titulo ac honore moderarentur, sicut ex litteris eius ad Titum & Timotheum directis perspicuum est.

Deo institutos Episcopos fuisse, sed paræciales duntaxat presbyteros: quos solos pastores Episcoposque astruit, in quantum scilicet sunt singularium cætuum (quamquam exilium) rectores. Nec profert authoritates vllas sacras, è quibus id queat elici, sed assertiones tantū pro argumentis intrudit. Quæso vnde toto ex nouo testamento insinuet, vicanæ Ecclesiæ presbyteros seu rectores Episcopos appellari? ad Ecclesiarum principes scribit Apostolus, sed qui, non pagos, at vrbes regerent: easque insignes, quin & integras prouincias Episcopali titulo ac honore moderarentur, sicut ex litteris eius ad Titum & Timotheum directis perspicuum est.

Deo institutos Episcopos fuisse, sed paræciales duntaxat presbyteros: quos solos pastores Episcoposque astruit, in quantum scilicet sunt singularium cætuum (quamquam exilium) rectores. Nec profert authoritates vllas sacras, è quibus id queat elici, sed assertiones tantū pro argumentis intrudit. Quæso vnde toto ex nouo testamento insinuet, vicanæ Ecclesiæ presbyteros seu rectores Episcopos appellari? ad Ecclesiarum principes scribit Apostolus, sed qui, non pagos, at vrbes regerent: easque insignes, quin & integras prouincias Episcopali titulo ac honore moderarentur, sicut ex litteris eius ad Titum & Timotheum directis perspicuum est.

Deo institutos Episcopos fuisse, sed paræciales duntaxat presbyteros: quos solos pastores Episcoposque astruit, in quantum scilicet sunt singularium cætuum (quamquam exilium) rectores. Nec profert authoritates vllas sacras, è quibus id queat elici, sed assertiones tantū pro argumentis intrudit. Quæso vnde toto ex nouo testamento insinuet, vicanæ Ecclesiæ presbyteros seu rectores Episcopos appellari? ad Ecclesiarum principes scribit Apostolus, sed qui, non pagos, at vrbes regerent: easque insignes, quin & integras prouincias Episcopali titulo ac honore moderarentur, sicut ex litteris eius ad Titum & Timotheum directis perspicuum est.

Deo institutos Episcopos fuisse, sed paræciales duntaxat presbyteros: quos solos pastores Episcoposque astruit, in quantum scilicet sunt singularium cætuum (quamquam exilium) rectores. Nec profert authoritates vllas sacras, è quibus id queat elici, sed assertiones tantū pro argumentis intrudit. Quæso vnde toto ex nouo testamento insinuet, vicanæ Ecclesiæ presbyteros seu rectores Episcopos appellari? ad Ecclesiarum principes scribit Apostolus, sed qui, non pagos, at vrbes regerent: easque insignes, quin & integras prouincias Episcopali titulo ac honore moderarentur, sicut ex litteris eius ad Titum & Timotheum directis perspicuum est.

Vide Gelas. Cizic. lib. 2. auctor. Concil. Nicæn. c. 30. §. 3. sermonis de Diatroposibus Ecclesiasticis. Medullæ Theolog. lib. 1. cap. 39. pag. 181. 183.

1. Tim. 3. Tit. 1.

enim vnus tantam multitudinem sustentasset? Habebat igitur vnus hierarcha alios plerosque sacri ordinis mystas sibi subsidiarios, quorum caput erat: iisque vt dux militibus utebatur, per hosque suffragantes, plebem quantumuis numerosam, (vt olim Moyses Israëlitas, in deserto, per seniores) gubernabat, omnium scilicet illorum princeps atque vertex. Et inde est quòd Apostolus Ephesios, in quibus plerique erant sacerdotes per Timotheum solum Episcopum (directis ad illum tantum sacris apicibus) erudit, Cretenfisque docet vnicum instruendo Titum. Denique scribit ad Colossenses, solumque mandat, prætermittâ sacerdotum turbâ, Archippum moneri præfulem, vt ministerium quod accepit à Domino compleat. *Dicite Archippo, inquit, vide ministerium quod accepisti à Domino, vt illud impleas.* Et quod omnibus maius est argumentorum ponderibus, Christus Iesus filius Dei, & omnium Dominus, dum sua scita & placita Asiæ septem Ecclesiis notificari præcipit, per Ioannem dilectum suum discipulum, ac mysticum amanuenssem: non ad presbyteros, qui plures erant illarum Ecclesiarum insignium, sed ad proprios illarum pastores & Episcopos madata sua dirigit. *Angelo, inquit, Ephesi Ecclesiæ scribe. Hæc dicit qui tenet septem stellas in manu sua, &c. Et Angelo Smyrnæ Ecclesiæ scribe. Hæc dicit primus & nouissimus, &c. Et Angelo Pergami Ecclesiæ scribe. Hæc dicit qui habet rōphæam utraq. parte acutam.* Ita & ceteris loquitur

Col. vlt v.
17.

Apoc. 2. 1.

aliarum ciuitatum Asiæ Episcopis, quos ideo de erratis subditorum arguit, ac corrigit, quod plebem simul cum presbyteris ipsis, eorum vnusquisque, seu pastor & Iudex in sua potestate haberet. Quapropter B. Paulus etiam Timotheum suum admonebat, ne leuem contra presbyterum reciperet accusationem. Futile enim Amefij* effugium est, hoc ad Timothei non *ut Episcopi, sed Euangelistæ officium pertinuisse*. Quid enim ad Euangelistæ partes accusationis contra presbyterum susceptio? Cùm Euangelistæ munus potuerit etiam diaconus egregiè obire, sicut re ipsa Philippus diaconus hoc officio functus est, à quo etiam *Euangelistæ* cognomentum est adeptus. Monebatur igitur Timotheus ex Episcopi officio, qui presbytero solus dignitate ac potestate, in Ecclesia maior est.

* Bellarm.
eneruati
Tom. 2. p.
114. c. 4.
de clericis
quod de
distinctione
Episcopi & presbyteri pre-
notatur. §.
13.
Act. 21. 8.

At de Episcoporum super sacerdotes hierarchico primatu, summi Pontificis inter Episcopos ipsos *potentiori principalitate*, presbyterorum ordine parœciali iure ac titulo, & subordinatione qua Præsulibus subsunt, & inferioribus mystis Ecclesiasticis præfunt, satis superque in libro de Episcopali Monogamia disseruimus parte 2. causa 4. quæ prænotata est *de Ecclesiasticæ unitatis inuiolabili sacramento*. Vnde foret superuacaneum hæc proprio loco luculenter iam tractata, obiter hîc, & quasi *extra oleas*, vt Tertullianus ait, vagando refricare. Sat fuerit quoniam satis vindicata est Episcoporum auctoritas, qua parœcis su-

Matt. 10.
Iren. 1. 3.
c. 3.

perno iure præcellunt, hic parœcialium sacerdotum (quos præsidetes sub Antistitibus Episcopis, Tertullianus ipse, sacros cœtus regere & pascere commemorat) originem Apostolicam indicasse. Sunt enim qui Clementi, sũntque qui Anacleto, alij qui Euaristo, Higinóque alij parœciarum distinctarum vt ortum tribuunt; ita adscribant quoque Presbyterorum illorum præcipuorum, quos & Cardineos suis in titulis veteres vocitarunt, natiua primordia. Iniuriã sanè. Antiquiora esse eorum cunabula (ne ad Euangelium recurramus, quo habetur expressa secundaria classis discipulorum Christi ab ipso subordinariè facta designatio & missio) saltem liquet, ex relatione S. Lucae in actis Apostolicis c. 14. Paulũ & Barnabam presbyteros per singulas Ecclesias, cum ieiunio & orationibus instituisse: haud sanè sine diuino afflatu vel mandato. Espencæus quidem dum tractat præceptum Pauli ad Titum, putat istum ex iniuncto munere, accepisse iussionem ordinandi, non modò per ciuitates Episcopos, sed etiam, vbi opus erat, presbyteros. *Episcoporum, inquit, & presbyterorum electiones discipulo permittebat, de quibus sequitur: Et constituias per ciuitates (καὶ πόλιν in ciuitate) id est in singulis ciuitatibus, siue oppidatim. Hæc enim insula dicta quondam ἑκατόμυσις, quòd centum habuerit oppida. Clarè ex hoc titulo eliciens centum Episcopos ibi constitui non decuisse, sed presbyteros qui Episcoporum vicem, ad quam ordinarentur, sacra ex*

Luc. 10. 1.

c. 1.

regula supplerent. Presbyteros hos distinctos ab c. 4. 11. &c. Apostolis & Episcopis, in epistola ad Ephesios Paulus ipse appellat *pastores & doctores*, vt Cornelius notat. Idémque Paulus gradu post Apostolos præcelluisse, quem non omnes haberent, indigitat. Lorinus autem in com. ad act. Apostolorum ad cap. 14. satis clarè docet Paræcos illos extitisse, quos Paulus & Barnabas antequam ipsi ordinati fuissent, non aggressi sint ordinare. Nec constituere quidem in iis locis, nisi procul ab Hierosolymis (vbi confidebant Apostoli, iisque assisteabant fixo gradu seniores) constitissent. Quam obseruationem non inducerem nisi primariò iure censeretur S. Chrysostomi ac Oecumenij. Quorum ex dictis elicit idem Lorinus, his in locis remotioribus, à Paulo & Barnaba hos sacerdotes constitutos apud Gentiles, *quoniam hic præsertim opus erat doctrinâ & consolatione*. Vnde in vicis & pagis duntaxat, non est quòd existimes presbyteros ab Apostolis, eorúmque successoribus, collocatos. Quoniam etsi ob abscessum longinquiore Episcoporum, in pagis & castellis presbyteros fateamur ab ipsis Apostolis ordinatos fuisse: etiam in vrbibus, vbi sedebant Episcopi, ob grauitatem oneris, plebísque multitudinem statutos fuisse proprio loco presbyteros antecessores, necesse est asserere. Cum constet non à lineis ad cêtrum, sed à centro ad circulum progressum factum esse. Priúsque Apostolos, ac viros Apostolicos vrbes cum Christo subigerent, hinc

ad pagos & villas prospexisse, subsidiariorum operâ sacerdotum, quos ad hoc munus, crescente messe, ordinarent ac ablegarent. Occupatis iam primoribus presbyteris, suis asseclis, qui vrbes ipsas cum illis coniuncta subsidiariæ manus opitulatione, iugo Christi subderent persuaui.

Ita demonstrauimus in lib. de Episc. Monog. part. ex peruensto Cod. MSS. Iura sacra ciuiliâque recensente Magnæ Ecclesiæ Paris.

Act. 15. & 20.

Quam operam Lutetiæ Parisiorum sub Dionysio beatissimo Pontifice & Martyre præstitit presbyter Rusticus: in agro autem, apud Castrensem pagum, Ionijs. Hincque ciuitatis & rusticani presbyteri discrimen inoleuit, vrbicique presbyteri dicti sunt iam olim proprio sub titulo *sacerdotes Cardinales*, cum alij per diocesim diffusi appellarentur pagenses seu vicani. At hoc nihil ad ordinem refert, sed ad dignitatem duntaxat, quàm in vrbicis paræcis, loci non tam splendor, quàm laboris primatus, onerisque grauitas, & propinquior Episcopo situs ac collaboratio; quin & statuta synodica, ac collaudata longo temporum vsu consuetudo; Ecclesiæ maiestas, & praxis œcumenica, legitimè firmauerunt. Quem etiam morem ab Apostolis non dubitarem profectum asserere, apud quos Hierosolymitanos presbyteros Ephesiosque, longè pluris habitos legimus, quàm ceteros, qui in pagis degerent, vel oppidis, aliisque non insignitis locis, Apostolico concessu, aut saltem Episcopali sede. Sat fuerit paræcos inuisse ab Apostolo Paulo eiusque collega Barnaba

naba consecratos: quod & relatione S. Lucae testatum supra ostendimus, & in Ecclesia S. Pauli Parisiis hoc ex loco obseruauimus vitreis in Iconibus, quæ cœnaculum paschale ornant, ipsis ex Apostolorum Actis graphice depictum*.

VI. RITVS

A S. PAVLO APOSTOLO TRADITVS.

Nominis Domini inuocatio in omni fidelium actib.

MOS iste Ecclesiasticus summopere celebris ac commendabilis est, quo in quibusque piorum actis, atque instrumentis, nomen Domini prænotatum inscribitur, vel inuocatum recolitur, quod ita fieri debere, ex more non tantum Ecclesiastico, sed norma quoque canonica, sacri iuris periti eliciunt *ex can.* IN NOMINE DOMINI, qui est Nicolai Papæ dist. 23. sicut obseruauit Stephanus Daoylus Pampilonensis parte 1. conclusionum iuris Pontificij, tit. *Nomen*. Sed unde fluxerit primùm iste ritus non indicat. Ego verò manasse ex instituto Pauli Apostoli, perspicuum existimo, cuius in scriptis legimus ad Coloss. c. 3. 17. sacrosanctam hanc legem proditam. *Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi (facite) gratias agentes Deo & patri per ipsum.* Siue enim hoc fuerit consilium, siue præceptum, hinc li-

* Sub qua picturale-
guntur ex-
pressi hi
vulgares
versus.

Et pour les
maintenir
en chacun
lieu leur
donne.
Auant les
partemens
des Pasteurs
qu'il ordon-
ne
Pasteurs du
second or-
dre, & les
fait leurs
Curés,

quet in vsum fidelium perennem deriuatum.
 Sumpsit hinc etiam fortè S. Ignatius hoc regulæ
 & societatis suæ, quæ in nomine Iesu consecrata
 est, actionum perpetuum primordium, *ad maio-
 rem Dei gloriam.* Quin & hinc signaculi crucis
 efformationem apud fideles, ante omnem actum,
 in Ecclesiæ cunabulis iam solennem, vt Tertul-
 lianus testis est lib. *de corona militis*, & lib. 2. *ad
 uxorem*, prodiisse, non ambigo, cum in cruce
 Domini Apostolus præcipuè gloriaretur Gal. 6.
 quæ insignis est exaltati eius nominis gloria &
 victoriæ memoriale perenne. Vtrumque Reges
 Christianissimi in suis numismatibus piè vsur-
 pâunt: in quibus expressa nitet Crux Christi:
 cuius in figuræ peripheria hæc inscriptio legitur
 verè regia; *Sit nomen Domini benedictum.* In hoc
 igitur signo salutari & adorando nomine illi
 triumphant: à quo & regnum se recepisse indi-
 cant, & omnem quâ præfulgent augusti splen-
 doris gloriam. In vetustis conspiciamus numis-
 matis, Carolum Magnum morem hunc primum
 vsitasse, quem posteri Christianissimi Reges ab
 hinc, religiosa obseruatione, propagârunt.

Ex Psalm.
 122. 2.

VII. RITVS

A S. PAVLO TRADITVS.

Mensæ benedictio & de sumptis inde cibis
gratiarum actio.

*Quo sub titulo de mysticarum aliarum lustrationum
origine rectâ lineâ differitur.*

MENSA (inquit S. Chrysostomus homil.
79. ad populum) ab oratione initium su-
mere debet, & in oratione desinere. Quem mo-
rem à primis fidelibus seruatum liquet, non mo-
dò ex dictis Iosephi de Essenis lib. 2. c. 7. Bell. Iud.
& Philonis lib. de vita contemplatiua, sed magis
ex testimoniis Prudentij in hymno ante cibum. SS.
Basilij in regulis breuioribus cap. 130. Augustini
lib. 10. conf. c. 31. & lib. 18. de Ciuit. Dei c. 16. & 17.
Gregor. lib. 1. dialog. c. 4. Verumetiam hunc tra-
ditum ab Apostolo, ex documento eius ad Ti-
motheum ep. 1. c. 4. v. 3. 4. & 5. tam citati, quàm
alij sacri Interpretes manifestè deducunt. Hic
enim Apostolus vbi asseruisset contra futurarum
hæresæon deliria, *Cibos Deum creâsse ad percipien-
dum cum gratiarum actione à fidelibus, & iis qui co-
gnouerunt veritatem.* Subnectit; *quia omnis creatura
Dei bona est, & nihil reiiciendum, quod cum gratia-
rum actione percipitur: sanctificatur enim per verbum*

Dei & orationem. Vbi per *sanctificationem* S. Chry-
 softomus intelligit *purificationem*, quæ fit per ef-
 formationem Dominicæ crucis, cum eius nomi-
 nis inuocatione. Idémque notant S. August. &
 S. Gregor. locis signatis, aientes, *crucem & inuoca-
 tionem Domini, esse aduersus veneficia diaboli medici-
 nam efficacissimam*: verbum, esse lectionem ex Dei
 verbo desumptam, quæ quoniam *non ex solo pa-
 ne viuit homo, sed ex omni verbo quod de ore Dei
 procedit*, Matth. 4. in mensa quoque fidelium, iam
 ab exordiis Euangelij consueuerat, adhucque so-
 let adhiberi: scilicet vt etiam discumbentes in
 mensa, *operemur cibum qui non pereat, sed permaneat
 in vitam æternam*, Ioan. 6. Denique gratiarum a-
 ctio, laus ipsa Dei sit, quam sumptis eduliis Chri-
 stiano ex more Deo referimus. A Christo enim
 fidei nostræ auctore, benedictionem ciborum,
 cum gratiarum actione, auspiciatam, testibus Eu-
 angelistis * didicimus. Sed in morem ex Aposto-
 li præcitato documento traductam inde colli-
 gimus.

* Matt. 14.
 19. 26. 26.
 Marc. 6.
 41. 8. 7.
 Luc 9. 16.
 24. 30. 51.

At verò non solum escarum in mensa appo-
 sitarum ad ordinariam refectionem elicimus,
 hinc ortam benedictionis obseruationem: sed
 morem etiam mysticæ lustrationis omnium ali-
 mentorum, quæ quicquam conferunt humanæ
 vitæ sustentationi. Leguntur enim in Missali &
 Manuali Romano, *benedictiones ad omne comestibi-
 le*: inque antiquissimis sacerdotum ritualibus li-
 bris, variæ eiusmodi benedictiones * descriptæ

* Qua de
 re priscus

GALLIÆ SCRIPTORIBVS.

reperiuntur, quæ etiamnum fiunt plerisque in locis solenni ritu in quibusdam celebritatibus, ut in die Paschatis, benedictio agni, lactis, mellis, ouorum, panum, pernarum, &c. In die S. Marci segetum. In die sancti Ioannis benedictio vini. In die S. Stephani, pascuarum. In die Assumptionis gloriosissimæ Virginis Deiparæ, fructuum, radicum, herbarum, plantarum, arborum: ut eis adsit vis diuina. Etenim, ut ait Apostolus, *Omnis creatura sanctificatur verbo Dei & oratione.* Quo ex axiomatico Apostolico iam nascente Ecclesia manasse, indeque pullulasse ritum benedictionis, aquæ, salis, olei, palmarum, cinerum, nauium, armorum, domorum, imaginum, &c. consentaneum est credere, quæ in sacerdotalibus libris perscribuntur, & usu adhuc seruantur in Catholica Ecclesia.

extat libellus MSS. anonymi præsignatus, *Demysterio symbolorum Ecclesia.*

1. Timoth. 4.3. &c.

VIII. RITVS

A S. PAVLO TRADITVS.

Martyrologij conscriptio.

SANCTORVM nomina, quæ in cælis decernente Domino scripta sunt, non debuisse in terris deleri, sed æternæ memoriæ commendari: cum ad gloriam Dei, cuius gratiâ tot magnas res peregerunt, adque tam sublimia præmia perueniunt, tum ad fidei confirmationem (quam ore

Luc. 10. 16.

& moribus prædicauerunt) tum denique ad virtutum, quibus præfulgere commendationem, fideliumque tam præsentium excitationem, quam instructionem posterorum; S. Paulus scribens ad Hebræos insigni prorsus monimento commendat c. ultimo, ubi tametsi potissimum dignos perenni recordatione indicat fidei protomystras, Apostolos Christi, vel ipsorum discipulos; Ecclesiarum Patres, Antistites, protopresbyteros sacrosq. fidelium primarios præceptores: tamen eadem analysi recensendos, illud docuisse, quotquot fuerant, eodem tramite ad regnum Dei progressi, ex ipsius verbis licet eruere. *Mementote, inquit, prepositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei. Quorum intuentes exitum conuersationis, imitami fidei.* Quasi diceret. Recordamini sedulo quales fuerint primi vestri Doctores, Apostoli, Episcopi, Sacerdotes, Diaconi; quam fuerint in fide constantes, quam casti in moribus, quam rerum periturarum contemptores, ac æternarum cupidi, quam purè Deum coluerint, quam ardentè amauerint, quam constanter pro eius fide & gloria martyrium obierint: Quam pulcher denique fuerit eorum exitus, quam pretiosa mors & gloriosus triumphus; vt fidem æquè immaculatam teneatis, proque eius confessione, quæuis parati sitis perpeti, quib. cælestem lauream cum illis valeatis adipisci. Idcirco breuiter antiquiorum Sanctorum agones præclaros & trophæa in eadem epist. c. ii. descripserat. Antiqua scilicet ex ob-

Heb. ult.

feruatione. Nam apud Iudæos Iesus filius Syrach*, auctor Ecclesiastici, *gloriosos viros laudauerat, epiciniisque decorauerat, ad perpetuam commendationem conspicuis.* In Euangelio Christus ipse Dominus beatos tam præsentis, quàm futuros, sigillatim per classes, & propriis cuiusque gratiæ prædicamentis, clarificauerat; specialiâque iisdem adscripserat præmia perpetuæ gloriæ & felicitatis. Paulus verò cælestis eius discipulus, (in paradiso vtique edoctus) cùm militantis Ecclesiæ agmina descripsisset, triumphantis choros, quos fuerat speculatus, multa correptus admiratione celebrans: ad eorum societatem vt concupiendam agonistas fideles excitaret, non satis duxit, eorum gloriam magnificare; persuasum esse volens credentibus (nisi per ipsos penitus obstar) iam per fidem scilicet & spem, non certè inanem, eos *accessisse ad Sion montem cælestem, & ciuitatem Dei viuentis Ierusalem cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in calis, & iudicem omnium Deum, & spiritus Iustorum perfectorum, &c.* Sed iis (vt ait) *excellentissimam voluit viam demonstrare: nempe quam appellat Sactorum viam, Heb. 9. 16. in Christi sanguine initiatam, Ibid. 10. 19. Iter scilicet charitatis & patientiæ, aliarumque præcellarum virtutum, quarum tramite, Sancti, fide roborati, vt ait, vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones. Nam per multas tribulationes introierunt in regnum calorum. Hæc angusta quidem,*

* In Ecclesiastico, à cap. 44. inclus. ad 51. exclus. Matth. 5.

1. Cor. 12. 28. Ephes. 4. 11.

Heb. 12. 22. 8ac.

1. Cor. 13. 31.

Act. 14. 22.

Matth. 7.

13.

Heb. 10.

19.

Cant. 9 10.

ait Dominus, *est via, qua pauci saluantur*: quando-
 quidem *per latam* plures longè dum incedunt
 pereunt. Ideoque Paulus ut hâc in cælum iri, fi-
 deles edoceat, semitam eiusmodi felicem, quam-
 uis arduam, vocitat diuina phrasi: **INTROITVM**
SANCTORVM. At Spiritus sanctus in Canti-
 cis nuncupat, *ascensum purpureum, media charitate*
constratum. Sicut igitur Iacob *decorticatis virgis,*
 (Genes. 30.) portantibus obiectis ouibus, fœcundas
 easdem effecit, iisque (quoniam cupiebat suas
 effingere) coloribus tinxit, quibus eas suum in
 ius propriis velut traduxit indicis. Ita planè di-
 uinus Apostolus, quò æternitatis cupido æstu,
 redderet animas fidelium fœtas, atque desideris
 supernis prægnautes, iisdem glorificatorum San-
 ctorum triumphales titulos voluit obiici, nomi-
 na commemorari, & non natalium quidem ter-
 restrium ortus (quos Diodorus refert lib. 2. pri-
 scos etiam Ægyptios, in laudibus defunctorum
 contempsisse) sed cælestium auspicia, hoc est,
 heroicos sudores & præclaros exitus certaminum
 prædicari, ut iis pellecti tam suauibus, quàm fau-
 stis illecebris, viam cæli intrepidè, quin & auidè
 captent: hocque felicissimo tramite incedendo,
 beatas in sedes percurrant, ac inter eos quos lau-
 dabili ambitu æmulati fuerint, demum, summo
 Rege Christo remunerante, cooptentur. Hac
 enim intentione primigenam Ecclesiam Marty-
 rum dies natales annotasse, anniuersaria pro
 triumphali eorum transitu sacrificia celebrasse,
 sacros

sacros conscripſisse factos, & census Ecclesiasticos (qui sensim, crescente Sanctorum messe, aucti sunt) vbiq; conscripſisse, atque religiosè in sacris conuentibus recitasse, tam celebri quàm fructuoso ritu, morèque omnium antiquissimo, nostro in Apparatu, ad Martyrol. Gallicanum nuper editum, abundè insinuauimus, atque probauimus clarâ solidâque dissertatione.

IX. RITVS

A S. PAVLO TRADITVS.

Veneratio Apostolicæ coronæ.

QVI regnum turbare volunt, omnem, si possunt, euertunt potestatem. Si quisque est Regis vicarius, hunc non acerbè minus insectantur, quàm ipsum Regem oderunt. Familiare fuit hæreticis, per quos Antichristus* præludia suæ tyrannidis orditur vt regnum Christi euertat; Christi Vicarij, successoris Petri, Episcoporum* Patriarchæ, dignitatem aspernari, principatum inficiari, potestatem conuellere. Inde aduersus Petilianum S. August. discutiens eius litteras lib. 2. c. 51. *Cathedra quid tibi fecit Ecclesiæ Romanæ, in qua Petrus sedit, & in qua nunc Anastasius sedet? Cur appellas cathedram pestilentia, sedem Apostolicam?* Ita & contra Parmenianum Optatus lib. 2. Immo antiquiores Irenæus, Tertullianus ceterique. Nem-

2. Theſſ. 2.
7.

*Apud Cas-
siod. PP.
non solum
dicitur Pa-
triarcha:
sed & Pa-
triarcha-
rum Episco-
pus.

Ioan. 15.

* Brentius
in Prole-
gom. &
Melacthō
in locis tit.
de Magi-
stratu.

** Kemni-
tius in E-
xam. dif-
putat. de
ordin. Sa-
cram. Et
Magdeb.
Cent. 1. lib.
2. col. 391.
Quos se-
quitur Cal-
uin. lib. 4.
Inst. c. 3. §.
15. &c.

* In Præ-
script.

pe hic euenit, quod dixit & prædixit Christus. *Non est seruus maior domino suo, si me persecuti sunt, & vos persequentur: si sermonem meum seruauerunt, & vestrum seruabunt. sed omnia facient vobis, propter nomen meum, quia nesciunt qui misit me.* Sanè Iudæi se iactabant verum Deum colere, & tamen filium eius vnigenitum, vsque ad acerba funera persecuti sunt. Ita hæretici gloriantur de Christi fide, cuius tamen proprium missum, singularémque, quin & generalem vicarium Petrum, eiúsque successores, vnitatis quam Pontifices ipsi intermeratam tenent, maleuolentiâ, & veritatis (quam ipsimet PP. tuentur perpetuo zelo fidelitatis illæsam) innato sibi odio, perpeti impugnatione persequuntur. *Petrus (inquiunt) non fuit specialis Christi Vicarius. Nihil ipse habuit auctoritatis vel potestatis superioris inter Apostolos. Ergo neque Papa quamuis successor eius, hoc titulo quicquam habet superioritatis inter Episcopos.* Malignè vtique: nam sublato Petri imperio, vt euellunt Papam: sic Papâ euerso, Episcopos deiiciunt, quibus pares presbyteros quosque asserunt; presbyteris autem laicos omnes. Nam nihil Presbyteris ipsis tribuunt, nisi paucula, quæ obire nequeunt, sine iussione politici * Magistratus: pendere autem illos ita à multitudine (cui insit omnis, si qua est apud eos, sacra potestas) volunt, vt pro nutu plebis ** ministrent, vel repellantur; & vt de priscis hæreticis querebatur Tertullianus * apud eos *hodie sit clericus, qui cras laicus, &c.* In hoc situm est

mysterium iniquitatis, quo erectis cornibus draco-
ruffus tabernaculum Dei, & thronum eius euer-
tere contendit, Apoc. 12. 13. Destructo enim vin-
culo Ecclesiæ unitatis, corrui in mundo regnum
ipsius diuinæ veritatis.

Virus inde igitur oritur & serpit, vt ait S. Cypria-
nus, *quòd Petri primatus denegatur*. Si enim semel
Petrus Apostolorum princeps, vicéq. Christi pa-
stor Ecclesiæ agnoscitur, mox primatu stabili-
to, schismatis occasio submouetur, & per vnā
cathedram, vna Christi Ecclesia demonstratur.
Non autem fert libelli huius exiguitas, vt de Pe-
tri primatu ex professo differamus: de quo E-
minentissimi scriptores * ante nos luculenter
ac magnificè tractauerunt: nōsque post eos
fortè non inaniter, in libro de *unitate Ecclesiasti-*
ca dissertauimus. Locus hic exigit duntaxat vt iu-
dice Paulo, hīc ostendatur quid de Petri, inter
Apostolos, prærogatiua sit principali sentien-
dum. Sic Paulus scribit ad Galatas, cap. 1. *Post an-*
nos tres veni Hierosolymam videre Petrum, & mansi
apud eum diebus quindecim. Aliorum autem Apostolo-
rum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini.
Quare hoc fecerit Paulus, ego non dixerō, res
ipsa loquitur: attamen maioris perspicuitatis
causā, Patres antiquissimi, qui dicta Pauli & facta
sapientissimè expenderunt, referabunt hīc con-
iunctis suffragiis, qua de causa ad videndum Pe-
trum singulariter, Paulus Hierosolymam, datā
operā, ascenderit. S. Chrysostomus homil. 87. in

Lib. de v-
nit Eccles.

* Cardd.
Hofius,
Baron. Bel-
lar. Perro-
nius, iisque
multis no-
minibus
maior Ri-
cheliuss.

Ioannem. Petrus os erat Apostolorum & princeps, propterea & Paulus cum præter alios visurus ascendit. Et post eum Theodoretus epist. ad Leonem. Paulus præco veritatis, tuba Spiritus sancti ad magnum Petrum cucurrit, ut iis qui Antiochiæ, de legalibus institutis contendebant, ab ipso adferret solutionem. hique è Græcis: è Latinis verò, S. Ambrosius in cap. i. ad Gal. Dignum fuit ut cuperet videre Petrum, qui primus erat inter Apostolos, cui delegauerat Saluator curam Ecclesiarum. Sanctus Hieronymus in epist. ad S. August. 89. Tantæ Petrus auctoritatis fuit, ut Paulus in epistola sua scripserit, deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum. Luculentius verò idem in cap. i. epist. ad Galat. sic ea de re differit. Venit Paulus videre Petrum, non ut oculos, genas, vultumque eius aspiceret, utrum macilentus, an pinguis, adunco naso esset, an recto: & utrum frontem vestiret coma; an (ut Clemens in periodis eius refert) caluitiem haberet in capite. Nec puto Apostolicæ fuisse grauitatis, ut post tantam triennij præparationem, aliquid humanum in Petro voluerit aspicere, his oculis Paulus vidit Cephæ, quibus nunc à prudentibus quibuscque, Paulus ipse conspicitur, &c. Nam quod visus sit ire Hierosolymam, ad hoc esse, ut videret Apostolum, non discendi studio (qui & ipse prædicationis eundem haberet auctorem) sed honoris priori Apostolo deferendi. Ita ille, Patrèsque alij grauiissimi consentiunt: Erasmiusque, ipse in hunc locum, lubens hæc pluraque concedit, textus euidentia & Pauli auctoritate compulsus.

Porro est quòd verear ne Paulus Apostolus ob hoc factum malè apud Nouatores audiat, quod fuerit nimium cæremioniosus & vrbanius; illàque quã detulit Petro singulari honorificatione, Antichristo ianuam aperuerit: ritumque induxerit suæ persuasioni ad modum contrarium indicans suo facto, quod scilicet Petrus Apostolorum princeps fuerit: in quo Paulus ipse coronam Apostolatus, ista solenni visitatione, fuerit impensius veneratus. Inferant suo damno quicquid volent. At constat, quòd hoc actu Paulus, Petrum vt magistrum Apostolorum & verticem adierit, huicque Apostolicos, quos è cælo tulerat ipse summisserit fasces: sicque exemplum dederit Episcopis, Petri successorem, vt principem Episcopalis coronæ (sic enim à priscis * Galliæ mystis saluabatur) omni veneratione vt colerent, eòq. fine & simul Petri limina visitarent, & Papæ, singuli, statutis temporibus honoris summi redderent obsequia. Qui mos perantiquus etiam in legem transiit. Nam ex quo Polycarpus Romam venit vt videret Anicetum, & Irenæus Eleutherium Episcopi sui nomine adiit (sicut Paulus ipse ascenderat dudum Hierosolymam videre Petrum) concursus fuit Episcoporum ad sedem Apostolicam ordinarius. Et lex viguit vt transalpini Episcopi de quinquennio in quinquennium Romam venirent: Cisalpini annis singulis. At deinde Apostolica benignitas, rigorem huius obligationis, speciali indulgentia relaxauit.

* In epist.
Epp. Arel.
lat. Pro-
uinciæ ad
S. Leonem.
Vide etiam
epist. En-
nodij ad
Symma-
chum PP. l.
4 ep. 22. &
obserua-
tiones do-
ctiss. Saua-
ron. in ep.
3. Sidonij
lib 6.

X. RITVS

A S. PAVLO TRADITVS.

Vt mulier velato capite in Ecclesia oret.

TRIA Apostolus, in moribus mulierum præfertim exigebat. Nimirum vt filerent, discerent, subessent. I. *Mulieres*, inquit, *in Ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui*, 1. Cor. 14. 34. *Docere enim mulieri non permitto*, 1. Timoth. 2. 12. *Turpe enim est mulieri loqui in Ecclesia*; ad Cor. suprâ. II. *Discat igitur in silentio*. III. *Cum omni subiectione, neque dominetur in virum*. ad Timoth. suprâ. Nempe per quæ, quis peccat, per hæc punietur. Mulier loquacitate, præsumptione, appetitu dominationis peccauerat: & se virumque perdiderat. Ideo Apostolus, vel per Apostolum Spiritus sanctus, illam regeneratione Christiana reformatam, ne rursus in suam & nostram perniciem corruat & labatur, trino illam constringit nexu: silentio, discipulatu, subiectione; sed hoc illam fræno magis arctè coërcet. Vnde rursus ad Corinthios scribens, præcipit vt in signum subiectionis, velamine caput obumbret. *Mulier habere debet potestatem supra caput suum propter Angelos*. alij legunt *velamen*. Ita sanctus^a Chrysostomus, qui ait *signum illud est muliebris subiectionis*^b. Tertullianus, *humilitatis sarcinam*. Concilij^c Gangren-

1. Cor. 11.

10.

^a In hunc locum.^b de corona militis c.

14.

^c can. 17.

sis Patres, *subiectionis memoriam*. Illius scilicet iugi quod ei Deus in pœnam peccati imposuit, cum ait, *Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur* Gen. 3. tui. Sed duplex est muliebre velamentum. Naturale de quo inquit idem Apostolus; *Turpe est mulieri decaluari*, 1. Corinthiorum II. 5. & versu 15. *Mulier si comam nutriat, gloria est illi*. Artificiale alterum, de quo idem ait eod. c. *Omnis mulier orans, non velato capite deturpat caput suum*. At tamen antiqua Ecclesię politia trinum velamentum muliebre distinxerit, virginum, viduarum, & coniugarum: tamē aliquo semper velo obnubendam quamcumque fœminam, ex Christianæ pietatis disciplina, ac decore religiosæ honestatis, iudiciôque subiectionis, ita satis perspicuè docuit, quemadmodum tomo I. commentarior. nostrorum in Martyrologium Galliæ, ad 3. nonas Ianuarij, sub elogio S. Genouefæ (vbi de triplici tractamus velamine) nitidè declaramus.

At vna est, præter institutas rationes, causa cur Apostolus, velamine mulierem omnem (vt ait) exigit obumbrari, *Propter Angelos* inquit, & maximè dum orat in Ecclesia. Prima enim mulieris virtus, præfertim in loco publico, at magis plurimùm in sacro (templo nimirum) modestia est, non solùm in verbo & gestu: sed etiam in cultu corporis; quâ si ibi caret, & Deum ad iram prouocat, & Angelos offendit, & homines lædit. Quoad Deum bene illam interpellat Chrysostomus, ex eoque Theophylactus, hâc aculeata ob-

In r. ad Ti-
moth. c. 2.

iurgatione. *An saltatura, inquit, ad Ecclesiam per-
gis, nunquid hic nuptias, & lascivia oblectamenta con-
quæris? Num ut tui spectaculum præbeas aduenisti?
Num tibi nunc instruendus est thalamus? Non iste
supplicis est habitus. Accessisti ut Deum pro peccatis tuis
depreceris, ut cum gemitu & lachrymis veniam petas.
Quid teipsam ornare improbo labore, intempestiuoque
studio contendis? Porro quoad Angelos, quos Dio-
nysius Pauli explanator extremi ordinis, id est,
propinquioris nobis, asserit Ecclesiasticæ præesse
Hierarchiæ, & sacrorum comministrationi: non
dubium quin discooperta mulier iis afferat iniu-
riam, quibus velata defert reuerentiam. Mulieres
enim Angelos testes habent honesti pudoris, vel
inuerecundiæ, pietatis, vel irreuerentiæ. Angeli
siquidem templum oberrant, & singulorum ha-
bitum, gestus & vota explorant, maximè verò
horrendi sacrificij tempore. Hinc illud Tertul-
liani de oratione lib. 1. c. 13. *Siquidem irreuerens est
assidere sub conspectu, contraque conspectum eius, quem
maximè reuereris. Quanto magis sub conspectu Dei
vivi, Angelo adhuc orationis astante? factum istud ir-
religiosissimum est, quasi exprobremus Deo, quod nos
oratio fatigauerit. Ceterum quod spectat ad ho-
mines, petulantia muliebris (etiam extra templum
sacrificijq. horrendam horam) vestiûmq. luxus &
gestus procax & lasciuus, certum illis infert exi-
tium. Vnde sanctus Cyprianus lib. de discipl. &
habitu virginum. *Si tu te preciosius comas, & per
publicum notabiliter incedas, oculos in te iuuentutis il-
licis,***

licis: etsi ipsa non pereas, alios tamen perdis, & velut gladium atque venenum te videntibus profers. Excusari sanè non potes, quasi mente casta sis & pudica; redarguit te cultus impudicus, & habitus improbus. At verò in loco sacro atque præsertim sub hora tremendi sacrificij, vrget (vt mulieres cogat in honestissimam disciplinam) S. Ambrosius, non hominis intuitum, non præsentiam Angeli, sed aspectum Dei, in c. i. S. Lucæ loquens de Angelo qui Zachariæ apparuit in altari. Vtinam quoque, ait, nobis adolentibus altaria, sacrificium deferentibus assistat Angelus, immò sistat se videndum. Non enim dubites assistere Angelum, quando Christus assistit, Christus immolatur. Immo sanctus Chrysostomus homilia de sacra mensa, non vnum cum Christo Angelum, sed cælestes etiam primores choros ibi adesse affirmat. Ad hanc mensam, ait, assistunt Cherubini, descendunt Seraphini, qui senis alis præditi vultus demittunt, ubi omnes Angeli cum sacerdote, pro te obeunt legationem. Pulchrè igitur pièque & locum & horam & mysterium stupendum perpendens Tertullianus, Christianas mulieres vt se tunc, ibi præsertim, castè, modestè, & timoratè (sicut docet diuinus Apostolus) haberent, cohortabatur, cùm lib. de velandis virginibus, cap. 15. tum potissimum tractatu insigni de cultu fæminarum. Proдите vos (progredièdo saltem ad domum Dei) medicamentis & ornamentis instructæ Apostolorum, sumentes de simplicitate candorem, de pudicitia ruborem, depictæ oculos verecundiâ, & spiritus tacitur-

nitate, inscribentes in aures sermonem Dei, annectentes
 cervicibus iugum Christi. Caput maritis subiicite &
 satis ornata eritis, &c. Vestite vos serico probitatis, hyss-
 sino sanctitatis, purpura pudicitiae. Taliter pigmentatae
 Deum habebitis amatorem. Ita feuerus ille molliciei
 & luxus muliebris castigator, at syncerus morum
 censor Tertullianus; congruenter locutus Apo-
 stolo, qui cum semper, tum maxime in templo,
 in oratione, praesertim tremendâ illâ horâ sacri-
 ficii, modestiam eximiam in foeminis exigit. Nam
 si tunc se inuerecundè mulier habet, Dei iram
 acrius prouocat, Angelicos spernit, & in se exa-
 sperat speculantes choros, hominesque (praeser-
 tim diuinorum munerum ministros, qui castissi-
 mi esse debent,) tam exitioso obiecto, quàm spe-
 cioso, inquinat ac lædit. Sed vix potest mulie-
 rum verbis coërceri immodestia, luxus & inue-
 recundia etiam in domo Dei, ipsa in horrenda
 sacrificij redemptionis hora: virorumque libi-
 do tanta est, vt neque tunc eoque loco possit,
 vibrantibus foemininæ speciositatis radiis, fræno
 vlllo diuini timoris, Angelicæ venerationis, & sa-
 cerdotalis reuerentiae, ne exardescat cohiberi.
 Aptè omnino ad hæc S. Chrysostomus in 1. ad
 Timoth. c. 2. Cum precandæ, non saltandi causa huc
 accedas (ait mulierem affatus Apostoli dictis im-
 morigeram) cur caput accuras, crines comis, gemmis
 interplectis, corpusculo circumponis, pedibus demittis?
 An non summæ simplicitatis, immò vefaniæ, ad ve-
 niam peccatis petendam, animique ob delicta compun-

Etionem, quasi ad theatrum & nuptias, comptam, tummentem, iactabundam progredi. Porro deinde in viros simul ac foeminas lasciuiantes in Ecclesia ipsa; hæc pio eiacularur furore fulmina, at potius feruore sanctissimo tela intorquet obiurgationis acerrima. Non, ait, miraris, non undique fulmina deferri? Non omnia funditus euerti? prostibulum ne tibi videtur Ecclesia, & foro ignobilior? Nam & hic etiam erubescis & times, ne quis te videat, mulierem sequi. Oportebat interno vos pariete à mulieribus separari, quod quia non vultis animo, patres nostri ligneis saltem parietibus secreuerunt, quod à senioribus audiui initio Christianismi non fuisse. Quo tempore legimus viros cum mulieribus uno cœnaculo congregatos orauisse, Act. 1. nunc verò mulieres meretricum mores assumunt, viri autem equorum furorem imitantur. At magis quàm vnquam eiusmodi deplorabili querimonia opus est, cùm videmus omnia longè in deterius collapso. Vtinam saltem in Ecclesiis vbi palam cum foeminis viri lasciuiunt habitu, gestu, situ, aspectu, verbis, nutibus, affectibus nimis conspicuis in ipso sanctuario Dei, sub horrendo tremendi mysterij articulo, mutis sacerdotibus, vel loqui non audentibus, paries eiusmodi non ligneus quidem (qualem Parisiis struxit iamdudum B. Dionysius Antistes primus, vt depictum in templo S. Benedicti, ex antiquis imaginibus expressum adhuc specimen conspicitur.) At lapideus, imò, si statui posset æneus, mulieres inter ac viros construuntur, ne alter sexus

*Tabulatũ
eiusmodi
hodie ad-
huc cerni-
tur in ora-
torio Græ-
corum, Ve-
netiis.*

alterius offenderetur aspectu, confortioque impiè affectato contaminaretur. Aut utinam linguas igneas sacerdotes haberent, qui effrontes vultus copioso fumo offunderet, vel repentina cæcitate percuteret, impudicis oculis, figētes muliebres in formas obtutus. Seu saltem ea velamenta fœminæ, honestissimâ cautelâ gestarent, quæ nullus lascivius oculus penetraret. Obtineret quod iussit Apostolus. Nam ut Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædagogi c. 10. observat, præcepit in Christi nomine S. Paulus, ut non tantum caput tegerent mulieres piæ, sed frontem vultumque saltem in templo, vbi orandum & adorandum est, obumbrarent; ne virorum, qui debent ad sacram aram fixi esse, aspectus in se aciem converterent, exitiâque reflexione ipsæ in eos conicerent corruptos obtutus. Sed dixi apud veteres Christianos tria fuisse velamenta fœminarum distincta, scilicet virginum (quod flammeum dicebatur) viduarum alterum; alterumque coniugarum. At quartum data opera prætermisi, nempe *Dominicale*, cuius nunc explicandi necessaria sese prodit occasio. Notandum itaque morem hunc extitisse apud Patres, diuque in Gallia nostra viguisse, quo tam viri quam fœminæ communicantes, sacrosanctum corpus Domini manibus suis lotis susciperent, ut diuinum sibi traditum à sacerdote munus. Mulieres autem non susciperent nisi manu velata mundo linteo, quod *Dominicale* vocabatur. Huc pertinet, qui

morem illum indicat can. 36. Concilij Autissiodorensis, quo decernitur, *Non licere mulieri nuda manu Eucharistiam sumere.* & can. 39. *unaquaque mulier quando communicat Dominicale suum habeat, quod si non habuerit, usque in alium diem dominicum non communicet.* Ita ibi. Sed cùm in Christo non sit mas neque fœmina. Cur priscus mos Ecclesiasticus (inquies) inter virum & mulierem, in re cuius pari sunt iure participes, ita distinxit? An quod manus virorum puræ sint, & fœminarum immundæ? Neutiquam. Sola enim culpa, non differentia sexus, vt cor inquinat, sic contaminat manus & mentes sexus vtriusque. Ratio igitur inde ducitur, ex quo Apostolus velari caput mulieris, præfertim in oratione, præcepit, *propter Angelos*, hoc est propter Sacerdotes & Episcopos, qui Angeli in scriptura vocitantur: ne scilicet mulieres non velatæ (vt exponit S. Ambrosius) forma sua Angelos illos mysticos, sacerdotes vtique qui infirmi sunt (homines nempe natura fragiles, & cœlibes) pelliciant, atque abductos à diuinæ actionis intentione, rapiant in impuros aspectus & affectus. Nudæ autem manus fœminarum, exhibitæ sacerdoti sacram imperienti synaxim; ad sumendum cæleste pignus, æquè ac illarum vultus & facies, poterat illius appetitum accendere. Sapientissimè igitur Patres nostri decreuerunt non solum, vt omnis mulier in Ecclesia orans (secundum quod præcepit Apostolus) faciem suam obuelaret: sed ducto hinc

Gal. 3. 28.

à maiori argumento, statuerunt, ut volas etiam extensas, superiecto velamento, quod *dominicale* vocandum censuerunt (ob dominici corporis, cui parabatur, susceptionem) religiosa obseruantia operiret, eaque esset munditia, quâ de cordis puritate maiori commonefierent, tam presbyteri dantes diuinum pignus, quàm fœminæ suscipientes. Accedit alia ratio cur Patres statuerunt, mulieres dum communicant manus suas velamine operire: ut scilicet essent peccati primæ suæ matris memores, quæ manu vetitum fructum arripuit, viro dedit, sicque illi sibi que & omni posteritati mortem conciuuit. Quam ut destrueret Christus ipse pro nobis omnibus mori dignatus est, utque venenati mortiferique fructus perniciem tolleret, seipsum in panem vitæ & poculum immortalitatis, per carnis & sanguinis sui immolatam hîc hostiam, mystico ritu, at reali dono nobis exhibuit.

Gen. 3.

XI. RITVS

A S. PAVLO TRADITVS.

Qui est de officiis & iudiciis Ecclesiasticis; necnon de sacra generali politia.

QUÆ à Deo sunt (scribebat ad Romanos Apostolus cap. 13.) ordinata sunt. Cùm itaque Ecclesia sit regnum Dei, ipse Apostolus ordine

omnia in ea fieri, summopere cupiebat. Quàm cordi ei fuerit, vt congruus ordo in Ecclesia, etiam in rebus minimis & adiaphoris seruaretur: patet ex eius hac de re præclaris, iisque iteratis monumentis. Scribens sanè ad Coloffenses c. 2. admodum sanctè se affici, perfundique gaudio præcordiali significabat, quòd ordinem decorumque maximè pium atque aptum in iis obseruari (non carnis quidem oculis, sed mente supernè irradiata) intueretur. *Nam etsi absens, ait, corpore, sed spiritu vobiscum sum. Gaudens & videns ordinem vestrum, & firmamentum eius, quæ in Christo est, fidei vestra.* Quasi sacrosanctum Ecclesiæ ordinem reputaret, religionis esse totius fundamentum. Vnde ad Corinth. scribens, apud quos Ecclesiam dum fundaret, multa decenti ordine disposuerat, circa ipsa sacramenta: cetera quæ ad religionis exercitium, Ecclesiæ decorem, disciplinæque sacra œconomiam spectabant mandabat apto congruoque ordine constitui. *Omnia,* 1. Cor. 27.
inquit, honestè & secundum ordinem fiant in vobis. 40.
 Ordo enim perturbationem excludit, vnitatem stringit, pacem producit & conseruat, sua venustate omnia decorat, fideles connectit & lætificat, infideles ipsos ædificat, ac dæmones vincit, ac longè profligatos abigit. Hinc est quòd dæmones vt Ecclesiam ipsis *terribilem, sicut castrorum* Cant. 6.3.
aciem ordinatam; quasi æquo agmine oppugnent, tametsi omnis ordinis tantùm sint osiores, quantum diuisionis & turbationis cupidi, durante ta-

men militantis Ecclesiæ contra se pugnâ, ordinem aliqualem inter se statuerint. Posuerunt enim inter se principatus & potestates, quas ne cælestes putes, Apostolus appellat *rectores tenebrarum harum*. Quos asserit, Dominum, demum cum in gloria venerit, sublaturum ac destructurum, ut pacatum regnum reddat Deo & patri. At horum interim Ecclesiæ militantis exercitus à Deo ordinatus, infelicia agmina tumultuariè * ordinata, perpetim repellit ac exturbat. Pulchrè S. Bernardus in Apologia ad Guillel. Abbatem ex diuino eiusmodi ordine corporis Ecclesiæ non modò huic inesse robur ostendit, sed omnem etiam speciem & decorem. At verò ordo duplex est, quo Ecclesia ** sustentatur & decoratur, nempe regiminis, & sacrorum rituum. Quoad primum, in eo præsertim mysticæ compaginis, corporis Ecclesiæ, firmitudo consistit. Ideoque sancti Patres maximè populo commendant, ut quasi oues pastoribus suis (sicut constituit Dominus) ita Episcopis & Sacerdotibus obediant. Ex hac enim subordinatione vnitatem & pacem Ecclesiæ omnino pendere. Quin & prisci Imperatores etiam suis constitutis id profitentur, ut videtur in lege Theodosij & Valentiniani Augg. ad Verum præfectum prætorij. *Audemus, inquit, sermonem facere, solito plus timore correpti de sanctis & venerabilibus sacerdotibus, & secundis sacerdotibus, vel etiam leuitis, & eos cum omni timore nominare, quibus omnis terra caput inclinât, &c.* Quoniam

Ephes. 6.

12.

1. Cor. 15.

24.

* Legendus

S. Hiero

nymus in

c. 6. ep. ad

Ephes. ad

v. 12. & S.

August. lib.

de agone

Christiano

c. 3. S. Chry

sost. in lo-

cum ad E-

phes. cit.

hom. 22.

quin &

Scholasti-

cos in 1 p.

q. 109

** Vide

can. fin. &

ib. glos. 2.

dist. 89. &

can. *perue-**nit.* 11. q. 3.

& glos. cur

gradatim

in canonē

In Christo,

de Cōsecr.

d. 2.

Matth. 18.

Luc. 10. 16.

1. Thess. 4.

8.

in sacerdotibus Ecclesia constat. Ita & Carolus Magnus cap. 170. declarat. *Quia constat* (inquit) *religionem Christianam, per successores Apostolorum salubriter administrari, populisque ad vitam eternam ducatum exhibere debere: primò necessarium indicaui- mus omnibus, præcipere ut honorem debitum venera- biliter Episcopis, absque ulla simulatione, impendant, iisque in omnibus obediant, &c.* Nam Dominus ait, Luc. 10. 16.
qui vos audit me audit. Apostolus autem hanc dis- trictè præcipit populo subiectionem. *Obedite præpositis vestris, & subiaceite illis. Ipsi enim peruigilant* Heb. 13. 17.
quasi rationem pro animabus vestris reddituri: ut cum gaudio hoc faciant & non gementes. Hoc enim non expedit vobis. Nam Christiani, nisi sacris Eccle- siæ ductoribus morem gererent, euaderent (ait S. Ignatius Martyr, Apostolis proximus, eorū- que spiritu plenè imbutus scribens ad Trallienfes) *deteriores infidelibus: quin & Ecclesia collapsa rue- ret; etenim ipso suo ordine constat, qui certè ip- sius Ecclesiæ rectoribus (ut scribit ad Rusticum S. Hieronymus) prorsus innixus est.* Nempe Chri- sti Vicario ut capiti, deinde Episcopis qui lo- cum tenent Apostolorum ut fulcris præcipuis: sacerdotibus demum inferioribus uti plantis, qui 1. Cor. 12. 21.
molem impositam sicut pedes corpus sustinent, & gregis suæ curæ creditam ferunt, non sine su- dore, portionem.

Præter Papam verò, Episcopos & paræcos, alia sunt in Ecclesiæ corpore sacrorum munerum of- ficia, quæ instituta sunt propter ordinem & fa-

ciliores multitudinis, tum Cleri, tum populi gubernationem. Hos non minus, quàm illos sublatos vellent segrege, quo vnitas Ecclesiæ, sibi admodum exosa & formidabilis dissolueretur. Facilius enim his ruptis nexibus, corporis mystici possent compaginem discerpere. Amesius supra inductus, has Ecclesiasticas dignitates non secus ac potestates, impotentissimè impetit, atque indignissimè, ne dicam prorsus impiè vituperat, ac traducit hac fœda & virulenta iniuriarum congerie. *Introduxerunt secum* (ait de Episcopis, quorum appellat fastigia, transcendentia nomina) *tanquam caput Antichristum Romanum: & quasi caudam eiusdem farine Cancellarios, Suffraganeos, Archidiaconos, Officiales & similia Hierarchiæ fulchra: quorum nomina ipsa sunt prorsus apocrypha, & Ecclesiis primis ignota, ad Ecclesias Dei penitus opprimendas.* Hæc ille. Cuius quoad atrocissimam iniuriam, qua Christi vicarium onerat, & ludibria, quibus Apostolorum successores impetit: non est quod in præsentiarum durius in eum animaduertam. Satis sit illum admonuisse, hoc ipso flagitio turpissimo, seipsum omnino ex eorum exitiali fœta esse prodere, quos Apostoli venturos in extremis, quibus viuimus, temporibus, prædixerant, qui Maiestatem blasphematuri essent, & contempturi dominationem, ad sectas perditionis inducendas audacissimi (2. Petr. 2. 10. Iudæ 8.) Ad Ecclesiæ inferiores dignitates, quas ferinodente diripit, tuendas contra eius impotentissi-

Medullæ
Theolog.
lib. 1. cap.
39. p. 183.

mam rabiem, (nam superiores suapte vi constunt, siquidem diuinitus sibi infuso, ineluctabiles perstant, robore) parumper digrediemur.

I.

De sacris Cancellariis.

DE Cancellariis Ecclesiasticis loco opportuniore plenius, ipsoque ex instituto disseremus. Interim paucis hic perstringemus eorum defensionem. Munus enim illorum in vniuersalem Ecclesiam haud inuectum (quemadmodum Amesius falso & ludibriosè ait,) ad Ecclesias opprimendas, sed fulciendas fuisse constat. Iuuandis etenim Episcopis in chartis Ecclesiasticis, erudiendis clericis, scholisque in eum finem dirigendis sacri illi procures suo ab ortu fuere præfecti. Quamobrem etsi nomen fortè non sit à prima Ecclesiæ origine vsu inductum, munus tamen re ipsa à religionis Christianæ primordiis extitisse, non dubitauerim asserere. Et verò quoad primum officium pertinet, constat Paulum ipsum Apostolum, cuius de institutis exemplisque agimus, amanuensem habuisse, Tertium scilicet nomine, qui sub eo dictante exarauit epistolam ad Romanos. vnde ipsemet Pauli scriba in calce ferè epistolæ ante Apostoli subscriptionem, hæc interiicit cap. vlt. v. 22. *Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in Domino.* De hoc Sixtus Senensis, ex Diodoro Tarsensi Episc. & Theodoro presbytero Cœlesyriensi interpretibus epi-

Tom. 3.
Commen-
tariorum
Apodict.
in nostrum
Galliæ
Martyro-
log. ad 3.
Nonas Au-
gusti.

stolæ ad Romanos (quibus consentit Dorotheus in synopsi) ita scribit. *Tertius Episcopus Iconij, Pauli discipulus & amanuensis, scripsit dictante Apostolo eam quæ ad Romanos est epistolam, in cuius fine salutationem quoque suam apponens ait, Saluto vos ego Tertius qui scripsi epistolam in Domino.* Subnectit verò Theodorum præsignatum, hic in autographo pro *Tertium*, *Terentium* legisse. Iconij autem coronatus est, ut habent Martyrologia die 21. Iunij. Porro in scribendis epistolis alios Apostolos ministerio cuiusdam amanuensis, vel scribæ, ex adiutoribus suis usos fuisse cum opus esset, hinc consentaneum est colligere. Petro, crediderim quòd Marcus, qui Euangelium prout *ex eius ore referentis audierat*, Romæ literis consignavit (ut testatur S. Hieronymus in Catalogo, ubi idem à Luca refert Paulo dictante effectum) in epistolarum etiam ministerio scribendarum suffragatum: quem ideò fortè ad calcem posterioris epistolæ multa cum dilectionis significatione commemorat. Quidquid sit, certum est Apostolos & Seniores, qui erant Hierosolymis, ex Concilio, cum Paulum & Barnabam, Syllamque & Iudam, qui Barsabas dicebatur, delegarunt, cum litteris ad gentes: Synodicam istam per aliquem delectum ad acta mandataque Concilij describenda, exarasse, & sigillo etiam aliquo, quo epistolæ semper consueverunt muniri obsignasse. Hic verò quisquis fuerit non dubium quòd Cancellarij Ecclesiastici munus pri-

Ep. 2. 5. 13.

Act. 15.

marium nascente Ecclesia peregerit: fortè is Clemens erat, qui Apostolorum constitutiones perscripsit, & epistolam Pauli ad Hebræos ex Hebræo Græcè reddidit, testibus^a S. Epiphanio, & ^bS. Hieronymo. ^a Hæref. 76. ^b In Catal. Cùm autem Irenæus missus fuit à Potino Episcopo & Ecclesia Lugdunensi, propter quasdam elucidandas quæstiones ad Eleutherium sedis Apostolicæ Præsulem, *cum honorificis supernomine suo litteris*. Haud credibile est Potinum nonagenario maiorem, tractatorias has litteras ac honorificas concinnasse, Irenæumque qui mittebatur ab eo Encomiasticam de seipso scripsisse illam epistolam. Verisimilius est igitur aliquem ex sacris ministris, magis idoneum ad hoc officium delectum, quem in eiusmodi functionē adhibere mos fuisset. Sed ab eiusmodi exēplis superfedeo lubens, vbi addidero, Paulinum vitæ S. Ambrosij scriptorē eiusdem quoq. amanuensē fuisse; Prosperū quoq. Aquitanicū S. Leonis fuisse in scripturis Ecclesiasticis adiutorē. Nec verebor asserere S. Hieronymum. Cùm Damasum Papam in chartis Ecclesiasticis iuaret, & responsiones sub eo cōscriberet ad cōsultationes Synodicas Orientis & Occidentis (sicut ipse testis est in epist. ad Ageruchiam) Cancellarij Romanæ Ecclesiæ officio, certè tam honorabili quàm necessario insigniter perfunctum, nec tamen caudam Antichristi effectum. Qui cùm longè degeret à Roma, ipse Apostolicam sedem de dogmatibus præcipuis fidei consultabat, Damasumque Pontificem, *ita piscatoris*

Idem S.
Hieron.
in Irenæo.

successorem suspiciebat, ut tanquam Christi vicarium impense veneraretur. Quem tantum abest ut Antichristum crederet, quin eos, qui se ab eius du-
ctu & imperio segregarent, Christi inimicos & af-
seclos Antichristi pronuntiaret.

* In ep. ad
Damas. de
nomine
hypostasis.
*Qui tecum
non colligit
spargit: hoc
est qui Chri-
sti non est
Anti-Chri-
sti est.*

Quoad secundum quod signauimus Cancellariorum officium, ad eos asserendo scilicet spectasse clericos erudire: tertiumq. adiunctum, quod fuerit scholæ sacræ, eo fine præesse: sicut Alexandria legimus pridem fecisse recta vicissitudinis serie Pantenum, Clementem & Origenem: facile esset etiam antiquiorem extitisse huiusmodi officij in Ecclesiis saltem principalibus, originem propalare, nisi breuitas hîc necessaria nos constringeret. Meminerit Amelius sacram Academiâ fuisse Hierosolymis ante promulgatum per orbem Euangelium. In qua Paulus adolescens eruditum se gloriatur ad pedes Gamalielis. Act. 22. *Iuxta paternæ legis veritatem.* Princeps enim scholæ Hierosolymitanæ erat Gamaliel, ut colligunt sacri plerique interpretes ad Act. c. 5. At de Academiis non vacat hîc fusius dicere, de quibus & Iacobus Medendorpius *lib. de Academiis orbis* copiosè tractauit, & nos iterum in notationibus ad Martyrologium nostrum ad diem 28. Ianuarij, ubi de S. Carolo Magno agitur, ex instituto (Christo auspice) statuimus differendum. Itémque de Ecclesiarum coniunctim atque Academiarum (has illæ etenim generarunt, atque ideo iampridè gubernarunt) Cancellariis; quorum ipsius Caroli

Magni ætate, nomen iam assuetum in Gallia fuisse, sacrumque officium coniectari licet, ex can. 44. 2. Concilij Cabilonensis, quod sub eodem Principe confedit. Ibi enim Patres dum distinctè ventant, presbyteros fieri *Cancellarios publicos*: profectò satis patenter ipsosmet sacros, ac Ecclesiasticos fieri, subindicarunt sese non prohibere. Quos habere Christianos Pontifices, non minus conuenit, quàm olim Romanis fuisse consuetum, auctor est Liuius lib. 22. Immo si Apostoli habuerunt scribas aut amanuenses, sicut probauimus, licere inde satis patet, habere huiusmodi adiutores in epistolarum Ecclesiasticarum confectione, Episcopis, qui Ecclesiis Apostolorum loco præfunt, & ad quos sacra quæque confluunt negotia; æquum est arbitrari. Cancellarios enim non alios à primigena origine extitisse quàm selectos literarum exceptores, potestatumque actuarios aut secretarios, ex Cassiodoro liquet lib. II. variarum, vbi non à *Cancellando* dictos innuit, sed à *Cancellis*, quod *Consistorij principis cancellos*, *fideli* (vt ait) *integritate custodirent*, cuius scilicet arcanas scirent. Qui etiam *protoscriniarij* apud antiquos Papas dicti sunt, quibus erant *scriniarij* duodecim. Itémque *Bibliothecarij Apostolicæ sedis*, non ad opprimendas Ecclesias instituti, vt imperitè, quin & impiè prorsus blaterat Amesius, sed ad tuendam fidem, procurandam cum Pontifice, (cui in literarum formatarum, tractatoriarum, synodicarum, aliarumque expeditionibus, suffraga-

1. Timoth.
6. 20.

bantur) Reipublicæ Christianæ vtilitatem, & reprimendas emergentes hæreses (quas Paulus appellitabat *profanas vocū novitates*) : scrinia sacra seruanda, ac vbi opus fuisset referanda, & antiqua hinc monimenta Patrum, acta scilicet Conciliorum, & Doctorum veterum scripta euoluenda, proferenda, pro Catholicæ fidei comprobatione, ac defensione. In aliis autem Ecclesiis pro parte sollicitudinis Episcopis commissæ; iisdem in sacris tam epistolis conficiendis, scribendis obsignandisque instrumentorum Hierarchicorum titulis, quàm sacre militiæ Cleri obeunda speculatione, studiorumque gubernatione, obsequerentur : magno Ecclesiarum decoro pariter ac commodo constitutos, iamque ab Apostolis in propriis amanuensibus initiatos, ab eorum successoribus retentos, obque accrementa religionis palam est, iure hætenus prorogatos fuisse.

DIGRESSIVNCULA

De Vicecancellario S. R. E.

Qua discutitur, cur ac quando Romæ desierit, Cancellarius Apostolicæ sedis nominari?

IBI verò dicet fortassis Amesius: cur non igitur in Romana Ecclesia cæterarum habitante principe, ad hos vsque dies conseruatum est Cancellarij munus? Diu enim est, ex quo Cancellarij nomen

nomen à Romana Ecclesia exoleuit. In ea enim qui diplomatibus Pontificiis præest, vel præesse solet aut debet, non iam nominatur Cancellarius, sed Vicecancellarius tantum appellatur. Et tamen in Ecclesia Parisiensi (quæ diu Episcopalis tantum fuit, nupérque Archiepiscopalis seu Metropolitana*, decernente Gregorio XV. effecta est) Cancellarius est Cathedraticus, idémque & Academicus, qui tam in Ecclesia quàm in Vniuersitate, antiquam, maiori ex parte, auctoritatem retinet, & magno refulget nonnullis in rebus & nominis & potestatis splendore. Immo in plerisque Galliarum Ecclesiis, etiam vbi Academiae non existunt, Cancellarij dignitas conspicua perseuerat. Incongruum autem videtur vt Cathedraticæ Ecclesiæ Cancellarium proprium habeant, hocque fulgeant non dimidiato fidere. Cùm Romana Ecclesia, cui illæ cæteræque subiacent omnes, Vicecancellario tantum multis iam ab hinc annis vtatur, plenamq. huius nominis dignitatem cùm nulli conferat, eo ipso abrogasse videatur. Respondeo, verum est, quòd in Ecclesia Romana omnium matre ac magistra, iamdiu extincto Cancellarij nomine, Vicecancellarij titulus munusque hætenus prorogatur. At cùm constiterit de tempore, etiam de causa patebit, eaque rationali & consentanea, cur ita factum perinde fuerit. Quæstio igitur in eo versatur, quando & quæ de causa desierit ille Cardinalis, qui præest Cancellariae Papæ, Cancellarius dici, cæperitque nominari

*Lege de hac erectione libellum à nobis editum sub titulo *Metropolis Parisiensis*.

*haberique duntaxat Vicecancellarius ? Respondent DD. Canonistæ in Clement. Romana de Electionibus quadruplici assignata ratione. Prima est, quòd olim ille qui scrinio & diplomatibus Pontificiis præerat, postquam extinctum fuit Proto-scrinarij nomen, reuera Cancellarij gessit plenum nomen vt & honorem habuit. Sed quia pedetentim plus sibi iuris & potestatis quàm par esset cœpisset arrogare, & Pontifici Romano in plerisque auderet refragari, eò depressus est, vt modestiæ causa illi incutiendæ, Vicecancellarius solum fuerit deinceps Apostolica iussione nuncupatus. Ratio ista videtur accuratiùs examinanda. Quia constat quidem de tempore, quo cum honore magno, Cancellarij Romæ vigeat dignitas & titulus: non ita autem perspicuè de eius suppressionis occasione. Nam explorata est omnibus Alexandri III. historia, qui ex Cancellario S. R. E. & presbytero Card. tit. S. Marci, Pontifex Maximus post Adrianum IV. creatus est. Contra quem conflato schismate successiuo Victoris, Calisti & Paschalis à Frederico Ænobarbo Imperatore, ob eam causam quòd ex Cancellarij dignitate, fretus (vt aiebant) Magistratus auctoritate, ad summi Pontificatus fastigiũ peruenisset, per cõtemptum semper ab iis appellabatur *Rolandus Cancellarius*. Quod maximè videre est in Imp. & Pseudopontificum actis, & Arnulphi Lexouienfis Episcopi, qui contra eos, partes Alexandri Catholici Papæ tuebatur, epistolis. Creatus*

autem fuerat ille Cancellarius Apostolicæ sedis, vnâque Cardinalis, ab Eugenio III. Ipse verò factus Pontifex, Cancellarij dignitatem contulit Hermannò, quem postea Senonis agens in Gallia, secunda in promotione, presbyterum Cardinalem S. Susannæ creauit. Huius autem Hermannì nomen subsignatum cernitur passim in Bullis ipsius Alexandri III. Papæ: speciatimque in diplomate pro Monast. S. Crucis in Hierusalem an. 1166. Post hunc sub Lucio tertio Alexandri successore Cancellarius erat Romanæ Ecclesiæ Albertus de Mota Beneuentanus, presbyter Cardinalis S. Laurentij in Lucina. Cancellariique etiam nomen & munus sub Urbano tertio pertulit, post quem etiam ex presbyterorum Priore, Papa factus, Gregorius VIII. dictus est. Ad hunc usque Pontificem qui Petri Cathedram an. 1187. conscendit, Cancellarij nomen R. in Ecclesia viguit, qui Cancellarij munus, factus Pontifex Moyse cuidam Lateranensi Canonico regulari ac S. R. E. subdiacono non Cardinali demandauit. Putat Azorius part. 2. Inst. moralium lib. 5. c. 37.* post hunc quotquot Cancellariam Apostolicam rexerunt usque ad tempora Honorij III. non fuisse Cardinales. & ideo vices agentes Cancellarij dictos, usquequo Reynerius Prior S. Iuliani in Lucensi diœcesi: isque non Cardinalis, regimen Cancellariæ ab ipso Honorio accepit. Hunc enim primum fuisse qui commodiore vocabulo, *Vicecancellarius* dici cœpit. Hæcque est

* Idem habet ad verbum ex Azorio La Cerda aduersat. sacr. c. 184. 2.

secūda ratio à plerisq. DD. communiter assignata, huius mutationis. Sed mihi non videtur solida. Nec enim verò consentaneum, quòd à Greg. VIII. ad Honorium III. nullus Cardinalis, Cancellariæ Apostolicæ præfecturam gesserit, hanc enim habuit & obiit sub Cœlestino III. Cencius Sabellus diaconus Cardinalis S. Luciae in Orthea, dictus quidem non Cancellarius, neque Vicecancellarius, sed Procancellarius. Vnde liquet quòd defectus Cardinalatus, Vicecancellarij nomen non inducebat; cū qui Cardinalis esset Procancellarius nihilominus vocitaretur. Quid quod sub Innocentio III. Cancellarij absolutum titulum & dignitatem vigentem denuò in S. R. E. reperio? Sub hoc enim Pontifice Ioannes Comes Anagninus eius affinis, Diaconus Cardinalis creatus S. Mariæ in Cosmedin: etiam *Cancellarij Apostolicæ sedis* dignitatem obtinuit, & peregit. Quod autem addunt isti Doctores, Cancellarij nomen ex eo sublatum & suppressum, quod de certo gradu honoris cum Papa ausus fuisset congregi, vix admitto, nullibi enim lego. Nec isti indicant diem vel Consulem, quo hæc quam supponunt conflictatio euenerit, cæteroqui notanda admodum, si vnquā contigisset. Tertia igitur accedit opinatio, quæ rem longè altiùs repetit. Dicunt quidā DD. S. Laurétium Martyrem fuisse primum S. R. E. Cancellarium, & vt debitus illi honor seruaretur, qui postea in officio Cancellarij successerunt, dictos esse tantum Vicecancell-

larios quasi vices agentes S. Laurentij, cuius officio fungebantur. Sed inutilis est ista prorsus ratio, cum constet ex dictis, & ostensis suprà, annis ferè nongentis post S. Laurentij Martyrium, *Cancellarij* nomen cum officio in Romana Ecclesia perseuerasse. Quòd si fuerit S. Laurentius Apostolicæ sedis Cancellarius, hoc non obstaret, quin qui obeunt idem munus, eodem nomine vocarentur. Nam fuit, vt omnes norunt, Archidiaconus S. R. E. & nihilominus hic titulus cum ipsa dignitate ab hinc vsque viget, & geritur Romæ, à Cardinalium diaconorum Principe, cuius etiam è manibus solet Pontifex accipere ante valuas sancti Petri, summi Pontificatus insignia. Quartam igitur rationem adducit Gomesius in proœmio regul. Cancell. Apostolicæ: Papam solum scilicet esse *Dei Cancellarium*, proinde Cardinalem illum qui præficitur Cancellariæ Apostolicæ, vicem gerere Cancellarij Dei, id est Papæ. Idcirco iure congruèque non dici *Cancellarium*, sed *Vicecancellarium*. Verùm umbratilis est etiam hæc causa: nam semper Papa, in Christiana Ecclesia Dei gessit vices, & nihilominus plurimis sæculis, extiterunt sub Papa Cancellarij: ex quo munere, suscepto summo Pontificatu, Alexander III. mox creauit Hermannum S. R. E. Cancellarium, quia officium hoc ordinarium erat, nullòque modo Pontificatui adiunctum.

Dico itaque cessationem tituli Cancellarij in Romana Ecclesia minimè ob fastum & contu-

*Nota.

maciam Cancellariorum obtigisse, sed ex occasione peruicaciæ Romanorum, qui sæpè ab Imperatoribus concitati contra summos Pontifices; Cancellario Papæ*, Cancellarium vrbis opposuerunt, à se in eiusmodi rebellione constitutum, qui eorum partes ageret, atque Papæ, & Cancellario eius (qui potiore habebat ab eo authoritatem in negotiis & tractationibus) quasi pari potestate aduersaretur. Talis fuit vrbis Cancellarius tempore Gregorij IX. Petrus Fregepanis, potentissimus ciuis Romanus, quem, plurimósque nobiles, Fredericus II. Imperator aduersus Pontificem (odio infestissimo hunc persequabatur) concitauit, vt eum Româ exturbaret. Hinc enim Cancellarij nomen inuidiosum effectum est, quódque sub eiusmodi antesignano ciues Romani, Cæsaris Germanici fautores, multas aduersus Pontificem & sedem Apostolicam tragedias excitassent, quò fastum vrbici illius Magistratus tumultuosi Papæ deprimerent, vnâque sensim succiderent & tollerent exitiosam tituli ipsius ac muneris æmulationem, Præfecti Cancellariæ Apostolicæ, visum est, splendorem dignitatémq. imminuere: vnde vocitari illum placuit deinceps *Vicecancellarium*, quasi munus ipsum non ex officio gereret, sed per modum commissionis extemporaneæ, ad beneplacitum merum Pontificis interim administraret, proinde plenam præfecturæ huius non obtineret potestatem, vti neque præ se ferebat integram ipso

ex nomine dignitatem. Deinceps enim in Romana Ecclesia absolutum Cancellarij vocabulum non fuit auditum: sed continuò Pontificum more, inuectum Vicecancellarij nomen, sensim inoleuit, hætenúsque retentum est. Habet hinc Amesius quo demum quiescat, sacrorúmque Cancellariorum, qui Ecclesiæ fidelia semper obsequia præstiterunt, dignum laude nomen & veneratione officium, tam in se pium quàm Religioni necessarium, non esse apocryphum, nec Antichristianum (vti scribere non veritus est) saniori recepta aliquando mente, fateatur. Indéque etiam peruium est cuique dignoscere vnde ortum discrimen, quòd ea in re cernitur vt Parisiis, immò Mediolani, aliisque in antiquis occidentis Ecclesiis sacri Cancellarij priscum officium cum ipso nomine permaneat: in Romana autem summa Ecclesia, Vicecancellarij tantùm iamdiu simplex titulus sit in vsu; cuius Cancellariæ Apostolicæ præfecti fuerit nomen immutatum, sine culpa antiquorum Cancellariorum: at non sine causa, quæ Romæ, vt patet ex dictis, speciali occasione suborta est.

Sed alia mihi insuper videtur addi posse ratio. Nimirum modestiæ studium in Romanis Pontificibus & humilitatis cultus, quæ est (aiebat S. Bernardus ad Eugenium) *splendidior gemma in ornatu Pontificis*, Vicarij Saluatoris. A quo humilitatis exemplum & documentum sibi traditum, cum summi illi Ecclesiæ, sub eo, Pastores atten-

Luc. 22.

derent, illudque animo voluerent quod Apostolis suis commendauit, ut *qui maior foret inter eos, quasi minor fieret*, Regumque sæculi fastum minimè æmularentur: cum primos sese cerne-
rent in Apostolatus dignitate, primi etiam esse voluerunt in humilitate. Ideoque & si Petri successor reuera sit quod dicebat ipse Bernardus l. 2. de Confid. *Sacerdos magnus, summus Pontifex, princeps Episcoporum, heres Apostolorum, &c. potestate Petrus, unctione Christus*. Nihilominus Papæ ad repræsentandam in se Christi cuius vices gerebant humilitatem, à titulis sublimibus abstinuerunt, (et si legitimis) seseque duntaxat *Episcopos, & Dei seruos* inscripserunt. Cùmque Imperatores *Archicancellarios* tres habere cœpissent, Moguntinum, Treuirensē, Coloniensem Archipræsules: & diplomata *aureis sigillis* obsignarent, sericeisque funiculis bullas aureas appenderent, visum est summis Pontificibus magis Apostolicam Maiestatem humilitatis & modestiæ cultum decere, quàm fastuosum hunc nimis imperialis gloriæ apparatum, atque indicium summæ sæcularis illius dignitatis, at euaniidæ reuerà magnificentiæ. Itaque plumbeo sigillo duntaxat, diplomata Apostolica sua muniri voluerunt, atque bullam eiusmodi, canabeis solùm filis appendi. Nec summæ Cancellariæ sacræ præfectum, Archicancellarium (qui iure ita poterat dici) appellandum, immò neque Cancellarium, at tantummodo Vicecancellarium censuerunt: cum
nihil-

nihilominus Cancellarij nomine in inferioribus sedibus, ex antiquo more, non incongruè permaneret. Quæ modestia Pontificia reuerà Apostolica, quàm remota sit ab Antichristi moribus, quæso Amesium (si palam desipere nolit) tandem vel coactum fateri.

II.

De Suffraganeis.

IA M de Suffraganeis, quos Amesius æquè dire infectatur, antequam respondeam, operæ precium est præsupponere, *Suffraganeorum* nomine, passim in iure Ecclesiastico, intelligi diœcesan singularem speciales Episcopos, qui in eiusdem prouinciæ terminatione constituti (hoc est sub vnius metropolitæ vrbis ac sedis sacra ditione) dicuntur cum Archipræsule suo, *Episcopi comprouinciales C. Metropolitanum*, 2. q. 7. gloss. *obedientiæ* in cap. *antiqua de priuilegiis*. & cap. 1. de *postul. Prælatorum*. Hique dicuntur *Suffraganei*, quoniam in cura pastoralis prouinciæ, Metropolitano suo suffragantur, atque quando res grauis postulat, in sacrum conuentum coeuntes, Archiepiscopo, synodo præsidenti, suffragia conferunt in iis decernendis, quæ spectant cum ad doctrinam, tum ad disciplinam Ecclesiasticam. Proprij autem sunt isti, Ecclesiarum suarum patres, pastores & Episcopi; de quibus eorúmque ad suum Metropolitanum habitudine, ipsorumque

* Lib. de E-
piscopali
monog.
part. 2.
causa 5. &
8.

* Virtualē
enim ha-
bent, in lo-
cis, quibus
præficiun-
tur, per ti-
tulum suæ
creationis.

propria in diœcesi sua, pontificali, ordinaria, spe-
cialique iurisdictione & potestate, aliàs cumula-
tè scripsimus. * Istos non intendit præfules, hîc
Amesius (quos alibi tragicè habet) impetere. Qui-
bus ait Apostolus Act. 20. *Vos posuit Spiritus san-
ctus Episcopos, regere Ecclesiam Dei.* Neque ipse A-
mesius ignorat eosdem principatum sacerdotij
in suis Ecclesiis gerere, & hoc titulo Cancellarios
habere. Quamobrem illos, vtpote longè maio-
res, Cancellariis non potuit subiicere Ecclesia-
sticis. Adde quod, ab ipsis Præfulibus, hos, quos
suffraganeos designat, introductos fuisse innuit.
Quapropter opus non fuerit in hoc significatu,
Suffraganei nomen acceptum, hîc vindicare. Ve-
rùm sunt inferioris longè gradus Suffraganei, vt-
pote qui licèt ordine Episcopi sint, iurisdictione
tamen nulla actuali * potiuntur, sicque distin-
guuntur ab Episcopis diœcesanis & cathedrati-
cis, qui proprias sedes ac Ecclesias habent. Velut
vicarij enim istorum sunt, in pontificalibus offi-
ciis, quæ spectant ad ordinem, non autem ad iu-
risdictionem. Enimvero suffragio Episcopis sunt
diœcesanis vel infirmantibus, vel ætate grauatis,
aut aliàs legitimè occupatis in chrismatis fan-
ctificatione, sacerdotum ac clericorum ordina-
tione, dedicatione Ecclesiarum, consecratione
virginum, solennique pontificali sacrificio, ac
aliis muneribus merè Episcopalibus, quæ pres-
bytero simplici committi de iure non possunt.
Sunt igitur *suffraganei*, hoc est, *adiutores Antisti-*

tum ordinariorum, quales Linum & Cletum fuisse sub Petro Romæ, tradunt probati quique scriptores. Nam Irenæus quidem scribit, Linum ab Apostolis Petro & Paulo factum Episcopum l. 3. c. 3. At Cletum cum Lino, viuentē Petro, & pontificiam sedem Romanā tenente, Episcopum quoque ordinatum, Epiphanius refert hæres. 27. vbi narrat Clementem à Petro designatum successorem, noluisse tamen eo mortuo, in Apostolicam cathedram ascendere, donec vixerunt Linus & Cletus, quos Petrus, coadiutores in officio Episcopali suos creauerat. Porro Leo Papa II. in sua decretali id ita explicat, vt adiutores sibi adsciuerit, & quasi Chorepiscopos Linum & Cletum Petrus, sed non cum plenitudine potestatis. Quod ita deinde verè cecinit aliquot ab hinc sæculis Gofridus Witerbiensis, rudi tametsi carmine.

Linus erat viuentē Petro, viuentē Nerone

Namque vices eius gessit, Tuscius regione, &c.

Et Cletus viuentē Petro, Lino sociatur,

Qui simul exteriùs curabant Pontificatum.

Sed dabat interiùs dogmata sacra Petrus.

Tradita non erat his Papalis plena potestas.

Non ligat aut soluit Linus Cletusque. sed extant

Sub vice Pontificis pondera ferre Petri.

Erant igitur ij propriè Petri suffraganei. Sed tamen non prorsus inuicem à paribus. Licet enim præsentē Petro ambo externa curarent: tamen Petro absente, Linus Episcopatum vrbis administrabat, dum extra in suburbiis Cletus vicariam

interim gereret præfecturam; vt Ciaconius rectè notauit in Lino, ex probatissimis Ecclesiæ Romanæ monimentis, solertioribûsque indagatoribus successionis Apostolicæ cathedræ. Nec Petrus modò coadiutores sibi adlegit, ob immensam grauitatem oneris: sed Paulus quoque Coapostolus eius, qui sæpè eorundem meminit. Etenim scribens ad Romanos, c. vlt. *Timotheum adiutorem suum* appellat: eiusdémque nomine, Christianos qui Romæ erant (conuersi scilicet ore Petri ad fidem) eius ex nomine salutatur. Item in epistola ad Philippenfes c. 4. iubet salutari *Clementem cum ceteris adiutoribus suis, quorum nomina scripta asserit in libro vitæ*. Iam olim verò, adeoque ab ortu pene Euangelij, in Gallia Episcopos eiusmodi fuisse auxiliares, constat ex actis Austremonij primi Aruernorum Episcopi, & (vt fert traditio perantiqua) Petri ipsius discipuli & legati, qui cùm venisset in Aruerniam, maioremque messem, quàm ferre posset eo in agro patentem sibi aspiceret; Claromontanæ vrbs illustrationem, quæ apex erat regionis, per se curauit. Nectarium verò, Antonium, Marium aliósque coadiutores adlectos in opus salutis, circumquaque misit, quorum felici suffragatione, amplissimi huius tractus incolas, collectis diuina ope, copiosis mysticæ frugis manipulis, in dominica horrea feliciter aduexit*. Idem verò cùm ad Heduos transmigraret, vt Niuernis Christum sitientibus fluentia salutis largiretur;

*Vide Marti-
tyrol. no-
strum Gall.
1. Noueb.
27. Ianua-
rij, 16. A-
pril & 16.
Febr.

Vrbicum interim, qui vice sua Aruernensi in vrbe, Episcopalem curam administraret, suffraganeum vel coadiutorem ordinavit: quem expertus fidelem, post reditum sibi collaborare præsenti voluit, & iam senio fatigatus, solitudinis cupidus (ob æternarum rerum tranquiliorem meditationem) cùm apud Icciodorum secederet: suam iussit, & quoad viueret obire vicem, & post obitum suum plenam Episcopatus suscipere administrationem. Simile de Iuliano Cenomanorum Apostolo legimus, cuius ita Thuribius Coepiscopus ac demum successor fuit. Sic & Claudianus Viennæ sub S. Mammerto *, & Claromonte S. Tygridius sub S. Illidio. At saltem Amesius negare non potest, sine deplorata audacia, S. Augustinum ex presbytero, à Valerio Episcopo, qui impeditioris erat linguæ, coadiutorem seu suffraganeum factum, qui viventis iam senis vicem in prædicatione & tutela fidei atque gregis custodia sustinuerit, postque legitimam Episcopatus sub eo administrationem, ipsius defuncti locum prorsus demùm impleverit. Nec excipere potest Amesius, futuram successionem ex hodierno usu simplicem Suffraganeum non facere: sed umbratile nomen, cum impositione oneris, ad pontificalia tantùm, sine vlla successionis expectatione. Id enim ut sit, dico rem apud Patres exemplo non carere. Nam nec Pauli coadiutores fuerunt eius successores in Apostolatu. Nec Petri auxiliarij quique, tametsi Episcopali essent or-

* Vide origines Claromontij doctiss. Savaronis, & libellos binos ab ipso editos de Claromontis SS. & Ecclesiis ex antiq. MSS. eundemque, in Sidonium &c.

dine insigniti, successores ipsius in vrbico vel vniuersali pontificatu. Certè in antiquis Galliaë Conciliis conspiciuntur Episcopi subscribentes, sub hac epigraphe. *Episcopi qui sedes non habent.* Igitur non erant Episcopi, vt ait Sidonius, *cathedratici*, sed meri cathedraticorum auxiliatores, seu suffraganei. Ex quibus notationibus profectò habes, Suffraganeos eiusmodi, spurios à vero Christianismo non esse, neque eosdem depri- mendos ad *caudam Antichristi* (quod Amesius impiè prorsus calumniatus est) nec introductos ab Hierarchis, per tyrannidem ad opprimendum Dei Ecclesias; sed ab ipsis Apostolis, adeoque ab Apostolorum Principibus Petro & Paulo pri- mum excitatos; deinde à sanctissimis eorundem discipulis, ac subsequenter Ecclesiarum Apo- stolis ac patribus continuatos, vsuque (etiam in Conciliis priscis approbato) ad hæc vsque tem- pora prorogatos, vbi priuata Episcoporum ne- cessitas, vel publica Ecclesiarum utilitas postula- uit. Quamobrem *non ad Ecclesiarum oppressionem*, sed commodum, Præsulúmque fatiscentium, vel ex ætate, vel oneris grauitate, solatium & leua- men, iure congruèque, adeoque ritè & canonicè. (immò etiam ex Apostolico exemplo & Ecclesia- stico antiquissimo ritu, ac probatissimo more) in- troductos fuisse. Plura de iis dicturi sumus in commentariis nostris ad Martyrologium Galli- canum, vbi de Chorepiscopis ex instituto, fauen- te Christo tractaturi sumus. Maximè vbi de S. Vrbico i. Nouemb. Tom. com. apud 4.

III.

DE OFFICIALIBVS SEV ECCLESIASTICIS
Iuridicis.

Subiunctimque & obiter. I. De utroque Episcopi foro. II. De præcelsiori eius throno. III. De presbyterorum sedilibus circumpositis. IV. De Pœnitentiarij cathedratici institutione. V. Sacri denique Iuridici, quem Officiale iam vocant, initio antiquissimo.

SED verò pugnandum nobis est etiam contra Amesium pro Officialibus, seu sacris Iuridicis, qui Episcoporum vice lites fidelium, quæ ad Ecclesiastici tribunalis examen ac disquisitionem spectant, etiamnum discutunt ac dirimunt. Horum etiam auctor mihi videtur fuisse Apostolus, quando Corinthios corripiens, quòd lites instituerent inter se frequentes, & coram iudicibus fidei non domesticis i. epist. cap. 6. *Nescitis, subdit, quoniam Angelos iudicabimus, quanto magis secularia, secularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum. Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratrem suum? Hinc enim factum ut antequam Christum colerent sæculi potestates, iudicia etiam rerum secularium fideles ad pastores suos, Antistites & Sacerdotes deferrent. Vbi verò Magistratus*

sæculi facti sunt fideles, tum Episcopi cognitionem rerum sæcularium, ad ipsos (vt spectabant ex iure legitimæ potestatis) remiserunt: sacrarum autem disceptationem sibi suisque vices agentibus integram reseruarunt. Quamquam & ægrè Episcopi semper de litigiis sæcularibus cognouerunt, & nihilominus post Magistratum ad Christum accessum, aliquam de iis habuerunt vel inuiti, ex sanctione Imperatorum Theodosij, immò & Caroli Magni diiudicationem, sicut liquet C. Theodos. l. 16. de Episcop. iudicio l. 1. §. *quicumque*, & Capit. lib. 6. c. 281. Sancti tamen non probauerunt eiusmodi causarum delatam Episcopis à sæcularibus Principibus disquisitionem. Attendentes enim illud Pauli Apostoli 2. Timoth. 2. *Nemo militans Deo implicat se secularibus negotiis*: Episcopum noluerunt iis immisceri. Idcirco diu ante Pauli sectator Clemens ep. 1. ad Iacobum Episcopum Hierosolymæ. *Nec (ait) indicem, aut cognitorem secularium negotiorum, hodie te ordinatum vult Christus, ne præfocatus præsentibus non possis verbo Dei vacare, & secundum veritatis regulam discernere bonos à malis. Siquidem habent ista litigia iudices suos* (aiebat eodem spiritu, tametsi diu postea, ad Episcoporum principem Eugenium S. Bernardus, lib. 1. de Consideratione:) *nam in criminibus, non in possessionibus potestas vestra, quoniam propter illa, non propter istas accepistis claves regni celorum.* Inde tamen non sequitur, quòd Episcopi non habeant forum externum.

num. Sidonius cathedram Episcopis, Tribunalia iudicibus distinctè tribuit, *in concione pro ordinatione Simplicij Bituricensis*. Attamen tribunalia æquè ac cathedræ Episcopis competunt, etiam Apostolico intellectu. Cathedræ quidem propter doctrinam, & fidei speculationem ac tutelam. Tribunalia propter disciplinam clericorum, ac districtiorem etiam laicorum, quando in iura sacra impingunt, etiâque absolutè quoad causas omnes merè Ecclesiasticas, putà lites matrimoniales, fidei dogmata, peccata quædam publica, iurâque purè sacra quæcumque. Ideoque scitè, verèque Fulbertus Episcopus Carnotensis scribebat epist. 46. *Tribunalia Ecclesiæ Christum Episcopis tradidisse*. Nec enim primus hoc dixit, sed Paulus Apostolus id longè ante eum, & docuit ac censuit. Ipse enim sese ita profitetur in annuntiatione Euangelij, & populorum eruditione, *Prædicatorem ac Apostolum, doctoremque gentium in fide & veritate*: immò Christi ministrum & dispensatorem mysteriorum Dei in dispensatione eius gratiæ, ut & iudicem sese seriò prædicet in obeunda iustitiæ sacre auctoritate. Quemadmodum igitur de sæcularibus sese immiscere, idem Apostolus, Episcopum non sustinet; sibi que ea hoc iure nec congruere, nec competere candidè agnoscit, ad eosdem Corinthios scribens: *Quid ad me de iis, qui foris sunt iudicare?* 1. Cor. 5. Ita ex aduerso, ad se suosque symmystas, de iis quæ Ecclesiasticæ sunt cognitionis, id est, non ex-

1. Timoth.

27.

1. Cor. 4.

ternæ, sed domesticæ, scilicet, non profanæ, sed sacræ iurisdictionis, sæpius sæpè spectare testatus est. Timotheum enim admonet suum, *ut non solum doceat, sed præcipiat, epist. 1. c. 4. v. 12. iubetque, ita ut à nullo sese sinat contemni, v. 12. monet insuper accusationem contra presbyterum leuiter non suscipiat.* Quo loco qui legunt *seniorem* (ut Ambrosius) nomen volentes esse ætatis, & non dignitatis, etiam contra laicos accusationem iure Episcopum suscipere, (causis utique in Ecclesiasticis) apertè fatentur. Qui verò presbyterum hîc pro sacerdote accipiunt, à fortiori colligunt Episcopum contra laicum certis posse in causis iudicium exercere. Fecisse verò id ipsum, B. Paulum Apostolum contra Corinthium fornicarium & incestum, apertè constat ex loco primùm citato 1. Corinth. 6. atque contra alios quosque temeratores Euangelicæ disciplinæ, & Christianæ doctrinæ, perspicuè prodit, dum comminatur, *se potestate quam accepit à Domino in Euangelio usurum, atque ad eos in virga venturum* ni resipiscant, & ad frugem meliorem conuertantur, 1. Cor. 4. *Quid vultis in virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis?* Virga enim est in sacris scripturis *signum potestatis*: nec modò directionis. Vnde in priscis pontificalibus, cum Episcopo, pedum, seu pastoralis virga traditur, sic legitur ordinans Metropolitæ, ordinando Episcopo enuntiare. *Accipe baculum sacri regiminis signum, ut imbecilles consolidas, titubantes confirmes, prauos corrigas, rectos di-*

Psal. 2. &
44. & 109.

rigas in viam salutis aeternæ, habeâsque potestatem erigendi dignos, & corrigendi indignos, præstante Domino nostro Iesu Christo, &c. Vnde versus inscriptus Tolosæ in lapide marmoreo, sub antiquissimis iconibus B. Petri Apostoli, & S. Saturnini eius discipuli, ab eo, cum pontificali potestate illuc directi; ideóque baculum incuruum (qualem etiamnum Antistites ferunt) gestantis.

Curua trahit, quos recta regit, pars ultima pungit.

Profectò cum eiusmodi potestate Paulus se Corinthum venturum significabat, mansuetudine se vsurum innuens erga correctos, rigore vero erga peccatores acturum peruiaces. Vnde rursus scribebat seueriùs comminando 2. Cor. 13. *Prædico quoniam si venero iterum non parcam. & rursus, ut non præsens duriùs agam secundum potestatem, quam mihi dedit Dominus.* Hæc est illa potestas sacræ iurisdictionis, quam Ecclesiæ suæ pastoribus, Episcopis scilicet, qui Apostolis succedunt, Christus commisit. Vnde S. Augustinus l. 3. c. 1. contra epist. fund. per virgam quacum se venturum ad Corinthios Apostolus minabatur, intelligit iuridicam potestatem. Ob quam Episcopi in Ecclesia non solum virgam gesserunt, ex vsu Apostolico Marc. 6. sed thronum soli habuerunt sublimiorem longè, ac insigniorem presbyterorum sedilibus. Ita sanxerat S. Clemens l. 2. Const. Apost. cap. 57. *Sit solum Episcopi, inquit, in medio positum, & ex utroque eius latere sedeant presbyteri, & adstent diaconi.* Vnde conqueritur S. Athanasius

de Arianis in epist. *ad solit. vit. agentes*, quòd Alexandria in Ecclesia combusserant thronum & subsellia. Quo sublimioris sessionis iure & honore Episcopum solum pollere Carthag. 4. Concil. ordinavit. Patres verò hinc eius principatum demonstrant, ut legere est apud Gregor. Naz. in orat. ad principem irascentem, & popul. timore perculsum. Chrysostomum lib. de sacerdotio, & Ambrosium lib. de dignitate Sacerdotali. Amesius Tom. 2. sui Antibellarmini c. 4. p. 119. conatur euincere ductum ex hac præcellentia sedis à Bellarmino argumentum, pro Episcopi super presbyteros primatu, vel principatu: *Quoniam*, inquit, *non solus Episcopus sedebat in throno, sed etiam presbyteri sessum in throno habebant*: probatque hoc ex obiectione Aërij apud Epiphanium hæresi 75. *Episcopus sedet in throno & presbyter etiam sedet: & hoc non negat Epiphanius*. Quoad Aërium, dico, illum, vel hoc nomine hæreticum iudicatum ab antiqua Ecclesia, quòd *presbyterum Episcopo equiparaverit* in omnibus, ut videre est apud ipsum Epiphanium loco citato, & August. lib. de Hæres. c. 33. Ideoque Epiphanium ipso loco, quem signat Amesius, illum hæresiarcham propterea censuisse: proinde dicta & obiecta illius, hoc ipso facto satis esse ab ipsomet repulsa. Insuper Epiphanium noluisse, nec potuisse negare omnino antecedens, sed falsam inde deductam consequentiam. Aliquo enim sensu verum erat presbyterum etiam in throno sedere, sed indo-

Episcopo esse æqualem, verum non erat. Nam supra ostendimus in prisca Ecclesia vnum thronum fuisse, sedes autem vtrunque dispositas plerasque. Episcopus autem solus in folio sublimiori sedebat, quasi sacerdotij apex, vt ex indutis supra locis fit exploratum: maximè autem ex Concilio IV. Carthaginensi, à quo statutum ex iure & more vetusto, *Vt in cœtu presbyterorum Episcopus sublimior sedeat.* Hinc phrasis illa vetus synodica: *Sedente Episcopo, confidentibus presbyteris, astantibus diaconis.* Honos enim est magnus presbyteri, quod cum Episcopo sedeat, tametsi non pari loco, quoniam nec pari dignitate. Malè igitur ex hoc quod Eusebius lib. 10. c. 4. videtur innuere vna in Ecclesia plures fuisse sedes, infert, plures igitur fuisse in Ecclesia qui *sederent in thronis, & participes erant eiusdem honoris & potestatis.* Nam si ita arguere liceret, ergo Apostoli, qui ex promissione Domini debent sedere cum illo iudices in extremo die, pares ei forent dicendi. Promittit idem iam glorificatus Dominus, *Qui vi-* Apoc. 3. 21.
cerit (inquit) faciam illum sedere in throno meo, inferrat Amesius. Ergo omnes beati post agonem & triumphum, Christo sunt in cælis æquales, absit. Vidit S. Ioannes aulæ cælestis confessum, in quo Agnus solus cum Patre sedet in throno: at 24. seniores in sedilibus dispositis circumquaque. Igitur sedent beati cum Christo, scilicet in regno eius, & in conspectu eius, ex aliqua communicatione honoris: sed non eodem in folio sublimi, quod in

Rom. 14.
2. Cor. 5.

*Videnost.
Monog p.
140.

Homil. 11.

dicium est summæ maiestatis, dominationis, & imperij. Vnde Christus sedes Apostolis promittit. At S. Paulus *tribunal* Christo soli attribuit. tenet verò Episcopus in Ecclesia locum Christi (vt Martyr aiebat Ignatius, * Nicenique primi Concilij scribunt Patres:) Presbyteri verò locum Apostolorum, immò &, vt PP. aiunt, Seraphinorum. Sed addit Amesius ex quadam versione Laodicensi Concilij presbyteros etiam olim tribunalia habuisse, iisdemque insedisse, nec id inficiamur. Nam aliqua sunt presbytero & Episcopo communia ratione ordinis, vt sacrificium ad altare offerre. Alia etiam communia ratione iurisdictionis, vt regere, iudicare; & huius quidem non tam propriæ, quàm commissæ & ab Episcopo deriuatæ. Quo sensu S. Chrysostomus in Comment. ad cap. 3. 1. ad Timoth. dicit, *et curam Ecclesiæ presbyteris permissam esse*. Vbi non intelligit pari iure, quo Episcopis. Palam est enim curam Ecclesiæ designatæ, ab Episcopo presbytero speciali committi: istumque hanc regere, quasi proprium pastorem, sed non pari potestate, qua Episcopus, qui pastor est primitiuus, & diocesano omnium proprius. Certè publicos peccatores excommunicare, eosdemque penitentes reconciliare & absolueret, ab initio Episcopi solius munus fuit. At hoc demum ab Episcopo etiam presbytero (qui clauis ordinis habet) suffraganea potestate indultum. Calvinus perperam hinc cauillatur ex veterum sententia,

ipsam ligandi & absoluendi potestatem, quam ordinis dicimus soli Episcopo (ex veteris Ecclesiæ sententia) competere, nullatenusque presbyterorum ordini esse communem. Patet: est enim ex scripturis (cui Patres sanè concordant) vniuerso ordini sacerdotali datas esse claues; quas omnes presbyteri suscipiunt in ordinatione. At etiam pariter liquidum est eos omnes, qui suscipiunt, non posse exercere, nisi ab Episcopo accipiant iurisdictionem. Vnde rectè, etsi mala mente, infert (ipse Calvinus) vnum illum presbyterum qui apud Græcos & Latinos pœnitentes (scilicet publicos) reconciliabat, fuisse ab Episcopo delectum. *Non omnium (inquit) sacerdotum communis erat functio, sed singularis vnius partis, qui ad id delectus ab Episcopo fuerat: is est quem hodie quoque in singulis Cathedralibus Ecclesiis, Pœnitentiarium vocant, grauiorum criminum, & quorum censura ad exemplum pertinet cognitor. l. 3. Institut. cap. 3. §. 7.* Hanc autem consuetudinem dum iam ante annum circiter 395. quo sedebat Constantinopoli Episcopus Nectarius, fuisse in Oriente antiquam, & Romæ (vbi prædicauit Paulus, Ecclesiâque fundauit Petrus) maximè vetustam, Calvinus fatetur; tempusque minimè indigitat, quo primùm orta, nec Episcopos locales, à quibus fuerit specialiter instituta: facile ex regula sancti Augustini superiùs indicta licet elicere, non ab alia, quàm Apostolica origine, Pœnitentiariorum manasse.

Matth. 18.
Ioan. 20.

Pœnitentiariorum origo.

De officia-
libus.

Hoc autem semel obtenta de institutione pœnitentiarij sacerdotis, qui in foro externo atrociores peccatores castigaret, ab Episcopo in id muneris delectus: peruium fuerit & Iuridici sacri officium (vbi Episcopi sunt constituti,) ad eandem referre primæuam scaturiginem. Statuta enim radicali Episcopi in externo quoque foro potestate, atque sacro imperio utroque tam fidelium conscientia expianda, quàm vindicanda disciplina Christiana: dico tam litibus fidelium discutendis, vindicandisque Christiana pietatis legibus, quàm publicis peccatoribus reconciliandis per solennem pœnitentiam, presbyteros iam ab ortu Euangelicæ fidei, ab Ecclesiarum præsidibus delectos esse. Suadet Apostoli ad Corinth. rescriptio, quâ iis ob neglectam disciplinam, & frequentes ad sæcularia iudicia eorum inter se litigantium concursus, insultando, pia ac aculeata exhortatione consulit, ut iudices ex Ecclesia deligant quosuis ad dissidia dirimenda. Et Episcopi quidem primùm eo munere functi, ut patet ex actis Gregor. Taumaturgi à Greg. Nysseno descriptis; & ex lib. 2. officiorum S. Ambrosij c. 29. & ex Synesio Episcopo Ptolemaidis, epist. 57. & 58. At cum experimento didicissent se oneris grauitate obrui: nam præter vigilem super clerum & populum speculationem, frequentem diuini verbi prædicationem, sacrorum munerum intra Ecclesiam celebrationem, curis exterioribus grauissimis angabantur.

bantur. Enimuerò implicabantur summis & molestissimis occupationibus, v. c. tam verbo quàm scripto reuincendis hæreticis, firmandis Orthodoxis, solandis afflictis, tuendis ac erigendis oppressis. Vnde sanctus Chrysostomus homil. 3. in Acta, animum Episcopi rectè assimilabat nauifluctibus vndique iactatæ, omnium enim onera gestare debet. Quibus perpetuis agitationibus, iudiciorum accedens conflictatio, sarcinæ pondus longè molestissimum superaddebat. Refert Possidonius S. Augustinum vsque ad horam pastus quandoque vacasse fidelium litibus. Ipsemet verò Augustinus, huius oneris pertæsus Deum testem inuocans, asseuerat lib. *de oper. Monachorum* cap. 26. se malle per singulos dies, certis horis aliquid manibus operari, & cetetas horas ad legendum & orandum habere liberas, quàm tumultuosissimas perplexitates causarum pati, de dissidiis vel iudicando dirimendis, vel interueniendo præscindendis. Igitur Antistites iudiciorum molem in humeros presbyterorum (sicut nascente ferè adhuc Ecclesia, Clemens Iacobum fratrem Domini Hierosol. Episcopum admonuerat epist. 1.) deuoluerunt, quos à Deo oneris subleuatores sunt adepti. Cùm autem multitudo potius dissidia augere, quàm sedare soleat, non quidem vniuerso presbyterorum collegio Ecclesiasticorum iudiciorum (quæ grauius examen, vt synodicum vel pontificale non exigent) auctoritatem commiserunt, sed vt Apostolus

In vita S.
August.

fuggerat, vnum præ ceteris, huic officio idoneum, *sapientem ad iudicandum inter fratrem & fratrem* selegerunt, cui iuridicam tribuere potestatem. Hinc audiri cœpit, *Audientiæ Episcopalis*, cui præfectus ille sacer præsidebat, vocabulum inde cùm in ciuili iure satis frequens, tum apud posteriores ætates, tam vsitatum, quàm in auctorum sacrorum libris peruium, vt videre est quoad Gallos apud Gregor. Turon. l. 10. c. 19. Fulbertum epist. 65. & Flodoardum lib. 2. c. 2. Inde etiam magistratus huius Ecclesiastici nouum nomē inoleuit. OFFICIALIS enim peculiari titulo appellatus est. Cuius officij & nominis in eo significatu meminit ex Francis Scriptoribus Petrus Blesensis epist. 25. passimque in iure Canonico memoratur, eiúsque munus & potestas describitur. Quæ non alia est quàm Episcopi, cuius vires gerit. Ideoque in ipso iure sententia officialis, ipsius Episcopi esse censetur. Vnde per appellationem Episcopus ipsemet adiri non potest. *Gloss. officiali in cap. 2. de consuet. in 6.* Quia idem Episcopi ac officialis consistorium, idem auditorium, idem tribunal est, *cap. Romana. de appellationibus lib. 6.* Qua de re fusè disseruimus in libro nostro de Episcopali Monogamia & vnitæte Ecclesiastica parte 2. causa 10. & vltima à pag. 323. ad 325. & seqq. Vbi etiam demonstrauius sub veteri Pontifice Leuitico fuisse persimilem iuridicum legalem ac cæremonialem, quem in foro exteriori fuisse *Vicarium Pontificis* docet Abulensis ad cap.

17. Deuteronomij, vocitatum. Habebat autem eiusmodi officialis Mosaicus collegas qui minores causas dirimebant, nempe scribas: quorum hoc fuisse secundum munus ostendit Toletus ad cap. 18. Ioan. annot. 1. titulo *de scribis* ex lib. 1. Paralip. c. 23. & 26. adeoque ex cap. 8. Ioannis. Ceterum etiam sub nouo fœdere Christus promisit scribas se missurum, Matth. 23. *in lege doctissimos* subnectit Hieronymus.* Horumque munus pertinere ait, *ad dona discipulorum Christi*. Tales ad iudicandum inter fratrem & fratrem constitui, Apostolum optasse non est dubium: vult enim ut quispiam *sapiens* præ ceteris ad hoc officium deligatur. Qualis erat Zenas legisperitus Apostolo charus, & Christo fidelis, qui Corinthi cum degeret, ob dissensiones illic ortas de præconum Euangelij propria excellentia, hinc pacis & tranquillitatis cupidus, cum Apollo ad centuriam insulam Cretam, ad Titum Episcopum transfretasset, sopitis deinde per epistolas Pauli dissidiis eiusmodi, Corinthum rediit. Cuius memor Apostolus Româ scribens ad Timotheum, more suo illum salutare iussit, c. 3. Sed satis superque de officialium Ecclesiasticorum origine & munere. Ex dictis enim patet horum officium non recens inuectum, nec hominum esse inuentum, minus certe ad *caudam Antichristi*, ut probrosè reiecit Amesius, referendum. At verò Apostolica ex iussione, Pauli utique præcepto seu consilio, ortum sub Euangelio duxisse, usque primitiæ

*In hunc locum.

Ecclesiæ receptos, (cùm iam sub Mosaïca Synagoga eiusmodi sacer magistratus cœpisset, diuino ex instituto) ad hæc vsque tempora feliciter prorogatos perstitissent in officio, ad Ecclesiarum (vt experientia ipsa docuit) vtilitatem, & non sicut Amesius calumniatur, *oppressionem*.

De Archidiaconis & Protodiaconis.

QUICQUID Ecclesiastico confert ordini & decori, segregibus displicet eo ipso. Ex quibus Amesius simili cestro percitus, Archidiaconos etiam acerbè persequitur: quos quoque reiiicit *ad caudam Antichristi*. Paucis hac de re verbis agemus. Cùm de Archidiaconis luculenter scripserimus in nostra Septuaginta duorum Domini Discipulorum Synopsi, numero 2. qui est de Stephano protomartyre: ampliùsque in tractatu speciali de diuersis translationibus ipsanorum eius in Occidentem: maximè vbi de veste eius sacra differimus, Vefuntionem à Placida Augusta pio munere transmissa. Hic igitur ad breuem exercitationem, manus cum Amesio alacriter conferemus. Verum est quod ait S. Ambrosius. Perspicuum esse in diuinis libris vtriusque fœderis; *omnem legis veteris seriem, fuisse typum futurae*, l. 2. in Luc. cap. 2. Quòd si ex ore Ambrosij id Amesius non admittat: Apostoli idem dicentis saltem non potest oraculum respuere. *Vmbra habebat Lex futurorum bonorum*, Hebr. 10. 1.

sed verò in veteri lege erant *Leuitarum Principes*. Non dico Leuitarum, quatenus ortum omnes ex tribu Leui ducebant: (hac enim acceptione censendi venirent etiam Sacerdotes, dicendique essent Leuitæ, eo quòd illa ex tribu orti erant,) sed Leuitarum dico, qui Leuitarum officia propria, signato functionis genere, commisso proprio munere, speciali titulo, exquebantur. Patet id ex eo quòd selectis Sacerdotibus ex tribu Leui, in secundum ordinem Ministrorum fœderis, reliqua tribus (longè maior numero) reducta est, atque ob multitudinem in tres classes distincta Leuitarum. Quarum prima dicta fuit Gersonitarum: secunda Cahatitarum: tertia Meraritarum, scilicet singulæ à propriæ propaginis parente. Cùm enim Leui tres filios habuisset; Gerson, Cahar, & Merari, ab his illa tribus propagata, & quasi in tres diuisa ramos, auctoris cuiusque sui, à quo pullulasset, nomen assumpsit. His singulis classibus assignati quoque proprii Principes, in secunda recensione quam fecit Dauid 1. Paralip. 23. & Salomon eius filius perfecit 2. Paralip. 8. & tertia facta à Nehemia 1. Esdr. 8. vbi legimus quòd sicut erant Principes Sacerdotum, ita Principes erant Leuitarum, vnus scilicet in classe vnaquaque, quorū ministeria descripta sunt tam citatis locis (vbi nonnihil à Dauide, Salomone, & Nehemia immutata memorantur) quam Numer. 3. & Leuit. 4. hoc ordine tamen seruato iugiter, ut *Leuitæ & eorum Principes, essent sub manu*

filiorum Aaron (hoc est Pontificis & Sacerdotum)
 in cultum domus Domini, & in uniuersis operibus mi-
 nisterij templi eius. Sic decreuit Dauid; & Salomon
 filius eius, ut ministrarent coram Sacerdotibus iuxta
 ritum unuscuiusque diei, & in custodiis thesaurorum,
 &c. Porro translato Sacerdotio, cum necesse esset (ait
 Heb. 7. 12. Apostolus) ut & legis translatio fieret: oportebat
 etenim (sicut Leo Magnus tam verè quàm diser-
 tè scribit, serm. 8. de Passione Domini) quando
 propter impiam Christi necem Sancta Sanctorum ab
 indignis Pontificibus recesserunt, ut figura in verita-
 tem, prophetia in manifestationem, & Lex in Euan-
 gelium verteretur. Quòdque in vno Iudææ templo ob-
 umbratis significationibus tegebatur; pleno apertò-
 que Sacramento, uniuersarum ubique nationum de-
 uotio celebraret. Tunc enim quia carnalium sacrificio-
 rum varietate cessante, omnes differentias hostiarum
 una corporis & sanguinis Christi impleuit oblatio; qui
 in se uniuersa perficit mysteria, & sicut unum est pro
 omni victima sacrificium, ita unum de omni gente fe-
 cit Regnum. Tunc enim profectò factus est clarior or-
 do Leuitarum, & dignitas amplior seniorum, & sa-
 cratior unctio Sacerdotum. De presbyteris & Epi-
 scopis sermo hîc non incidit, sed de Diaconis &
 Leuitis, quos à Christo Sacramentorum omnium
 auctore, Sacerdotumque omnium Principe, et-
 iam institutos ad instar Leuitarum veteris fœ-
 deris, quamuis spectabiliore longè ministerio:
 Dionysius Pauli discipulus atque interpretes, pri-
 mique post hunc Christianæ pietatis & sapien-

tiæ didascoli, passim docent & testantur. Præclare autem ex Apostolorum Actis, Arator S. R. E. hypodiaconus de Euangelicis iis Leuitis cecinit, septenario numero, Hierosolymis ab Apostolis, constitutis & ordinatis.

Iura ministerij sacris altaribus apti

In septem statuere viris, quos undique lectos

Leuitas vocitare placet, quàm splendida cæpit

Ecclesiæ fulgere manus, quæ pocula vitæ

Misceat, & latices cum sanguine porrigat agni.

Nec enim verum est quod nonnullis visum (ait Guilelm. Paris. Episcopus, lib. 3. Summæ Theologicæ, ab initio Diaconale fuisse officium (præcipuum) pauperum ministrare mensis. Manifestum est enim ex ipsa consuetudine evidentissima Ecclesiæ, diaconale officium totum circa Missarum solennia consistere. Vbi totum pro principale sumit. Nam ceteroqui, alia Diaconis credita fuisse munera, tam ex officio quàm ex dispensatione satis ex diuinis liquet Scripturis & testimoniis veterum. Ex officio habuerunt Diaconi panem & calicem faciendum in altari præparare, Euangelium in liturgico officio recitare, oblationes colligere, Episcopum prædicantem custodire, causas ad Pontificem viduarum & pupillorum deferre, ab ipso accepta responsa reddere, inspicere quomodo Clerus & populus se gereret, & Episcopo perperam agentes denuntiare, insuper disponere in templo quo quisque loco staret vel federet, silentium imperare, mutuam pacem atque synce-

Nota:
Officia antiqua Diaconorum.

rum animum assistentibus precari, cum Pontifice vel Sacerdote orare, indignè accedentes ad sacram mensam arcere: potissimum verò diuidere eleemosynas in pauperes, eorundemque curam & tutelam agere, carceres obire vbi Martyres tenebantur, eosque re & consilio iuuare & cohortari. At verò quæ ex dispensatione iisdem commissa erant vel nomine Episcopi, vel vicepresbyteri sacra ministeria, hæc leguntur. Baptizare, prædicare, pœnitentes reconciliare, Eucharistiam ministrare, poculum benedictum etiam præsentem Episcopo vel presbytero, (sed de eorum licentia) porrigere; acta Martyrum recognoscere à Notariis scripta, & ad Pontificem referre, probatâque ab ipso diuulgare, &c. Propter tot officia in Ecclesia ab initio Diaconorum magna auctoritas fuit. Quos facultatum Ecclesiæ dispensatio, vt spectabiles populo reddidit, ita & paucitas admodum honorabiles fecit. Nam à principio sicut septem Hierosolymis fuerunt ab Apostolis ordinati: ita deinde mos diu in Ecclesia quacumque cathedratica viguit, vt septem duntaxat essent. At aucto deinde in terris Christi imperio, quoniam statuerat S. Clemens const. lib. 12. cap. 19. ordinandos esse ad *proportionem multitudinis*; tametsi quam septem essent plures ad ministerium ordinati, nam vicanis etiam presbyteris tributus fuit iam tempore S. Cypriani proprius Diaconus: & S. Athanasius in Apolog. 2. Diaconorum ruralium meminit.

nit. Nihilominus decretum est, ut septem principales essent, qui septem illos primos referentes, propius Episcopo assisterent. Id testantur Patres Concilij Aquisgranensis, ubi sic statuendo referunt: *Apostoli vel Apostolorum successores per omnes Ecclesias decreuerunt, septem Diaconos ordinandos, qui sublimiori gradu ceteris proximè circa aram Domini quasi columnæ assisterent.* Perseueravit autem diu in Romana Ecclesia (ut testatur Sozomenus lib. 7. cap. 19.) ritus ille, *ut non nisi septem Diaconi * ordinarentur.* Cùmque Roma ipsa (ut testis est Tacitus) in regiones 14. diuideretur. Fabianus Papa & Martyr (quem columbæ cælitus delapsæ indicio, electum Christianæ Religionis Antistitem Eusebius refert) regiones illas quatuordecim in septem contraxit, septemque Diaconis, qui dicebantur *Regionarij*, attribuit. Silvester autem I. in Romana Synodo secunda edixit iterum, ut Diaconi illi qui ob prærogatiuam honoris singularem *Cardinales* vocitari cœperant, essent duntaxat, penes vrbicum Episcopum, seu Antistitem Apostolicæ sedis, *numero septem.* Titulorum autem (seu ut vox recentior tulit parœciarum vrbicarum) *saltem duo censerentur.* Quorum signati numeri mentio expressa est, in anteriori, quod primum fuit, Concilio Romano. Immò qui diu ante Silvestrum, immò & Fabianum, sedit in sede Apostolica Euaristus, Anacleti successor, in antiquis Ecclesiæ Romanæ monumentis legitur, *septem Diaconos ordinasse; cùm titulos presbyteris*

* Id est, inordinarentur.

Lib. 6. c. 22.

iam ipse diuifisset, vt horum vnusquisque in terminatione propria plebi suæ præffet, subsidia- que salutis quæ sacerdotalis sunt officij imperti- retur. Mira sunt quæ de septenario Diacono- rum Episcopo assistentium numero prædicat ex sacris Scripturis S. Hieronymus relatus proba- túsque, can. *Diaconi*. dist. 89. n. 13. *Vbi eos septem candelabris aureis, septem tubis seu tonitruorum voci- bus, quin & septem Angelis Ecclesiarum assimilat: pin- gítque (nam non fingit) operatione præclaros, humilita- te præcellentes, quietos, pacem euangelizantes, annun- ciantes bona; dissensiones, rixas & scandala reſerantes, soli Deo in templo colloquentes, nihil de mundo penitus cogitantes, &c.* Sed hæc nihil superant dotes, quas excellentissimas in Diaconis passim Apostolus flagitabat: certè non ob ministerium mensarum & pauperum curam (ob quam solam ordinatos ab Apostolis, imperitè nimis contendit Ame- sius) vt quid enim, si ita esset, Apostoli cùm con- fecrârunt primos septem, oratione, electione, manuum impositione, vsi sunt? septenario in numero (qui refert septem Spiritus sancti mu- nera) constitui voluerunt? Ante electionem à fi- delibus Græcis & Latinis attentè inuestigari ac- seligi, plenos non modò sapientia, sed & ipso Spi- ritu sancto, talésque solùm eligi, & sibi ad ordi- nandum exhiberi iusserunt? Cur Paulus Aposto- lus postquam Episcopi effigiem (in cuius forma presbyter continetur) depinxisset, *similiter* (hac enim voce utitur) Diaconos præcipit delineatos

constitui? Nempe, non tantum ut dispensando facultates Ecclesiæ haud *sectentur turpe lucrum*, sed *ut portent* (inquit) *mysterium fidei* (calicem scilicet Domini) *in conscientia pura* : sicque ante omnia probati, ministrent non mensis utique modo pauperum, sed *mensæ Domini*, hoc est *altari*, de quo (ut idem scribit ad Hebræos cap. ultimo) *manducare non habent potestatem* (Sacerdotes vel Leuitæ) *qui tabernaculo deseruiunt*. Quapropter in ordine sacro, proximè post pastores Christiani gregis illos (dum scribit ad Philippenfes cap. i.) salutabat. Lucásque eius discipulus in Apostolicis Actis, illos non tam humana curantes, quàm obeuntes diuina, prædicantes utique, baptizantes, ministrantes Apostolis repræsentat. Eat nunc Amesius, erubescátque dum conatur inuerecundè asserere illos primos Diaconos, ipsúmque Stephanum, ac Philippum nihil aliud quàm curam pauperum ac viduarum suscepisse, nihil obiisse, quod non cuilibet fidei, laico nimirum gregali, benè competeret. Qui eadem audacia non veretur inficiari, neque ex scriptura, neque ex antiquissimis Ecclesiasticorum Scriptorum monumentis, probari posse quòd sacrificanti (Episcopo aut Presbytero) Diaconi astiterint atque ministrarint. Quàm enim perdita fronte hoc ingesserit delirium, patet ex testimonio Apostoli superiùs adducto ac elucidato, atque adeo ex astipulatione Ignatij Apostolorum asseclæ, qui in epistola ad Traillanos comme-

Act. 6. 8 9.

morat, *Stephanum ministrasse Iacobo, Timotheum & Linum Paulo, Anacletum & Clementem Petro*. Diaconorumque officium esse maximum, aræ insistere, sacrificanti ministrare, populū pascenti cælesti alimonia Pastori suffragari, ac cooperari in sacratissimis Eucharistiæ muneribus communicandis diuino Mystæ; *^a Clemens^b, Dionysius,^c Polycarpus, Apostolici planè viri (& si hos non recipit Amesius) certè Iustinus,^d Cyprianus,^e Ambrosius,^f Chrysostomus,^g Carthaginenses Patres,^h Hieronymus atqueⁱ Augustinus, ne inferioris notæ aduocemus testes, contra tam effrenem inuercundiam, consonis prorsus suffragiorum calculis obtestantur. Adeoque insuper antiquum fuit ius Diaconorum accedendi ad altare, vt sacrificanti ministrarent: quòd altare ipsum, ad quod post Episcopum & Sacerdotem Diaconis solis accedere fas erat, *diaconium* appellaretur*, vt in Agathensi Galliæ Concilio videre est, nominatim can. 66. quin & hoc longè antiquiori, vtpote quod ipsum Nicænum protoecumenicum antecessit, Laodicensi, can. 21. prorsus est exploratum. Verùm de protodiaconis, seu primis Leuitis Euangelicis fatis superque. Iam ad Archidiaconos, quorum obtutu hoc in diuerticulum digressi sumus propalandæ eorum originis causâ, atque vindicandæ dignitatis necessitate, operæpretium est, vt auspicato redeamus.

Superiùs ex Scripturis declarauimus Leuitas Mosaicos, qui Euangelicorum typi fuerunt, per-

* ^a Const. l. 2 c. 14.

^b de Eccles. hierar.

^c In epist. ad Philipp. cuius S.

Hierony. in Catalogo meminit.

^d Apol. 2. extre.

^e Serm. de laps.

^f l. 1. de off. c. 41.

^g Hom. 61. ad pop. &

17. in c. 3. epist. ad Ephes.

^h Concil. Carthag. IV. c. 4.

ⁱ epist. 1. & 48.

^j tract. 36. in Ioan.

* Refertur etiam dist.

93 can. Nō oportet.

similiâque (quamquam umbratili) exercitatione,
 munera obierunt, Principes in vnaquaque classe
 speciales habuisse. Iam igitur ostendere opus est,
 inter Christinos Leuitas, seu Diaconos, princi-
 pem etiam signatum præcellentiori nomine &
 officio ac dignitate, extitisse, huncque à veteri-
 bus *Protodiaconum*, vel *Archidiaconum*, etiâque
 ob conformitatem vtriusque fœderis, *Archileui-
 tam* vocitatum. Hic enim erat ceterorum cory-
 phæus, atque apex, rectorque ordinis Diacono-
 rum, ait S. Hieronymus in epist. ad Rusticum, vbi Tom. I. ep.
2.
 singulos Archidiaconos in singulis Ecclesiis fuisse
 tradit. Archidiaconum autem à ceteris spon-
 te eligi solitum, idem ad Euagrium scribit. At
 alij censent ab Clero & populo electum de mo-
 re fuisse, subindèque ab Episcopo præpositum.
 Alij, ex Concilio Agathensi c. 23. à solo Epi-
 scopo electum & institutum. Quicquid sit, Ar-
 chidiaconum primum constitutum ab Aposto-
 lis fuisse Hierosolymis S. Stephanum protomar-
 tyræ, & ideo primum inter septem illos protoleui-
 tas Euangelicos fuisse in serie à B. Luca nominatû,
 passim notant sacri Interpretes. Sanè Damasce-
 nus lib. 4. de fide c. 16. hac ratione Stephanû Christi
 appellat *πρωτοδιακονον*. Maximus Taurinensis *serm.*
de S. Stephano, & Lucianus presbyter in *Epistola de*
inventione corp. eius, Archidiaconû vocant & Primi-
 cerium Discipulorum. Porro Græci in Menolo-
 gio *Archidiaconi* etiam titulo & *Apostoli* ho-
 nore, beatissimum ipsum Christi testem prima-

rium celebrant : atque S. Augustinus serm. 94. de diuersis ideo nominat eundem, *inter Diaconos primum, sicut Petrum inter Apostolos*. Sed verò quòd Hierosolymæ fuit Stephanus, hoc & Romæ fuit Laurentius. Vnde Leo Magnus in serm. de eius Natali: *Leuiticorum* (inquit) *luminum coruscante fulgore quàm clarificata est Hierosolyma Stephano, tam illustris fuit Roma Laurentio*, cuius hymnum passionis Prudentius (quem cecinit in coronis) *Laurentio Archileuitæ*, inscripsit, cuius tituli ex gradu & munere impositi, rationem paucis voculis, at perspicuis sic expressit.

Prud. lib.
mei sed
ymno
11.

*Hic vnus è septem viris,
Qui stant ad aram proximi:
Leuita sublimis gradu,
Et ceteris præstantior.*

Quæ dicendi series vt intelligi queat, iuuat recolere quæ suprà de Diaconis commemorauimus. Ex Apostolorum instituto septem in quibusque Ecclesiis Episcopalibus Diaconos ordinatos extitisse, qui mos Romæ maximè diùque viguit. At inter eos vnus erat præcipuus, qui *Cardinalis* sensim dictus est. Cuius rei vestigium paret in actis Romanæ Synodi sub Siluestro. Hic autem Diaconorum antesignanus passim dicebatur, *Circumlustrator & Perscrutator*, quòd ceterorum speculatio omnisque inspectio Cleri, ac populi obseruatio, ad ipsum, ex commissio ab Antistite munere, pertineret. Diu postea Diaconorum in Romana matrice Ecclesia auctus est

numerus, & ex septem, quatuordecim primū, deinde octodecim facti: qui omnes *Diaconi Cardinales* vocati sunt, & *diaconiarum Xenodochiorūq. ministri*. Ex quibus octodecim, dicti sunt quatuordecim, *Regionarij*, quod singularis quique regionis illarū partiū, in quas vrbs sacro esset regimine dissecta, curam haberent. Ceteri quatuor, *Palatini*, vel *Basilicarij* dicti, quod in Palatio & Basilica Lateranēsi Papæ, sacra obeunti, in ministerio sacro obsequerentur. *Stationarij* alij aliquando illi dicti sunt pro tempore, qui Pontifici ad stationem aliquam profecto, in diuino officio assisterent, opemque ex iure ministerij crediti exhiberent. *Testimoniales* dicti sunt, non solum qui ipsimet prædicanti Pontifici assistebant, *propter stylum veritatis*, scilicet vt de sacra eius doctrina si opus esset testificarentur, & ad quorum relationem ac testimonium Clerici omnes ipsique presbyteri ordinabantur, sicut insinuat S. Hieronymus, scribens ad Euagriū, vbi notat hinc Diaconos etiā visos fuisse insolescere, plūsque nimium sibi tribuere, adeo vt coram presbyteris benedicerent, quorum sic fastū retundit: *Qui prouehitur de minori ad maius prouehitur. Aut igitur ex presbytero ordinetur Diaconus, vt presbyter minor Diacono cōprobetur in quem crescit ex paruo. Aut si ex Diacono ordinatur presbyter, nouerit se laicis maiorem, sacerdotibus esse minorem.* Sed hoc parergon. Archidiaconus etiam dictus olim fuisse *Pater diaconiae*, legitur in antiquo libello Romani ordinis. Ceterum eius officium sic describit Hi-

* Vide hæc de querela canones Conciliorum Galliæ Arelat. l. c. 15 & 18. & l. l. itid. c. 15. Agath. c. 65. Andeg. c. 2. Val. c. 2.

dorus lib. 2. de Eccles. off. cap. II. Archidiaconus (inquit) imperat Subdiaconis & Levitis. Ad quem ista ministeria pertinent. Ordinatio vestiendi altaris à Levitis. Cura incensi & sacrificij deferendi ad altare. Cura Subdiaconorum de subinferendis ad altare de sacrificio necessariis. Sollicitudo quis Levitarum Apostolum & Evangelium legat, quis preces dicat, in Dominicis diebus aut solennitatibus. Sollicitudo quoque parochianorum, & ordinatio & iurgia, ad eius pertinent curam. Pro reparandis basilicis, ipse suggerit sacerdoti, ipse inquirat parochias cum iussione Episcopi; & ornamenta vel res basilicarum parochitarum. Gesta libertatum Ecclesiasticarum Episcopo idem defert. Collectam pecuniam de communionem ipse accipit, & Episcopo ipse defert, & Clericis partes proprias ipse distribuit. Ab Archidiacono nunciatur Episcopo excessus Diaconorum. Ipse denunciat sacerdoti in sacrario ieiuniorum dies, atque solennitatem ab ipso publicè in Ecclesia prædicantur. Quando autem Archidiaconus absens est, vicem eius sequens Diaconus adimplet. Sed de Archidiaconi officio, titulus plenus extat extra. lib. 1. ex Gregorij, Alexandri, Innocentij, Honorij tertiorum conflatus decretis, exque iuris sacri regulis. Azorius part. 2. instit. Moralium lib. 3. cap. 14. accuratiùs nonnulla de officio ipsius Archidiaconi collegit. At nos in Martyrologio nostro Gallicæ, ex Sanctorum actis, præterea, aliqua indicavimus credita in Ecclesiis Gallicanis iampridem Archidiacono munera; scilicet quòd esset omnium Clericorum Pædagogus, eosque tam in doctri-

doctrina quàm in moribus dirigebat, tamque infra domum quàm extra in disciplina continebat, scholæ speculator & mensæ præses, ac omnis conuersationis sacrae militiae antesignanus.

In elogio S. Patrocli 19. Nouemb. Item Archidiaconi officium erat, ex decreto presbyterij electum Episcopum adire, & adducere ordinandum. *In praconio S. Eucherij iunioris die 17. eiusdem mensis.*

Item Paschæ venturam solennitatem publicè quo die & mense contingeret quolibet anno prænunciare, in vigilia Epiphaniæ, maiori in Ecclesia. Item, viduis & pupillis singulari cura opitulari, pauperibus stipem erogare, Ecclesiæ prouidè impendere sibi creditas facultates, propriasque etiam si haberet, & Ecclesiasticæ, oneri impares essent, piè in opera misericordiæ diffundere, inopes subleuare, afflictosque quosuis solatiis prosequi. *In encomio S. Sigeranni 4. Decembris.* Strenuè Episcopo suo in omnibus sollicitudinis officiis collaborare: eidemque circa curam diœceseos perpetuis vigilantia studiis, vicariâ operâ suffragari. Est enim ipso iure *Vicarius Episcopi*, cap. 1. de offic.

Archidiaconi, & ibi glos. vnde iurisdictionem eo ipso habet, lib. 2. de Offic. Vicarij cap. penult. Quam etiam in presbyteros ordine maiores exercet*, non quidem iure suo, sed vice Episcopi. *Ibidem.*

Cuius quia quasi est apparitor, & magis aptus & peruius administer (quia minùs quàm presbyter est ex officio occupatus) dicitur idcirco occupatus & baculus. cap. ad hæc, de off. Archidiac. Sed

Vide indicem rerû,
Eccl. voce,
Archidiaconus, ad calcem fere tom. 2.
Martyrol. Gall.

* Scilicet in minoribus causis. nã in grauioribus, vulgaris est DD. regula; nihil licet agere in Presbyterum, nisi auctore Episcopo.

Fulbertus epist. 34. dicit non tantum esse *Episcopi oculum*, sed *dispensatorem pauperum*, & *insipientium catechizatorem*. In Gallia enim non receptum olim ut solenniter predicaret, unde Concilium Vafense II. huic & ceteris Diaconis tantum permisit, cum sacerdos parœciæ per infirmitatem predicare non posset, *Sanctorum Patrum homilias tantum populo recitare*; nam docere illis non licebat è cathedra, ut notat Petrus Blesensis, epist. 123. & 141. immò ante hunc S. Anselmus in c. 4. i. epist. ad Ephes. Quod ex disciplina B. Pauli prodiisse mihi non temere suspicandum videor, cuius discipulus & interpres Dionysius innuit iam nascente Ecclesia, Ministrorum primum (hoc est Archileuitam, seu Archidiaconum) *Catechumenis præfuisse*. Eundemque consuetum obiter viuos fideles hortari in exequiis defunctorum. Obtulisse etiam preces aliquando in Ecclesia S. Chrysostomus docet, hom. 14. in epist. ad Rom. ex quo habes unde intelligas can. 15. i. Conc. Arelatensis vetantis, *ne deinceps offerant Diaconi*. Quod cum de sacrificio Eucharistiæ non debeat accipi, neque possit: de orationum tantum litatione publica, vel præsentatione oblationum quas suscipiebat diaconus ad altare, restat utique intelligendum. Quod si de Eucharistia quis pertinacius accipiendum verbum, *offerre*, contenderit, non grauare concederim, modò oblatio ista non sumatur pro ipsa sacrificandi actione (id est, non pro consecratione ipsa, & diuinæ hostiæ mystica immolatio-

Can. 15.
Conc II.
Arel. ex-
cullus.

ne & litatione, quæ ad Deum dirigitur) sed pro
 sola & simplici distributione Eucharistiæ, quæ
 populo porrigitur & communicatur: quæ distri-
 butio, cum per dispensationem Diaconis cōcessa
 fuisset, in presbyterorum absentia; eò tādē pro-
 filierunt Diaconi, vt præsētib. presbyteris popu-
 lo ministrare præsumerent, immò & ipsis presby-
 teris sacrum porrigere non vererentur. Vnde Dia-
 conī castigati & in ordinem redacti sunt plena-
 rio Ecclesiæ iudicio, in protoecumenica Syno-
 do Nicæna edito, quod recitat in eius Concilij
 canonibus ordine 20. Ruffinus histor. lib. 10. c. 6.
 & refertur in sacro iure *can. peruenit d. 93.* Sed hæc
 Archidiaconis & Diaconis erant communia.
 Aliud itidem fuit tam his quàm illis commune
 ministerium, Sanctorum reliquias diebus solen-
 nibus ante Episcopum deferre, vt legitur in Con-
 cilio Bracarensi III. c. 5. statutum. Cùm enim
 nonnulli Episcopi in Martyrum solennitatibus
 ad Ecclesiam progressuri, ipsis Sanctorum col-
 lo appensis, à Diaconis albas indutis, in fellula
 vectarentur: decreuit illa Synodus *ne Diaconi E-*
piscopos, sed reliquias ipsas gestarent *. Iure quidem.
 nam Leuitis antiquis non ferendi Pontificis, sed
 arcam Domini portandi munus impositum erat,
 1. Paral. 15. At peculiare fuit omnino munus Ar-
 chidiacono, facultates non modò Ecclesiæ dis-
 pensare ex iussione Episcopi, possessionibúsque
 Ecclesiasticis prospicere: sed & thesauros Eccle-
 siæ, puta, vasa sacra, utensilia, ornamenta, vestes,

*Hinc mos
 ortus qui
 viget pas-
 sim etiam-
 nū in Gala-
 lia, vt in
 magnis sup-
 plicationi-
 bus Dia-
 conī San-
 ctorum re-
 liquias, sa-
 cro in ap-
 paratu de-
 ferant.

libros, recondere seruaréque, vti ex actis S. Laurentij liquet, & statuitur ex iure primæuo à Greg. III. in cap. *Ea quæ contra*. Ceterum etsi mos antiquus non tulerit plusquam vnum Archidiaconum in singulis Episcopalibus Ecclesiis: tamen pedetentim aucta messe, aggrauatôque onere, vsu receptum fuit, vt ipsum onus in plures qui ferendo pares essent diuideretur. Vnde & Lutetiæ Parisiorum distributa diœcesi in tres partes, tribus Archidiaconis portio signata iam pridem est attributa; seruata nihilominus Archidiacono Urbico (qui origine prior est) prærogatiuâ honoris, ex veteri vtique Ecclesiæ disciplina suprà memorata, quâ cautum erat, *vt absente vel occupato Archidiacono, prior post eum Diaconus*, & post hunc proximior gradu, eius partes imple-ret; ideóque ad indicium antiquæ vnitatis, Urbicus Archidiaconus (cuius, ceteri etsi collegæ, quasi suffraganei sunt) *Maior* appellaretur, vel etiam absolutè, *Archidiaconus* diceretur. Talis erat Lutetiæ tempore S. Bernardi Guillelmus de Campellis, postmodum Catalaunensis Episcopus, & dudum antea sub S. Germano Urbico Præfule *S. Bertramnus*, deinde Antistes Cenomanensis. Ex eodémque insigni gradu quoungebatur sub B. Austregesillo in Ecclesia Bituricensi, S. Sulpitius cognomento pius; illo demortuo ad Pontificale solium, iubente Clotario Rege, prouectus fuit. At illustris eluxit præ ceteris in hoc sacro munere S. Valerius Archidiaconus B. Desiderij Episcopi

Lingonensis & Martyris, qui ob castæ mentis decora ab ipso in hoc officium assumptus, illum sicut alter Sixtum Laurentius, per bonum certamen, Christianæ pietatis assertor intrepidus, ad coronam usque secutus est. * Cui Angelus in procinctu agonis cælitus apparens, stolam candidam obtulit proximæ victoriæ & gloriæ perennis indicem. Hunc Christi athletam Archileuitamque strenuum ac fidelem, exturbet cælo, demergatque in Orcum oportet Amesius, si Archidiaconatus, quo fungens pro Christo agonizauit ille Martyr, *mera est*, ut ait, *in Ecclesiam tyrannis*, atque ad caudam Antichristi eiusdem officium spectat. Immò pari loco habeat necesse est & Laurentium & Stephanum, qui hoc præditi honore ac onere, pro Christi gloria fortiter decertando, palmas laureasque immarcescibiles victoriæ retulerunt. Apostolosque simul damnet, qui primum inter Diaconos Stephanum ordinârunt. Paulumque nominatim, à quo didicit Dionysius, vnum ceteris præferre Diaconum, qui sancti ministerij potiores partes obiret. Davidis etiam ac Salomonis collaudatum à Spiritu sancto in diuinis oraculis factum insimulet arguatque tyrannidis, quo ob ordinis decorem & bonum vnitatis, in vnaquaque classe Leuitarum Principem constituerunt: Ecclesiam denique Christi vniuersam damnet Antichristianæ sæuitiæ, quod ab initio Archidiaconos vbique gentium instituerit, atque ad hos usque dies, illorum & nomen

Vide Martyrol. Gall.
11. Kalend.
Nouemb.

& officium seruauerit, atque inter magis necessaria & vtilia, ideoque & conspicua Christi Regni in terris ministeria censuerit: insuperque ipsum in codicem sacri iuris retulerit, huius officij iura ac munera. Et verò si Latina tantum Ecclesia Archidiaconos habuisset, idque recenti usu, in iisque monstra (quæ pingit, aut fingit Amelius potius, in Ecclesiarum Pastorumque perniciem edita) in Ecclesiæ desolationem erupissent, non absque tantillo fuce prætenderet, inuentum hoc & humanum & exitiosum esse: ideoque ex Romana sede, præ odio Christi Vicarij (quem impiè Antichristum dicit) vociferaret manasse hoc officium. Sed ab ipso ortu Euangelij Archidiaconi fuerunt in Oriente, haud secus quam in Occidente. Nam præter eos quos claruisse liquet sub Apostolis, & viris Apostolicis: immò in atrocioribus persecutionum procellis floruisse. Certè voluenti sacrarum historiarum codices exploratum fit, sub antiquissimis & præstantissimis Ecclesiæ Patribus ac Doctoribus, Archidiaconos extitisse, hoc titulo sacro in ordine valde conspicuos. S. Athanasius, siquidem fuit Alexandriae sub Alexandro Antistite sanctissimo, Archidiaconus, eoque gradu pollens ac doctrina & sanctitate insignis, illuxit primùm defensor fidei orthodoxæ, atque Episcopi sui vindex & protector in plenario Niceno Concilio. Habuit Gregorius Nazianzenus Euagrium Archidiaconum, ut apud Nicephorum legitur l. 2. c. 48. S. Chryosto-

mus eodem titulo nactus est sibi ministrantem Heraclidem, deinde Serapionem. S. Epiphanius Crispionem, Theophilus Petrum: idem l. ii. cap. 42. hocque in ordine, innumeri sancti Confessores gloriosissimique Martyres (quorum perillustres aliquot commemorauimus) extiterunt, eoque ex gradu Ecclesiastico in cælos cum Angelis & Archangelis (en etiam apud Deum, in regno libertatis & gloriæ, *transcendentia*, quæ Amesius damnat, *nomina*) feliciter euolârunt. Officium autem ipsum Archidiaconatus (vti supra à nobis, è propriis rei expressum visceribus, ostensum est) totum pium, sanctum, in Christi gregis multiplicem vtilitatem tendit & concedit: atque in plenariis Ecclesiæ confessibus honorificè habitum fuit (quemadmodum in Chalcedonenſi cernitur) semperque ab Ecclesia ita obseruatum, vsu probatum, & necessarium experientia hætenus iudicatum. Tâmq̃ antiquæ originis esse constat, vt ab Apostolorum ætate subque eorum oculis, ipsorumque discipulorum inspectione, manifestum sit viuïdum extitisse: dehincque inuiolata vbique praxi, adhuc vsque tempora propagatum. Perperam igitur Amesius, ne dicam, impiè, ad *Antichristi caudam*, ausus est tam sacrum, vtile, antiquumque munus Ecclesiasticum reiicere. Quo temerario facto sibi profectò ipsimet notam labemque illam inurit, qua S. Augustinus dignos censuit, qui antiquissimis vniuersalis Ecclesiæ moribus &

Ep. 118.

placitis non verentur obuersari. *Insolentissima* enim asserit esse *insania*, si quis damnare audeat, quod *uniuersali constat Ecclesiæ placuisse.*

XII.

Doctrina generalis à S. Paulo tradita de Cæremoniis sacris, & mystica Religionis Christianæ panoplia, ac Ecclesiæ Catholicæ honesta piæque in omnibus dispositione.

Lib. de Spiritu sancto
tom. 2.

QVI traditiones reiiciunt, Euangelium ipsum (ait Basilius Magnus) coarctant ad exile punitum. Nouatores ita faciunt, nihil enim magis conantur, quàm pias quasque Ecclesiæ obseruationes, quæ non exarata sunt patulis apicibus in Euangelio, abolere. Quo prætextu dogmata pleraque excindunt stirpitis grauiissima, quæ descripta in codice noui fœderis ad extremam vsque syllabam, ipsis non patent ex simplici sacri textus conspectu. Nolim hîc de dogmatibus cum iis conflagrare. Quandoquidem in edito libro nostro cui titulus est, *Nullitas nuperæ Religionis*, hanc luctam cum ipsis, exertis lacertis initam, non infaustè ut reor, absoluimus. De ritibus autem & cæremoniis Ecclesiasticis quas prorsus rescindunt, eo quòd in noui testamenti codice perscriptæ ad vnguem non reperiantur: hîc operæ precium censeo (quia nos eò impellit hæc tractatiuncula) potissimùm ex Pauli Apostoli sententia, cum Amesio, qui causam illorum communem, pene deploratam propugnâdam

dam demum aduersus Bellarminum è suscepit: eo quo delectatur conciso stylo, & pugna eò vrgentiori quò breuiori, decertare. Atque vt ordine apto progrediar, S. Augustini hoc pronuntiatum generale præmittam. *In nullum Religionis siue veræ siue falsæ nomen posse homines conuenire, nisi aliquo signorum visibilium nexu copulentur.* l. 19. cont. *Faustum*, c. 11. & l. 4. de baptismo contra Donatistas, c. 22. Quod assertum adeo verum agnouit Calvinus (tametsi omnium cæremoniarum sacram euerfor*) vt furoris oblitus aliquando scripserit *Inst.* l. 4. c. 14. §. 17. *Hanc necessitatem certo aliquo signorum consortio homines colligandi, cum Deus prouideret: eam postea Satan ad superstitiosos cultus transferendo deprauauit. Hinc illæ gentilitiæ imitationes in sua sacra & ceteri degeneres ritus, qui tametsi erroris erant ac superstitionis pleni, indicio tamen ipsi quoque simul erant, non posse in professione religionis homines, externis huiusmodi signis carere.* Hæc ille. Verùm ab ipsis Ecclesiæ Christianæ cunabulis, hac de re protofideles Dionysius Areopagita Pauli Apostoli discipulus, diuino prorsus documento præmonuerat. Hic enim ipso in exordio Ecclesiasticæ Hierarchiæ, scilicet c. i. vbi quæstionem implicitè præsupposuisset, cur Apostoli sepultis pedetentim veteris legis cæremoniis, nouas in noua lege instituerunt, his verbis diuinæ ex fonte sapientiæ haustis, respondet. *Principes nostri visibilibus signis sacramenta cælestia texerunt, & sub humanis imaginibus res diuinas tradi-*

* Præterquam ex proprio cerebro editarum. Ex quo exiit *Libellus* politiæ & disciplinæ Ecclesiasticæ ciuitatis Gebennensis. Et formula tam precum, quam sacramentorum nouæ Religionis, ab illo institutæ in Gallia, quæ olim monstris eiusmodi carebat.

derunt, & in materiali figura maiestatem spirituales
 repræsentârunt. Vt pro modo ac ratione captus nostri,
 figuris visibilibus, quasi adminiculis quibusdam, ad my-
 steriorum augustiorum intelligentiam subueheremur. His
 positis dicimus, cæremoniā (quæ nihil aliud est
 quàm actus externus religionis, virtutum moralium
 nobilissimæ, interno respondens, inde tantum laudabi-
 lis, quod fit in laudem & honorem Dei.) non hic à
 nobis expendi, in quantum Sacramenta ipsa, quæ
 sunt præcellentissimi religionis ritus à Deo in-
 stituti immediatè, singulari modo comprehen-
 dit: nec enim de diuinis merè cæremoniis est
 nobis cum aduersariis disputatio, sed de Eccle-
 siasticis. Tametsi cum Amesio, si vt auctores suæ
 persuasionis censuerunt, de his etiam sentiret,
 non esset funditus illa de re disceptandum. Fa-
 tebantur enim ab initio huius nouatorum sectæ
 principes Lutherus in libello de piis cæremoniis, &
 de formula Missæ. Calvinus loco præcitato, Kem-
 nitius in Exam. 2. part. p. 171. Cùm aliquæ cæremo-
 niæ necessariae sunt, præter cæremónicas quæ Sa-
 cramentorum essentiam complectuntur, quæ-
 que habent mandatum vel exemplum, Ecclesiam
 posse statuere de his cæremoniis, quæ in scriptu-
 ris habentur, certum ordinem & modum, quo
 seruari debent, ne sit confusio. Sed verè Ame-
 sius, Bellarmini audax quidem at impar antago-
 nista, contra hæc suorum Rabbīnorum axio-
 mata, ista paradoxa ingerit, asseritque. I. Chri-
 stum & Apostolos nullas cæremónicas instituisse.

II. Ecclesiam nullam rem nouam posse instituere, auctoritate sua. III. denique ab Ecclesia non posse sine peccato institui religiosas ceremonias: ideoque illas posse sine peccato contemni. Quæ quidem deliria eius generis sunt, de quibus S. Hieronymus dudum dicebat. Hæc sunt quæ refutatione non indigent. Perfidiæ eorum indicasse, superasse est. Attamen singula hæc excutiemus, tamque dilucidè quam breuiter refellemus, quia his subuersis falsis principiis, funditus ruit aduersariorum causa, nostraque, seu potius Ecclesiæ doctrina de cæremoniis disciplinæque, ab oppositis euerfis egregiè stabilitur.

In epist. ad
Marcellam
de erroribus
Montani.

Quoad primum igitur, dico, præter Sacramenta, quæ instituit Christus manifestè in Scriptura, cæremoniis illum vsum mysticis plerisque, etiam in scriptura expressis: scilicet oculorum in cælos eleuatione, genuflexione, prostratione, gratiarum actione, benedictione, hymnodia, orationis eiusdem repetitione, adeoque in edendis miraculis impositione manuum, sputi infusione, applicatione luti, illachrymatione, gemitu, clamore, &c. Cæremoniasque honestas sibi exhibitas probasse, ob non factas reprehendisse desides, v. g. dum Simonem, de non exhibito sibi honore admonuit. *Aquam pedibus* Matth. 26.
meis non dedisti, osculum non dedisti mihi, caput meum oleo non unxisti. Hæc autem (mulier peccatrix) ex quo intrauit, non cessauit osculari pedes meos. De qua iterum ob vinctos ab ipsa, abstersosque

pedes suos. *Bonum opus*, inquit, *operata est in me*. Insuper aliquas Christus cæremonias, easque insignes instituit, quæ tamen expressæ diuino codice non habentur. Vt aquam vino miscendam in Eucharistia: quod enim ita fecerit, & faciendum docuerit Dominus, disertè affirmant S. Cyprianus lib. 2. epist. 3. & S. Augustinus lib. 2. *de Doctrina Christiana*, c. 21. & tract. 120. *in Ioan.* Immo *Concilium Carthaginense III.* cui interfuit ipsemet S. Augustinus, id nitidè testatur *can. 24.* Præmitto Liturgias SS. Iacobi & Basilij quæ id clarè perhibent, testimoniúmque Clementis l. 8. *Const. Apostolic.* c. 17. quòd non hæc libenter Amesius recipiat: sed quoniã Galli sumus, Patrum nostrorum testimonia, quæ patentia sunt & irrefragabilia, non possumus neglecta præterire. Nam quòd aquam vino miscuerit Dominus, testantur apertè S. Irenæus Apostolorum virorum auditor, Lugdunensis Episcopus & Martyr, lib. 5. contra hæreses. Eusebius Lerinensis (qui passim cognominatur *Emesenus*) hom. 5. de Paschate. & S. Bernardus ep. 69. Porro insuper dico, existere Sacramentum à Christo institutum, cuius nullus apex cernitur in Euangelio, nempe chrismatis Sacramentum. De hoc enim scribit S. Augustinus lib. 2. *contra litt. Petiliani*, c. 104. *esse Sacrosanctum, sicut ipsum baptismi Sacramentum.* Proinde etiam à Christo institutum, nam Deus solus Sacramenta instituere potest. Quod autem pertinet ad Apostolos, dico illos plurimis vfos

cæremoniis, multasque nos ex eorum usu & instituto accepisse, *tam per scripturam quàm per traditionem*, quibus duobus mediis testatur S. Paulus suam nobis doctrinam consignasse. De omnibus Christi discipulis refert S. Marcus, cum ægrotos curarent, ad hoc iis præstandum beneficium diuinum, oleo ungere illos consueuisse. Christo supposuisse vestimenta sua, Ierusalem ad passionem ingressuro. Itemq. narrat passim in eorum actis S. Lucas Euangelista, solitos orare simul prostratos, genuflexos, templum stans horis adire, ut orationes publicè funderent. Nomen Christi in virtutum patratiōe inuocare, ieiunare consuetos & sacrificare* cum pastores aut Euangelistas ordinarent; in periculis continuas preces Ecclesiæ indicare, se quotidiana Synaxi fidelēsque ceteros reficere, prædicationi insistere, priuatim ut statuta horâ orarent, superiora domus ad commodiorem eleuationem mentis ascendere. Ortis difficultatibus Concilia celebrare, synodiciis litteris populos instruere, ac confirmare in fide; Ecclesias erectas visitare, nec modò sanam iis doctrinam, sed politiam & disciplinam præscribere, collectas ad iuuandos inopes fieri curare; status, ac ordinis cuiusque officia, singulis propria præfigere, Sacramentorum ministrandorum vel suscipiendorum congruitatem annunciare, modosque circa hæc nonnullos consignare, ac mysticas tradere praxes. Monitu ac imperio, pastores hortari, ut vtantur. Populo subiectionem &

2. Thess. 2.
15.

Marc. 6. 13.

* Act. 13. 2.
αὐτοὺς
προσκύνησαν,
id est, sacrificantibus:
vertit Erasmus.

obedientiam præcipere, aduersus immorigeros
pœnas statuere, pœnitentium ordinare actus, su-
scipere certis modis gemitus, indulgentiam iis ad
preces fidelium in Christi persona impertiri. Mi-
nistros hierarchicos certis modis, locis, tempo-
ribus ordinare, eorum distinguere gradus, ho-
nores subindicare, distinguere, constituere; ex-
que lineis ad punctum, ex circulo ad centrum
communi bono vnitatis progredi. Caput agno-
scere, spectabiliora signare membra, pedes etiam
necessarios capiti ne vilescant ex labore, aut su-
perbiant ex honore, indigitare, arguere, commen-
dare; officia discernere. Breui dicam verbo, corpo-
ris compaginem, robur & nexus construere, com-
pingere, ordinare, obfirmare: quin & armare
milites, duces præficere; Imperatorem Christia-
næ sub cæli Domino militiæ, acies instruentem,
dirigentem indicare, sequi, comitari, venerari.
Si hæc non habeantur in paginis codicis æter-
næ sapientiæ & veritatis, in Actis scilicet Apo-
stolorum à Luca descriptis, ipsorumque episto-
lis, aduersarius de veritate, patentissima ex mea
imperitia vel mala fide (suo ne dicam fastu, at
mea culpa) triumphabit. Sed præter hos ritus
ab Apostolis initiatos, alij sunt extra scripturas
ab iisdem instituti, v. g. *signum Crucis*, vt testatur
S. Basilius lib. *de Spiritu sancto*, cap. 7. *Oratio pro*
defunctis, vt docet S. Chrysost. *hom. 69. ad popu-*
lum, & S. Augustinus *serm. 34. de verb. Apostoli*,
hom. 16. ex 50. & lib. de cura pro mortuis, &c. Ieiun-

nium quadragesima, vt asserunt S. Hieronymus in epist. ad Marcellam contra errores Montani, & S. Leo serm. 6. de quadrages. S. August. epist. 118. ad Ianuar. Item vt *Eucharistiam ieiuni fideles recipiant*, sicut citato loco ipse S. Augustinus affirmat. Ad hæc respondet Amesius. Patres quidem his similia dicere, sed nos non seruare omnia, quæ instituta ab Apostolis testantur. At hoc est in re feria ludere. Certum est enim, quòd hæc ab Apostolis instituta seruamus : alia quæ neglecta putat, debuerat Amesius indigitare.

Ad secundum dico, quod Amesius ait, *nullam rem nouam Ecclesiam instituere posse auctoritate sua* : in bono sensu verum esse. Quia Ecclesia nec à se loquitur, nec à seipsa decernit quicquid iubet noui. *Non estis vos qui loquimini*, ait Christus, *sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* Matth. 10. 20. Vnde in Concilio I. Hierosolymitano, Ecclesia in Spiritu sancto congregata cùm nouum decretum formaret de legalibus amplius non seruandis, in ipso decreti limine, Spiritus sancti auctoritatem quo regebatur præposuit. *Placuit (seu* Act. 15. *visum est) Spiritui sancto & nobis.* Authenticum fanè decretum, cuius inspirator est Spiritus sanctus, Doctor omnis veritatis ad id promissus à Christo : rectorque eorum quos ipsemet posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei ; quòsque Christus, vt seipsum audiri præcepit. Nec enim hoc de solis Apostolis accipiendum, qui in perpetuum non essent in carne mansuri (vt notat S. August. in

Ioan. 14.
16.

Matth. 18.

1 Tim. 3.
Matth. 16.

Pſalm. 47.) nam Spiritus ſancti afflatum Domi-
nus Eccleſiæ ſuæ promiſit æternum. *Vt maneat
vobiscum in æternum*, ait Spiritus veritatis, & do-
cebit vos omnem veritatem. Quamobrem, ſultam
hoc perpetuo gratiæ influxu, animatam hoc Spi-
ritu, præditam hac auctoritate Eccleſiam ſuam,
Chriſtus ab omnibus iuſſit audiri: tamque diſ-
trictè hoc præcepit, vt qui dictis eius auderet
vnquam refragari, habendum ab omnibus vo-
luerit *sicut ethnicum & publicanum*. Hoc igitur præ-
dicamento iure habendus venit Amefius, qui Ec-
cleſiæ vel docenti vel decernenti non modò haud
obediendum aſſerit: ſed omnem quod magis eſt
ipſi iubendi vel ſtatuendi detrahit auctoritatem.
Quo impio theoremate ſimul omnia antiqua
Concilia reſcindit, quæ novas emergentes hære-
ſes, nouis decretis reſpreſſerunt: Eccleſiæque pro
Tribunali ſedens, & vt mos eſt dicendi, in Syno-
dis œcumenicis, *in Spiritu ſancto legitime congrega-
ta*, iuridicè damnauit, nouiſque adinuentis ad
illas excidendas loquendi modis, nouis ſancitis
legibus, formatis expreſſis ad hoc dogmatibus,
prorſus detrufit & extinxit. Quas omnes impio
illo axiomate Amefius rurfus ab orco excitat,
dúmque impugnât Eccleſiæ poteſtatem in inſti-
tuendis nouis ritibus, eiufdem auctoritatē, quoad
dogmata condenda cùm opus eſt vel declaranda,
itidem impetit. Sed dum irruit in *columnam &
firmamentum veritatis*, contráque illam petram af-
ſurgit ineluctabilem, aduerſus quam nec ſuperbæ
poſſunt

possunt portæ inferni præualere : profectò magno suo damno ac exitio patenti impingit, infelicique omnino lapsu cadit & corruit. Qui enim *offendet in hunc lapidem*, ait Propheta, *ipse cadet & conteretur.* Isa. 8. 14.
15.

Ad tertium dico, audacissimè quin & impiè prorsus Amesium hanc sententiam contra Ecclesiam effutiisse: non posse Ecclesiam instituere caeremonias religiosas sine peccato: proinde posse sine peccato ac debere eas, si quas instituerit, omitti. Qua enim auctoritate Amesius Ecclesiam Christi sponsam iudicat de peccato? quin & condemnat, & potestatem eius ita conuellit ut penitus auferat? Ita enim funditus subruit, ut obedire ei, vel in minimis, piaculum existimet, repugnare verò eiusdem mandatis, asserere opus bonum non vereatur. Christus edicit solenni decreto: *qui Ecclesiam non audierit, pro non Christiano habendum, sed ut ethnicum & publicanum reputandum.* Et suis ait discipulis, *qui vos audit me audit, qui vos spernit me spernit.* Matth. 18.
Luc. 10. Contrà, Amesius docet qui statutis Ecclesie refragatur non peccare: immò sine reatu posse ac debere quemque ei reniti. Sed ait, quando Ecclesia peccat, non debetur ei obtemperari: peccat verò quando religiosas caeremonias instituit. Falsum est certè vtrumque assertum. Ecclesia enim ut in dogmatibus est infallibilis, ita in vniuersalibus moribus, & præceptis vel pietatis vel iustitiæ, est impeccabilis penitus. Est enim & columna veritatis, & iustitiæ animata norma. *Tota*

Ephes. 5.

pulchra Dei amica, & immaculata Spiritus sancti columba, & dilectissima ac perfectissima Christi sponsa; qui (vt ait Apostolus) semetipsum pro ea tradidit, vt exhiberet eam ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem rugam aut maculam aut aliquid eiusmodi, sed vt sancta sit & immaculata. Euacuat igitur Amelius Christi sanguinis virtutem, mortis eius pretium perdit, & effectum tollit, dum Ecclesiam, pro qua sanctificanda mortuus est ipse Christus, erroribus implicari posse docet, aut peccato fœdari. Ecclesia sanè à Deo non solum sanctificatur, sed & regitur: etenim à Christo, tanquam à capite corpus, tanquam vxor à viro, fouetur & dirigitur, quin à Spiritu sancto tanquam ab anima viuificatur & gubernatur. Patentia sunt hac de re Apostoli testimonia, Ephes. 1. *Ipsam dedit caput super omnem Ecclesiam quæ est corpus eius.* Ephes. 4. *Vnum corpus & vnus Spiritus.* Ephes. 5. *Vir caput est mulieris, sicut Christus caput Ecclesiæ.* Itaque si Ecclesia in dogmatibus fidei vel morum erraret, aut in ritibus peccaret, Christo & Spiritui sancto error vel reatus ille tribueretur. Quamobrem quod Amelius dicit, *reipsa Ecclesiam peccare, quando sacros ritus decernit, vel peccasse cum instituit*, ita absurdum, ita impium, ita horrendum est, vt sine stupore maximo nequeat à piis audiri. Porro quod ex tam exitiali principio assumit, est æquè impium ac perniciosum: sine peccato posse ac debere cæremonias ab Ecclesia institutas omitti. Ecclesiam enim habere potestatem super filios suos,

legitimam, diuinitus traditam suprà probauimus ex Euangelio. *At qui potestati resistit Dei ordinationi resistit* (ait Apostolus) *& resistendo, sibi damnationem acquirit.* Vnde ipse B. Paulus tam frequenter obedientiam fidelibus commendat, quam *cum omni sublimi potestati* reddere iubet omnes, tum maximè Ecclesiæ eiúsque Pastoribus docet, præcipitque integrè exhibendam. *Si quis* (ait scribens ad Thess.) *non obedit verbo nostro, hunc note per epistolam, & ne commisceamini cum illo.* Nimirum quia eo ipso execratione dignus est. Idémque è contrà, dum scribit ad Romanos, quorum de fide toto in orbe annunciata impensè gloriabatur, non minus lætabatur de ipsorum obedientia. *Gratias* (inquit) *Deo, quòd obedistis ex corde in eam formam doctrinæ in quam traditi estis.* Notámque S. Augustinus vult esse veri fidelis, promptam ac perfectam, sub Ecclesiæ magisterio obedientiam rependere. *Aures Catholicæ,* (inquit) *in gremio matris Ecclesiæ eruditæ sunt,* tract. 39. in Ioan. Has aures segreges non habent, qui, vt ait de eiusmodi Apostolus, filij sunt & subtractionis & schismatis ac perturbationis auctores. *Si quis est contentiosus inter vos* (ait) *non est nostra consuetudo nec Ecclesiæ Dei.* Abeat ergo Amelius, & ex Apostoli iudicio se extra Ecclesiam Dei esse cognoscat, cuius auctoritatem abnuít, potestatem destruit, scindit vnitatem, contessionem diripit, turbat politiam, honorem conculcat, mores irridet, statuta infringit, ritus pro-

Rom. 13.

2. Thess. 3.
14.

Rom. 6. 17.

Heb. 10.
39.1. Cor. 11.
19.

1. Cor. 3.
17.
1. Timoth.
3. 15.

fanat, iussa contemnit. Audiátque quod dicit idem Apostolus, *Qui violauerit seu fœdauerit templum Dei, destruet illum Deus.* Ecclesia enim est (ut scribit idem Apostolus) *domus Dei, basis veritatis, corpus Christi, oraculum Spiritus sancti.* Quòd si ita est in fidei dogmatibus, utique in religionis ritibus (qui fidem comitantur, religionem muniunt, mores pios instruunt) multò magis inualefcit. Nec enim est cur pertimescat Amicus in cæremoniis & ritibus ab ipsa Ecclesia decipi, cuius summam in fide, in veritate, auctoritatem Dominus inuiolabilem esse voluit: cuique parere ut sibimet absolutè sub pœna extremæ animaduersionis, immò æternæ perditionis, Evangelico diplomate ordinauit. Sanè B. Augustinus in Spiritus sancti schola edoctus, longè secus quàm Amicus de Ecclesiæ sensit potestate. Nam ipsi, ait, *Euangelio non crederem, nisi me Catholice Ecclesiæ auctoritas commoueret.* Et rursus in quibusque quæstionibus Ecclesiæ magnam commendat auctoritatem: *Si quis, ait, falli metuit huius obscuritate quæstionis, illam eandem Ecclesiam consulat, cuius auctoritatem ipsa scriptura commendat.* Et iterum, *Tunc scripturæ à nobis tenetur veritas, cum facimus quod vniuersæ placuit Ecclesiæ.* Disputare enim contra id quod vniuersa Ecclesia facit (scribit epist. 118.) insolentissima insania est. Vnde in Oecumenicis Ecclesiæ antiquæ Conciliis, passim iis inelamatur anathema, qui secus quàm sentit vel decernit Ecclesia, sentiunt. Nec modò

Matth. 18.
17.

Contra e-
pist. fund.
tom. 5.

Tom. 1.

in rebus dogmaticis vsus ille priscus apud Christianos obtinuit, sed etiam vbi de disciplina & ritibus *cæremoniis*que quas vocat Amefius, *religiosis*, tractatio exigebat. Sic enim factum in stabiliendo Ecclesiastico ritu de Paschatis die, de baptismo hæreticorum valido vel inualido, de ciborum delectu, de ieiuniorum temporibus, deque aliis ritibus & cæremoniis, in quibus qui moribus & decretis Ecclesiæ obstiterunt, damnati sunt anathemate, hæreticorumque adscripti fuerunt à SS. Patribus tam propudioso quam exitiali catalogo. Non certè eo obrutu quòd si dem illi impeterent, sed Ecclesiæ dissoluerent unitatem, turbarent pacem, tollerent auctoritatem. Verumenimverò reum tandem vel inuitum habemus confitentem. Amefius enim ne iaculo illo confodiatur, quod in hæreticos Bellarminus intorquet eiusmodi argumentatione: *Privati homines, Deo inspirante & impellente, novas ceremonias instituerunt: igitur Ecclesiæ licet inspirata à Deo, novas ceremonias instituere; excipit opportuno quidem, vt sibi videtur, elapsu, at tani inani astutia, quàm infelici effugio: Inspiratiōnem diuinam Deum ipsum facti auctorem constituere, æquè ac si mandatum eius in verbis esset expressum. At peto ab eo, si Ecclesiam à Deo inspiratam inficiari velit, vel fateri? Si negare voluerit, abrenunciare (vt ex dictis & inductis patet) illum oportet Euangelio. Si annuerit, causa cadit, quod enim ab Ecclesia fit & statuitur, non humanum,*

ut ille vult inuentum, sed diuinum per Ecclesiam supernè inspiratam institutum fatendum est. Sed neque hîc subsisto, dico enim Ecclesiam de fanciendis cultui Dei congruis ritibus & cæremoniis, habere expressum in paginis diuini secum initi fœderis diploma generaléque mandatum. Notat S. Augustinus epist. 118. c. 6. Dominum paucissimas quidem cæremonias circa mysteria salutis dispensanda instituisse: immò nec modum quo administrarentur tradidisse, at profectò reliquisse prouidentiae Ecclesiae Pastorum. Quod satis apertè confirmat & facto & documento sanctus Paulus. Is enim cùm *quæ acceperat à Domino* de sacramento Eucharistiae institutione, substantia, dignitate, efficientia, tradidisset primùm verbo, deinde scripto Corinthiis: circa eius celebrationem, ministerium & vsum, quia hæc non erant à Domino præscripta, sese ordinaturum promisit, *Cetera*, ait, *cùm venero disponam*. Et quamquam subinde nihil hac de re perhibeatur scripsisse, non dubium est tamen quòd promissis steterit, & quæ dispositurum sese sponderat, etsi non scripto, at verbo factoque præstiterit, uti S. Augustinus inde elicit ep. 118. qui hinc etiam colligit, Ecclesiae liberum esse, cùm à Deo regula nulla data est circa sacramenta, de ritibus congruis statuere, modumque & ordinem præscribere, de eorum usu & administratione, auctoritate sua: sicut legimus factum circa baptismum. Cùm enim Scriptura nihil de

1. Cor. 11.

cernat de regenerandi asperſione vel immerſione, Eccleſia pro libito & ex congruentia rerum, perſonarum & temporum aliquando aſperſionem adhiberi debuit, aliquando immerſionem prætulit. Cùmque trina eſſet primùm in uſu, deinde emergente cauſa neceſſaria, ad vnā deum Eccleſia illam ſuo decreto reduxit, in Concil. IV. Toletan. c. 5.

At vt ad Pauli Apoſtoli circa ritus ſacros facta & documenta redeamus: demonſtrauiſus ſuprà, ab ipſo plurimos præclaroſque ritus ſpeciales tam circa ſacrificium, ſacramentāque, quàm utrumque fidelium ſtatum, necnon ordinem & diſciplinam Eccleſiaſticam traditos fuiſſe, atque abhinc deriuatos etiamnum in viridi permanere obſeruantia. Tametiſi verò ipſe Apoſtolus hoſ mores ſacros induxerit, non ita tamen inſtituit, vt alios vetuerit ab Eccleſia eiùſque Paſtoribus ordinari: quinimo deſiderauit, monuitque & mandauit, vt quibus opus eſſet, leges, praxes, modos ritùſque tam myſticos quàm politicos, Hierarchy Paſtorèſque ſupplerent, vel Eccleſia conſtitueret, pro ſua poteſtate & arbitrio. Hinc eſt quòd ad Titum ſcribit, *ea quæ deſunt vt corrigat*, ad Tit. 1. 5. id eſt, vt quæ in malis moribus ſuperſunt ſic reformet, vt quæ in bonis deſunt addat & ſuppleat, Eccleſiæque formam perficiat. Tam erat enim Eccleſiæ ædificationi intentus, tam alienus ab ambitione, vt ſibi quæ laborioſa eſſent reſeruando, quæ honorifica modò Eccleſiæ decori

1. Cor. 14.
40.

conducibilia, fideiūmq. salutē vtilia forent, etiam inferiori resignaret. Ardebat diuinus Apostolus hoc desiderio, vt in Ecclesia omnia constituerentur cum ordine, cum decore, cum splendore. Ideoque Corinthios studiosē admonebat, vt Ecclesiæ decoro modis omnibus prospicerent. *Omnia (inquit) honestē & secundū ordinem fiant in vobis.* Tāmq. ei fuit cordi honesta, congrua aptaque Ecclesiæ dispositio in omnibus mysteriis, ministeriis, rebus, moribus, ritibūsq. studiosa ordinatio & disciplina, vt gaudio præcordiali, cū videret œconomiam Ecclesię apud Colossenses ritē per omnia institutam, perfunderetur. *Absens etsi corpore, ait, sed spiritu vobiscum sum gaudens, & videns ordinem vestrum, firmamentum fidei vestrę, cap. 2. 5.* Pij enim ritus & decentes cæremoniæ in sacris magnopere muniunt religionem, illustant Ecclesiam, iuuant fidem, accendunt charitatem. Nam & affectum pium excitant, reuerentiam & intelligentiam conciliant rerum sacrarum, & memoriam nostram fulciunt, religionēque ornant, nutriunt & conseruant, Deoque simul gloriam impendunt, vnāque pariunt nobis multiplicem per omnia vtilitatem. Inde est quod Apostolus tantopere eas commendabat. Hinc modis omnibus suadebat, admonebat, rogabat, vt quæcunque inueniri possent rationes, modi, formæ, theoriæ, praxes, cæremoniæ, ordines, dispositiones, mores, leges, disciplinæ, quibus Ecclesia ornaretur, Deus glorificaretur,

rificaretur, fideles ædificarentur, infideles excitarentur: hæc omnia in Ecclesia fierent, atque ab Ecclesia constituerentur, & ista fideles cupide affectarent, quærerent, complecterentur. De cetero fratres (ita ad Philippenſes ſcribebat cap. 4.)

quæcunque ſunt vera, quæcunque pudica, quæcunque ſancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate, hæc agite. En il-

lud authenticum diploma quo Eccleſia nititur, dum ritus ſacros inſtituit, pias ordinat cæremonias, legesque, canones, & normas tam myſticas

quàm politicas fidelibus perſcribit. Paulus enim præco ſcholæ cæleſtis, Chriſti nuncius & inter-

pres, Euangelij tuba, lux mundi, Doctor orbis, Magiſter veritatis, organum Spiritus ſancti, hoc

indultum* Eccleſiæ Chriſti ſponſæ è cælo attulit, illique reliquit. Audet tamen contra hæc

hiſcere Ameſius. Si (inquit) Eccleſia in condendis

legibus, ſtatuendisque ritibus & cæremoniis inſpiratione diuina ducitur, ſi mandato munitur: poſſet igitur no-

ua ſacrificia atque noua ſacramenta inſtituere.

Reſpondeo: cæremoniæ quæ ſunt immediate cultus Dei, vt eſt ſacrificium, immediate quoque

à Deo poſſunt & ſolent inſtitui. Quæ verò diſ-

ponunt tantum ad Dei cultum, vt ieiunia, cœli-

batus; vel ſunt inſtrumenta cultus diuini, vt templa, aræ, veſtes ſacræ, imagines: licitè & congruè ab Eccleſia, vt ex documentis Apoſtoli ſu-

prà relatis patet, poſſunt ordinari: pertinent enim ad claſſem eorum, quæ vocat ſancta, pu-

* Apoſtoli dicta allegantur pro iure can. ſin. de Eleſt. 6. c. 1. & ibi gloſ. Apoſtoli. De renūciatione. Immo pro lege ſunt ſeruanda Cano. ſi Romanorū diſtinct 19. Quin Apoſtoli conſilium tanquam à ſpiritu ſancto editum. accipiendum eſt. gloſ. Quoniam in can. Loquitur 28. q. 1.

dica, honesta, amabilia & laudabilia. Rursus quædam instituuntur *ad iustificandum* ut sunt sacramenta. Et hæc ab alio quàm à Deo institui nō possunt. Solus enim dat gratiam & eluit ac sanctificat animam. Quædā autem ordinantur ad aliquos particulares, & longè minores effectus v.g. ad abigēdos dæmones, morbosq. pellendos, ut exorcismi, aqua benedicta, &c. Hæc verò benè & decenter ac commodè ab Ecclesia instituuntur. (siquidem, ut docet idem Apostolus, *Omnis creatura sanctificatur verbo Dei & oratione*, 1. Tim. 4. 4.) Aliæ faciunt *ad rem*, ut verborū formulæ quib. sacramenta conficiuntur: & hæc cū ad sacramentorum pertineant essentiā, à solo auctore Sacramentorū, & gratiæ largitore possunt institui. Aliæ faciunt duntaxat ad locum, ad modū rei, ad significationē, ad ornatum & decorem. Ad *modū rei*, respiciūntq. duntaxat, tempus, personas. *Locum*, ut consecrationes altarium, benedictiones templorū. *Tempus*, ut dies festi, vigiliæ, quadragesima, hora sacrificandi, prædicandi, publicè orandi, sacramenta conficiendi, sumendi, &c. *Personas*, ut asperio cinerum, exorcismi, insufflationes, tōsura clericalis, rasura monastica, lotio pedum, manū, benedictiones virginum, &c. Sed verò *ad significationem* spectant vestis alba neophytorum, cereus accensus in baptismo, exorcismi, &c. Inde enim S. Augustinus disputans contra Iulianum, probavit ex iudicio & indicio Ecclesiæ, originale peccatum esse in paruulis, quia secundū vsum Ecclesiæ, *exorcisuntur, insufflantur, & per ora g-stan-*

tum iubentur abrenunciare Satanae & pompis eius & operibus eius, lib.2.cap.2.aduersus Iulian. Denique aliquæ faciunt ad decorem & ornatum, vt vestes sacrae, vasa, lumina. Aliæ ad ordinem & commoditatem conferunt, vt distinctio locorum, differentia graduum, insignia dignitatum: campanarum pulsatio ad plebem ad diuina conuocandum, organa in sacris officiis ad tædium remouendum, excitandam spiritualem lætitiā, indicandum dierum solennitatem, & id genus plurima; quæ cum sint eius generis quæ Apostolus nominat honesta, recta, pia, pulchra, pudica, sancta, ideoque vtilia & laudabilia; possunt ac debent propter bonum ordinis, decorum religionis, multiplex commodum fidelium, rerum sacrarum commendationem & reuerentiam, diuinæ Maiestatis laudem & gloriam; piè, sanctè & laudabiliter ab Ecclesia institui ac ordinari. Tantum enim abest vt aliquid faciant contra fidem & bonos mores (ait S. Augustinus in sæpè indicta epistola 118.) quin potius augent fidem ac muniunt, accendunt deuotionem, excitant pietatem, plurimum bonos mores promouent, nec solùm Ecclesiam decorant sed hominum mentes sanctè afficiunt, infideles pelliciunt, fideles instruunt atque corroborant, ædificant, ingentemque conciliant religioni venerationem ac existimationem.

Hoc ius igitur habet Ecclesia ex dictis Apostoli, quòd sacros ritus, cæremonias, regulas quasque instituere legitimè potest: quæ quidem

bonæ & laudabiles semper fuerunt eruntque, quoniam in eos rectè terminos quos indigitat Apostolus, ab Ecclesia instituuntur ac diriguntur. Vel enim conferunt ad testandam vel fulciendam fidem, & eiusmodi sunt quæ ab Apostolo *vera* dicuntur: vel ad cultum Dei augendum, & homines iuuandum ad illum dignè & reuerenter obeundum; & ea sunt quæ appellat *sancta*: vel ad bonos mores formandum, & depellendum vitiosas actiones, vel prauas turpesque affectiones; & hæc sunt quæ vocat *casta* & *pudica*: vel ad statuendum ordinem & disciplinam, instillandumque religioni suum decus, & hæc sunt quæ vocat *honestæ, amabilia, laudabiliaque* (in vniuersum) *instituta*. Nulla verò alia ab hinc usque nunc Ecclesia inuexit, statuit, vel admisit. Quapropter ut à Deo per Apostolum generaliter approbata sunt, sic à piis quibusque debent inuiolabiliter obseruari, nec sine culpa possunt omitti vel contemni.

Atque hæc sunt quæ de sacris ritibus, Ecclesiasticisque institutis, intemeratè seruandis, habemus contra Amesium & alios Nouatores ex Apostoli Pauli sententia: adeoque ex eiusmet factis & exemplis specialiter indicatis & propugnatis. Quo ex fonte cum Gallia Christianissima latice puros fidei, quam nunc usque inuiolatam seruat, hauserit, piæque & religiosæ obseruationes fluxerint, quæ Galliam ipsam, adeoque vniuersam Christi Ecclesiam inundarunt perenni co-

pia affluentis pietatis, illustrârunt mirabili decore puræ religionis, fœcundârunt frugibus vberissimis iustitiæ, corroborârunt vigore pleno sacrosanctæ disciplinæ, ditârunt, innumeris sanctitatis meritis & præmiis: nihil superest, quàm vt BEATISSIMO PAVLO APOSTOLO CONSECRATORI SVO, DOCTORIQUE AC DVCTORI felicissimo, æterni beneficii insolubili debito sese obstrictam fateatur: & quia iustæ gratitudinis non potest condigna obsequia rependere, deuotis saltem affectibus & laudis perennis præconiis, Audere debet, gloriosam eius memoriam prosequi, ac venerationis congruis quibusque titulis atque officiis, ipsum apud Christum iam feliciter regnantem, in consessu cæli principum, perpetuo deuotionis cultu honorare.

S. LVCAS EVANGELISTA

*Imaginum Saluatoris, & gloriosæ eius
genitricis Inuentor.*

VCAM Euangelistam, medicum non modò fuisse excellentem, sed & pictorem egregium, antiquissima est Christianorum persuasio. Quòd medicus fuerit, exploratissimum fit ipso ex testimonio Pauli Apostoli, cui charissimus fuit asse-

Anno
Christi 60.
quo anno
eum signa-
mus, quia
fuit (vt scri-
bit Hiero-
ny.) indiui-
duus B. Pau-
li sectator.

cla. Pictorem insuper fuisse, vetustissima traditio, non innixa anili commento, sed testimonium grauium auctoritate obfirmata, insinuat. Dei genitricem enim *MARIAM* Virginem à sancto Luca Euangelista fuisse coloribus effictam, præter acceptam à Maioribus traditionem, testificantur multiplici astipulatione Theodorus lector (qui ante annos 1000. floruit) lib. 1. Collectaneorum: priscus auctor vite S. Lucæ apud Metaphrastem & Surium: Nicephorus lib. 4. c. 2. & lib. 15. cap. 14. præter recentiores, Vincentium lib. 23. c. 147. Sigonium lib. 1. de regno Italiæ, Canisium libro 5. operis Mariani cap. 22. Bellarminum lib. 2. de imaginibus c. 10. & Molanum lib. 2. de historia sacrarum imaginum & picturarum cap. 9.

Multas verò eiusmodi sanctissimæ Virginis Deiparæ effigies à S. Luca efformatas, vel ex eo constat, quòd Romæ in S. Mariæ Virginis quæ Maior dicitur, Basilica, imago à multis retrò sæculis asseruatur, orbis vniuersi veneratione insignis, quam esse ex iis vnā, quæ à S. Luca depictæ sunt, publica Christiani populi affirmat consensus. Eius imaginis per urbem circumlatione, tempore S. Gregorij discussam esse sæuam pestilitatem, Baronius ex antiquissimis probatissimisque monumentis enarrat Tomo 8. annal. ad annum Domini 590. post Sigonium lib. 1. de regno Italiæ anno Christi 590. & 591. & S. Antoninū parte 3. tit. 15. cap. 24. sect. 2. Sed & Constantinopoli al-

teram olim cultam fuisse imaginem sanctæ Virginis Deigenitricis, quam Antiochiæ S. Lucas depinxerat: inde à Pulcheria virgine Augusta petitam & susceptam, ac in nobilissimo quod ea condidit in memoriam beatissimæ ipsius Deiparæ templo collocatam, refert præindicatus Nicephorus lib. 13. c. 14.

Porro S. Lucam in Gallia prædicasse, S. Epiphanius graui relatu asseuerat*, & persuadet suprâ memoratus S. Pauli in Hispaniam per Galliam transitus, cuius Apostoli indiuiduum comitem ipsum Lucam fuisse S. Hieronymus lib. de scriptoribus Ecclesiasticis eodem in Luca perspicuè prodit. Ibidem verò, vbi Euangelium linguâ diffudit igneâ sanctus hic Verbi incarnati paranympheus; penicillo cælesti, ideam ipsius Domini Saluatoris, eiusdemque salutiferæ genitricis huic coniunctam effigiem, ad fomentum Christianæ pietatis, & impietatis ethnicæ antidotum, expressisse, Maiorum sanè innuit non contemnenda traditio. Ex quorum manibus, per vices temporis acceptas venerabiles duas eiusmodi imagines, Carolus Caluus Rex Christianissimus & Augustus Imperator, eiusmodi monimentorum ac pignorum diuinæ religionis scrutator percupidus, ac vindex strenuus, Corbeix in perantiquo loci huius asceterio, collocasse fertur, vbi hætenus ostenduntur, multa religione plenæ, & tacitam sanctitatem spirantes. Fortè erat hæc imago beatissimæ Virginis Deiferæ, ad quam miram deuo-

* Lib. 2.
tom. 1. hæ-
ref. 51. cap.
vlt. Vbi et-
iam diser-
tè S. Paulū
in Gallia
amplissimè
prædicasse
affirmat.

tionem habebat Ludouicus Pius, Imperatoris eiusdem Caroli pater, de quo refert Crantius *Metropol. lib. 1. cap. 10.* solitum eum fuisse imaginem Deiparæ usque adeo venerari, ut ne venatum quidem abiret, nisi sacram Dei matris imaginem secum ipse afferret, & coram ea ad arborem in medio solitudine fixa, suas funderet preces.

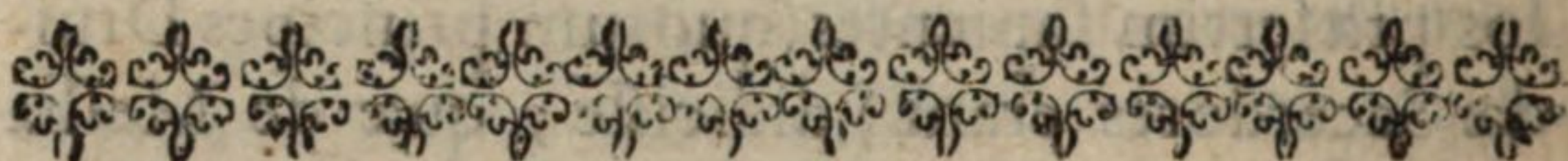
Notum est autem cuique in antiquis Galliæ rebus perito, Druidas Galliarum sapientissimos, qui multis annis ante Christi incarnationem clauerunt, Carnuti, urbe Galliæ Lugdunensis quartæ, aram posuisse, imagine virginis quæ Deum conceptura foret, insignem; hocque titulo ipsam aram consecrassè, VIRGINI PARITURÆ; sicut Athenis, IGNOTO DEO positam aram fuisse, Lucas Euangelista (quo de agimus) commemorat Act. 17. Ex cuius dictis eodem libro, facile est etiam coniecere, unde Druidis, mysterij Incarnationis hæc potuerit notitia, ante ipsum partum Virginis contigisse. Cum enim scribat eo die quo promissum Patris Spiritum sanctum, Christus euectus in cælos, suis Apostolis emisit, sub ignearum linguarum symbolis, *conuenisse Hierosolymam viros religiosos, ex omni natione quæ sub celo est: & ex Philone lib. contra Flaccum, & lib. de legatione ad Caium, Iosephoque antiquitatum lib. 14. cap. 12.* Iudæos constet toto orbe dispersos fuisse: ab ea scilicet tempestate, quâ Antiochus Rex dira persecutione illos affligebat: ex quibus nonnulli, tametsi in remotis longè partibus habitarent, consueverant

Act. 2.

fuerant Hierosolymam vel sacrificij, vel studiorum causa (subinde hoc parumper represso fero turbine) quibusdam temporis momentis adire, hincque redire ad propriam familiæ sedem: facile utique est colligere, ex hac dispersione, multas Iudæorum familias è Palæstina in Gallias transmigrasse. Sicque per Hebræorum ipsorum contubernium atque colloquium, Gallos præsertim sapientes (quorum principes Druidæ Sacerdotes erant) didicisse; quæ de Messia venturo parituræque *Emanuelem Virgine*, Isaïas Isa. 7. Propheta prædixerat, suoque vaticiniorum libro, diuino afflatu inscripserat. Ita ferè Ægyptiis hæc salutiferæ incarnationis obtigisse prænotio perhibetur, ex Ieremiæ Prophetæ (qui apud eos exulauit) admonitione: quâ edocti consueuerant diu antequam Verbum caro fieret, desideratúmque cunctis gentibus Saluatorem omnium, Virgo pia in Ægyptum transfuga, afferret; Virginem in lecto positam, & infantem iacentem in præsepio adorare. Hebræorum igitur ex traditione ac refectione verisimile est, Druidas illos, *PARITVRAM VIRGINEM* prænouisse, indeque ædificandæ sub hoc titulo aræ, cum imagine sacra, Virginem illam exprimente, accepisse occasionem. Lucam verò cum afflatus diuino spiritu, Pauloque duce, euangelizaret in Gallia, aduentum tamdiu expectatum; Virginis ac eiusdem prolis diuinæ effigies, quarum species menti altè impressas retinebat: (cum pictu-

Visitur pro
pe Diuionē
in pagi de
Talen Ec-
clesia, ima-
go SS. Dei-
genitricis
à S. Luca
depicta.

ræ eximia peritia polleret) ex ipso facierum vi-
su delineasse, atque Galliaë consignasse, ad ethni-
cæ superstitionis fucum diluendum, & Christia-
næ veritatis fulciendam prædicationem, piām-
que infigendam huius populi præcordiis, Chri-
sti omnium reparatoris, eiusdēque sanctissi-
mæ matris, recordationem & venerationem.

SANCTVS LINVS

SEQVANORVM APOSTOLVS.

Exque S. Pauli affecla, B. Petri Vicarius,
primusque eius successor in summa
sede Romana.

CAPVT PRIMVM.

*Dissertatiuncula admodum necessaria, de Sanctorum
Apostolorum Petri & Pauli salutifero cursu,
necnon concursu triumphali.*

Genes. 1.
16.
Vide san-
ctū Chry-
sost in ep.
ad Roman.
serm. 32. in
moralī ex-
hortat,

VMINARIA duo magna in Ecclesiæ
suæ firmamento Dominus ab initio
collocavit, vnum quidem vt diei præ-
esset, alterum nocti. Petrum scilicet,
qui Iudæis, legis luce prædicitis; Paulum, qui Gen-
tibus iacentibus in ignorantia veri Dei tenebris,
Euangelico splendore præluceret. *Creditum est*

mihi *Euangelium præputij*, sicut Petro Circumcisionis. (ait Paulus ad Gal. 2.) *Qui enim operatus est Petro in Apostolatu, operatus est mihi inter gentes, & cognouerunt gratiam, quæ data est mihi.* Iudæis enim habentibus legislationem & promissa, gloriam & testamentum, Christi Vicarium prædicare præcessæque primùm congruebat: *Christus enim fuerat ipse, (vt Paulus scribit) minister Circumcisionis, propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones Patrum, Rom. 15. 8.* Quamobrem etsi datus esset in lucem gentium, vt fieret salus omnium hominum vsque ad extremum terræ. Nihilominus propter prærogatiuam fœderis, cum patribus Iudæorum à Deo initi, & promissionum de Messia iisdem factis complementum, primariò iis debuit & Saluator reuelari, & Euangelium prædicari, & gratia ad salutem offerri. Vnde Christus quasi proprius eorum doctor, intra Iudæorum fines docendo se continuit. *Non enim sum missus (dicebat Matth. 15. 24.) nisi ad oves quæ perierunt domus Israël.* Verumtamen Pastor saluatorque gentium quoque erat, idcirco dicebat. *Alias habeo oves, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet vnum ouile & vnus Pastor, Ioan. 10. 16.* Tametsi igitur Petro Iudæorum primario, Apostolatum quem ipse obiecit specialiter attribuerit, Pauloque gentium eruditionem & illuminationem commiserit, nihilo secius, quia oportebat vt fieret de Iudæis & gentibus *vnum ouile & vnus Pastor.* Petro cui, præ-

Rom. 9. 5.

Isa. 49. 6.

Ioa. ult.

ter *Apostolatum Circumcisionis*, generalem commiserat vice sui, totius ouilis sui procurationem: *Pasce* (ei inquit abiturus ad Patrem) *oves meas, pasce agnos meos*. Tunc enim illum, ait S. Ambrosius, *Vicarium amoris sui* (quo omnes homines complectitur) fecit, & *super omnem familiam suam*, illum *Pastorem constituit*. Quapropter cum curam ouium Petrus sibi demandatam cognosceret, plenario in Apostolorum confesso pronuntiavit, sibi gentium quoque commissam fuisse illuminationem & tutelam. *Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus, Deus in nobis elegit, per os meum audire gentes verbum Euangelij, & credere*, Act. 15. Et primus reuera fuit, qui ex diuino visu & monitu, Gentes, cæli utique Ianitor & Pastor vniuersalis Domini gregis, in Ecclesiam introduxit. Act. 10. Nec interim Iudæos primariò sibi commendatos ob memoriam Patrum & prisce fœderis gloriam, veritatísque testimonium deseruit: nisi cum implacabile illorum in Christum odium, desperatamque (ob perfidiæ scelus inueteratum) omnino eorum salutem, animaduertit. Tunc enim plena intentione ad gentes conuersus est, iuxta illud: *Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes*, Act. 13. 46. Quarum etsi Paulus proprius esset Apostolus: Petrus tamen, ex iniuncta totius gregis Domini cura & tutela, Pastor generalis erat. Cùmque repudiatis ob in-

Rom. 11. 13.

credulitatem Iudæis, Ecclesia foret toto orbe ex gentibus colligenda, sedesque supremæ religionis, & specula summi œcumenicique Pastoris,

P sal. 2.
Act. 1.

in orbis idcirco Metropoli, vrbe gentium dominatrice, arcæque imperij, Româ scilicet, *arcana Dei* dispositione, constituenda esset: tum

Petrus impulsu diuino, postquam iam è Palæstina digressus Antiochiæ Syriæ Metropoli (vbi gentes cum Iudæis confluebant) Pontificatus

* Non septem: nam alioquin non venisset Romam an. Claudij 2. vt S.

Christiani exordia iniisset, annis * quinque illic in Episcopali munere obeundo commoratus, interimque successiuis vicibus paululum discurrens, aliquas, non ad eò remotas prouincias,

Hieronymus scribit in Catalogo. Cum enim Eusebius ponat in Chronico, ingressum Petri

perlustrando fidei facibus illustrasset: regressusque ad modicum Hierosolymam ab Herode in vincula coniectus, ab Angelo ereptus fuisset.

Antiochiâ, anno à passionis Domini 5. qui erat ab eius natiuitate

Tum certè demum ipse Petrus princeps Apostolici ordinis, ad arcem Romani (diuinis consiliis) destinatus est imperij, vt lux veritatis,

39. expletus, vel 40. inchoatus.

quæ in omnium gentium reuelabatur salutem, efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus effunderet. Ideoque ille, nec vt dubius

Certè si venit Petrus Romam (vt scribit S. Hieronymus post ipsum Eusebiu; & A-

de prouectu operis, aut de spacio ignarus ætatis, trophæum crucis Christi, Romanis arcibus

do in Martyrologio, innuitque

iam intulit, quò illum diuinis præordinationibus antebant, & honor potestatis, (ait S. Leo) & gloria passionis.

Paulus Orosius lib. 2. Anno Claudij 2. qui erat Domini iam excurrentis 44. Certè non posuit ipse Petrus sedere Antiochiæ annis 7. sed tantummodò 5. vnde est quò corrigas errorem Bellarmini in Chronologia sua ponentis Pontificatum Petri Antiochiæ anno Domini 39. ineuntem & 44. finientem, post septennium. Hoc enim, vt patet, stare nō potest.

Hoc contigit, ut certissima habet omnium supputatio, anno Christi 44. qui 2. erat Claudij Imperatoris: tum Paulô quem ad stabiliendam Romæ religionem diuina prouidentia, gloriæ Petri consortem præordinauerat, aliarum adhuc Ecclesiarum institutionibus occupatô: antequam enim abiret omnino Antiochiâ Petrus, Paulo dexteram associationis cum Iacobo & Ioanne porrexerat, adeoque illum *Doctorem gentium in fide* ex decreto Spiritus sancti, suffragantibus collegij sacri primariis symmystis, constituerat, cum scilicet, ut egregio carmine Arator cecinit.

Spiritus accensam verbo radiante lucernam,

Sub modio lucere vetans, secernite Saulum

Dixit in oris opus. Quem mox sacrauit euntem

Imposita Petrus ille manu, cui sermo Magistri

Omnia posse dedit, &c.

Abierat enim tunc Paulus, sic renuntiatus gentium Magister, inde in Seleuciam, mox in Cyprum, inde per Lycaoniam, Pisidiam, Pamphiliam, Antiochiam cum Barnaba repetens, Hierosolymam rursus peruenit, interfuitque primo Concilio Hierosolymitano, Act. 15. Cui Petrus, Româ (ubi iam annos septem *primus Christianorum* Pontifex, ut verbis utar Eusebij, in Episcopatu summo gerendo confecerat) expulsus cum ceteris Iudæis à Claudio Imperatore, primatus sui auctoritate præfuit, anno Christi vel 51. labente scilicet, vel 52. ineunte, siquidem hoc factum notat Eusebius, anno à passione 18. Hinc-

Gal. 1. 1.
Act. 13. &
15.

Act. 13. 3. 4
& c. 14. 23.
24. 25.
Act. 15. 2. &
Act. 18.

Euseb. in
Chron.

que Pontum, Galatiam, Capadociam, Asiam & Bithyniam per quinquennium peragrauit, Christianis legibus multas hinc animas subdidit: quo tempore elapso, Claudiique Imperatoris audita morte, Romam Petrus ipse reuersus est, anno Domini 57. auspicante Imperium Nerone, sub quo Petrus prorogato Apostolico præsulatu, insigni triumpho, quo deuicit Simonem impietatis ducem: morte nempe sua (vt prædixerat ei Dominus Ioan. ult.) *Deum clarificauit*, anno ipsius Neronis penultimo, qui Christi erat 69. fere expletus. Interim verò Paulus, iterum missus ad gentes ex præmemorato Hierosolymæ Concilio, cum Sila & Barnaba peragrauit Syriam & Ciliciam, deinde Phrygiam, Galatiam & Mysiam: inde venit Troadem, vbi per visionem vocatus in Macedoniam, Europam ingressus, pertransiit, vt sol terras percurrrens (ait eleganter Chrysostomus hom. 73. ad populum) Bœotiam, Achaïam, Epirum. Sicque ab Hierosolymis vsque ad Illyricum percurrrens, omnes in circuitu regiones Euangelij prædicatione impleuit (quemadmodum ipse commemorat Rom. 15. v. 19.) ac tandem rediit Hierosolymam, vnde ductus Cæsaream vinctus ibi in carcere annos duos exegit, Act. 24. 27. tumque (Act. 27. 1.) inde Romam vinctus missus est, anno exeunte 58. sed liber dimissus, post elapsum biennium, Italiam, Galliæque oras ac Hispaniæ partem, aliæque loca Euangelium prædicando, Ecclesias excitando, pastores insti-

Act. 15.

Tom. 5.

tuendo peragrauit: donec secundo Romam veniens, cum Petro Christianæ militiæ summo duce, Simonem Magum aggressus superauit, ac deiecit, tandemque iussu Neronis capite plexus, lauream Martyrij vnà cum ipso Petro eodémque die & anno obtinuit.

Serm 32. in
ep. ad Rom.
in exhort.
moral.

Sic se habuit Principum horum Ecclesiæ cursus & concursus. Hæc enim duo luminaria magna voluit Dominus coniuncto felicissimo influxu, & luminis & virtutis, Romam caput mundi illustrare: binas has columnas Ecclesiam omnium summam fulcire, duos hosce fontes plantatam hîc religionis radicem irrigare, matricem omnium Ecclesiarum, duo hæc flumina paradisi fœcundare, hâsque duas Apostolicas coronas principantis Ecclesiæ cingere verticem, binos hosce flores eximios sponsæ suæ decorare finum, duos hos oculos urbem orbis Dominam illuminare radiis fidei indeficientis, & gratiæ perennis ac gloriæ. Pulchrè omnino S. Maximus Episc. Taurinensis, arcanum hoc diuinæ bonitatis & sapientiæ perpendens consilium.

Hom. 5. de
SS Apost.
Petro &
Paulo.

Non sine causa factum putetis (ait) quod gloriosissimi Christianæ fidei principes Petrus & Paulus una die, vno in loco, vnius Tyranni tolerauêre sententiam. Vna die passi sunt, vt ad Christum pariter peruenirent. Vno in loco, ne alteri Roma decisset: sub vno persecutore, vt æqualis crudelitas vtrumque constringeret. Dies ergo (puto) pro merito, locus pro gloria, persecutor decretus est pro virtute. Et in quo tandem lo-

co martyrium pertulerunt. In urbe Româ, quæ principatum & caput obtinet nationum, ut ubi caput superstitionis erat, illic caput quiesceret sanctitatis, ubi gentilium principes habitabant, illic Ecclesiarum principes morerentur. Cuius autem meriti sint beatissimi Petrus & Paulus, hinc possumus intelligere, quod cum Dominus Orientis regionem propriâ illustraverit passione, Occidentis plagam (ne quid minus esset) vice sui, Apostolorum sanguine illuminare dignatus est.

CAPVT SECVNDVM.

Conciliatio binæ sententiæ, quarum altera Linum facit Pauli sectatorem: altera Petri Vicarium, & deinde successorem astringit.

HÆC de beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli variis, per diuersa loca & tempora, excursibus, consociatione finalique concursu operæpretium fuit prætexere, ut missiones subsidiariorum Euangelij præconum ab iis vario tempore delectorum ad diuersas gentes, potissimum verò ad Galliarum populos, cælesti luce perfundendum (quæ sine hac descriptione demonstrari nequeunt) fulciremus ac ostenderemus. Inter quos cum Linum quoque virum planè Apostolicum censeamus, quem in Apostolorum Galliæ protomystrarumque nostrorum cooptamus cœtum: hanc faciem necesse prorsus fuit præmittere, cuius splendore, obscuram, quæ circa huius beati viri ad nostram gentem legatio-

nem accessumque occurrit, elucidaremus, anticipemque quaestionem. Vt enim hæc propositio definiatur, à quo amborum Linus ipse in Galliam ablegatus fuerit, Petrone, vel Paulo; ac quando eò ipse accesserit: componenda est certè prius bina sententia, quæ illum dum huius æquè ac illius Apostoli discipulum efficit atque administrum, neutri sanè proprium tribuit; ideoque nec liquidum finit, à quo mitti, quandoque in Galliam venire potuerit.

Et verò ab vna parte S. Ignatium audio ad Trallianos loquentem. *Quid sunt Diaconi, ait, nisi Christi imitatores, Episcopo, sicut Christus Patri, ministrantes operationem illi mundam, Angelicarumque virtutum instar, parum illi ministerium: quomodo S. Stephanus B. Jacobo, Timotheus & Linus Paulo, Anacletus & Clemens Petro?* Igitur ex assertione S. Ignatij, qui Apostolorum ipse assecla fuit, principisque eorum, secundus in Antiocheno Episcopatu hæres, Linus adhæsit Paulo, vt magistro discipulus, vt Episcopo diaconus, sicut Clemens & Anacletus Petro. Quod non obscure indicat ipse Paulus sub oram epistolæ posterioris ad Timotheum, vbi hunc salutatur ex Lini nomine, quasi & illi notissimi, & sibi proximè coniuncti. Quod valdè mirum, inquires, nam alia ex parte Græcorum est communis Latinorumque testificatio & consensus: LINVM adhæsisse Petro, ita quidem arctè, vt fuerit eius primarius administer, & in vrbico Episcopatu coadiutor

perpetuus, principalisque Vicarius, demum & primus eiusdem successor in orbis œcumenico Pontificatu. Sic enim scribunt vnanimiterque docent Irenæus l. 3. c. 3. Eusebius in Chronico, in historia quoque Eccl. lib. 3. c. 12. Epiphanius hæres. 27. c. 41. Nicephorus lib. 3. c. 2. Optatus lib. 2. contra Parmenianum; Hieronymus in catalogo, & in c. 52. Isaia; Augustinus epist. 165. ad Generosum, & omnes posteriores passim: congruenter fastis Romanæ Ecclesiæ, quæ nunquam aliter Pontifices suos, summósque itidem orbis Patres recensuit, quàm vt Linum succedentem proximè Petro poneret, quin & testaretur illum ante mortem Petri vicariatu eius in vrbis sacra præfectura cum Cleto diutissimè perfunctum, eo modo vt præsentè Petro, ambo illi sicut Corepiscopi externa curarent; Petro autem absente, Linus vrbis sacra administraret & Ecclesiam regeret, Cletus suburbicaria procuraret, sicut suprà plenius ostendimus.

Conciliandæ huic difficultati benè admodum conuenit Hippolyti Martyris Dorotheique traditio, qui in suis discipulorum Domini secundariæ classis (quos 72. dicimus) catalogis, Linum annuerant, fuisseque asserunt ex iis vnum, eorúmque sententiam in nostra Synopsi 72. discipulorum Christi nondum excussa, expendimus, & ratam fecimus num. 33. Hac enim posita adstipulatione, haud ita arduum fuerit vtramque conciliare suprà memoratam sententiam. Cùm enim non re-

* B. Linus
origine
Tuscanus e-
rat, patria
Volaterra-
nus.

pugnet penitus, quòd sanctus Linus duobus pri-
moribus Apostolis successiuè adhæserit: vt vtra-
que sententia maneat sincera, dicere licet, Linum
primum in Oriente adhæsisse Paulo: deinde Pe-
tro Romæ adiunctum, immò verò ab illo, è Sy-
ria Græciâque reductum, cùm urbem ipsam
mundi dominam, Linique natale solum, ad subi-
gendum Christi imperio caput orbis, Petrus ip-
se fortunatissimâ dignâque Christianæ militiæ
summo duce, expeditione aggrediretur. Nec
enim quòd Italus fuerit Linus*, inde sequitur,
quòd se semper intra patrij soli fines continue-
rit. Italica iuuentus gloriæ militaris, vel scien-
tiæ cupida, per Romani orbis tum solebat pro-
uincias excurrere. Maximè adire Græciam po-
litiore literaturæ amore: hincque vicinam in
Syriam, Hierosolymam vsque progredi, ob tem-
pli celebritatem, Gentium penè omnium peren-
nem ibi confluxum, mysticæque sapientiæ, quæ
magna cum orbis existimatione illa in vrbe flo-
rebat, desiderium. Nam scholæ erant insignes
Hierosolymis, vt Philo & Iosephus testantur, col-
ligiturque ex Act. cap. 20. Hucque siue religio-
nis, siue studiorum causâ, omnes consueuisse na-
tiones confluere innuitur satis perspicuè, Act. 2.
vbi sicut refert S. Lucas, erant homines ex omni
natione quæ sub cælo est, nominatimque ad-
uenæ Romani, seu vt Syrus habet, *qui venerunt
ex vrbe Roma*: aut vt legit sanctus Augustinus,
qui aduenerant Romam. Ex iis igitur esse potuit S.

Contra ep.
fund. c. 9.

Linus. Cúmque Hierosolymis degeret fortuna-
tissima Christi ætate, nihil obest, quin (vt te-
stantur Hippolytus & Dorotheus) ab eo in nu-
merum discipulorum fuerit cooptatus. Nec enim
omnes qui in hanc classem à Domino adlecti
sunt, Hebræi erant vel Iudæi, sicuti in nostra Sy-
nop^{si} 72. discipulorum demonstrauius in Vr-
bano n.20*.

* Hoc sub
program-
mate. Con-
trouersia de
Vrbano a-
liisque san-
ctis ex cap.
16. epist. ad
Romanos,
in hanc se-
riem à Do-
rotheo &
Hippolyto
adscriptis,
an scilicet
Christi fue-
rint, aut po-
tuerint esse
discipuli.

Christus enim Dominus cùm ideo in mun-
dum *venisset*, vt filios Dei dispersos congregaret in
vnum, Ioann. 11. 52. adduceretque oues ex omnium
diuersitate gentium, vt vnum ex orbis populis
fieret ouile, cuius vnus esset ipse Pastor, Ioan. 10. 16.
diuino id effecit consilio, vt ex diuersis nationi-
bus collectis discipulis, orbem deinde per eos
facilius (cum quisque illorum ad gentem pro-
priam mitteretur (sux agnitionis lumina illu-
strando, suam in Ecclesiam (quæ foret vniuer-
salis) aduocaret. Fuerit igitur vnus ex iis B. Li-
nus, qui assumpto ad patris dexteram Salvatore,
aliquandiu Hierosolymis cum Apostolis per-
manferit, quibuscum aliisque 120. discipulis (to-
tidem enim illapsu sanctificatos diuini luminis,
docent sanctus Hieronymus epist. 103 & S. Augu-
stinus tract. 2. in epist. Ioan.) Spiritus sancti donis
repletus est. At in persecutione magna quæ sub Ste-
phano facta est, qua (vt scribit S. Lucas) omnes di-
persi sunt (præter Apostolos) discipuli; ex qui-
bus nonnulli perambulauerunt vsque Phenicem,
Cyprum & Antiochiam: certè tum pulsus eo

Act. 8. 2. 172-
19.

turbine Linus, potuit Antiochiam se recipere cum illis discipulis, de quibus scribit idem S. Lucas: *Qui cū introissent Antiochiam, loquebantur & ad Græcos, annuntiantes Dominum IESVM, & erat manus Domini cum eis, multūque numerus credentium conuersus est ad Dominum. Peruenit autem sermo ad aures Ecclesiæ, quæ erat Hierosolymis, & miserunt Barnabam usque ad Antiochiam, qui cū peruenisset, & vidisset gratiam Dei, gauisus est & hortabatur omnes, in proposito cordis permanere in Domino. Ad quod usque tempus, Linum non verisimile est Paulo fuisse coniunctum. Qui certè Paulus nondum Antiochiam adierat: nam statim à conversione sua Damascō diuina ope elapsus progressusque Hierosolymam, atque à Barnaba Apostolis præsentatus, & ab iisdem demum susceptus: hincque ob insignem fidei ardorem à Iudæis pulsus siquidem, ut ab eorum insidiis seruaretur: tum deductus à fratribus fuisse perhibetur usque Cæsaream; moxque dimissus Tharsum, ibidem perstitit. Interim excurrens in Arabiam ob disseminationem Euangelij, quousque Barnabas, ut apta eius ope iuuaretur ad promouenda nascentis Antiochenæ Ecclesiæ crepundia, Profectus est Tharsum, ait S. Lucas Act. II. 25. ut quæreret Paulum, quem cū inuenisset perduxit Antiochiam, ubi annum totum conuersati sunt & docuerunt turbam multam. Ita ut cognominarentur primū Antiochiæ DISCIPVLI CHRISTIANI.*

Tunc igitur Linus potuit venire in Pauli no-

ritiam, atque consortium, eique (quod ait sanctus Ignatius) in Diaconi munere ministrare; scilicet in diuinæ Liturgiæ officio. Hanc enim Antiochiæ Paulum celebrasse cum ceteris sacris viris disertè testatur S. Lucas, Act. 13. 2. vbi Erasmus (stupente quantumvis Beza & eius asseclis) λειτουργούντων, sacrificantibus, de illis interpretatus est: nec obstat quòd hîc non commemoretur Linus nominatim. Nam S. Lucas plures fuisse ibi innuit Doctores & Prophetas, quàm nomina quorum indicat: Erant, inquit, in Ecclesia quæ Act. 13. 12. erat Antiochiæ, Prophetæ & Doctores, in quibus Barnabas, &c. & Saulus. Neque Lucas in Actis omnia Pauli minutim facta commemorat, nec eius omnes discipulos, cooperariosque enumerat, sicuti patet de ipso Clemente, quem nominat nullibi. Paulus autem ipsemet in epist. ad Philippens. cap. 4. suum adiutorem, magno cum elogio appellat: vt & Linum ipsum fuisse indicat capite ultimo posterioris suæ ad Timoth. Non tamen perpetuò hæsit Linus Paulo, sicuti nec Clemens, qui ab eius consortio transiit ad Petri Apostolorum omnium patris* comitatum, & sacrum præbuit illi ministerium, vt S. Ignatius innuit, & ipse Clemens suis in scriptis maior omnibus testis est. Puto igitur cùm Petrus sedere cœpit Antiochiæ, quod contigit anno Christi 37. effluente: tum Linum illi primo adiunctum, neque ab illo postea nisi ad breue tempus separatum: at grauissimis ab ipso adhibitum rebus;

* Ipsorum enim Apostolorum Petrus erat Pastor. Omnes namque Christi erant præ ceteris Apostoli. At verò Christus Petrus & oues suas & agnos,

hoc est, vniuersum
gregē suū, pascendum
commisit.
Ioa 21. 16.
17. 18. Igitur & Apostolos Petro ut pastori, curādos regendosq. commendauit.

demum Romam cū ille primum adiret inter primos asseclas adductum, ut ope eius mediā, natali ferē in eius solo, Petrus tantæ vr̄bis (quæ humano generi, iure imperij ferē vniuersalis præsidebat) conuersionem aggressus percommode vteretur. Cui tanto fuit subsidio atque solatio ipse Linus, ut oneris præcipuus subleuator cū esset, Coepiscopus adiutorque primus in tanto Episcopatu administrando, (cui annexa erat cura orbis) constitueretur. Deinde ipsi per crucem in cælum euecto, ob meritorum prærogatiuam, (cedente honore, non onere toto ipso met Clemente) immediata vice succederet. Vnde cū vinctus Romam Paulus fuisset perductus, anno 59. ibi Linum inuenit vice Petri alio agentis, Ecclesiam curantem: nam huius, *in calce epistolæ posterioris ad Timotheum*, quæ Romā scripta ac missa est, commemorat nominatim; Timotheum ipsum veterem suum symmystam mutuae amicitiae officio salutantis cap. 4. v. 21. Atque hæc de Lino S. Pauli primū sectatore, deinde sancti Petri discipulo, Vicario ac successore, ad soluendam præpositam quæstionem, satis fusē quidem pro operis huius nostri instituto, exposita, atque dilucidata videntur.

CAPVT TERTIVM.

*De tempore, quo Bisontium venit sanctus Linus,
missus à sancto Petro.*

BISONTINA Ecclesia, quæ & Vesuntionen-
sis, & Chrysopolitana, dum originis suæ
primordia ostendit, hæc B. Petro refert accepta,
à quo primum Episcopum suum B. Linum ac-
ceperit, qui illatis ibi primis Euangelij facibus,
Maximæ Sequanorum Metropoli (quæ ipsa
Bisontium est) Apostolicis, immò diuinis auspi-
ciis, Christianam primus omnium inuexerit reli-
gionem; postque annum illic expletum, ad bea-
tissimum suum Magistrum redierit, cui & viuen-
ti suffragatus, & passioni dominicæ adæquato
in urbis & orbis Pontificatu successerit. Hæcque
tam vera esse & explorata in suæ Vesuntionis 2.
parte asserit doctissimus Chiffletius, vt nefas in-
gens ipse existimet, apertissimæ adeò veritati,
tot sæculorum fide firmatæ, tot fulgidis fixis-
que monumentis roboratæ, mera ex negandi an-
tiquas traditiones libidine, refragari. Nam acta
ipsius S. Lini Vesuntione peracta, id planè pro-
bant, quæ à Maioribus transfusa in posteros,
sincera prorsus, & locorum ac personarum de-
finita circumstantiis, adeoque excerpta ex *adoran-*
da, vt ait, *vetustatis Codd.* relatione nitida expro-
mit: Fasti sacri Ecclesiæ antiquissimi, qui ad-
uentum eius Vesuntionem sacris annuis recolen-

dum signant die 26. Nouembris; sacrataque Vefuntione ab ipso Lino prima orationis ædícula in fundo Onasij Tribuni; idolorum quæ hic è columnis diuina vi deturbauit patentia fragmenta, columnarum bases adhuc conspicuæ & peristylia, quorum specimina exprimit reponitque æneis incisa tabulis, pag. 57. i. suæ partis impressa, aliæque insignia plurima quæ publica sunt, hanc veritatem rei gestæ palam innuunt & contestantur. Non igitur hîc agitabitur quæstio, num S. Linus à B. Petro missus, Vefuntione salutarem ortum solis iustitiæ primus prædicauerit: cum affirmatio huius prorsus comperta sit. At solum, *quo tempore eò legatus accesserit.*

Chiffletius in ea est sententia, vt anno Christi 54. B. Linum venisse illam in urbem arbitretur, hanc enim notam eius aduentus fultam asserit antiquis indicibus & censet omninò certam. At ego nō modò incertam eam reputo, quin prorsus reor illam nullo modo posse defendi. Certè enim, vt ex Chronologico calculo peregrinationum, atque etiam stationum B. Petri superius delineato liquet, beatus ipse Apostolus anno Christi 54. Romæ non erat, vnde pulsus fuerat à Claudio cum omnibus Iudæis iam anno 51. Nec rediit, nisi mortuo ipsomet Claudio, Nerone Imperium capessente, nimirum anno 57. quamobrem non potuit an. 54. Româ Vefuntionem mittere Petrus: nec euoluto anno, quem transegit Linus ipse Vefuntione, hinc redeuntem ad se Romæ

(iam secunda vice sedentem) illum suscipere. Neque iuuat ducta ex Onuphrio obseruatio Chiffletij. ait solus Onuphrius Linum fuisse * Coepiscopum à S. Petro constitutum an. 57. occasione scilicet orta ex necessitate, nempe ob auctam admodum Romæ fidelium multitudinem, cui curandæ Petrus ipse solus iam impar esset. At verò Onuphrij singularem opinionem, vt ratam habeam, & insuper gratis concedam rectè sequi quod Chiffletius colligit: iam Linum igitur fuisse Vefuntione Romam regressum: inde tamen nego posse elici, quòd anno labente 54. Linus inde redierit. Potuit enim ac debuit (si, à Petro missus, ad eum Romæ sedentem iam secundo, reuersus est) diu ante annum ipsum 54. Vefuntione rediisse. Cùm enim ante triennium, iam Româ Petrus abesset, inde à Claudio Imperatore, vt notum est, exturbatus, Hierosolymisque, anno 51. Concilio Apostolorum præfuiſſet: postea profectus in Asiam, Pontum, Bithyniam, Capadociamque, peragrandò has prouincias aliasque, quinquennium absumpsisset; cùmq. ipse Petrus Romam non nisi primo anno Neronis qui Christi 57. erat repetierit, vt res patentissima est: toto hoc tempore impossibile est statuere, quòd Româ ipse Petrus Bisontium, Linum anno 54. miserit, annoque elapso redeuntem ad se susceperit. Immò verò cùm Linus præcipuè à beato Petro perhibeatur ordinatus, vt absentis ipse Petri vicem impleret, cuius præsentis onus, ipsa

* seu Coepiscopum

in vrbe (vt scribit Ioannes Papa III. ad Episcopos Gallia & Germaniae) subleuabat, dum Cletus suburbia, eiusdem vice curaret. Certè si quando opus fuit, vt Linus Romæ hæreret, Ecclesiæ regendæ ac tuendo gregi intentus, tum hoc fuit maximè, cùm Petrus expulsus Româ, tam longè abesset, tandiùque mansit ab Italia, adeoque toto Occidente remotus. Quis enim tunc gregem tutasset, à Petro collectum, Ecclesiàmque ab ipso, per continui septennij labores, partam & prouectam, pastore tam longè pulso, tandiùque absente gubernasset, conseruasset? Linus certè is erat, si quis alius, qui tum Petri locum tenuit, minus ethnicis exosus, quòd Iudæus non esset, sed quia fermè indigena Romanus, vtpote Tuscus origine: quem ideo eo ipso anno, atque adeo illa occasione, cùm extrusus fuit vrbe Petrus, ab eo constitutum Coepiscopum, seu specialem Vicarium, anno scilicet xi. incunte, omninò asserere consentaneum est. Hinc igitur necessariò superest affirmandum, Linum, cum aliis primis Galliarum illuminatoribus (acta enim eius habent plerosque cum eo ablegatos) tempore illius septennij, quo Petrus primùm Romæ sedens, Ecclesiam fundauit ac euexit, ab eo fuisse missum: scilicet intra id tempus, quod effluxit ab anno 44. quo, vt testantur Eusebius, & sanctus Hieronymus, Petrus Apostolus Romam primùm ingressus est, ad annum xi. quo coactus solum vertere, Româ excessit, atque in

Syriam remeavit. At signare digito, quo certè illius septennij anno, Linus ita cum symmystis fuerit à S. Petro in Galliam amandatus, sicut vix fieri posse censeo, ita nec multum opus esse indagini tam operosæ, & fortè impossibili assentione puncto, immorari. Certum est quod præmittit Chiffletius narrationi suæ de S. Lini gestis *V*esuntione; beatissimum Apostolorum principem Petrum, cui tum ex feruenti Christi amore, tum ex summi Ecclesiæ pastoris officio, ingens inerat fidei latè propagandæ studium, varios in plerasque orbis partes Euangelij æterni præcones destinasse, quodque tradit Innocentius I. in epist. ad Decentium Episcopum Eugubinum, S. Petrum Galliarum & Hispaniæ salutem adeò sedulò prospexisse, ut primos huc Euangelistas miserit, quorum ministerio & populos docuit, & Ecclesias instituit. Certum etiam quod comprouinciales Episcopi prouinciæ Arelatensis, scribentes ad Leonem Magnum contestantur, *Apostolicæ institutionis fluentia*, cura & beneficio Petri beatissimi Apostoli per Galliæ regiones erupisse, hincque *bonum fidei & religionis iisdem fuisse infusum*. Quo ex ardenti zelo summi Ecclesiæ Pastoris supremique Apostoli, si quis colligere voluerit nullas illum moras illuminandæ Galliæ pati potuisse, sed mox ac Romæ, fidei exorsus est constituere fundamentum, oculos paternæ sollicitudinis, in amplissimas Galliarum regiones, sibi obuias adeoque conspicuas inten-

Vide infra,
in S. Sani-
niano.

disse, Linumque & quotquot tanto operi magis idoneos habuit affeclas, illicò destinasse: nihil ob stare poterit, quin anno ipso 44. quo primò Romæ religionem statuebat, aliis plerisque fretus adiutoribus, agmen hoc Evangelicum in Galliam summisserit. Quæ coniectura si valeat, alia ei succedit. Nempe quòd ex codicum vitio, in seriem Bisontinorum Episcoporum, vbi anno 54. aduentus sancti Lini & affeclarum, eam in urbem notatur, 54. pro 44. irrepsit. Sicut enim hoc factum satis peruium est, ita originem Bisontinæ Ecclesiæ, quò antiquiorem reddit, efficit sanè nonnihil spectabiliorem. Accedit huic insinuationi, Ecclesiæ Senonensis traditio, quæ asserit missos ad Senonensem Metropolim à S. Petro, SS. Sannianum, Pontentianum eorúmque socios, anno in ab Ascensione Domini, qui in annum excurrentem prædictum 44. coincidit. Hoc igitur anno, primam nunciorum salutis legationem in Galliam factam ab Apostolorum principe, sub cælestis imperij Christi triumphantis, sedem Romæ collocante, magis congruum est præfixæ ex scripturis & Sanctorum testimoniis, temporum S. Petri consignationi, existimare: neque enim certioribus definitionibus, rem hanc totam mihi videor potuisse dimetiri, nisi fortè spatium amplius temporis ad commodius rebus Gallicis prospiciendum, S. Petro fuisse necessarium cuique videatur. Tum enim totum illud septennium, quo primùm sedit Romæ B. ipse Christi

Vicarius lubenter adhuc concesserim, intra quod facile fuit beatissimo Apostolo, missionem non vnā, sed plures instruere. Et reuerā non vnā præconum Euangelij in Galliam transcriptionem ab eo initam existimo: quamquam nullam hāc priorem fuisse reor, qua S. Linus cum suis sodalibus missus, Vefuntionem superno fidei lumine illustrauit. Nec post hanc (cuius albo S. Sauinianus cum symmysta B. Potentiano, aliis-que, ex calculo inito venit iure adscribendus) aliam reperire sic editam, à sancto Petro magis insignem. Quæ tamen tantò minor est illa, quā Paulus ipse Petri Coapostolus, ex condito Galliam ingressus, ipsam copiosa turba Apostolicorum prædicatorum, quos in messem amplissimam adduxerat, impleuit. Tantò enim Paulus Lino dignior, quantò discipulo magister est maior: quantòque meritis & honore Petro Paulus ipse propinquior est: qui vnā cum ipso Petro triumphaturus per extremum agonem, Linum ordinasse summum Ecclesiæ curatorem ac Episcopum, à S. Irenæo lib. 3. cap. 3. perhibetur: unde ruit Funccij Lutherani, aliorumque sectariorum commentum, quo Linum volunt Petro præmortuum. Nam fieri nequit, vt quisquam illum morte anteuertat, cuius defuncti successor euadit. At Linum proximè Petro demortuo fuisse subrogatum in Pontificatu, constantissima est orbis vniuersi contestatio, quam syngrapha sua veneranda munierunt, præter præfatam

B. Irenæum, S. Epiphanius hæref. 27. Optat. lib. 2. contra Parmenianum, S. August. epist. 165. & ceteri plerique grauiissimi Patres, & scriptores quique sacri vetustissimi, neotericis aliquot censoribus, iisque sectariis, longè plurimum anteferendi.

I. RITVS

A S. LINO TRADITVS.

CAPVT QVARTVM.

Baptisterij in Gallia, prima constitutio.

IN ipso ortu Euangelicæ religionis, certo loco baptismus non assignabatur, inde, à petentibus diuinæ regenerationis gratiam expetendus: at simpliciter in fluuiis, vel fontibus obuiis baptizabantur credentes. Id patet vel ex relatione S. Lucæ cap. Act. 8. v. 36. 37. 38. quæ sic habet: *Et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam; & ait Eunuchus, ecce aqua quid prohibet me baptizari? & ait Philippus, si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait, credo filium Dei Iesum Christum, &c. Et descenderunt uterque in aquam Philippus & Eunuchus, & baptizauit eum.* Sic Petrus iussit baptizari Cornelium cum vniuersa familia & cognatione in ipsa domo eius, Act. 10. 46. Sic Paulus custodem carceris, cum eius familia, in ipso carcere baptizauit, Act. 16. & Lydiam in flumine, Ibid. qui fuit frequentior vsus. Nam ipse Christus,

Itus, vt in nobis idem consecraret lauacrum in Iordane, à Ioanne voluit baptizari, *Matth. 3. Marc. 1. Luc. 3.* Verùm quia furentibus in diuina gratiæ nuncios (& eos qui illis euangelizantibus auscultabant) vbique infidelibus, publicus locus tutus non erat: lauacro sacro ministrando, sicut orationi communiter faciendæ, specialis locus deputatus est, secretus quidem, sed ita oportunus & commodus actioni diuinæ exequendæ, vt conuenientibus periculo non esset, & latice vbertim iisdem puros ad mysterium exhiberet. Tum enim, ad ritus baptismatis non modica aquarum copiâ opus erat, quia Apostolicis temporibus trinamersio in more, immò (vt refert S. Clemens can. 49. Apostolorum) in præcepto fuit; scilicet ad innuendam maiestatem & celebrandam confessionem diuinæ Trinitatis. Igitur S. Linus, quem primum in Gallias sanctus Petrus, ad initiandum pietatis mysterium delegauit: cum Vefuntione salutiferum munus exqueretur, multasque Christo animas lucrificaret, (quarum de die in diem maior ac maior fiebat accessio:) vt tutius concurrentes admitteret, oratorium quidem in domo Onasij Tribuni, credentium antesignani, ex eius voto collocauit, in cliuo montis, vbi nunc cernitur S. Ioannis Euangelistæ sacra ædes. Quo loco etiam baptisterium instituit, quoniam, propter aquarum copiam, abluendis mystico ritu, fidei Christi sponsoribus, locus iste percommodus erat. Ibi enim,

ut in eius actis legitur, *fons aquæ vineæ ab ipsis terræ meatibus euiscerabatur*. Qua in Ecclesia S. Ioannis, quæ sensim ibidem succreuit, seruatum est ad hanc usque diem baptisterium, cui ex perpetua (ut asserit Chiffletius, testis oculatus) & constanti traditione, à S. Lino nomen est, vulgò, FONDS S. LIN. In sacello, inquit, quod S. Eugendo postea consecratum est, quòdque in vetustis Ecclesiarum codicibus, primitiua capella appellatur. Quo in baptisterio sacris undis elutos constat Resurrectione paruulos atque adultos, usque ad tempora Migetij Archiepiscopi Bisontini, qui annis abhinc amplius nongentis, in aliis quinque Ecclesiis, S. Ioannis Baptista, Iussani monasterij, S. Mauricij, S. Petri & S. Laurentij, baptisteria constituit, quæ ut propinquiora, faciliùs à ciuibus ac suburbanis adirentur, per totum annum, exceptis tamen hebdomadis Paschæ & Pentecostes, in quibus, alio loco baptismum conferri ueluit, quàm in veteri maioris Ecclesiæ S. Ioannis Euangelistæ baptisterio, sancti Lini dicto, quo vel ea obligatione, locum illum agnoscerent Bisontini, in quo primi apud eos Christi cultores, de B. Lini manu, sacramenta suscepissent. Hæc ille.

Ceterum mos statuendi fixi vnus mystici lauacri, ubi primitias credentium colligebant, familiaris fuit quoque aliis uiris Apostolicis, qui Gallias fluentis salutaribus diuinæ gratiæ inundabant; sicut in Martyrologio Galliæ nuper edito plerisque exemplis insinuauimus. Etenim baptisterium Arelate à sancto Dionysio, postea

Parisi^{orū} protomyſta & Apoſtolo Galliæ, eluendis labis auitæ piaculis, in eius elogio 9. Octobris **p**rimum commemimus conſecratum. Cuius lauacri myſtici Pariſiis erigendi, minimè fuiſſe ſtudioſum, fas non eſt exiſtimare. Certè in ſancti Benedicti baſilica, ſacellum conſpicuum eſt, in quo hæc inſcriptio legitur. *In hoc ſacello S. Dionyſius cœpit inuocare nomen ſanctiſſimæ Trinitatis.* Non quòd adorare Trinitatem hîc primùm cœperit; quam in proprio baptiſmate, quod à S. Paulo ſuſcepit, pridem conſeſſus & veneratus erat. Sed quòd in hac ædícula primùm baptizare incœperit. Nam in baptiſmo, Trinitas diuina propriè inuocatur; vnde à Patribus appellatur primarium hoc ſacramentum, *ſacramentum illuminationis*, & ſolennis inuocationis trium perſonarum almæ viuificæque Trinitatis. Clementem quoque Metenſium Apoſtolum, Apoſtolorum auditorem atque auxiliarium, Metis ſacrum lauacrum extruxiſſe in oratorio à ſe erecto ſub eodem titulo adorandæ Trinitatis: alterúmque in ædícula S. Ioannis Baptiſtæ, à ſe condita, obſeruandum tradidimus, ex antiquis monumentis in Martyr. Gall. die Nou. 24. Sed & S. Marcellinum parentem ac conſecratorem metropolice ſedis Ebre dunenſis, ibidem memorabile quoque baptiſterium excitafſe, quod precibus apud Deum promeruit, ſingulis vt annis in Sabbato ſancto, aquis ſalutaribus mirificè repleretur, & per ſeptem dies Paſchæ, vnda exuberante, plenum re-

* Vide can.
Apoſt. 49.
Iuſtin. A-
pol. 2.
Athanaſ.
ſer. 3. cont.
Arian. Hi-
lar. lib. de
ſynodis in
ſine, &c.

maneret in eiusdem natali 12. Kal. Maij, attestante Adone Viennensi, qui hoc miraculum, suo adhuc ævo asseuerat perseuerasse, prodidimus. Aliaque eiusmodi, eodem in opere, recensuimus exempla, quæ fulcire probationibus, illustrareque obseruationibus selectis ex sacrae antiquitatis præsertim Gallicæ penu, nostris in commentariis, fauente Dei gratia constituimus: quo in apodicticorum commentariorum opere, ad diem 3. Ianuarij, vbi de baptisterio *Meldensi* differimus, ab Angelis, S. Genouefæ & tremulæ puellæ cum ea, quasi ad asylum virginitatis eò perfugienti, tam diuinè quàm opportunè referato; tractatum satis fufum & non inaccuratum contexuimus, de sacris *Ecclesiæ baptisteriis, eorumque antiqua structura, forma, situ & ornatu.* Quapropter hîc plura de ritus huius propagatione ac illustratione scribere supersedemus: instituto enim huius tractatiunculæ sufficit, quod annotauimus de ipsius ritus primæua origine. Huic loco tamen non superfluum fuerit, neque dissentaneum hæc dicta Walfridi Strabi subnectere, quibus de baptisteriorum origine & accremento, ac decoratione, strictè licet, tamen aptè & verè differendo, ita eloquitur. *Initiò, in fluminibus, in fontibus, in domibus, in carceribus, in viis baptisma administrabatur. Crescente verò rerum progressu ac temporum, religionis honore, institutionum Ecclesiasticarum usque ad plenitudinem decus creuit: creuit, & mystici huius lauari gradatim in maius celebratio. Itaque baptisteria*

amplissima instituta fuere, in quibus statis solennibus ceremoniis, presbyteri sacramentum fidei exhiberent. Sic erat iam adornatum Remense baptisterium, quando S. Remigius Clodoveum Regem vnda mystica expiavit. De quo ita narrat Hincmarus, in vita ipsius B. Remigij. Interea eundi via ad baptisterium à domo regia preparatur, velis ac cortinis depictis ex utraque parte prætenditur, & de super adunbratur, plateæ sternuntur, Ecclesiæ componitur baptisterium, balsamo & ceteris odoramentis conspergitur, talémque gratiam Dominus subministrabat in populo, ut æstimarent se paradisi odoribus refoueri. Quæ ad verbum videtur Hincmarus, mutuatus à Greg. Turon. qui hæc ipsa interiectis paucis aliis verbis tradit lib. 2. cap. 31. Illuminatorium autem consuevisse appellari baptisterium, habemus ex S. Greg. Nazianz. oratione in sancta lumina, & Metaphrasten in elogio S. Martiani.

II. RITVS

A S. LINO TRADITVS.

Ut mulier non nisi velato capite, Dei templum ingrediatur.

INSTITVISSE B. Linum primum post sanctum Petrum Apostolicæ sedis Pontificem, *ne qua mulier nisi velato capite templum ingrediatur*, consentiens est scriptorum asseueratio: immò id-

ipsum in sacro natalis eius officio, quasi rem compertam, & institutionem tanto Pontifice dignam, Ecclesia legendum tradit. Nec obstat quod suprà, ritum hunc, vt mulier velato oret capite, sancto Paulo Apostolo (cuius auditor fuit Linus ipse,) ex eiusdem scriptis, vt auctori primario adscripsimus. Docuerat enim tantùm id Paulus Apostolus & Doctor Gentium: at Linus Petri successor, vniuersalisque pastor Ecclesiæ, id vbique seruandum, expresso decreto mandauit: fortè cùm videret fœminas, Apostoli tanti documentum, adeo insigne ac honestum negligentes. Vtinam tamen summæ auctoritati, qua id sanciuir, parem in iis obedientiam reperiisset. Viget certè etiamnum aliquo saltem modo Apostolici huius decreti auctoritas, sed potius specie quàm re ipsa valet: certè enim velant se, hodièque ferè passim Catholicæ mulieres, quando sacra adeunt propius: sed eo sæpius velamento, quod non tegat at retegat earum speciem; suæque tenuitate & illecebram pariat, & plerumque opertam eiusmodi leui umbraculo, fœminam, iuniorem quàm sit, prospicienti suadeat, fingatque certè non faciat, venustiore. Pulchrè, piè, grauitérque omnino Tertullianus, lib. de veland. virginibus cap. 2. eas quæ vtuntur tenui eiusmodi velamento redarguit, quòd illud magis *irritamentum sit libidinis, quàm tegumentum pudoris, Gentilium potius fœminarum usu, quàm Christo credentium, comparatum.*

Tametsi c. 17. eiusdem libri, *ethnिकास quoque mulieres fuisse Christianis plerisque in hoc prudentiores* (*pudentiores aptius dixisset*) innuit. *Arabia, femina ethnica, non caput tantum, sed faciem quoque totam ita tegunt, ut vno librato oculo, contentae sint dimidia frui luce, potius quam totam faciem prostituere.* Et antea cap. 4. idem observaue-
 rat de Hebræis. *Iudæis fæminis, inquit, tam solenne est velamen capitis, ut inde cognoscantur.* Utinam igitur Christianæ mulieres, Iudæarum, quarum maiores ludibriosè velarunt Dominum*, & crucifixerunt, in disciplina velamenti imitarentur pudorem, religionique sanctissimæ, sua inuerecundia probrum ac dedecus (quod quia homines perdit, Angeli exhorrescunt) non inferrent. *Vel Linus vir Apostolicus, Apostolorumque principum discipulus, & primatis ex asse heres, de caelo (ubi nunc cum illis triumphat) descenderet, neciam decretis cum peruicacibus ageret illis mulieribus, quæ se cum Christianas iactitent, impudentia tamen ethnicorum illustrent honestatem, Iudæarumque verecundiam plurimum sua petulantia insigniunt: at miraculis prodigiisque eas coerceret, quibus vir sanctissimus, Angelorumque amicus dæmones abigebat.* Non dubium enim quòd sicut hos de corporibus, ita illas de locis sacris, domoque Dei, zelo prorsus quo flagrabat Apostolico, expelleret. Ceterum non id excupio. Sed ut qui vitæ lucisque minister, mortuos ad vitam reuocabat, spiritum pri-

* Marc. 14.
65.

1. Tim. 2.
22.

1. Petri 3.
4.

munum Christianæ pietatis (cuius fœminæ Catho-
licæ, & nomen profitentur, & fidem) illarum in
mentes sua apud Deum intercessione effundat,
quo sicut ad non vmbrailem deuotionem, sed
realem pietatem, ita quoque ad religiosum ho-
nestumque pudorem (qui Christianas mulieres
debet) *promittentes*, vt docebat sanctus Paulus,
pietatem per opera bona: & quod subiungebat eius-
modi documento ipse Petrus beatissimus, *incor-
ruptibilitatem interioris hominis, in quiete cordis &
modestia spiritus*, seriò tandem etsi serò, exci-
tentur.

Lib. 5.
Chron. an.
Christi 70.

Verùm tametsi S. Lini decretum verè sit A-
postolicum, & Christianæ sanctitati congruen-
tissimum, tamen Magdeburgenses Centuriastæ,
in odium Apostolicæ sedis, cui S. Linus primus
à S. Petro præfuit, illud more suo quo cuncta
pia pudicæque conuellunt, prætextu reformatio-
nis Euangelicæ, qua ipsum euertunt Euange-
lium, infectantur. Irrident effusis cachinnis B.
Linum, quòd mulierem non velato capite in-
gredi Ecclesiam prohibuerit; indignam enim
esse, aiunt, Episcopali cura eiusmodi sanctio-
nem, *Centur. 1. lib. 2. cap. 10. col. 627.* At iis qui om-
ni petulantia, responso indignos se produnt,
paucis verbis Ioannes Funccius, homo scilicet
similis farinæ, at hac in re emunctioris naris,
luculenter satisfaciet, quin & hanc scurrilitatem
ipforum grauitè castigabit. *Asscribitur huic Li-
no*, inquit, *quòd statuerit, nec mulieres nisi velato
capite*

capite templum introirent. Quod tamen institutum non Linī, sed B. Pauli Apostoli est, 1. Cor. 11. Igitur B. Apostolus, non Linus, à Magdeburgensibus fugillatur, quòd scilicet Apostolo indigna cura, mulierem velato capite orare voluerit. Sed verò ipsimet multò magis deplorandi sunt, qui dum Linum irrident, Apostolum impetunt, dùmque pudicitiae insigne auferunt, vexillum efferunt, qua æstuant, lasciuia.

III. RITVS

A S. LINO TRADITVS.

Sanctorum vitæ conscriptio, documento piæ posteritatis plurimùm profutura.

CORRVMPVNT mores bonos, ait Apostolus, ^{1. Cor. 15. 33.} colloquia praua. Pia autem verba & scripta bonos mores nutriunt, pietatem excitant, iustitiam muniunt, & publicam pariunt pacem, veramque felicitatem. Sed facta quæ verbis scriptisque honesta ac sancta consignantur, mirificè augent Dei gloriam, hominum accendunt deuotionem, iisque infundunt recti omnisque honesti amorem, atque admodum conducunt ad veram perpetemque beatitudinem. His de causis tempore veteris fœderis, *liber iustorum* scribebatur: nouaque sub lege, Christi seruatoris, Sanctique sanctorum, ab Euangelistis non dicta

^{2. Reg. 1. 18.}

solùm, sed facta quoque diuina fuere descripta:

1. Pet. 2. 21.

Vt eius exemplis edocti, sequamur vestigia eius, ait princeps Apostolorum Petrus: cuius socius & collega Paulus, nos se imitari, sicut Christum ipsemet æmulabatur, suadebat consulebátque identidem, vt pastorum nostrorum, qui nobis locuti fuissent verbum Dei, memores essemus: quorum intuentes exitum conuersationis, imitemur & fidem.

Heb. 13. 7.

Hocque incensus piissimo affectu S. Lucas Evangelista, Apostolorum nobis acta descripsit: in iisque Sanctorum insigniorum magnificentissima vt edidit exempla, ita & trophæa splendida nobis exhibuit. Passio S. Stephani insignis est, aiebat sanctus Augustinus, multumque mirabilis.

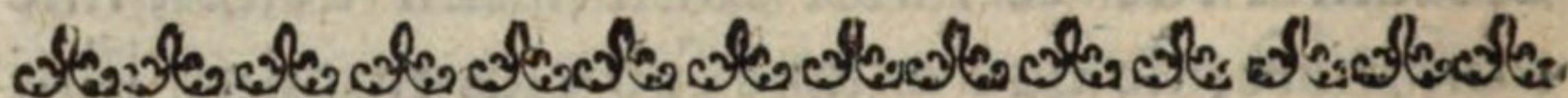
Serm. 2. de S. Stephano, qui 20. est in appendice.

Hanc modò cum de libro Actuum Apostolorum legeretur, non solùm audiuius, sed etiam oculis spectauimus. Non dubito, quòd si sancti Lini scripta genuina haberemus, quibus Apostolorum principum, suorum magistrorum Petri & Pauli acta conscripsit gloriosa, innumera ex iis comoda perciperemus. At excidère eius sacratissimi apices: supposititiique eius sub nomine (ob auctoritatem, qua fulsit in Ecclesia) eorum in locum commentarij irrepsère. Afferunt passim Orthodoxi auctores, illum scripsisse *res gestas S. Petri cum Simone Mago*. Quibus Catholica Ecclesia in officio eius natalis, præclaro testimonio assentitur. Attamen Bellarminus arbitratur acta illa fuisse Apostolorum Petri & Pauli communia. Trithemius accuratè distinguit, siquidem asserit

23. Septeb.

Linum diligenter *res gestas* S. Petri cum Simone impiorum duce perscripisse. Insuper verò Sanctorum Petri & Pauli coniunctim descripsisse *martyrium*, de quo extant sub eius nomine libri duo Græcè exarati, Orientalibûsq. missi Ecclesiis. Demûmque à Iacobo Fabro Stapulensi, ex bibliotheca maioris-monasterij Latinè versi, cû aliquot ipsius Lini epistolis. Chiffletius tamen, Vefuntione (cuius vrbis Linus ipse proprius fuit Apostolus, hoc est, primus Episcopus) conseruari in pignus eius memoriæ & amoris, edita ab ipso Lino scripta de actis Sanctorum Petri & Pauli, immunia ab hæresis Manichæorum fuligine, sed synctera penitus, & tanto digna authore, asseuerat. Sed an Græcè edita, an Latinè non inuit, nec ex scriniis promit expressa. Grande autē opus fecisset, si publico commodo præstitisset tantum munus. Verumtamen non fecit, proinde excitauit sitim, non extinxit. At Linus nihilominus Apostolica hæc gesta (quæ S. Lucæ suppleant volumen) sua collectione, hausta propriis ex auribus & oculis perscripsit. Sic enim tam Orthodoxi scriptores docent, quàm fatentur plerique, in aliis secus sentientes. Interim est quòd Linum Apostolorum non tantum hæredem, sed encomiastem egregium, communi præconio excipiamus, cû ob allatas Galliæ populis, per Euangelij prædicationem, salutis primitias: tum ob sanctissima Apostolorum primorum documenta ac exempla, quæ minùs accuratè exaratis

à se apicibus signavit, quàm viua morum imitatione expressit.

IV. RITVS

A S. LINO TRADITVS.

Pallium Pontificale.

LIBELLVS DE PALLIO SACRO.

CAPVT PRIMVM.

De auctore Pallij Pontificalis.

Vide Histor. Pontific. Leodij editam, in Marco Pontifice.

PALLIUM, Pontificalis perfectæ dignitatis insignenobilissimum ac perantiquum, nonnulli anxie cui sit auctori attribuendum disquirunt. Et fuere, qui sancto Clementi adscripserunt. Sed scripta eius habemus satis luculenta, in quibus non inuenitur vllum institutionis huiusmodi vestigium : quique eius decreta recensuere, inter eius statuta haud istius comminerunt. Nec mirum, non enim à Clemente, sed à Lino Apostolico Pontifice huius origo manauit. Sanè priscus auctor Rituum Ecclesiasticorum, seu cæremoniarum sanctæ Romanæ Ecclesiæ lib. i. tit. io. docet ac testatur disertissimè, ex eiusdem summæ sedis antiqua traditione, Pontificale hoc ornamentum à B. Lino PP. & Martyre, proximo S. Petri successore institutum

esse. Nec obstat quòd Rupertus Tuitiensis Abbas qui tempore Paschalis II. Papæ, & Ludouici Crassi Francorum Regis scribebat, à S. Petro eiusmodi Pontificium insigne primò traditum censuisse videatur, dum ait libro 1. de diuinis officiis, Maternum ab ipso B. Petro ad primæ Belgicæ Metropolim directum, *hereditatem pallij suis successoribus reliquisse*. Etenim auctor ille (ceteroqui non **v**bique syncerus) hoc loco potest sano intellectu explicari : non enim dum ait, missum à sancto Petro B. Maternum, *hereditatem pallij suis successoribus reliquisse*, respicit (vt putant Durandus & Azorius) ad Pontificale illud insigne, sed alludit ad figuram Eliæ, qui *raptus à Deo, suum* 4. Reg. 2. *pallium seu melotem, in signum, pignusque duplicis transmissi spiritus, Eliseo discipulo suo, ex alto dimisit*. Dicent fortè aliqui, quibus impugnare, si non dogmatum, saltem rituum Catholicæ Ecclesiæ verustatem, ludus est: non multum referre, an Petrus summus Apostolus, an Linus eius discipulus & heres, pallium instituisse æstimetur: æquè enim sibi videri vtrumque absurdum, cum & Petrus Apostolus & Linus Martyr longè fuisse videantur à talium insignium meditatione, quos nascentis Ecclesiæ continua cura vrgebat, grauissimùmque onus labentis quotidie in humeros laboris & doloris, vndique premebat: hos enim potius cogitasse martyria, quàm mitras & infulas, magisque tetendisse manus ad vincula, quàm intendisse oculos ad quæ-

renda aliqua dignitatis suæ indicia. Quibus facile est breui responso satisfacere, videlicet quòd Apostoli Martyrésque ita humilitatem colebant, vt muneris tamen sanctitatem, atque decus religionis, non prætermitterent obseruare, & ostendere vbi quandóque congruebat.

Ita S. Chrysostomus notat
ad Act. c. i.
v. 15.

Ita enim beatus Petrus Apostolorum vertex, cum in omnibus patientiam & mansuetudinem præferret, potestatem etiam aliquando magnificè ostendebat. Is precesusa Thabitam excitauit defunctam, sed verbo occidit Ananiam: claudum imperio erexit, Simonem oratione deiecit & confregit. Sicque sibi commendatam à Domino obseruauit inter fratres humilitatem, vt primatus tamen sui semper retinuerit dignitatem. Sanè inter Apostolos Iacobus dictus frater Domini sanctissimus fuit, quo iure etiam ab hostibus fidei Iudæis, IUSTI cognomentum tulit. Et is cum esset Hierosolymorum Episcopus, Pontificali ornatu enituit. Refert sanctus Epiphanius ex Clemente Alexandrino, & Eusebio Casariensi, ipsum Sacerdotio functum & bracteam seu laminam in capite gestasse, hæres. 29. quæ est Nazar. inter init. & med. & hæres. 78. quæ est Anticomarianitarum. *Iacobus, inquit, frater Domini ubi vixit anno 96. virgo existens mortuus est. In cuius caput ferrum non ascendit, qui balneo non utebatur, qui animatis non participabat, qui imam tunicam non iterum induit, cui soli licebat semel in anno ingredi ad Sancta Sanctorum. Hic bracteam in capite gestabat,*

lanæum vestimentum nunquam induit, sed veste lineæ
 solum utebatur, &c. Poderem enim & superhu-
 merale seu Pontificalem stolam idem Aposto-
 lus gestavit, quam Theodosius Hierosolymita-
 nus & ipse Antistes sedens circa ann. 870. haec-
 nus honorificatione servatam, beato Ignatio Pa-
 triarchæ Constantinopolitano, cum aliis sacris
 muneribus dono misit. Huic porrò sanctissimo
 Iacobo Apostolo, Stephanus Archileuita mini-
 stravit in tremendo sacrificio (vt testatur beatus
 Ignatius Martyr) sacra cum tunica seu alba,
 quam Theodosius iunior Imperator, in inuen-
 tione reliquiarum gloriosi ipsius Protomartyris,
 cum his repertam, Bisontium sacro munere
 transmisit. (de qua tunica proprio libello disse-
 rimus, plerisque de ipsius Protomartyris trans-
 lationibus inscripto.) Ceterum non solum Iaco-
 bum (vt ex testimoniis Clementis Alexandrini,
 Eusebij Cæsariensis, aliorumque sacrorum pri-
 mæ notæ scriptorum recitat S. Epiphanius,
 scientissimus certè (nam & ipse fuerat Hebræus)
 rerum Iudaicarum enarrator : sed & Ioannem
 beatissimum Dei Apostolum, Christi discipu-
 lum prædilectum, & præcipuum Euangelistam,
 simili ornamento Pontificali, lamina nempe
 aurea fronti imposita, (quam petalon sacerdo-
 tale vocitabant) Ephesi præfulsisse, testis est Po-
 lycrates vir Apostolis ferè coævus, in epistola
 ad Victorem Papam, quam refert Eusebius lib. 5.
 cap. 23. histor. Ecclesiasticæ, & S. Hieron. in Cat.

1. ep. c. 1.

Quibus ex duobus exemplis (nam ut insignia sunt admodum, sic vel sola multum afficiunt,) absurdum non esse probatur existimare, Petrum Apostolum, Pallij Episcopalis, longè minùs spectabilis ornamèti, quàm sit aurea frōtalis lamina ab Apostolis Iacobo Hierosolymis, & à Ioanne Ephesi gestata; fuisse auctorem. Cùm ipse Petrus *regale Sacerdotium* appellaret, & principatum Sacerdotij, adeoque Apostolatus primatum speciali Christi munere obtineret. Verumtamen quia *liber ritualis S. R. E.* (quæ Petri facta dictaque non nesciuit:) hoc institutum sancto Petro non adscribit, nullusque insignium auctorum sit, qui id ipsi referat: sed S. Lino primo eius successor, a seclæque antea primario, maiori consensu attribuant, quem antiquæ eius effigies representant primum, insigne hoc in sacro actu gestasse; ideo præponderanti huic sententiæ, quæ tam spectabilem auctorem signat huius originis, iure optimo nos credimus assentiri.

CAPVT SECVNDVM.

De origine Pallij.

RVPERTVS Abbas Tuitiensis *lib. 1. de officiis diuinis*, Pallij Pontificalis originem sic describit. *Postquam, ait, duodecim Apostoli per uniuersum mundum dispersi, singulis ciuitatibus prædicarent, tam ipsi quàm successores miserunt per contiguas suis sedibus prouincias prædicatores, quos & Episcopos ordina-*

ordinauerunt, ut ubi recepti fuissent, omnia Christianitatis sacramenta, velut ipsi Episcopi peragerent, & per orbes comprouinciales Episcopos ordinârunt. Hinc subnectit. Initium ergo fidei habentes ab Apostolica sede, hanc regulam Metropolitana observant Ecclesiæ, ut neminem habeant Pontificem nisi ab eadem sede missum, à qua primus illis prædicator fidei missus est, illa autem missio supradicti pallij largitio est. Quod, ut dictum est, à collo dependens auctoritatem Domini significat dicentis, Sicut misit me Pater & ego mitto vos. Ita ille. Ex cuius dictis, tria sequi videntur. 1. Ut hæ solæ Ecclesiæ quæ auctorem suum à sede Apostolica immediatè suscepunt, ab ea Pallij honorem petere debeant, soleântque recipere. 2. Ut hæ omnes præsertim quæ Metropolitanae sunt, iamdudum consueuerint insigne hoc dignitatis & poscere & consequi. 3. Ut aliæ Ecclesiæ quæ ab aliis fundatæ sunt Apostolis, ab eorum sedibus debeant decus hoc Pontificale, quo origo cuiusque propria repetitur & designatur, accipere. Quæ tria minimè reor debere admitti, aut etiam citra deliquium veritatis defendi posse.

Quoad primum, notum est, Ecclesiasticæ historiæ peritis, ab antiquis sedis Apostolicæ Romanæ Pontificibus, pallium solitum fuisse transmitti ad illas etiam insignes Ecclesias, quæ ab Apostolo Petro eiusque missis non fuerant constitutæ. Neque enim soli Patriarchatus Romani Metropolitanæ hoc signaculum

Pontificalis honoris, (immò & conteſſerationis cum S. R. E. pignus conſpicuum) à ſede Apoſtolica obtinebant : at ceterarum Patriarchalium ſedium primores Epiſcopi ambiebant illud ſacroſanctæ auctoritatis decus. Sic ſanctus Gregorius pallium Ioanni Epiſcopo Corinthiorum (qui à ſancto Paulo primum edocti fuerant) conceſſit, lib. 4. epiſt. 55. Item Andreæ Nicomediendi lib. 5. epiſt. 7. Ioanni quoque Antiſtiti primæ Iuſtinianæ Illyricæ lib. 4. epiſt. 5. Et diu ante S. Cæleſtinus Papa I. pallium ſeu phrygium miſit ad ſanctum Cyrillum Patriarcham Alexandrinum, cum ei vices ſuas quas impleſet in Oecumenica Synodo Ephesine commiſit, quo Cyrillus ipſe ad indicium plenitudinis ſacræ poteſtatis, eo in Concilio uſus eſt, priuilegiûmque eiufmodi ad poſteros Alexandrinæ ſedis Præſules hinc tranſiuit, ſicut teſtatur Baſamo alioqui R. E. inſeſtus in Nomocanonem Photij tit. 8. c. 1. Idem Conſtantinopolitanis Patriarchis, qui ſedis ſuæ originem ad S. Andream Apoſtolum referebant, ſummi ſignaculum honoris à ſede ſumma communicatum, à qua ſinguli Patriarchæ illud conſueuerant expetere, donec eorum ambitu & Imperatorum potentia circumuentus, immò compulſus vi, Ioannes Papa II. conceſſit Theophilacto filio Conſtantini VIII. Imperatoris eunucho, nuper ordinato Patriarchæ, eiufque in perpetuum ſucceſſoribus, vt eo. vterentur abſque ſpeciali permiſſu Romani Ponti-

ficis, vt ex Luitprando notat Baron.an.934.

Ad 2. quod spectat, perspicuum est quoque ex sacrae historiae codicillis, non omnes Præsules Metropolitanarum sedium, hoc decore dudum fuisse quasi ex iure communi illustratos. Vno id familiarique nobis exemplo licet redarguere. Nam sanctus Gregorius Desiderio Viennensi Metropolita petenti vsum Pallij, ex antiquo, vt aiebat, Ecclesiae suae iure, noluit concedere, quoniam de hoc singulari indulto nihil reperiretur in Romanae Ecclesiae scriniis, nisi ipsemet probaret Desiderius, hoc suae Ecclesiae priuilegium per chartas authenticas impertitum fuisse, lib.7. epist. 116. ind. 2. Atque ex Vigilij Papae epistola ad Auxanium Arelatensem, liquet, sacris Praefulibus Pallium haud dari solitum, nonnisi cum vicibus Apostolicae sedis, quas tum Arelatensis solus in Gallia exercebat. *Et quia digna credimus ratione compleri, ait Vigilius Papa, vt agenti vices nostras Pallij non desit ornatus, vsum tibi eius, sicut decessori tuo praedecessor noster sanctae recordationis Symmachus legitur contulisse, beati Petri sancta auctoritate concedimus.*

Ceterum ad 3. quod pertinet, intrepidè negauero, Apostolicarum inferiorum sedium Antistites, vnquam iure suo Pallium suis vicinis Metropolitanis, contulisse: etenim Ecclesiae Romanae, in qua, vt ait sanctus Augustinus, *semper*

S. Aug. ep.
162.

viguit Apostolicae cathedrae principatus, haec fuit ab initio praerogatiua singularis, ob ipsum ius su-

Lib. 3. c. 3.

* In Oecumenica synodo Lateranensi sub ipso Pontifice celebrata; & qua inter canonicas sanctiones hoc statutum relatum fuit lib. 5. Decret. tit. de privilegiis cap. 13. De quo egimus in lib. de sacro ritu Praef. crucem maioribus Ecclesia Prae-

premae ac oecumenicae potestatis, seu ut S. Irenaeus loquitur, *potentioris principalitatis*. Nec obstat quod Azorius facultatem communicandi Pallij subiectis Archiepiscopis proprio in cuiusque principatu, maioribus quatuor Patriarchis ex antiquo iure spectasse asseueret. *ex cap. Antiqua de privilegiis*. Non enim caput illud est *antiquum*, cum sit ab Innocentio III. conditum*. Nec ius vetus illud esse Patriarcharum maiorum innuit: at ordinem sedium illarum praecipuarum antea constitutum, cum signatis aliquot praerogatiuis, solum confirmat, conferendique Pallij subditis Archiepiscopis copiam, iure ipsis Patriarchis nouo, certisque sub legibus praescripto, attribuit. Ita enim habet caput illud ad oram, per modum appendicis: *Licenter & ipsi suis suffraganeis Pallium largiantur, pro se recipientes professionem canonicam, & pro Romana Ecclesia sponsonem obedientiae ab eisdem*. Ab initio enim sic non fuit: & ut praenotauiamus ante annum 934. nec ipsi Constantinopolitani Patriarchae ius Pallij proprii habebant, Ioannis II. exorbitanti indulto, id tum consecuti, ut deinceps non peterent à Romana sede: tantum abest ut aliis dare praesumerent. Sed ex quo, perenni privilegio, ius gerendi Pallij sine noua concessione Papae, extorserunt, laxatis ipsi in omnem nutum habenis, eò profilierunt, ut Pallij decus profusione pudenda plurimum offuscarint; id enim gestandum omnibus sibi subiectis Episco-

pis ausi sunt (quod nemini dare poterant) vltro concedere: vnde factum vt postea omnes Græciæ Episcopi insigni hoc sacrosancto, antea singulari, vsi sint, idque *vituperando more* (notat præcitatus Luitprandus) *turpique admodum commercio*. Quæ tamen præsumptio non ferenda; cùm extirpari nequireret, aliique Patriarchæ huic simile nihil eò vsque attentassent, (vnde erat quòd ex temerario ausu Bisantinus Antistes superbiret:) sapienter Innocentius III. præmemorato capite hos illi adæquauit, quòdque illicitum fuerat, licere deinceps non Bisantino soli, sed ceteris maioribus Patriarchis, ea constitutione decreuit. Igitur huic non debuit statuto vim antiqui iuris Azorius adscribere: nec quasi ex ipforum Patriarcharum occasu, aliquid nouæ & singularis præminentia summo Pontifici accessisset, hoc dictis apponere corollarium: *Nunc vero Archiepiscopus Pallium, Romani Pontificis beneficio & auctoritate confertur*. Enimvero ex quo sanctus Linus Pallium instituit, vsquequo Patriarchæ succreuerunt, iisque honos eiusmodi Apostolica indulgentia concessus est, vt suæ terminationis Metropolitæ Pontificalis plenitudinis officij communicarent hoc suspicendum signaculum; à solo Romano Pontifice Pallium ipsum semper collatum fuit, cuiusque vsipiam concessum est; idque tam ratione originis quàm significationis. Equum enim erat (sicut legitur apud S. Augustinum ep. 91.) *Omnes*

Episcopos ad Petrum, id est, sui nominis & honoris auctorem, reuerentiam illam deferre, ut à quo ipse Episcopatus & tota auctoritas nominis huius emerfit. Quinetiam Episcopale decus (ob primatus vniuersalis honorem) sese profiterentur Episcopi accipere. Idque innuere visus est Iulius I. ep. i. ad Orientales, immemores officij. Quam culpam incurrere, ait, non potuissetis, si unde consecrationis honores accepistis, inde totius obseruantiae legem sumeretis, & B. Petri Apostoli sedes, quæ vobis sacerdotalis est mater dignitatis, esset Ecclesiastica quoque magistra rationis. Quod Apostolicum monitum Carolus Magnus, ut Episcopis commendaret, suis Capitularibus intexuit. Ratio igitur cur plenitudinis Pontificalis officij insigne sumerent à sede Apostolica, toto ex orbe primarij Pontifices; ea est, quòd originem suam agnoscerent, signaculòque eiusmodi se cohærere fundamentalì Petræ Ecclesiæ Catholicæ ostenderent, & ut ait sanctus Cyprianus, Principalem Ecclesiam & Petri Cathedram reuereri, à qua unitas sacerdotalis exorta est. Pallium enim institutum fuit, ut signaculum esset unitatis sacerdotalis, quo Antistites ideo curarent insigniri, ut hoc indice Catholicæ contederationis cum Apostolica sede, sese synceros ostenderent esse cultores, Ecclesiæque Catholicæ (ut idem addebat B. Cyprianus) matricem agnoscerent, & tenerent mysticæ compaginis caput, robur & radicem. In Petro enim super quem Dominus ædificauit

Lib. i. ep.
3. & 8. & 1.
2. ep. 10. l.
4. ep. 10. &
lib. de uni-
tate Eccle-
siæ.

Ecclesiam, ipse Christus unitatis originem instituit, & ideo à Petri sede signaculum sacerdotalis unitatis, debuit decuitque vbiq; deriuari.

CAPVT TERTIVM.

De materia & forma Pallij.

RED ARGVEBAT dudum paterna voce sanctus Cælestinus I. Papa nonnullos Episcopos Galliæ, qui Palliis amicti procederent: quòd hoc contra Ecclesiasticum morem fieret. At de Pallio hinc agebat non Pontificali, sed philosophico, de quo Tertullianus impetitus à nescio quo sibi obuio, qui ipsum irridebat, quòd religionem Christianam suscepisset, hoc ingesto schommate: *itane à toga ad Pallium?* opus planè satyricum, tametsi & apologeticum pro se, imò Christi fide, conscripsit: in quo Pallij Christiani miras laudes edidit. At de hoc non nos impræsentiarum differimus, sed de sacro Pallio, quod insigne est plenarij Pontificalis honoris. Certè enim, sicut olim in sacerdotio Hebræorum erat summi sacerdotij *superhumera*le insigne, ita in Christianæ religionis sacerdotio, Pallium summi tantum Romani Pontificis cessit vsui, à quo tamen sæpè Patriarchis & Metropolitanis, magna ex causa, iampridem consuevit communicari. Illud autem non ex lino, sed ex lana, vt notat Isidorus Pelusiota, epist. 136. ad Hermin. contextum est. Fêrunt, agniculos Romæ in

Epist. 1. ad
Episcopos
Prouinciæ
Viennensis
& Narbo-
nensis c. 1.

prædio sanctæ Agnetis quotannis eum in finem
 nutriri, quibus detonsis, ex lana à sanctimonialibus collecta, emundata, plexaque Pallia illa
 contexuntur, atque Canonicis Basilicæ S. Petri
 traduntur summo altari, subtus quod corpus ip-
 sius Apostolorum principis, cum coapostoli
 eius sacris lipsanis reconditum quiescit impo-
 nenda, & ritu solenni benedicenda à Maximo
 Pontifice Petri ipsius ouium Christi summi Pa-
 storis, successore. Remanent verò posita super
 altare nocte integra, factisque de more vigiliis,
 Subdiaconis qui ea attulerunt restituntur, à
 quibus loco honesto condita, usquequo iis opus
 fuerit, conseruantur. De materia ex qua confi-
 ciuntur, Isidorus præcitatus elicit memorabile
 documentum. *Ex lana enim, inquit, non ex lino
 quod sit contextum Pallium, & Pontificis humeris so-
 leat imponi, quid hoc aliud indicat, nisi pellem ouis il-
 lius, quam Dominus aberrantem quasiuit, inuentam-
 que bonus Pastor suis sustulit humeris. Hoc itaque
 designat Pallium: Episcopum qui Christi typum gerit,
 eiusdem munere fungi, proinde etiam habitu ipso debe-
 re omnibus ostendere, se boni illius ac magni Pastoris
 imitatore esse, qui gregis infirmitates sibi ferendas
 proposuit. Piè, sanè & omninò præclare. At quod
 Pallium ex lana confectum altari sancti Petri
 superponatur, & non nisi de corpore eius leua-
 tum Antistitibus conferatur, id etiam reor infi-
 nuare speciale mysterium. Petri vmbra miras
 virtutes edebat. Quid non igitur corpus eius,*
 pro

pro Christi gloria immolatum non inferet contactu suo energiae? Eliae pallium, legimus, Eliseum contingendo, spiritu prophetiae impieuisse: quid non benedictionis erogabit contactus Petri corporis? fons sanè est tumulus eius, pontificalis honoris: nec dubium quin inde fluenta mystica copiosè hauriantur, quibus vegetati Pontifices, cum pallio quod ipsum Petri contigit venerandum corpus, eiusdem virtutes cum sacerdotali spiritu (si dignè hoc gerunt pretiosum pignus Apostolicæ gratiæ) vbertim consequantur. Aptè huic congruit obseruationi, quin hanc fulcit egregiè id S. Leonis Magni perinsigne documentum, epist. 89. *Huius muneris sacramentum* (pastoralis scilicet officij & pontificalis honoris) *ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo, principaliter collocaret, ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet.* Et serm. 3. de assumptione sua ad Pontificatum. *Si quid cum Petro commune ceteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit, quicquid aliis non negauit.*

Ceterum, forma Pallij est etiam operæ precium hîc explicanda. In iure Pontificio sic Pallium describitur, cap. 1. in add. marg. de auctoritate & usu Pallij. *PALLIUM Archiepiscopale sumitur pro quodam ornamento Archiepiscoporum, crucibus nigris* * *intexto, velut stola sacerdotalis, quod super alia ornamenta defertur super humeros, velut corona; pectusque*

* Ex Innoc. III. debent esse purpureæ patet inf.

circundat & ante dependet. At luculentiùs longé-
que enucleatiùs Innocentius III. Papa: (qui cum
adhuc Lotharius diceretur, essetque S. R. E. dia-
conus Cardinalis, scripsit *de mysteriis Missæ*) lib.
1. cap. 63. *Pallium illud, ait, quo maiores Episcopi u-*
tuntur, est de candida lana contextum, de super habens
circulum humeros constringentem, & duas lineas ab u-
traque parte pendentes, quatuor cruces purpureas, antè,
retro, à dextris, & à sinistris. Sed à sinistris duplex
est, & simplex à dextris. Tres etiam acus aureæ infi-
guntur pallio, ante pectus, super humerum, & post
tergum. Super dextrum humerum non infigitur. Hæc
qualibet acus pretiosum continet lapidem.

Ceterum observandum, extra Occidentem
Pallium dictum fuisse Phrygium, quod Phry-
giorum opere texeretur, crucibusque passim in-
signiretur. Visuntur autem antiquæ sancti Epi-
phanij effigies*, ornatu eiusmodi decoratæ, quod
crucibus est circumquaque sparsis admodum ve-
nustum & venerandum. Ita veteres ferunt san-
cti Dionysij Parisiorum protomystæ imagines,
Græcorumque Patrum (quorum unus fuit,) ita
sunt etiam priscae icones expressæ. Non quod
ex Græcia pallij inoleuisset usus. Sed quod Græ-
ci Antistites, indultum à Romano Papa, ex eius
munere gestarent, qui tum iis conficiendis phry-
giorum operâ, qui multi in vrbe erant utebatur.
Collobium à nascente in Gallia religione Epi-
scopi primores gestarunt, ut sancti Pij Papæ fert
scripta ad Iustum Episcopum Viennensem re-

* Imago e-
iusmodi
antiquis ex
monumen-
tis depro-
pta, exhibe-
tur à Pon-
ticio dicto à
Leone, qui
Romæ S.
Epiphanij
libellum e-
didit, de a-
nimalibus
inscriptū.

cens ordinatum, congratulatio. Sed collobium erat velut chlamys vndequaue fluens, rotunda. Pallium, quasi palliolum est operimentum constrictum ad humeros, nec infra diffusum, quo qui vtitur, expeditior ad actus quosuis euadat. Fauet Plautus, dum scribit: *Si quid facturus es, appende in humeris pallium. Et pergas, quantum valet tuorum pedum pernecitas.* Propius ad rem propriam Isidorus lib. 19. Orig. cap. 24. *Pallium est quo administrantium scapulae conteguntur, ut dum ministrant expeditius discurrant.* Ceterum de forma Pallij satis, cuius vis facile intelligetur, ex sequentis capitis delineatione.

CAPVT QVARTVM.

De Pallij tam vocali quàm mystica significatione.

HIC antequam mysticam eludicemus significationem Pontificalis huius ornamenti, quid ipsum pallij valeat nomen breuiter expendemus, & vnde deductum sit demonstrabimus, quo ad vocem. Pallium igitur deriuatum volunt nonnulli, ab aduerbio *palam*: quod vndequaue pateat, quia nimirum ceteris vestibus superimponatur. Vnde vetus prouerbum, *tunica est pallio proximior.* Alij dicunt à *palleo* deductum, quia virtutis non vulgaris insigne est: debent enim pallium deferentes, ieiuniis & vigiliis præ ceteris incumbere, ex quibus religiosus pallor oritur in facie. Alij arbitrantur dictum à *pellibus*,

*melius le-
gitur, *diri-
puerant, &
quasi pol-
lutas laue-
rauerant.*

quasi *pelleum*: quia prius super vestimenta pelli-
cea veteres hoc induebantur. Alij à *palla* non
veste quidem muliebri, de qua Bañsius *de re ve-*
stiaria cap. 13. sed à sacro altaris operimento, de
qua *can. Sacratas distinct. 23. & can. Altaris palla de*
consec. distinct. 1. Vnde queritur de Donatistis hæ-
reticis Optat. lib. 6. quod *pallas altaris* *eripuerant, &
quasi *pollutas lauerant.* Ita apud Gregor. Turon.
lib. 10. histor. cap. 16. falsò insimulatur Leubouera
Abbatissa Pictaviensis, quod *de palla holoserica ve-*
stimenta nepti suæ temerariè fecerit, & folia aurea quæ
erant in gyro pallæ, sustulerit. quæ è contra asserit
sefe, ad ornatum altaris *pallam condignè condidisse.*
Et cap. 15. *Iustina preposita cum aliis sororibus, palla*
altaris quod erat ante crucem Dominicam, extincto
cereo, Abbatissam operit. Sed etiam mystica *σινδών*,
seu linteum cui superponitur in tremendo sa-
crificio corpus Christi (vnde corporale dicitur
à S. Germano *in Theoria*, & Isidoro Pelusiota *epist.*
123.) *Palla quoque sacra appellatur, quæ Domi-*
nicum corpus palliat seu velat, & inuoluit, sicut
findone à Ioseph, ipsum Christi corpus inuolu-
tum, atque ita in monumento positum est, de qua
S. Thom. 3. p. q. 51. art. 2. ad 3. Radulphus proposit. vl-
tima ait, Romanos & Germanos binam pallam aræ su-
perponere ad excepiendum & contegendum corpus Do-
minicum: Gallos verò una duntaxat uti. Quauis au-
tem acceptione fumatur *palla sacra*, seu pro *fin-*
done & corporali, seu pro altaris velo & orna-
mento, semper à palliando, hoc est velando &

obuoluendo, atque abscondendo & cooperiendo, dictam esse manifestum est. Hinc igitur nonnullis visum est, pallium quo Pontificis humeri constringuntur, & supposita indumenta cooperiuntur esse deductum. Quamobrem Zonaras in Constantino Copronymo pallium S. Germani Constantinopolitani Patriarchæ, quod impius ille Cæsar calcavit ὠμοφόριον, vocat, quasi humerale, quod scilicet humeros tegetet & circumvallaret. Ideoque passim à Græcis ἐπισκόλαιον Episcopale pallium appellatum est. Atque hæc de vocabuli dicta sint significatione.

Sed mystica multiplèxque intelligentia latet sub ipsius pallij figuratione, vt Innocentius I I. admonet *lib. 1. de Myst. Missæ*: ipseque declarat, cum Rabano Mauro *lib. de Institut. Clericorum cap. 23.* Alcuino *lib. de diuin. offic. c. quid significant vestimenta.* Hugone de S. Victore *lib. de Sacram.* Durando *Rationalis lib. 3. cap. 17.* Cardinale Alexandrino in *Can. quoniam, distinct. 100.* aliisque. Quorum summa est. Lanam ex qua confectum est pallium, significare, quæ Præfuli inesse debet, seueritatem, qua rebelles coërceat; in candore signari benignitatem quam pœnitentibus & humilibus exhibeat. Circulum pallij per quem humeri constringuntur designare timorem Domini, per quem affectus colligantur, ne ad illicita defluat. Cruces referre memoriam Dominicæ passionis, vt piè dignèque Antistes de ea cogitet, dùmque pro populo deprecatur hoc signum

I. Explicatio pallij, quæ mysticorum interpretum communis est.

Gal 6 14. redemptionis proferat : in *crucéque Christi gloriatur*, per quam & *se mundo crucifixum & mundum sibi profiteatur*. Quatuor cruces purpureæ, virtutes sunt quatuor dictæ Cardinales. Prima est iustitia, quam Pontifex habere debet in anteriori parte, *ut reddat unicuique quod suum est*. In posteriori prudentia, *ut caueat quod unicuique est noxium*. Fortitudo à sinistris, ne eum aduersa deprimant. Temperantia à dextris, *ut eum prospera non extollant*. Duæ lineæ quarum vna post, deorsum ; altera progreditur ante pectus, vitam designant duplicem actiuam & contemplatiuam. Pallium geminum esse debet in sinistra ad strenuè tolerandas vitæ huius molestias, simplex in dextera ad, *vnico affectu, cælestis vitæ felicitatem expetendum*. Tres porro acus pallio infiguntur, ante pectus scilicet super humerum, & post tergum. In prima acu est compassio proximi, in secunda administratio officij, in tertia timor iudicij. Prima pungit animam per dolorem, de quo Apostolus dicebat, *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* Secunda pungit animam per laborem, vnde ipse Apostolus aiebat, *Præter ea quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum*. Tertia pungit per terrorem, *Si enim vix iustus saluabitur, impij vbi parebunt?* Super dexteram non configitur acus: quia in æterna quiete nullus erit afflictionis aculeus. Acus est acuta inferiùs, sed aurea; lapidem autem continet pretiosum, *ut ex labore Pontifex*

2. Cor. 11.

29.

1. Pet. 4. 18.

sperare noscat præmium, sciens quod si pro
 ouium salute in terris affligitur, in cælis æternæ
 gloriæ donabitur corona, & pretiosam margari-
 tam quæ est summi boni possessio consequetur.
 Hæc illi mystici interpretes doctè quidem, piè
 & appositè. Quibus si quodpiam addere lice-
 ret, non absolum foret explicare, per lanam
 quæ ex agno sumpta est, agni illius qui pro om-
 nium salute mactatus est, mansuetudinem & pa-
 tientiam à Pontifice sedula imitatione expri-
 mendam: per candorem, puritatem & innocentiam:
 per circulum, perfectionis non solum affectum,
 sed effectum: per duas lineas ab vtraque parte
 pendentes, vtriusque testamenti meditationem:
 per quatuor cruces purpureas signatas ante, re-
 tro, à dextris & à sinistris quatuor vitæ spiritua-
 lis subsidia, atque incentiua à Christo præstita:
 nimirum *documenta, mandata, promissa, sacramenta*.
 Per tres acus, tres theologicas virtutes; quarum
 feruida charitas debet esse in pectore; fides quæ
 operosa sit in humeris; spes quæ temporalia
 postponit æternis, infigi debet à tergo. Lapides
 tres pretiosi qui in singula acu continentur; fe-
 licitatem triplicem in futura vita innuunt, nempe
 in speculatione vnius beatissimæ diuinitatis, frui-
 tione indiuiduæ Trinitatis, & communione feli-
 cissimæ societatis. Hæc enim est *merces magna*, quæ
 bono Pastori in præmium laborum repromis-
 sa est.

II. Expli-
 catio, quæ
 nostra est
 propria.

De pallij significatione hæc quidem omnia

quisque dixerit in specie, sed in genere multa alia dici possunt. Sanctus Gregorius qui de Pallio in epistolis suis sæpessæpiùs commemorat, sic expresse docet lib. 7. epist. 129. *Huius indumenti honor, humilitas atque iustitia est*: unde hortatur quod foris accipit Antistes, intus studeat possidere. Idem, honoris signaculum esse ait, monumentumque virtutis lib. 4. ep. 42. & 54. Atque ut omnes fatentur signum esse Pontificalis honoris proindeque summi Pontificis ab origine proprium: ita per derivationem, in ceteris Præsulibus, quibus confertur, specialis agnoscendum esse prærogatiuæ indicium, ipsimet docent mystici auctores. Auctor enim antiquus rituum S. R. E. sic ait lib. 1. titulo 10. cap. 5. ex Maximo Episcopo homilia de veste Sacerdotali, & Eusebio Cæsariensi, homil. de Epiphania. *In lege (inquit) gratia antiquum esse nomen illud * Ephod, id est Pallium, quod à Lino post Petrum secundo Rom. Pont. institutum & in singulare potestatis privilegium nostris Præsulibus datum fuit.* Unde Alcuinus breuiter pallium definit. *Pallium nihil est aliud, nisi discretio inter Archiepiscopum & eius suffraganeos.* Quod non strictè accipiendum. Nam pallium non solum causâ honoris, ut sit index plenitudinis Pontificalis officij (sicut est in cap. Nisi specialis de auctoritate & usu pallij*) institutum est: At ut sit quoque, 1. *mysteriorum supra expressorum monumentum.* 2. Atque insuper, *fidei testimonium,* 3. *Contestrationis symbolum,* 4. & *potestatis concessæ signaculum.* De mystica obser-

Exod. 25.
7.

* Idè lege
cap. Quan-
to de trans-
lat. Episco-
pi cap. Illa
quotidiana
de Elect. c.
proposuit.
§. fin. de
concess.
præbenda-
rum.

obseruatione monebat sanctus Gregorius Siagrium Episcopum Aduensem, nuper illo à se auctum decore, *ut cum honoris augmento, actionis quoque ornamenta concurrerent*, lib. 7. epist. 112. indict. 2. De FIDEI TESTIMONIO, ita ob defectum præstiti officij pietatis, contra nonnullos Archimystras decernebat Pelagius Papa can. 1. distinct. 100. *Quoniam, inquit, quidam Metropolitanorum, fidem suam secundum priscam consuetudinem sanctæ Sedi Apostolicæ exponere detrectantes, usum pallij neque expetunt, neque percipiunt, &c. Placuit ut quisquis Metropolitanus ultra sex menses consecrationis suæ, ad fidem suam exponendam, palliūque suscipiendum, ad Apostolicam sedem non miserit, commissa sibi careat dignitate, &c.* Hinc inualuit illud theorema vetus canonicum, quod præfigitur can. Optatum, distinct. 100. *Nisi post consuetam fidei professionem pallium dari non debere.* Petitio igitur pallij (ut ferebat expressum fidei Catholicæ præconium;) ita concessio dabat factæ synceræ eius confessionis perspicuum indicium, sedisque Apostolicæ præbebat ea de re testimonium insigne. Quapropter Vigilius Apostolicus Antistes, Auxanio Arelatensi Præfuli pallium transmittens, eundem signanter submonebat, *ut tantæ sedis auctoritate firmatus, digna conuersatione uteretur, seque exemplum & in charitate & in FIDE, verbóque sano credentibus populis exhiberet*, epistola 2. Hinc tertium consequens erat. Nam qui fidei testimonium orthodoxæ, præful, à sede Apostolica ob sinceram

fidei confessionem recipiebat, identidem percipiebat contemperationis cum ipsa matrice Ecclesia, & principante sede symbolum patentissimum. *Pallium enim, imago est, quæ absenti per amorem repræsentat, diuisa unit, confusa ordinat, inæqualia sociat, imperfecta consummat*; siquidem ita orditur epistolâ suâ ad Virgilium Arelatensem de concessio eidem pallio S. Gregorius: quem admonet ut illud non recipiat *sicut transitoria culmen potestatis, aut cultus exterioris ornamentum, sed ut argumentum sanctæ ortus religionis, ut cunctis liqueat, unde in Galliarum regionibus fides sancta prodierit, & quod bona soboles ad sinum suæ matris recurrit*. Denique est etiam pallium concessæ potestatis signaculum. Vices enim sedes Apostolica, Præfuli cui pallium impertit, vnâ committit. Ideo eadem epistola S. Gregorius. *Vsum pallij ac vices sedis Apostolicæ postulasti*. Et decessor eius Pelagius ad Sapaudum Arelatensem quoque Metropolitam, *Vsum, inquit, tibi quoque pallij alacriter concedimus, pariter etiam pallium dirigentes, ut sedis nostræ Vicarius institutus, ad instar nostrum in Galliarum partibus primi sacerdotis locum obtineas, & quicquid ad gubernationem vel dispensationem Ecclesiastici status gerendum est, seruatis Patrum regulis, & sedis Apostolicæ constitutis, diuini iudicii consideratione dispenses, &c.* Quilibet enim Archiepiscopus in sua prouincia vices sedis Apostolicæ & supremi eius Pontificis gerit. Vnde ex antiquo iure in Gallia seruatum, ut Archiepiscopi

Præfulatum incuntes *seſe fideles futuros S. Petro eiſque Vicario* ſeu ſucceſſori iureiurando ſponderent, ſicut ex formula præfixa veteri CODICI CANONVM GALLICANÆ ECCLESIÆ (qui penes nos eſt) redditur penitus exploratum.

CAPVT QVINTVM.

De petitione pallij.

AXIOMA canonicum eſt. *Petitioni ſubitò non annuendum eſſe, quando continet aliquid noui,* can. *communis diſtinct.* 23. Ideo cùm Syagrius Epiſcopus Auguſtodunenſis ſubiectus Metropoli- tæ Lugdunenſi, pallij decus (quod Archiepiſcopis iam proprium eſt) interpoſito apud ſanctum Gregorium Papam fauore Brunechildis Reginae (cuius frater erat) expoſceret: non annuit è veſtigio Syagrii votis, & Reginae poſtulatis Pontifex ſanctiſſimus; qui tamen ne pium alioquin Præſulem pudore aliquo ſuffunderet, noluit ei obiicere quod indebita ſibi affectaret concedi: nec Reginae morem opponere ſuis petitis aduerſum, ne ſpreuiſſe eiſ preces videretur. At protelata non negata conſeſſione eiſmodi, moræ interiectæ ſic congruam prætexuit rationem, vt ſimul & gratiam optatam præſtaret, & pallij decus commendaret impenſiùs, & ſedis Apoſtolicæ (ex cuius ſolius largitate & benignitate hoc munus ſacrum impetratur) conſeruaret dignitatem. Enimvero ſic ad ipſam, ea de re, Reginam ſcribit, lib.

7. epist. 5. Susceptis epistolis vestris, valde nobis excellentiæ vestræ studium placuisse signamus, atque fratri & coepiscopo nostro Syagrio dirigere secundum voluntatem vestram volumus, &c. Sed res plurimæ resistenterunt, quæ nos hoc interim facere minimè permiserunt. Primum quidem, quia qui pallium ipsum venerat accepturus, schismaticorum errore tenetur implicatus. Deinde quod non id ex vestra petitione, sed ex nobis transmissum voluistis intelligi. Extra hoc autem; quia nec is qui eo uti desiderat, directa ad nos hoc sibi largiri, speciali petitione poposcerat. Et tantam causam nullo modo præbere, sine eius postulatione debuimus, maximè quia & prisca consuetudo obtinuit, ut honor pallij nisi exigentibus causarum meritis & fortiter postulanti dari non debeat. Non tamen ne vestra excellentiæ desiderium, sub prætextu cuiusquam excusationis forsitan videremus velle differre, dilectissimo filio nostro Candido presbytero, pallium prævidimus dirigendum, iniungentes ei ut vice nostra, congrua id debeat observatione tribuere. Vnde necesse est ut ex opere suo, supra scriptus frater & coepiscopus noster Syagrius, facta cum aliquantis * Episcopis sua petitione, hoc sperare, atque eam prædicto debeat dare Presbytero, quatenus dignè eiusdem pallij usum, cum Dei gratia valeat adipisci. Hæc sanctus Gregorius, qui ex antiquo more vult, qui pallium optat Antistes, suppliciter instantèrque id postulet: nec id aliter quàm porrecta solenni feruentique petitione recipiat. Quo ex eius responso regula illa canonica inoleuit, canonis, prisca consuetudo, distinct. 100. hoc

* ad minus
septem, ex
regula an-
tiqua.

tenore præfixa. *Honor pallij non detur, nisi meritis exigentibus & fortiter postulanti.* Vbi glosa hæc notatu digna est. *Sed si fortiter postulet, nonne potest notari ambitio?* Non. quia cum quis iure suo vitur, prodest instatia. c. de pœnitentia dist. 1. c. importuna 72. dist. necnon 1. & 2. q. 6. c. post appellationem. Verum videri posset Syagrius Augustodunensis in hac petitione non usus iure suo. Episcopo enim simplici ius pallij non competebat: quod Metropolitanorum insigne est. At tametsi pallium iam Archiepiscopale ornamentum sit, potest tamen Episcopo concedi ex priuilegio, cap. penult. de præsumpt. Et de facto à summis Pontificibus plerisque Episcopis, non Metropolitanis indultum fuit. v. g. à Marco Papa Episcopo Ostiensi, intuitu competentis ei muneris Pontificem Maximum consecrandi. Ticinensi seu Papiensi, ab Anastasio III. Lucensi in Thufcia, à Gregorio VII. Bambergensi in Germania, à Leone IX. Parisiensi in Gallia (qui simplex adhuc Episcopus cum esset, delatum ultro decus non admisit) ab Innocentio III. & Aniciensis ab Urbano secundo: aliisque Episcopis diuersarum causarum obtentu, & ex mero nutu & beneplacito Pontificum Apostolicæ sedis. Porro cum pallium etsi conferatur personæ, detur nihilominus loci contemplatione, glos. fin. in cap. bonæ 3. de postul. Prælat. potuit seruata sacerdotali modestia & humilitatis cultu Syagrius Episcopus Augustodunensis, hunc splendorem non sibi quæ-

rere, sed Ecclesiæ suæ, ut eam hoc honore nobilitaret. Idque illum in votis habuisse præsertim duo probant. Primum, eximia eius sanctitas, ex qua abdicato deinde ipso Præfulatu, in eremum secessit, ubi exacta sanctissimè vita, carnis è via egressus, cæli iter capeßiuit, exploratæque iustitiæ & gloriæ promeruit ex iudicio Ecclesiæ anniuersarios honores. * Alterum est ipsius sancti Gregorij testimonium, qui satis clarè mentem hanc fuisse Syagrii in ea postulatione declarauit. Sic enim ipsum ea de re affatur, *Non ad superflua elationis pompam, sed pro genio & honore Ecclesiæ tuæ pallium te arbitramur petiuisse.* Immò & eiusdem Pontificis factum, qui pallium ipsimet Syagrio transmittens, potius Ecclesiam quàm Episcopum exaltauit. Reale enim fore decreuit, & perpetuum priuilegium, quod sedi Aduensi ob preces & merita eius Præfulis, tum primum impertitus est. Constituit enim *ut Metropolitæ Lugdunensi suo per omnia loco & honore seruato, Ecclesia ciuitatis Augustodunæ post Lugdunensem Ecclesiam, prima esset prouinciæ Lugdunensis, & hunc sibi locum & ordinem* (quem hodie retinet) *sua*, hoc est Apostolica, auctoritate vendicaret, lib. 7. epist. 112. ind. 2. Pio igitur voto incensus, quo Ecclesiam suam perenni decore exornaret Syagrius, pallij honorem inculpabili ambitu concupiuit, expetiit per iteratas preces Reginæque sororis suæ adhibito fauore, immò Imperatoris etiam Mauritiij auspiciis fretus, subuectusque (quod

* Martyro.
Gallic. in
postrem.
append. p.
1249. vide
elogium e-
iusdem in
ipso Mar-
tyrologij
textu 6.
Kalend. Se-
ptembris.

magis est) præclaris in sedem Apostolicam meritis, ac vitæ insigni sanctimonia, *secundum postulationis suæ desiderium*, vt rescribit ad ipsum B. Gregorius, decus hoc pontificale demum tandem meruit assequi, vt ipse experiretur memorabili sanè exemplo (ex vigenti tunc antiquæ disciplinæ rigida obseruantia) pallium *non nisi bene merenti & fortiter postulanti*, à sedis Apostolicæ summo Pontifice concedi debere, neque posse sine ingenti instantique flagitatione impetrari. Quæ causa enim suberat vt veteres Pontifices, Imperatoris ea in re assensum exigerent? Siquidem Vigilius Papa pallium dare distulit Auxanio Arelatensi Metropolitæ, vsquequo consensus accessisset Iustiniani Imperatoris. Et sanctus Gregorius prædicto Syagrio non concessit hunc honorem priusquam Mauricius Imperator quem consuluerat per suum apocrysiarium, hoc vt conferret ei priuilegium, se gratum habere respondisset. Non vtique quòd pallij pontificalis collatio sit mixti iuris, Imperatorisque à nutu vel gratia pendeat, quod merum est spirituale xenium, religiosum signaculum, & beneficium plenum Apostolicæ sedis. Sed sapienter ita se gerebant in pallij collatione Pontifices, vt Cæsari speciem aliquam honoris, ex eiusdem consultatione impenderent, gratiam eiusmodi magis commendarent, atque simul præscinderent frequentiores ambitus, exque difficultate eliciendi imperatorij assensus, moras dum necerent,

Vigilius
PP. epist. r.
ad Auxa-
nium.

* Sic intel-
ligas autē
necesse est
Valentinian
Imper. ro-
scriptum
pro Anti-
stite Ra-
uennaten-
quo decre-
uit, vt ille
priuilegio
pallij per-
petuo vte-
retur, apud
Hieron.
Rubeum in
Eccles. hi-
stor. Rauē-
nat. Siqui-
dem non

de concessione ipsius iuris & honoris, hoc statutum arripiendum est: sed de assensu tantum & approbatione gratiae, à sede Apostolica, quæ sola pontificale pallium largitur, imperit. Tamē Imper. vel Rex in erectione nouæ Metropolis, ius suum habet.

impellerent ad instantius postulandum, expectantes. Hincque illi etiam sacri obices appositi, 1. vt plenam fidei Catholicæ professionem ad sedem Apostolicam postulator præmitteret, *can. oblatum dist. 100.* idque intra tres à consecratione menses: vnâque pallium peteret, *cap. quoniam. Ibid.* 2. Obedientiam decretis Pontificum sedis Apostolicæ sponderet. *Ibidem.* 3. Iureiurandoque polliceretur se non modò fidem Catholicam seruaturum, at etiam Romanæ ac Catholicæ Ecclesiæ vnitatem, pacem, ac concordiam: *cap. significasti, de electionibus.* 4. Insuper se illicita amoturum promitteret, *can. in ea Synodo distinct. 100.* Denique supplicem hunc libellum (quo obnixè & intensis affectibus posceret hunc honorem) Apostolicæ sedi obtulisset, qui legitur descriptus in lib. antiquo S.R.E. rituum, cap. de petit. pallij. Hâc formulâ. *Ego N. Electus Ecclesiæ N. instâter, instantius, & instantissimè peto mihi tradi & assignari pallium de corpore sancti Petri sumptum, in quo est plenitudo pontificalis officij, &c.* Necessèque est vt schedulam hanc supplicans Antistes syngrapha sua obsignet. Cuius subscriptionis defectu, Ioannes VIII. Papa dudum pallium legitur denegâsse, Wiliberto Agrippenensi Metropolitano imperituri. *Optatum tibi pallium, inquit, nunc conferre nequimus, quia nec paginam tuam propria subscriptione munieris, nec aliquem miseris qui hanc iureiurando firmaret.* *can. Optatum dist. 100.* Sed & ante Ioannem VIII. S. Gregorius eadem ex causa pallium conferre

conferre sæpedito Syagrio, etsi requirente Brunehilde Regina pro eo (eiusdem sorore) prote-
 lauerat, quia, inquit, nec is qui eo uti desiderabat di-
 rectâ ad nos speciali petitione, hoc sibi largiri poposce-
 rat. Et tantam causam nullo modo præbere (addit) si-
 ne eius postulatione debuimus, maximè quia & prisca
 consuetudo obtinuit, ut honor pallij nisi exigentibus
 causarum meritis & fortiter postulanti dari non de-
 beat. Sed cùm ita rigidè agentem S. Gregorium
 pro pallij largitione video audióque: candidè ut
 loquar vix sensa eius capio. Fuit enim summo-
 rum Pontificum humillimus, & qui primus in A-
 postolicis litteris illa cognominatione usus est:
Servus Servorum Dei: quique etiam summæ digni-
 tatis hierarchicæ, sibi delatos ab Eulogio Patriar-
 cha Alexandrino titulos splendidiore, (tametsi
 veros & legitimos) recusavit lib. 7. epist. 3. ind. 1.
 Miror igitur quâ fiat, ut vir hic sanctus, tam hu-
 milis, tamque in Dei oculis magnus, quàm in
 suis pusillus, tamque cupidus modestiæ, quàm
 elationis omnisque vanitatis inimicus, pro pal-
 lij munere concedendo, tanta usus sit in dictis
 auctoritate, seueritate in factis, in réque ipsa
 tanta cautela, tantâque erga Reges & Antisti-
 tes grauitate & maiestate. At vir diuinus fidelis
 Dei seruus, Pastórque bonus Ecclesiæ, suaui me
 voce, hoc in biuio anxium hæsitantemque, re-
 ctum certumque in tramitem reuocans, suæ syn-
 ceræ intentionis propalatione reducit. *Meus*
namque (ait) *honor est, honor vniuersalis Ecclesiæ.*

Meus honor est, fratrum meorum solidus vigor. Etenim vigor ille, quem optabat & flagitabat in Episcopis, erat non solum integritas quæ debet illorum moribus inesse, sed sanitas insuper in doctrina, firmitas atque synceritas in fide. Officium enim Petri successoris est, fratres, hoc est Episcopos (quorum Archiepiscopi sunt apices) in fide, ut commendavit Dominus ipsimet Petro, confirmare, Luc. 22.

Hinc piè & perdoctè redarguit dudum Paschalis Papa II. Reges Siciliae & regni primores, factum eius sugillantes, quo pallium Panormitano Archiepiscopo, concedendo: nunciis suis nihilominus vetuerat ne huic contraderent, nisi prius iuramentum eâ formâ, quâ ab eo exigendum iusserat, præstitisset. Sic enim ipsimet Archiepiscopo conquerenti rescripsit. Significasti Reges & regni maiores admiratione permotos, quod pallium tibi ab apocrysiariis nostris tali conditione oblatum fuerit. Si sacramentum quod à nobis scriptum detulerant exhiberes. & infra. Mirentur in hac causa Dominum nostrum IESUM Christum, qui cum ouium suarum curam Petro committeret, conditionem posuit dicens, si diligis me, pasce oves meas. Si conscientiarum factor, & cognitor secretorum conditione hac usus est, nec semel tantum, sed & secundo, & usque ad contritionem: qua nos sollicitudine oportet tantam Ecclesiae praelationem imponere fratribus, quorum conscientias non videmus? Aiunt: omne iusiurandum in Evangelio à Domino esse prohibitum, nec ab Apostolis

post Dominum, nec in Conciliis inueniri posse statutum. Quid est ergo quod Dominus subsequenter ait: Quod amplius est, à malo est? hoc enim amplius, ut exigamus, malum, nos, illo permittente, compellit. Nōne malum est ab Ecclesiæ unitate, & à sedis Apostolicæ obedientia resilire? & contra Canonum statuta prorumpere? quod multi etiam post sacramentum præstitum præsumpserunt. Et infra: Hoc nimirum malo, ac necessitate compellimur, iuramentum pro fide, pro obedientia, pro unitate requirere. Aiunt in Conciliis statutum non inueniri. Quasi Romana Ecclesiæ legem Concilia vlla præfixerint: cū omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ auctoritatem & facta sint & robur acceperint, & in eorum statutis Romani Pontificis patenter excipiatur auctoritas. Rursūque infra. Cū igitur à sede Apostolica vestra insignia dignitatis exigitis, quæ à beati Petri tantum corpore assumuntur, iustum est ut vos quoque sedi Apostolicæ subiectionis debitæ signa soluatis, quæ vos cum B. Petro, tanquam membra de membro, habere & Catholici capitis unitatem seruare, declarent. Hæc ille lib. 1. tit. 6. qui est de Electione, cap. 4. Quæ memorabilis prorsus Apostolicæ sedis responsio, plena est pontificali vigore, Dominica mansuetudine, Christiana pietate. Genuinéque ostendit, cur instantèr, instantiùs, instantissimè ex veteri Catholicæ more Archiepiscopus pallium, à sede summa sancti Petri requirat.

CAPVT SEXTVM.

De pallij concessione.

COMPELLERE potest Pontifex Maximus Archiepiscopos omnes, ut à sancta sede Apostolica pallium petant, instantiusque sibi dari ex antiquo more deprecentur. At nequit ipse compelli, ut largiatur; pallij enim concessio mera gratia est. Nam ab initio solius summi Ecclesie Pastoris pontificale hoc insigne adeo proprium fuit, ut ne maioribus quidem Patriarchis (sicut ostensum est cap. 2. & 3.) eo uti liceret. Cumque ob spectabilem eorum in Ecclesia gradum illis fuisset decus hoc à summa sede communicatum; subinde etiam Metropolitans indul- tum fuit, ut colligere est ex decreto Pelagij Pa- pæ relato *can. quoniam distinct. 100.* us tamen non statim inualuit, ut hoc signaculo honoris om- nes Metropolitanae gauderent. Cum sanctus Gre- gorius ipsius Pelagij successor, Desiderio Me- tropolitano Viennensi pallium petenti enixe, dare renuerit, quousque ipse per authenticas li- teras, consortium huius priuilegij ostendisset, fuisse à summis Pontificibus suis decessoribus concessum*. At neque cum inualuit consuetudo, ut omnes Metropolitanae (qui postea Archiepisco- pi dicti sunt) hoc honore quasi iure dignitatis potirentur, ita propriè illis hæsit hoc Pontifica- le decus, ut non aliquando etiam simplicibus

*Et S. Ber- nar. in vita Malachie, innuit, in Hibernia duas fuisse sedes Me- tropolitas, quæ ad suam ferè ætatē, pallium nō fuerant cō- secutæ.

Episcopis ex sedis Apostolicæ beneplacito communicatum fuerit, sicut plerisque exemplis superiori capite declaratum est. Et quibus sedes Apostolica pro libito indulgit, iisdem etiam quando libuit abstulit. Sic comminabatur hoc ius auferre & priuilegia cetera, Ioanni Archiepiscopo Rauennensi ob prauam administrationem Simplicius Papa epist. 16. At re ipsa Ticinensis Episcopus, qui ab Anastasio III. Papa priuilegium pallij & peraltæ crucis consecutus fuerat, eo usque iis insigniis potitus est, donec quòd pertinaciùs adhæssisset Ecclesia & Antistes Ticinensis Octauiano Antipapæ, utroque decoro Episcopus priuatus est ab Alexandro Papa III. Denegari autem posse Metropolitæ seu Archiepiscopis petentibus pallium à summo Pontifice, iam pridem creditum in Gallia: ut legere est apud Fulbertum Episcopum Carnotensem, epist. 47. quæ sequenti capite *de usu & auctoritate pallij*, magis aptè proferetur. Interim quoniam de Gallia potissimum scribimus, pallij in ea antiquissimum esse usum, ex sedis Apostolicæ munificentia, qua priscis nostris Præsulibus insignioribus concessum fuit, satis fit in priscis monumentis perspicuum; ex quibus in Martyrologio nostro Gallia obseruauimus datum fuisse ex veteri more à Pelagio I. S. Samsoni Antistiti Doleni: à sancto Gregorio Virgilio Metropolitæ Arelatensi, & S. Syagrio Episcopo Aduensi: à Gregorio I. S. Corbiniano Regionali Episcopo

Acta Alex-
andri III.
PP. anno
1175.

(hoc est gentium conuersioni designato) postea Episcopo Frisingensi: à Sergio, S. Willibrordo Archiepiscopo Ultraiectino: à Zacharia B. Abel Archiepiscopo titulari, Suffraganeo Remensi: & à Leone I V. Hincmaro Remensi Metropoli-
tæ: à Nicolao I. S. Adoni Viennensi: ab Agapi-
to II. S. Brunoni Colonienfi. Habemus autem
ex priscis aliis Gallicanæ Ecclesiæ codicillis et-
iam datum fuisse à Symmacho Papa sancto Cæ-
sario Arelatenfi Præantistiti; à Pelagio Sapau-
do itidem Arelatenfi; à Vigilio, Auxanio, dein-
de & Aureliano, vtrique etiam Arelatenfi; à Gre-
gorio III. S. Bonifacio Moguntino Metropoli-
tæ; à Zacharia * Grimoni & Ariberto, huic Seno-
nensi, illi Rotomagenfi, vnâque præfato Abeli
Remensi, non quidem Cathedraticis Præsulibus,
sed auxiliariis Episcopis. Posteriora non opus
est exempla recensere, quæ innumera sunt om-
nibûsque notissima. Vetustiora sanè ex scripto-
rum auctoritate non habemus. At si coniectu-
ris licet antiquiora venari: à S. Clemente, à quo
S. Dionysius cum missus est, Apostolatum Gal-
liarum traditur suscepisse; crediderim pallium
vnâ fuisse honoris gratia donatum. Id sanè ma-
gis non abludit à verisimilitudine, quàm bacu-
lum à sancto Petro B. Valerio Protopræsuli Tre-
uirensi datum esse: indicia quæ me mouent, qua-
tuor sunt. Primum, ipse honor & titulus Aposto-
latus, quo decoratus B. Dionysius à S. Clemente
tam constanti auctorum testimonio asseritur.

*Nam Za-
charias in
epistola s.
ad præd.
Bonificiū
Mogunt.
tria pallia
mittit, vnū
ad Grimoni-
nem, in ci-
uitate Ro-
domas, seu
Rodomus
(quæ nunc
est Roto-
magus); al-
terum ad
Abel, in ci-
uitate quæ
dicitur Re-
morum.
Tertium
ad Aribertum
in ci-
uitate quæ
dicitur Sē-
nis, hoc
est Seno-
nis.

Secundum, Arelatenſis Archiepiſcopi (cui Eccleſiæ præfuit primò Dionyſius) veruſtiſſimus primatus, cui Vicariatus Apoſtolicæ ſedis, vel ante protoœcumenicum Nicenum Concilium, iam hærebat. Tertium, antiquæ ſancti Dionyſij effigies, quæ pallio ſanè quàm moderno fuſiori, at ſurſum deorſumque replicato, & circumquaque conſperſo crucibus, egregiè inſignitæ ſunt. Quælis vna per antiqua certè, etiamnum viſitur in inclyti eius monaſterij baſilica, columnæ affixa, in ea parte præbyterij, quæ læua eſt ingredientibus. Quartum deinde, inſcriptio antiquiſſima hierothecæ ipſius glorioſi Martyris & Apoſtoli Galliarum, characteribus intimam vetuſtatem ſpirantibus (quos Legati Henrici Imperatoris, tempore Henrici I. Chriſtianiſſimi Regis, cùm nota occaſione, iis expoſita referatæque fuère feretra ipſius B. Dionyſij & ſociorum, perſpexerunt mirabundi ac legerunt) inſculpta, quæ S. Dionyſium Archiepiſcopum, titulo ſanè non umbratili, denominat. Sic enim habet. HIC SITVM EST CORPVS BEATISSIMI DIONYSII ARCHIEPISCOPI. Tametſi enim ætate S. Dionyſij, Archiepiſcopi nomen nondum inoleuiſſet : tamen dignitas ipſa quæ primatum ad minus Episcopalem in certa Prouincia designat, iam erat inter ſacros Paſtores ſtatuta. Vnde antiquarum Metropoleon origines prodière. A quibus matrices ipſæ Eccleſiæ, Hierarchicæ prærogatiuæ honorem, traditæ ſibi religionis au-

Martyrol.
Gall. die 5.
Iunij.

storibus, quasi principibus & antesignanis
 præconum Christianæ pietatis, huc illuc per hos
 diffusorum, semper retulerunt acceptum. Ar-
 chiepiscopum igitur Maiores nostri sanctum
 Dionysium rectè appellitarunt, hocque titulo
 inscripto eius lypsanothecæ honorârunt: non
 quòd Lutetianam Ecclesiam quam ore genuit,
 cruore partam consecrauit meritis gloriosis, iam
 ad Archiepiscopalis, seu Metropolitani, imperij
 decus extulisset. Sed quòd ipse re vera Galliæ
 Archiepiscopus & princeps cælestium in ea
 nunciorum extitisset: & cuius officij, vt obiisset
 omnia primus munia, ita titulos & insignia
 egregiè meruisset; atque etiam fortè pallium
 Pontificale (quod posterì Archiepiscopale vo-
 citârunt) gestasset, sicut traditi sibi singulari pri-
 vilegio Galliarum Apostolatus à summæ sedis
 Pontifice Clemente, genuinum indicium. Quod
 & antiquæ eius imagines, vt dictum est, non me-
 diocriter persuadent. Etenim ab antiquis imagi-
 nibus Sanctorum quàm grauis momenti argu-
 menta eliciantur, liquidum fit satis ex actis VII.
 Concilij generalis, aliàs Niceni secundi. Verùm
 à fusiori exemplorum traditi per summos Pon-
 tifices & suscepti in Gallia pallij per sacros An-
 tistites indagine lubens supersedeo: cum illius
 antiquitas meris quæ non coniecturis nititur, at
 librorum patentibus constat monumentis, ea sit
 quæ annos iam ferè 1200. attingit. Symmachus
 enim qui S. Cæsareo pallium donauit *ex antiquo,*

ut liquebat, more, ante annos 1134. Ecclesiæ Catholiciæ præsidebat. A quo tempore nemo in Gallia Metropolitano iure potitus est, nemo Archiepiscopali honore ac potestate emicuit, quo hoc insigne plenitudinis Pontificalis officij, & confectionis in fide & sacra politia cum Apostolica sede symbolum perspicuum, non petierit à matrice & radice Catholiciæ religionis S. R. E. recipere (cùm placuit summis Pontificibus) promeruerit. Est autem in veteri libro rituum Romanæ ipsius Ecclesiæ, descripta formula, qua missum Metropolitano aut Primati traditur pallium Archiepiscopale per Apostolicum delegatum, hoc sub tenore. *Ad honorem Dei omnipotentis, & B. Mariæ Virginis, & BB. Petri & Pauli Apostolorum, & Domini N. Papæ, Ecclesiæ Romanæ & Ecclesiæ N. tibi commissæ: Tradimus tibi pallium de corpore sancti Petri sumptum, in plenitudinem pontificalis dignitatis, ut utaris eo intra Ecclesiam tuam, certis diebus qui exprimuntur in privilegiis Ecclesiæ tuæ concessis à Romana Ecclesia.* Sed apud Crantizium Eccles. histor. Saxonici lib. 7. cap. 3. luculentior legitur tradendi pallij formula, qua utebantur Legati Apostolicæ sedis, quando Germaniæ Antistites, qui steterant pro Octauiano Antipapa, aliisque, in schismate contra Alexandrum III. legitimum Pontificem, sedi Apostolicæ reconciliabant, & hac sacra decorabant tessera. Hæc scilicet erat: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & in honorem Dei genitricis & in hono-*

rem Apostolorum Petri & Pauli, & S.R. E. & D. Alexandri Papæ, tradimus tibi pallium sumptum de beatissimo corpore Petri Apostoli, ut eorum in confectione Sacramentorum & corporis & sanguinis Domini, & consecratione Ecclesiarum, & Chrismatis, & ordinatione Clericorum, & celebratione Synodorum, secundum Ecclesiæ tuæ consuetudinem. Ita apud Crantzium, quæ amplissima est omnium, huius ritus obeundi formula.

Porro ut nunc conceditur, datur & recipitur palliū, hinc insinuare operæ precium censeo, relatis ex serie Apostolicis codicillis sanctissimi D. Gregorij XV. Papæ, illustrissimo D. Ioanni Francisco de Gondy primo Archiepiscopo Parisiensi, super instanti eius petitione, directis: Pontificiōq. mandato dato Reuerendissimis Episcopis Carnotensi & Aurelianensi, de illius Archiepiscopalis ornamentis, facienda ab illis, vel horum altero (auctoritate Apostolica) ipsimet nupero Archipræsuli traditione, iisdem munificis litteris prælibati summi Pontificis, annexo.

COLLATIONIS

PALLII PONTIFICALIS

Factæ illustrissimo primo Archiepiscopo Parisiensi, litteræ Apostolicæ.

GREGORIUS EPISCOPUS SERVUS SERV-
 VORVM DEI, Venerabili fratri IOAN-
 NI FRANCISCO Archiepiscopo Parisiensi, sa-

Iurem & Apostolicam benedictionem. Cum nos *nuper* Ecclesiam Parisiensem tunc pastoris solatio destitutam, certis rationibus & causis adducti, motu proprio & ex certa scientia, ac de Apostolica potestatis plenitudine, in Metropolim, sedemque Episcopalem Parisiensem in Archiepiscopalem, Apostolica auctoritate crexerimus & instituerimus, præsiciendo te illi in Archiepiscopum & Pastorem, prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur: ac postmodum PALLIUM INSIGNE VIDELICET PLENITUDINIS PONTIFICALIS OFFICII, ex parte tua fuerit à nobis cum ea qua decuit instantia postulatum. Nos tuis supplicationibus annuentes, pallium ipsum de corpore beati Petri sumptum, per venerabiles fratres nostros Carnotensem & Aurelianensem Episcopos, tibi assignandum, per Nuntium tuum duximus destinandum: ut ipsi Episcopi vel eorum alter illud tibi, postquam munus consecrationis susceperis, assignent seu assignet, & à te, nostro & Romanæ Ecclesiæ nomine, sub forma quam eis sub Bulla nostra mittimus introclusam, fidelitatis debita solitum recipiant, seu recipiat, iuramentum. Tu autem illo intra Ecclesiam tuam Parisiensem, illis diebus duntaxat utaris, qui expressi in ipsius Ecclesiæ privilegiis continentur. Ut igitur signum non discrepet à signato, seu quod geris exterius interius serues in mente, fraternitatem tuam monemus & hortamur attentè, per Apostolica scripta tibi mandantes: quatenus humilitatem & iustitiam, dante Domino, qui dat præmia & munera elargitur, observare studeas, quæ suum servant & promouent seruatorem;

dictamque Ecclesiam, sponsam tuam, cures sollicitè, auctore Domino, spiritualiter & temporaliter augmentare. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo vigesimo secundo, tertio decimo Kalend. Aprilis, Pontificatus nostri anno tertio. Infra signatum, L. de Sancey, & aliter, B. Bomcompagnus. M. A. Maffæus.

RESCRIPTVM APOSTOLICVM

Ad Reuerendissimos Episcopos Carnotensem & Aurelianensem, vel eorum alterum,
de collatione prædicta efficaciter exequenda.

GREGORIUS EPISCOPVS SERVVS SERV-
VORVM DEI, VENERABILIBVS FRAT-
RIBVS CARNOTENSI ET AVRELIANEN-
SI EPISCOPIS, salutem & Apostolicam bene-
dictionem. Cùm pallium, insigne videlicet plenitu-
dinis Pontificalis officij, ex parte venerabilis fratris no-
stri Ioannis Francisci Archiepiscopi Parisiensis,
de cuius persona nuper Ecclesiæ Parisiensi, tunc certo
modo Pastoris solatio destitutæ, de fratrum nostrorum
consilio, Apostolica auctoritate, providimus, præficiendo
ipsum illi in Archiepiscopum & pastorem (provt in
nostris inde confectis litteris plenius continetur) fuerit
à nobis CVM EA QVA DECVIT INSTANTIA
POSTVLATVM. Nos ipsius Ioannis Francisci Ar-
chiepiscopi precibus annuentes, pallium ipsum DE COR-
PORE BEATI PETRI SVMP TVM, per vos vel

alterum vestrum sibi assignandum, iuxta formam quam sub *Bulla* nostra mittimus introclusam, per nuntium suum duximus destinandum. Quocirca fraternitati vestrae per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel alter vestrum, pallium ipsum iuxta præmissam formam, eidem Ioanni Francisco Archiepiscopo assignare curetis, & ab ipso (nostro & Romana Ecclesie nomine) sub forma quam vobis sub eadem *Bulla* direximus, fidelitatis debite solitum recipiatis, seu recipias, iuramentum. Formam autem iuramenti quod idem Ioannes Franciscus Archiepiscopus præstabit nobis, de verbo ad verbum, per eius patentes litteras suo sigillo munitas, per proprium nuntium quantocius destinare curetis. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo vigesimo secundo, tertio decimo Kalend. Aprilis, Pontificatus nostri anno tertio. Infra signatum, L. de Sancey, & à latere, B. Boncompagnus. M. A. Maffæus.

Forma dandi Pallium, præscripta ab
Apostolica sede.

AD HONOREM DEI OMNIPOTENTIS,
& beatæ Mariæ Virginis, ac beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & Domini nostri Papæ, & sanctæ Romanæ Ecclesie, nec non Parisiensis Ecclesie tibi commissæ, TRADIMVS TIBI PALLIVM DE CORPORE BEATI PETRI SVMPVVM, plenitudinem videlicet Pontificalis officij, ut utaris eo intra Ecclesiam tuam, certis diebus qui exprimuntur in pri-

*uilegiis ei ab Apostolica sede concessis. Infra signatum,
L. de Sancey, & à latere, B. Boncompagnus.
M. A. Maffæus.*

Forma iuramenti pro pallio præstandi,
secundum vigentem S. R. E.
consuetudinem.

EGO IOANNES FRANCISCUS ARCHIEPISCOPUS PARISIENSIS ab hac hora in antea, fidelis & obediens ero beato Petro, sanctæque Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, & Domino meo, Domino GREGORIO PP. XV. suisque successoribus canonicè intrantibus: non ero in consilio aut consensu vel facto ut vitam perdant aut membrum, seu capiantur mala captione: consilium verò quod mihi credituri sunt per se aut nuntios, seu litteras, ad eorum damnum me sciente nemini pandam; Papatum Romanum & regalia sancti Petri adiutor eis ero ad retinendum & defendendum contra omnem hominem; Legatum Apostolicæ sedis in eundo & redeundo honorificè tractabo, & in suis necessitatibus adiuuabo: vocatus ad Synodum veniam, nisi præpeditus fuero canonica præpeditio: Apostolorum limina singulis quadrienniis visitabo, aut per me aut per meum nuntium, nisi Apostolica absoluar licentia: possessiones verò ad mensam mei Archiepiscopatus pertinentes, non vendam neque donabo, neque impignorabo, neque de nouo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, inconsulto Romano Pontifice. Sic me Deus adiuuet & hæc sancta Dei Euangelia. Infra signa-

tum, L. de Sancey, & à latere, B. Boncompagnus.
M. A. Maffæus.

SOLENNIS
ASSIGNATIO, SEV TRADITIO
PALII

Facta illustrissimo Archiepiscopo I. Parisiensi per
Reuerendissimum Episcopum Carnotensem,
executorem mandati Apostolici.

L EONORIUS DESTAMPES DEI & sanctæ
sedis Apostolicæ gratia Carnotensis Episcopus,
Domini nostri Regis in suis status & sanctiori Con-
siliis Consiliarius: Vniuersis præsentis litteras inspectu-
ris, salutem in Domino. Notum facimus, quòd
nos die datæ præsentium festo Ascensionis Domini
in insigni Ecclesia Parisiensi post celebrationem mis-
sæ solennis ad maius altare eiusdem, in pontificali-
bus per nos celebratæ: ex commissione & manda-
to sanctissimi in Christo patris & Domini Domini
GREGORII diuina prouidentia Papæ decimiquinti
& moderni, nobis factis: illustrissimo & reuerendissimo
Domino D. IOANNI FRANCISCO DE GON-
DY, eadem gratia Archiepiscopo Parisiensi, genibus
flexis coram nobis constituto, ac indumentis, seu orna-
mentis pontificalibus, ac planeta prætiosa induto: Pal-
lium de corpore beati Petri sumptum, IN QVO EST
PLENITUDO PONTIFICALIS OFFICII, VNA
CVM ARCHIEPISCOPALIS NOMINIS AP-
PELLATIONE TRADIDIMVS sub hac forma: Ad

honorem Dei omnipotentis & beatæ Mariæ Virginis, ac beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & Domini nostri Papæ, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, necnon Parisiensis Ecclesiæ tibi commissæ: tradimus tibi pallium de corpore beati Petri sumptum, plenitudinem videlicet Pontificalis officij, vt vtaris eo intra Ecclesiam tuam certis diebus, qui exprimuntur in priuilegiis ei ab Apostolica sede concessis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen. *Provt tenore earundem litterarum commissionis, & mandati ac formæ dandi pallium sub plumbo confectarum, nobis apparuit: prius tamen per eundem Reuerendissimum dominum Parisiensem Archiepiscopum prestitis, & ab ipso à nobis receptis fidelitatis debitæ iuramentis, in talibus præstari assuetis, & in Bulla sui descripti iuramenti, scriptis, per ipsum coram nobis de verbo ad verbum ore proprio lectis & expositis. In quorum premisorum fidem & testimonium has præsentis litteras manu nostrâ obsignatas per Magistrum Ioannem Baudouyn, in Iure canonico licentiatum, publicum authoritate Apostolica, venerabilisque Curie Archiepiscopalis Parisiensis Secretarium ordinarium, fieri & signari, sigillique Camere nostræ fecimus & iussimus appensione communiri. Datum Parisiis anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo tertio, die Iouis prædicto festo Ascensionis Domini, vigesima quinta Maij: presentibus ibidem nobilibus & venerabilibus viris Dominis Dionysio le Blanc, dictæ Ecclesiæ Parisiensis Canonico, & Archidiacono Bryæ, Isaac de Lartigue Canonico Parisiensi,*

siens, Magistris Petro Heudebert in dicta Ecclesia
 magno Vicario, & Petro de Glanderon Canonico san-
 cti Dionysij de passu in eadem Ecclesia Parisiensi,
 pluribusque aliis testibus, ac magna populi multitudine.
 Signatum, I. Baudouyn.

CAPVT SEPTIMVM.

De auctoritate pallij.

IVO Carnotensis lib. i. Pannomiæ, hoc decre-
 tum factum sub Damaso Papa describit. *Quis-*
quis Metropolitanus infra tres menses consecrationis
sue, ad fidem suam exponendam, palliūque suscipien-
dum, ad sedem Apostolicam non miserit, commissa si-
bi careat dignitate. Hoc decretum Pelagius Pa-
 pa innouauit, vt Iuo ipse testis est p. 5. cap. 136.
 Porro Innocent. III. directo ad C. Cardinalem
 sedis Apostolicæ Legatum rescripto, mandauit,
 nec nomen Archiepiscopi posse sibi Antistitem
 vendicare, qui pallium non suscepit. Vnde in-
 scriptio capitis, *Nisi, de auctoritate & usu pallij.*
Per pallium confertur plenitudo Pontificalis officij, &
nomen Archiepiscopale. De nomine Archiepiscopi
 nemo inficiari potest dudum fuisse summi Pon-
 tificis proprium. At deinde ad Patriarchas quo-
 que maiores deriuatum, propter speciem quam
 gerebant *Papalis similitudinis.* Vnde in Concilio
 Chalcedonensi Anatholius Constantinopolita-
 nus Antistes, sicuti Leo Papa, Archiepiscopus
 nominatur: sed Papæ Archiepiscopali nomini,

Et refertur
 can. quo-
 niam, dist.
 100.

titulus additur, *Patriarchæ uniuersalis*. Indulgentiâ deinde summæ sedis, cum pallio, Archiepiscopale nomen Metropolitanis communicatum fuit. Certè in Gallia ante mille annos. Nam in I. Concilio Matisconensi, anno salutis 581. coacto, canon hic editus est serie 6. *ut Archiepiscopus sine pallio Missas dicere non præsumat*. decus igitur nominis, ut dignitatis, pallium Metropolitanis confert. At alia insignia pleraque insuper attribuit, indicia nempe fidei, probitatis, & non honoris solum signaculum, sed & potestatis.

I. FIDEI QUIDEM ORTHODOXÆ, pallium in Archiepiscopo insigne est. Nam ad hoc præcipuè institutum fuit, ut tessera esset & fidei integritatis in suscipiente & eiusdem communionis cum Christi Vicario, Petri successore, summo Pontifice, uniuersalis Ecclesiæ Pastore, & sancta sede Apostolica, omnium Ecclesiarum matre. Præclare sanctus Hieronymus contra Rufinum, *Fidem se dicit tenere Romanæ Ecclesiæ, & ego teneo: ergo utrique Catholici sumus*. Non igitur fides Archiepiscopi poterat in dubium verti, quem videre esset pallio insignitum: notum enim erat ubique, nunquam à summa sede signum hoc sacræ contederationis Archiepiscopo concedi, quin prius fidei confessionem, Apostolicæ sedis regulis congruentem, fuisset ipse apud Romanum Pontificem, solenni declaratione professus. Papam enim (ut dicebat S. Leo) omnes sciebant credito ex officio, & *Apostolicæ fidei, & paternæ*

rum traditionum esse custodem. Fuitque semper in summis Pontificibus veris successoribus Petri, fidei Catholicæ tuendæ incensus admodum zelus, quo æstuans Ioannes VIII. Papa Wiliberto Episcopo Agrippinensi, poscenti pallium, sed cum non plena fidei Catholicæ declaratione & sponse, id pontificali plane vigore & ardore Apostolico recusabat. Optatum tibi pallium (rescribebat illi) nunc conferre nequiuimus, quia fidei tuæ paginam minùs quàm oporteat continere reperimus. Cùm videlicet in ea, nullam sanctarum vniuersalium Synodorum, in quibus fidei nostræ symbolum continetur; nec Decretalium Pontificum Romanorum constitutorum secundum morem feceris mentionem. Et rectè omnino insufficientem fidei confessionem Pontifex admittere recusauit. Vult enim Apostolus Episcopum amplecti eum, qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, potentem esse in doctrina sana, Tit. 1. 9. seruare mandatum sine macula, 1. Timoth. 6. 14. depositum custodire, 20. fidem non fictam habere, 2. Timoth. 1. 2. Immò neque mutilam neque fluxam. Testor coram Deo (scribebat charissimo discipulo idem Apostolus) & Christo IESV & electis Angelis, ut hæc documenta custodias sine præiudicio, 1. Timoth. 5. 21. id est, sine vlla diminutione. Etenim fides Catholica (ait Magnus Leo epist. 52. directæ ad Episcopos Galliæ) nulla est sui parte mutabilis. Quam si qui integram præstare debent, Episcopi sanè quos præfatus Apostolus volebat se præbere exemplum fidelibus, in verbo, in conuersa-*

* Si enim non debet præterire apex à lege: multò minùs à fide, quæ spei est Christianæ substantia, Heb. 11. 3.

*Vide Can.
Glerus v.
Archiepi-
scopus di-
stinct. 20.

tione, at potissimum *in fide*, 1. Timoth. 4. 12. Pastorem operarium esse *inconfusibilem*, rectè tractantem *verbum veritatis*, epist. 2. cap. 2. 15. *Formam sacrorum verborum servare*. Quibus ex regulis, præfatus Leo Magnus optabat *Episcopos eruditione Spiritus sancti repleri*, in iisque cælestem vigere doctrinam, à quibus in Clerum & populum fluente sese plenæ rectæque fidei diffunderent. Quòd si in Episcopis hoc videtur omnino exigendum: multo magis in Archiepiscopis*, à quibus pendent ipsi Episcopi, quique iis debent *in fide & sana doctrina* prælucere, & dum eos ordinant ab iisdem repetere accuratam fidei orthodoxæ professionem. Quos regulariter ipsi Episcopi in dubiis consulere tenentur, etiam antequam Apostolicæ sedis oracula iis liceat expetere. *Leo epist. 91.* Fidei plenitudo Catholicæ in iis ideo debet reperiri. Quamobrem vetus Ecclesiæ disciplina illos obstrinxit, infra tres menses ab ordinatione sua, fidem suam apud Apostolicam sedem integra serie profiteri: & quousque eius plenam synce-ramque formulam præstitissent, pallium non posse consequi: pallij autem defectu, ut Archiepiscopales actus nullos penitus valerent exercere. Cùm igitur ad illos pallium mittebatur, non solum deferabatur sacrum eiusmodi munus in indicium perfectionis Pontificalis honoris, sed in testimonium quoque patentissimum plenitudinis fidei, probatæque à summa Petri sede synce-æ per ipsos editæ, sanæ eiusdem doctrinæ con-

fectionis. Vnde à sancto Fulberto epist. 79. pallium veræ fidei & doctrinæ signaculum, & quasi præmium existimatur. *Pallium Archiepiscopale*, ait, *torques est deuotissimæ prædicationis.*

2. Cùm Episcopus non debeat ordinari *criminosus*, Tit. 1. 7. Valent. Concil. 1. can. 4. sed sit oporteat *irreprehensibilis* : sanè Metropolitæ qui sunt Archiepiscopi, hoc est Episcoporum principes *, debent ab omni flagitio atque à fama peccati & noxæ penitus esse immunes. Vnde enim Apostolus exigebat, vt Episcopus esset non solum in verbo, sed & in conuersatione irreprehensibilis : non in fide tantum, sed in charitate & castitate omnibus spectabilis : magis affectabat vt qui ipsi præfunt Episcopis, qualis Timotheus erat (de quo 2. in epist. ad ipsum cap. 2. 2. 15. & ad Tit. 2. 7.) iis dotibus essent illustres. Et inde est quòd Romani Pontifices, qui Pauli quoque Apostoli simul ac Petri (vt benè asserit * sanctus Bernardus) locum tenent, iis eius regulis imbuti, cùm in omnibus Episcopis lucere optârint, iustitiæ ac castimoniam illibatum decorem, potissimum in Archiepiscopis curarunt, vt eximia innocentiam ac sanctitatis lumina prælucere. Ideoque nunquam pallium iis voluerunt largiri, quos exploratæ pietatis & conspicuæ virtutis nitor non commendaret. Hinc in Codice sacro. Qui pallium desiderat accipere, prius à se remouere illicita promittat, distinct. 100. can. in ea Synodo. A se inquam non modò, sed & à suis, curæ suæ subie-

* Inde & primates in iure, ipsi Archiepiscopi nuncupantur, cap. 3. de foro competenti. cui astipulatur epist. 9. Leonis M. ad Theodor. Foroiul Episc. & rescriptum Benedicti PP. muniticum, quod recitat Hincmarus epist. 6. c. 21. & 24. * Lib. 3. de Consid.

ctis, sicut tenor canonis ipsius ostendit, qui ex epistola sancti Gregorij ad Aregium Episcopum elicitus est: qua beatissimus hic Pontifex, pallium à se ad Syagrium missum, huic tradere illi committit, si prius quàm suscipiat Syagrius promiserit, in Synodo, illicita quæ inhibuerat ipsemet Pontifex per definitionem Synodicam, à sancta Ecclesia remouere. Illicita ista quæ sanctus Gregorius recens inhibuerat, notantur signatè in ipsius epistola ad Brunechildem Reginam, qua Syagrio sæpedito pallium concedit: scilicet, *ne sacri ordines præmio vel gratia conferantur: & ne ex Laicis repente fiant Episcopi.* Vnde habes quo Breuiarij Romani non satis explicatum locum intelligas, in festo ipsius sancti Gregorij 12. Martij lect. 5. vbi sic habetur. *Pallium Syagrio Augustodunensi Episcopo dare noluit, nisi Neophytos hæreticos expelleret ex Gallia.* Neophyti enim illi erant, qui fauore vel pretio, Episcopatus inuadebant, & repente de Laicis antequam in Clericatu militassent, Episcopi euadebant: quos Apostolus ab Episcopatu disertè repellit, 1. *Timoth. 36.* His autem ex ostensionibus, palam est, quanta virtute S. Gregorius eum quem pallio honorabat præstare exigeret, quem sic aliena piacula, volebat sollicitè emundare. Nam hoc imprimis requirebat post synceritatem in fide: vt in moribus quoque illius qui petebat, aut recepturus erat sacrum hoc decus, egregia probitas eniteret. Nec motiuo vrgentiori fuit impulsus sanctus Ponti-

fex, vt Syagrio conferret hanc gratiam, quam ex eo quòd multa eum virtutum decora cohonestabant. *Multa* (ait scribens ad prædictam Reginam) *de prædicto fratre nostro, tam vobis quàm aliis testificantibus ad nos bona perlata sunt: maxime vitam eius Ioanne Regionario ad nos remeante cognouimus, & quod in fratre nostro Augustino fecerit, Redemptorem nostrum benedicimus, quia eum Sacerdotis nomen etiam operibus implere sentimus.* Porro in munifica sua ad ipsum Syagrium epistola, apertè declarat, se honorem pallij illi ob perspicua merita concessisse: vt esset quasi indicium approbatæ & honoratæ in eo à sede Apostolica eximiae virtutis. *Quia dignum* (addit) *perfecto esse credimus, vt cum mentis grauitate, qua Deo propicio te pollere didicimus, habitus quoque exterioris clarior in te cultus accresceret.* Insigne igitur est pallium in Antistite eminentis probitatis & puritatis vitæ à sede summa agnitæ, & illustratæ tam glorioso indicio; vt qui hoc decore pollet, extrinistræ famæ esse aleam, iure ipso censeatur. Est tamen quod illustrissimi Archipræsules, qui promeruerint tam augusto signaculo plenarij Pontificalis honoris, decorari, Apostolici moniti Ioannis VIII. Pontificis Max. ad Wilibertum Colonensem Episcopum perpetuò recordentur. *Pally* (inquit) *usus inter cetera, tantæ virtutis est, vt postquam collatum fuerit, cui confertur omnem de retroactis excessibus calumniam adimat. Non quòd crimina purget: sed quòd tanta debeat esse circumspectio*

conferentis, ut nonnisi iis carenti tantum munus conferre pertentet. Vnde imperfectus est cui tantum donum aufertur: nec potest esse firmus siue perfectus, qui **indumenti* huius sacri non fuerit **adiumenti* collatione firmus & integer: ac per hoc neminem profectò poterit stabilire, vel alicuius dignitatis dono statuere, qui huius religiosi habitus munere defraudatus, ad tantum perfectionis priuilegium peruenire non meruit. In quibus Apostolicis dictis, hoc vltimum hinc specialiter ponderandum est: quod pallium magnum sit priuilegium, seu indicium perfectionis, quâ, qui recipit tantum ornatum, præsumitur merito insignitus. Quapropter Vigilius Papa in epistola ad Aurelianum Arelatensem Præsulem, qua vices ei Apostolicæ sedis more Maiorum delegat pallium docet esse & morum, & omnium bonarum rerum ornatum.

3. Insigne est enim insuper dignitatis & potestatis. Hinc titulus præfixus canoni. *rationis dist. 100. Cum usu pallij aliqua priuilegia debere concedi. Omnino enim* (aiebat sanctus Gregorius) *rationis ordo nos admonet, ut cum usu pallij aliqua simul largiri priuilegia debeamus, lib. 7. epist. 112.* Et priscis quidem temporibus hoc generale erat, ut cui Pontifex summus pallium concedebat, etiam in vna vel pluribus prouinciis suam & Apostolicæ sedis vicem simul committeret. Patet id ex antiquis Pontificum scriptis. Sic Vigilius Papa ad Auxanium Arelatensem Metropolitanum; *Ut agenti* (inquit) *vices nostras pallij non desit ornatu*,
usum

*usum tibi eius, sicut decessori tuo prædecessor noster sanctæ recordationis Symmachus legitur contulisse, beati Petri auctoritate concedimus. Ita & Pelagius Sapaudus itidem Arelatensi: Charitati tuæ per universam Galliam sanctæ sedis Apostolicæ, cui diuina gratia præsidemus, vices iniungimus: usum quoque pallij tibi alacriter affectuosèque concedimus, pariter etiam pallium dirigentes, ut in tanti loci fastigio constitutus præclaro quoque habitu decoreris. Et sanctus Gregorius Ioanni Episcopo primæ Iustinianæ Illyricæ lib. 4. epist. 15. pallium vobis ex more transmisisimus, & vices vos sedis Apostolicæ agere iterata innouatione decernimus. At verò quid ex hac concessione vicariatus Apostolicæ sedis consequeretur, is Antistes, cui cum pallio hæc auctoritas conferebatur ab Apostolico Præsule, quispiam fortè requireret. Id sciscitaturò, respondeo primò; ut causas maiores Apostolicæ sedi per canones reseruatas, hac fretus auctoritate ille discuteret vel definiret. Sic enim scribit præfatus Papa Vigilius ad Episcopos Galliæ. Vices nostras Auxanio fratri & Coepiscopo nostro Arelatensis ciuitatis, charitas vestra nos dedisse cognoscat: ut si aliqua, quod absit, emerferit contentio, congregatis ibi fratribus & Coepiscopis nostris, causas canonica & *Apostolica auctoritate discutiens Deo placita æquitate *Nota: definiat. Contentiones autem si quæ (quas Dominus auferat) in fidei causa contigerint, quòd pro magnitudine sui Apostolicæ sedis magis iudicio debeat terminari, ad nostram discussa veritate perferat sine dila-*

tionem notitiam. Secundò, ut prouidentia Apostolica opem præsentem exhiberet, & etiam ubi cognosceret opus esse, necessarias dispensationes largiretur. Ita enim Pelagius ad Sapaudum Arelatensem. Hinc est quòd nos fraternitati tuæ huiusmodi curas iniungimus, ut sedis nostræ Vicarius institutus, ad instar nostrum, in Gallia partibus primi Sacerdotis locum obtineas, & quicquid ad gubernationem vel dispensationem Ecclesiastici status gerendum est, seruatis Patrum regulis & Apostolicæ sedis constitutis, diuini iudicii consideratione dispenses. Tertiò, ut canones seruari curaret: vnde ibidem Pelagius subdit. Talémque te in custodiendis canonibus sancta conuersatione demonstres, qualem tanti loci decet esse Vicarium. Memor sententiæ B. Pauli, quâ Timotheum discipulum sollicitè Magister informat dicens. Testor coram Deo & Christo IESU & electis Angelis eius, ut hæc custodias sine præiudicio, nihil faciens in aliam partem declinando. Quartò, ut circumspiceret obseruarietque Præsulum ac Cleri actiones, speculationéque sua vice summi Pastoris omnes in officio contineret, iisdémque omni virtutis exemplo præluceret. Hinc sanctus Gregorius ad Syagrium. Oportet ut enixius in cunctis studium se fraternitatis vestræ exerceat, & circa subiectorum actus sit cura vigilans, ut vestrum illis exemplum instructio, & vita magistra sit. Lingua vestra exhortatione discant quod metuant, & doceantur quod diligant. Quintò, cura (ut ait ibidem sanctus Gregorius) congregandæ Synodi: hanc enim (insinuat ipsi

Syagrio) *specialiter vestrae sollicitudini noueritis incumbere.* Id autem potissimum quando res magni momenti emergebat: aut cū sedis Apostolicæ speciale mandatum accessisset, aut promulganda essent recens super quibusdam capitibus à sede ipsa suprema, edita constituta vel præcepta, sicut ex fine ipsius epistolæ elicitur, exque rescripto Vigilij ad Auxanium prælibato. Sextò, vt formatas litteras petentibus ex necessitate, ipsius summæ sedis auctoritate concederet, quemadmodum Pelagius in memorata superiùs epistola decernit. *Scituris (inquit) omnibus Ecclesiastici gradus hominibus, nullam haberi licentiam sine formata tua caritatis ex quacunque Galliarum parte longiores petere regiones.* Ceterum non in Gallia tantum habebat sedis Apostolicæ Pontifex eiusmodi Vicarios: nam ex Christi vicariatu Petro & successoribus concessio: cū omnium cura ad Præsulem ipsum Apostolicum vt Pastorem œcumenicum competeret, is ubiq. per Vicarios omnibus nationibus prospiciebat, fidem seruabat illibatam, communionem necitebat Catholicam, membra omnia sub vno capite continebat, Apostolicam exercebat potestatem, impendebat sollicitudinem, canonicam apud omnes gentes disciplinam conseruabat. Sic ex antiquo more Leo Magnus Anastasium Episcopum Thessalonicensem, Vicarium suum constituebat per Orientem *epist. 84.* Potentium in regionibus Africæ committebat, *epist. 87.* Acacio Constantinopolitano

* Hac de
legatione
egimus,
in lib. de
sacro ritu
præferendi
crucē, &c.
c. 9. § 3. in-
scripto, De
Remensi Ar-
chiepiscopo
natio sedis
Apostolica
in Gallia
Legato, &c.

sollicitudinem Ægypti Gelasius commendabat. Antequam Cœlestinus Cyrillo Alexandrino Patriarchæ speculationem super Patriarchatum Constantinopolitanum vice sui iniungebat, quæ ipse fretus ad Clerum & populum Constantinopolitanum monita mandataque scribebat. Postea verò Hormisdæ, Salustium Episcopum Hispalensem, Vicarium suum per Boëticam & Lusitaniam ordinabat, *epist. ad eundem*. Item S. Remigium per regnum Clodouæi Regis, saluo priuilegio Antistitis Arelatensis, Legatum seu Vicarium sedis Apostolicæ instituebat, (hincque orta quæ fixa manet Præantistiti Remensi prærogatiua natiuæ Legationis* Apostolicæ.) Sic & Vicarium suum per Illyricum, Vigilius Papa iussit esse Episcopum primæ Iustinianæ: cui S. Gregorius ex inito hinc more, *vices quoque suas delegauit can. pallium distinct. 100.* Verum eiusmodi Vicarij sedis Apostolicæ impridem cessarunt, ortis multiplicatisque in Occidente Primatibus: atque Archiepiscopis, parte aliqua huius auctoritatis per diuersa diplomata munificæ summorum Pontificum, donatis. Sed tamen neque Primatibus illa ex integro credita potestas, quæ pridem cum pallio Vicariis sedis Apostolicæ impertiebatur: horum enim auctoritas hodie ferè tota, in iterata causarum Ecclesiasticarum cognitione, quæ ad eos per prouocationem deuoluuntur, conquiescit, sicut in libro nostro *de sacro ritu præferendi crucem Maioribus Ecclesiæ*

Prælati; vbi de Primatibus Occidentis (præsertim autem Galliæ) ex professo dissertamus; clarè est ac copiosè demonstratum: vbi etiam de Legatione natiua Remensis Præantistitis luculenter diximus, quam reuocare ad actum ex mera potentia non ita diu curauit Carolus Cardinalis à Lotharingia Remorum Archiepiscopus, impetrato diplomate vindiciario à Paulo Papa IV. Cuius effectus ad vitam impetrantis circumscriptus fuit, eoque sublato ex humanis omninò euauuit: honorifico tamen nomine (at eo solo) extra Metropolitanum circulum semper vigente; intra verò ipsam Prouinciam cum titulo eiusmodi primatus sua duntaxat in terminatione, canonica auctoritate conseruata.

Ceterum pallium iam non est indicium speciale primitialis honoris, sed proprium insigne Archiepiscopalis dignitatis: quilibet enim primas pallium recipit non vt Primas, sed vt Archiepiscopus. Vnde pallium in iure nusquam Primatiale, sed passim Archiepiscopale nuncupatur. Vide totum titulum *de auctoritate & usu pallij lib. 1. nu. 8. & cap. significasti 4. & ibi glos. 2. de electionibus. & glos. 1. in cap. cum post 46. de electione.* Et meritò quidem Archiepiscopale dicitur, in iure nouo, quia omnibus iam Archiepiscopis commune est, *can. contra morem, distinct. 100.* Et sicut de purpura dicebat sanctus Ambrosius, quæ Imperatores facit: ita pallium Archipræsules, confert enim cum plenitudine pontificalis offi-

cij ipsum nomen Archiepiscopale; adeò vt ante receptionem pallij postulatus vel electus in Archiepiscopum, etiam post confirmationem suam, Archiepiscopi nomen assumere non debeat, *cap. Nisi de auctoritate & usu pallij.* non quòd non sit Archiepiscopus, sed quia perfectam officij plenitudinem ante susceptum Archiepiscopale pallium non habet. Nam in pallio completur auctoritas & potestas Archiepiscopalis dignitatis, *glos. 1. in cap. præcit.*

CAPVT OCTAVVM.

De defectu pallij.

ID verò vt intelligi queat, obseruandum est, siue ordinem siue iurisdictionem spectes in Archiepiscopo, in vtroque ipsum, *quoad actum*, aliquem defectum perpeti, quandiu non suscepit pallium. Nec enim potest de iure conuocare Concilium prouinciale, nec chrisma conficere, nec dedicare Basilicam, nec ordinare Clericos, nec Episcopos consecrare. *cap. quod sicut. §. super eo de electione, lib. 1. tit. 1.* Immò nec se Archiepiscopum nominare, *cap. præcit. Nisi de auct. & usu pallij.* At collatione pallij & susceptione (modò iam Episcopalem sit ordinationem adeptus) ritè & canonicè hæc perficere potest, titulúmque Archiepiscopi pleno iure assumere. Igitur per pallij assecutionem, hæc omnia quæ complent potestatem ordinis, & dant iurisdictionis cumu-

lum, dignitatísque conferunt perfectum decus, Præantistes consequitur. Quod piè & prudenter perpendebat S. Malachias Archiepiscopus Hiberniæ, qui cùm sedi Metropolitæ præesset, & non insignitus pallio (quo ornatu Pontificali eiusdem decessores nunquam donati fuerant) aliquos actus elicere obstringeretur ex officio, qui sine pallio ritè obiri non possunt: mouit hic defectus scrupulum in animum hominis timoratae mentis, de quo sic scribit S. Bernardus lib. de vita eius cap. 9. *Nemo illi dicebat in qua potestate hæc facis: videntibus cunctis signa & prodigia quæ faciebat, & quia ubi spiritus Domini ibi libertas. Visum tamen sibi non tutè satis actitari ista, absque sedis Apostolicæ auctoritate, & Romam proficisci deliberat: maximè quòd Metropolitæ sedi deerat adhuc, & defuerat ab initio pallij usus, quod est plenitudo honoris.* Perficit igitur non modò pallium Archiepiscopale decus, at auctoritatem confert ea obeundi Metropolitæ officia, quæ sine ipso pallio tutè exequi Archiepiscopus non potest ex canonum præscripto, Sanctorúmque iudicio, cui concordat, tam recens quàm vetus, praxis Ecclesiæ.

At inde tamen videri possit sequi absurdum. Nam si electus in Archiepiscopum, confirmatúsque & consecratus, nondum suscepto pallio vrgetur ea exequi pro occurrente publica necessitate, quæ ante susceptionem illi haud sunt permissa: quid factururus sit ita constrictus Anti-

stes? Si enim ea præstare quæ necessitas publica exigit, v. g. conuocare synodum, confirmare suffraganeos & consecrare electos, renuerit: officio deerit suo, defectuque eiusmodi graue detrimentum & Religioni & Reipublicæ irrogabit. At verò *publica salus suprema lex esse debet.* Si verò hæc quæ sunt officij Archiepiscopalis aggredi ausus fuerit, peccabit, etenim in canones impinget, summæque sedis reuerentiam temerabit. Dudum quidem ea se obtulit difficultas extricanda B. Fulberto Episcopo Carnotensi, qui consultus eo in casu ab A. Archipræsule Turonensi, ei hoc tenore respondit ep. 47. *Et nunc gratia Dei sic agitis, cum licet non inconsulti, fratrum tamen consilia captatis. Respondemus itaque vobis, quia si pallium requisistis à Romano Pontifice, & ipse vobis sine causa legitima denegauit, propter hoc, non est opus dimittere ministerium vestrum. At si vestra tarditate nondum est requisitum, cautela est expectare, donec requiratur, ne vos ex improviso præsumptionis arguere possit. Continentur enim quædam reuerenda nobis, in priuilegiis Romanæ Ecclesiæ, quæ propter negligentiam nostram, non facile inueniuntur in armariis nostris.* Hæc ille. Qui cum censet, si Pontifex Romanus absque legitima causa pallium Archiepiscopo illi Turonensi recusauerit, ipsum Archipræsulem non debere præterea ministerium dimittere: non absolute de omni officio Archipræsulis intelligit, sed de magis necessario, & de eo quod non tam est iurisdictionis, quam

quàm ordinis. Si enim ordinem habet Episcopalem Archiepiscopus, nondum pallio insignitus, validè potest Clericos ordinare, Suffraganeos consecrare, chrisma conficere, Ecclesias dedicare. Et arbitratur Fulbertus, quòd si Papa requirenti pallium denegauit sine causa legitima, hæc Archiepiscopus non debeat quæ magis urgent, & minùs differri possunt, ministeria prætermittere. Immò etiam quæ sunt iurisdictionis Metropolitanæ nonnulla, cùm grauis exigit necessitas, eundem posse exequi: vt iudicia exercere, immò etiam si fides periclitaretur, Synodum de fratrum consensu agere: huicque (saltem vt vnus ex comprouincialibus) interesse, si non præesse. At casum metaphysicum hæc responsio supponit. Neque enim vnquam summus Pontifex vlli Archipræsuli pallium postulanti, sine causa iusta negauit, nec aliquando negaturus, præsumendus est. Verùm sine culpa vel postulantis vel conferentis grauis potest mora intercedere: nam poterit v.g. Archiepiscopus mox ac confirmatus est, pallium ritè & rectè requirere, & tamen non assequi, quamquam non fuerit à Pontifice denegatum: potest enim interim Papa mori, diùque Apostolica sedes vacare. Sicut mortuo Cælestino IV. vacauit reipsa Petri Cathedra duobus annis. Tum igitur quæri potest, quid Archiepiscopus qui in mora non est pallium petendi, nec in culpa repulsam sustinendi, & tamen assequi non potest, quoniam nec

Apostolica sedes vacua, tunc foret in facultate conferendi: quid, inquam, urgente necessitate in casibus specificatis iure exequi & præstare queat? Responderi posset ex doctrina Hostiensis *in summa tit. de auct. & usu pallij*, ea quæ stola tantum indutus Antistes obire solet, posse non suscepto pallio, Archipræsulem peragere, ut si calices & vasa sacra consecret, cœmeteria dedicet, ex eademque regula confirmet, nam sola ornatus stola, hoc sacramentum confert Episcopus. Alia autem sunt quæ sine Missæ sacrificio obire, Archiepiscopus ut est talis, non potest. Proinde sine pallio nequit ritè & canonicè efficere: quod intra Missarum solennia, proprium eius signaculum est. Videri igitur ex his regulis, debere illum ab iis actibus abstinere. Sed hoc non satisfacit urgente necessitati, quæ compellere potest Archiepiscopum ordinatum, ea ex officio Metropolitanì præstare, quæ publica saltem commoda deposcunt. Dicunt igitur alij D. D. quorum signifer Nicolaus Tudescus Abbas primùm, dehinc Archiepiscopus, Panormitanus *in cap. Suffraganeis, nu. 11. tit. 6. qui est de Elect.* nonnulla quæ iurisdictionis sunt Archiepiscopalis, posse Metropolitanum, nondum etsi insignitum pallio, urgente scilicet causa necessaria, non quidem per se obire, sed Suffraganeis mandare, & committere ut exequantur, v. g. ut consecrent Comprovincialem Episcopum electum. Item ut conuocent Concilium, quod ta-

1. Cœc. Ma-
ris. c. 6.

men per se, ob signaculi præcipuæ potestatis carentiam, nequit (decenter nimirum & licitè etiam, vt canones ferunt) explere, *cap. Quod sicut in periodo, præterea, de Electione, iam signato.* Quoad ordines verò sacros, potest, qui eos nomine suo celebret, Episcopo cuius committere, vel ordinandis, si premit necessitas, literas dimissorias impertiri. Satis sit igitur ex sacrarum legum præscripto, quod ex defectu pallij nondum suscepti ab Archiepiscopo, Ecclesiastica Respublica nullum possit detrimentum capere: satis enim præstat, qui quod per se, ob legitimam præpeditiōem non facit, per alium legitimè subordinatum, æquè sufficienter agit ac efficit.

Sed inquiet quispiam. *Quid fiet si Archiepiscopus electus quidem & confirmatus, at sacra adhuc tesseræ non ornatus, ea sine necessitate aggrediatur, quæ ipsi non suscepto adhuc pallio Archiepiscopali, ideòque nec ipso nomine solidè acquisito, ex iure Ecclesiastico prohibita sunt?* Respondeo. Si est re vera Episcopus consecratus, ea quæ ordinis sunt, poterit validè peragere, non tamen innoxie, quia incurreret in canones. Verùm si Episcopus ordinem nondum receperit, duplicis fiet piaculi reus: nam & violabit diuinas Ecclesiasticasque leges, & ordinis ac iurisdictionis sacre, munia prorsus sibi illicita attentans, nihil omnino hac præsumptione patrabit. Quærit Azorius, an Archiepiscopus ante pallium receptum, obeundo munera, aliquam iuris pœnam contrahat. Respondet-

que, nullam. At aliter Fulbertus Carnotensis sanctus Antistes perdoctusque censuit. In prælaudata enim sua ad Archiepiscopum Turonensem epistola, monet illum, si pallium nondum requisivit, munera obire caueat, sed expectet donec requiratur, *ne ex improviso arguatur presumptionis à Romano Pontifice*. Præsumptoribus enim illicitorum obuiandum est. *Extrauaganti cum Matth. de hæreticis inter communes*. Et præsumptio crimen est adeo graue, in sacris præsertim rebus, ut sufficiat ad condemnationem, *glos. 1. & 2. in cap. fin. de deposito*. Ideo detestandam præsumptionem sacræ potestatis, ius canonicum astringit, *can. In tantum distinct. 21.* ubi signatè notatur *Dioscorum*, non simplicem Archiepiscopum, at secundum Patriarcham, nempe Alexandrinum Præsulem, à Patribus Chalcedonensis Concilij, idcirco potissimum sine vlla restitutione fuisse damnatum, quod aduersus S. Leonem præsumens, & in contumacia permanens erga primæ sedis Romanæ priuilegium egisset. *Reuerenda enim nobis esse debent* (inquit sanctus Fulbertus) *Romanæ Ecclesiæ priuilegia*: adeoque sacrosancta, ut qui ea contemnere vel impetere ausus fuerit, piaculi immanis reus in Ecclesia semper sit habitus, ut ex decretis Conciliorum, Sanctionibus summorum Pontificum, & Imperialibus regiisque pragmaticis profusè indicauimus in libro nostro *de Episcopali Monogamia parte 2. tota causa 10. & ultima, scilicet à pagina 321. ad 362.* Antiqua

enim est regula: *Canones soluere, esse in Religionem committere*, ex Leone epist. 4. Irreligionisque est reatus, præcepta vel dogmata Romanæ principantis Ecclesiæ contemnere, *quam vox Christi & Maiorum traditio, & canonum fulsit auctoritas*. Ideoque contemptores Sanctionum Ecclesiasticarum Apostolicæ sedis, Romanum Concilium sub Nicolao I. anathemate percussit. Præsumptores autem contra eius auctoritatem ut violatores legum, & sacrorum Canonum, atque temeratores Maiestatis censet S. Bernardus coercendos, *epist. 166. ad Innoc. Papam*. Statuit autem S. Leo præscindendos à communione Apostolicæ sedis, quam spreuerint; & ab officio, omni negata venia, remouendos, *epist. Decret. 1. Qua pœna per sententiam corripì posse Præantistitem, qui ante pallium receptum munera obire præsumeret* Archiepiscopalis potestatis, Azorius demum existimauit, quamuis prudenter subiungat, mitiori quoque pœna posse puniri. Sed in Gallia longè sumus ab hoc discrimine: nostri enim sacri Antistites præ ceteris orbis Episcopis, Apostolicæ sedi & summo Pontifici, quæque debita semper obsequia cum omni reuerentia ac deuotione impenderunt, quorum zelus pro eius tuenda dignitate, ac suprema auctoritate perennis exarsit, cuius iniurias magis quàm proprias se sentire, iam pridem per os Auiti Episcopi Viennensis, in causa Symmachi Papæ asseriebant: *utpote* (aiebant) *in quo ut in vertice sita est salus corporis, & ut in*

Apud Sirmondum
tom. I. Concil. Gall. p. 158.

*Principe, multitudinis status vel ruit, vel consistit. Tantum igitur abest ut signaculum subordinatæ potestatis, tesseram sacræ communionis, & indicium acceptæ ab ipsa summa sede prærogatiuæ Archiepiscopalis, vnquam petere paruipenderint nostri Præsules: quin potius omni ardore ut iusta Petri Cathedræ eiusque successori referrent, nihil magis in votis habebant quam Romam concurrere. Ab his affectibus idem Auitus suam sic orditur epistolam. Primùm fuerat talis status rerum desiderandus, ut ipsi per nos urbem orbi venerabilem, pro dependendis diuinis humanisque expeteremus officiis. Iisque feruor altè ita nonnullorum præcordiis pridem insedit, ut Romam petendi pallij causa personaliter pergerent, quò per manus Christi Vicarij hoc insigni honorari promerentur. Sic legimus in Chronico Autisfiodori, sub anno 1002. de Seuino Archiepiscopo Senonensi. *His diebus Dominus Seuinus Senonensis Archiepiscopus obiit. Hic Romæ per manum Joannis Papæ Archiepiscopale pallium suscepit, quo Antecessores eius infulati sunt.* Ita ferè de Ansegiso qui Carolum Caluum vnxit, memorat Odoranus in Chronico Senonensi, addens, propterea *secundum Papam appellari meruisse.* Pallij enim insigne, est participatio Apostolicæ dignitatis, & communicatio plenitudinis Pontificalis honoris, collatioque eius potestatis, quam Archiepiscopus inter suos comprouinciales habet. Nec enim dici potest Princeps Episcoporum, eo tan-*

tum quod sit *primæ sedis*, hoc est Metropolitanæ ciuitatis *Episcopus*, vt elicitur ex *Concilio III. Carthag. can. 26.* Multa enim etiamnum apud Græcos sunt ciuitatum Metropolitanarum Episcopi, qui tamen non sunt Archiepiscopi. Et diu fuit Antistes Parisiensis, Metropolitanæ ciuitatis (in qua erat etiam prima sacra sedes respectu originis Ecclesiæ, & dignitatis eius proto-
parentis) Episcopus, antequam Archiepiscopus existeret. quod nomen cum pallio honorémque & auctoritatem Archiepiscopalem à summa sancti Petri sede nuper consecutus est *, à qua ceteræ, præeminentias suas, Ecclesiæ Archiepiscopales, earumque Præsules suscepisse omnes, diuersis temporibus & rerum vicibus dignoscuntur. Omnes enim Episcopi, vt in Hierarchia sua passim docet sanctus Dionysius, æquales sunt; ratione scilicet ordinis non autem iurisdictionis. Tametsi enim Hierarchia Ecclesiastica sub Episcopatus vertice Pont. Max. Petri Apostolorum Principis successore, Ecclesiæ Catholicæ visibili (sub Christo apice summo) capite, quadripartitos contineat Antistites: nimirum Patriarchas, Primates, Archiepiscopos (quos promiscuè iam Metropolitanos vocitamus) ac Episcopos complectatur, *Episcopatus tamen* (vt aiebat S. Cyprianus) *unus est.* nam Episcoporum est vnus ordo. *Discretio nominum siquidem* (vt dicebat S. Anacletus Papa) *discretionem indicat maiorum in prælatione iudicij, non in potestate* (hoc est ordine).

* Bullas huius erectionis cum regno diplomate & Senatusconsulto super his sancito, edidimus ad calcem Metropolis nostræ Parisiensis.

Pontificij : epist. 3. quod habent igitur in prærogatiua superioris iurisdictionis Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, seu Metropolitani, hoc non à diuina manat (qua fuit ipse Episcopatus) origine, sed à gratuita concessione, quam ab œconomio illo œcumenico, quem *super vniuersam familiam suam Dominus constituit*, mediatè per Synodos aut Patriarchas, vel immediatè per gratitas summorum Antistitum Christianæ pietatis, & Petri Apostolorum apicis ac pastoris Catholicæ Ecclesiæ heredum concessiones, adepti sunt. Vt enim verè præclarèque scribit Magnus Leo *ferm. 3. de assumptione sua ad Pōtificatum. Si quid Dominus cum Petro commune voluit esse Principibus, numquam nisi per ipsum dedit quicquid aliis non negauit. Et epistola 89. Huius muneris Sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso quasi quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet. Sic intelligitur quod ait sanctus Cyprianus, à sede Petri exortam esse sacerdotalem unitatem. Et quod Iulius Papa scribebat ad Orientales, Romanam Ecclesiam fuisse illis matrem sacerdotalis dignitatis. Cùm enim cura omnium ad illam pertineret, ex iure Apostolicæ successionis & Dominicæ institutionis, onera dispertiuit. Episcopisque à Christo institutis diœceses assignauit. Sed ne multitudine latè diffusa per orbem, vnitas mystici Christi corporis, hoc est vniuersalis Ecclesiæ suo sub visibili capite*

Sozom. l.
3. c. 7.

capite connexio, & fluens ab vna Petri Cathedra, ipsa Christiani nominis communio dilaberetur in partes; diœceses nonnullas nexu Metropolitico colligauit, institutis ferè ab initio Metropolitanis sedibus, quibus Prouinciæ vnus Episcopi, quasi circuli centro lineæ cohærent. Hinc quo vnitas etiam inuiolata inter prouincias vigeret, vna in regione vel gente constituit Primates, qui rursus Metropolitæ, seu Archiepiscopos colligarent; *et ne omnes sibi omnia vendicarent*, his superposuit Patriarchas quatuor, qui *sollicitudinem susciperent Christi gregis ampliorem*, & per quos, quasi per quatuor regia flumina ad vnâ Petri sedem, quasi sacerdotij fontem, *vniversalis Ecclesiæ cura* (aiebat Leo Magnus epist. 84.) *conflueret*: quo sensu sanctus Cyprianus Ecclesiam Romanam ob Petri Cathedram appellabat, *Catholicæ Ecclesiæ matricem et radicem*, quâ, vna, ipsa vniuersalis Ecclesia fit, & in vnitâ consistit. *Ecclesia vna est quæ in multitudinem latiùs incremento fecunditatis extenditur, quomodo Solis multi radij, sed lumen vnum, et rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum, quod ubique diffunditur, nec vnitas corporis separatur.* Cùm igitur Archiepiscopus pallio sumpto de corpore sancti Petri honoratur, fit speciali quodam modo Apostolici solis radius, radicis Ecclesiasticæ vnitatis ramus, pleni fontis sacerdotij riuus; qui sic fluentia sacræ potestatis in alueos sibi hærentes refundit, vigorem foliis coniunctis inserit, splendorem

Lib. de v.
nitate Ec-
cles. & lib.
4. epist. 2,
quæ est ad
Antonianũ
prolixissi-
ma.

astris sibi inferioribus impertit, ut tamen ipse Apostolicæ sedi ut scaturigini pastoralis honoris intimè coniunctus, unde hauset suam plenitudinem refluxu natiuo eam referat; nixus huic radici se robur inde sumere suum recognoscat, atque ab hoc sole fulgorem suum, sese mutuatum perenni influxu, quo radiat sua in terminatione, recordetur. Memórque sit semper se à semetipso, gloriam qua præstat inter Coepiscopos suos, non habere: sed unde pallium quo præfulget inter suos comprouinciales, & petere debet & accipere (scilicet à Petri sola sede suprema,) hinc, ut à centro utique sacerdotalis unitatis & capite Ecclesiasticæ potestatis, Catholicæ communionis matrice, decus hoc suum totum recipere. Etenim hoc titulo solùm (ut de Ruben primogenito suo, dudum Patriarcha Iacob prædicabat, Genes. 49.) *quò maior est in donis inter fratres, maior quoque est in imperio.* Cuius signaculo claret, cum sacro pallio insignitur: caret quandiu illo insigni plenitudinis pontificalis muneris & honoris, non decoratur.

CAPVT NONVM.

De ordinario pallij usu.

VSVM hîc pro iure vtendi & pro ipso actu accipimus: nam hic sine illo non valet *glos. declaramus in extrauag. cum inter nonnullos, Ioan. 22.*

Etenim vsus sine iure est abusus, *glos. non iusta ibidem.* Vnde qui sine concessione legitima pallio vti præsumeret, iure nullo gauderet, immò contra ius præsumens, vt ostensum est, obnoxius canonibus redderetur. Fulcitur itaque vsus iure, & ius etiam vsu seu actu roboratur. Sed quædam sunt iure concessa, quibus pro libito impetrans vtitur: alia, quibus, peccat si non vta-
tur concessis, vbi & quando concessio illi statuit iisdem vtendum esse. Pallium Archiepiscopale huius speciei est. Nam ex quo semel Archiepiscopo est à summo Pontifice impertitum, non pendet à mero nutu illius vsus, adeò vt vbi & quando voluerit, actum vtendi eius iure & honore, Præsul vel eliciat vel prætermittat. Sunt enim in munifico diplomate, quo accipit palliũ à summo Pontifice Præantistes, leges præscriptæ, quibus in certis actionibus & statutis diebus & locis, illo vti pontificali decoro, iubetur. Sunt etiam quibus, eius vsu ipse interdicitur.

1. Pallio enim vti debet Archiepiscopus, quando augustissimum Missæ sacrificium ritu solenni celebrat. Hinc can. 6. Concil. I. Matisconen. *vt Archiepiscopus sine pallio missas dicere non præsumat.* Et ita in diuina illa actione hoc insigni vti iubetur Archiepiscopus, vt communi iure id non nisi ad sola Missarum solennia gestare debeat, vt decernitur *can. pallium distinct. 100.* Idem, auctor huius canonis S. Gregorius, alio munifico suo rescripto, Syagrio declarat: *Pallij te vsu ad*

Lib. 7. ep.
112.

sacra tantum Missarum solennia celebranda, Deo auctore, praeuidimus honorandum. Idcirco aculeatis apicibus Ioannis Rauennatensis temeritatem circa hoc sanctissimus hic Pontifex redarguit, qui extra diuinam litationem sacro hoc ornatu uti, contra communem orbis Christiani morem, & concessionis ipsius legem praesumebat. Illud (inquit) tibi non putamus ignotum, quod penè de nullo Metropolitano in quibuslibet mundi partibus sit auditum, extra Missarum tempus usum tibi pallij vendicasse. Et quod benè hanc consuetudinem generalis Ecclesiae, vestris manifestissimè significastis epistolis, &c. Usarpasse igitur comprobas quod fecisti, &c. lib. 2. epist. 54. ubi postquam acrius hominem perstrinxit, oportere illum cessare iubet ab eiusmodi abusu. Nolumus enim (ait) aliis Metropolitanis, huius te praeberè praesumptionis exemplum. ibidem. Gregorius tamen III. dilatauit parumper usus pallij indultum, sic scribens ad Bonifacium Moguntinum Archipraefulem. Iure tibi sacri pallij direximus munus, quod B. Petri Apostoli suscipiens induaris, atque inter Archiepiscopos, unus, Deo auctore, praecipimus ut censearis. Qualiter autem eo utaris, ex mandato Apostolico informatus agnosce. Itaque dum Missarum solennia agis, vel Episcopum te contigerit consecrare, illo tantummodò tempore eo utaris. Hinc inualuit usus, ut Archiepiscopi Suffraganeos consecrantes palliis, ea in actione utantur. Sed cum ea sine Missae solenni celebratione non perficiatur, indultum ferè in hoc re-

cidit, vt nonnisi intra liturgicam litationem, vtatur, ex eius vigore, quiuus Archiepiscopus. Vbi etiam obseruandum, quòd Papa non edicit vt pallio vtatur quando Missam audiet, sed illam cùm peraget: nec simpliciter quando Missam faciet, at quando eius solennia celebrabit. Ceterum quando etiam Prouincialem Synodum agit Metropolitanus, huicque præsidet, pallium perferre potest, ex glos. intra in cap. pallium distinct. 100.

2. Sed pallij vsus non modò ad Missæ actionem celebrem passim restringitur: at quoad tempus etiam coarctatur, diebus statutis in indulto, communi formula concepto expressis, quæ ipso in iure nouo consignantur. Ita enim habet glossa in cap. ad honorem lib. 1. tit. 8. de auctoritate & usu pallij, sub hac collateralis notatione. *Quibus diebus pallio Archiepiscopi uti possunt?* ad illa verba indulti communis: *ut utaris eo intra Ecclesiam tuam certis diebus, qui continentur in priuilegiis Ecclesiæ tuæ concessis à Romana Ecclesia. Et hi sunt natiuitas Domini: festiuitates S. Ioannis & S. Stephani, in Circumcisione, in Epiphania, in Ramis palmarum, in Cæna Domini, in Sabbato sancto, tribus diebus Resurrectionis & Pentecostes; in festiuitate S. Ioannis Baptistæ & omnium Apostolorum, in Dedicatione Ecclesiarum, in tribus festiuitatibus B. Mariæ, in Commemoratione omnium Sanctorum: in principalibus festiuitatibus Ecclesiæ pallio insigniti Præsulis propriæ, in ordinationibus Clericorum, & consecrationibus Episcoporum, in die*

Anniuersarij illius consecrationis. Quæ sanctio maior ex parte consonat canoni, Pronunciandum, qui serie 1. est, distinct. 3. de Consecratione, desumptus ex Concilio Lugdunensi.

3. Quoad locum, dispositio etiam Canonica omninò peremptoria est: Archiepiscopum non nisi intra Ecclesiam suam solenniter pallio debere uti. In processione enim & quotiescunque foras egreditur Archiepiscopus, pallium deferre iure non potest. *Ita glos. in casu. periodo ult. si verò. Immo textus capitis Cùm super c. 1. tit. de auctoritate & usu pallij, n. 1. Vbi hæc à Clemente III. responsa leguntur. Si verò te sacris indutum vestibus, Ecclesiam processionaliter vel alio modo, exire contigerit, tunc pallio minimè uti debes.. Sed eodem capite dubium aliud eiusdem inquirentis Archiepiscopi resoluitur: quia enim indultum pallij, hanc clausulam disertè tenet; Tradimus tibi pallium, ut eo intra Ecclesiam tuam utaris; hæsitauit ille Archiantistes dubitans, an per Ecclesiam suam, intelligenda esset præcisè Cathedralis tantum sua Ecclesia, vel quælibet diœcesis vel Prouinciæ. Cui respondit gratificando Pontifex (nam fauores ampliandi sunt & odia restringenda) intra quamlibet Ecclesiam illius Prouinciæ, sed non extra, pallio Archiepiscopali illum uti posse. Cui Apostolico responso succinit glos. intra ad c. pallium dist. 100. Et hæc collecta sunt, ex merè canonica de pallij usu, dispositione.*

CAPVT DECIMVM.

De extraordinario usu pallij.

ARCHIEPISCOPVS per quævis loca exempta
 suæ Prouinciæ facienti transitum, aut ad eam
 forsitan declinanti, ut crucem ante se liberè portari fa-
 ciat, benedicat populo, diuina Officia priuatim vel pu-
 blicè audiat, & ea etiam in Pontificalibus celebret, sa-
 cro approbante Concilio (Viennensi scilicet, in quo
 hoc decernebat. Clemens Papa V.) præsentis scri-
 pti serie duximus concedendum. Quæ constitutio
 dubium mouet, an Archiepiscopo cum cruce
 pallium etiam gerere, in locis quibuscumque suæ
 Prouinciæ exemptis, (siquidem de non exem-
 ptis hoc suprà licere est euidenter declaratum.)
 audiendo diuina mysteria, vel celebrando in
 Pontificalibus, ipsa concessione intelligi debeat
 indultum? Nec enim alia ratio videtur gerendæ
 vbique in Prouincia etiam in exemptis locis
 crucis peraltæ, quàm pallij, cum vtrumque si-
 gnum sit dignitatis non solum, sed & potesta-
 tis: vnde Archiepiscopo sicut nefas est pallium
 extra Prouinciam gerere, *cap. ex tuarum s. sub tit.
 de auctoritate & usu pallij*: ita nec crucem subli-
 mem præ se ferre: quemadmodum elicatur ex
 rescripto Alexandri III. ad Eboracensem Anti-
 stitem in *append. II. ad Concilium Lateran. III.*
 Immo sicut ex professo ostendimus toto li-
 bro de sacra ritu præferendi crucem maioribus Ec-

Et rursum
 liquet, ex
 cap. cum
 sis, titulo de
 auct. & usu
 pallij.

clesiæ prælatis, potissimum c. 6. *quod est de Tolentino Archipræsule.* & c. 8. *de ipso Eboracensi*; hinc ex opposito videtur colligendum, quòd ubi Archiepiscopo peralta uti cruce præuia permittitur, à simili, immò à coniunctis, liceat pallium quoque perferre. Verumtamen non sequitur: quoniam ut concessione prædicta Clementis V. Papæ in generali Concilio edita, patet de cruce id esse expressè indultum: ita de pallio constat hoc ei esse specialiter prohibitum. Nimirum in cap. 4. *de auctoritate & usu pallij*, quod incipit. *Ad honorem Dei*, &c. Sanè solus Romanus Pontifex in Missarum solenniis pallio SEMPER utitur, ET VBIQUE, quoniam assumptus est in plenitudinem Ecclesiasticæ potestatis, quæ per pallium significatur. Alij autem eo nec SEMPER, nec VBIQUE, sed in Ecclesia sua (qualibet scilicet Prouinciæ) in qua iurisdictionem Ecclesiasticam acceperunt, certis debent uti diebus: quoniam vocati sunt in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Hac enim clausula, *in Ecclesia sua, in qua iurisdictionem Ecclesiasticam acceperunt*, eos gerere pallium manifestè excludit ab Ecclesiis non subiectis, & exemptis: immò etiam usus inualuit, ut neque crucem (quamvis existant propria in Prouincia Archipræsules) in exemptis Ecclesiis præferre sublimem illis permittatur. Et illustre quidem exemplum contigit tempore Francisci Magni Christianissimi Regis, cum scilicet illustrissimus Princeps

ceps *Ludouicus Cardinalis à Borbonio, Archiepiscopus Senonensis, Abbásque inclyti Monasterij S. Dionysij in Francia*, duplici fruens iure, scilicet Archiepiscopi Prouincialis (Augusta enim Parisiorum Lutetia, in cuius diœcesi situm est nobilissimum illud Monasterium, tum adhuc Senonensis Ecclesiæ ditioni Metropolitæ subiacebat) & Abbatís illius cœnobij, quod notoriè exemptum est à diœcesano, Archiepiscopali & Primatiali imperio, summæque sedi Romanæ immediate (vt aiunt) supponitur: in eo aliquando degens, dum diuina officia in Pontificalibus (quæ Dionysianus ipse Abbas ex priuilegio gerit) in magnis quæ occurrebant solennitatibus celebraret: vt niteret pleno superioris dignitatis apparatu, etiam crucem ante se erigi facere, & pallium gestare Archiepiscopale cœpit. Tunc enim quamquam pro virili non ausi sint Monachi illius regij cœnobij, ei hæc aggredienti (quoniam & eorum Abbas, & quod magis est stemmatis regalis Princeps, & Cardinalis esset,) reluctari: tamen Ioannes Doc, magnus ipsius Monasterij Prior, etsi modestè omnium nomine renixus est, efficaciter nihilominus suis summissis exostulationibus apud perillustrem istum Principem, Cardinalem, Præantistitem & Abbatem egit: vt ab eo literas declaratorias eliceret, quibus satis apertè confessus est ipse Princeps, hoc sibi in præiudicium sui Monasterij (quod agnoscebatur prorsus exemptum) non licuisse, disertèque profitebatur

Casus nobilis.

quicquid in ea re à se fuerat factum, vel fieri possit in posterum ; nullum immunitati, libertati, dignitatique præfati Monasterij detrimentum, vel de iure vel facto intulisse, aut deinceps illaturum. Intendere se porro ut factis eiusmodi nonobstantibus, priuilegia & iura quælibet prædicti Monasterij notoriè liberi, ab Archiepiscopi Senonensis (qui tum prouincialis erat) iurisdictione, suo in robore perseuerent, illibatæque permaneant, sicut extiterant antea : quin declarationis suæ litteras (quarum tenor sequitur) iis voluit nouum adiicere vigorem. Ideoque pro titulo conseruationis perpetuæ in scriniis prædicti Monasterij easdem iussit asseruari ; deinde moriens cor suum in Basilicæ illius gremio, in amoris indicium erga illam perennis, voluit codicillari testamento sepeliri.

Lettres de Monseigneur l'Eminentissime LOUIS DE BOURBON, Cardinal Prestre du tiltre de saint Siluestre, Prince du sang Royal, Archeuesque de Sens, & Abbé de S. Denys en France : par lesquelles il declare que la delation & gestion par luy faite en ladite Eglise de saint Denys, de la haute croix & du PALLIUM, propres marques Archiepiscopales, & indices d'auctorité & iurisdiction Metropolitaine ; ne puissent nuire ne preiudicier à l'exemption & immunité dudit Royal Monastere de saint Denys, dans lequel ses predecesseurs Archeuesques de Sens n'auoient iamais usé desdits indi-

ces de dignité Archiepiscopale, & superiorité Metropolitaine.

LOVIS CARDINAL DE BOVRBON, ARCHEVESQUE DE SENS, PRIMAT DES GAVLES ET DE GERMANIE, Euesque de Laon, premier Pair de France, & ABBE' commendataire de l'Eglise & Monastere MONSIEVR S. DENYS EN FRANCE. A tous ceux qui ces presentes Lettres verront, Salut. Sçauoir faisons que frere Jean Doc grand Prieur de nostredit Monastere, au nom de tous les Religieux d'iceluy, nous a exposé que nostre Monastere de saint Denys notoirement est exempt & subiet sans moyen au saint Siege Apostolique: partant qu'il n'estoit loisible, aussi ne se trouuoit, que nos predecesseurs Archeuesques dudit Sens se soient ingerezz porter en iceluy croix ni user de leur pail, qui sont insignes de superiorité & iurisdiction. Et pource qu'à l'aduenir delation de ladite croix & port dudit pail, pourroient preiudicier aux priuileges de nostredit Monastere, & donner occasion à nos successeurs Archeuesques vouloir continuer delation de ladite croix & port d'iceluy pail, si presentement ne se faisoit par nous declaration, que n'entendons aucunement preiudicier aux droits d'exemption & priuileges de nostredit Abbaye. OUYE LAQVELLE REMONSTRANCE, auons déclaré & declarons par ces presentes, que par ce que dit est, & autres actes concernans le faict d'Archeuesque, que pourrions exercer en nostredit Monastere, nous n'entendons preiudicier aux droits de l'exemption de

nostredite Abbaye, & privileges y donnés & octroyez, lesquels voulons demeurer en leur force & valeur, non obstant chose concernant droit d' Archeuesque, que nous puissions faire & exercer en nostredit Monastere. En tesmoin de ce auons octroyé les presentes audit Doc, Religieux & Conuent, pour estre confirmez & maintenus en leursdits droits & privileges. Donné en nostredite Abbaye ce 10. iour de May 1536. Signé & seellé des armes dudit Seigneur en cire rouge, & sur le reply, PAR MONSEIGNEUR LE CARDINAL, & contresigné MATHRE.

Refert Ro-
regerus
Monachus
in vita S.
Brunonis,
apud Suriū
11. Octo-
bris.

Quo ex diplomate, non posse iure suo Archiepiscopum pallium deferre in exempta Ecclesia insigniter declaratur. Ceterum sicut ubique non utitur pallio Archiantistes, ita neque semper: sed sacrum hoc decus soli summo competit Pontifici, qui Catholicæ Ecclesiæ Episcopus est, solusque toto in orbe Pastor Oecumenicus. Verumtamen singulari prorsus indulto concessisse legimus Agapitum II. Pontificem Maximum, Brunoni Coloniensi, seu Agripinensi Præfuli, ut quotidie pallio (si liberet) uteretur. Idque in gratiam Ottonis Regis Germaniæ, cuius ipse Bruno frater erat: ipsiusque Brunonis viri doctrinâ & sanctimoniâ clarissimi, insignium meritorum obtentu; quibus deinde, folium æternæ gloriæ, cum supernæ cæli aulæ senatoribus, felicibus progressibus conscendit. At exemplum istud singulare est prorsus, nec ad successores ipsius propagatum, nec vnquam aut vsquam traductum ad exemplum reperi.

CAPVT VNDECIMVM.

De multiplicitate pallij.

MIRVM est fanè, cur pallium cùm semel adeptus est Archiepiscopus, id non possit si transferatur ad aliam sedem Metropolitanam transferre: sed nouum petere & impetrare debet, illudque quod reliquit non potest is qui in priorem eius sedem surrogatur Antistes sibi ad vsum vendicare. Id enim expressæ statuunt canonicae Sanctiones, *cap. ad hoc 2. de auct. & usu pallij, & in glos. Consuetudo, in cap. ex tuarum. eodem titulo.* Ratio autem primaria est, quod pallium res est personalis. Ea autem quæ inhærent personis, cum personis debent extinguì, ut innuit *glos. Commodis, in dict. cap. ad hoc.* quo decernit Cælestinus III. *Archiepiscopum alteri Archiepiscopo pallium suum accommodare non posse. Cùm pallium (inquit) personam impetrantis non transeat, sed quisque cum eo debeat sepeliri.* Aliam rationem indicat prædicta glosa, *consuetudo*: nimirum quod pallium sicut fortiter postulanti datur, ita datum fortiter retinetur. Hæret igitur personæ obtinentis, nec alteri potest vllò modo, per eum cui datum fuit, accommodari.

Attamen non tantum pallium personale est, sed etiam (ut eadem habet glosa) locale. Etsi enim conferatur personæ, datur tamen loci contemplatione. Inde est quod non transferatur cum

persona ad alium Archiepiscopatum, sed remanet ibi; quique transit ad aliam Metropolim, nouum pallium debet postulare nomine nouæ susceptæ Ecclesiæ, eadem glos. ibidem. quæ id elicit ex cap. Bonæ 4. de postul. Prælatorum, lib. 1. tit. 5. quo Innocentius III. Papa transferendo Archiepiscopum Colocensem ad Metropolim Stringonensem (principalem sedem Hungariæ) decreto suo hanc finalem subiungit clausulam: *ei licentiam tribuimus transseundi, pallium ei ad nomen & usum eiusdem Ecclesiæ transmissuri*. Vbi duo signatè ponit, obseruatione digna: *nomen & usum Ecclesiæ*. Sponsus enim Ecclesiæ sibi creditæ * est Episcopus, cuius & titulum gerit, & iura induit, & decora possidet vniuersa. Cùm igitur pallium sit Metropolitæ dignitatis, quæ inhæret Ecclesiæ decus: Antistes sanè id Ecclesiæ suæ nomine obtinet; vnde si sedi renunciat quæ hoc fulget honore, hoc etiam excidit iure & splendore. Qua ex praxi Ecclesiastica, Cœlestinus III. cùm licentiam contulisset Ragusiensi Archiepiscopo, ob mortis illi imminens periculum, propriæ sedi renunciandi; sanxit, vt ille in Eboracensi Archiepiscopatu degens, proprio Metropolitæ subiaccrret, & sic in Episcopali ornatu diuina ageret mysteria, vt tamen pallij usu abstineret, cap. ad supplicationem, de renunciatione, lib. 1. tit. 9. cap. 9. Vfus etenim cuiusque Ecclesiæ attenditur. Quia in quibusdam Ecclesiis parciùs, in aliis frequentius vtitur pallio, in Pontificalibus officiis, Antistes. Ideoque

* Ita fusè probauimus in lib. de Episcopali Monogamia

cum Apostolica auctoritate pallium alicui traditur Archipræsuli, in ipsa formulæ ora, clausula **hæc** apponitur; *ut eo utaris secundum Ecclesiæ tuæ consuetudinem.* Nimirum quia Præsul ad honorem Ecclesiæ potius quam personæ suæ, id accipit, ut sanctus Gregorius docet in sua ad Syagrium sæpè citata epistola. Proinde potius usum morè inque suæ Ecclesiæ in hoc sequi debet, quam proprium nutum & libitum; nec enim debet fatigare inferiores. Et quia cum pallium gerit, solenniter celebrat: quod fieri nequit nisi habeat ad decorum Pontificalis culminis primores Clericos Ecclesiæ, sibi in officio sacro assistentes: debet utique cum Capitulo suo convenire, & ne rixæ oriantur ex frequentiori pontificio, sequi quantum fieri poterit Ecclesiæ suæ consuetudinem, suorumque Antecessorum probatum morem. Sed obiiciet quispiam ex dictis. *Archiepiscopus cum transit de sede una ad aliam, pallium quod obtinuerat ad nomen & usum primæ Ecclesiæ, relinquere tenetur. Quare igitur hoc ipso pallio, iam parato, qui ei succedit Præsul, uti non debet, neque potest?* Ratio est quia pallium est priuilegium partim locale, partim personale. Quia locale est cum persona quæ transfertur alibi non transit: quia personale non datur nisi fortiter postulanti, ut suprà ostensum est. Igitur succedenti, ipso iure non competit: sed nouum ab eo ut sit ei personale, propria virtute & instantia est promerendum.

Ira Moli-
neus in sua
(quam di-
cit Papa-
tus) noui-
tate.

Sunt autem qui sedi Apostolicæ infesti pu-
tant, tot excogitatas difficultates in multiplica-
tione palliorum Archiepiscopaliū, ad pecu-
nias emungendum. Et eos tamen non fugere
puto, Apostolicam esse sanctionem latam à S.
Gregorio, & sacro insertam Codici *can. Nouit, distinct. 100.* pro collatione pallij, nihil dari, nec
accipi debere. Nec puto ex largitione pallij au-
ctos adeo Romanæ Ecclesiæ census, ut quid in-
de illi accesserit potestatis, aduersarij eius queant
facile indigitare. His omissis itaque nugis le-
ctori nitide satisfactum iri puto, si dixerō: sum-
mos Pontifices hos apposuisse obices, ut Præsu-
les cohiberent à renunciatione oneris Pastora-
lis, metu priuationis honoris; ambitumque per
hæc obstacula remorarentur transmigrantium
de sede minus insigni & locuplete, ad illustrio-
rem & opulentiorē. Ægrè enim semper tuler-
unt Pontifices Max. huiusmodi cupidas transi-
tiones & mutationes, quæ melioribus religionis
sæculis, etiam in inferioribus Prælatis erant pror-
sus illicitæ & reprobatae; quemadmodum, in *lib. de Episcopali Monogamia*, copiosè fuit à nobis in-
sinuatum *part. 2.*

CAPVT DVODECIMVM ET VLTIMVM

De singularitate pallij.

TA METSI quilibet Maior Patriarcha sit Ar-
chiepiscopus, quo titulo singuli ex illis
qua-

quatuor magnis, dudum honorabantur; palliūque inferioribus Archiepiscopis ipsi tandem communicabant: non tamen ij pallio duplici insigniebantur, sicuti nec duplici sublimi cruce, quam ex cerebro suo mirè finxerunt pictores. Vnitatis enim Sacramentum, in quo fundatur Ecclesiæ stabilitas & vnitas, dualitatem in ipso Petri successore, qui Pauli quoque locum tenet, non recipit. Tantūque valuit semper in Ecclesia significatio, immo vis ipsa vnitatis, vt quicquid binarium sonaret, rigide respueretur.* Hoc ostendere per singula haud opus est: pallium vtique nos constringit. Quod vnaquaque in principe Ecclesia esse vnum: vnūque qualibet in terminatione Episcoporum Principem, id vnicum, ipsa vniuersalis Ecclesia, iamdudum habere decreuit. Adeoque stricto hoc constituit iuris rigore, vt pallium ipsum, sanxerit, Archiepiscopum (quicumque agglutinatus Ecclesiæ propriè vti sponsæ, indiuisus ab ea moriendo deficeret) cum ipso pallio sepeliri. Quod videri possit aliis regulis sacris, ciuilibusque legibus nonnihil alienum, quas designat, *glos. sepeliri in cap. Nisi, de auctor. & usu pallij.* & à decreto sancti Gregorij in Romana Synodo, de dalmatica feretro defuncti summi Pontificis non deinceps imponenda. Sed alia est dispositio de pallio. id enim hærentem sponsæ Archiepiscopum sequitur vsque ad mortem: cuius insignis splendor non potest, nisi cum ipsa vita Archipræfulis ex-

* Ideo duo pallia simul vni eisdemque Præfuli, etiam ratione diuersorum titularū Papa non cōcedit. Sic innuit sanctus Bernar. in vita S. Malachie Archiepiscopi, c. 10.

tingui, & ideo solet cum eo defuncto sepeliri, quemadmodum disertè sancitum legitur, *cap. ad hoc, & ibi glos. sepeliri, & glos. consuetudo, in cap. cum sis, eodem tit. 8. lib. 1.*

Lib. de v-
nit. Eccles.

Cur autem ita fieri sedes Apostolica statuerit, nullibi expressum legi. At rem penitus considerando trinam huic canonicæ dispositioni deprehendi subesse rationem, prima est commendatio *Sacramenti unitatis*, quo Ecclesia sanctificatur & regitur. Nam cum in vna prouincia vnus est Archiepiscopus, vnâque Metropolitana Ecclesia: sic *Episcopatus vnus atque indiuisus* (vt verbis & votis vtar sancti Cypriani) ostenditur: nam vt vniuntur membra corporis in capite, ita in Archiepiscopo Præsules vnus prouinciæ vinculo sacre confectionis confociantur, inque matrice vna Ecclesia, totius sacre terminationis Ecclesiæ, quasi quadam consanguinitates origine, nexûque mystico & fidei & charitatis copulantur. Qui Archiepiscopus côm solus pallio insignitur, singularitas eius dignitatis & connexio Ecclesiasticæ unitatis, mystico hoc signaculo, proculdubio indicatur. Secunda, sed cum pallium sit non modò singularitatis capitis indicium, sed *ipsius personæ* quoque quæ eo decoratur insigne, non modò ad significationem dignitatis, verùm etiam ad testimonium *proprie eius fidei & virtutis*, ita illi debet esse proprium, vt sicut ipsum meritum virtutis quæ personæ vt subiecto inest, non possit per cessionem aut succes-

tionem ad alium transferri. Tertia, quæ præcipua est hinc sumitur, quòd pallium non sit tantum insigne *honoris*, at etiam *oneris*. Ideo per modum circuli humeros pectusque Archipræfulis constringit & inuoluit, vt eo indicio munus ei impositum, longè grauius quàm ceteris Episcopis designetur. Episcopi enim singuli curam agunt solius sibi creditæ diœcesis: at Archiepiscopus totius prouinciæ curam gerit, vnde *can. 9. Antiocheni Concilij*, sic decernitur. *Per singulas prouincias Episcopos singulos scire oportet, Episcopum Metropolitanum qui præest, curam & sollicitudinem totius Prouinciæ suscepisse.* Qua de re eos iterum admonuit sua in Synodo sanctus Martinus Papa & Martyr, *can. 4.* Angitur igitur multa sollicitudine Archiepiscopus, nec enim ei satis est, vt super Clerum & populum propriæ diœcesis inuigilet, sed etiam vt super totam prouinciam, vigilantia oculis intendat perenniter speculantes. *Necessitas enim illi credita est ex ipso primatus debito*, nec minus ad eius tendit reatum, si subiecta ei prouincia in fide aut publicis moribus graue, per eius desidiam, recipiat detrimentum, quàm si propria eius diœcesis ipsius negligentia dispendium in vtroque pateretur. Non quòd *singulariter* gerat Prouinciæ curam, sed *universaliter* *glos. penult. in cap. Pastoralis, de off. ord.* Vnde quoad ea quæ spectant ad commune bonum vel damnum Prouinciæ, debet ex officio intendere, & prospicere sedulò, vt qui

singularem curam gerunt diœcesani Episcopi, suo ritè officio defungantur, strenuèque obeant & impendant, in grege specialiter sibi credito, excubias pastorales, vt fides maneat incorrupta, obseruetur cum decore debito sacrosancta religio, vigeat Cleri & populi disciplina: collapsis enim his fulchris necesse est, non modò singulares diœceses corrumpi tam circa fidem quàm mores, sed cùm facilè serpat vndequaque corruptelæ virus, consequens foret, prouinciæ totius communem statum pessundari, sicque in prouincia sensim religionem ipsam perire. Cruces ideo benè in pallio Archipræsulis expressæ sunt, quas continua in sollicitudine ineunda, circa omnes prouinciæ Ecclesias & Præsules, necesse sit illum perferre: pungique etiam plerisque illis aculeis, qui per infixas acus designantur. nam *quicquid agit agendo repetitur*: & qui circulari hac speculatione fungitur, non potest quin sapè experiat, vt ipse de se dicebat Apostolus, *foris pugnas, intus timores*. De onere autem etiam per pallij materiam admonetur, sicut supra ex Isidori Pelusiota doctrina obseruatum est. Lana enim, ex qua textitur pallium, quod humeris Pontificis imponitur, *uem* illam designat quam Dominus aberrantem quæsiuit, inuentamque *suis sustulit humeris*, vt memor sit Antistes, se Pastoris illius magni typum gerere, qui ouium infirmitates portauit, & saluandarum animarum (quas Christus ipse redemit sanguine suo) sedulam se

2. Cor. 7. 5.

Luc. 15. 5.

procuracionem ex suscepto onere pastorali se acturum ipsi Domino sponondisse; vnde illud Apostoli, *ipsi peruigilant Pastores, quasi rationem pro animabus vestris reddituri, Heb. 13. 17.* Quia igitur vnusquisque sisti debet ante tribunal Domini nostri Iesu Christi, vt recipiat (ait idem Apostolus) *quicquid in corpore suo gessit siue bonum, siue malum;* statuit Apostolicæ sedis prouidentia, vt Archiepiscopus cum pallio suo, insigni scilicet Pastoralis honoris & oneris, sepeliretur, vt se coram Deo rationem redditurum, de animarum sibi commissarum cura districtam intelligeret. Hocque nomine ante Christi tribunal in tremendo iudicio sibi assistendum esse, vt ex illo onere vel honorem perennis gloriæ, vel horrorem pœnæ sempiternæ, pro qualitate factorum tandem recipiat. Quòd si semetipsum non gregem pascere studuerit, lac comederit ouium, & lana eorundem se cooperierit, quod crassum fuerat occiderit, at quod infirmum erat non consolidarit, & quod ægrotum non sanarit, quod confractum non alligauerit, quod abiectum non reduxerit, quod perierat non quaesierit: sed cum aulteritate eis imperauerit & cum potentia, suæque desidiâ fecerit vt abierint oues in deuorationem: tunc certè futurum, vt gregem suum Dominus de manu inuigilis eiusmodi Pastoris, infidelisque serui requirat: eumque grauissimo tam proprii reatus, quàm incuriæ tam exitialis pondere depressum, cum Angelis

Rom. 14.

10.

2. Cor. 5.

19.

Notabilis
observa-
tio.

Ezech. 34.

præuaricatoribus qui principatum suum non seruauerunt, vinculis æternis sub caligine tartarei lacus demergat. Pondus etenim erit huic grauiissimum, ipsa tessera oneris pastoralis, quæ nunc magni honoris est signaculum. Verùm è
 LUC. 12. 42. contra *si fidelis seruus* Domino suo in cura commissi gregis extiterit, tunc decorus & gratus ac glorificandus in eius conspectu apparebit. Pallium quod præferret in iudicium benè exacti laboris, non ampliùs signum erit oneris, sed honoris: *honoris*, inquam, *duplicis*, cuius (vt pronunciat Apostolus) *coram pastorum Principe* dignus erit, eo quòd in Præfulatu peruigil extiterit, atque *in verbo & doctrina* strenuè operando laborauerit. Certè tum enim pro lanea stola, *zonam illam auream* (qua præcinctum ad mamillas se Christus *magnus Pastor ouium & Princeps Pastorum*, loquens per Ioannem dilectum discipulum, Ecclesiarum Angelis, id est Episcopis ad præmium illis laborum indicandum exhibuit) de manu eius percipiet, cùm stella matutina æternæ lucis, & podere perfectæ gloriæ, ac calculo candido immortalitatis, mannâque abscondito omnis suauitatis & felicitatis, lapidibusque pretiosis omnis decoris & honoris. Sed & quia pallium Pastorale, hac in vita onus est, signumque perpetuæ curæ & operationis, eo pacto id deferret ante Dominum quisquis fuerit inter magnos Pastores strenuus & fidelis, vt signaculum virtutis, & pignus amplioris emerit.

tæ gloriæ: quo enim maior fuerit in sollicitudine, in labore, in operatione; eo maior idem erit in æterna illa remuneratione: nam vt prædixit Propheta, dabit illi, in superna Sion, Dominus *coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu*, Esa. 61. 3. *pallium laudis pro spiritus mœroris.*

Finis libelli de Pallio sacro.

SANCTVS SAVINIANVS
CELTICÆ GALLIÆ APOSTOLVS,
Senonensium Protomartyr, ac Antistes pri-
mus.

*Solennitatis Natalis Domini, apud Gallos, insignis con-
secrator, necnon mirificus trophæi Dominicæ crucis
impressor.*

VM PAVLVS Apostolus scribebat
ad Romanos; Petri Archiapostoli
prædicatione, iam in fide Christi fe-
liciter institutos, insigni admodum
eos commendabat laude, quòd tantæ fidei ma-
gnitudine præcellerent ceteris gentibus, vt per
vniuersum orbem non modò illorum fidei dif-
fusa esset celebritas, sed fides ipsa vbique an-
nunciata longè latèque pullularet. *Primum* (in- Rom. 1.
quit) *gratias ago Deo per IESVM CHRISTVM, pro
omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in uni-*

* Tractans
hunc locū.

Ioan. ult.

uerso mundo. Nimirum ait Chrysostomus * *quia ibi Petrus prædicauerat, cuius facta sua Paulus esse ducebat.* Immò Romanorum fidei propagationem (quæ Petro auctore indies vbique dilatabatur) Romanorum (vt parentis facta, iurâque illorum passim adscribuntur filiis) zelo, atque studio augendæ vbique per orbem Christianæ Religionis, Paulus tribuebat. Nam Romæ Petrus consistens, non Romæ solùm procurabat salutem, sed hinc vbique terrarum prospiciens, pastoralis à Domino traditæ curæ humani generis officia, incitatione perpeti promouendæ gentium illuminationis, circumquaque impertiebat: eamque fidem quam intulerat Romanis, quàmque Romani tanta pietatis obedientia susceperant, tantoque ardore in dies adaugebant, circumpositis regionibus non modò, sed remotioribus quibusque Imperij Romani prouinciis, per summissos ablegatòsque Euangelicos præcones disseminare, vt Domini messis cresceret, perpetuis curabat studiis, atque modis omnibus contende-
bat. Nec enim existimare fas est, feruentissimo Christi discipulo, œcumenico Vicario, summoque Apostolo, affectum propagandi eius nomen & gloriam defuisse: cum Iudæis eius iuratis hostibus tantam obscurandi nomen illius, Euangeliumque oppugnandi æmulationem inditam fuisse, referat Iustinus Martyr, in dialogo cum Iudæo Tryphone, vt ipsi obiiciat, ex odio Christiani nominis illos iam olim ex Hierosolymis misisse

misisse per totum orbem pestiferos homines, qui Euangelij cursum omnibus quâ artibus, quâ viribus impedirent, satorésque sementis gratiæ oppriment, vbicumque obuios potuissent reperire. Cuius malitiæ conscios non dubito fuisse Iudæos illos, qui Romæ Paulo victo pro nomine IESV, exprobrabant Christianis *ubique locorum contradici*, Act. 28. 22. Est enim perpetuus diaboli conatus *vias Domini rectas subvertere*, Christi- Act. 13. 10. stóque & illius nunciis contradicere, atque bono semini quod feminant, superfeminare zizania.

Petro itaque satagente dum Romæ fundamenta religionis collocaret, vt ædificium non modò altè assurgeret, sed latè quoque dilataretur: cooperariis tam extra quàm intra utebatur idoneis, tantóque pluribus quanto validiores manus tantæ molis structura exigebat. Templum enim Dei ædificabat patentissimum sapientissimus hic architectus, quod ambitu suo terrarum orbem complecteretur: gregémque ex omnibus gentibus aduocabat, vt collectis in ouile vnum innumeris ouibus vndique dispersis, vnus Pastor omnibus superintenderet. Gal- Ioan 10. 26. 21. 15. & 16. lia in conspectu erat, regio amplissima atque perinsignis, quæ Romam ipsam extremum in discrimen dudum adduxerat: cui subigendæ diu enixéque illa institerat, cuius vix tandem subactæ robore, imperium ipsum Roma fulciebat. Hanc igitur in amplissimam Prouinciam non potuit Petrus (omnia cæteroqui curans) sollici-

*Lib. cont.
Iud.

Ma 9.

tudinis suæ Pastoralis obtutus non intendere. Cum enim regnum Christi instruendum esset ex omnibus gentibus & populis: *diuersas*, vt Ter- tullianus ait, * *Galliarum nationes*, Galliâsque ipsas imprimis, sine quibus nec Romæ imperium stare potuisset, Christi subigere sceptro operæpre- tium erat. Atque in Imperij eius prouinciam quã- tocius vendicare. Videbat enim in spiritu, fu- turum, cælestis regni in terris conditor, vt sum- ma quam Romæ religionis sedes constituebat, hoc maximè subsidio fulta, contra impiorum quosuis impetus, inferorûmque potestatum fu- rorem, in finem vsque sæculi ineluctabilis pos- set persistere, præcipuûmque hinc illi & robur & decus post supernam opem accessurum. Im- pellente igitur Spiritu sancto beatissimus A- postolus, in tam amplam messem operarios stre- nuos statuit emittere: vocatisque Sauiniano & Potentiano Apostolicis viris, cum eiusdem spi- ritus & gratiæ hominibus Trophimo, Martiale, Sixto, Sinicio aliisque plerisque iisdem simillimis auxiliariis, opus hoc committit, vt præcipuam Romani Imperij prouinciam, inclytam Galliam, suos ob oculos positam, ad Christi iugum salu- tare festinent adducere: expurgatâque exitia- libus superstitionibus, religione, fide, iustitia, vir- tutéque omni excolere curent: *ac iacentes in te- nebris & umbra mortis* tot populos illustrare agni- tione diuinæ lucis, & spe salutis æternæ, erigere ad piam & beatam vitam ocius aggrediantur.

In Alpinam igitur Galliam, *Trophimum* (quem postea Paulus hanc plagam percurrens, Arelate primum Antistitem constituit) cum nonnullis adiutoribus ablegat, * *sicut notum esse omnibus Gallicanis regionibus*, Episcopi Comprouinciales antiquæ huius Metropolis iamdudum scribentes ad Leonem magnum grauitè testantur. In Aquitaniam iubet proficisci Martialem: Sixtum Sini-
ciúmque Belgium petere. Celtarum autem communem curam suscipere, Sauiniano Potentianoque cum Albino præcipit: ac ut eò rectè contendat, mox à se profecti, ubi regionis cuiusque caput erectum conspicerent. Singuli igitur Apostolicis eius monitis instructi, ac corroborati benedictionis diuinæ præsidis, ut pastoris summi compleant mandata, signatam sibi in partem cuique suam laboris, læti alacresque aduolant. Sauinianus cum Potentiano symmystisque aliquot egregiis Celticæ Galliæ meditulum & *Metropolim urbium antiquam Senonam* citius adoriri (centrum scilicet quo circulum deinceps facilius ambiant, amplissimæ regionis) celeri cursu attingere statuunt. Nescire me non abnuero, vnde acceperit doctissimus Genebrardus quod in Chronographia scripsit sub annum Christi 66. Sauinianum cum Potentiano à S. Trophimo Arelatensium protomysta, Senonensem ad Metropolim transmissum. Certè Episcopi comprouinciales Arelatensis prouinciæ in supra commemorata ipsorum ad B. Leonem epistola, iuua-

* Episcopi prouinciæ Arelat. in ep. Synodica ad Leonem I. PP. Inter eiusdem PP. opuscula.

re videntur nonnihil hanc opinionem dum as-
ferunt, per sanctum Trophimum à B. Petro mis-
sum, Galliarum regionibus bonum semen fidei & reli-
gionis infusum, idque ab hoc rivo fidei quem ad nos,
inquiunt, Apostolica institutionis fluentia miserunt, per
plurima subinde loca, sacerdotes accepisse. Idque sa-
cro sanctae ipsi Ecclesiae Romanae astruunt non fuisse in-
cognitum. Patrum tam magnae auctoritatis, quam
venerandae antiquitatis, absit ut audeam testimo-
nium adeo celebre tantillum inficiari. Fieri po-
tuit, ut ab eodem Archiapostolo, missi supra cen-
siti Galliarum in fide parentes, Arelate in ipso
primo regionum ingressu, parumper substite-
rint, communibusq. consiliis inter se decreuerint,
quò quisque tendere, quibus viis creditam pro-
vinciam adire, quibus deinde modis ac mediis
uti ad illam facilius feliciusque Christi subigen-
dum oporteret. Sicque non incongruum fuerit
dicere, Sauinianum Potentianumque à Tro-
phimo Senonam directos, quòd eius fortè con-
silio persuasi fuerint ad Metropolim hanc per-
illustrem, relicto curae suae proximiori Lugdu-
no (Celtarum primo apice) in ipso limine ope-
ris, impetumque primo Apostolici fervoris adoriri.
Nec enim inferiores Trophimo illi erant, qui à
plerisq. etiam ex 72. Domini discipulorum ordine
sunt asserti: quicquid sit, Petri summi Apostolo-
rum pariter symmystae, ac suffragatores, pari au-
toritate essent missi ac praediti. Tametsi etiam
nonnulli sint qui Sauinianum, Apostolatu Gal-

lico donatum à Petro affirmant, quem honorem etiam Trophimo alij voluerunt vendicare; cuius iure, Arelatensem Ecclesiam intra Gallias primum in sacerdotio, veteres illi Episcopi scribentes ad S. Leonem habuisse contestantur. Cuius quidem dignitatis nec umbram hodièque retinet Ecclesia Arelatensis. At Senonensis, nomen etiamnum priscae prærogatiuæ seruat, cum aliquo eius tituli splendore. Quem decorem Apostolo suo Sauiniano meritò acceptum refert, qui cum Potentiano fido assecla strenuòque adiutore, Altino quoque comitante eò progressus, cum fidei lumine, ingentem gloriam Senonibus attulit ac felicitatem.

Quamquam verò nesciat, ait sanctus Ambrosius, *tarda molimina gratia Spiritus sancti*, quâ inflammati erant illi æternæ salutis præcones ac sponsores: cum proficiscerentur ardenti cursu in destinatam urbem, iamque appropinquarent, non sine diuino nutu, aliquantula morula fuere detenti. Dies enim Natalis Domini tunc imminebat, cum agrum Vastiniensem Senonibus ferè suburbicarium, ingressi, eo in loco solitario qui antrum Bethlemitanum dici postea consuevit, Ferrariarumque celebre cœnobium demum conditum est, vbi prope Lupa amnis in Sequanam fluit; subsistendum censuerunt, vt debito cultu tam solennem diem, quo reparationis antiquæ, redemptionis nouæ, felicitatis æternæ primordia recoluntur, piè reuerentèrque transi-

gerent. Dum igitur intendunt vigiliis, ieiuniis & orationibus, ipsa nocte qua ortum solis iustitiæ in sanctis meditationibus præstolabantur; repentino affulgente in terris lumine, ipsa hora qua Christus natus est, idem Dominus, in præsepio positus circumstante Matre eius sanctissima, & beato Ioseph, apparuit; ea prorsus forma ac situ, quo cum natus est in Bethleem existebat. Angelica etiam melodia personuit, easdem laudes quas superni illi tunc occinebant spiritus replicans. Quo cælesti viso & auditu animati magni illius sacramenti pietatis inspectores, à tam fausto auspicio diuinum opus aggressi sunt. Totóque ore & pectore effusi in præconia Deitatis, incolas accolásque tractus huius ad agnitionem diuinæ Maiestatis & misericordiæ vocauerunt ac induxerunt. Primæ cælestium negotiatorum stationis, fortunatus hic successus fuit. In cuius perpetuum monimentum ædiculam in honorem nati Saluatoris, & eius beatissimæ genitricis ibidem extruxerunt, cui Bethlehem nomen suauissimum atque sanctissimum (quo hactenus nobilis illic quæ regia munificentia ac pietate succreuit moles, insignita nitet) indidère, Altinóque collegæ, plebis Christo illic à se collectæ, curâ pastorali demandatâ: ipsi hinc digressi, ad ciuitatem Senonensem quæ susceptæ mysticæ expeditionis scopus erat, cum fausti progressus non inani fiducia accésserunt.

Fabulas me narrare pias, dum ista refero re-

feroque nonnulli etiam pij censores existimabunt : quin anilia commenta ineptaque hæc alij appellabunt , quibus nihil sapit quod auitam pietatem redoleat , quicquidque fulcit auitam religionem ; hoc est veram & Apostolicam antiquæ Ecclesiæ (quæ vna Catholica est) fidem , Galliæque Christianæ primam originem , pædagogorumque eius primorum in Christo dignitatem ostendit ; perpetuo odio est atque ludibrio. Hos monitos velim , si non amplioris modestiæ , saltem maioris æquitatis. Dicit Dominus in Euangelio , *stabile esse oportere omne verbum firmatum duorum vel trium testium suffragio*. Plures hîc longè proferam , inter quos duo sunt omni exceptione maiores , qui quæ suprâ à me narrata sunt , expressa assertione sua muniunt , autentico diplomate. Hi sunt SANCTVS REMIGIVS Francorum Apostolus : & quem in Christo regeneravit , quin & fide informatum peperit æternæ salutis , & Christianæ religionis ingenti accremento ac gloriæ , CLODOVÆVS MAGNVS , Protochristianus Rex noster. Comuni enim vtriusque astipulatione , asserta quæ suprâ à nobis relata sunt demonstramus , probatissimæ Syngraphæ ipsius Regis patienti exhibitione.

DIPLOMA CLODOVÆI,
*primi Francorum Christiani Regis, de antiquitate
 & sanctitate Bethlehemitanæ cryptæ & Ecclesiæ in
 Vastiniensi agro; factâque ibidem ab ipso rege, cele-
 bris Ferrariarum Monasterij, in honorem beatissimæ
 Virginis Dei genitricis, Sanctorumque Apostolorum
 Petri & Pauli, fundatione.*

*Ex Scriniis dicti Monasterij Ferrariensis
 in diœcesi Senonensi.*

IN NOMINE SANCTÆ ET INDIVIDUÆ
 TRINITATIS CLODOVEVS REX FRAN-
 CORVM. Notum fieri volo omnibus sanctæ matris
 Ecclesiæ fidelibus, quod cùm certus factus fuero de
 pietate sacelli Bethleemitici, fundati in honore Dei ge-
 nitricis, à Sauiniano & Potentiano
 * Coffino, Paterno & aliis ex Christi discipulis
 idque per charissimum REMIGIVM
 Rhemorum pastorem, QUI MIHI ILLVD VERVM
 ESSE PRO CERTO AFFIRMAVIT, & ita eue-
 nisse, cùm scilicet Christus ascendisset calum, Petrus
 & alij Domini Apostoli per totum orbem terrarum
 dispersi sunt: quemadmodum, & septuaginta duo alij
 Discipuli, E QVIBVS CVM ALIQVI IN GAL-
 LIAM VENISSENT, de quibus Sauinianus, Poten-
 tianus, Coffinus & alij, antrum seu cellulam in pago
 Vvastiniensi construxerant, in quo possent vota Do-
 mino reddere, & preces fundere. Et ipsis itaque oran-
 tibus sub nocte, magnus splendor * totum locum **

* fortè &
 melius Al-
 tino.

* deficit,
 circa.

** fortè,
 ubi erant.

. ortus est, quicquid diuinum habebat in se:
 & inter hæc ecce nascentis Christi, Virginis & Ioseph
 imagines in aëre apparent, quemadmodum etiam bos
 & asinus, quos Christi natiuitati adfuisse

Angelique carmen natale Christi Domini concinen-
 tes, GLORIA IN EXCELSIS DEO. Ostendens
 Deus se in hoc loco velle venerari. Quibus rationibus
 & quotidianis quæ in eo fiunt miraculis. Ego, duce
 Spiritu sancto cognoscens, loci angustias, tantam fide-
 lium multitudinem continere non posse: pro mea in Dei
 matrem (quam humiliter in hoc sacello precatus sum)
 pietate, statui pro regia liberalitate, templum augustum
 & maius construere in honore Apostolorum principum
 Petri & Pauli: cuius antequam discederem fundamen-
 ta ieci, & quod postea Deo fauente perficiam. Et quia
 in dicto sacello, cellula seu antro B. Mariæ de Beth-
 lehem, inueni anachoretas iustè & piè viuentes, pro re-
 medio & salute animæ meæ & filiorum meorum, dedi
 illis quicquid in Vastinio possidebam. Quibus etiam
 dedi ius nundinarum siue feriæ, die BB. Apostolorum
 Iunio, vel quando Quæ autem dedi volo

esse pro sustentatione seruorum Dei & pauperum. Ma-
 numissimus etiam in eorum gratiam & fecimus liberos
 esse omnes, oppidi in quo habitant incolas, tam natos
 quàm nascituros, tam mares quàm fœminas qui in
 B. dictorum Anachoretarum vel ser-
 uorum Dei viam degent, quam regia auctoritate vi-
 dimus, quàmque ita examinari volumus, à vado Tur-
 rellæ, vsque ad nemus, & ad terram quæ dicitur Gro-
 letum, vsque ad terram de Brouilla: vsque ad terram,

Et ab illo campo Girauldi, sicut via vadit quæ dicitur, Mali consilij, usque ad aquam quæ dicitur Clarea, usque ad terram Et nemus quod dicitur.

Casueti: usque ad vallem quæ dicitur vallis Geraldæ, Vadiens usque ad fontem Butory: usque ad Lupam.

Et sicut aqua quæ dicitur Lupa. usque ad prædictum vadum Turrellæ. Quod ne obliuiscantur,

hoc scribere volui, omnibusque testari me hoc Omnipotenti Deo pro meis peccatis obtulisse. Quemadmodum

B. Mariæ Dei matri Et Apostolorum principibus.

Data sunt hæc in antro beatæ Dei matris Et Aposto-

*principum. lorum *principibus. Data sunt hæc in antro Bethlehe-
*Maccolo, mitico præsentibus Morilico * Abbate anno.

rectius. vi-
de infra.

Remigio Remorum Antistite, Eraclio Senonensium Præsule indiçtione.

Quod verò genuina sit hæc chartula regia, inde patet, quod eius autographum in ligneis tabulis exaratum, tantæque quam notat antiquitatis index, in archiuis nobilis illius Monasterij ab eo tempore quo instauratum hîc refertur, religiosè custoditum, depromptum demum è scriniis ab Eminentissimo Cardinale Turnonio, regalis illius cœnobij Abbate, anno 1547. ad defensionem iurium sacrae huius domus exhibitum fuerit in iudicio: visum lectum, inquam, & examinatum, in solenni Iudicium confessu die 26. Ianuarij in Præsidiali Curia Magistratus publici Senonensis: cum Bullis summorum Pontificum Gregorij II. Leonis IX. Paschalis II. Alexandri, Innocentij item II. Eugeniique III. Et Regum

Christianissimorum plurimis diplomatibus, illi annexis & succinentibus: Regio fisci vindice præsente, inspiciente, nec reprobante, at admittente, & huic titulo congruenter requirente, ut regalis foundationis in ea declaratae, iure, honore, priuilegióque protectionis ac immunitatis, ipsum Ferrariense Monasterium intemeratè potiretur, nec vnquam deturbaretur aliqua, in hac, expressa donatione. Et certè hanc Chartam ob ipsius concessionis celebritatem, & venerandam antiquitatem, auctorisque illius Clodouæi Regis I. Christiani augustam memoriam, ut fundamentalem, præcipuúmque titulum illius Monasterij, quoties iura illius, immunitates, priuilegia impetebantur, mox ascetæ sacri huius conuentus in subsidium iuris, Regiæque foundationis prærogatiuæ indicium, ac tutelæ gratiam & præsidium, in medium proferebant: hocque fulti regali programme (quod CHARTAM CLODOVÆI REGIS ex maiorum vsu nominabant) aduersariorum in litigio impetum sæpè sæpiùs refregerunt, factaque tecta seruari Monasterij sui iura in eo signata, & inde elicitâ, Iudicum legali sententiâ, huius intuitu & vigore obtinuerunt. Quid quod adeo authentica hæc Clodouæi Charta communi ex fama habebatur, ut huius apographi productione coram Iuridico Senonensi, euocatos ipsos monachos Ferrarienses, euicerit veteranus quidâ miles dictus le Blanc, cui Rex Franciscus Magnus in eo cœnobio ex iure

regiæ foundationis, locum laici fratris in gratiam exactæ strenuè militiæ assignauerat, quémque illi Monachi denegabant exemptionis ius aliunde prætexentes. Decretum enim fuit Præsidiali iudicio, postquam autographum Clodouæi auctoris prælibatæ Chartæ etiā visum fuit, & ab Actuario Senonensis Prætorij recognitum; Cœnobitas ex ipso titulo regiæ fundationis, obstringi; rescripto Francisci Regis, qui fundatorem primum Clodouæum iure ipso diadematis repræsentabat, obsequi & parere. Fuit autem in Feriis sancti Andreæ lata hæc sententia, anno iam signato.

Facit insuper ad germanitatem Regiæ huius Clodouæi syngraphæ roborandam, alia vetus Chartula antiquo vulgari idiomate Gallico conscripta, iampridem reposita in scriniis dicti Monasterij, cuius nota ad oram apposita confectio- nis ipsius tempus anno 1163. assignat, tam fundationis eiusdem quàm instaurationis testatrix. Narrat etenim serie satis fusa, accessum ad hunc locum Sanctorum Sauiniani & Potentiani, miraculúmque ibi in Natali Domini cælitus factum, & consecrationem antri illius seu cryptæ sub titulo NOVÆ BETHLEHEM, ritu Christiano peractam à sanctissimis illis symmystis. Dehinc subiungit de Clodouæi ipsius loci instaurationis, & sequentium Regum erga antiquam illam ædiculam Dei Genitricis parientis pio affectu ac deuotione. *Li Rois Clodouee le premier Roi Chrestien en France, & li Rois Dagoberts fils du Roi*

Clotaire, aymèrent mout & fonderent vne Eglise S. Pierre, pour la deuotion des choses susdites & deuissées, & ils donerent mout de leurs biens, &c. Præterea legitur in peruetusto rituali illius Monasterij, quemadmodum Dagobertus secundus eodem incensus, quo primus, pietatis ardore, multa etiam huic domui sacræ dona impertierit: egeritque sua supplicatione apud Gregorium II. Papam, vt specialibus fauoribus tam venerabilem locum decoraret. Qui Apostolicis codicillis omnia huius priuilegia munivit, atque auxit, inque primi fundatoris intuitum, quem sciebat *Missum fuisse S. Petri*, præter veniarum amplissima munera, commisit pro pretiosissimo xenio, volam*, seu palmam gloriosissimi ipsius Apostoli Petri cum vno clauorum quibus cruci affixus, *Passioni Dominicæ* (vti Tertullianus loquitur) fuerat Romæ adequatus. Cuius munifici diplomatis originalis schedula, in Chartulario sæpediti Monasterij, etiamnum asseritur illæsa seruari. Sacristarum autem illius loci prisca indices sacrosancta hæc munera hinc accepta & deposita, ibi diligenter obseruari, consueuissèque magna religione fidelibus exhiberi, & conspici à piis sacræ illius ædis visitoribus, donec demum hagiomachi, tam pretiosa pignora cum innumeris aliis sacris monilibus diripuerunt, cum anno 1568. ineunte, 13. scilicet Februarij, quo in Ferrariense oppidum irruperunt, Monasteriumque diris stragibus sacrorum hominum re-

* Nota

In præscripto

pleuerunt, impiis ausibus ac præscindendis (quia sacrilegis) manibus dissipauêre, non tamen sine vltionis diuinæ significatione tam subita quàm perspicua. Ceterùm hæc satis supérque conferunt ad Chartæ Clodouæi Regis, tam memorabiles, probationem. Prætermitto enim Lupi Ferrariensis Abbatis testimonium, qui Caroli Calui Consiliarius, scriptorque nullibi fere incognitus, in sua ad Ædilifum Britannia Regem epistola, tam breui quàm claro contextu commemorat, primam illam sacri illius loci dedicationem, atque nominis *Bethlehem*, hinc à primo conditore inditi (scilicet à sancto Sauiniano, vt prænotatum est) antiquam impositionem. Librorum etiam sacrorum peruetustorum quibus diuina officia speciali ritu hac in Ecclesia peragabantur, non hîc referam contextum, quo eadem historia, vt vera syncerâque & explorata prorsus, verbis sanè grauiissimis ac religiosissimis recitatur; aliâque plurima argumenta, quibus facile esset illam vberius comprobare: satis supérque enim quæ induximus tam apertæ veritatis præsidia, nobis ea in re opitulantur; sufficitque Clodouæi magni esse authenticum diploma demonstrasse. quod si à stylo formulâque quisquam in fuci suspicionem nihilominus adducere velit, facile utique fuerit etiam illud ab ea parte vindicare. Interim si quis contra tam claras, firmâsque rei ipsius in eo descriptæ demonstrationes ac probationes, ex mero pruritu omnia denegandi

quæ placitis suis obuersantur, voluerit narrata à nobis repudiare, inaniâque & falsa esse eadem criminari: satis sit quod minimè à nobis supposita, sed antiquissima ex bibliotheca accepta, & validis plerisque præsidiiis fulta ac munita, hæc ipsa sint, quæ in medium protulimus: magisque mihi hæc depromenti ipso iure fauendum non dubito, quàm contradicenti cuique; cùm sufficiens probatio meram negationem deiiciat; ea verò quam adhibuimus vindicando Clodouæi adeo insigni diplomati, eiusmodi sit, quæ æquum quemque Iudicem afficiat, aduersariûmque mala fide inficiari demonstret, quæ candida mente asserimus, tanta auctoritate confirmamus, tantâque euidencia ostendimus censenda esse vera ac germanissima. Certè tituli longè exilioris, fidei auctoritate, sibi qui nostrum argumentum inficiabitur, amplam hæreditatem astrueret: quotidièque in iudiciis, illi possessio vindicatur, qui minus authentica antiquaque profert proprietatis suæ indicia. Nostra autem regalis perscriptio, multa antiquitate non modò suffulta est, variisque demonstrationibus natiuæ synceritatis adminiculata: sed iudiciali insuper auctoritate corroborata: siquidem in tribunali Iustitiæ, non semel expositam atque examinaram comperimus: præsentibus nec oppugnantibus ipsismet regis censoribus, quibus ex officio competebat, si quid suspectæ fidei huic instrumento subesset, se approbationi eiusdem oppo-

nere, atque pro virili, fauentibus etiam Iudici-
bus refragari.

* Ado hos
missos ab
Apostolis
disertè fa-
tetur, in li-
bello de fe-
stivitatib.
31. Decem-
bris.

Vindicato autem benè iurèque hoc Regali
titulo, ac illo constante, egregiè de illorum per-
tinacia triumphamus, qui missos à sancto Petro
negant in Galliam SS. Sauinianum, Potentianum,
ceterosque primos Euangelij præcones: Gallica-
naque Ecclesiæ cunabula quæ à stirpe originè-
que obscurare tentant, magnificè illustramus; si-
mùlque ostendimus, vnde Natalis Domini or-
tum duxerit in Gallia, adeoque fortè in Occi-
dente pia claràque celebritas. Stante etenim ti-
tuli huius auctoritate, hæc tria inconcussa, ma-
ximèque certa & explorata habemus; non solius
Clodouæi Protochristiani Francorum Regis (cu-
ius derogare fidem dictis scriptisque, verè Fran-
cus quisque numquam auderit:) insigni adeo te-
stificatione, sed quod maius est Baptistæ eius,
quem auctorem Rex ipse laudat, cuique Chri-
stum sibi Euangelizanti feliciter credidit, religio-
sissimæ persuasioni, immò grauissimæ prædica-
tioni. Quis enim sine rubore, quis sine impietate
(verius dixerim) synceritatem in re sacratissi-
ma, qualis est diuinæ veritatis enunciatio, pia
Regum instructio, ex qua pendet tot populo-
rum salus, tanto Doctore assertorèque vsquam
denegabit? REMIGIO scilicet gratiæ ex pro-
missione filio, Francorum Apostolo, Remorum
ne dicam absoluto numeris omnibus Antistiti,
sed & Galliarum incomparabili Episcopo, pri-
moque

môque sanctissimo Regum Christianissimorum inauguratori : cui profectò Gallia salutaris pro-
 uectionis suæ in Christo si non primordia , sal-
 tem crepundia referre accepta debet : cuique ob
 salutis suæ tam temporalis quàm æternæ præsti-
 ta munera , numquam satis reddere vel laudis,
 vel honoris potest , at cuius beneficiis imparem
 rependendis sese necesse habeat penitus profite-
 ri : verè siquidem aptèque huic vni illud præco-
 nium potest occinere , quod Prudentius dudum
 propria occasione cecinit , admodum paucis sed
 præclaris oculis,

Hisce pro donis tibi, fide pastor,

Servitus quænam poterit rependi?

Nulla compensant præmia salutis,

Vota precantùm.

Sed nec solus quidem Remigius Apostolicus
 adeò vir, illa in Chartula Regis Clodouæi testis,
 quin auctor primarius est. Clodouæum ipsum
 Principem sanè & emunctæ naris & incompara-
 bilis virtutis , & singularis pietatis , res ipsa ex-
 pressa in illius chirographo , assensorem habet.
 Heraclium porrò Senonensem Metropolitam
 sanctissimum, quem annuis quoque sacris Eccle-
 sia colit, adstipulatorem profert. Maccolúmque
 presbyterum laudatissimum (vtpote quem Re-
 migius ipse beatus ob virtutem apprimè dilexit, &
 commendatum præclaris apicibus ipsi Clodo-
 ueo Regi in epistola ad ipsum, consolatoria su-
 per obitu præmaturo sororis eius Albofredis, ad

Abbatia nouæ Ferrariensis regimen illius fauore prouexit) suffragatorem (vnde notatur primus post Regem illo in scripto, ob prærogatiuam loci, regiminis, religionisque perfectæ decus) prorsus eximium. *Funiculus triplex* (ait Sapiens) *difficile potest disrumpi*: trinumque hoc profectò testimonium, quod insuper summi Pontifices plerique Apostolicis chirographis, nonnullique Reges Christianissimi propriis characteribus obsignarunt, probarunt iudices, agnouerunt hostes, tempora veneranda canitie vestierunt; non potest infringi, cui tot suffragia insignia, sæculaque pleraque plenam omnino auctoritatem indiderunt.

Ceterum de festi Euangelici, Natalis Domini, tam antiqua in Gallia origine (cælesti etiam testimonio parta ac probata) est quod nobis admodum gratulemur, qui huius celebritatis tanto munere primitias, ut reor, in occidente auctore sancto Sauiniano, immò ipso Domino percepi-
mus: Patrūque in ea castè, deuotèque ac solenniter peragenda studia reueremur, exempla imitemur, placita exequamur. Sanxerunt enim festum hoc cum Paschali præcipuo honore celebrandum, in *Agath. Synodo* c. 21. à Presbyteris Diaconisque cum Episcopo transigendum omni cum decore, in *Aruernensi Concil.* c. 5. Nullatenus in villis à laicis prætereundum, nisi præpeditis aliqua graui infirmitate, in *Aurelian. I.* c. 25. Omnibus, ea solennitate, decreuerunt di-

diuinæ aræ esse communicandum : si quis verò secularis in tanta festiuitate, suâ desidiâ, particeps Dominici altaris non fieret , nusquam deinceps pro Catholico statuerunt recensendum, *in Agath. c. 18.* Quæ lex vt Galliæ peculiaris est , ita ortam in ea Natalis Dominici celebritatem, magis commendat, & dum indicat Patribus Galliæ sic fuisse venerabilem : nobis certè, si eorum filij sumus, insinuat præ ceteris sacris diebus existimari honorabilem oportere.

Alium ritum ex sancti Sauiniani facto huc referre , memoria eius reuerenda exigebat : quo docuit , signo crucis omnia à nobis ordienda esse. Legimus siquidem in eius actis, cùm Senonensem ciuitatem adoriretur Christi imperio subigendam , in circuitu muros crucis Dominicæ trophæis subsignasse , quorum lapidibus durissimis impressa vestigia conspicua adhuc manent: hisque fretus auspiciis, felici & ingressu & exitu triumphasse.

Vide Mart.
tyrol. Gall.
31. Decēb.

 S A N C T V S P O T E N T I A N V S
 II. SENONENSIVM ANTISTES,

*Sancti Saviniani socius, B. Petri Missus, Christi quoque
 purpuratus testis, necnon incruenti Sacrificij
 quotidianauns immolator.*

Acta sancti
 Potentiani
 apud Guil.
 Brug. MSS

N actis passionis sancti huius Pon-
 tificis legimus, cum ab impio duce
 Seuero nefanda ad sacra compelle-
 retur, ipsum accensum zelo Dei, ve-
 verè, ita imperterritè respondisse: *Nos Deum in
 celis habemus, cui quotidie offerimus sacrificium lau-
 dis. non immolabimus diis tuis.* Ita breuiter & can-
 didè fatus Sacerdos Christi, mox eiusdem ho-
 stia victimæque effectus est. Sic S. Andreas Apo-
 stolus perhibetur à Presbyteris & Diaconis A-
 chaia, impellenti Ægeæ Proconsuli ad impia sa-
 crificia, respondisse. Vnde elicitur ritus ex more
 Apostolico, quotidianam faciendi in Ecclesia Dei
 (quia perennis esse debet) incruenti agni immola-
 tionem: à qua SS. Apostoli & Martyres, etiam
 innumeris compressi pressuris, nexibus constri-
 cti ferreis, tormentis horrendis attriti, nulla die
 etiam in carcere, imminente extremo quoque
 agone, non potuerunt à truculentissimis tyran-
 nis quâ vi vlla, quâ astu, cohiberi. Nam Diony-
 sius ipse die passionis, in carcere diuinam actio-

nem celebrauit: cui interfuit cum Angelis Christus Dominus, ipsūque pugilem suum, cum eius sociis mystico epulo sumpto ex altari, confortauit. Sanctus quoque Sauinianus in mortis procinctu sacrificauit. Beatus Lucianus presbyter & Martyr in ergastulo positus, vinculisque obstrictus grauissimis, super pectus, quod carcer necessariā, puritas gratissimam Deo fecerat aram, Eucharistiam obtulit; veram vnicāque laudis, (hoc est gratiarum actionis pro redemptionis beneficio) hostiam. Sed de ritu quotidiani sacrificij, quem acceptum ab Apostolis & Apostolicis viris Romana etiamnum seruat Ecclesia, Gallicanāque à sancto Potentiano discipulo S. Petri primū accepit: in Commentariis ad Martyrologium nostrum Gallicanum, vbi contra Græcos agimus de præsanctificatis, in quadragesima potissimū, celebrantes, ex professo (Christo auspice) differemus, scilicet in illustratione elogij S. Carilefi Presbyteri & eremite, die 1. Iulij, & præconij S. Goaris Sacerdotis & Confessoris 6. eiusdem mensis. Interim verò illud annotasse non pigeat, Potentianum Petri alumnum, ex eius schola accepisse morem illum, quo redemptionis hostiam incruenta immolatione quotidie litabat: nec enim sanctus Petrus aliter docuit, aliter fecit in Oriente, fecus autem in Occidente: vbi sic ex eius actis scribebat Metaphrastes, ex Petri ipsius comperta vbique Occidentali dispensatione, *Romæ*, inquit, *cū quotidie synaxes celebra-*

Ex actis
eiusdem

ret Petrus, & unum Deum Patrem Omnipotentem,
 & unum Dominum Iesum Christum filium verum
 de Deo vero, & unum Spiritum sanctum Dominum
 & viuificum in Synagogis & domi doceret, attraxit
 multos ad fidem in Christum, &c. Segregant igitur
 1. Cor II. qui quotidianum sacrificium subuertunt, rei-
 que sunt corporis & sanguinis Domini: quo viuifi-
 canti mysterio, quotidie in Ecclesia Dei (vt orat
 sanctus Ambrosius in sua precatone liturgica)
 FERIA 6. pascimur & potamur, abluimur & sanctificamur, at-
 que unius summæ diuinitatis participes efficimur.

Anno Chri-
 sti 44. ex-
 currente,
 seu incun-
 te 45.

SANCTVS MARTIALIS

A QVITANIÆ VTRIVSQUE
 Apostolus,

*Pontificalium benedictionum in sacris mysteriis
 Inuentor.*

* Hic est
 Papa.

MARTIALIS EPISCOPVS, Apostolo-
 rum discipulus, ex magisterio Apostolorum
 benedictionem Episcopalem tradidit (inquit
 Radulphus Decanus Tungrensis, in li-
 bello de Canonum obseruantia artic. vlt.) quam
 probabile studium seruientium auxit, Ambrosius dicere
 cœpit. Isque mos vsquequaque conualuit. Apostolicus*
 autem hanc tantum, quæ finita Missa dicitur, dicit.
 In quæ verba Iacobus Pamelius Brugenſis in

prolegomenis in 2. tomum Liturgicon, appositè scribit. *Paucis profectò his verbis integram rei seriem complexus est, diuinorum officiorum indagator; si quis alius diligentissimus. Et verò primis illis sæculis usitatam hanc benedictionem, multis locis comprobari potest. Præsertim verò quarti & quinti sæculi classibus, ex Sanctis Damaso, Ambrosio, Hieronymo, Augustino, Carthagenensis Concilij Patribus, Magno Leone & Agathensi Concilio. Quorum loci citati (ut rectè interpretatur Micrologus cap. 21.) has benedictiones, sicuti & in Toletano Concilio, statutum fuit; ante communionem ab Episcopis olim factas indicant. Quod etiamnum observari vidimus ab Episcopo Parisiensi, dum publicum Missæ sacrificium celebrat. Harum exemplar per anni circulum adiecisse se dicto prologo, testatur Grimoldus. Addidimus etiam & benedictiones super populum dicendas: quare & libro sacramentorum eas subieccimus, in eorum gratiam apud quos adhuc viget hic benedictionum ritus: etiam si iam inde ab ætate Radulphi, Romæ à summo Pontifice non observatus. Hæc ille de S. Martiale, de quo grandis sermo & ferè ininterpretabilis ad dicendum, quoniam plurimè fortes videri volunt ad contradicendum, qui imbecilles facti sunt ad audiendum.*

Horum est princeps Petrus Molineus, subtractionis filius, erroris minister, errantium magister, hostis Catholicæ, Apostolicæ & Romanæ Ecclesiæ, hac tempestate, omnium ferissimus. Is omnis modestiæ oblitus dudum fuerat, qui per-

petua scurrillitatis prurigine feruens, sacra omnia & seria, in ludicra & leuia, affectatâ quasi ex industriâ, peruertit. At hoc in negotio demum omnem quam hactenus prodiderat petulantiam transgressus, usque ad apertam impudentiam proripuit: quæ utinam ultimam dementiam hominis tantum promeret, non impereret omnem simul cum religione honestatem & humanitatem, ne dicam impietatem omnem transcenderet. Et verò qui Sanctos viuentes in carne dudum occiderunt, corpora quidem eorum exciderunt, animas neutiquam potuerint vel leuiori aggressu pertingere. *Sint Diui* (clamitabat Domitianus tyrannus immanis) *modò viui non sint.* At iste charos Dei amicos, felicitatisque supernæ candidatos, *nec diuos esse sinit, neque viuos.* Quos ut beatos inficietur, negat ipse, perdita fronte, usquam in rerum natura extitisse. Sectæ quam sequitur parentes, Sanctorum non concusserant mores, sed honores. Ipse & impetitis (quantum in se est) *honoribus sanctarum animarum*, ridet illorum mores, cachinnis prorsus impiis, nec iis se sistens terminis, animas eorum beatas quantum scire potest, interimit. Fuisse negat Sanctos non dicam solum, sed homines. Confictos enim asserit, Deoque vnico soli scientiæ & gloriæ, & hominibus qui ab eo aliquid habent lucis, prorsus ignotos.

Quo in genere feritatis, sancti Martialis gloriosam memoriam dirius infectatur, proteruius arietat,

arietat, at certè longè impotentiùs inuadit. Sic enim de eo scribit, in responsione ad librum Eminentissimi Cardinalis Peronij ad Serenissimum magnæ Britannia Regem lib.7. c.5. p.506.

* *In eorum (inquit) ordine qui numquam inter homines extiterunt, repono S. Martialem, quem eius vita B. Petri consobrinum facit, additque quòd Christo in cœna ministravit, cùm ipse Dominus instituit Eucharistiam, & quòd ethnicam superstitionem de Galliis profligauit, Gothorum scilicet tempore. Verùm ea ætate*

* Verba eius Gallica ad amussim Latine expressimus: quæ hîc referre patrio idiomate, pudebat.

Gothi Gallias nondum ingressi erant, ethnicâque impietas, nonnisi diu postea in Galliis extincta est. At virulentiori longè stylo, vtpote procacissimo & tam probroso, quàm scurrili & impio lib.1.c.37.

p.137. addit. Ioannes XX. Romualdum inter Sanctos retulit & sanctum Martialem inter Apostolos esse voluit, quod perinde erat ac si diabolus animam in paradysum importasset. Et quod magis absurdum, id sanè est, quòd Martialis iste numquam fuit, qui in cælum euehitur, cùm nusquam super terram incesse- rit.

Hæc ille cuius procacem maledicendi libidinem, immò effrenatam proscindendi Sanctos, sedemq. Apostolicam laceffendi rabiem, vtinam neotericus ille author qui S. Martialis nuper historiam ad summos iuris apices expendendam suscepit

* Larvâ sibi impossitâ ex emendatio nomine pij, docti, modestiq. viri, quem (dum auctorem facit huius

potius repressisset ac retudisset, quàm in Patrum scita, iam diu recepta insurgendo, dum sancti Martialis vulgata gesta scriptâque oppugnat, furenti huic hosti Catholicæ pietatis (cuius ipse Scriptor, recentior professor est) arma nova & noxia

nouæ dis-
sertatio-
nis) inde-
corè tradu-
cit, quasi is
contra ho-
norem Ec-
clesiæ cu-
ius alum-
nus est ar-
ma submi-
nistrare
voluerit.
Idémque
expers La-
tinitatis
(cuius lon-
gè maiora
peritiæ spe-
cimina pri-
dem edi-
dit) opera
eius indi-
guerit, vt
quæ vulga-
ri idioma-
te cōscribe-
bat, nup-
er hic cō-
farcinator,
Latina
phrasi ex-
primeret.
Psal. 34. 12.

præbuiſſet, ſuâ tam aſperâ, quàm profuſa nimis
hac de re diſputatione. Quam parum feliciter
cedat Eccleſiæ Catholicæ nonnullorum eius fi-
liorum intenſior hic zelus, nuperuſque conatus
omnia noua faciendi, & prætextu indagandæ
ſynceræ piarum rerum hiſtoriæ antiquas ferè
omnes narrationes (quæ ad calculum illorum
non veniunt, nec guſtui ipſorum ſapiunt) obli-
terandi, quæſque exitiales fabulas quæ fidem
euerterent rigide impugnandi; ſuas vt interim
ſurrogent perſuaſiones, quas pro oraculis, ſpre-
ta venerandæ antiquitatis auctoritate, haberi
volunt: interimque ſibi vt quis repugnet canæ
vetuſtatis tuendæ ſtudioſus, ferre nequeunt om-
ninò, quin eum diris deuoueant, laceſſantque
probris, ac modis quibuſque poſſunt tragicè in-
ſectentur. Ita mecum à quibuſdam huius genij
actum, quos in ſcriptis meis dudum nominaue-
ram cum honore. *Retribuerunt mihi mala pro bo-
nis, & odium pro dilectione mea.* Abſit autem vt
ideo mala pro malis iis referam. Quos monitos
hic tantum velim, vt aduertant quando diu re-
ceptas Eccleſiaſticas hiſtorias cōuellunt, ſe Eccle-
ſiarum origines non tam ſcrutari, quàm illarum
fundamenta concutere: fideique inimicis ſub-
miniſtrare iacula, & funeſtos globos quibus ij in-
ſtructi, auitæ religioni ſuperbè inſultant, cuiuſque
(cum hiſtoria, quam dubiam illi totam penè face-
re ſtudent) doctrinam, ipſis, quas conſtruunt no-
uelli ſacræ antiquitatis cenſores, machinis, labe-
factare nituntur.

Exemplo sit nimium deplorabili, impia illa Molinæi criminatio, qua Catholicam arguit Ecclesiam idolatriæ & falsitatis, ut quæ Sanctos falsos confingat, eosque colendos decernat, reponatque ex iis quosdam etiam inter Apostolos. *Martialis* (inquit) quem eo honore Romana Ecclesia habendum statuit, numquam fuit certè in humanis. Mentitur sanè putidè iniquitatis minister, sed tamen non sine colore. Antecedens enim quicumque dignitatem & ætatem S. *Martialis* exagitarunt, aliud cogitando, illi præfixere: ex quo consequentiam illam arripuit, quamquam à mente illorum disceptatorum, longè ut credo remotam, & nihil ferè ab ipso antecedente pendente. Quæ enim est consecutio? Illi contra quinque Conciliorum placita & decreta Apostolicæ sedis, receptamque iam olim (ut fatentur) & de contraria prorsus deuicta triumphantem sententiam, quæ Martialem ipsum, ex septuaginta duobus Christi discipulis; Petrum secutum Antiochiam, tum Romani: inde ab eorum duobus Presbyteris ad fidem Christi prædicandam Lemouicas missum, anno à resurrectione Domini quadagesimo vita excessisse refert: nec Christi fuisse discipulum, nec Petri sectatorem, nec hoc quo memoratur tempore Galliæ fidei lumen intulisse, contestantur; at Decio imperante, circa annum Christi ducentessimum quinquagesimum missum Româ Lemouicam contendunt. Hinc verò Molinæus infert tradi-

tionem omnem de Martiale, non esse historiam sed fabulam. Et quia disputant noui censores illi de Martialis ætate & dignitate : ille personam tollit penitus, negatque inde planè eiusdem existentiam. Quâ euersâ, vt putat, contra Ecclesiam calumniam struit, quòd Martialem sanctum illa confinxerit, impièque colendum decreuerit. Spectabilis fanè argutia, & suo digna auctore : quem equidem ad Logicam suam remittere operæprecium foret. Nimirum vt memor regularum suarum, sanius à seipso aliquando demum sapere, ratiocinarique melius, resciscere non suppudesceret.

At interim donec cum seipso conueniat, non superuacaneum puto, imperitiæ illum admonere, eúmque ad suos remittere (quò sapiat, saltem eorú more) primos Magistros. Calvinus fanè quem sectæ fuisset suæ Patriarcham nequit inficiari, odio infestissimo in sedem summam Apostolicam ardebat : cuius decus iúsque omne cum à Petro Apostolorum principe, seu primate (vt nominatur Matth. 10.) quòd aduerteret dimanare, Romæ vnquam visum, summopere auebat refragari. Nec fuco deficiebat vaser impostor. Contendentes enim aliquot etiam priscos scriptores de tempore, quo Petrus ipse aduenerat Romam ; quando hinc ad tempus excesserat, quando redierat, quamdiu sederat ibi ; quóque Neronis anno, egerat vel cum Simone extremam luctam, vel in cruce supremum peregerat.

agonem, perspiciebat. Hinc tamen licet furore nimio abreperetur, quoties Romanæ Ecclesiæ sese splendor obiiciebat, liuidis quibus laborabat in eam obtutibus: non tamen hinc intulit, Petrum nunquam fuisse hominem, sed nec inficiari ausus est (ne prorsus desipere videretur) illum Romæ prædicasse vel præfuisse: candidè quinimò fassus est, *propter consensum* (vt ait) *scriptorum, Romæ Petrum mortuum*. Abnuit duntaxat, propter temporis dissonantiam aliquantulam, quæ penes priores scriptores apparet, illum * tamdiu quamdiu aliqui volunt, cathedræ huic Apostolicæ (patrio etiam animo, titulum hunc genuinum esse apud veteres concedit) insedisse, *lib. 4. Inst. c. 6. §. 15.* Certè si Molinæus rectè fuisset philosophatus, ex dissidio quod iam extat de S. Martiale, cum non agatur de illius persona; quam omnes ex æquo agnoscunt proculdubio veram & realem, conueniuntque Lemouicensem eundem fuisse proprium Apostolum, hoc est primum Doctorem & Pastorem: non collegisset nusquam Sanctum hunc, quem colit Ecclesia sacris honoribus, fuisse in rerum natura existentem: sed duntaxat de eius ætate & dignitate controuerti; proindeque hanc discordiam, non esse de re, sed de modo & tempore aduertere debuisset. Ideoque personam esse extra aleam controuersiæ, vltro fateri; sed solum referre potuisset ad illius qualitatem, nempe an fuerit discipulus Domini: & ætatem, an à sancto Petro tempore Claudij Im-

*Tame (inquit) propter consensum scriptorum non pugno, quem Roma mortuus fuerit: sed Episcopum fuisse præsertim longo tempore, persuaderi nequeo. Ibid.

peratoris, an à Fabiano sub imperio Decij, Româ in Aquitaniam missus sit: de hisque subnectere, à quibusdam olim disputatum, etiamnumque disceptari. Nam si ex eo quod non convenit apud omnes de tempore rei actæ, ideo inferendum est, rem ipsam quæ asseritur omninò esse falsam: hinc certè necesse foret absurda gravissima (quæ hoc ex principio sequerentur) in rebus sanctissimis admittere, v. g. Maxima est discordia de hebdomadibus Danielis, plurimæque sunt opiniones de tempore quo incipiant & desinant: quas tamen omnes fatentur in Christo impletas esse. Ita de annis Saulis, Samuelis, aliorumque nonnullorum Principum Iudæorum. Item de annis Consulium, Imperatorum, & summorum Pontificum. Item de annis Conciliorum. Nam ex diuersis inscriptionibus & subscriptionibus, quæ variis in exemplaribus variè signantur, anni etiam diuersi annotantur, per Synodalia decretorumque exscriptores. Parum hoc esset: de tempore quo Christus passus est pro mundi salute, nonnihil etiam apud graues auctores litigatur.^a Tertullianus,^b Clemens Alexandrinus,^c Lactantius Firmianus, Christum affixum cruci volunt anno Tiberij 15. qui ipsius Saluatoris ætatis tricesimus erat. Philastrius hæres. 107. Christum vult in carne vixisse annos 31. quæ Gandentij Brixiani sententia est. *tract. 3. de primo Dom. Paschate.* Epiphanius *hæres. 51.* asserit passum Dominum anno 32. ætatis impleto & 33. per

^a Lib. cont. Iudæos.

^b Lib. 1. Stromat.

^c Lib. 4. diuinar. Inst. c. 10.

tres tantum menses inchoato. Porro immola-
 tum in ara crucis Agnum ipsum generis huma-
 ni expiatorem, anno eius ætatis 33. qui erat 18.
 Tiberij Cæsaris, scribit Eusebius Cæsariensis in
Chronico, cui astipulantur alij plerique. Quid
 quod annos quadraginta excurrisse Christum
 apud mortales dudum etiam aliqui censuere?
 quos refert refellitque S. August. *lib. 2. de doctrina*
Christiana c. 28. Sunt qui affingant S. Irenæo lon-
 gè magis aberrantem à scopo opinionem, nimi-
 rum Christum annos vsque quinquaginta, in
 carne exoluisse. Iniuriâ equidem. Nam senten-
 tiam quidem hanc exscripsit *lib. 2. cap. 59.* at non
 credidit, cum ipse eodem loco disertè affirmet,
 Dominum baptizatum cum annorum 30. esset;
 dehincq. tria tantum Paschata enumeret. Præua-
 luit autem verissima demum sententia, quæ non
 Onuphrium, non Mercatorem, vt censuisse vi-
 detur Bellarminus, sequitur *lib. 2. de Rom. Pont. c. 5.*
 primos duces, immò neque * Bedam, vt alij ple-
 rique putant: sed sanctum Ignatium Martyrem
 perillustrem, qui Christum ipsum in carne vi-
 dit, habet auctorem. Scribit enim hic omnium
 primus expressè, Dominum (vt ex diuino codi-
 ce liquet) transacto triennio in prædicatione,
 fuisse crucifixum, trimestri (vt accurati sup-
 putatores declarant) superaddito. At non de an-
 no tantum quo passus est Redemptor contro-
 uertitur: verum, & de mense, & de die, atque
 etiam de hora, quo consummato mandato pa-

* Deratio-
 ne tempo-
 rum c. 45.
 6. mundi
 ætate.

tris, hoc est salutis nostræ opere, in cruce expi-
rauit. Qua de re Clemens Alexand. differit, *lib.*
1. Stromatum, Bedaque ex sententia Concilij Cæ-
sariensis, quod exscribit *in fine lib. de æquinoct.*
ver. Horum certè dissidiorum, si Molinæus iu-
dex fieret, funditus omnia subrueret. Ex eiuf-
modi enim litibus Chronologicis, historias quas-
que, negandas prorsus (si ageret vt supra) con-
cluderet. At quàm ineptè & ridiculè, absurdè-
que, nemo est qui prima mentis acie non de-
prehendat. Non enim in eiufmodi controuer-
sis leuioribus, colluctantur scriptores de re ipsa,
sed de tempore duntaxat velitant, quo res con-
tigit. Nam, vt cetera quæuis exempla præter-
mittam: passum omnes Christum pro mundi
salute; in ara crucis suffixum fatentur æquè om-
nes: immò credunt, pariter ac Deum esse. In
temporis calculis collocandis dissident, hoc est
de circumstantia rei tantum. Hinc discat igitur,
tametsi nimium illustri, quàm par esset, exem-
plo Molinæus, à dissonantia temporis ad falsi-
tatem historiæ non esse concludendum: nec ar-
gumentum esse validum, quoniam de tempore
S. Martialis discordant bina discreti acie Chro-
nographi, dum alij sub Claudio, alij sub Decio
claruisse volunt: hinc inferre illum nunquam in
terris vidisse lumen, ideoque impiè, illum bea-
tum in cælis, Romanam Ecclesiam (falsa delu-
sam opinione) venerari. Conueniunt enim om-
nes Martialem Ecclesiæ Lemouicensis parentem
& Aqu-

& Aquitaniæ celebrem in Christo pedagogum, fidelem Christi seruum non extitisse modò, sed innumeras cælo animas per Euangelium peperisse, eúmque tam veneranda nitere canitie, vt antiquitate (apud eos qui minus etiam ei tribuunt) ætatis annos iam ferè 1400. exuperet. Nec tantùm Chronologi in id conueniunt, secum & cum historicis: sed insigniora id probant longè testimonia. Sanè Tertullianus scribit in *præscriptionibus*, argumenta quæ ducuntur ex Ecclesiasticis diptychis, quibus Episcopaliū sedium origines & successiones demonstrantur validissima contra hæreticos esse: at verò Ecclesia Lemouicensis quæ inter seniores Galliæ est perantiqua, sacris suis in tabulis iam ab initio susceptæ fidei S. Martialem, signat suum protopræsulem, ac vt proprium Apostolum & parentem honorat & celebrat. Gallia omnis huic astipulatur, quæ ob clara diuinarum virtutum signa quæ Lemouicis ad sepulchrum tam illustris cœlitis coruscabant, iam olim publicam duxit peregrinationem, ex omnibus suis prouinciis, qua populi deuotione incensi Lemouicam ad eius tumulum, confluebant. Nam peritis Gallicanæ historiæ notissimum est, quàm à Patrum vetusta memoria, fuerit concursus ad S. Martialis limina, famosus & celebris. Cuius rei insinuationes proferemus in commentariis ad Martyrologium nostrum Gallicanum 3. Kalend. Iulij. Urbique regia Lutetia Parisiorum eiusdem est

existentiæ S. Martialis testis, quæ longè ante mille annos, tantam eius memoriam, ob insignia Euangelicæ prædicationis merita sacris honoribus coluit, adeoque inter primores tutelares suos, eum annumeravit. Nam & in antiquissimis suis litaniis, illum non ut beatum modò sibi beneuolum, sed ut virum ætate & merito planè Apostolicum, proximè post Apostolos & Euangelistas inter Christi discipulos inuocabat Ecclesia Parisiensis: quæ in diuino officio, ut patet ex *MSS. libris & Breviario* ex iis edito anno 1551. illum Lemouicæ Præantistitem, Petri Apostolorum corryphæi sectatorem, ab eoque missum in Galliam, prædicabat. Nec modò verbis hunc coluit iam pridem nobilis illa Ecclesia & regia ciuitas, sed etiam factis. Quæ suo in sinu & meditullio sitam habet antiquissimam S. Martialis Ecclesiam, titulo parœciali insignem, quam à primis religionis temporibus fundatam, S. Eligius origine Lemouix, memor Apostoli soli sui natalis, collapsam vetustate instauravit, ante annos mille (ut legitur in indubitatis eius gestis.) Sic enim ibi scriptum est. * *Ædificauit S. Eligius, immò renouauit, Basilicam in honorem S. Martialis Lemouicensium Pontificis & Confessoris, eaque urbanè stabilita, tecta eius plumbo vestiuit.* Nec hîc stetit Eligij ipsius, in S. Martialem pietas, quem sciebat fuisse virginis Valeriæ à Christo coronatæ institutorem: trecentarum virginum sacrarum (quarum is sub eiusdem S. Martialis titulo, nobile collegium instituit) il-

*Apud Surium tom.
6. die 1. Decembris.

lum delegit tutelarem & patronum, eiusque in oppignerationem patrociniij, reliquias venerandas ibidem collocavit. Quarum obtentu & sancti Antistitis inuocatione, ortum aliquanto post immane incendium, quo ciuitas valde periclitabatur; idem beatus Eligius, suæ fidei consecutus præmium, feliciter restinguens consopiuuit. At id ædum non in angulo, non in antro, sed in centro regni; adeoque in theatro patentissimo, nimirum in vrbis regiae meditullio, in conspectu Regis, Cleri & populi Parisiensis: qui etiamnum auitæ fidei documenta tenet, reique gestæ clara obseruat vestigia ac testimonia. Accedunt iis certis existentia S. Martialis argumentis, Scriptorum vetustorum qui S. Martialem inter Galliæ illuminatores reponunt ac enumerant, suffragia. Nempe Gregorij Turonensis, qui etsi vacillantibus calculis non inter primos Galliæ Apostolos collocat, tamen vnum fuisse ex secundæ classis Galliæ Euangelistis asseuerat, *lib. 1. Histor. Franc. cap. 30.* Et *lib. de gloria Confess. cap. 27.* Petrus venerabilis, qui contra Petrobrusianos scribens, eundem Martialem spectabili ordine inter Apostolos Galliæ primos (quos appellat *gloriosissimos fidei Patres*) constituit: nec modò Lemouicæ meminit illum piè prædicasse, at Burdigalæ quoque & Pictauis. Ita & Ordericus Vitalis, in *historia sua Ecclesiastica*, præter recentiores omnes, qui ex antiquis monumentis, id elicitum, probauerunt. Quibus omnibus filere iussis, satis

superque faciunt ad retundendam Molinei putidam *de suppositio quem dicit Martiale*, calumniam, quinque Conciliorum ante sexcentos annos habitorum solennia decreta: quæ ortâ de dignitate sancti Martialis, non de existentia disputatione, dum Apostolico honore illum prosequendum, ingentia ob merita, definiuerunt: præhabita accurata disquisitione eorum quæ ad illius memoriam & cultum pertinebant, Molinei & similium impiorum, qui Sanctos tollere gestiunt (quorum negant fidem) ora impudentia obstruunt. Nec enim honore tantillo dignum pronunciaissent, de quo tantisper dubitari posse censuissent: an vnquam in natura rerum extitisset. Concilia ista quinque fuerunt: duo Lemouicensia, Pictauiense, Bituricense, Francicum, seu Bellouacense; agente, præsentéque Roberto Francorum Rege doctissimo ac religiosissimo (cuius Fulbertus percelebris sanctitate & doctrina Episcopus Carnotensis, didascalus erat) anno 1022. celebratum. Ex cuius parte Regis necnon Guillelmi Ducis Aquitanix; Archiepiscoporum & Episcoporum Gallix litteræ ad sedem Apostolicam cum fuissent directæ, ad actorum impetrandam probationem: responsum hoc tulerunt à Ioanne XIX. Pontificatum ineunte, quo quidem B. Martialem non confinxit Sanctum, nec constituit (vt mentitur Molineus) Apostolum: sed quod Patres censuerant illum honore Apostolico venerandum, sic Apostolica auctoritate

confirmavit, vt ad cautelam expreſſerit, *Apoſto-*
licum nomen largiori ſignificatione ei attribuendum, ra-
tione non numeri (id eſt principalis honoris) *ſed*
officij, quo, diuina gratia ad prædicandum qui mittun-
tur (vt miſſum conſtabat Martialem) *& ſua pia*
exhortatione & exemplo, commiſſum ſibi diuinitus po-
pulum, à poteſtate diaboli liberarunt, non incongruè
Apoſtoli dici poſſunt, quia Apoſtolus miſſus dici-
tur. Sic igitur contentio omnis illa quieuit. Quæ
duntaxat erat de Apoſtolatus titulo & honore,
non de ſanctitate beati Martialis, nam (vt is ip-
ſe fateatur, qui nuper hac de re monimenta ferè,
vt ſibi vult, caducitate oblitterata reuocauit ad lu-
cem; vt redintegraret litem, tot annis, tam cele-
bri funere, nimis altè ſepultam:) illi qui de S. Mar-
tialis diſceptabant Apoſtolatu, in miſſione eius conue-
niebant, eumque ex ſeptuaginta duobus diſcipulis com-
muni conſenſu aſſerebant: at de ſolo Apoſtoli nomine
diſputabant. Hic ſatisfaciat ipſe ſibi. Nec enim
Orthodoxos etſi contentioſos impugno. Nam
affectu ſemper, ſi non actu, credo (digradientur
modò citra fidem) benè ſentientes: præſertim
qui fratres mei ſunt, digniorique quàm ego iu-
re, ſacerdotio honorantur & funguntur. Ad Mo-
lineum redeo, agminum Iſraëlis (ſi quo ſæuit
æſtu ageret) diuiſorem. Falsi enim, *Eccleſiam*
Dei, columnam ſcilicet veritatis (Apoſtolus vt in-
ſcribit) inſimulat & fugillat. Quinimmò etiam
impietatis reatu impetit, quòd Sanctos ſuppoſi-
titios, in animarum offendiculum ipſa Romana

1. Timoth.

3. 15.

S. August.
contra epist.
2. Pelagij
l. 4. c. ult.
& lib. 3. cont.
Iulian. c. 1.

Ecclesia constituat, quinetiam intrudat. Hic enim illi nos ex sententia sancti Augustini respondere operæ precium esse censeo, qui signatè quidem dictitabat, post responsa Apostolicæ sedis nefas esse Christiano dubitare (*in epistola ad Oceanum de origine animæ*) & post Concilij definitionem haud licere disputare *causam enim esse finitam*. Christus enim sese (qui veritas est) insigni verbo obstrinxit, ad futurum utique se *ubi tres in nomine suo* (quia ut sanctus ait Petrus, *omnium Dominus est*) cōuenirent. Si enim vno id conuentu inter tres concordēs pacificosque homines fore promisit: quis inficiabitur factum, quinque in sacris Senatibus, ubi non tres, sed longè plurimialternis vicibus Christi in nomine (quid enim aliud quàm eius gloriam quærebant) homines sacri confedère? Moderni fidei turbatores, nihil sacerdotio tribuunt. Esto, sed Regi, sed regno Francorum vniuerso, qui conuenit in causa S. Martialis, immò orbi quoque toti, qui in vniuersali Episcopo, sedente in lumine Solis gloriæ & apertæ omnium oculis indaginis expetitæ veritatis loquitur, saltem id ponderis tribuant, quod testibus tribus vel duobus, in causa capitis hominis, si extarent iudices legitimi, forent, decernente (si nolunt, CHRISTO IESU, in Euangelio) saltem Cæsare in ciuiliū legum codice, concessuri. Cuius tam Christianæ quàm honestæ commonitionis, etiam nostros pridem sepultæ accidentariæ litis renouatores, obsecro in charitatis

visceribus, vt esse memores non grauentur. At
 rursus Molineum, iam fugientem aggredior.

Obiicit vt non tam temerariæ negationis,
 quàm inuerecundæ calumniæ, labem dispellat:
 actis ipsis se Martialis, quem sanctum æquè ac
 hominem Romana Ecclesia confinxit, prorsus
 inniti, quæ se falsa produnt suamet congerie ac
 serie. Hominem quæso audiamus, non vt ridea-
 mus absit, sed defleamus eius amentiam: quam
 equidem (cùm ipse ex iis vnus sit, quos demen-
 tes qui se sapientes putant, luget Apostolus) ma- Rom. i.
 gis arbitramur deplorandam.

Primò, arguit falsam esse S. Martialis histo-
 riam, ex eo quòd sancti Petri Martialem conso-
 brinum facit. Respondeo: non magis implicat
 sanctum Petrum habuisse Martialem cognatum,
 quàm *Andream fratrem*, Matth. 10. Ioan. 1. pro-
 priamque eidem fuisse socrum & vxorem. Ha-
 buit sancta Dei genitrix cognatam *Elizabeth*, Luc.
 1. Quid obstat igitur, cùm historia Martialis id
 proferat, sine repugnantia cum diuinis litteris,
 Petrum illum consanguineum habuisse?

Secundò. Ex eo quòd hæc historia narrat quòd
 Christo Martialis ministrauerit, quando ipse Do-
 minus Eucharistiam instituit. Subindicat enim
 hoc esse falsum ex eo quòd scilicet in Euange-
 lio apud *Marc. 14. 17. & Lucam 22. 15.* legitur,
 Dominum cum Apostolis duodecim Pascha ex-
 tremum celebrasse. At nihil inde sequitur simi-
 le. dicit enim disertè S. Lucas, cum Christo disci-

buisse duodecim Apostolos. Non negat aliquem ex famulis domus illius, ubi pascha Christo paratum fuit, ipsi Domino ministrasse. Non exclusit Christus à domo illa ipsum patremfamilias, apud quem Pascha hoc ultimum peragebat (sicut ex eius voce iidem Euangelistæ disertè testantur) proinde nec famulos eius, qualis ille erat homo baiulans aquæ lagenam, de quo ad iudicium dixit Petro & Ioanni Dominus. *Ecce introeuntibus vobis in civitatem occurret vobis homo amphoram aquæ, sequimini eum, &c. & dicetis patrifamilias domus: dicit tibi Magister: ubi est diuersorium, ubi Pascha cum discipulis meis manducem, Luc. 22. 12.* Negare enim famulos fuisse apud patremfamilias illum, minimè est rationi congruum. Nullos igitur famulos cœnæ Domini interfuisse ad ministerium, asserere, haud verisimile: ex quibus vnum fuisse Martialem dicere nihil habet absurdum. Paterfamilias enim ille erat Christo fidelis, proinde & benè in Christum affecta fuisse credenda eius familia est. Non enim Dominus illum tot aliis prætulisset, cum editurus erat suæ charitatis extremum & æternum memento-fynon, nisi sibi & impensiùs addictum, & libentiùs obsequentem illum cognouisset. Euthimius ad Matth. 26. arbitratur illum fuisse Iosephum Arimathiensem, aut Nicodemum, aliúmque ex Domini discipulis nobilem & locupletem: cuius nihil obstat alumnum vel famulum Martialem fuisse. Quam sententiam doctissimus Maldonatus

donatus amplectitur vt magis probabilem.

Tertiò , arguit falsitatis existentiam S. Mar-
tialis Molineus, ex eo quod in actis eius vulga-
tis legatur illum ethnicam infidelitatem è Galliis
profligasse, quam nonnisi diu postea ab iis li-
quet exterminatam. Respondeo si ita licet argu-
mentari Molineo, etiam is posset Euangelio fi-
dem abrogare. Dicebat enim Christus paulò
ante passionem suis Apostolis: *confidite, ego vici
mundum*, Ioann. 16. 33. Et tamen adhuc mundus
non est plenè deuictus. vnde Apostolus de ipso
Domino scribit, Heb. 10. 13. *Sedet in dextera Dei
de cetero expectans donec ponantur inimici eius scabel-
lum pedum eius.* ita & de morte, Rom. 7. 6. *Soluti
sumus à lege mortis, & 1. Corinth. 15. 54. Absorpta est
mors in victoria.* Et ibidem tamen, vers. 23. *No-
uissima autem inimica destruetur mors.* Ita de diabo-
lo. *Nunc princeps huius mundi eiicietur foras*, Ioan.
12. 31. Et tamen adhuc circuit quærens quem deuoret,
1. Pet. 5. 8. Verè tamen mundum & mortem &
diabolum deuicit Christus. Sed nondum ple-
num victoriæ sitæ triumphum egit, nec perfe-
ctum crexit de iis (quoad nos qui adhuc pugna-
mus sub signis eius) trophæum. Bono sensu dici
potest quod infidelitatis profanos ritus sanctus
Martialis in Gallia exciderit: eò quòd scilicet tam
felici aggressu ipsam idolatriam sit adorsus, vt vi-
res deinceps illa suas amiserit resistendi, prostra-
tæque dextrâ tam potenti ea in parte Galliæ (pars
enim insignis pro toto passim sumitur) vbi pri-
sf

mus prædicauit, Christi fidem & gloriam sensim defecerit.

Quartò obiicit. Gothi in actis Martialis nominantur, quasi tunc iam in Gallias irrupissent. Signum igitur est falsitatis. Nam Gothi nulli adhuc erant in Galliis, quando Martialis inibi prædicasse signatur. Sic ille. Et patet quidem ex Prosperi Chronico & Cassiodoro, Gothos, anno Christi duntaxat 412. ab Italia penitus recedentes sub Ataulpho Rege Gallias primùm inuasisse. Sed frequens satis est in seriem historiam uoculam vnā pro alia irrepere, exscribentium uicio. Cùm etiam in Euangelium S. Matth. nonnulli uelint cap. 23. uers. 35. nomen Barachia pro Ioiadæ: & cap. 27. uers. 9. nomen Ieremia pro Zacharia, exscribarum seu amanuensium oscitantia inuectum. Acta genuina & sincera sancti Martialis, periisse sub incursionibus Barbarorum, *collectio antiqua miraculorum eius translationis refert*. Ideo fortè non germana, hæc quæ iam circumferuntur facilè aduersario concedimus. Quid igitur efficit ex hac corruptela? Martialem nunquam in humanis egisse? Ridiculè hæc colliget, si ita arguerit. Certè Petri & Apostolorum ferè omnium acta quæ syncerè descripta fuerant, successu temporis fuere corrupta; immò pro illis alia supposita: unde Gelasius Papa, in decreto de *Apocryphis*, quod incipit *sancta Romana Ecclesia*, illa ut spuria reiecit. Hinc ne sequitur, Apostolos verè Martyrio quo affecti cre-

duntur ab Ecclesia, non fuisse coronatos, eaque omnia falsa esse quæ de eorundem prædicatione & passione, ipsa Ecclesia ab initio credidit, abhincque usque nunc tradidit? Quis non videt quàm absurda sit huius sequela argumenti? Instabit fortè Molineus, res tanti momenti non debuisse sine authentico scripto credi, neque itidem tradi. Respondeo. Si sine scripto nihil credi debet patentissimo, sic neque Euangelium ipsum suscipi debuisse antequam scriptum fuisset: neque subinde admitti apud plerasque gentes, nec observari; quod tamen apud nonnullas sine scripto sola traditione depositum ac conseruatum & propagatum, per traductum ad posteros, ita testatur sanctus Irenæus Polycarpi beatissimi Apostolorum auditoris discipulus. *Quid autem si neque Apostoli scripturas reliquissent nobis? nõne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderunt iis quibus committebant Ecclesias? Cui ordinationi assentiunt, multæ gentes Barbarorum eorum qui in Christum credunt, sine caractere vel atramento scriptam habentes per spiritum in cordibus suis salutem, & veterem traditionem diligenter custodientes*, lib. 3. cap. 4. At verò si fides ipsa Christiana traditione sola consignatur, & conseruatur, cur non & simplex præconum illius historia? Non oportet certè (aiebat ipsemet B. Irenæus) *querere apud Ecclesiæ hostes veritatem, quam facile est apud Ecclesiam sumere*, ibid. cap. 2. & 3. Definisse autem Ecclesiam non solum de S.

Martialis existentia (ne dicam realitate) at insuper de Apostolico secundariæ classis gradu, prædicatione Evangelica, Gallicanâque primæua illustratione: suprâ, per antiquam traditionem, apertamque constitutionem, immò per quinque in eius causa habitorum Conciliorum decisionem, insuperque sedis Apostolicæ auctoritatem iuridicam tam euidenter quàm copiosè probauimus. Nihil igitur superest cum Molineo hîc agendum, quàm chamum & frenum, maxillis eius iniicere, quo renitens licet, coerceatur ab innata sibi maledicentia.

Quâ re, uti reor, non infeliciter peracta, non loci huius fuerit, fusioem cum ceteris contendentibus funem disputationis texere. Qui orthodoxi sunt, creduntque nobiscum, personalitatis sancti Martialis veritatem non sine graui reatu, in quæstionem aduocari posse. Hic enim cum quæstio sit de initiato ab ipso celebri Christianæ pietatis ritu: non de eius ætate & gradu, at de essentia ipsa actuali quæ fulcit, immò parit omnes personæ ipsius actus (quàmque ideo fidei Catholicæ negant hostes:) necesse omnino fuerat illius existentia probationem elicere. Primum enim quod in re quæritur, immò de re ipsa est an sit. Secundò quid sit. Tertiò qualis sit. • Molineus ne doctrinam & res gestas B. Martialis admittere cogeretur, personam prorsus negauit. Nos igitur personæ iura defendimus: ætatis autem eius leuiorem disputationem, ne lineam pro-

ducamus in circulum, id est, libellum in amplum codicem per digressiones incongruas, ad aptiorem referimus sessionem. 3. *Kalendas Iulij in Martyrologio nostræ Galliæ* historiam S. Martialis nitidam expressimus; locus ille eiusdem elucidandæ atque vindicandæ accuratè aptior profectò erit, vbi per minutos apices rem totam (Christo auspice) expendemus: simulque quicquid illas excutiemus omnes, quas nouitatis amatores, utque sibi videntur antiquitatis vindices strenui, in re tam tenuis momenti (ac sunt temporis, de cuius periodis litigant, excursus) congefferunt: & minimè necessario labore inuenerunt; quos sanè miror plurimum, post definitam quinque Conciliorum auctoritate, iudicioque Apostolicæ sedis controuersiam: illam ad nouam discussionem reuocasse, prætextu ratiuncularum quæ certè & Patribus cognitæ atq. ab iis nullius ponderis censitæ fuerunt. Nec enim verisimile est omnes Archiepiscopos atque Episcopos Galliæ, immò Robertum Regem eruditissimum, qui examini huius quæstionis iuridico interfuit: dum toties sancti Martialis dignitatem & tempora discuterent, *Gregorij Taronensis dicta ignorasse, eiusque historiam non legisse*, quæ propria & ferè vnica de gestis Francorum erat; quàmque Fulbertus Episcopus doctissimus Carnotensis, Regis ipsius felicissimus eruditor, ipsorumque suæ ætatis Præfulum generalis Magister, ac Galliæ hoc ipso tempore commune ora-

* Vide inter epistolas Fulbert. 95. 96. & 97.

culum; à Rege prædicto consultus super prodigio pluuiæ sanguinis, qui in Aquitania tribus diebus de cælo fluxerat, exempla similia in historia Gallia perquirens, *solum Gregorium Turonensem Episcopum testem produxit*, quem existimabat *sufficere*, vt ait, *propter auctoritatem religionis suæ*, quem citat lib. 6. Histor. Francor. cap. 14. Sic Gauslenus* eadem de re inquisitus ille Archiepiscopus Bituricensis, qui præses in hac causa sedit, historiarum quàm esset peritus, sua responsione ad ipsum Regem præclarè ostendit. Pudor igitur esset tantis Episcopis, tamque peritis, quàm probatis rerum historicarum disquisitoribus, tamque doctis iudicibus ignorantiam scriptorum à Gregorio Turonensi affigere, cuius libros ita diligenter euoluebant. Exponderunt igitur non dubito, eius, de Martiale, chronologicam narrationem, sed erratum aduerterunt, huicque vni præferendam censuerunt, constantè vniuersæ Gallia ac antiquissimam traditionem. In Francia enim (sicut idem nouus disputator refert) ex litis toties diiudicatæ titulis, atque monimentis, etiam ex aduersa parte prolatis, receptissima illa erat à Patrum omni memoria, sententia, quæ S. Martialem Christi discipulum ex septuaginta duobus afferebat, & eo nomine, secundarij Apostolatus honore illum reuereretur: vt colligitur ex aduersariorum obiectione, & responsione Gausleni prædicti Archiepiscopi Bituricensis descripta à nupero collectore pag. 58. item ex facto

* Guarlinus dicitur apud Fulbertum, epist. 95. & 96.

Azenerij Abbatis relato pag. 61. Item ex epistola ad Benedictum VII. Papam Iordani Lemouicensis Episcopi, qui in odium Hugonis Abbatis sancti Martialis, eiusdem sancti dignitatem Apostolicam (qua Græci, omnes honorant, Christi, ex septuaginta duobus, discipulos) impugnabat. Hac enim significat se contra omnes regni proceres & fideles, ipsūque Regem hac in causa decertare. *Tibi verò ego Iordanus has litteras mitto, de parte istorum prædictorum, Regis scilicet Roberti, Guillelmi ducis Aquitanorum, Archiepiscoporum, omnium videlicet Catholicorum, qui mihi contradicunt.* Vbi cum omnes Catholicos sibi aduersari, ea in re, fateri non veretur, se suspectum Catholice violatæ pietatis, atque ea in re fuisse schismaticum, nisi se subiecisset auctoritati sanctæ sedis Apostolicæ, & expetiisset iudicium summi Pontificis, satis apertè prodebat. Notatu etiam digna est illa antiquæ homiliæ MSS. cuius fragmentum citat nouus litigator, insinuatio. *Hoc autem quare dixi* (inquit auctor illius homiliæ) *nisi quia susurrone contra statuta Patrum agentes persensi, qui rectè mentiti in capita sua, in quantum ipsis est, per latibula garriunt, Martialem non esse unum ex iis qui Dominum prædicauerunt Apostolis, sed unum ex postremis Confessoribus Episcopis, qui longè post Apostolorum tempora extiterunt.* Qua ex assertionem palam est, illos qui sententiam illam, quam nuperus collector deploratam suscepit, post tot sæcula, totque non præiudicia tantum

at iudicia celebria propugnandam; latenter duntaxat hanc disseminasse, mussitandóque & suffurrando (quod erubescerent hanc altè enunciare, toties damnatam & profligatam) illam clanculum dispersisse, propriámque peccasse in conscientiam, cùm aperto mendacio inhærescerent: immò commisisse in religionem, cùm aduersus Patrum statuta præsumerent agere. Qui reatus satis omnino facit illorum condemnationem. Orthodoxa enim hæc est ac perantiqua regula. *Prima pietas est in fidem non impingere, & à statutis Patrum non deuiare.* Quíque hæc impetunt, peccare declarant eos sacræ leges in Spiritum sanctum, *can. violatores. s. quæst. 1.* à quo Ecclesia regitur, Conciliáque inspirantur. Certè Pelagiani, in causa fidei, vno tantùm Innocentij Papæ decreto, vnius particularis Concilij (Arausicani scilicet) sententiâ, damnati sunt. Quatuordecimani *in ritu Paschalis diei*, quòd contra statuta Patrum agerent, penè vt fidei temeratores ab Ecclesia sunt habiti. Quo loco igitur sese illi constituunt, qui post quinque Concilia, in causa sancti Martialis habita, post Apostolicæ sedis (cuius auctoritate ipsa generalia Concilia roborantur) latum super his Synodicis gestis, statutisque approbatorium iudicium, & decretum authenticum; litem præsumunt tanta Patrum sollicitudine discussam, tanta auctoritate terminatam innouare, tamque apertam Maiorum testificationem, tam eximiam conspicuámque

cuamque ea de re Ecclesiæ & Regni; Papæ, Regis, Præfulum, Principum; Cleri, populique Christianissimi Francorum, consensionem, flocipendere & respuere? Dicunt, *minimè malos illos homines, non ita accuratè singula examinasse* *. Scilicet Gallicana Ecclesia vniuersa stupidis Episcopis & doctoribus plena fuit, cæcutiit in toties iterato examine, sedes Apostolica ipsa non vidit, errauit Pontifex, Rêxque Christianissimus Robertus, omnis scientiæ oblitus, veritatem historiæ quam isti soli noui censores nouerunt, non aduertit, hanc explosit, anilique commento & fabulæ subscribendo, vel lubens vel ignarus errauit. Fortè quia titulos qui mouent hos perditæ causæ aduocatos, nec Rex ipse, nec Episcopi, nec Clerici toties congregati, non viderunt: videlicet quia vel quærere neglexerunt, vel prorsus non habuerunt. Sed si ita est, vnde illi ipsi qui ea monimenta nunc proferunt, illa potuerunt accipere? Certè si ita agere liceret, nulla est hæresis damnata in Conciliis quæ non reuiuisceret, segregésque hodierni causam ex voto promouerent, qui cùm negare nequeant, sua paradoxa antiquis in Conciliis damnata esse, nihil aliud quo possint hoc ex anfractu elabi, respondent nisi Concilia illa errasse, Patres non vidisse lumen, rationes ipsorum non audiisse, probationésque suarum opinionum non fuisse his in Synodis productas, quas nuper illi soli Aristarchi post tot soles inuene-

* Bosquetus qui indeo probos illos vocat & Sanctos, sed IMPERITOS, p. 62.

runt. At de eorum deliriis non vacat, nec opus est, profusiùs agere. Quoad nouum spectat collectorem, qui fortè hæc absurda, sua ex noua litigatione sequi non animaduertit, quæque nollet malo (vt reor) exemplo inducere: fusiùs de dignitate sancti Martialis in *Martyrologij nostri commentario*, quo satis illi fiat, *suprà signato loco*, differemus. Quem interim à lapsu erigere non grauabor, quo ruit in errorem exploratum dum Martialem ipsum, à Dorotheo non annumeratum fuisse asserit, inter septuaginta duos discipulos Domini: quem sub *Cephæ* nomine recensuisse num. 48. in *nostra synopsi septuaginta duorum ipsorum discipulorum*, declarauimus. Cephas enim, Martialis cognomentum erat. Cepham autem fuisse vnum Christi discipulum, distinctum à Petro Apostolorum summo, interque septuaginta duos ipsius Domini discipulos, illustrem claruisse testatur quoque Hippolytus in *Catalogo septuaginta discipulorum Christi*; Clemens Alexandr. apud Eusebium lib. i. *histor. c. 123*. Cuius & S. Hieronymus meminit, in *comment. cap. 2. epist. ad Galatas*. Eundem autem, auctor *cultura vineæ*, in septuaginta duorum discipulorum Domini nomenclatura recenset, astruitque illum esse Martialem, quem in Gallia Aquitania fidei parentem celebramus. Hunc talem agnoscit & propugnat Baronius ad an. 74. vt etiam collector ille nouus fatetur pag. 63. Vnde mirum prorsus mihi est, qua mente inductus ad calcem disserta-

tiunculæ suæ de S. Martiale, hæc ipsius Cardina-
lis sibi aduersi verba, spectabili serie apposue-
rit. *Quod enim à recentiore auctore de rebus adeò an-
tiquis, sine alicuius vetustioris auctoritate profertur,
contemnitur.* Subnotâtque continuò, *Cæsar Baro-
nius Cardin. tom. I. Annal. c. 12.* (rectiùs §. nam in ca-
pita nusquam vidi digestos Annales Baronij, sed
in annos & §. seu sectiones.) Incongruum enim
admodum est velle subindicare sibi ea in re Patro-
num, quem ipso in contextu suæ disputationis,
sibi net refragantem, aduersùmque penitus con-
fessus est. At gloriatur plus æquo, quòd Bellar-
minum habeat sibi fauentem, quem dicit do-
ctrina & dignitate omnibus anteferendum. De
dignitate nihil præualere potest, cùm Baronium
æqualem habeat oppositum, qui in doctrina
quoque dici æquè non potest Bellarmino infe-
rior, præsertim in sacræ historiæ scientia, in qua
sanè princeps Baronius, sicut in controuersis
theologicis generalibus Bellarminus coryphæus
ferè passim prædicatur. At vtriusque nouit me-
rita Dominus, qui donis quibus voluit ambos
pro sua gloria, & Ecclesiæ Catholicæ tutela ac
utilitate sigillatim illustrauit, laborésque immen-
sos superfluenti mensura remunerauit. Verùm
Bellarminus ipse erronea relatione Gregorij Tu-
ronensis (quam infra in Dionysio refellimus) de-
ceptus fuit: cùm fortè iudicium Baronij quem
magnificere solebat, * non legisset de hac opinio-
ne. Hanc autem non expendere studuit, sed so-

* Id indi-
cat lib. de
Eccl. scrip.
in Beda.

* à quibus
ipse disce-
dit præc.
lib. In Hil-
arino.

lùm epistolas quæ sub B. Martialis nomine cir-
cumferuntur, maculis asperfas aduertens plerif-
que, ex ipsarum ferie arguere & euincere suppo-
sititiæ prænotationis, & non synceræ narrationis
historicæ conatus est. *Multa sunt*, inquit, *quæ*
eas epistolas supposititias esse indicare videntur. Subdit-
que tamen tandem factò rigido earum examine.
Alioqui pias esse, & ex iis non pauca dogmata Ecclesia-
stica confirmari posse, aduersus nostri temporis hæreticos,
si de tempore quo scriptæ sunt planè constaret. At qui vel-
let eas tueri epistolas, ei facile esset Bellarmini ar-
gumēta diluere, quæ potissimùm Gregorij Turo-
nensis & Sulpitij dictis erraticis innituntur.* Nam
haud magni momenti sunt, quæ ex scriptura
contrà elicit, spicula, vt de citato libro Geneseos
ex versione sancti Hieronymi, quasi ante san-
ctum Hieronymum versio nulla extitisset anti-
quior, cuius plerisque locis texturam sequi S.
Hieronymus potuerit. Sanè si hac ex norma li-
ceret Patrum scripta examinare, multa iam pro
genuinis habentur quæ fictitia esse viderentur.
Quod addit de cœna, in qua Martialis dicitur in
iis epistolis Domino ministrasse, suprà in argu-
tiarum Molinei discussione clarè solutum est.
Quod de horto, nihil ipse affert quo possit Mar-
tialem hinc excludere. Nec enim Lucas & Mar-
cus, dum referunt Christum cum duodecim vl-
timam cœnam celebraffe, & cum eisdem in hor-
tum ingressum, particulam exclusiuam, *tantum*,
adhibent: & non mirum quidem, nam sic oportet

tuisset etiam hortulanum expellere.

Præterea id quod dicit, supposititias epistolas videri, quòd Regis cuiusdam in Gallia, nimirum Aquitanica, ibi mentio fiat, cùm constet tum & diu postea Galliam nullos Reges habuisse, quæ Romano imperio subiecta erat: levis est momenti obiectio: quæ si valeret, posset i. sancti Pauli ad Timotheum epistola, aleam currere. Ibi enim præcipit Apostolus discipulo charissimo, curet ante omnia *ut fiant orationes pro Regibus*, qui tum nulli erant, siue Laodiceæ vbi scribebat Paulus, siue Ephesi vbi agebat Timotheus: immò in Oriente & Occidente Imperator Romanus potentissimè regnabat. Adde quòd ipsum Regis nomen non erat apud Romanos in vsu, à quibus ab aliquot sæculis abrogatum fuerat. Sed Reges in scriptura non infrequenter in plurali sumuntur, etiam pro inferioribus potestatibus, ducibus, magistratibus; non solum pro summis Principibus & Monarchis: tametsi strictè & propriè regium nomen his competat: præcipueque de iis hîc accipiantur, quos futuros Christianæ pietatis cultores, Apostolus in spiritu præuidebat. Sub quibus duces, Iudicésque, & primarios sub Regibus magistratus ut comprehendat, subiunxit fieri orationes insuper *pro omnibus qui in sublimitate constituti sunt*, qualis poterat esse ille vir præpotens, dictus post susceptum diuinum lauchrum Stephanus, qui quòd regeret prouinciam pro Cæsare, eo ex munere, honore quasi regio

præminebat. Ita in Francica historia, coæuus Clodoueo Regi nominatur Ægidius quidam Rex, sedens apud Sueffiones, qui tamen non Rex, sed rector pro Romanis erat.

Deinde quod adiicit *manifestè falsum videri, quòd is in litteris legitur ædificatas fuisse Ecclesias in Gallia, publica, seu vt ait, regia auctoritate* (quæ verba apud Martialem non leguntur:) *pugnântque hæc certè* (inquit) *cum historiis Gregorij Turonici & Adonis & aliorum.* Optandum quidem fuisset, vt indicasset testimonia sibi fauentia Gregorij & Adonis; quique illi sint alij auctores huius notæ, quibuscum hæ sacre ædificationes pugnant. Nos certè in *Martyrologio nostro Gallicano*, ex antiquissima Ecclesiarum traditione, propriis Sanctorum historiis, publicis ciuitatum testimoniis, Regni authenticis monimentis, clavis actarum rerum vestigiis; à Galliarum primis in Christo præceptoribus, diruta etiam per indicia diuinæ virtutis fuisse pseudonuminum delubra, ædificata oratoria & asceteria, & pleraque alia loca sacra indigitauimus, horumque exemplorum aliquot etiam in hocce opusculo commemoramus, quæ in prædicti nostri Martyrologij *commentariis*, sigillatim recensendo, fulcire & obfirmare, fauente Domino, intendimus. Quamobrem inutilis est illa quam Bellarminus (pace tanti viri dixerim) elicit obiectio, ex falsitate narratorum in epistolis præsignatis: quæ si fuit ipsi quidem manifesta, mihi non tantum ignota est, sed etiam

nulla, utpote ex veræ lucis historiæ Gallicæ defectu, producta. Sanè Ado quem hac in causa laudat Bellarminus, disertissimè testatur diu ante annum Christi 101. Religionem Christianam ea firmitudine Viennæ (cuius fuit Episcopus) stabilitam fuisse, ut iam Ecclesia continuam haberet ibi Episcoporum Apostolicæ virtutis & ætatis successionem. Qui sanè cùm sacerdotium Evangelicum obirent, non sine altari, non sine statione loci sacri, & diuina lauachra & tremenda mysteria peragebant. Sic enim scribit in Chronico signato anno ætate 6. *Sub hoc Imperatore (Traiano) gloriosissimus senex Zacharias Viennensis Ecclesiæ Episcopus, Martyrio coronatur. Nam primus Crescens discipulus Apostolorum Viennæ aliquot annos resedit, quo ad Galatiam reuerso, tertius Martinus Episcopus & discipulus Apostolorum Viennæ resedit. Ita ille. Quid mirum igitur fieri potest, operâ Martialis factum Tolosæ, quod Viennæ Crescentis, Zachariæ, & aliorum quos Apostoli instituerant, continua iam cura pastoralis, factum, omninò absurdum sit inficiari.*

Urget denique Bellarminus ex eo quòd eadem epistola 2. cap. 8. (nam ex 1. nihil ferè obiicere potuit) narratur, *Valeriam quandam in ipsa Gallia Martyrio coronatam. Id verò repugnat (ait) Sulpitio lib. 2. Historiæ & Gregor. Turonico lib. 1. cap. 28. Historiæ Francorum, qui scribunt temporibus M.* An-*

* scilicet
Aurelij.

infrà in *Dionysio*, excutiemus. Idque esse falsum iam patet ex citato proximè Adonis testimonio. Immò illud satis Bellarminus ipse (sui immemor) reuincit, dum etiam Hilduini sententiam de *Dionysio* Arcopagita Parisiis Martyrium passo, ratam habens, quo ad rei narratæ substantiam : extrema perpeffum (vt ille astruxit) *Dionysium* Parisiis, non inficiatur, sed in eo duntaxat corrigendum censet *Hilduinum*, quòd non sub *Domitiano* (vt scripsit) at sub *Traiano* vel *Hadriano* post annum Christi 100. laureatum Paris. *Dionysium* existimet. Igitur diu ante *M. Antonini* principatù, *Martyria fuerant in Galliis visa*. Proinde etiam ex iudicio *Bellarmini*, sententia *Sulpitij* erronea prorsus debet censerì. Quoad *Gregorium*, etsi eodem telo perfodiatur quod ex eo est obiectum, alio insuper detruditur iaculo. absque probro enim obiicientis dixerim, quæ profert ex eo *Bellarminus* eo loco quem signat, nec alio quem legerim, nullatenus reperiri. Immò præsignato *cap. 28. lib. 1.* disertè scribit *Gremultos* sub *Antonino* (*Hadriani* successore) in *Galliis pro Christi nomine per Martyrium gemmis celestib. coronatos, quorù passionum historiae* (subdit) *apud nos usque hodie retinentur*. Ex quarum monumentis, è sinu Ecclesiarum principantium susceptis, illas in fastis nostris *Galliæ Ecclesiasticis* nuper eorum trophæa præclara, quæ munire nobis superest tam promptis quàm paratis præfidiis, descripsimus. Quoad *B. Valeriam* pertinet, non esse

esse sanctam umbratilem, inde patet; quod illam virginitate Christo deditam, martyrio coronatam, nunc usque coluerit magna veneratione Ecclesia Lemouicensis: immò & Parisiensis in perantiqua quam suprà commemorauimus parœcia S. Martialis, Regali palatio satis vicina. Quin & acta eius syncera leguntur in maiori Basilica, inferioribusque vrbicis Ecclesiis, & vniuersa diœcesi quotannis in eius Natali 4. Nonas Decembris, idque non ex nouo ritu sed perantiquo more, qui perspicuus est in *priscis Codd. diuinorum officiorum, sacrisque diptychis* ipsiusmet Parisiensis perinsignis Ecclesiæ.

His ita nebulis discussis, piaculū mihi fore ingens arbitrarer, ipsius Bellarmini præclarum de iisdem epistolis alibi editum iudicium prætermittere. Facit enim hoc mirificè ad illarum auctoritatem, quam hîc impugnavit tam acriter, commendandam. Extat id *lib. eius 1. de Christo cap. 10.* ubi cum ex Patrum testimoniis probat diuinitatem ipsiusmet incarnati filij Dei, statim post sanctum Dionysium Arcopagitam (talem enim hunc agnoscit & inscribit, eundemque *tract. de script. Eccles. in Hilduino* admittit Parisiensem) atque immediatè ante sanctum Ignatium, S. Martialem testem inducit, *cap. 20. epistolæ ad Burdegenses*, sic orthodoxè docentem. *Nihil, inquit, discretum in diuinitate Trinitatis sentiatis. & infra: Et hæc, Pater, Filius, & Spiritus sanctus in personis tria diuisa, in diuinitate vnus Deus indiuisus est.*

Túmque subiungit *susplicari se quidem multis de causis, hanc epistolam non esse illius Martialis, qui dicitur fuisse discipulus Christi. Tamen cuiuscumque sit (ait) nihil habet pro aduersariis, sed omnia pro nobis. Quàm igitur piam in censura sua agnouerat, hic Catholicam omnino fatetur. Porro cùm sub S. Martialis nomine, quem antefert S. Ignatio, eam proferat: alicuius Martialis fuisse concedit: qui auctoritatem habeat, aliàs frustra testimonium ex ea aduersus hæreticos produceret, in tanti ponderis causa (qua nulla maior) vt quæ est de Christi diuinitatis, & vnitatis indiuisæ Trinitatis, assertione. Cautè autem loquitur, etenim non dixit se non credere, at *susplicari tantùm, eam haud esse illius Martialis, qui dicitur fuisse Christi discipulus*: vt innueret se non esse planè de contrario persuasum, seque non negare vt quem prisca traditio asserit, Martialem extitisse aliquem Christi discipulum (illum vtique quem talem habendum, quinque Concilia, & Apostolica ipsa sedes definierunt, quèmq; missum à sancto Petro in Galliam lex ipsa Ecclesiæ canonica ex constitutione Innocentij Papæ, relata in titulo * de sacr. vñct. lib. 1. tit. 15. cap. unico in fine, declarat & testatur) sed videtur subindicare, alium eiusdem nominis Sanctum, epistolarum illarum auctorem fuisse, se opinari. Quæ sanè opinatio non ita est improbabilis, sed minùs absurda quàm persuasio illa noui collectoris, qui in add. ad calcem 2. suæ part.*

* Vbi glos.
Propter hi-
storiā: ita
supplet.
Martialis
vñct. de dis-
cipulis Pe-
tri, quem
posuit Do-
minus inter
discipulos,
cùm dixit.
Nisi effici-
mini sicut
paruulus
iste, non in-
trabitis in
regnum ca-
lorum, &c.
quem post-
ea Petrus,
&c. misit in
Germaniā,
&c. immò
& Galliam.

vt ~~testimonium~~ **t**estimonium apertum sancti Epiphaniij in-
 fringeret, quod dicit non esse *verum*; eo quod
 ipsi **v**alde noceat; duos fuisse supponit Crescen-
 tes, **v**t antea duos supposuit Trophimos, duos
 Paulos, Pauli Apostoli discipulos, &c. quæ ac-
 commodata geminatio, si in Martiale admitti-
 tur **e**x sententia Bellarmini, omnia manebunt
 fixa & consona. Nam & sic Martialem habere-
 mus Christi discipulum, à Petro missum, Lemo-
 uicensem Apostolum: & Martialem alium iu-
 niorem epistolarum de quibus agitur auctorem.
 Sicque cessarent omnia quæ congerit aduersus
 eas Bellarminus ex nota temporis argumenta.
 Gregoriique Turon. minus absurda esset relatio,
 salua maneret sedis Apostolicæ dignitas & pote-
 stas, Conciliorumque in causa Apostolatus S.
 Martialis habitorum auctoritas, Canonice con-
 stitutionis series, epistolarum illarum quas pias
 & orthodoxas fatetur Bellarminus integritas, eæ-
 que quæ ex iis elici potest Ecclesiæ utilitas; ip-
 siusque noui collectoris dissertatio, magis hinc
 pacifica euaderet. Sed quia duplicatio illa Mar-
 tialis mihi videtur incerta, securiùs ac synceriùs
 dici posse arbitror, vnum duntaxat fuisse Mar-
 tialem, eundemque Christi discipulum, sancti
 Petri missum, Lemouicensis Ecclesiæ parentem,
 harumque epistolarum auctorem: quas aliqua parte
 mutatas & deprauatas etiam (quamuis argumenta
 Bellarmini deducta minimè ad id concedendum
 nos cogant) melius foret agnoscere. Sicut enim

scribit ipse Bellarminus de recognitionibus S. Clementis (quas ipsius tempore ab hæreticis corruptas fuisse, ex eiusmet testimonio sanctus Epiphanius recitat *hæres. 30.*) facile fuit corruptoribus, addere vel minuere vel mutare. Quemadmodum igitur doctissimus Genebrardus in *Apologia pro Origene*, observat ex operum eius contextu, sententias erroneas, quæ in iis occurrunt esse spurias, atque doctrinæ ipsius Origenis contrarias*. Ideoque à fidei hostibus, vel gloriæ ipsius Origenis inimicis additas, & sincere ab eo dictis & scriptis intermixtas, ex eo probat; quòd plerisque in locis sublatis eiusmodi futelis, quæ errores inducunt, textus maneat & purus & continuus ac illæsus. Ita profectò de epistolis sancti Martialis licet existimare, ex quibus si pauca dempseris, iis sanè aliena manu superaddita & intermixta genuino auctoris contextui, omnia consona, integra, pura, pulchra & religiosa apparent, & permanent: utque spiritum Apostolicum spirant, sic & phrasim & stylum redolent primorum illorum Christi & Apostolorum eius discipulorum: dignæque sunt prorsus præconio pietatis, quam iisdem insitam Bellarminus agnoscit, immò & auctoritatis qua eas non destitutas censebat, dum in causa diuinitatis Verbi aduersus novos Arianos (qua nulla grauior esse potest) ad eos refellendos, & tuendam Ecclesiæ Catholicæ doctrinam produxit: quaque, ut ait, *si modo de nota temporis planè con-*

*Ita & Possevinus censeset in Ap-
paratu.

staret, quo scriptæ sunt: (vt iam constat arbitror satis, per illarum auctoris perspicuas vindicias quas hîc præstitimus) *non pauca dogmata Ecclesiastica confirmari possent aduersus nostri temporis hæreticos.* Hæc ille tandem, in cuius adeo præclaris ac candidis verbis, B. Martialis personalis existentia, eiusdemque ætatis ac dignitatis atque doctrina, initam à me propugnationem, necessario memoria eiusdem occurru, (donec ad extremos iuris apices in commentariis nostris expendatur, & terminetur) sistere, congruentissimum esse censeo.

SDIONYSIVS

Sæculo r.
defluente,
ac 2. incun-
te.

AREOPAGITA

GALLIÆ APOSTOLVS,

LVTETIÆ PARISIORVM

PRIMVS EPISCOPVS,

necnon

Primus diuinorum officiorum, ac mysticorum
rituum in Gallia

Dictator et Interpres.

*Athenæi sapiens auriga Senatus
Hic de Principibus regnóque nouemplice diuûm,
Plurima conscripsit, diuináque nomina fecit
Cognita sub PAVLO, qui tunc habitabat Athenis, &c.*

Baptista
Mant. Fa-
storum l.
10.

*Per freta deuenit Romam, post funera Petri
Post obitum Pauli, qua tempestate tenebat
Nauiculam Petri CLEMENS Romanus, & ipso
Persuadente viam, secuit DIONYSIVS ultra*

*Attulit ad Celtas CHRISTVM, tentoria figens
 PARRHISIOS bifido quâ Sequana circuit amne,
 Aëreas Alpes, Rhodanum transiit, & omnes
 Ut memini cecinisse olim maioribus orsis:
 Cum sociis pœna capitali affectus, in vlnas
 Ipse suum caput assumpsit, truncûsque propinquum
 Attulit in collem, quo nunc sublimia Regum
 Busta loco resident, magni sub culmine templi.*

LEGANTIORI sanè penicillo, quàm calamo nobilis illius encomiastæ, arbitror magni nostri Dionysij decora & trophæa, hîc delineari, exprimique non potuisse. Tam breui siquidem, quàm graui hoc præconio, eiusdem cecinit Mantuanus cursum & triumphum; quin & omnem vitæ eius seriem, mortisque agonem, & victoriæ quam retulit Athleta ille Christi illustrissimus lauream, ex pietatis certamine, ortumque inde nominis eius immortalis eximium splendorem, genuissimè depinxit: quòdque stupendum iure videatur quindecim tantum versibus, at elegantissimis, ingentem eius historiam totam complexus est. Quam fusè pridem conscriptam, atque ab HILDVINO Abbate sancti Dionysij iussione regia studiosè ex antiquis collectam monimentis, & strenuè insuper ab ipso vindicatam, deinde verò variè impugnatam à nonnullis, at nunquam acriùs quàm hac nostra ætate impetitam, hîc, AVSPICE, CHRISTO (cuius salutiferum nomen Gallis

Gallis dudum feliciter intulit, & apud Parisios tā ore quàm opere, demum effuso etiam cruore suo pretioso, beatus ipse Dionysius magnificè illustravit) operæ precium statuimus contra nouorum censorum argutias defendere, à quorum certè obiectionibus si hanc præstiterimus immunem; simul eandem & veram & synceram validdè asseremus. Hoc siquidem loco constringimur, eam ingredi palæstram; vt aduersantium studiis nostris oppositionem anteuertamus; qui, nisi iisdem occurreremus hac necessaria anticipatione; DIONYSIVM AREOPAGITAM, nos sine iure cooptasse inter Mysticos Galliæ scriptores, numquam, vt aiunt, Galliam ingressum, sed Athenis vbi primus sedit Episcopus, agone extremo coronatum, acriter omnino conquererentur.

APOLOGIA

P R O

HILDVINO ABBATE SANDIONYSIANO,
Arcopagiticarum vindiciarum,
ex iussu

LVDOVICI PII IMPERATORIS

Regisque Christianissimi

CONDITORE.

Quâ, cùm ipse Hilduinus, contra suorum aduersariorum criminationes defenditur: tum eam quam post veterum traditionem asseruit, de S. DIONYSIO primo Episcopo PARISIENSI, eodemque AREOPAGITA, sententia percelebris, vera ac sincera prorsus, demonstratur.

PRÆFATIVNCVLA.

MAGNI tres viri coætanei, Hilduinus nimirum Abbas sancti Dionysij, Hincmarus ex Monacho eiusdem cœnobij (sub ipsius Hilduini disciplina) demum Remensis Archiepiscopus, & Anastasius Bibliothecarius Apostolicæ sedis: traditionis huius quæ Dionysium Protoprasu-

lenam Parisiensem & Martyrem, vnum eundemque cum
 Areopagita Pauli Apostoli discipulo, asserit, ante an-
 nos ferme 800. clarissimi fuerunt in Occidente vindi-
 ces. Quibus qui obstiterint aperta fronte pedéque fixo
 antagonista, profectò vel nulli eodem seculo prodierunt,
 vel se fuerunt aliqui, obscurâ sanè famâ, vel im-
 pari longè celebritatis titulo extitère. Et verò con-
 queritur Hilduinus, de quorundam sciorum perui-
 cacia, qui Areopagiticis suis vindiciis tam perspicuis
 quàm solidis, malignè refragabantur, clandestinis
 potius susurris obloquendo, quàm aptis apertisque re-
 sponsonibus obnitendo. magis enim oblatrabant sibi à ter-
 go, quàm à fronte certabant; dum ipse via interim re-
 gia incederet, tamque Ecclesiastica quàm Imperiali au-
 ctoritate munitus, innixusque omnimodis antiquitatis
 venerandæ testimoniis, ac perspicuis veritatis argumen-
 tis, gloriam integram beato Dionysio vindicaret, ti-
 tulumque legitimum Areopagitæ (quo tenebriones illi
 eum spoliare nitebantur) ipsi tam fortiter quàm feliciter
 astrueret. Quia verò omnes ferè neoterici censores,
 Hilduinum, qui primus quidem non dixit, sed, (vt
 aiunt) asseruit; hoc est ostendit & astruxit ex maio-
 rum probatissima sententia: Parisiensem primum My-
 stam sacrum Dionysium verè fuisse Areopagitam il-
 lum, qui in Apostolorum Actis, pretiosa Pauli Gen-
 tium subiugatoris præda celebratur; coniunctis om-
 nium virium arietibus impetunt, quem etiam piaculo
 imposturæ admodum insignis onerant, & aspergunt
 labe grauissimæ iniuriæ: ideo non tam ipsius Hilduini
 intuitu (qui tamen iure suo, omni defensione dignus est).

quam Dionysij beatissimi nostri Apostoli amore ac reuerentia, Areopagitica iterum insignia ipsimet beato Dionysio adscribemus; Hilduinique eiusdem gloria assertoris causam suscipiemus, qua nittitur veritate, equitate & pietate asseuerandam atque fulciendam. Et obiter quidem quia præproperè. Cùm enim de sancto Dionysio iam triplex extet controuersia. Prima, de persona eius, an scilicet, ipse sit qui primùm Athenis, Paulo initiatore, præfuerit religionis Antistes: deinde Lutetia Parisiorum pastorale munus exorsus, vitam Martyrio ibidem consummãrit. Secunda, de scriptis: num quæ eius feruntur nomine, eiusdem sint auctoris quo præsignantur. Tertia, de corpore eius, utrùm scilicet ubi primùm conditum fuit, in celeberrimo Francia tituli eiusdem canonio, adhuc illibatum perseueret: an inde sublatum furtiua translatione in Germaniam, Reginoburgi, seu Ratispona, ad sancti Eueramni monasterium ante annos ferè 700. reconditum abhinc obseruetur. Tres illæ quaestiones congruentissimè in commentario nostro Mart. Gall. tom. 4. ad diem 9. Octobris, qui Nazali ipsius hieromartyris nostri celebris est, discutienda fuerant. Et si qua hoc actitanda loco; certè quæ ad scripta eius pertinet, cùm hic de Gallie Mysticis Scriptoribus, ex instituto pertractetur. Verùm importuna illorum instantia, qui Romana Ecclesiæ, hoc est Apostolicæ sedis, traditionem exploratam impugnant (quam in Martyrologij nostri contextu omninò complexi sumus) cogimur legitimum ordinem rerum præuerrere, immò inuerrere. Adeo ut quaestionem secundam & tertiam, quæ sunt de scriptis & corpore sancti Dionysij ad commentarios nostros die

designata referamus. Hic verò etsi præmaturè, certè necessario, excutiamus tam ardentè propositam sæpiùsque expetitam, quæstionis de eius persona & dignitate decisionem.

CAPVT PRIMVM.

Areopagiticas vindicias, ab Hilduino fuisse tam piè quàm necessariè initas.

OMNIS anima (ait Apostolus, Magister Dionysij nostri) potestatibus sublimioribus subdita sit. non tantùm propter iram, sed etiam propter conscientiam. Ideoque quando sublimis potestas iubet, necesse fit subditis quibusque, eidem parere. Quo sensu sanctus Augustinus, Papæ mandatum, iniunctam sibi collegisque necessitatem appellabat ep. 157. ad Optatum. *Me (ait) apud Cæsaream præsentè venerunt, quò nos, iniuncta nobis à venerabili Papa Zozimo Apostolicæ sedis Episcopo Ecclesiastica necessitas traxerat.* Iusserat enim Zozimus Pontifex Romanus, vt Africæ Episcopi apud Cæsaream Concilium celebrarent: cuius mandato necessario perendum, S. Augustinus, cum ceteris existimauit. Non autem ex suprà inducto præcepto Apostoli, summæ tantùm potestati Ecclesiasticæ iubenti necessario obeditur: sed summæ quoque temporali, quæ regia vel imperialis est. Hanc enim vt interpretantur Patres, Apostolus hîc signatè intelligit, quam *supereminet* -

Rom. 13. 1.

S. Bern. ad Loth. Imp.

1. Pet. 2. 13.

tem in autographo nominat; sicut princeps Apostolorum Petrus, Regem appellat *præcellentem*: huicque, quia à Deo institutæ in apice rerum humanarum, timorem docet ab omnibus deferendum; hoc est reuerentiam, subiectionem, & inde consequentem obedientiam. Quæ ratio fuit ut mandata & rescripta Imperatorum, ab Ecclesiæ etiam sanctissimis Præsulibus, summa obseruantia ac obsequio susciperentur in sacris Ecclesiæ comitiis, omnique reuerentia legerentur post Apostolicas litteras; nec enim pragmaticum imperiale ad Patres, simpliciter pro epistola accipiebatur, sed honoris causâ SACRA IVSSIO, SACRAQVE etiam absolutè vocitari solebat*. sacrosancta enim à qua manabat censebatur, propter diuinam institutionem atque similitudinem, sacræque vñctionis decus & officium, sublimis illa ac suprema inter homines potestas; cui parere religiosum, obniti, vel non obsequi, quasi impium iudicabant diuinæ religionis Antistites.

*Quemadmodum Imperatoris litteræ sacra passim ab Episcopis dicebatur: ita Regis Christianissimi (qui Galliarum Augustus est) etiam iussio vel quævis epistola aut rescriptio; Sacra item, ob sacram regie Maiestatis è qua emanabat dignitatem, dudum appellabatur: ut legere est apud Fulbertum Episcopi anti-

Porro in causa vindiciarum sancti Dionysii Arcopagitæ non spontanea solum processit illarum scriptoris intentio, sed iussio sacra præcessit: nempe præceptum *Ludouici Pij* Francorum Christianissimi Regis ac Imperatoris Augusti. qui auctoritatis suæ, ut ipse ait, iussione, præfatum Hilduinum compulit ac obstrinxit, plenam hanc ut aggredereetur rerum S. Dionysii collectionem: eiusque absolutam historiam præhabita

disquisitione accuratissima describeret, suffultam-
 que fixarum probationum argumentis, ad se om-
 ninò purgatam, atque ad summos iuris apices vin-
 dicatam, demum transmitteret. *Secundum quod*
rerum (ait) causarum etiam & temporum noueris: in
corpus vnum redigas, atque uniformem textum exinde
componas, &c. sed & differenter ac cum integritate sui,
quæque eo reperta sunt, &c. colligas distincta & cor-
recte transcripta. quantocyùsque dirigas, aut præsen-
tes, &c. Necesse habuit igitur iussioni huic prin-
 cipali parere, cum (vt docet sanctus Augustinus
 serm. 6. de verbis Domini) *maior sit auctoritas regis*
quàm patris; Principisq; mandatum, quando pium
& iustum est, vt asserit ex scripturis sanctus Bernar-
dus tract. de precepto & dispensatione, sine culpa non
possit negligi, nec sine crimine contemni. Siue
Deus, siue homo Vicarius Dei, mandatum quodcum-
que tradiderit, pari profectò est cura, pari reuerentia
deferendum, vbi tamen Deo contraria, non præcipit
homo. Quæ sanè clausula exceptiua, mandatum
 præsignatum Ludouici Pij Augusti non excludit,
 quod iustum æquè ac pium proprio sese contex-
 tus probat tenore. Tribus etenim ex causis sibi
 conscribi Arcopagitica, vindicatæque vulgari;
 ipsemet optimus Imperator optauit & mandauit,
 quæquidem singulæ innixæ sunt tam pietate quàm
 insigni iustitia.

PRIMA erat, publicorum beneficiorum tam
 spiritualium quàm temporalium in Gallia rece-
 ptorum, operâ & patrociniò ipsius beatissimi

quum & per-
 celebrè Car-
 notensem,
 epist. 13. ad
 Robertum
 Regem Fran-
 corum. Sa.
 cram (ait)
 Maiestatis ve-
 stra nuperrimè
 suscepi. mo-
 nentem me.
 &c. & epist.
 95. ad eum-
 dem. Sacra
 vestra monitus
 sum, &c.

Galliae Apostoli, pia ac grata recordatio. *Cunctae enim haec* (inquit Ludouicus Imperator) *per transacta tempora Gallica generationes senserunt, quae eius insigni Apostolatu fidei rudimenta sumpserunt, & salutis subsidia perceperunt.* Hinc indita priscis Regibus Christianissimis, supernè praestitarum per sui apud Deum eiusdem patroni preces opitulatio-num, religiosa commemoratio: auitæ & paternæ exaltationis recordatio: sed & à Ludouico iure debita ob opem liberationis, recens auspiciis eiusdem Martyris diuinitus impetratæ, gratitudo. *Quia proauus noster Karolus Princeps Francorum inclitus per orationes ipsius excellentissimi Martyris, indeptum* * *se fuisse gratulatus est, apicem principatus, &c. Sanctae recordationis auus noster Pipinus, &c. à B. & Angelico viro Stephano summo Pontifice* * *propter altare saepesati domni Dionysij, vnà cum duobus filiis, Karlomanno videlicet, & diuinae memoriae Domino ac genitore nostro, iure prænominato magno, &c. in Regem Francorum vnctus, &c. Quique (Pipinus Rex) ante limina basilicae Sanctorum Martyrum defuncto huius vitae curriculo, se sepeliri praecepit, &c. Sed & nos multis ac frequentibus largitionibus, beneficia eius sumus experti: praecipuè tamen in humanae varietatis euentu, quo Dei (vt semper fatendum est) iusto iudicio, in virga eruditionis visitati & baculo speciosae misericordiae eius, ante praescriptum altare, per merita & solatium domni ac piissimi Patris nostri Dionysij, virtute diuina reerecti & restituti sumus, cingulumque militare iudicio atque auctoritate Episcopali re-*
sum-

* adeptus.

* prope.

sumpsimus, & usque ad præsens gratioso adiutorio sustentamur.

SECUNDA causa institutæ Areopagiticæ defensionis fuit: incensa pio in hoc Principe erga proximum charitas. Scilicet ut ignari, de rebus sancti Dionysij gestis benè instruerentur; ut eius Arcopagitici honoris impugnatores reuincerentur; curiosisque sacræ antiquitatis lectoribus ad cumulum satisfaceret. *Quatenus* (inquit) *deuotis compendiosius valeant innotesci, & fastidiosis minusve capacibus, vel studiosis, lectionis possit tedium subleuari, pariterque omnibus adificationis utilitas prouideri.*

TERTIA causa erat, ad eliciendum hinc fomentum specialis suæ erga beatum ipsum Dionysium deuotionis, *Quoniam maximum* (subnectit) *valdeque dulcissimum pignus desiderabilis præsentiæ illius Domini & solatiatoris nostri, ubicumque simus habere nos credimus, si cum eo, vel de eo, aut ab eo; dictis, oratione, collatione, lectione colloquimur.*

Non igitur se ingessit Hilduinus vlla præsumptione, ut Arcopagitica colligeret atque conscriberet: sed iubenti Imperatori tam iustis piisque motiuis instigato, morem gessit, ut eius tam deuotis desideriis famularetur, quàm sese eiusdem flagitationibus continuis eximeret. *Faciat Dominus* (inquit in rescriptione ad ipsum Augustum) *ut & nos idonei cooperatores inueniamur, ad bonæ voluntatis vestræ perfectionem, qui tan-*

tò sine aliqua hesitatione vestris iussionibus obedimus, quantò illa rogatis seduli exactores, quæ exhibemus voluntarij executores. Nec modò id præstitit piæ operæ Hilduinus, vt Imperialibus præceptis obediret, optatisque priuatis pij eiusdem Imperatoris obsequeretur: sed etiam vt publicis subueniret & desideriis & commodis, sicut præfatur in epistola sua hac de re inscripta, *ad cunctos sanctæ Catholice matris Ecclesiæ filios & fideles*, in ipso limine, vbi ait se *admouisse manum* eiusmodi scripti-
 ptioni, quoniam & pij Augusti simulque ad hoc plurimorum desideria cognouerant anhelare. Fuit igitur ab Hilduino instruenda plena hæc concinnatio Actorum sancti Dionysij, tam piè quàm necessariè suscepta; non autem inita ex sensu eius abundanti & spontanea molitione, aut ambitu aliquo ciuilis fauoris, vel laudis captandæ affectu; sed mero obedientiæ, charitatis & pietatis studio atque officio.

CAPVT SECVNDVM.

Nec deceptum fuisse Hilduinum in Areopagiticarum vindiciarum collectione, neque deceptorem, in earumdem editione, conuici posse.

DECIPERE vel decipi, nihil interest in iis quæ spectant ad salutem, glos. eademque in can. quamuis, distinct. 38. At interest multum deceptio actiua à passiuâ in rebus ceteris. Decipi

enim in contractibus non est peccatum, *glos. non multum, in can. si cupis 16. quest. 1.* At decipere in iis scelus est, *glos. sustinere, in cap. sanè, de renunciat.* Porro sicut in dictis, ita in factis. Fallitur non qui falsa legit, sed qui credit: at fallit & falsarius est, qui falsa scribit, & sub veri specie contraria lubens obtrudit. Vtramque labem inurunt Hilduino in re Areopagitica, nuperi censores: qui punctum acu tetigisse putant, cum originem eorum quæ scripsit de sancto Dionysio in collectione sua, inquirendo, ab utroque principio deceptionis acti- uæ & passivæ dicunt eadem, quæ veris aduersa volunt, prodiiisse. Vtramque vicissim hîc excutimus accusationem, calumniosamque facile ostendemus.

I. Exiit non ita diu in lucem *Francisci Bosqueti Prætoris Narbonensis tractatulus*, quem *Ecclesiæ Gallicanæ historiæ tomum 1. inscripsit.* Quo in opusculo totus est, ut Gallicanæ Ecclesiæ historias ferè omnes, quamvis vetustissimas ac receptissimas, non tam referat quàm refellat, atque ostendat confictas & fabulosas, quin & ridiculas esse. Hic igitur traditionem de sancto Dionysio Areopagita Parisiorum Protomyta, & Apostolo Galliæ, præ ceteris exagitat, passimque impetit, ac nititur quibuscumque modis conuellere. Idcirco parte 2. p. 58. ita de Hilduini opere Areopagitico iudicat. *Hilduinus Abbas sancti Dionysij, circa annum Christi 830. arte Græcorum fauorem eius ambientium delusus, primus omnium Dionysium Pa-*

rifiensem, Arcopagitam Pauli discipulum esse asseruit. Hæc ille, qui prætoriali more sententiam breui quidem enunciatione contra Hilduinum tulit: at à qua cuique prouocare licet. Hic itaque prudenti lectore iudice disquirendum, iure ne lata sit ab hoc Prætorè, vel iniuriâ. Et possem quidem primùm nullam hanc esse sententiam, ex ipso defectu iurisdictionis, conuincere. Iudex enim si excedit terminos suæ iurisdictionis, non valet sententia, *can. ei qui, §. Item cùm certa 2. quæst. 6.* non extenditur enim ipsius cognitio & potestas extra territorium eius iurisdictionis. *Et glos. 2. in cap. à nobis 21. de sent. excomm.* At verò quid pertinet ad Prætores Narbonensem, iudicare de Parisiorum negotiis? deque sacris rebus cognoscere, cùm ciuilis tantùm sit iudex? Et quid Bosqueto iuris in Hilduinum Abbatem S. Dionysij, Regibus dum hic viueret charum & venerabilem, postque funera piissima adhuc celebritate doctrinæ & religionis, viuentem in bona & insigni memoria. Dicet fortè Bosquetus ex sacri iuris dispositione, sicut honor fit mortuis, ex signis quæ ipsis viuis apparuerunt: ita mortuis quandoque pœnam dedecoris imponi, ex sequela præcedentis delicti, *glos. fin. in Extra. Detestanda, de sepulturis inter communes.* At verò Hilduinus (quem alio loco tragicè prorsus habet) suis commentis posteritati imposuit, deceptuosè etenim primus hanc traditionem, quæ induxit posteros in errorem, inuexit; quâ contra ve-

ritatem rei, Arcopagita Dionysius, Parisiensis quoque creditus est. Transeat, volo, ut ita sit. Sed Iudex Hilduini Bosquetus Narbonensis Prætor esse non potest. Sacer enim homo non debet à laico iudicari, nec Iudex temporalis de spirituali causa cognoscere, nec Narbonensis Prætor de iis decernere, vel rebus, vel personis, quæ extra terminos suos prorsus positæ sunt. Adde quod *delictum committere dicitur ille, cuius auctoritate & mandato committitur, cap. Mulieres. §. 1. de sent. excom.* At verò Hilduinus Arcopagitica sua, iussu & mandato Ludouici Pij Regis Christianissimi, & Augusti Imperatoris, sæpius quidem iterato conscripsit. Ergo si delictum in hoc fuit, utrique communis reatus est. Immò, Ludouico Principi, magis quàm Hilduino Abbati, imperata sibi ab eo exequenti, venit hoc crimen hac ex regula imputandum. Porro inquirere de facto Regis Christianissimi, Prætori Narbonensi nefas est: qui Hilduinum dum damnare audet, vnà Ludouicum impetit, Maiestatemque lædit iubentis Regis, eo ipso quod obsequentis eidem Hilduini, factum reprobatur ac rescindit. Sed hoc *ep. 297.*

Ad ipsam rem, iam rectà progredior, ferio discutiendam. Tametsi Bosquetus Iudex in hac re legitimus extitisset, iniusto tamen iudicio Hilduinum damnauit. Accusator enim & Iudex esse simul, nemo potest. At verò vtrumque munus sibi aduersus Hilduinum Bosquetus adscribit. Ut

Iudex enim, auctorem illum (æqui-uocis vocibus) pronuntiat falsitatis: quem ut accusator, circumuentum & deceptum ab aliis, nempe à Græcis affirmavit. Vbi simul quoque inuoluit pugnantia. Si enim Græci in asserendo Areopagita Dionysio Parisiensi Episcopo, Hilduinum fefellerunt & deluserunt: hic certè ita deceptus ac delusus, fabulæ quam existimat Bosquetus, iuuentor minimè fuit: sed auctores illius commenti iidem Græci fuerunt, qui & deceptores Hilduini. Peto autem ab eo, qui fuerunt Græci, qui hanc stropham Hilduino impigerunt? sicque illum, & per eum, vniuersam Galliam, turpiter sunt ludificati? Sanè quo ferè tempore scripsit de titulo Arcopagitico, Hilduinus, Dionysio Parisiensi astruendo, sanctus Theodorus Studites, vir admirandus & potens opere & sermone, cum gloria sanctitatis & doctrinæ florebat, qui Constantinopoli pro pietate dimicans, acerba multa perpessus est, multaque insignia scripsit. At nec in catechesibus eius ac homiliis, nec epistolis, cæterisque quæcumque ostendi possunt eius scriptis vlla apparet scintilla, quæ illum confictæ (ut vult Bosquetus) à Græcis nouæ traditionis, vnde deceptus fuerit Hilduinus, auctorem fuisse prodat. Item neque in opusculis sancti Nicephori Constantinopolitani Patriarchæ, qui eodem tempore sedit & scripsit contra Iconomachos, nec in eius Chronico, quod extat in Bibliotheca Patrum tom. 2. quo sanè in

libel **I**o occasio huius ingerendæ fraudis, fauente ipsa textura operis Chronologici, vltro se offerebat. Scripserunt quidem paulo antè de sancti Dionysij Arcopagitæ scriptis & gestis, ex antiqua traditione Michaël Syngellus, aliàs Sincellus, Presbyter Ecclesiæ Hierosolymitanæ, & Methodius qui demum fuit Cōstantinopolitanus Patriarcha: iique ambo de ipsius in Gallia extremo Martyrio Parisiis peractō luculēter tractauēre. Verū non vt gratiam Gallorum ambirent, suoque conciliarent Imperatori, cui prorsus exosi erant, & à quo demum ob pietatis Catholicæ assertionem, miris at diris modis ad extrema usque vexati sunt. Neque suspicione digni, affectati in veritatis detrimentum fauoris Gallorum sancti illi viri, qui omnia, vt peripsēmata pro Christo arbitantes, horrenda pro fidei tuitione non dubitauēre, ab ipso suo principe furente perpeti: vnde & ipsi honores sacros ob merita inclytæ concertationis & victoriæ, generali Ecclesiæ iudicio retulerunt. Eodem autem sæculo, ferè dimidio, claruit Simeon Metaphrastes, qui ex professo *Vitas Sanctorum* conscripsit, perque singulos menses digessit: quo in hagiologio ad diem 9. Octobris sancti Dionysij Arcopagitæ Martyrium descripsit, quem passum Lutetiæ Parisiorum cum Rustico & Eleutherio fusè grauitérque commemorat. Tantique semper habitafuit, apud Græcos illa Metaphrastis perscriptio, vt in Synodo Florentina sess. 7. aduer-

*Cœc. Flo-
rent. sess. 7.
Imprimis
ogitur Si-
meon Meta-
phraſtes ce-
leberrimus
accedat: q. i
in B. Diony-
ſij vita in-
quiſit, &c.

ſus eos, in controuerſia de proceſſione Spiritus ſancti, Latini teſtimonium hinc deprompſerint*, quod cùm illos premeret admodum (habet enim diſertè hæc agoniſ ſancti Dionyſij ſeries, *Spiri- tum ſanctum à filio quoque procedere:*) ipſi tamen Græci haud auſi ſunt hanc repellere auctori- tem. Ceterùm ſi eiufmodi narrationem confi- etam à Simeone exiſtimaffent, vt ſe extricarent faciliùs tanto incommodo, illam profectò non obliti fuiſſent doli, malæque auctoris fidei, ar- guere. Impoſuiſſe igitur Metaphraſtem Hildui- no dici non poteſt: tum quia fraus eius nota fuiſſet apud Græcos; tum quod ante Hilduinum non ſcripſit, ſed paulò poſt ipſum Hilduinum, vt ex libro *de Scriptoribus Eccleſiaſticis Cardinalis Bellar- mini* perſpicuum eſt. Sanctos autem præfatos, auctores coætaneos ferè omnes Hilduino, ipſum fefelliſſe tanta ludificatione, vel impium eſt opi- nari: vetat hoc enim vel tantillum ſuſpicari co- rum explorata integritas, tam fidei quàm do- ctrinæ & vitæ: quin & eorum religioſiſſimus, è vita exceſſus, quo ſinguli penè perfuncti ſunt annis aliquot, antequam Arcopagitica ſua Hil- duinus conſtrueret. Ea enim hic delineauit poſt reſtitutionem Ludouici Pij, vt ex eius ad illum epiſtola conſtat, quæ facta eſt anno 834. At Nice- phorus Conſtantinopolitanus Patriarcha obierat iam an. 828. (vt oſtendit Baronius tom. 9.) Theo- dorus autem, iam an. 826. vt idem notat eodem tomo, in cælum migrauerat. Scripſerant autem
encomia

& res gestas Dionysij Areopagitæ Galliæ fortunatissimi Euangelizatoris, SS. Methodius & Michaël Syncellus anno circiter 818. vt infrà indicatur. Eodem autem sæculo quo Hilduinus, vixit Photius, qui Scriptorum sancti Dionysij, in sua Bibliotheca honorificè copiosèque meminit. De eius porrò martyrio non differit, quia de gestis eius non tractabat, quæ ab aliis Synchronis ferè suis, nuper descripta nouerat, & de quibus conuenire tam Græcos quàm Latinos probè sciebat. At quamuis hic scripsisset ex professo de sancti Dionysij peracta apud Gallos coronide, congruenter traditioni nostræ (quam conformem gentilium suorum conscriptionibus, nouerat:) non tamen decepisse Hilduinum, dicendus foret Photius, qui sanè clare re cœpit, cùm iam ille humana exuisset. Verùm non à Græcorum Præsulibus, at Proceribus, Legatis scilicet Constantinopolitani Imperatoris, deceptum fuisse Hilduinum Bosquetus innuit, dum ait, *delusum Græcorum arte, fauorem eius ambientium*. Certè ipse potiùs delusus videtur à se ipso, ex historiæ huius temporis non modica inciticia. Ea enim erat rerum tum in orbe conditio, vt Græci non nostram opem exposcerent, minus ambirent Abbatis Dionysiani, qui gratus tum erat Ludouico Imperatori, (cuius in indignationem paulò pòst incidit grauem) ad eius inuocandum auxilium, quo aduersas vires in se irruentes, amolirentur, fauorem. Quinimò afflictæ res Oc-

* Hos diu
antea Pau-
lus Papa I.
ad Pipinū
Regem, a-
uum Lu-
douici hos
expetentē
miserat, ut
infra pro-
batur. Sed
verisimile
est quod
Michaël
ad Ludo-
vicum ip-
sa Diony-
sij trāsmi-
serit auto-
grapha,
per quæ
tot vir-
tutes su-
per infir-
mos diui-
nitus edi-
tæ sunt.

cidentis cogeant & Papam & Imperatorem, ob Saracenorum Maurorumque formidabilem in Siciliam illapsum, inualescentem per Hispaniam potentiam, imminentemque eorumdem in Galliam irruptionem; Michaëlis Imperatoris Constantinopolitani, tum pace fruētis, legatione etiam missa, flagitare. Facile enim est id probare ex synchronis auctoribus, grauioribusque inde Scriptoribus, qui res huius temporis certis calculis obseruârunt. Bosqueti coniectura eum reuincit, insinuationique nostræ assertionis aditum aperit. Quod enim scripsit Hilduinus de missis ab Imperatore Bisantino Michaële, ad Ludouicum Occidentis Augustum, per solennem legationem, sancti Dionysij Arcopagitæ libris*, non probat quod intendit Bosquetus delusum fuisse à Græcis Hilduinum, Græcorum arte fauorem eius, quâ apud Ludouicum Pium pollebat, ambientium: immò verò commentitiâ esse huiusmodi euasione apertissimè prodit. Neque enim misit ad Ludouicum Michaël, sed remisit; cùm præuentus fuisset à Ludouico, desiderio ac postulatione amicitiae & confœderationis ineundæ. Anno siquidem ineunte 828. Irruentibus in Siciliam Saracenis, Gregorius Romanus Pontifex nomine I V. qui eosdem in Hispania apud Barcinonem & Gerundam præualuisse nuper audiuerat, maiorâque in dies moliri prospiciebat: ad Ludouicum Lothariûmque Imperatores (asciuerat enim iam Ludouicus in

Imperium ipsum Lotharium, suum primogenitum) Angelone (seu Angeriaco) prouincialem Conuentum habentes , Quirinum Primicerium & Theophilaetum nomenclatorem , suppetias aduersus Barbaros petiturum. Eoque ex conuentu Halitcarius Cameracensis Antistes & Anfredus Nonantulanus Abbas ad Constantinopolitanum Cæsarem missi sunt. Summa legationis erat, vt oratus à Pontifice Principibúsque Romanis Michaël commune cum ipsis bellum in Saracenos susciperet. Cuius legationis ad hunc annum destinatae & peractae, expressè meminerunt Adelinus Benedictinus, qui Annales Francorum Regum Pipini , Caroli, Ludouici Pij per annos continuos 87. exarauit. Anonymus editus à Pithæo , cum Scriptoribus synchronis Anna-
lium & historiae Francorum ab anno 708. ad 890. Aimoinus lib. 4. de gestis Francorum cap. 116. Quorum vestigia insecuti sunt neoterici scriptores, Blondus lib. 31. historiarum ab inclinatione Imperij; Locrius in Chronico Belgico an. 828. nouissimèque Buzelinus in sua Gallo-Flan-
dria, sub eodem anno, vbi sic ait: *Imperator Ludouicus Episcopum Halitcarium è Daciorum finibus reuersum ad Orientis Imperatorem Bisantium mittit. Eò legationis causa tendebat, vt à Michaële pax & amicitia impetraretur.* Tantùm abest igitur vt Michaël, Ludouici tum opem, per Hilduini Abbatis Dionysiani fauorem, seruili more (scilicet per fraudem & litteraria commenta, ad adula-

tionem composita,) expeteret. Remisit fateor & ipse ex Principum more ad Ludouicum Legatos Michaël : sed honestatis causâ, non captandæ gratiæ necessitate. Accessum enim Græcorum ad Ludouicum factum fuisse, anno eodem labente, liquet ex ipsa contextus Hilduini serie, qua susceptos commemorat eosdem cum sacris quæ exquisierat Ludouicus è Græciæ penu monumentis, libris scilicet genuinis ac illibatis sancti Dionysij Areopagitæ ab ipso desideratissimis : cùm Legati eius, suo nomine, Michaëlis Constantinopolitani Imperatoris, amicitiam procurarent. *Ceterum* (inquit Hilduinus) *de notitia librorum eius, quos patrio sermone conscripsit, & quibus petentibus illos composuit, lectio nobis, per Dei gratiam & vestram ordinationem; cuius dispensatione interpretatos, scrinia nostra petentibus reserant, satisfacit. Authenticos autem eosdem libros, Græca lingua conscriptos, quando œconomus Ecclesiæ Constantinopolitanæ, & ceteri Missi Michaëlis legatione publica, ad vestram gloriam Compendio functi sunt.* Contigit autem hæc susceptio Græcorum Legatorum anno 829. ineunte, vt colligitur ex Annalibus præcitatis, cùm nimirum Ludouicus ordinato exercitu in Hispaniam contra Mauros : seipsum in interiorem Galliam recepit, & in saltibus Compendio & Carisiaco contiguis venationi insistebat, scilicet Octobre mense ineunte. Posterior igitur fuit legatione à Ludouico ad Michaëlem directâ, qua amicitiam illius, vt probatum est,

opémque Occidenti necessariò affectauit & impetrauit. Hæc enim illi causam præbuit, factaque est, ad petitum à Ludouico Imperatore & Gregorio PP. fœdus sancendum & obfirmandum. Neque tum Græci Legati acta S. Dionysij corrupta seu conficta (vt Bosquetus somniat) ad fallendum Hilduinum attulerunt, sed libros ipsius sancti Dionysij Areopagitæ, quos Ludouicus à Michaële sibi authenticis è scriniis Patriarchij Constantinopolitani dari poposcerat. Genuinos autem & synceros transmissos fuisse sanctissimi huius auctoris fœtus, diuina Maiestas testificatione magnifica demonstraui: qua de re sic legitur in perantiquo codice Monasterij sancti Dionysij, in quo gesta regia describuntur. *Oeconomus Ecclesiæ Constantinopolitanæ & alij quidam Missi Michaëlis Imperatoris Græcorum, legatione publica, ad eundem Ludouicum, Compendio functi sunt. Qui inter cetera plurima, quæ Imperialis munificentia, ad confirmanda in inuicem amicitiarum fœdera præfato Ludouico transmittere procurauit: * libros etiam Hierarchiæ, cum decem Epistolis Macarij Areopagitæ Dionysij, tamquam patroni proprij, & specialis defensoris regni Regumque Francorum, (quod ubique notum iampridem erat) pro magno munere præsentârunt. Ludouicus verò eosdem lingua Græca conscriptos, cum magna gratiarum actione suscipiens, ad cœnobium beati Dionysij in Francia dirigere iudicauit. Quos in ipsa vigilia solemnitatis pretiosorum Martyrum, Hilduinus Abbas & Conuentus*

* Idipsum notauit Siebertus in Chronico.

eiusdem Ecclesiae cum ineffabili lætitia susceperunt. Quod donum deuotionis Imperatoriae ac si cœlitus allatum, adeò diuina gratia prosecuta est, ut in eadem nocte decem & nouem nominatissimæ virtutes in agrotorum sanatione diuersarum infirmitatum ex notissimis personis, & vicinitati ipsius Ecclesiae contiguis, ad laudem & gloriam nominis sui orationibus & meritis excellentissimi sui Martyris, Dominus operari dignatus sit. Quod idem testatur Hilduinus ipse, tam nitida quàm breui relatione in sua sæpè memorata Epistola, ad ipsum Ludouicum Imperatorem Pium. Quomodo hîc effugiat Bosquetus non video. Vult libros quos Græci attulerunt Hilduinum deludendo fefellisse, inque grauem coniecisse errorem, quo Dionysium Parisiensem, Areopagitam esse, primus asseruit. At iam non est quòd Græcos deceptionis postulet atque criminetur, Hilduinumque stupiditatis subarguat, qui dolum ipsorum non animaduertens sese eorum imposturæ retibus, incautè illaqueauerit, quem certè prudentissimum fuisse disertè scribit Hincmarus. Sed & quòd DIVINÆ AVCTORITATIS astipulantis his gestis (quâ per tot editas curationum virtutes, & Græcorum sincera actio, & librorum sancti Dionysij germanitas, & Hilduini pia fides, approbatæ sunt) adorandum sigillum temeret & contemnat, operaque tam stupenda, eius magnificentiae respuat vel deneget, quasi conficta, quæ in tanta luce patrata sunt, recentérque adhuc cùm essent edita, in magno die festiuitatis,

scilicet in ipsa solennitate natalis sancti Dionysij Areopagitæ, cùm ad eius basilicam (seu vt loquebatur Hadrianus I. Papa, *ad sancta eiusdem limina*) ingens populi concursus fieri solebat: Imperatori non longè cum Galliæ proceribus tum agenti, ab Hilduino (qui mendacij impudentissimi si res per eum conficta fuisset, è vestigio sanè potuisset conuinci;) tam celebri scripto fuere renunciata, & à Sigeberto graui scriptore notata in Chronico sub anno 824. vbi sic eam rem commemorauit. *Legati Michaëlis Imperatoris inter cetera munera detulerunt Ludouico Imperatori libros Dionysij Areopagitæ, de Hierarchia, id est, de sacro principatu, petente ipso Ludouico, de Græco in Latinum translatos. Qui libri Parisius in ipso sancti Martyris festo, missi, cum gaudio suscepti sunt. Quod gaudium virtus sancti Martyris (scilicet eiusdem Areopagitæ ibidem crediti ac celebris) auxit, decem & nouem ægrotis in ipsa nocte ibi sanatis.* Etenim si vera esse inficiari, diuina hæc testimonia, Bosquetus piè & candidè non potest: Græcos vtique non Hilduinum delusisse tam fateri debet, quàm esse veram eam quam cum iis habuit non solus Hilduinus, sed innumeri prodigiorum eiusmodi conspectores habuerunt, de Parisiensi Dionysio vero Areopagita persuasionem. Impium enim esset vel cogitare, Deum mendacio (quod duplicem inuolueret errorem: geminam nimirum falsitatem, circa personam sancti Dionysij & scripta eiusdem) voluisse patrocinari, tam patienti

* In Bi-
bliotheca
Cluniac.
col. 304.

quàm multiplici suæ auctoritatis testimonio: subinde etiam vt in gestis S. Maioli Cluniacensis Cœnobiarchæ legitur * iteratò. Est enim hîc, quò Richardi à S. Victore piam diuinæ veritatis contestationem in tam exploratæ assertionis præsidium vsurpemus. *Domine si error est quod credimus, à te decepti sumus. Ista enim in nobis iis signis & prodigiis confirmata sunt, quæ nonnisi à te fieri potuerunt*, lib. 1. de Trinit. cap. 2.

Itaque quamuis tunc à Græcis sententiam Hilduinus mutuasset, nefas esset tamen ob diuinam astipulationem ipsum deceptum opinari. Nec enim decipi idem potuit in scriptis, quin auctoris eorundem in persona falleretur. Afferebant enim Græci sancti Dionysij scripta Areopagitæ, (vt rei gestæ prænotata relatio disertè habet) velut genuina opificia eiusdem, *Patroni nimirum proprii, & specialis defensoris Regum Regniq. Francorum*. Quæ Ludouicus Imperator hoc titulo poposcerat, Michaël miserat, Hilduinus, Ludouico à Michaële tramissa, sibi que ab illo data susceperat; Deus negotium nouemdecim miraculorū sigillis obsignauerat: ideoque dolus Michaëli Bizantino Cæsari in hac celebri munificentia nequit imponi; nec Ludouico credula infaustè simplicitas, nec Hilduino tribui prona stupiditas, vel atra malitia: nisi vnà in religionem committatur, supremæque Dei Maiestas & veritas, insimuletur erroris atque decipulæ. Quod cùm tantillum suspicari sit impiissimum, concludere superest,

uocationis nostræ plenissimam voluntatem, præstisse vel confirmasse videtur & dinoscitur. Nos igitur per hanc seriem auctoritatis nostræ, iuxta præscriptum dictum privilegium à Pontificibus factum & præstetum est, pro reuerentia ipsorum Marterum, vel nostra confirmanda mercede per hanc auctoritatem iubemus, &c.

Contractè refert Constituti illius Synodici & regalis tenorem Aimoinus lib. 4. cap. 41. At totum ex serie describit Sirmondus tom. 2. Concil. Galliæ antiq. ex sancti Dionysij tabulario, ut prænotat in transcriptionis suæ limine. Ante quem idipsum diploma cum priuilegio sancti Landeric synodico ex scripserat Dubletius Scriptorius Monasterij Dionysiani ex autographis in arborea cortice delineatis, in quibus stylum nec tantillum mutauit, sed ad minutos quosque (quemadmodum retulimus) expressit apices, lib. 3. antiq. Abb. sancti Dionysij cap. 4. At diu longè antea hanc ipsam chartam immunitatis descripserat pleno itidem contextu Scriptor ille gestor Dagoberti Regis coætaneus, quem Quercetanus edidit collectionis suæ tom. 1. Ceterum ex præmissis habes apographis regionum Clodouei diplomatum, illum in eadem qua pater fuerat de sancto Dionysio sententia, pioque in ipsum affectu perstitisse. profitetur enim se illum colere sicut suus genitor fecit, Dagobertus, qui ut demonstratum est non alium Parisiensem Dionysium, quàm illum Arcopagitam, quem MAGNUM ex communi Ecclesiæ praxi cogno-

2. Cor. 4. 6.

minabat credidit & honoravit. Quam ob causam Clodouæus eius filius hæresque tam pietatis quàm sceptri in posteriori pragmatico, Dionysio cui tam profusos impendit affectus, eo tempore innuit claruisse, quo Deus *per incarnationem IESV CHRISTI*, id est, incarnati Verbi sui dispensationem *fecit* (phrasis est Pauli Dionysij ipsius didascalii) *lumen splendescere*, & per Spiritus sancti emissum ignem in corda protofidelium illuxit: pro cuius amore congressos extremis agonibus commemorat eiusdem Christi Seruatoris perstrenuos testes, inter quorum gloriosos triumphos Dionysium cum sociis præcelluisse asserit insigni palma victoriæ, & corona gloriæ. Quod neutiquam verum esse posset, si Dionysius ille quem tantopere colit & prædicat, ex primitivæ pugnæ nobilitate posterioribus bellis, in quibus Martyres nouissimi agminis, pro fide & gloria Christi dimicârunt, puta sub Decio vel Diocletiano, sociis iunctus decertasset. Nec tantæ esset prærogativæ ut eius sociorumque palmarum & coronarum, ceterorum laureis antecellerent, aut ipsorummet sacra busta iisdem pollerent honoribus, quibus principalium Apostolorum ossa præfulgerent, utque horum trophæa, illorum tumuli, *veneranda limina*, appellarentur. At hic unum id sufficit ex patenti testificatione Clodouæi Regis observatum, Dionysium symmystasque eius inter primos Martyrum triumphos victoriæ palmas emeruisse, prætulisseque coronas gloriosi

GALLIÆ SCRIPTORIBVS. 619
certaminis, dum Christus per Spiritum sanctum
in corda primitiuorum credentium illuxit ; hoc
est ipso tempore Apostolorum, vt patet ex se-
quenti declaratione, Pipini Regis Christianis-
simi.

§. 8.

TESTIMONIUM VALDE INSIGNE
PIPINI REGIS, PROGENITORIS
secundæ stirpis Regiæ.

*Ex eius diplomate confecto in Monasterio sancti Dio-
nysij, eodem anno quo fato functus, ipso in templo
Apostoli Galliarum, sicut optauerat à filiis, pio fu-
nere conditus est.*

PIPINVS Rex Francorum vir illuster. Incipien-
tis * Regni nostri affectu, de nostra erectione, inte-
grè auxiliante Domino vigilavi, & pro ipso bono ope-
re, actum cum consilio Pontificum, vel Seniorum opti-
morum nostrorum pro nostro confirmando regno, & pro
mercede, vel adipiscenda vita æterna, & pro reuerentia
sancti Dionysij Martyris, Rustici & Eleutherij, qui
glorioso ac triumphali voto, pro Christi amore coronam
martyrij consecuti sunt, ad basilicam ipsorum, ubi re-
quiescere videntur, sub libertate Evangelica regulari-
ter viuentes, sicut antiqui Patres, vel anteriores Reges
confirmauerunt, nos denuo ipso in loco sancto, nostro
munere priuilegium renouare deberemus, quod ita &
fecimus. Ergo oportet clementiam principalem inter ce-

* Ineptè
habet edi-
tum apo-
graphum,
insipientia:

teras petitiones illud quod pro salute adscribitur, vel
 pro diuino munere postulatur, placabili auditu suscipere,
 & ad effectum perducere, ut fiat in mercedis coniu-
 ctionem, dum pro quiete seruorum Dei, vel congruentia,
 locis venerabilibus impertitur petitio. Ergo dum & om-
 nipotens Pater, qui dixit de tenebris lumen resplen-
 descere, per incarnationis mysterium unigeniti filij sui
 Domini nostri IESU CHRISTI, vel inlustrationem
 Spiritus sancti induxit in corda Sanctorum Christia-
 norum, pro cuius amore & desiderio, inter ceteros trium-
 phos gloriosos Martyrum, B. DIONYSIVS & saepe iam-
 dictus RVSTICVS & ELEUTHERIVS, qui PRIMI
 POST APOSTOLOS SVB ORDINATIONE B. CLEMEN-
 TIS PETRI APOSTOLI SVCCESSORIS IN HANC
 GALLIARVM PROVINCIAM ADVENERVNT, ibique
 praedicantes baptismum poenitentiae in remissionem pecca-
 torum, dum* in hunc modum certabant, ibi meruerunt
 palmam martyrii, & coronas percipere gloriosas. Ubi
 per multa tempora & usque nunc, in eorum basilica, in
 qua eorum corpora requiescere videntur, non minima
 miracula virtutum, Christus pro ipsis dignatur operari.
 In qua Dominus Dagobertus quondam Rex videtur
 quiescere; utinam & nos per intercessionem Sanctorum
 ipsorum in caelesti regno cum omnibus Sanctis merea-
 mur participari, & vitam aeternam percipere. Descripto
 deinde amplissimo priuilegio (cuius prolixior, hic
 non apte continuaretur series) gloriosissimus Rex
 manu sua subscripsit. Sic enim ad calcem legitur. Et
 ut firmiorem obtineat vigorem, & nostris ac futuris te-
 poribus DEO auxiliante illa sa custodiatur, & per tem-

*in hoc mū-
 do.

pora conseruetur propria manu studuimus adumbrare.
Signum. †. Pipini gloriosissimi Regis. Data nono Kal.
 Octob. anno 17. regni nostri. Actum in ipso Monaste-
 rio sancti Dionysij. Vbi tum extrema infirmitate
 laborabat, triduóque post editam hanc insignem
 constitutionem, ibidem piissimo fine functus
 est. Vnde liquet quod hæ fuerint vltimæ supre-
 mæque tanti Regis tabulæ: quas ideo confectas
 præfatur per consensum Pontificum & Optima-
 tum suorum. Se etenim cùm morbo vrgeri sen-
 tiret piissimus Princeps, ad Monasterium sancti
 Dionysij sui, vt aiebat, peculiaris patroni, voluit
 deferri. Cernénsque quod vitæ periculum euade-
 re non posset, scribit Fredegarius Scholasticus in
 Chronico (quod iussu Nibelungi Comitis ad obi-
 tum vsq. ipsius Regis Pipini produxit) omnes Proce-
 res suos, Duces, Comites Francorum, tam Episcopos
 quàm Sacerdotes ad se venire præcepit. Ibique unà
 cum consensu Francorum & Procerum suorum, seu &
 Episcoporum, Regnum Francorum quod ipse tenuerat,
 æquali sorte inter prædictos filios suos Carolum & Car-
 lomannum dum adhuc ipse viueret, inter ipsos diuisit,
 &c. Hisque gestis Rex Pipinus post paucos dies, vt
 dolor est ad dicendum, vltimum diem & vitam simul
 * caruit, sepelieruntque eum prædicti Reges Carolus & * clausit.
 Carlomannus, filij ipsius Regis in Monasterio sancti
 Dionysij Martyris, vti ipse voluit, cum magno hono-
 re, regnaruntque annis 25. Quod sanè notæ præsi-
 gnati eiusdem postremi rescripti non repugnat.
 Computat enim Fredegarius, vt reor, annos re-

Vide Ba-
ron. an.
744.

gni Pipini ab anno 744. quo ineunte gloriosis-
simum titulum CRISTIANISSIMI, quem transmisit
ad posteros, memorabili Zachariæ Papæ rescri-
pto, promeruit. Aliàs enim rigide tractando, re-
gnum Pipini septemdecim duntaxat annorum
fuit, numerando scilicet ab anno 751. quo de-
fluente, Francorum Rex (Childerico abdicato)
proclamatus est, ad annum vsque 768. exeuntem.
Ex qua obseruatione elicitur diplomatis præme-
morati sincera nota. Hoc enim ipso anno quo
notatur, conuentum Episcoporum & Procerum
apud Monasterium sancti Dionysij, in quo suum
condidit testamentum, & præsignatum edidit de
eorum assensu priuilegiũ, quo sanctius foret Rex
ipse Pipinus, vt insinuauimus, habuit: Moxque
piissimo fine de humanis excessit. Dignum verò
est animaduersione singulari, quod Fredegarius
signatè indicat: *sepultum fuisse à filiis Pipinum in
templo S. Dionysij, VT IPSE VOLVIT.* Non hac enim
dicendi clausula, intendit Scriptor ille contem-
poraneus dicere, votis potitum Pipinum, quia
ultima voluntate, vt patet, vel ex textu supra-
scripti Regalis eius diplomatis decreuerat, sub
patrocinio sancti Dionysij, quem vnice colue-
rat, tumulari: at quia nouo insolitoque hætenus
more, ibi vt iusserat, sepultus fuit. Scilicet non in
ipsius templi gremio, sed in introitu valuarum;
Hic enim nõ supinum, vt est solenne, sed prostra-
tum, facie ad terram conuersa, & capite non
Occidentem sed Oriẽtem versùs, voluit tumulari.

Vtque statuerat, sic factum est. Nimirum vt sup-
 plicis & deprecabundi situm ipso in tumulo Rex
 piissimus conseruaret, seque indignum præ ma-
 gnitudine sancti Dionysij indicaret, qui in eius
 basilica conderetur, satis sibi plúsque quàm præ-
 sumeret honoris sibi indultum reputans, si mo-
 dò ante sacratissima eius limina pio patris & suis
 quoque piaculis prostratus & supplex ac venera-
 bundus humaretur. Quam parentis optimi pie-
 tatem, Carolus Magnus eius filius insigni mo-
 nimento illustrauit. Cùm foris enim sepultum,
 religioso ex voto mouere loco sitúque non au-
 deret, artificio vsus est honestissimo, quo sacra
 sub tecta, paternum sepulchrum, immotum ta-
 met si permanserit, collocauit. Auxit enim tem-
 pli ædificium, cuius fabricam amplificans, ad
 locum quo iacebat pius Pater vsque perdu-
 xit, sicque conclusit sub sacro fastigio eiusdem
 sepulchrum, & valuas sacras vltra protraxit:
 quemadmodum testatur Sugerius Abbas, qui
 templum vetustate collapsum postea reædifi-
 cans, eâ qua nunc cernitur structurâ instaurauit
 ad hoc *περὶ τῶν*. Ad rem igitur vt referamus in-
 tentam, Pipini ipsius inclyti Regis suprascri-
 ptum constitutum, seu potius testamenti tam
 insignes tabulas, quas in ipso piissimæ vitæ exi-
 tu fecit exarari, tum ad prodendam suam de ma-
 gnitudine sancti Dionysij, nostri Apostoli, suí-
 que specialis protectoris (quæ communi Galliæ
 fidei nitebatur) sententiam, tum ad testandum

suæ in eum deuotionis flagrantissimum affectum, aliqua operæ precium eliciemus iisdem ex supremis eius tabulis axiomata, quibus tam assertio nostra communitur, quàm aduersariorum noua priuatâque opinatio exploditur.

* In lib.
cont. Iud.

Primum est quod non Apostolici modò viri Gallias Christi fide imbuerunt, sed ipsi quoque Apostoli primi omnium apud nos Seruatoris ipsius Euangelium *nunciârunt, diuersasque*, vt Terullianus loquitur *, *Galliarum nationes* orientis diuinæ gratiæ ac gloriæ splendore illustrârunt. Ostendimus in huius libri exordio, quando Paulus Apostolus, gentium Doctor Gallias ingressus, salutaria Christi signa intulerit, religionisque eius posuerit fundamenta. Et disertè quidem testatur sanctus Epiphanius. Beatum Paulum, discipulos suos plerosque (inter quos nominatim commemorat Crescentem) Gallis dedisse Doctores scientiæ salutis. Quod Eusebius quoque Cæsariensis, in sua historia signatè tradit, aliique Græci Scriptores vnanimi suffragio asseuerant. Petrum verò primarios alumnos in Gallias destinâsse, cælestis sementis satores, Innocentius I. in epistola ad Decentium & Episcopi comprovincialis Metropolis Arelat. in epist. ad Leonem Magnum, Adoque in Chronico & Paulus Vernefridus, qui ante Hilduinum claruit, in Catalogo Episcoporum Metensium, alios ab Apostolis missos in Galliam viros Apostolicos, indicant & testantur. Quod & edoctus à sancto Remigio,

gio, professus est, Clodoveus Francorum Rex Protochristianus, insigni charta munifica suprà relata in *Saviniano*. Cuius vestigia insecutus Pinus præclarè idem testificatur; asserit enim nitidè Apostolos primum diuinæ gratiæ nuntium in Gallias attulisse.

Secundum est, quòd sanctus Dionysius qui interiorem Galliam tam illustri pontificio quàm martyrio, Christo Domino consecrauit, beatorum asseclarum adiutorio fretus; non quispiam fuerit ex infimæ classis Doctoribus, qui Gallis posteriori ætate theoremata Euangelica prædicârunt: sed virum fuisse re vera Apostolicum, & post Apostolos primarium, qui ex eorum triumphalibus copiis, fortis bellator cum sociis suis prodiens, à Clemente Petri Apostolorum principis successore, ad propugnanda Christi trophæa in Gallias missus, doctrinam diuinæ veritatis, tam ore cælesti facundia pleno, quàm mirificis actis; profligato exitialium superstitionum errore, per agrum Gallicum disseminauerit, suoque fuso cruore in præclarissimo felicitis operationis enixu, vndequaque irrigauerit, atque ad vberem vsque prouexerit mysticæ propaginis segetem. Vnde patet quàm à verò sit dissonum illud Bosqueti pronunciatum, lib. i. suarum histor. pag. 50. Videlicet quòd ante Caroli Magni & Ludouici imperium nullus Dionysio Parisiensi hanc ætatem quâ contemporaneus sit Apostolis, & dignitatem qua Arcopagita creditur, adscripserit. Nam vt

irrefragabile argumentum (quo per inductio-
nem, ab ea ætate deductam vtrumque id quod
negat continua sæculorum serie traditum & cre-
ditum fuisse propalauimus) hic quasi non fuis-
set expositum prætermittamus : euidenter ex iis
testamentariis codicillis Pipini Regis liquet, su-
pini erroris (ne quid asperius dicam) Bosqueti as-
sertum conuinci, cùm manifestissimè constet
Pipinum quemadmodum anteriores Reges pro
certo tenuisse, sanctum Dionysium fuisse Apo-
stolorum assecclam, Clementisque Legatum, nec-
non Galliarum ab ipso prædicationis Euangeli-
cæ primordio œcumenicum Doctorem, atque A-
postolum ; Parisiensis verò Ecclesiæ nobilissimæ
parentem illustrissimum, martyrij laurea redi-
mitum, longè ceteris rutilantiori, quas aliarum
Galliæ Ecclesiarum Patres suis quique agonibus
perceperunt. Quapropter Pipinus Rex Christia-
nissimus præsignatis testamenti tabulis præfa-
tur, ipsum Dionysium cum sociis, inter Galliæ
Martyres, triumphii gloria præeminuisse, quem
post sancti Spiritus in Ecclesiam nascentem illa-
psum, adeoque ab emicante prima Euangelij lu-
ce, testatur in Galliam delectum, à sancto Cle-
mente, gerulum diuini luminis, cum bino incly-
to symmysta faustissimo concursu aduenisse.
Quem etiam credidisse illum esse celebrem A-
reopagitam in diuinis paginis nominatum, satis
elucet ex munifica Pauli I. Papæ ad ipsum Pipi-
num Regem Christianissimum epistola supra

insinuata, in Pauli ipsius Pontificis summi testimonio: qua ad illum LIBROS DIONYSII AREOPAGITÆ insigni misit munere. Vt quid enim illius Dionysij potiùs quàm alterius, puta Alexandrini vel Corinthij, opera Paulus Papa, ad Pipinum Regem transmisisset dono insigni? nisi Pipinum speciali affectu ea desiderare, & ideo gratissima habiturum (quòd Dionysij ipsius Areopagitæ esset cultor deuotissimus) Pontifex ipse censuisset. Nec obstat enim quod eadem epistola, se, cum Dionysij Areopagitæ codicibus alios mittere libros, videlicet Antiphonale & Responsale, cum aliquot opusculis Aristotelis, idem Papa significet. Nihil enim hoc aliud indicat, quàm hos quoque libros Pipinum expectasse. Quod autem cum operibus Dionysij Areopagitæ, Aristotelis tractatus Papa ex voto adiunxerit, haud obscura ratio est: quia Philosophiæ hic habebatur princeps, sicut ille Theologiæ. Igitur vt Dionysij Galliæ Apostoli diuina Philosophia faciliùs intelligeretur, Aristotelis erat opus adminiculo: qui humanæ sapientiæ genius, ad illam sublimiorem notitiam Theosophiæ, ipsius cupidos, quasi per gradus quosdam manducebat. Igitur Dionysium Areopagitam coluit Pipinus, cuius quoniam patrociniò apud Deum præpotenti potissimum nitebatur, non modò gloriosam omni honorificatione memoriam prosequabatur, sed doctrina delectabatur, planè supereminenti, totaque cælesti & diuina.

Ceterum haud solum Pipinum in ea fuisse sententia, qua talem quem asserimus Dionysium amplecteretur, patet ex præmemorato illius testamentario diplomate, quod conscriptum perhibet Rex ipse piissimus *per consensum Pontificum & Optimatum, illustrium virorum, & suorum Procerum*. Vel enim mentitum tam religiosum Principem in extremis positum, Deique ad tribunal properantem, oportet ut Bosquetus criminetur: vel eundem illo in statu constitutum delusum fuisse per Pontifices & regni Proceres, qui in erronea de Dionysio, ipsius speciali patrono (cuius cultum perennari tam cupidè ipsa in morte affectabat) illum versantem persuasionem, cum dispendio adversæ eidem veritatis, & posteritatis perpeti deceptione: quam narratione tam falsa non obiter, sed profusè tabulis consignata, turpiter fefellisset: non admonuerint erroris, & tam pudendæ (quàm vult Bosquetus) hallucinationis; qua supparem Apostolis, coarctumque faceret Dionysium Parisiensem Antistitem, qui (ut certum & exploratum tum fuisse Bosquetus ipse affirmat) nonnisi tempore Sixti I. Papæ, & sancti Laurentij, hoc est tertio iam defluente sæculo ab Apostolica ætate; mundo inclaruisset. Nimirum inter astantes Pipino Regi morienti Pontifices nullus erat, qui veritatis amans eius causam non tutasset, falsaque imbutum opinione Regem, in rectam sententiam non curasset reducere, & eius memoriæ, fideli confi-

lio prospicere, quo labem ab illo falsitatis, & à posteris offendiculum deceptionis amoueret. Et vt tacuissent Episcopi omnes, quibus veritatis amor & cura salutis Regis præcipuo munere compete-
 bat: numquid inter tot optimates, pro-
 ceres, viros illustres, qui chartulæ præmemora-
 tæ cum Antistitibus subscripserunt, vnus vel al-
 ter occurrere non potuit, qui illum ad extrema
 vergentem admonuisset piaculi quo falsam &
 erroneam de Dionysio, suo in testamento sen-
 tentiam prodidisset; auitæ traditioni (quam pa-
 tentem tum fuisse Bosquetus, nimis inconfide-
 ratè contendit) prorsus contrariam: hortatús-
 que fuisset fideli quo in optimum illum Regem
 obstringebatur deuoti affectus obsequio, vt hanc
 fabulosam narrationem deleri è supremæ suæ
 voluntatis tabulis præciperet. Sanè hoc nec Pro-
 ceres, nec Præsules, nec illustres viri quotquot
 erant tum magno numero apud infirmum Re-
 gem (pleno scilicet euocati conuentu, vt Frede-
 garius testatur) fecerunt; sed concordī astipula-
 tione, quin vt Pipinus ipse Rex asseuerat, COM-
 MVNI CONSENSV, huic eius testamenti libel-
 lo subscripserunt, his suæ supremæ voluntatis
 tabulis assenserunt, immò clausulam illam, ad-
 oram adiunctam, consonis suffragiis probaue-
 runt. *Quam auctoritatem, Christo suffragante, con-*
fidimus, quia adiuvet illi consentientes, & despiciet il-
lam destruere cupientes. Consentiebant igitur tam
 Præsules quàm Optimates, sapientésque qui ade-

rant huic diplomati ; vel dira sibi, secùs si fensissent, aliique contradictoribus è calo deuocata, sua obfignassent subscriptione. Quod quàm absurdum sit nemo est qui non videat. Caueat igitur Bosquetus ipse sibi : qui dum assertioni huic Regiæ de sancto Dionysio refragatur, iis sese deuouet diris, quibus Pipinus Rex, cum Episcopis, necnon Regni vniuersis Proceribus, dignos censuit quicumque eidem rescripto principali ac pontificio aduersarentur.

§. 9.

TESTIMONIUM S. CAROLI
COGNOMENTO MAGNI FRANCORVM
Regis Christianissimi, & Romanorum
Augusti Imperatoris.

ANTECESSORES suos, CAROLVS qui iure MAGNVS dictus est, nō sola gestorum tam domi quàm bello, superauit magnitudine ; sed eosdem intimo quoque antecelluit, aduersus beatum Dionysium Areopagitam, Regum Francorum Regniq̃ue perpetuum tutelarem, deuotionis affectu. Ad cuius Hieromartyris promouendum gloriæ cultum, Princeps certè maximus atque piissimus, excitatus videtur, non solo Patris exemplo, Pipini scilicet Regis (cuius nihilominus plerisque in munificis rescriptis Monasterio Dionysiano collatis, cum ingentis pietatis laude meminit :) sed permultis aliis incitamentis, quæ

magis propensum ipsum reddebant, in eiusdem gloriosi cœlitis venerationem. Proprias rationes Rex inclytus Imperatorque maximus, in chartula quadam sua has habuisse, augendæ erga beatum Dionysium deuotionis, assignat. *Quia (inquit) sanctissimi Martyris ac præcellentissimi ter beati Dionysij peculiaris Patroni nostri, sociorumque eius Rustici & Eleutherij meritis & intercessionibus nos ad summa Regni, Imperiique fastigia conscendisse confidimus & fatemur: sed & quamplurima vitasse pericula, ac inimicorum superasse tela, infinitas & victorias de ipsis illorum Sanctorum protectorum alis euecti, reportasse credimus.* Nam aduersus rebellantes toties sibi Saxones bellum moturus, cum satis nosset, quàm forti & dura cum gente sibi res esset, & ista ancipitis mentis discrimina sagaci animo iam antè prospiceret: quo præter humana auxilia & mortales copias etiam Sanctorum haberet in castris præsens auxilium, voluit beatissimi Dionysij & eius sociorum Martyrum veneranda corpora, ab religiosis viris, in eam expeditionem deportari. Sic enim habet MSS. Codex Dionysianus depromptus à Dubletio Scriniario. *Itaque non tantum gloria, verum & potentia Karolus Magnus cum bellum aduersus Saxones, mirabili industria administraret, sui præsentia vires exercitus acueret: Fardulphum beati Dionysij Areopagitæ Abbatem, inter alios qui ad ferendum pondus prælij, & gentis audaciam comprimendam euocati, undique confluxerant, contigit accidisse. Hic sacra beatorum Martyrum*

*ferre.

*pignora secum * ferri iussus fuerat, & custodes Clericos, qui secum proficiscebantur, uti eis vicissim succedentibus, debita adhiberetur religio, delegauerat. Nec vana fuit hæc piissimi Principis in sancti Dionysii præfenti patrocinio, fiducia: cuius mors multas quidem ac insignes victorias retulit, de iis-que prorsus Christo subactis (id enim potissimum tot præliis satagebat) immortalis nominis gloria triumphauit. Qui quidem haud immemor beneficii, sancti Dionysii opitulantis sui, ut decus memoriæ ampliaret, Ecclesiæ eius dignitatem ingenti priuilegio decorauit. Scilicet ut eius Ecclesia, ob Apostolatus illius memoriam, quasi Matrix in Gallia haberetur. In hac Reges Christianissimi regni diadema susceperent. Archiepiscopi & Episcopi huic referrent sacri honoris accepti à sede Petri primitias. Regni-que Francorum, ut beatissimo ipsimet Martiri Dionysio perpetua tutela atque protectio crederetur. Quamobrem templum gloriosissimi eiusdem Galliæ Apostoli ac Suffragatoris ingressus cum plurimis Archiepiscopis, Episcopis atque Proceribus, quorum diplomati hac de re edito syngraphas, ad perpetuum rei monumentum, apponi voluit: deposito super aram sacram, regali diademate genibus humi flexis, palam & cunctis audientibus regnum suum Francorum coronam beato Dionysio obtulit ac deuouit dicens: Sanctissime Domine Dionysi, iis Regni Franciæ insigniis & ornamentis libenter me spolio, ut deinceps*

eius regale habeas, teneas, atque possideas dominium.

Deinde altari quaternos aureos* Bizantios, velut re- *Bizantinos.
demptionis pretium imposuit, hoc signo testans & pa-
lam omnibus faciens, à nullo se Francorum Regnum,
nisi à Deo & beato Dionysio obtinere. Quod non mo-
dò ipse fecit, sed aliis quoque post venturis regibus quot-
annis faciendum præscripsit. Francosque beati Dio-
nysij clientes omnes esse voluit. Tùmque discedens
& ultimum vale dicens (anno enim sequenti* A- *Edita hæc
quisgranni, quò se demum recepit, de stadio mor- enim signa-
tis excessit.) piissimus ipse maximusque Princeps tur constitu-
subintulit. Pro animæ meæ remedio, & Regni stabi- tio an. 815.
litate ac filiorum incolumitate, palam omnibus dico.
Sanctissime Domine Dionysi, à vobis nunc exeuendi
copiam peto, Regnumque Franciæ vobis relinquo, ut
post Deum sitis illius custodes, eiusque curam & tu-
telam suscipiatis. Tùmque Franciam, sicut Apostola-
tui eius primum à sancto Clemente (velut suprà iam
ex iisdem monumentis quæ Belforestius magna
ex parte sua in Cosmographia recitat, insinuasse
commemimus) fuerat concredita.

Vnde est quo Petri Molinei, impij auitæ pie-
tatis hostis temeritatem coërceas, qui patrocinia
specialia Sanctorum irridens, acerbè potissimum
habet, cur sanctus Dionysius, Galliæ proprius custos
ac defensor apud Deum celebretur: dicítque nefarius
impostor, hoc ethnicam superstitionem redolere, &
tale munus cælitì fuisse impositum, ab hominibus qui
sunt in terra, nescirique, si Sanctus v. g. Dionysius
qui est in cælo, & ceteri Sancti quos propriorum po-

pulorum constitutos enumerat defensores, hac delata sibi acceptarint officia; minus verò si ratam gratamque Deus hanc habuerit specialis patronatus collationem, quam profectam dicit ab hominum temeraria præsumptione, qui ausi sint, rei scilicet temerarij & ignari, sanctis qui in superis habitant, onera dispartire lib. 1. sue, quam Papatus inscribit, *Novitatis cap. 25*. Cui impio derisori & infano nugatori haud difficile est os impudentissimum obstruere, ipsis ex Scripturis, quæ diuina auctoritate has eius blasphemias retundunt. Sanè negare non potest, Patriarcham Iacob in extremo halitu, propheticos profectans effatus, filiis Ioseph, Ephraim & Manassè Patronum Angelum suum delegasse. Paulum securam præcipuè gerere gentium esse testatum, quibus fuerat proprius delectus Apostolus. Petrum ad passionem suam prope accedentem, iis quibus prædicauerat vel scripserat populis se præstiturum opem apud Deum pollicitum. Affectum igitur retinent specialem Sancti, erga eos quorum salutem particulari cura ac officio curauerunt*. Pro quibus etsi ab iis non interpellarentur, non desinerent tamen ex ipso quo feruent semper æstu perfectæ charitatis, apud Deum, quæcunque sunt illis necessaria atque vtilia postulare. Quam opem si mortales ab iisdem peculiari fiducia deposcunt, non ideò ipsis potestatem vllam aut munus quoduis attribuunt: sed quam diuinitus iisdem norunt, ex præcedentis ministerij indicio, concessam dispensationem

Genes 48.16.
Rom. 11.1.

2. Pet. 2. 15.

* Vide Apolog. nostrum pro cultu SS. tom. 2. Martyrol. Gall.

atque speculationem, & succurrendi propensionem, immò potestatem siue generalem, siue specialem, tam circa vrbes quàm populos, & quosque eorum indigetes auctam potius in iis perfectæ felicitatis accessu, quàm sublatam ab ipsis benè intelligentes; ex contemperatione ipsa antiquæ cum illis necessitudinis & habitudinis, paternæ ex pietatis in iis perennato affectu, & ipso charitatis nunquam excidentis iure ac officio, illos deprecantur; selectosque ab ipsa diuina præordinatione curatores, cum Angelis propriis custodibus (quibus vt docet ex Euangelio sanctus Hilarius*, beatificati sancti sunt similes) illos adeunt, orantque ac interpellant, vt sui iam olim supernè concessam sollicitudinem, propriis demum exempti curis obire non desinant: sed perpetim quo magis opus sit, suffragationis subsidia præstare velint, auxiliarique iam longè maiori potestate fruantes, suis filiis, orbatis illorum desiderabili præsentia, totque in periculis versantibus, auspiciatò dignentur. Nec opus est vt Deus scribat de cælo, se probare eiusmodi deuotionem, vel Sancti se illam admittere procurationem. Illa enim subsidia quæ precantibus, Sanctorum sub Patronorum suffragio fidelibus, frequenti experimento Deus impertit; satis produnt, & Sanctos beatos lubenter instantèrque hoc officio defungi, Deumque Opt. Max. sine cuius beneplacito nihil proficerent Sanctorum pij erga nos affectus, nostrique ad eos gemitus

* In Matth.
18. & 22.

vani essent, eorum gratissimam habere pro nobis interuentionem. Quod multiplici doctus experientia Carolus magnus de opportuna, frequentique opitulatione sancti Dionysij, sibi Regnóque Francorum (ex officio specialis clientelæ) præstita, præclarè testatus est, in suprà signato diplomate, quo disertè asseuerat, se sanctissimi ac præcellentissimi Martyris Dionysij, sociorumque eius Rustici & Eleutherij meritis & intercessionibus, ad summa non modò regni & imperij fastigia conscendisse: sed fatetur insuper se quamplurima vitasse pericula, ac suorum inimicorum tela superasse, infinitasque victorias de ipsis, Sanctorum protectionum alioeuectum, reportasse. Nec tamen ideo munus curandæ iuuandæque Galliæ speciali iure, Carolus ipse Rex Imperatorque, beato Dionysio contulerat, sicut neque anteriores Reges, qui peculiarem suum regnique Patronum passim agnoscebant, maximaque per eiusdem suffragationem apud Christum gloriæ Regem obtinuisse solatia atque beneficia, publicis suis rescriptis profitebantur. Sed Deus ipse qui vt Sapiens ait, *in unaquaque gente posuit, rectorem*; Dionysium Galliæ constituit proprium ac perpetuum defensorem, cum Galliæ curam illius Apostolatui per ministerium sancti Clementis, sui in terris Vicarij, à se supernè afflati, mirabili prouidentiae arcano commendauit: cui illum & Martyrij præclarissimi perpeffione, & sacrorum of-

fium oppigneratione, iurēq. ipso sepulchri, quód-
que longè maius est, charitatis, nunquam emo-
rituræ, sed semper in ipso feruentis perpetua in-
citatione, voluit superesse obstrictum atque de-
uinctum. Cuius continuatam ab hinc pro no-
bis sollicitudinem, præstitumque per delatas
ad thronum Christi gratiæ preces, Regibus no-
stris Regnóque vniuerso ab ipso gloriosissimo
Galliæ Apostolo atque protectore præsidium,
præclarè sanctus Ludouicus Rex quoque Gal-
liarum Christianissimus principali rescripto af-
feruit, quo sic effatur. *Cùm postquam beatissimus*
Dionysius Patronus & Apostolus Francia, * FRAN-
CORVMQVE LEGISLATOR, *primordia fidei or-*
thodoxæ, Francis dudum euangelizasset, & ab erro-
re paganico illos salubriter diuertens, felicem martyrij
palmam inde reportasset, sacrumque suum sepulchrum
mira Dei ordinatione in agro Francia elegisset: Fran-
corum Reges Christianissimi nostri antecessores, tan-
quam veri discipuli & imitatores Dionysij, ac eorum
populi & regnicoli Catholicam legem ita didicerunt,
quod ad præsens lex ipsa Christianaque fides, à nulla
alia natione, sicut à Gallis veris Christicolis inuolabi-
liter colitur; & tantam ab eodem Sancto sumpserunt
fiduciam, ut sua prece non solum in prosperis scelera, sed
etiā ipsi & eorum milites, IN EIVS GLORIOSI NOMINIS
EXCLAMATIONE inimicorum tela, in bellis sæpè deuicisse
crediderint. Exclamatio illa bellica, tam fausta
Gallis, quæ ab amore Francorum erga sanctum
Dionysium suum adiutorem secundum Deum

* Promiscue
sumit Fran-
ciā pro Gal-
lia, & Fran-
cos cum Gal-
lis coniun-
git, propter
antiquissimā
vtriusq. gen-
tis commix-
tionem.

* Cenalis
vult dicen-
dū esse, *Mon*
Ioue S. Denys:
quasi sona-
ret. Iouem,
sibi habent
alij; mihi pro
Ioue erit S.
Dionysius,
Galliæ pro-
sector & ad-
iutor. *de re*
Gallica lib. 1.
perioche 12.

emanauit; dictum illud erat solenne quod ferunt
primum à Clodouæo Magno vsurpatum, & à
posteris frequentatum. * *Mon Ioue saint Denys.*
Hoc est, sanctus Dionysius meum est gaudium
atque præsidium. Quod dictum Gallis auspica-
tissimum fuisse, orta ab hinc experientia demon-
strauit, partīs sub hac Apostoli Galliæ interpel-
latione innumeris victoriarum triumphīs, quos
Christianissimi Reges cum vniuersa Francorum
gente primæua ex obseruatione ipsimet addi-
cti, eiusdem potentissimā opitulatione, con-
tinua temporum serie hætenus retulerunt.
Non inaniter igitur illum coluerunt patronum,
neque superstitiosè. Aliàs & sanctum Ludo-
uicum qui debitæ gratitudinis titulo illa sancti
Dionysij, sui Maiorūque perpetui adiutoris
profert præconia, & Carolum Magnum qui so-
lenni in procerum Regni conuentu illum, quem
sanctus Clemens diuino afflatu quondam consti-
tuerat Galliæ Apostolum, proprium perennem-
que esse Galliæ apud Deum auxiliatorem pro-
fessus est: non solūm esse ethnicæ superstitionis
reos, Molineus (qui paganicum hinc inuehi ri-
tum calumniatur) peragat oportet: sed ipsum
DEVM, qui sic Dionysium voluit per edita ad
cius inuocationem & preces prodigia honorifi-
care, & tot tantæque beneficia, tam priuata quàm
publica, huius patrocinationis, quam obsignauit
digito suæ gratiæ & virtutis, obtentu, poscenti-
bus Francis impertiri; accusare (quod sine bla-

phemia fieri nequit) ipsimet impio garrulo
 necesse foret : quasi ethnicæ superstitionis pro-
 pagationi manum, in animarum quas redemit
 sanguine proprio Christus, exitium præbuerit:
 quodque verbo suo (vt Molineus mentitur)
 Deus ipse damnat, Sanctorum glorificatorum
 patrocinium; facto nihilominus tam frequenti,
 quàm perspicuo, ipse nihilominus probauerit.
 Quæ non ferenda deliria, si audeat scurrilis ille di-
 spuator effutire, tam diuinæ quàm humanæ maie-
 statis temerator euadet. Si verò admittere renuat,
 perdita prorsus causa decidet, nugæque cum bla-
 phemiis inuoluens suo more, nihil hinc sibi
 aliud quàm insulsæ inanisque argumentationis
 ludibrium, poterit pro stultitiæ ac impietatis
 premio, emereri.

Sed hæc seposita Molinei impia dicacitate, vt
 probationi quam persequimur adiiciamus coro-
 nidem, illam quam cum æmulis discutiendam in-
 stituimus quæstionem, facile ex sententia Caroli
 Magni dirimemus. Negare non possunt Diony-
 sium beatissimum Martyrem, I. Parisiensem Epi-
 scopū, à Carolo Magno excultum summo affectu
 singularique veneratione: sed nodum, aiunt, sem-
 per implexum manere, num Carolus Magnus Pa-
 risiensem illum Dionysium eum esse quem volu-
 mus crediderit, virum utique Apostolicæ ætatis
 & gloriæ, adeoque ipsum Arcopagitam in Actis
 Apostolorum memoratum? An vt contendunt,
 posterioris longè æui ac inferioris meriti Anti-

stitem, tertio duntaxat labente sæculo missum Româ in Galliam, ibique exiguæ tum ciuitatis Lutetiæ, simplicem Præsulem, martyrio sub Decio vel Diocletiano bino cum sodali perfunctum. Porro manifestum est priorem quæ nostra est assertionem, Magnum Carolum suo testimonio immò iudicio approbasse, hancque dum clarè professus est, aduersariorum, quæ posterior est, damnasse opinionem.

Id verò sic confirmo. PRIMò, quia comper-
tissimum est ex inductis, Carolum Magnum co-
luisse eundem Dionysium, quem Pipinus ipse
Caroli pater tantopere venerabatur, & sub cuius
patrocinio voluit extremos efflare spiritus, mor-
talésque suas exuias deponere. Sed verò Pipinus,
vt probatum est, Dionysium Parisiensem proto-
præsulem, Apostolis coætaneum ac supparem, eo-
rumque à præcipuo successore Clemente, & non
alio Pontifice Apostolico, in Galliam destina-
tum, eundemque AREOPAGITAM esse illum perce-
lebrem, certo tenuit atque etiam testatus est au-
thenticæ professionis multiplici iudicio, adeo-
que patenti rescripto principali. Igitur, &c. SE-
CVNDò, quia Carolus ipse Magnus, qui tot si-
gnificationibus intimam suam erga nostrum
beatum Dionysium deuotionem prodidit, illius
reliquias vt Arcopagitæ coluit, atque eo nomi-
ne in exercitu honorificentissimè pro præsidio
& pignore circumtulit. TERTIò, quia Missum il-
lum à sancto Clemente apertè confessus est, cum
ci

ei Galliam voluit vniuersam iure clientelæ esse obstrictam, sicut beatus Clemens illam eius Apostolatu subdiderat. **QVARTO**, quia huius Apostolatus obtentu, voluit basilicam in qua quiescit beatissimus Christi Agonista cum fociis, cenferi **GALLICARVM ECCLESiarVM MATRICEM**: Episcoposque ideo huic referre sacri honoris primitias, quoniam nimirum missus à sancto Clemente summæ sedis Pontifice beatus Dionysius primus re vera Galliæ Archiepiscopus, hoc est Sacerdotij in Gallia apex, ac Euangelicæ religionis parens & communis gentis nostræ Apostolus, hoc est pastor & magister Euangelicus, extiterat. Qua de causa in argenteo feretro in quo iamdudum condita quiescunt sacratissima S. Dionysij ossa, antiquissima illa inscriptio exarata legitur à sancto Eligio, qui iussu Dagoberti loculum illum fabricauit. *Hic situm est corpus beatissimi Dionysij Archiepiscopi*, hoc est Pontificum in Gallia Principis, seu non vnus tantum Lutetiæ Episcopi, at vniuersalis Galliæ Apostoli atque Doctoris. Quo sensu in chartula Galteri Cameracensis Episcopi, data anno 1099. ex veteri more vsûque, **TOTIVS GALLIÆ PRIMAS**, S. Dionysius vocitatur. **QVINTO** denique id aperitissimè ostendo, ex Synodali constitutione Suesfione edita in sacro ciuilique conuentu, illa in vrbe celebrato, ab ipso Carolo Magno, cum Leone I I I. Maximo Pontifice, quem in Galliam ad illum venisse Sigebertus notat * 804. in

* Sigebertus
in Chronico

M m m m

anno 804.
Leo Papa ad
Carolū Imp.
in Franciam
venit.

hac enim subscriptus legitur, post Papam & Imperatorem permultosque Antistites & Proceres, Furaldus Abbas sancti Dionysij (de cuius Monasterij iuribus tum agebatur) hac serie: SIGNVM FVRALDI ABBATIS TER BEATISSIMI DIONYSII AREOPAGITÆ. Quam syngrapham ipsum Carolum Magnum ratam gratamque habuisse inde patet, quod ipsemet Imperator illam proprio calculo obsignauerit, suæque adstipulatione comprobauerit: immò cum ipso, Leo III. Papa, qui vnà cum omnibus assistentibus sibi Episcopis, eidem diplomati subscripsit. Quo ex insigni monimento, quod excerptum ex tabulario sancti Dionysij dum illius Scriniarius esset Dubletius contractè referens annotauit, *lib. 1. Antiquitatum suarum cap. 5.* validissimè Bosqueti refellitur pronuntiatio, parùm consideratè asseuerantis, Arcopagitæ titulum, Parisiensi DIONYSIO, primum omnium Hilduinum tribuisse: ac ante illum neminem visum, qui isto Dionysium nostrum cognomine insignierit. Vt enim adducta pleraque superiùs argumenta, hîc refricare prætermittamus, quibus manifestissimè probauimus Dionysium Parisiensem, multis ante Hilduinum sæculis eundem cum Arcopagita fuisse existimatum & habitum: hac vna certa demonstratione, erroneam hanc Bosqueti assertionem esse conuincimus. Ecce enim Furaldus Abbas X. cui Hilduinus nonnisi post Constranum, Magnarium & Fardulphum iussus fuit, *Abbatem ter*

beatissimi DIONYSII AREOPAGITÆ se inscribit & subsignat, sub summi Pontificis conspectu & Caroli Magni Principis sanè eruditissimi oculis, Episcoporumque præcipuorum Galliæ speculatione, à quibus tantum abest vt inuentæ nouitatis & præsumptionis hætenus non auditæ redarguantur; quin potiùs eius his verbis concepta subscriptio, omnium suffragiis collaudatur, vtque vera & natiua, ac antiquæ traditioni & patienti veritati, ac communi persuasioni & vsui consona, singulorum approbatur testimoniis, chirographisque insuper omnium confirmatur. Vnde colligere est, non tam Furaldi esse signum, quàm Leonis Papæ, Caroli Magni Imperatoris Episcoporumque confidentium in hoc sacro conuentu, publicum testimonium: immò synodale (quod Apostolica auctoritate atque præsentia roboratur) ea in causa iudicium.

Sed quoniam hîc de Caroli Magni solius sententia ex præfixo titulo dissertamus, sat nobis fuerit hinc tanti Monarchæ testimonium elicere, quod vt assertionem nostram vndique fulcit, ita & aduersariorum opinionem prorsus euertit. Fuit enim gloriosissimus hic Rex sacrarum rerum scientissimus, historiæque Sanctorum quam puram & synceram legi in Ecclesia curauit, peritissimus. Quem in finem, operam Pauli Diaconi adhibuit, Capitularia nonnulla edidit, & Synodalia pleraque decreta sanciri fecit & promulgari. Qui ideo Fardulphum Abbatem nepotem

M m m m ij

* Hoc indicat rescriptū imperiale Caroli Magni, datum Vvormatiæ anno regni 13.

* suum, sibi, quin & Papæ præsentī illudere, non permisisset, falsa & temeraria tam noui quàm superbi tituli ostentatione, & erronea subscriptione; quā Furaldus ipse Maiorum concussisset fidem, exploratam temerasset veritatem, offendiculum posteris præbuisset. At ipsum certè Carolus Imperator Maximus, protinus redarguisset vel affectatæ malitiæ, vel supinæ ignorantia, & delere illum iussisset protinus titulum *Areopagitæ*, si hunc sine iure & usu, illum tribuisse, Gallico quem colebat Dionysio, iudicasset. Nec enim is erat Carolus qui publicum scelus exemplò non vindicasset, aut sibi per stropham illudipati potuisset. Illum igitur habemus Principem gloriosissimum hac in causa testem, iudicemque ac vindicem: qui proculdubiò titulum *Areopagitæ*, beatissimo nostro Dionysio, hoc suo patenti testimonio solennique admodum iudicio adscribit, necnon eadem auctoritate, auitam obsignat quam tuemur traditionem, erraticamque damnat aduersariorum persuasionem.

§. 10.

TESTIMONIUM LVDOVICI PII,
FILII CAROLI MAGNI, REGISQUE
Christianissimi ac Imperatoris.

EPISTOLA huius religiosissimi principis, præfixa *Areopagiticis* Hilduini, qua illum ad eadem contexenda, sacra sua præceptione compellit, tam patenti argumento est, quòd is *DIONYS-*

SIVM nostrum suumq. potius (nā miris eum reuerentia amorisq. indiciis prosequabatur) AREOPAGITAM ipsum, & non alium quempiam, indubitatē crediderit. Nec id aduersarij negant, quapropter hanc illius testificationem huic loco per integram seriem intexere, minimē necessarium, at potius superfluum arbitrati sumus. Ideoque nec eum in classem testium adlegissemus, nisi vt illius propugnaremus gloriam. Delusum enim fuisse volunt nostri æmuli ab Hilduino, vt Arcopagitam Dionysium Parisiensem existimārit: quoniam ante scripta ab isto Abbate Arcopagitica, talem, nemo qui censuisset Dionysium Parisiensem, at longē minus qui astruxisset, visus fuerat. Sed quā à vero sit aliena hæc aduersariorum criminatio, patet tum ex principali Ludouici Imperatoris rescripto ad Hilduinum suprā fusē neruosque vindicato c. 1. & 2. quo pium illum Augustum (antequam scriberet Hilduinus Arcopagiticam defensionem, sibi ab ipso Imperatore præceptam) in ea sententia extitisse constat, quæ Atheniensem Parisiensemque Dionysium, vnum prorsus eundemque censendum esse asserit: & ideò motu suo proprio ipsum incitasse Hilduinum, quo suis satisfaceret optatis, vt principalem titulum, quem quidam nuperi detractores, Dionysio Galliarum Apostolo abrogare contendebant, illi æquissimo iure vsūque competentem astrueret, atque in eius finem, *quidquid de eius notitia ex Græcorum historiis & Latinis codici-*

bus, libellóque eiusdem beatissimi passionis, tomis quoque, vel chartis vetustissimis armarij Parisiacæ Ecclesiæ, sacræ videlicet eius sedis, conglobaret, ordinatámque per seriem disponderet. Tum etiam liquet aduersariorum, qui huius sententiæ fingunt Hilduinum inuentorem, quàm sit aberrans à sede veritatis asseueratio, ex superiori inductione, authenticarum probationum, quibus demonstrauius, tam Episcoporum, quàm Regum illustriúmque scriptorum, immò populorum non Galliæ modò, at Græcorum pariter ac Latinorum; multis ante Hilduinum sæculis hanc fuisse communem persuasionem, fixámque & indubitatam sententiam, quæ vnum eundémq. protomartyrem Parisiensem cū Atheniensi Præantistite constituit, hocq. honore ipsummet ab ortu religionis susceptæ, Gallos celebrâsse, Reges coluisse, multa cum impensæ erga illum pietatis vtilitate. quapropter grauius iuxtà, aptissiméque antedictus Imperator, in suo vindicario gloriæ illius diplomate, præfatur. Quantùm muneris atque præsidij, non modò nobis, ac prædecessoribus, seu progenitoribus nostris, verùm etiam totius imperij nostri populis, Domini prouidentia per beatissimum Dionysium sæpenumero, immò continuè in magnis gratiarum ubertatibus contulerit: cunctæ per transacta tempora, Gallicæ generationes senserunt, quæ eius INSIGNI APOSTOLATV, fidei rudimenta sumpserant, & salutis subsidia perceperunt. Prædecessores autem nostri gloriam huius eximij testis & amici Dei non inaniter coluerunt, qui dum eius sacras exu-

uias in terris ob amorem & honorem Domini nostri
 IESV CHRISTI opibus, quibus poterant, honoraue-
 runt, per eius preces dignissimas, honoris priuilegio po-
 tiri & in terris, & in caelestibus meruerunt. Insi-
 nuationeque ductâ, à Dagoberto I. vsque ad
 Carolum Magnum suum genitorem, de seipso
 subnectit. Sed & nos multis ac frequentibus largi-
 tionibus, beneficia eius sumus experti. Quæ recorda-
 tio eum ita accendebat, vt plenum eidem ad-
 scribi elogium ex antiquæ Ecclesiasticæ tradi-
 tionis monimentis, vnanimique Orientis ac Oc-
 cidentis consensu, per Hilduini industriam pro-
 curârit operâq. diuini eiusdem Doctoris Diony-
 sij de Græco translata in Latinum eloquium, vnâ
 cum præclaris eius præconiis, distincto tamen
 codice, sibi transmitti Hilduino eidem præce-
 perit. *Quoniam maximum, ait, valdeque dulcissimum*
pignus præsentiae illius Domini & solatiatoris nostri
ubicumque simus, habere nos credimus; si cum eo, vel
de eo aut ab eo dictis, oratione, collatione, lectione col-
loquimur. En qualem Dionysium credebat no-
 strum Pius ille Augustus, ante Hilduini Areopa-
 pagitica, nempe illum celeberrimum Athenien-
 sem ciuem ac præfulem, cuius diuina scripta (Græ-
 cè ab illo edita) propria opificia esse non ambi-
 gebat. Ceterùm vt eius venerationem ab incly-
 torum progenitorum imbiberat indole ac imi-
 tatione: sic & eam, quam de eius vnitatem ac
 identitate sententiam amplectebatur, de ipso-
 rummet hauserat perenni professione, immò

perantiqua ac illibata & patentissima vniuersalis Ecclesiæ traditione illam credulitatem, vt ex epistolæ illius tenore ad Hilduinum liquet; magisque ex perspicuæ vberrimæque nostræ suprâ exarata inductionis authenticis demonstrationibus, aliisque (non dubito) copiosioribus, quæ per tot temporum excursus exciderunt, monumentis, proculdubio acceperat.

CAPVT NONVM.

In quo posteriores Hilduino probationes eius sententia, de vno eodémque Dionysio Atheniensi & Parisiensi, perspicuè ordinatèque depromuntur; quàmque tuemur, post ipsum Hilduinum, auitam traditionem, fuisse ab eius ætate, vt antea recta serie ad nos vsque deductam per illustrium scriptorum cuiusque sæculi testimonia, quin & grauissimorum auctorum iudicia, aliàque præclara veritatis comprobata indicia, demonstrantur.

IN Hilduini sententiam (ait Bosquetus pag. 52. 1. part.) à discipulo Hincmaro Remensi Episcopo laudatam, vniuersa ferè Gallicana Ecclesia, octingentos per annos, ad nostra fermè tempora pedes iuit. Præclara sanè, sed extorta vi patentissimæ veritatis confessio; quæ nos vel sola eximit ab onere in eundæ profusæ omninò inductionis: quâ per inuiolatam traducem, illam ad nos deriuatam, de Dionysio beatissimo sententiam propalemus. Verum-

tamen quia Bosquetus non rotundo ore loquitur, siquidem non absolutè concedit, quæ vera esse ceteroqui inficiari non potest, sed cum quadam annuit nobis restrictione : non enim ait vniuersam omnino, sed *ferè vniuersam Gallicanam Ecclesiam* hanc sententiam (quam perperam Hilduini propriam nominat, cùm diutissimè ante illum omnium gentium fuerit communis) ab octo inde sæculis insecutam. Ideò accurato, quamuis breuiori indice, eiusdem sententiæ, ab Hilduini ætate (quoniam luculentissimè antea fuisse vbiq̃ue receptam superiùs ostensum est) ad nos vsque perennitatem, per testium illustrium, non Gallicorum tantùm, sed & exterorum quoque authentica suffragia, immò iudicia, & clara illius continuæ deriuationis vestigia, hîc ad perfectæ probationis cumulum ac causæ, quam tuemur defensionem, veritatîsque ipsius, qua nitimur euidentiore euictionem, hoc in capite demonstrabimus.

ARTICVLVS I.

Sæculi noni proferens testimonia.

§. I.

SIMON METAPHRASTES Constantinopolitanus, hoc sæculo floruit, in cuius obitu Psellum habuisse orationem notat anno 859. Ba-

Nnnn

ronius *tom. 10.* Hic verò auctor sanctus & insignis collegit, ac ordine per singulos mensium dies digessit Græco suo idiomate Sanctorum vitas, quæ extant MSS. partim in Vaticana, partim in aliis Gallia Germaniæq. bibliothecis. In qua collectione habetur *conscriptum ab eodem S. Dionysij Areopagitæ & sociorum eius Rustici & Eleutherij peractum Lutetiae Parisiorum illustrissimum Martyrium* : quod hinc *Latina phrasi Surius retulit*, in *tom. 10. de probatis Sanctorum vitis*, ad diem 9. Octobris. At illud ipsum Martyrium, seu potius Martyris, Dionysij Areopagitæ Parisiis in Gallia, cum sociis laureati, triumphale præconium (quo tamen non solum extremæ concertationis beati Dionysij series : sed vitæ quoque eiusdem fusa satis descriptio continetur, tam illustre fuit apud Græcos pariter ac Latinos : ut cùm Florentiæ, vbi conuenerant ad Concilium œcumenicum, de Spiritus sancti processione ageretur ; Latini, Græcos per ipsorum probatissimos auctores, erroris conuincerent : ex hoc Simeonis Metaphrastis opusculo, testimonium pro emanatione Spiritus sancti à patre & filio protulerint. Sic enim infit pro parte Romanæ Ecclesiæ Andreas Rhodi Episcopus scilicet. 7. *Nunc quia tota vestra difficultas in eo est, ut vox illa, seu verbum, ut ita dicam, PROCEDERE inueniatur; afferemus quosdam ex vestris Doctoribus (quamquam multos, in tempus aliud differimus proponendos) qui apertè dicunt Spiritum sanctum etiam ex filio procedere : & primùm legatur ille, qui à*

vobis quotidie legitur in Ecclesiis, Symeon, inquam, Metaphrastes. Habetis vitam beati Dionysij, quid ergo ille dicat audite, & postmodum feretis iudicium. Finem habent ea quæ corporalia erant aduentus, & incipiunt spiritualia; meusque ad celos euehitur Christus, & patriam redit in sedem, ac Spiritum, qui ab ipso procedit, ad gentes quæ non credebant instituendas mittit discipulos. Quæ verba leguntur in ipso proœmio vitæ & agonis sancti Dionysij Arcopagitæ apud Metaphrasten. Nec enim illius tantum esse, sed antiquioris auctoris innuit Baronij observatio admonentis, *vitæ Sanctorum non fuisse ut plurimum ab Metaphraste conscriptas, sed collectas solum, ordinæque per singulos menses dispositas.* Vnde hanc quam in lucem edidit sancti Dionysij Arcopagitæ Parisiis occumbentis historiam, à prius magis auctore prodiisse, non temerè coniiicio. Tametsi hoc non multum vrgeo, satis est enim quòd Metaphrastes, (ut passim testatur) ex antiquorum monumentorum copiis, suam collectionem instruxerit: vnde constat & hanc descriptionem vitæ necisque sancti Dionysij delibasse, quam ante annos ferè 800. concinnauit; Græcia ut veritati consonam admisit, publicèque ab hinc in Ecclesiis recitauit; Romana Ecclesia dignam censuit, cuius verba ad faciendam auctoritatem, plenario in Concilio aduersus ipsos Græcos, in ipsa causa Spiritus veritatis produceret: qui hoc perculsi testimonio, quod authenticum concessere, nihil contra illud, quod

responderent, subintulerunt. Repulit quidem Imperator, qui tum pro Græcis interloquebatur Hermiæ Græci testimonium, depromptum à Rhodiensi Præsule, eodem tenore dictorum, ex eius historia Ecclesiastica. At quod diceret contra auctoritatem illam Simeonis Metaphrastæ, nihil habuit, nihil prodidit. Tanti enim faciebant Græci Simeonis quem sanctū colunt, testimonia, ut patrū insigniorum suffragia eius dicta admitteret, sicut ex ipsa inductione facta à Rhodiensi, ex Doctorum ab iis probatorum sententiis apparet, quibus admiscet illam insignem Metaphrastæ de processione Spiritus sancti, etiam à filio, sententiam. Quod notare operæpretium censuimus, ut Metaphrastæ latum toto hoc opusculo de identitate DIONYSII AREOPAGITÆ cum Parisiensi tam illustre testimonium pondus suum hîc retineat, libellumque ipsum, in quo triumphum eius peractum Parisiis enarrauit, quantæ sit auctoritatis æmuli conspiciant, quem Ecclesia tam Græca, quàm Latina plenaria in Concilio collaudauit, atque in subsidium Catholicæ veritatis, spectabili cum commendatione auctoris productum sine vlla ambiguitate recepit. Ceterum hoc in probatissimo encomio sancti Dionysij Areopagitæ, à Metaphrastæ exarato, potissimum notandum est quod ait; *Redditi sibi supernè oraculi afflatu impulsus Dionysium, in Galliam venisse, Lutetiamque accessisse, ac ibi non doctrinæ solum verbis, sed operibus signorum, munus Apostolatus executum, reci-*

fūmque in pugna pro fide inita caput, tanquam præmium aliquod suis accepisse manibus, atque velut quoddam trophæum, ad locum illum, quo cum beatis sociis iam quiescit, cum gloria ingenti, pertulisse.

§. 2.

ANASTASIUS BIBLIOTHECARIVS Apostolicæ sedis : quin & Apostolicæ Bibliothecæ sub Nicolao I. instaurator, Græcæ linguæ Latinæque sua ætate peritissimus, qui Pontificiam historiam ab obitu Damasi Papæ ad Adrianum Papam nomine II. vsque produxit, vitæque multorum Sanctorum è Græco in Latinum traduxit, iubente ipso Nicolao primo S. Dionysij Arcopagitæ vertit eandem in phrasim Hierarchiam, illius quoque vitam, & gloriosam passionem, quam sanctus Methodius Patriarcha Constantinopol. & Martyr fusè ex antiquis historicis sacris conscripserat, in epitomen contraxit misitque * expetito munere, ad Carolum Cal-

* anno 876.

Epistola Anastasij Romani Bibliothecarij, ad piissimum & serenissimum Carolum Imperatorem, Deique verè cultorem semper Augustum, contra falsas quorundam opiniones asserentium beatum Dionysium, Parisiorum primum Episcopum, non esse Arcopagitam. Quæ sola epistolæ inscriptio, satis eius tenorem, & auctoris ipsius certam, de Dionysio Arcopagita

Parifiorum primo Pontifice ac Martyre sententiam, apertè indicat. Quamobrem hîc superuacaneum foret ipsam epistolam pleno contextu reponere. Hanc exscripsit Surius post Hilduini Arcopagitica, epistolámque hac de re Hincmari attexuit: non subiunctâ tamen ipsa beati Dionysij historiâ, auctore beato Methodio, edita Latine ab Anastasio, quæ in MS. Cod. quo utebatur non extabat. Nec extare amplius Baronius ad an. 876. §. 44. asseruit. Qua in re tamen deceptus videtur. Nam Græcè adhuc & Latine reperitur, quam Petrus Lancelius Societatis IESU Theologus recognouit, interpretationémque Latinam Græco sermoni adaptauit. Ceterùm Petrus Halloix, qui opera S. Dionysij Arcopagitæ, nuper à se recensita, studiosèque tam Græcè, quàm Latine collecta, Antuerpiæ magnificè edidit, tomo 2. eam integrè retulit à p. 242. ad 251. Extabat olim Romæ alia antiquior, quàm quæ à S. Methodio contexta fuit, vitæ passionisq. S. Dionysij narratio, de qua idem Anastasius scribens ad Carolum Caluum, sic meminit. *Passionem S. Hieromartyris Dionysij quondam Arcopagitæ, postque Athenarum Antistitis, quam Romæ legi cùm puer essem, quàmque à Constantinopolitanis Legatis audieram, secundum iussionem vestram diu quæsitam, in tandèmq. maximo cœnobiorum Romæ sitorum repertam, etiam inter diuersos langores positus, arrepto interpretandi certamine, Latino eloquio tradidi, quantum potui auxiliante Deo, etsi non ex toto, verbum è verbo, sensum ta-*

men penitus hauriens. In qua disertè habebatur Areopagitam Dionysium in Galliam transmigrasse, atque cum sociis Lutetiæ Parisiorum extremo in certamine, coronam iustitiæ & honoris ac gloriæ fuisse adeptum. Vnde infert Anastasius. *Cesset ergo iam quorundam opinio perhibentium, non esse Areopagitam Dionysium, eum qui prope Parisium corpore ac virtutibus redolet, cum hoc & Græcorum quoque stylus cum Latina lingua concordans testetur & prædicet.* Ita Anastasius Bibliothecarius Apostolicæ sedis, ex prisca, patentissimâque vtriusque Ecclesiæ Latinæ Græcæque traditione, & perpetua in illam sententiam, quam & Sancti suis munierunt calculis conspiratione.

§. 3.

SVIDAS GRÆCVS PHILOLOGVS, historicus, Poëta insignis, diuinæque Scripturæ, Patrum & historicorum & Ecclesiasticorum collector, interpretes & illustrator nobilissimus, vitam scripsit sancti Dionysij Areopagitæ, quam Aloisius Lipomanus, latinam, per Albertum Linum Clericum Veronensem effectam, inter Sanctorum Historias parte I. reposuit. Rursusque Petrus Lancelius Societatis IESV ex autographo traduxit: postremoque Petrus Haloix præmemoratus, nuper excudi curauit, utroque idiomate conscriptam: eandem tenuit de Dionysio Areopagita sententiam. Cuius etsi martyrium breui

epilogo complexus est, quòd illum prouecta ætate passum, eodem tempore, quo Deifer Ignatius certamen immortalitatis absoluit: tamen eodem loco, quo asserimus, id ab illo perpeßum; Suidam ipsum insinuasse satis inde patet, quod ad encomium ipsius sanctissimi Dionysij Areopagitæ, à Michaële Syngelo Hierosolymitano sacerdote copiosè scriptum, lectorem cupidum amplioris notitiæ tam diuini viri finis, remittit. Suprà autem in testimonio illius Michaëlis, eius verba locupletissima protulimus, quibus Dionysium Areopagitam diuino nutu in Galliam directum, Martyrio augustissimo occubuisse cum sociis, Lutetiæ Parisiorum, prædicat, illumque in sublimi ara depositum triumphantemque adorat. Ceterum ex hac obseruatione, habes, quòd Posseuinum sibi persuadentem antiquiorem fuisse Suidam sæculo 8. quo illum consignaue- rat Genebrardus, aberrationis admoneas. Non excessit enim è mortalitatis palæstra Michaël Syngellus ante annum 824. At illius encomium scriptum de Dionysio, Suidas quasi celebre, & iam vbique sparsum allegat, ad hocque ablegat historiæ agonis Dionysij Areopagitæ plenius cognoscendæ quemque studiosum. Ergo floruit ipse Suidas post Syngellum, proinde non ante sæculum octauum, vt Posseuinus astruere frustra conatur. Immo neque ipso sæculo octauo, quo notauit illum claruisse Genebrardus, sed sæculo excurrente nono, quo illum indicauimus, ex
hoc

hoc eiusdem testimonio, proprio scilicet situ collocandum.

§. 4.

HINC MARVS Metropolis Remensis celeberrimus Antistes, cuius copiosæ eruditionis præclara supersunt in scriptis editis insignia, Hilduini Abbatis sui didascalici (sub quo Monachus in sancti Dionysii cœnobio floruerat,) vestigia secutus, in eadem cùm esset, non modò cum magistro at vniuersa quoque cum Ecclesia, de Dionysio nostro sententia; epistolam eximiam scripsit ad Carolum Caluum Imperatorem, qua eidem congratulatur de nuper accepta Anastasii Bibliothecarii, hac de re conscriptione. *Lecta, inquit, beati Dionysii passione à Methodio, Constantinopoli Romam directo, Græcè dictata, & ab Anastasio, utriusque lingue perito & undecumque doctissimo, sanctæ sedis Apostolicæ Bibliothecario, Latine conscripta; sicut in præfatione sua narrat, recognoui hîc quæ ibi scripta sunt, ea quæ in adolescentia legerem consonare, videlicet per quos ac qualiter gesta martyrii beati Dionysii sociorumque eius, ad Romanorum cognitionem*, indeque ad notitiam Græcorum peruenerint. Tùmque subnectit illam tam Methodij Constantinopolitani, quàm Anastasii Bibliothecarii conscriptionem, de gestis sancti Dionysii, ac supremo triumpho, ad amussim concordare, cum longè vetustiori descriptione eiusdem ac sociorum præclari certaminis, quam*

*Ex ordinatione enim S. Dionysii prope agonizantis, missa fuisse acta eius passionis, ad Romanam Ecclesiam, sanctoque Anacleto tradita, qui ea;

dem ad Athe-
nienſes ſuos
ciues tranſ-
miſit: ſubin-
de Hincma-
rus comme-
morat, ex
quo idipſum
ſuprà inſi-
nuauimus.

inſertam actis beati Sanctini Meldenſis proto-
myſtæ, & ſancti Dionyſij diſcipuli, eiùſque mar-
tyrij ſpectatoris ac exceptoris, olim cùm eſſet in
virentiori ætate, legerat. *Vandelmarus* (cui Ab-
batiolam glorioſi Sanctini, Hucbertus Episcopatus
Meldenſis adminiſtrator in beneficium dede-
rat) in loco ſibi commiſſo, quaterniunculos valde contri-
tos, & quæ in eis ſcripta fuerant, pene deleta de vita
& actibus beati Sanctini reperit, quas propter notitiam
familiaritatis, & quia me ſciolum putabat (ait Hinc-
marus) ad exhaurienda ea, quæ in eiſdem quaterniun-
culis contineri videbantur, & ad tranſcribendum aper-
tè in noua pergamina mihi commiſit. Quod & ſtudio-
ſè peregi, & mihi commendata, commandanti reſtitui.
Sed quia diu eſt, quod idem *Vandelmarus* etiam an-
te obitum Hucberti, deſunctus fuit; & ſicut audiui,
idem locus neglectus extitit, ac demum in eadem vrbe
Nortmanni fuerunt, & quadam incendio ibi concre-
mârunt, quadam verò prædantes diripuerunt, neſcio ſi
ipſi quaterniunculi, vel eorum exemplaria valeant re-
periri. Propterea exempla eorum quæ mihi retinui, ve-
ſtro deuoto & bono ſtudio offerendum putavi, ut ſi quæ
ſunt eorum reliquiæ, qui negabant Dominum & pa-
trem noſtrum **DIONYSIVM**, eſſe **AREOPAGI-
TAM**, à beato Paulo Apoſtolo baptizatum, & Athe-
nienſium ordinatum Episcopum; & in Gallias à beato
Clemente directum, ex his, quæ Græca teſtificatio, &
ſanctæ ſedis Romanæ atteſtatio intima fert conteſta-
tio, ratum eſſe in hac cauſa, quod ante nos longè di-
ctum eſt recognoſcant: quia veritas ſepius exagitata,

magis splendescit in lucem. Ita Hincmarus, ex cuius dictis digna notatu elicimus. *Primum*, sententiam illam, quam Hilduini propriam, & ab illo inuentam malè supponit Bosquetus, Hincmarum nequaquam ab ipso Hilduino primitus mutuâsse, neque primum post illum asseruisse: quam in adolescentia ipse Hincmarus, vetustis in actis S. Sanctini probatissimisque monumentis, consignatam legerat; quàmque beati Methodij non tantum conscriptioni, at antiquissimæ quoque sancti Dionysij passioni, Romæ repertæ, & ab Anastasio, cum adhuc puer esset, conspectæ, deinde & translatae de natiua phrasi Græca in Latinam, vndèquaque consonare atque congruere, ex autographis ab Anastasio missis ad Carolum Augustum (cui gratulatorios hos destinat apices Hincmarus) perspicuum erat. *Secundum*, iam tempore Hincmari, qui anno 882. obiit, scilicet anno sui Episcopatus 37. antiquam traditionem de identitate DIONYSII AREOPAGITÆ cum Parisiensi, vtpote, sicut verè ac grauius ait, & suprâ plena inductione demonstratum est, *Græca testificatione, sanctæ Romanæ sedis auctoritate, & Gallicanæ Ecclesiæ intima contestatione* suffultam ac munitam; de contraria, quæ paucorum fuerat, obscurorumque hominum, penitus triumphâsse; quot indicat manifestè dum ambigit, *an supersint adhuc illorum vllæ reliquæ*, qui tam conspicuæ veritati audeant aduersari, quæ sæpiùs exagitata magis resplenduerat illustris.

Tertium, nulla vi, nulla arte, nulla fraude hanc traditionem inualuisse: sed fluentem ab ipso veritatis fonte, per venerandæ antiquitatis auctoritatem, & Orientis cum Occidente perfectum hac de re consensum perenni fluxu orbem Christianum vniuersum iamdudum inundasse.

Ceterum hîc est, quo lectorem prudentem moneamus, vt productos nono hoc sæculo quatuor istos testes, binos Græcos Metaphrastem & Suidam, Latinosque totidem, nempe Anastasium & Hincmarum, attentè consideret; perpendatque quantæ sint viri auctoritatis, quibus si pares vnum vel alterum in posteriori ætate sibi fauentes aduersarij reperirent, certum vtique sibi canerent, tantos ob Dûces, triumphum, nosque nec hiscere contra sua placita sustinerent. Iam verò neminem vllò tempore his supparem, qui opinioni suæ suffragatus sit, æmuli possunt indicare. Est igitur quo causæ suæ infirmitatem agnoscant, nostræque vires inuictas fateantur: quæ innumerabiles assertores, maiorésque & longè vetustiores Metaphraste, Suida, Anastasio, Hincmaro defensores habet. Quos tamen quatuor inclytos scriptores, si patronos solos sententiæ, quam tuemur antiquissimæ, haberemus: satis nihilominus eorum suffragia ob ingentium, quibus præcellerunt, meritorum lumina; raræ doctrinæ scilicet immortale decus, & non inferioris virtutis, quàm sanctimonix eximias dotes, auctoritatis sibi vendicarent, qua aduersarios, per-

celleremus, nostramque contra illorum argutio-
las communiremus sententiam. Fuerunt enim
hi quatuor præclari testes, immò iudices insignia
admodum sui sæculi ornamenta, quin perenni
fulgore sydera micantia, quorum vel nomina
ingentem laudem indicant, monumentaque præ-
clara perpetuam Ecclesiæ parturiunt, & sapientiæ
Christianæ illustrationem, & vberriamæ erudi-
tionis vtilitatem.

§. 5.

CAROLVS CALVVS Imperator REXque
Christianissimus, cui Anastasius & Hinc-
marus præfati, munificas suas, quas diximus, epi-
stolas in fomentum auitæ pietatis, quâ beatum
Dionysium Areopagitam prosequebatur, dire-
xerunt; nimis aduersariis suspectus est Iudex in
hac lite: cum præcordialis amoris sui viscera, vi-
deatur in templum venerabile diuini illius Gal-
liæ initiatoris, effudisse, vt eius tutelaris gloriam
omni enixu ampliaret. Chartulæ vnius tantum e-
iusdem, hîc proferemus, ad testandam illam eius
deuotionem (quam ita ægrè ferunt æmuli) bre-
ue at memorabile exordium. *In nomine sanctæ &
indiuinæ Trinitatis, KAROLVS GRATIA DEI
R. E. X. Cum sit sollicitudo regia, pro subiecto-
rum diuersis vtilitatibus, multismodis obligata curis:
nullatenus fieri potest, quin minus existat intenta pri-*

uatis: quia humana mens, quæ rapitur in diuersa, fit minor ad singula. Quam occupationem in nobismetipsis multimodam atque innumeram considerantes, dum ad locum sanctissimum, atque à progenitoribus nostris venerabiliter habitum, nobis ob reuerentiam Sanctorum Martyrum DIONYSII, RVSTICI & ELEVTHERII, quos post sanctam Dei genitricem & Sanctos Apostolos, proprios patronos colimus, speciali dilectione coniunctum vertimus, &c. Qua ex serie videre est quò loco & ordine inclytus ille Rex sanctum Dionysium & socios eiusdem beatissimos censeret: quos quidem post sanctissimam Deiparam virginem, & beatos Christi Apostolos ceteris omnibus anteferebat. Quod sanè iniuriâ fecisset, si inferioris classis existimâisset cælites, quales æmuli nostri illos faciunt, dum persuadere conantur, & ætate ac meritis longè hos ab Apostolis remotos, ex posterioris duntaxat agminis acie Christianorum bellatorum, qui sub Decio, vel etiam Diocletiano (postrema scilicet ethnicorum persecutione) militârunt, pugiles extitisse. Sed vrgentiori argumento haud opus est, vt mentem vnus Caroli Imperatoris, efficiamus circa hanc quæstionem conspicuam; siquidem non negant aduersarij, piissimum hunc Regem, immò neque posteros omnes, in ea, quam etiamnum asserimus, sententiâ extitisse, quæ Dionysium Parisiorum protomystam, & Galliarum œcumenicum tutelarem, Arcopagitam credit ac honorat. Fætentur enim post Ludouici Pij Imperatoris tem-

pora, hanc sententiam longè latèque obtinuisse: quam totidem ante quot pòst sæculis ratam ubique & constantem extitisse, nos superiori tractatione apertissimè, ac prorsus accuratè propalauimus. Quòd igitur ad disquisitionem posteriorum Ludouico Pio temporum progredimur: ideo fit, vt aduersariorum ora penitus obstruamus, dum continuò sæculorum fluxu, ab ortu religionis, hanc viguisse, in Gallia non modò; at vniuersa in Ecclesia comprobauimus traditionem.

Ceterùm vnum est quod hîc obseruandum suggerimus. Cùm toties legimus in priscorum Regum nostrorum Christianissimorum rescriptis, ipsos secundùm DEVM, semper coluisse SANCTVM DIONYSIVM, suum vti specialem patronum, atque regni Francorum generalem propriumque defensorem: non ea vsos fuisse loquendi formula, vt virginis beatissimæ Dei parentis patrocinium excluderent: quam post Deum super ipsos Angelos venerati sunt, summamque apud benedictum filium pro se & regno Christianissimo mediatricem illam professi, singulari coluerunt pietate, quin & incomparabilis honorauerunt deuotionis significatione. Quod memorabili illa, quam suprâ attulimus declaratione, Carolus Caluus Imperator ipse testatur: nòsque ad calcem huius operis, vbi de solenni voto Regis Christianissimi LVDOVICI XIII. perdigni tot Augustorum Regumque

piissimorum heredis, nuper emisso ad virginem gloriosissimam Deigenitricem, cui se Regnūque suum perpetua clientela deuinxit, ex instituto differere, si Deus lucem dederit, statuimus: hanc enim innatam fuisse semper Christianissimis Regibus erga benedictam virginem, propensionem, insitum medullitū pietatis affectum & cultus præ eminentis studium ac officium, illorum exemplis selectisque obseruationibus insinuabimus. Post virginem autem sanctissimam eisdem religiosissimos Reges, Christi, ut par est, Apostolos, at maximè Apostolorum principes (ad quorum venerationem, Clodouæus Magnus amplexus Christi fidem, primum quod fundauit templum, Parisiensi in monte quasi religionis Capitolium, ædificauit,) ampliori reuerentia prosecutos, in Martyrologio nostro, plerisque annotauimus exemplis. Sed hîc excidere mihi non patior elicium ex diplomate præsignato Caroli Calui monumentum. Carnuti enim editum illud rescriptum subnotatur, ita siquidem desinit. *Actum Carnotina ciuitate, in Dei nomine feliciter, ut præmittitur, 7. Kalend. Febr. anno regni eiusdem Caroli gloriosissimi Regis 2. qui Christi fuit 851.* Ex qua nota meam in memoriam reuocatur, Regis illius piissimi ardentissima in beatissimam Deiparam Virginem deuotio, cuius affectu antiquissimam, celeberrimamque illam Carnotensem Basilicam, quam ferunt à Druidis iniciatam, & ipsimet virgini adhuc parituræ dedicatam, summopere diligebat

ligebat, & frequenter inuisebat. Quam ut eiusdem gloriosissimæ virginis intuitu impēsiūs illustraret, pretiosissimo munere decorauit: scilicet linea subucula, seu interula virginis ipsius Deiferæ, qua induta erat, cū Dei filium de se incarnatum, sæculi redemptorem felicissimo partu, purissimis ex suis visceribus effudit. Hanc enim Christianissimus ille Rex, ex sacrario Aquisgranensi, quò fuerat ab auo suo Carolo Magno Imperatore condita, cum aliis sacratissimis pignoribus deprompsit, atque Carnutum aduectam, religioso munere contulit sanctuario Basilicæ sanctissimæ ipsiusmet virginis; ut hoc meminit versu Philippus Armoricus, qui ætate Philippi Augusti floruit.

*Cuius & interulam cuncti venerantur ibidem,
Qua vestita fuit, partum cū protulit agnum
Qui mundi peccata tulit.*

Quod refert luculentiūs, etsi verborum minūs compta serie, vetus poëma Gallicum *de miraculis Virginis*, tempore sancti Ludouici contextum hac rythmica cantilatione.

*Lors prirent la sainte chemise
A la mere* Dex qui fut prise
Ladis dedans Constantinoble,
Precieux don en fit & noble
A Chartres un grand Roy de France,
Charles le Chauue, ot non d'enfance.
Cil Roy, à Chartres la donna*

* Dieu.

Dont l'en croit qu'ores le don ha,
 De la Dame qui la vestoit,
 Quand le filx Dieu en elle estoit :
 Car elle pensoit qu'elle fut mise
 A Chartres en sa maistre Eglise
 Et qu'elle soit encor gardée
 Au lieu dont est Dame clamée.

Hanc interulam Virginis beatissimæ mariæ, Constantinopolî allatam in Galliam, atque à Carolo Magno Imperatore Aquisgranni in perchara sibi Ecclesia, quam construxerat in honoré ipsius gloriosissimæ Virginis conditam, obseruat Philippus Bergomas in sua Chronologia ad an. Christi 810. sed sacratissimi illius pignoris illationem factam per Carolum Caluum, Aquisgranno Carnutum Nicolaus Gillius, in vita eiusdem Regis, ex regni commemorat antiquis monumentis. Ceterum illum non Carnutensem solùm ditâsse Basilicam, extractis ex sacrario Basilicæ Aquisgranensis pretiosissimis reliquiis, sed DIONYSIANVM quoque templum locupletâsse insigni sacrorum illorum monilium portione, antiqua gestorum eius monimenta indigitant. Extat in Dionysiano tabulario MSS. Cod. quod sic habet. *Sanè Imperator magnificus ne ingratitude vitio culparetur* (persuasum enim omnino habebat se ad imperij fastigium suffragiis sancti Dionysij peculiaris, vt ibidem legitur, Franciæ patroni fuisse euectum) *proficiscitur Aquisgranum, quod tunc suæ ditioni subdebatur, & à palatio suo, ad præfatam Ec-*

clesiam (sancti Dionysij) attulit, quod terrenis diuitiis supereminet vniuersis, scilicet sacrosanctum unum clauum, quo pro nobis sanctissimum corpus Dominicum patibulo fuit affixum, partemque spineæ coronæ dominicæ; partem viuificæ crucis, brachium S. Simeonis, cum aliis iocalibus pretiosis. Scilicet in iis erat, vt in alio Cod. legitur, brachium sancti Iacobi Alphæi dicti fratris Domini; brachium sancti Stephani protomartyris; brachium sancti Vincentij Leuitæ & Martyris, craticula in qua sanctus Laurentius exuistus fuit, aliâque nonnulla sacrosancta lipsana, ad quorum venerationem perpetuam, Indultum indicti, quo tam spiritualibus, quàm temporalibus xeniis, populus ad visitandam S. Dionysij Basilicam, in qua recondita erant religiosa illa pignora, tam Ioannis VIII. Papæ Apostolica, quàm sua imperiali auctoritate, prædicto Monasterio contulit: seu vt vetera habent monimenta, ad illud ex *Aquisgrano*, ubi à Leone III. Papa & Carolo Magno institutum fuerat, amore sancti Dionysij transtulit. In quem ideo magis propensus erat, quod illius gloriosi Galliæ Apostolicum cultum & venerationem ipsi, cùm adhuc esset tenera ætate, Ludouicus Pius Imperator eius pater incusserat, & moriens miris affectibus commendauerat: vt Aymonius testis est lib. i. miraculorum sancti Germani cap. i. Quæ commonitio tam altè Caroli præcordiis abhinc infixæ hæsit, vt sancti Dionysij Basilicam, magis quàm ipsum regnum in pretio habuisse, insigni facto

prodiderit. Facta siquidem de subito Danorum in Franciæ regnum irruptione, cum hæreret inops consilij, aliis aliò elabentibus, & urbem ipsam Parisiorum hosti prædam deferentibus: ipse ad sancti Dionysij Monasterium opem diuinam imploraturus, cum exiguis copiis contendit, hoc in animo statuens, vel defluente populo pro Sanctorum Martyrum reliquiis & templo pugnare, vel si facultas aliqua daretur, resque postulare, in hostem irrumperere, sicque laudabili occubitu tuendo pij loci sanctitatem, insitæ sibi religionis ac fidei gloriam emereri. Sed eius aduentantis inexpectatam audaciam, hostes declinauerunt, qui Martyrum inuisibili dextra profligati, mutua se clade fugiendo peremerunt. Infelicem illorum catastrophem, MSS. codex Dionysianus ita describit. *Statuerat præfati Martyris amator deuotissimus (Carolus) locum ipsum super omnia loca regni defendere, eo quod dignæ memoriæ genitor eius, cum esset paruulus, eidem sancto speciali deuotione commendasset: nec est prætereundum silentio, quod dum hîc hostes fidei grassabantur, de pago Parisiaco corpora & reliquiæ Sanctorum alibi & ad tutiora loca inferuntur; corporibus beati Dionysij sociorumque eius duntaxat iussu regio exceptis: nam deuotissimè præsumens de eorum auctoritate erga Deum, locum illum eorum protectioni commisit. Quem etiam miraculosè seruauerunt. Nam cum Dani Deo odibiles, viginti dierum spatio Ecclesiam præfatorum Martyrum obsedissent, sine alicuius pretij redimiculo, sed timore*

perculsi diuino, more Regis Sennacherib à Hierusa-
 lem fugientis; ac intactum Monasterium relinquentes
 in parte maxima excæcati, fugiendo seipsos (in loco qui
 mortalis * dicitur) occiderunt. Sic igitur beati Dio-
 nysij potenti opitulatione, tantis defunctus pe-
 riculis, Carolus, sui protectoris gloriosissimi tem-
 plum magnis censibus auxit, & pretiosissimis,
 quæ ex parte recensuimus donariis exornauit,
 Quæ ad hoc vsque tempus, ibidem religiosè af-
 seruata, visuntur. Cùm autem piissimus princeps
 annos 30. regnâset imperium ad cumulum glo-
 riæ, auspiciis, vt assererat, sui defensoris & specialis
 patroni Dionysij, diuino munere consecutus est.
 Quo biennio duntaxat perfunctus, propinato si-
 bi à Sedecia Hebræo medico (quem immerito
 charissimum habebat) sibi veneno, interiit anno
 Christi 877. pridie nonas Octobris in loco Ba-
 nos dicto, sepultus fuit autem Vercellis, in Ec-
 clesia S. Eusebij: quamquam moriens se apud
 sanctum Dionysium, cuius obliuisci non pote-
 rat, humari præceperat. Ibi igitur, vt notat Ai-
 moinus, requieuit annos septem. Post hæc autem, in-
 quit, per visionem delatum est corpus eius in Fran-
 ciam, & honorificè sepultum in Basilica sancti Diony-
 sij Martyris, apud Parrhisios. Visionis autem hu-
 ius, quam non enarrat, didicimus seriem ex Ma-
 nuscripto cod. Dionysiano à Dubletio descri-
 ptam, lib. 4. antiq. S. Dionysij cap. 18. p. 1263. &
 seq. vbi sic refert. Dum corpus Caroli Calui Impe-
 ratoris in Monasterio * Nantuani per septennium ia-

* Gallicè *la*
mortiere, qui
 locus hodiè-
 que à S. Dio-
 nysij cæno-
 bio pendet.

* Irrepsit ma-
 le hoc nomē

amanuens
vitio. Nisi
ex Vercellis
Caroli cor-
pus sublatum
aliquandiu
depositum fue-
rit in illo
monasterio,
quod fuisse
in parochia
Lugdunensi
alius tradit
codex Dio-
nysianus.

* rectius for-
te valuit.

cuiisset cuidam Monasterij sancti Dionysij Monacho,
nomine Erkengario, & cuidam Clerico Alphencis vel
Alphomis nomine, sancti Quintini Vermendensi, in
una nocte quidam apparuit, dicens se esse Carolum
Caluum Imperatorem, & se illis palam à Deo directum,
ut voluntas Dei omnipotentis Regi & Francorum
proceribus panderetur. Ait enim Deo multum displicere & SS. Martyribus Dionysio, Rustico & Eleutherio, quod corpus illius Basilicæ beati Dionysij (cui libenti animo, dum aduixit, contulit, quæcumque tribuere* voluit, seu ornamenta, quæ usque hodie ab ipso conseruantur Monasterio, auro & gemmis pretij inestimabilis decorata, seu prædia ingentia, & villas præpotentes nonnullas) fraudaretur sepulturâ. Eant igitur quantocyus, & afferant corpus meum ad locum prædictum. Quod audientes Rex & Proceres, conuocatis Archiepiscopis, Episcopis & Abbatibus, præcipuè sancti Dionysij Abbate Gualtherio, vel Valto nomine, honorificè à loco primæ sepulture, usque ad Ecclesiam beati Dionysij detulerunt, & in choro monachorum, sub altare quod vocatur sanctissimæ Trinitatis, sepulture tradere curauerunt. Vbi tumulus eius, adhuc in presbyterio cernitur, hoc epitaphio insignitus circumscripto.

Imperio Karolus Caluus, Regnòque potitus
Gallorum, iacet hac sub breuitate situs.

Plurima cum villis, cum clauo, cumque corona
Ecclesiæ viuis contulit ille bona.

Multis ablatis bonis, nobis fuit hic reparator
Sequanij fluuij Ruolique dator.

Laudat hunc Christianissimum Regem Ericus Monachus Autissiodorensis de studio bonas literas restituendi. Vnde & virorum Doctorem sui temporis cum esset Mæcenas, vndique eruditi homines in Gallias, ad eum confluebant. Inter quos fuit Ioannes Erigena, Scotus (de quo fu-
 sius infra) vir sua ætate scientissimus, Græcæque linguæ notitia quæ tum rara erat apud Latinos, præditus, qui ex ipsius Caroli iussione, sancti Dionysij Arcopagitæ libros Latino idiomate expressit, cuius operis dedicationem præfato Carolo huius muneris cupidissimo inscripsit. In qua inter cetera sic effatur; Dionysij (quem tanto Rex ille ardore colebat) præconium, breui at nitido speciosoque hoc disticho complectens.

*Lumine sidereo Dionysius auxit Athenas,
 Arcopagites, magnificusque Sophos.*

§. 6.

PISTENSIS Synodi Patres, qui perspectam bene habebant quam de Dionysio sententiam Carolus Caluus Rex à Christianissimis progenitoribus imbiberat; nec ignorabant quid Hil-
 duinus iussu Ludouici Pij ad eam fulciendam scripserat, de veri Arcopagitæ cum Parisiensi identitate, cum horum præses esset Hincmarus, qui eandem traditionem propugnauerat nihil corrigendum circa illam doctrinam censuerunt; sed hanc ut rectam & synceram, ratam & in-

uiolatam habentes, gloriam sancti Dionysij nimirum ipsius eiusdemque, quem colebat tanto pietatis feruore Carolus Rex, amplificandam decreuerant, ad hoc incensi tam insigni eiusdem Regis deuotione, quam diuinæ maiestatis euidenti testificatione, quæ Dionysium ipsum & socios (quos *præcellentissimos Christi Martyres Patres* isti nominant) crebris gloriæ suæ irradiationibus, ipso in loco ubi quiescebant, etiamnum (ut affirmant patres illic) laudificabat. Igitur priuilegia monasterio tam venerabili tam olim indulta à Dagoberto, Clodouæo eius filio, aliisque clarissimis Regibus, cum decreto immunitatis à sancto Landerico eidem cœnobio, Synodali auctoritate concessa, necnon prærogatiua quæque iura Apostolicis sanctionibus eidem monasterio, intuitu sanctissimi ipsius tutelaris impertita, pontificalis illius concessus proceres, rata intempera-
tæque perpetuis temporibus manere decreuerunt, sacrisque suis syngraphis communierunt. Dicta fuit autem illa Synodus, quæ celebrata fuit anno 862. incunte Iulio, *Regia & vniuersalis*. Cuius geminæ denominationis doctissimus Sirmondus binam rationem assignat, in notis ad capitula Caroli Calui à se edita Parisiis an. 1623. in quibus pag. 64. ita monuit. *Inde Synodus Regalis appellatur in priuilegio de libertate sancti Dionysij * quia Rex aderat (Carolus Caluus:) & Synodus vniuersalis, quia ex diuersis prouinciis conuenerant Episcopi, qui priuilegio eidem subscribunt numero amplius 30. con-*
signan-

* Immo & à
S. Leone IX.
PP. in Bulla
data per ma-
nus Petri Dia-
coni & Bi-
bliothecarij
anno Ponti-
fic. I.

signantur enim 32. apud Dubletium qui ex integro priuilegium illud recitat lib. 2. cap. 8. Nec reclamauit qui aderat Episcopus Parisiensis Æneas, cuius, ex confirmatione, quin potius amplificatione immunitatis Dionysiani monasterij, potestas innuebatur. *Quin ego ipse, inquit, Æneas ac si indignus Parisiacæ urbis Episcopus, hoc consentiens laudauit, priuilegiūque Domini Landericī antecessoris mei omnino æquitatis ordinem seruare approbans, corroborauit, corroboratūque nunc & futuris temporibus mandauit, omnibūque successoribus meis, per omnipotentem Deum, qui verbo suo cuncta creauit, & spiritu oris sui uniuersa formauit interdico, ne quiquam ex iis omnibus, quolibet modo, repetere audeant unquam.* Sed vnde putas tantus feruor huic Episcopo innatus erat, sancti Dionysij monasterium augendi ac illustrandi, cum propriæ Ecclesiæ detrimento? nisi ex certa notitia, quam habebat excellentiæ tanti cælitis, quem non gregalem Martyrem, sed præcellentissimum, in alia constitutione eodem in Concilio exarata ipsemet Æneas Parisiensis Antistes cum eodem sacro Episcoporum collegio, appellabat. Mirum autem, si falsa fuisset doctrina Hilduini, & noua eius de Dionysio nostro sententia; quā fieri potuit, ut tot tantique Antistites (inter quos erant sex Metropolitæ) de antiqua & contraria, quam ante Hilduinum, pro germana viguisse, compertissimam fuisse volunt aduersarij, non fuerint imbuti? Porro hanc, si nouissent, esse veram, quo-

modo eidem, tunc & ibi patrocinati non fuerint
cùm de sancto Dionysio & eius monasterio tra-
ctabatur, præsente Hincmaro, quem de iniqua
falsæ opinionis tutela deferenda, debuissent ad-
monere, Regémque orare, ne patienti fabulæ,
qualem esse contendunt aduersarij, illam de
identitate nostri Dionysij, cum Atheniensi A-
postolico viro, sententiam, aures deinceps ac-
commodaret: hortarique debuissent, vt Arcopa-
gitam Dionysium Atheniensibus relinqueret:
Parisiensem alium prorsus ab eo, proprio iure
coleret, Gallisque seu Francis, singulari titulo
adictum istum redderet illibatum, *unicuique,*
quod suum erat tribuens, sicut iustitia iubet. Neque
enim æquum fuerat, vt Dionysio Gallico gloria
demeretur, quæ Græco illius æquiuioco, ex eius
spoliatione accederet. Sanè nec verbum de hu-
iusmodi adhibenda distinctione, Patres illi (qui
ætatis suæ fuerunt magna lumina) ediderunt. De
corrigena verò nuper (vt æmuli dicunt) ab
Hilduino inuecta opinione, erronea prorsus con-
ticuere. Igitur vel veram illam, natiuamque iu-
dicarunt, eidemque ipso suo Synodico constitu-
to, se inhærere professi sunt: vel certè, quod ab-
surdum cogitare sit, ex mera peccauerunt mali-
cia, contraque iustitiam & veritatem, Hincmaro
(vt turpiter adularentur eiusdem placitis, de qui-
bus illic satis constabat) penitus acquieuerunt.
Non puto aduersarios in tam stupenda parado-
xa velle deuolui. Fateantur igitur consentaneum

est, illos Patres, eadem in sententia quâ Hincmarus, immò qua Carolus Rex Christianissimus, quin & anteriores omnes Reges, Episcopi, & viri quique illustres (quorum testimonia suprâ protulimus) circa nostrum Dionysium extitisse. Idque non solum constare ex signatis indiciis; sed quod magis omnino vrget, ex tam expressa approbatione Regiorum diplomatum, Apostolicarum sanctionum, Episcopaliū decretorum, à tempore Dagoberti Regis Monasterij sancti Dionysij fundatoris, ad presentem Caroli vsque regnantis ætatem, eidem Monasterio, propter honorem beati Dionysij Galliarum Apostoli impertitorem prorsus effici perspicuum. Ita enim decernunt illi Patres, Synodica sanctione. Obtulerunt dilecti filij nostri *Monachi*, ex *Monasterio pretiosorum Martyrum Dionysij, Rustici & Eleutherij*, assistente reuerendissimo & charissimo nobis *Abbate* de eodem cænobio *Ludouico*, nostris obtutibus; presente etiam Domino *Carolo Rege*, qui petitionibus predictorum fratrum piissimo fauebat affectu; quædam priuilegia Sanctorum Pontificum, necnon & præcepta clarissimorum Regum, de libertate predicti Monasterij ab eisdem suis temporibus honorificè confirmata, insuper & Apostolica auctoritate inuiolabiliter corroborata. Ergo residens idem Deo amabilis Rex *Karolus* in ipsa vniuersali Synodo, prædecessorum suorum præcepta & priuilegia, seu confirmationes Apostolicis auctoritatibus roboratas, maxime priuilegium Domini *Landerici* religiosi *Parisiorum Episcopi* sollicitè considera-

*Clodouxi
scilicet 2.

*assenfum.

*Hoc ostendit nullum
ibi fuisse præ-
sulem, qui se-
cus sentiens
contradice-
ret.

tum, &c. ob deprecationem Domini * Ludouici filij
Dagoberti inclyti Regis factum, & Sanctorum, qui
vsque hodie in miraculis coruscant, manibus robora-
tum, ipsi Ecclesie tradidit, &c. & publicè recitari ius-
sit. quo facto * ascensum præbuimus, scilicet ut superius
quæ comprehensa sunt, nostra qua præualemus auctori-
tate robaremus. Statuentes igitur sancimus omnes vi-
delicet Episcopi * qui prædictæ Synodo interfuimus, ut
ea omnia quæ in prædictis priuilegiis, seu chartis conti-
nentur iam dicti Monasterij sanctissimi Dionysij, &c.
Sic igitur accuratè lectis, & benè perpenfis illis
antiquis monumentis (ex quibus supra prolatis,
decus Dionysio nostro vindicauimus Apostoli-
cæ ætatis & gloriæ) Patres illi in tribunali sacro
confidentes, vndequaque consenserunt, & ut hoc
suum approbationis decretum pateret, & inuiolabile
permaneret, seu prout loquuntur, ut ve-
rum esse crederetur, & firmissimè ab omnibus Catho-
licæ fidei præsentibus, & futuris teneretur cultoribus,
subscriptionibus propriis firmauerunt. Quamobrem
contentam iisdem titulis de Dionysio traditio-
nem, manifestissimè receperunt, approbârunt, &
vnanimiter professi sunt. Huius itaque Synodi,
Regiæ & vniuersalis iudicio (insigniori res non
potuit disquiri ac transigi confessu) illa, quam
antiquitas omnis docuit, quam Gallia semper
credidit, quam Hilduinus præceptione Regia as-
seruit, Hincmarus huius Synodi præses iterata
propugnatione defendit, traditio, de sancti Dio-
nysij ortu, ætate, Apostolatu, Martyrio ; vera,

ſyncera & inuiolabilis declarata eſt: aduerſaque oppoſitæ partis opinatio (quam ad noſtrum vſque ſæculum reiectam & deploratam iacuiſſe, poſt Hilduini & Hincmari vindictaria ſcripta Boſquetus ipſe fatetur part. 1. pag. 52.) eiſdem Synodi oraculo reprobata fuit, condemnataque, vt ſpuria & illegitima, atque defectiua à recto exploratæ veritatis tramite.

*Sæculi 10. Teſtimonia, quod effluxit ab
anno 900. ad 1000.*

§. I.

SYNODVS Leodiensis celebrata à Stephano Antiftite, viro (ait Sigebertus, qui, factum illum Episcopum commemorat anno 903.) ſanctitate & ſcientia claro: lectam eiſu in publica audientia, ſancti Eugenij Episcopi & Martyris paſſionem, ſpeciali decreto approbavit, in qua ſcriptum erat (vt teſtatur Ægidius Vallis Regiæ cœnobita, continuator Anſelmi Leodiensis) *Beatum Eugenium diſcipulum Apoſtolorum fuiſſe, & à beato Dionyſio ordinatum Toletanæ urbis Episcopum, paſſum eſſe martyrium ſub Feſcennino præſide, decimo ſeptimo Kalend. Decembris, ſub quo beatus Dionyſius paſſus eſt.* Credidit igitur hæc Synodus verum eſſe, quod etiam affirmamus Dionyſium noſtrum Apoſtolorum fuiſſe ſynchronum & ſymmyſtam, immò & eorundem inſignem ſuffraga-

torem, qui alios illorum discipulos, ita antecel-
luit, ut illustris horum magister, post Aposto-
lorum funera, fuerit; à quo ordinatus ille Euge-
nius Toletanus, & in Hispaniam, Apostolico iu-
re directus est. Sed evidens adeo hoc testimo-
nium, iam suprà in ipsius Eugenij præconio, ad-
duximus, fusèque & accuratè exposuimus.

§. 2.

An. 912.

* Patet ex fi-
ne vitæ Ri-
chardi Ducis
in qua desinit.

FRANCO Rotomagensis Archiepiscopus,
Catechista Rolonis in lustrali fonte nuncu-
pati Roberti: eidem inquirenti? *In confinio nostræ
potestatis quis sanctus potentior, meritis habetur?* Re-
spondit DIONYSIVS, natione Græcus, per Sanctum
Paulum ad fidem Catholicam conuersus: postea à bea-
to Clemente Petri Apostoli successore Franciæ ad præ-
dicandum transmissus, multa flagella Paganorum per-
pessus, diùque verberatus, ad ultimum pro amore Dei
hebetatus securibus capite plexus. Ita refert lib. 2. de
moribus & actis Normanorum (sub annum 912.)
in Rollonis Ducis vita, Dudo sancti Quintini
Decanus*, qui anno Christi 1002. scribebat.

§. 3.

An. 990.

HARIGERVUS Abbas Lobienfis literalis scien-
tia clarus, scripsit gesta Episcoporum Leo-
diensium, inquit Sigebertus lib. de illustribus Ec-
clesiæ scriptoribus cap. 138. In collectionis autem
suæ cap. 3. cui titulus est, *quod Petrus Romam ve-
nerit*, disertè scribit, sanctum Dionysium à sancto
Clemente, cum copioso cælestium præconum

agmine delectum fuisse. *Hic quartus à beato Petro Romanæ sedis administravit Pontificatum, qui postea (quàm scilicet Petrus per crucem in cælum euectus est) cum aliis multis veritatis assertoribus, ad Galliam braccatam, Parisiorum Lutetiæ urbi sanctum misit Dionysium, nempe Areopagitam, ut Hilduinus probauerat, cuius Harigerus laudat insigni commendatione præclaram de propriis eiusdem Dionysij gestis & titulis gloriosis conscriptionem. Quemadmodum Hincmari ipsius Hilduini discipuli laudibus prosequitur lucubrationem, de sancti Remigij alterius Galliæ Apostoli actibus: horumque summorum virorum imitatione, non minùs quàm admonitione sui quondam superioris, sese excitum innuit ut Sanctorum Præsulum, qui Leodiensem Ecclesiam rexerunt vel crexerunt, historiam contexeret. Sic enim alloquitur Warinfridum Abbatem Stabulensem, cui opus suum inscribit, ipso in suæ commentationis præmio. Exhortatione tua, quæ & præsentis honestate propositi, & futura ætatis utilitate coniuncta est, nihil antiquius existimaui, & ne auctoritatem diffugere viderer ei muneri libentius acquievi. Præsumenti enim auctoritas datur cum credit præstari posse, quod petitur, & parere scire, æqualis est gloria cum imperante. Fecerant idem iam dudum ætate venerabiles Hilduinus Abbas in passione sancti Dionysij, Hincmarus Archiepiscopus in vita sancti Remigij, & alij quamplurimi in multorum compilandis gestis Sanctorum. quibus AVCTORIBVS. obtinere possumus*

OPTIMIS, quod in omnibus causis, & solet & debet valere plurimum, &c. Optimum igitur existimavit auctorem Hilduinum, cuius exemplum sequitur, auctoritate nititur, merita laude accenditur. Huncque cum Hincmaro, Apostolorum duorum Galliae pari synceritate qua gloria, res gestas scripsisse arbitratur. Vera igitur Hilduinum de beato Dionysio, & praecleara scripsisse, Hari-gerus censuit. Sicque quo praconio illum honoravit, eiusdem aduersariorum calumnias proculcavit. Claruit autem hic auctor, ut observat Trithemius sub Othone Imperatore III. anno Domini 990. quem à Bernone Abbate Augiensi insigni quoque scriptore, qui paulo post inclauit anno scilicet 1020. laudatum legimus in tractatu de aduentu Domini; scriptum ad Aribonem Episcopum Moguntinum. Quiquidem Berno in eadem de sancto Dionysio sententia fuit: nam ipsemet Hilduini Arcopagitica praedicat, & ex iis nonnulla sancti Dionysii circa diuinam synaxin instituta mystica Parisiis tradita commemorat, & confirmat: sed omnium scriptorum testimonia nobis adstipulantium hac in causa, quae non nostra, sed publica, adducere reor seriatim haud opus esse. Tēpus enim, ut loquitur Apostolus, Dionysii nostri magister, praeteriret enarrantem. Igitur eiusmodi auctoritates eò minus necessarias quò patentiores & vberiores sunt, perstringemus: & quoniam in eo genere argumenti, aduersarij ferè sponte sua dant manus, fatendo posteriora Hilduino,

Hilduino, sæcula illius in placita conspirâsse: pauca duntaxat vnaquaque ætate testimonia proferemus, sed ea ex multis selecta, atque ob authorum præcellentiam magis insignia, ac efficacia: quorum auctoritati, etsi aduersarij nihil concederent, magnum tamen pondus cuiusque testis, vel nudum nomen, ipsiusmet suffragio conferret, vt sic traditum à Patribus, sic à populis creditum, vnaquaque ætate, posteris ostenderetur.

§. 3.

SANCTVS MAIOLVS cœnobiarcha Cluniacensis, cui præfuit Archimonasterio, ingenti cum sanctitatis gloria annis 40. scilicet ab anno Domini 954. vsque ad 994. quo meritis gratiæ plenus, ad præmium æternæ beatitudinis euolauit 5. Idus Maij, quo die in Martyrologio nostro eiusdem edidimus præconium. Hic vir sanctissimus *deliberaturus quædam utilia* (ita habent acta eius) *super sanctissima decreta Monasticæ religionis, apud sancti Dionysij Monasterium, quodam tempore est commoratus, quod Francia inter alia Monasteria, nullum ostendat præstantius, &c. Aliquando igitur, cum in ipso Monasterio sancti Dionysij esset, & nocte ut sui moris erat, eiusdem Martyris librum DE PRINCIPATV CÆLESTI legeret, graui somno superueniente, candela de manu eius super paginam libri defluxit. Et tunc miraculum quoddam & insolitum accidit. ignis enim naturæ suæ officium prosequens, linum*

Rrrr

consumpsit & ceram, paginam verò dimisit illasam. Ita hanc rem mirandam breuiter recitat ex actis memorati B. Confessoris Vincentius lib. 26. speculi historialis cap. 67. At breuius sanctus Antoninus parte 2. Chron. tit. cap. 16. §. 2. Sed copiosius exprimit idem miraculum, illa vitæ eiusdem S. Maioli conscriptio, quæ ex manuscripto veteri Syluianensis prioratus deprompta, prostat edita in aditamentis Bibliothecæ Cluniacensis, sic enim legere est ibidem c. 21. *Cogente lassitudine obdormiuit, & cādela ardens super eius apertum librū cecidit, quæ tandiu super utrasq; paginas aperti libri arsit, donec pene cōsumpta fuerit, & donec sanctus vir Domini Maiolus a sōno euigilaret, & grauis lassitudinis tadium deponeret. Quo expergefacto, signoque crucis edito, pro tali obliti luminis negligentia, utrasque manus allisit, & euenisse aliquod damnum timuit; sed tandem eundem librum, ab omni adustionis damno seruatum videns, solasque consumptæ candelæ super illum fauillas remansisse conspiciens, vires recepit, confortati animi laudes exinde reddens creatori. Hæc ibi. Ceterum in primo dictis, illud est hoc loco maximè obseruandum, cū in Monasterio sancti Dionysij esset, & nocte quadam, &c. Eiusdem Martyris librum de principatu cælesti legeret. Hinc enim liquet DIONYSIVM qui illo in regali templo quiescit, & eiusdem patronus colitur, esse ipsum Arcopagitam, qui libri Hierarchiæ cælestis celeberrimus auctor est. Cuius virtute, immò diuina vi effectum fuit, vt tam pretiosus eius libellus, cui ob amorem auctoris sanctissi-*

mi, eiusdem loci tutelaris, tum ardenti studio S. Maiolus incumbibat, comburi flammis non potuerit. Nec mirum si ignis non valuit beati Dionysij opus adurere : cuius voracitatis domitor suo in agone supremo factus, caminis ardentis æstus, & flammarum furentes globos stupenda virtute restinxit. Cui glorioso athletæ de ipso igne ita magnificè triumphanti, distichum illud præclarè quispiam doctus, piúsque scriptor dudum appendit.

Ignibus è mediis DIONYSIVS integer exit.

Nil mirum : CHRISTI fortior ignis erat.

*Sæculi II. quod excurrit ab anno Domini 1000.
ad 1100. testimonia.*

§. I.

SANCTVS Leo IX. Pontifex Maximus ex Episcopo Tullensi, cuius elogium copiosum texuimus in Martyrologio nostro: Arcopagitam Dionysium, Parisiensis fuisse Ecclesiæ genitorem & illuminatorem Galliarum credidit ac docuit, ut produnt litteræ eius, quæ datæ feruntur 5. Nonas Octob. Pontificatus anno 4. in iis enim expressè legitur. *Athenas illum Dionysium transmisisse ad Gallos; Lutetiámque ipsam, virum diuinum recipere, audire & celo efferre promeruisse. Etenim illum cum charissimis prædicationis suæ & passionis consortibus Parisiis viuentem prædicasse, & verum certamen*

certando, cursum consummâsse, fidem seruâsse, triumphum peregissee victoriosissimæ passionis, munus Apostolatus sui super eos, tam in vita quàm in morte, impleuisse. Idem Pontifex sanctissimus aliis codicillis, qui in fine notantur dati 3. Non. Octob. per manum Petri Diaconi & Cancellarij sanctæ sedis Apostolicæ in ipso Pontificatus primordio, scilicet anno Pontificatus 1. confirmauerat omnia & singula priuilegia Monasterio beati Dionysij impertita, tam à Dagoberto Rege, ipsius loci fundatore, necnon à Clodouæo eius filio, sequentibusque Regibus; quàm immunitatem concessam à Landerico Parisiæ urbis Episcopo unâ & cum consensu Canonorum suorum, necnon subinde approbatam ab Ænea Parisiensi quoque Præsule, cum consensu canonorum suorum, & corroboratione Episcoporum Franciæ, Sueßionis in Regali Synodo residente Karolo Rege; subscribentibus sex metropolitans, & anathematis gladio percutientibus temeratores priuilegiorum prædicti Monasterij. quo eodem Apostolico diplomate beatissimus ipse Papa collaudauit, & rata habuit omnia & singula indulta, decreta, prærogatiuas, gratias & priuilegia quacumque à decessoribus suis Zacharia, Stephano, Leone, Adriano, Nicolao, Apostolica auctoritate eidem Monasterio collata. Potissimum singulare hoc priuilegium primitus à Stephano Papa prædicto ei cœnobio tributum, quo concessit vt ascetæ potestatem haberent eligendi ex se & habendi Episcopum. Cui indulto aliud addit singulare quoque,

vt ait, *privilegium: nempe vt vice, inquit, nostri nominis habeant (Abbas & Monachi) potestatem percutiendi eos anathemate, qui iura illa sua Apostolica temerabunt, eosdémque relaxandi post satisfactionem.* Notandum verò contra Germanos, qui ex sententia quam prætendunt huius B. Leonis Papæ IX. corpus sancti Dionysij Arcopagitæ (quod translatum, ex insigni eiusdem prope Parisios Monasterio, ad se nugantur:) Ratisponæ in asce- terio sancti Emeramni repositum conditumque quiescere perperam contendunt: huius Papæ sanctissimi eosdem auctoritate reuinci, qui in Apo- stolicæ constitutionis suprâ designatæ exordio asserit & testatur, sancti ipsius Dionysij corpus, in eiusdem prope Parisios Monasterio, vbi pri- mum à Dagoberto Rege collocatum fuit, asser- uatum permanere. *Venerabilis Abbas Hugo, & Mo- nachi beati Dionysij Martyris, vbi ipse Sanctus in corpore requiescit, nostram benevolentiam precibus implo- rauêre, quatinus privilegia à Domino Dagoberto Fran- corum Rege, ipsius loci fundatore concessa, &c. nostra auctoritate dignaremur roborare.* Cui Apostolico constituto appensa hæret bulla plumbea, infixa coriaceo vinculo, cum ipsius Papæ sanctissimi monogrammate, signoque eiusdem proprio, cu- ius epigraphe est. *Misericordia Dei plena est ter- ra.* vt subesse nullum possit dubium de Apo- stolicæ llius rescriptionis synceritate. At de Ra- tisponensium futili commento satis hoc loco, quoniam in commentariis nostris ad Martyro-

logium Gallia 9. Octobris, hanc prorsus à verò alienam illorum opinionem stirpitus euellere, & planè confutatam explodere, suffragante apud Christum beatissimo eius Martyre Dionysio Areopagita, iure tam Apostolatus, quàm Martyrij, & pignorum sacrorum possessionis, verè nostro, pollicemur. Hic verò observandum interim est, eodem sæculo edita extare similia Apostolica rescripta Nicolai I I. Alexandri II. & Paschalis itidem II. Quibus iura, ac priuilegia omnia sæpediti sancti Dionysij Monasterij, dum corroborant, confirmantque, testantur continua serie, corpus sancti Dionysij ibidem requiescere.

§. 2.

SANCTVS Robertus Francorum Rex Christianissimus, alter sua ætate Dagobertus, ex incenso in sanctum Dionysium, eiusque inclytum Monasterium amore emicuit. Insigniora sunt hac in re eius facta, ac rescripta luculentiora, quàm vt ad lucem promerendum necesse habeant per seriem hîc recenseri. Vnius igitur ex chartulæ authenticæ, in scriniis sancti Dionysij etiam conseruata, & eiusdem gloriosissimi Regis monogrammate obsignata, cui appensum hæret regium eius sigillum effigie eiusdem genuina, quæ spirantem vultus speciem exprimit, informatum, contextu: testimonium eiusdem expromemus, quo Dionysium nostrum

Arcopagitam, & non alium fuisse, disertissime
 profitetur. *Ego Robertus permissu Dei Francorum
 Rex, BEATO DIONYSIO, MAGNO, inquam,
 APOSTOLI PAULI DISCIPULO, utque au-
 diendo experiendoque didici, speciali Regum Francorum
 patrono, &c. quedam sua, quæ malitiosè prauorum
 hominum inquietauerat calliditas restituo, &c. & quid-
 quid malarum consuetudinum circumquaq. vicum beati
 Dionysij habemus gratia Dei, atque prædicti magno
 amore Martyris parcimus, &c. Quocirca Regalis edi-
 cto imperij, impero, &c. ut hæc, quæ diximus, sint in
 perpetuum quæta, iuxta nobilissimorum Regum, dico
 autem loci illius funditorum atque ditatorum vota: uti
 & S. Dionysio seruientes, nostra pro vita, incolumita-
 te, regni pace, nostrique totius generis salute, præcipue
 autem matris pro sospitate, id omnino hortantis, fa-
 uentis, atque, ut ita dixerim, quodammodo impellen-
 tis, illi ipsi fratres, inquam, apud Deum fiant speciales
 oratores, & ut beati Dionysij semper suffragiis me-
 reamur adiuari. In aliis autem rescriptis, ut sem-
 per innuat se Arcopagitam Dionysium, & non
 alium colere patronum specialem nomini eius
 præmittit titulum *Makarij**, quòd Arcopagitæ li-
 quet ex antiquis monumentis fuisse proprium
 cognomentum. Ita verò de eo sentiebat & scri-
 bebat, ut ipsemet indicat in regali pragmatico
 ipsius sancti Dionysij, ex scientia & consilio re-
 gni sui Antistitum & Procerum. Ex consultu, in-
 quit, Archiepiscoporum & Episcoporum (quorum no-
 mina subtersignamus) & optimatum Francorum*

*Macharij.

placuit serenitati nostræ, &c. Subnotantur autem
13. Episcopi, quos ideo in eadem fuisse liquet de
sancto Dionysio persuasione, cum ipso Rege, sa-
pientissimo Roberto, cuius tótque Episcoporum
iudicium; deliranti illi Clerico Engolismensi (de
quo solo effusè gloriatur Bosquetus parte i. p. 5c.)
in Lemouicensi Concilio gloriæ Dionysij nostri
detrahenti proprium decus, nempe Pauli Apo-
stoli titulum discipuli, & nobilis Areopagitæ no-
men, longè anteferendum esse, nec Bosquetus ip-
se si candidè loquatur, auderit inficiari. Qui sanè
ex dictis illius stolidi Clerici nihil se iuuare po-
test, cùm idem contemptus fuerit ab ipsa Syno-
do Lemouicensi, cuius Proceres antiqua in tradi-
tione permanferunt, nec magis curarunt de huius
Clerici nugis quoad sanctum Dionysium, quàm
de aliorum perturbatorum contentiosis clamo-
ribus, qui Apostolicam ætatem sancto Martiali,
aliisque Galliæ primis Euangelistis derogabant:
aduersus quorum allegationes commentitias,
Synodalis, lata cum sedula disquisitione veræ &
priscae traditionis, conclusit sententia. Huius ve-
rò Engolismensis Clerici, contra sancti Dionysij
dignitatem infaustè ac turbidè declamantis, nul-
la ratio habita est, cum illa cui nitebatur de ge-
stis sancti Marcelli commentatio, apertè inful-
sa, ridicula, absurda, suisque ipsius lineamentis
conficta, & sibi met aduersa, omnibusque anti-
quitatis sacrae monimentis, etiam ab aduersariis
agnitis & receptis, contraria, primo vel inspectu
appareret.

appareret. Quemadmodum infra in Bosqueti
 quisquiliarum discussione euidenter ostende-
 mus. Vnde mirum quomodo vir ille doctus &
 historiæ non imperitus, tam futili argumento,
 suam opinionem (quam vult persuadere tam ve-
 ram quam exploratam) tueatur, quæ insanientis
 palam hominis, duntaxat nititur ridiculo delirio.
 At de hoc infra agendum erit iterum. Satis hîc
 habemus ex Roberti Francorum Regis sanctissi-
 mi atque eruditissimi (cuius inferius dignæ lau-
 des proprio loco prædicantur) iudicio testimo-
 nióque, & Episcoporum Galliæ, ipsimet astipu-
 lantium in rescriptis citatis, irrefragabili senten-
 tia: DIONYSIVM quem Gallia Apostolum at-
 que protectorem colit, non alium fuisse quam
 Atheniensem, illum Pauli Gentium Doctoris &
 œcumenici orbis magistri percelebrem discipu-
 lum, hâcque de causa MAGNI titulo ab eodem
 Rege ex perenni, quem suprâ probauimus*, Ec-
 clesiæ vsu & consensu honoratum.

*Pag. 607.
 & 608.

§. 3.

BEATVS FVLBERTVS Episcopus Carno-
 tensis, cuius decora nostro in Martyrologio
 Galliæ depinximus; non in alia esse potuit de S.
 Dionysio, quàm Robertus Rex persuasione, cu-
 ius adhuc pueri pædagogus, Regisque præcipuus
 Consiliarius, quin & Cancellarius fuit. Ideoque
 illa, quæ edidit Rex ipse Robertus diplomata,
 S fff

conscripsit, vel recognouit Fulbertus: hoc enim ad eius munus pertinebat. Ipse autem subscriptus notatur in diplomatibus Regiis, quibus Robertus suam in sanctum Dionysium pietatem testatus est. Vnde non dubium, quin eandem cum illo piissimo Rege suo alumno sententiam de S. Dionysio professus fuerit. Legitur in veteri annali Cod. Bibliothecæ collegij regalis Nauarræ in vita Roberti Regis, Fulbertum fuisse quidem primò Cancellarium eiusdem Regis, & ex Cancellario factum Episcopum Carnotensem, *vita honestissimum & clarissimum scientia.* Cui notationi fauet præmemorata syngrapha ipsius Fulberti, re-scriptis Roberti Regis antedictis apposita, in quibus ampliùs non subsignatur Cancellarius, sed in serie sese Præfulum, suo ordine & Episcopali titulo duntaxat subscribit. Sed hoc nihil infinitioni nostræ præiudicat. Nam etsi Cancellarij officium deposuerit factus Antistes, consiliarij præcipui Regis præfati munus perpetuum retinuit. Quemadmodum constat ex epistolis Regis ad ipsum; eiusque ad illum vicissim re-scriptis responsis, quæ extant inter opuscula beati ipsius Fulberti: quem consulit ille Rex in rebus, tam politicis, quàm sacris, vt patet ex epist. 3. 4. 13. 15. 17. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 97. 98. 105. quibus Fulbertus tum ad petita eius respondet, tum suggerit quæ iusta vel pia videntur consilia: immò negotia pleraque eiusdem priuata & publica curat & dirimit, multaque eidem

Principi præclara monita atque documenta tradit. Fuit enim tali discipulo magister, Regéque tanto Achates dignissimus, utpote (sicut ait Trithemius in eius elogio) in *secularium litterarum disciplinis omnium Doctorum suo tempore doctissimus, & in scripturis diuinis eruditissimus, fidei Catholicæ clypeus* (ut addit vetus Chronicon Abbatiae sancti Petri in Valle Carnotensi) & *Ecclesiæ speculum*. Tam vigilem igitur speculatorem, errare Robertum Regem in Dionysij specialis patroni sui, immò regni tutelaris vniuersi cultu, quin & cognitione & designatione fuisse passum, nemo satis nasutus, suam facile in mentem induxerit. Erranti autem lubentem adhæsisse, & tam exploratum errorem, quo si aduersariorum militat sententia, Dionysium Pauli Apostoli discipulum, Magnum Dionysium, necnon Macharium, falsò cognominabat; suo chirographo approbasse, & sic ipsum deceptum fuisse ab Hilduini sectatoribus, & alumnum Regem & posteros eundem Fulbertum vicissim fefellisse, durum nimisque absurdum est opinari. Habuit certè beatus Fulbertus, quemadmodum & Robertus Rex suus discipulus, sanctum Dionysium in insigni veneratione, quem Martyrum in Gallia prædicabat coryphæum, ut Martinum Confessorum, Doctorumque Hilarium; epist. 21. quâ nonnullorum sui temporis Episcoporum deplorâs pusillanimitatem, ita conqueritur. *Iacet interim victa, confusaque fratrum expulsoꝝ humilitas: nec est Præsul in*

Galliis, cuius viscera tangat affectio pietatis, aut zeli sacrae legis inflammet, ut consurgat ad frangendos impetus eorum, ad releuandas spes dolore tabescentium. Defuncta est enim DIONYSII FORTITUDO, non compareret pietas Martini. Tu quoque dereliquisti nos S. Pater Hilari, qui olim unitatem Ecclesiae Spiritus sancti gladio tuebaris. ô derelicta, ô mœsta, ô desolata Gallicana Ecclesia! quibus ex verbis liquet quod Dionysium nostrum Galliae summum Christi purpuratum testem crediderit, præcipuûmque non postremum censuerit, ut certant æmuli, Martyrem.

§.

4.

An. 1040.

SANCTVS ODILO Abbas Cluniacensis, quem beatus Fulbertus epistola 66. meritorum ingentium obtentu, *Sanctum Monachorum Archangelum* appellabat, Roberto Regi sanctissimo, atque sua ætate literatissimo auctor fuit, ut diploma munificum cuderet, in quo Rex ipse gloriosissimus seriò beatum DIONYSIVM specialem Regum Francorum protectorem, magnum Pauli Apostoli discipulum enuntiat atque testatur. Ego Robertus in fit permissu Dei gratia Francorum Rex, beato Dionysio MAGNO inquam Pauli Apostoli discipulo; uti audiendo, experiendóque didici, speciali Regum Francorum patrono: monitu almi fluo, suasionem salubri, consilio sancto Domni Odilonis Abbatis totius transmissi, Deo propitio, utilitati deuinctus orbis, &c. remitto, &c. Coluit enim im-

penso affectu pietatis sanctus Odilo beatum ipsum Dionysium, tum etiam ut antea creditum sine vlla ambiguitate, à viris Sanctis & peritis, B. PAULI APOSTOLI DISCIPVLVM, cuius Monasterium collapsum per temporis iniurias, pristinum in splendorem restituerat, sicut Ademarus Monachus S. Michaëlis Lemouicensis in fragmento MSS. Cod. quod profert hunc in finem collector Bibliothecæ Cluniacensis, his verbis commemorat. *Beati Dionysij cænobium, quod iam pristinam monasticam corruperat regulam, Rex Hugo, regularum honestate, sicut in Ecclesiis Domini rectum erat, honestius restauravit, per manum venerabilis Odilonis Abbatis.* Qui sanè cum res sancti Dionysij curauerit, & in eius Monasterio, ut illud meliori disciplina informaret, non paruas moras duxerat, non potuit tam insignis loci tutelam, sub cuius auspiciis huc agebat, inclytum ignorare. Pauli igitur Apostoli cognouit Dionysium nostrum ex patienti Maiorum traditione discipulum, huncque talem, cum Roberto Rege, cuius calamum ita scribentem impellebat (ut Rex ipse testatur) tam celebri monimento confessus est. Abiit ad Christum vir sanctissimus anno Domini 1048. ætatis 87. prid. Kalend. Ianuarij. At nos ipsis Kalend. de eo egimus in nostro Martyrologio.

*Sæculi 12. ab anno 1100. ad 1200. profluentis
Testimonia.*

§. I.

Anno 1100.

SIGEBERTVS Monachus Gemblacensis: *imitatus* (vt ipse de se ait in catalogo Scriptorum Ecclesiastic. illustrium) *Eusebium Pamphili*, qui primus apud Græcos chronica à tempore Abraham digessit, ipse quoque à loco intermissionis eius, usq. ad annum 1111. omnem consequentiam temporum & rerum gestarum, quanta potui styli temperantia ordinavi. In hoc autem suo Chronico sæpè S. Dionysij, eiusdemque insignis Ecclesiæ prope Parisios meminit, manifesteq. ad annum 824. DIONYSIVM, qui ibi colitur 9. Octob. Areopagitam esse testatus est. Nam dum Dionysij Areopagitæ libros missos fuisse ad Ludouicum Pium è Græcia cōmemorat: illos allatos ad prædictum eiusdem Martyris Monasterium, in ipso eius natali virtutem eiusdem diuini auctoris indicasse, qui erat illius Ecclesiæ gloriosus tutelaridis fertè testatur. Legati Michaëlis Imperatoris (inquit) inter cetera munera detulerunt Ludouico Imperatori libros Dionysij Areopagitæ de Hierarchia, id est, de sacro principatu, petente ipso Ludouico de Græco in Latinum translatos. Qui libri Parisios in ipso sancti Martyris festo missi, cum gaudio suscepti sunt. Quod gaudium virtus S. Martyris auxit, decem & nouem agrotis in ipsa nocte ibi san. tis. Sed cuius

quæso Martyris virtus ibi emicuit, in testimo-
 nium libri huius germanitatis, nisi illius athletæ,
 qui huius operis proprius auctor erat, cuiusque
 natalis illo in templo, vbi quiescebat, faustissi-
 ma die qua oblatis sunt sacri isti codices, solenni
 ex more agebatur? *Sed si testimonium hominum ac-* 1. Ioan 5.9.
cipimus (vt ait beatus Ioannes) testimonium Dei
maius est. Valet quidem nonnihil ad mouendum
 viros doctos, Sigeberti viri grauis & sua ætate
 doctissimi, tam apertum de identitate Dionysij
 Arcopagitæ & Parisiensis testimonium: sed di-
 uina testificatio, qua idipsum demonstratum
 fuit, longè admodum maioris est momenti. Ta-
 met si nulla prorsus hîc comparatio est: cùm non
 sit vlla finiti ad infinitum proportio, diuinæ-
 que auctoritati, humana quæuis si conferatur,
 nulla sit, in nihilumque protinus suum abeat.
 Taceat igitur Sigebertus, & alius quisque homo,
 cùm Deus loquitur: cuius miracula, potentia
 non solùm sunt eius indicia; sed eloquia insu-
 per ipsius veritatis. Quamobrem, cùm his testi-
 moniis, & quidem tanto numero signorum, quæ
 19. conficiunt, prolatis diuinitus, probata sit Dio-
 nysij Arcopagitæ cum Parisiensi identitas; sileat
 humana temeritas, neque amplius contrarium
 sentire vel scribere præsumat.

An. 1113.

LUDOVICVS Rex Christianissimus cogno-
 mento Crassus, nomine Sextus, gloria facto-
 rum cū primis certè conferendus, at potissi-
 mum pietate erga beatum Dionysium, Regum
 Regnūque proprium communēque opitulato-
 rem suspiciendus ac insignis fuit. Hic in char-
 tula data Parisiis per manum Stephani Cancel-
 larij, qui postea Episcopus fuit Parisiensis anno
 1113. ab Incarnatione Domini disertè asserit. *Ec-
 clesiam sancti Dionysij aliis Ecclesiis regni sui præmi-
 nere, & præcipuè debere à Regibus Francorum hono-
 rari.* Sed causam illa in charta non indicat, at in
 alia assignat, data per manum eiusdem Stephani
 Cancellarij publicè anno incarnati Verbi 1120.
 sub regio monogrammate, & sigillo ceræ flauæ
 impresso, cui figurata hæret expressa effigies Re-
 gis in throno sedentis, in læua virgam, cui insi-
 ta cernitur iustitiæ manus, gestantis; in dextera
 sceptrum liligerum. Hoc enim in Regali rescri-
 pto ita præfatur. *Nos cū & aliis longè latèque
 Ecclesiis, tum præcipuè nobili Monasterio ter beati
 Dionysij sociorūque eius propensius attendentes, eo
 primum affectu, quo regnum nostrum sorte Apostola-
 tus suscipiens, Domino DEO proprij sanguinis effusione
 restituit. Dionysius igitur quem honorabat ex
 auita imitatione, ille erat noster, qui vnius ciuita-
 tis Galliæ Episcopus tantū non fuerat, sed totius
 Galliæ*

Galliæ insuper Apostolus. Hic verò solus esse comperitur, qui à sancto Clemente, Gallias vniuersas, sub Apostolica cura suscipiens, plúsq; omnibus laborans aliis cultoribus diuinæ sementis, tam insignem regni Christi portionem, fuso cum sociis sanguine illius imperio copulauit. Nec enim Ecclesia sancti Dionysij alio titulo ceteris omnibus Gallicis præminet, neque alio iure debet præcipuè à Regibus Francorum honorari: qui humiles tanti cælitis clientes, vt acceptam ab eo fidem, in Gallia testarentur Regni coronam in sui principatus exordio, in beati ipsius Galliæ Apostoli Ecclesia, de eius altari suscipiebant, sicut suprà, ex decreto Caroli Magni, vsu inuectum ostendimus. Sed hoc addidè ex deuotionis exuberanti affectu, posteriores Galliarum Augusti: vt non solùm sub patrocinio tanti Martyris sepelirentur, sed ipsum Regni diadema & sceptrũ, quod à glorioso Regni Apostolo & protectore, se accepisse diuino ex munere profitebantur; morientes referri ad sancti sui opitulantis sacrarium, pio ex more ordinarent. Quam auitam obseruationem cùm tantisper implere Ludouicus præfatus Rex distulisset: veniam negligentiae à sancto Dionysio deprecatus, reatus etiam mulctam sua sponte exoluit. *Quoniam iure (inquit) & consuetudine Regum Francorum demigrantium, insignia Euangelij, ipsi sancto Martyri, tanquam duci & protectori suo referuntur: coronam patris nostri ei reddidimus, pro dilatio-*

ne redditionis satisfecimus, & tam pro salute animæ nostræ, quàm pro Regni administratione, coniugis & prolis conseruatione, Ecclesiam de Cyrgiaco, &c. contulimus. Idem Rex gloriosissimus montem Martyrum, & peruerterem capellam ibidem sitam, vulgo dictam SANCTVM MARTYRIVM, eò quòd eo loco sanctus Galliæ Apostolus Dionysius cum sodalibus beatis extremum Christo testimonium fuso sanguine reddiderat, vt maiori nitore illustraret, suum in ius transcripsit per legitimam permutationem, quam cum ascetis sancti Martini Campestris inierat. Siquidem vt locum hunc sacratissimum ab ipsis suum in ius vendicaret, Ecclesiam sancti Dionysij de Carcere illis in compensationem contulit, parthenona seu sacrarum virginum collegio decorauit, pia Regina Adelaide eius coniuge suadente, atque etiam satagente: vt monumento sunt regij hac de fundatione tunc exarati apices, quorum ita habet exordium. *In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Amen. Ego LVDOVICVS Dei misericordia in Regem Francorum sublimatus. Notum fieri volumus cunctis fidelibus tam futuris, quàm presentibus, quòd pro remedio animæ nostræ & predecessorum meorum & prece & consilio charissimæ uxoris meæ Adelaidis, Ecclesiam & Abbatiam in monte, qui Mons Martyrum appellatur, auctore Deo construximus. Cui videlicet Ecclesiæ & Sanctimonialibus ibidem Domino famulantibus, hæc quæ subscripta sunt in perpetuum habenda & possidenda de rebus, &*

* Extrat hæc chartula descripta ex autographo in historia Regalis Monasterij sancti Martini de Campis, lib. 4. p. 329. & 330.

possessionibus nostris, annuente Ludouico filio nostro, iam in Regem sublimato donamus & concedimus, &c. Sub silentio autem præterire non volumus, quòd pro domo Querrici, quam Monachi beati Martini de Campis in manu sua habebant, nos eisdem Monachis Ecclesiam beati Dionysij de Carcere, quam in manu nostra propria habebamus, cum omnibus eius appenditiis in commutationem donauimus. Actum Parisiis in Palatio nostro publicè, Anno incarnati Verbi 1134. Regni nostri 27. &c. De Ecclesia illa Montis Martyrum sæculo 17. rursus differemus occasione ibi referatæ auspicato cryptæ antiquæ, in qua sancti Dionysij Martyris & B. Clementis, à quo missus fuit, per uetera insignia, hoc est nomina, quæ incisa in caute, nondum penitus tanta ex vetustate deleta, à loci lustratoribus conspecta sunt. Hic enim satis de testimonio Ludouici Crassi Regis, in cultum sancti Dionysij propensissimi: in cuius cœnobio puerulus quòd fuisset educatus, basilicam ipsius *suam nutritiam* appellare consueuerat: quam ita dilexit, vt paulò antequam humana exueret, voluerit, illic deposito imperio * schemma religiosum induere, & humilem ascetæ vitam profiteri. A quo voto vix tandem cohibitus fuit, Præsulum Galliæ monitu, Sugerique potissimum Abbatis Dionysiani, celebris sui consiliarij; regni potiùs, quàm sui Monasterij commoda attendentis, instanti deprecatione. Moriens autem tandem Ludouicus, illam quam in præcordiis semper gesserat erga beatissimum

* Doubler, p. 1268. locum profert insignè, ex MSS. quo votum hoc piissimū Ludouici Regis aptissimè describitur.

Gallix Apostolum pietatem, quantum adhuc in se ferueret prodidit: siquidem non in Abbazia sancti Victoris, quam in suburbio regia Lute-
tia, nuper ingenti sumptu ac ornatu erexerat, voluit tumulari (quod titulus certè fundatoris suo, quasi iure exigebat:) sed in templo S. DIONYSII omnino decreuit sepeliri, vt non tam progenitorum ossibus, sua ossa iungerentur, quàm semper desiderato perenniter frueretur, tanti apud Deum suffragatoris sui patrocinio.

§. 4.

Anno III 6.

BARTHOLOMÆVS Episcopus Laudunensis, pari nobilitatis quâ virtutis & sapientiæ pietatisque claritate conspicuus: qui post diutinum & laudabilem præsulatum, religionis amore feruentiori incensus, abdicato Pontificatu, sese Fuscinianensi cœnobio, assumpto religioso schemate inclusit, vbi in humilitate, abstinentia & omni pietate perseuerans, cælestibus charismatibus emicuit, reuelationibusque diuinis honoratus est, demùmque omni perfectus sanctitate, feliciter spiritum ad Christum transmisit. Quibus meritorum titulis inter pios Gallix insignis, nostro in Martyrologio cum adueneratione non modica commemoratus est, ipso die eiusdem piissimi obitus, qui contigit 6. Kalend. Iulij anno 1153. Hic gloriosus Antistes sancto Dionysio præcipuo amore conglutinatus est, hacque ex deu-

tionem, in regale Monasterium, ubi inuocatur & quiescit inclytus ille Martyr, admodum pie affectus, nonnulla huic beneficia impertiuit. Extat in archiuis insignis illius cœnobij munifica eius chartula, cum Laudunensis capituli assensu confecta, anno Incarnationis Domini 1116. Quâ sancti Dionysij præconia sic enuntiantur, ut ille esse commemoretur, qui *uniuersam Galliam prædicatione sua, & sanguinis effusione, Christianæ religioni consecrauit.* Id verò de eo ineptè diceretur, qui sub Decio, vel etiam Diocletiano, hoc est, trecentos ferè post erectam Christi crucem annos, Gallias ingressus, vrbiculæ duntaxat (nam tunc adhuc exilis erat Lutetia) pastor extitisset. Hic enim œcumenicam Galliæ curam non gessisset, nec Galliam uniuersam prædicatione, & martyrio suo, dici posset Christianæ fidei consecrâsse; cum iamdiu antea Gallia, Christo fuisset, per multorum cælestium nunciorum prædicationem, & Martyrum sanguinem dedicata. Sanè sancti Irenæi tempore *, qui Polycarpi Apostolorum præcipui symmystæ, fuit discipulus, Ecclesiæ tot erant in Gallia, ut Episcoporum ille concilia cogeret: sicut Eusebius testificatur, Irenæusque meminit suis in scriptis, Celticarum Ecclesiarum. Cuius decessor in sede Lugdunensi Episcopali Potinus supra nonagenarius cum plerisque sacris Christo viris atque fidelibus illustrissimo certamine occubuerat: & sub Traiano, ut Ado notat in Chronico ætate 6. gloriosiss.

* Ita obseruat etiam de-
Ass. Pithœus
in opera scri-
bēs Saluiani.

simus senex Zacharias Viennensis Ecclesiae Episcopus, Martyrio coronam retulerat. His sanè, Dionysius fatalis, qualis ab aduersariis effingitur, fuit; longè inferior esset, ætate, dignitate, merito. Vnde neq. rectè neque verè Bartholomæus iste Laudunensis Episcopus, cū toto suo Ecclesiastico Senatu, perenni monimento de illo prædicaret; quòd totius Galliae Apostolus, & in Christo parens extiterit, quoniam ipsam uniuersam prædicatione sua, & sanguinis effusione Christiana religioni consecrauerit. At hoc bene dici potest de Apostolico nostro Dionysio, quem ob Apostolatus eius insignia, Galtherus Cameracensis Antistes, in chartula edita anno 1099. pretiosissimum Martyrem Dionysium appellabat, totius Galliae Primatem.

S. S.

SVGERIVS Abbas sancti Dionysij, satis ipso nomine & titulo conspicuus, quem sanctus Bernardus *charissimum & intimum amicum*, in extrema sua ad illum epistola, in obitu eius consolatoria, tenerrimo affectu compellauit, & quod longè honorificentius est, ob clara spiritus gratiae charismata, *DEI hominem, patrèmq. sanctissimum* appellauit, eiúsque morientis benedictionem exoptauit. Hic, inquam, magnus certè Sugerius, qui etiam, dum Ludouici VII. in Oriente sacrae expeditioni impliciti vice, regnum administraret, singulare ab ipso beato Bernardo elogium promeruit, titulo irreprehensibilis vitæ, raræque in

rerum, sacrarum & sæcularium gestione peritiæ. Sic enim de eo scribit sanctus ipse Bernardus ad Eugenium Papam. *Novi virum, quod & in temporalibus fidelis & prudens; in spiritualibus fervens & humilis, in utrisque, quod est difficillimum, sine reprehensione versetur. Et apud Cæsarem est, tamque unus de curia terrena; & apud DEVM tamquam unus de curia cælesti. Magnæ domus, magni Regis, vas in honorem, apud nostram habetur Gallicanam Ecclesiam. Is igitur tantus vir, sic sententiam expressit suam (quam posteris testatam relinqueret) admodum insigni monimento, de Dionysij (cuius Ecclesiæ Abbas erat dignissimus) qualitate: in chartula gratificatoria Canonicis antiquæ Ecclesiæ sancti Pauli, templo sancti Dionysij Areopagitæ prope adhærentis, ab ipso capitulari decreto concessa, qua sic effatur. *Noverit tam præsentium, quam futurorum industria, quod ego SVGERIVS Ecclesiæ beati Dionysij Abbas, consensu fratrum, Ecclesiam beati Pauli, quæ quasi capiti membrum Ecclesiæ nostræ inhæret, honorare & exaltare decrevimus & proposuimus; tum quia BEATI PAULI magistri gentium prædicatione, & protectorem nostrum BEATVM DIONYSIVM obtinuimus, tum quia quidquid honoris & utilitatis conferimus, quoniam nostra est, ad honorem & utilitatem nostram totaliter referetur. Claustrum siquidem Ecclesiæ eiusdem, officinas in claustro & domos claustri, quas habent, & quas circa claustrum habere poterint, ad ædificandum proprias Ecclesiæ mansiones & Canonicoꝝ domos libertate irrefragabili & immunitate**

totius exactionis donamus. Deinde enumeratis nonnullis, quos illis confert Canonicis, redditib. & censibus, annuali iure percipiendis, signatè statuit. Ut iis persoluantur in utraque S. PAVLI solennitate: ad Canonicorum scilicet refectiorem, ut iucundius DEO sanctoque Paulo deserviant. Verùm contra hoc tam evidens testimonium aduersarij excipient, Sugerium non esse audiendum, ut qui scilicet Monasterij sancti Dionysij Abbas, antecessoris sui Hilduini vestigia insequatur, propriumque in fauorem testificetur, cum Dionysium patronum sui Monasterij beati Pauli Apostoli asserit discipulum. Fateor quòd si solus sua ætate Sugerius ista asseueraret, minus ei esset fidei concedendum. Sed ex antiquissima traditione tam à Græcis quàm Latinis, ab exordio Christianæ religionis suscepta & asserta, tùmque (cùm hoc ederet Sugerius, munificum statutum) vbique hætenus obseruata & credita; hoc est, ex perpetua Christianorum conspiratione & communi contestatione, illam sancti Dionysij cum beato Paulo Apostolo connexionem commemorabat. Igitur quod deponit, non tam proprium suffragium, quàm publicæ fidei, professio est. Adde quòd testes domestici in causis Ecclesiæ admittantur, contra ius commune, glos. 1. in can. regulæ distinct. 29. Accedit quod dici non potest, quæ narrat illo in chartulæ exordio Sugerius, ab eo conficta esse: cùm adminiculis fulciantur firmissimis, indiciisque parentissimis consignentur. Supra sanè ex antiquitate

tate Ecclesiæ sancti Pauli, templo beati Dionysij à priscis Regibus coniunctæ, elicuimus sententiæ illius, quæ Dionysium Paulo Apostolo coniungit, vt magistro discipulum, antiquitatem. Quid enim causæ erat, vt Basilicæ sancti Dionysij Ecclesiam sancti Pauli adiungerent? nisi vt patenti hoc monumento vtriusque beati indicarent sacram contessionem: Dionysijque illius factam à Paulo conuersionem, hoc indicio, ad spectantium memoriam reuocarent? Hæc sanè consideratio Robertum Regem piissimum, atque doctissimum, speciali deuotione erga illam Ecclesiam sancti Pauli iunctam beati Dionysij Monasterio, accendebat, vt postquam diuinis interfuerat officiis in templo sancti Dionysij, eiusdem in festo celebratis, vbi Cantoris officium mira pietate sustinebat, mox ad sancti Pauli proximam illam Ecclesiam properaret, vbi producebat preces. Dionysij etenim gloriam, illuminatori eius Paulo communicandam, æquè Rex ille religiosissimus iudicabat; quod charta commemorat præcitata, notabili hac insinuatione. *Robertus Rex magnæ pietatis post matutinos beati Dionysij, in Ecclesia beati Pauli opera misericordiæ & orationes prosequens, dum Ecclesiæ humilitatem, & clericos eiusdem, benignè Dei seruitio vacare prospiceret, vt ei Deus propitiaretur, de fisco suo eidem Ecclesiæ donauit Molendium de sancto Luciano. Impetrauerat idem Rex optimus, à capitulo sancti Dionysij præbendam, quam iisdem Canonicis sancti Pauli concessit, obla-*

támque postea restituit iisdem Canonicis sancti Pauli pleno iure, Adam Abbas pro matutinis decantandis in vigilia beati Dionysij. Nimirum Patribus plena Dionysij solennitas visum est, fieri non posse, nisi utroque in templo, Magistri ac discipuli, officiorum diuinorum coniunctim celebritas ageretur. Incongruum enim erat, ut tunc Pauli Ecclesia vacua fuisset solennibus præconiis, cum Dionysij basilica eiusdem natalis officia, omni cum splendore celebrabat. Fuerat enim Paulo gratia aliqua referenda, de discipuli sui gloria, quem Christo cum progenuit felicissima prædicatione sua, ad immortalis clarificationis decus, videtur eo ipso prouexisse. Igitur Sugerij narratio non illius nititur verbis: sed patienti Patrum fidei, ideóque insigni monimento, quod vel suo solo conspectu admonet intuentes, tam de sancti Dionysij cum beato Paulo Apostolo intima necessitudine, quam de eiusdem nostri Dionysij Parisiensis cum Atheniensi unitate ac identitate.

§. 6.

PETRVS ABAILLARDVS hac ætate scriptor minus felix quam celebris, diu in sancti Dionysij cœnobio vixit, vbi factus est Monachus: indeque rixa orta excessit, cuius causam * superius enarrauimus. Vbi ex eius irrefragabili testimonio demonstrauius, illum identitatem Dio-

* Pag. 459.
460. 461. &
462.

nyſij noſtri cum Arcopagita nunquam in dubium reuocâſſe, quin illam eſſe debere extra controuerſiam cenſuiſſe; & ipſam, ſcriptâ ad Adaum Abbatem S. Dionyſij apologeticâ epiſtolâ, præclarè fuiſſe profeſſum: vnde perſpicuum fit, quàm mala fide Boſquetus ſcripſerit part. 2. pag. 59. Abaillardum, quamuis ſancti Dionyſij Monachum, Hilduini opinionem impugnâſſe. Verùm aliquam habet excuſationem Boſquetus, quòd fortè nunquam Abaillardum legerit: ſi enim ita eſt, à malæ fidei reatu fit immunis, ſed non à labe inſcitix manifeſtæ.

§. 7.

HVGO à ſancto Victore natione Saxo, Canonicus Auguſtiniani inſtituti, in cœnobio S. Victoris prope muros Pariſienſes: vir exquiſita humanarum & diuinarum literarum eruditione clariffimus, dictus *Auguſtini lingua*, ſeu *alter ſui ſæculi Auguſtinus*, amiciffimus S. Bernardo, & ab eo ſumæ exiſtimationis testimoniis honoratus, Dionyſium noſtrū haud alium eſſe, quàm Arcopagitam manifeſtè docuit, *lib. 4. de mundi vanitate*, qui eſt, *de inquisitione myſticæ arcæ cap. 1.* Vbi triumphos Apoſtolorum & Martyrum compendioſè commemorat. Poſtquam enim Petri & aliorum breuia elogia contexuit: mox poſt ſancti Clementis laudem, Dionyſium eius ad nos legatum, hoc recenſet præconio. **DIONYSIVS AREOPAGI-**

Anno 1130.

Tom. 2.

TA accepto mandato (scilicet à prædicto Clemen-
te) Galliam penetrauit, & pugnans ut vinceret, præua-
luit stabilire leges celi in terra. Ipse enim ut ostende-
ret viam vitæ, propter testimonium veritatis, verbum
sanguine consecrauit, & ne mors vitam hæreditaret, in
mortuis signum vitæ faciens, caput manibus baiulauit
occisus. Hæc ille, vir sanctitate ac doctrina, suâ
ætate summus, quique post se perpaucos pares
habuit. Idem *explanationem cælestis Hierarchiæ Ma-*
gni Dionysij Areopagitæ concinnauit, decemque in
libros digessit, quos gratissimo munere dicatos
obtulit Ludouico VII. Francorum Regi, prædi-
cti Ludouici Crassi filio, cuiusque ex imitatione
feruentissimo cultori ipsiusmet gloriosissimi Gal-
liarum Apostoli Dionysij Areopagitæ, libri illius
planè cælestis, auctoris.

§. 8.

Anno 1141.

ORDERICVS VITALIS Angligena, Ver-
censis Monachus, seu asceta sancti Ebrul-
phi in Lexouienfi præsulatu, sub metropoli 2.
Lugdunensi, qui historiam Ecclesiasticam ab In-
carnatione Saluatoris, vsque ad ann. 1141. delinea-
uit, quam libris 13. complexus est (anno 1619. typis
prodiit excusa studio Andreæ Quercetani, alias
Duchesne, Geographi Regij cum historiæ Norma-
norū antiquis Scriptoribus) lib. 5. p. 555. & 556. Beati
Taurini I. Episcopi Ebroicēsis res gestas describit.
Eiusdem Magistrum ac iniciatorem S. Areopagi-

tam Dionysium primum Parisiorum Antistitem patentissimè indigitat. Nam pag. ipsa 555. obiter de Rotomagensis vrbis illuminatione, à sancto Dionysio procurata differens. *Ad hanc*, inquit, à sancto Dionysio, tempore Domitiani Cæsaris, Nicasius Episcopus cum sociis suis destinatus est: sed obiter in quodam foro, quod Scamnis dicitur, à Sisinio Fescennino comprehensus est; & constanter in fide Christi perseuerans, cum Quirino ac* Scuniculo Dia-^{*Scubiculo.}cono s. Idus Octobris decollatus est, &c. Prisca gentilitas, obiter martyrisato prædicatore, Rotomagum diu possedit, & innumeris idolorum spurcitiis vsque ad S. Melonem Archiepiscopum repleuit. Tum ad sanctum Taurinum verba reflectens, alium sancti Dionysij asseclam. Eo tempore, inquit, fides Christi Euangelicorum, id est, Ebroas, urbem super Irtonam fluuium sitam, possidebat & salubriter illuminabat. Nam illic beatus Taurinus à Dionysio Machario directus fuerat, & à Deo confortatus multa miracula fecerat, Deus enim cum eo erat semper, & omnia opera eius gloriôsè dirigebat: pro quo dura & aspera huius seculi equanimiter perferebat. Romanum Tarquinium patrem suum, Euticiamque matrem piissimam Christi culticem, cum aliis amicis & cognatis Romæ reliquerat, & iussu Clementis Papæ, cum Dionysio Ionico Gallias tenellus exul penetrârat: grassante nimirum 2. persecutione, quæ sub Domitiano in Christianos ferbuit, prædictus Dionysius Parisiensis Episcopus Taurinum filiolum suum*, iam quadragenarium, Præsulem ordinavit, & vaticinatis pluribus, quæ passurus erat, Ebroicas in nomine Do-

*Quia verbo vitæ & lauacro aquæ illum regenerauerat.

mini direxit. Quibus ex dictis liquidò constat quis qualisque fuerit Dionysius ille, qui Ecclesiam Parisiorum fundavit, qui Ebroicis primum Christi mystam delegavit, nempe qui ipse natione Ionicus, id est, Græcus, Apostolicis temporibus emicuit, atque à Clemente beatissimo Papa, & non alio ætate inferiore Pontifice, Apostolatu Gallico honoratus (seu potius oneratus) primordia religionis Christianæ apud Gallos felicissimè auspicatus est, atque Parisiis fortissimè dimicans, extrema in lucta glorioso agone cum sociis triumphavit. Bosquetus hoc tulum se petere solerter animadvertit: quamobrem illud retundere conatur pag. 53. at leuissimis diuersionibus, quas ipse spernens, pag. 61. sibi met contradicit.

§. 2.

Anno 1147.

* Exactis S. Vvilelmi Canonici regularis sanctæ Genouefæ Paris. deinde Abbatis Roskildensis in Dania apud Surium 6. Aprilis: recitat Baron. ad ann 1147.

EVGENIVS Papa III. qui ex Abbate Triumphantium, & discipulo sancti Bernardi ad solium Apostolicum renitens, anno 1145. (quo obiit antecessor eius Lucius II. Pontifex) euectus fuerat: anno 1147. Romanorum Arnaldistarum instantem declinans persecutionem, in Gallias, Maiorū more quæsiuit perfugium. Quem Ludouicus Pius Rex Parisiis expectavit, excepitque honorificentissimè. Eodem tempore Adelaidis Regina matris eiusdem Regis pientissimæ heroinæ, quæ nuper locum Martyrij sancti Dionysij Arcopa-

gitæ & sociorum eius in monte Martyrum, insigni basilica decorauerat, & illustri cœnobio sacrarum virginum, quasi noua perpetuæ sanctimonix corona honorauerat, piâ instantiâ, virgines illæ sacrum hunc montem primum conscenderant. Templum autem, quod piorum votorum, gratæ Deo castimonix, & fidei puræ odoris repleturæ erant, nondum erat mystico ritu lustratum. Auspicatò visus est summus Pontifex Eugenius aduenisse, vt trophæum hoc nouum martyrij præcellentis Christi athletæ, & Galliæ Apostoli Dionysij, qui iussu beati Clementis Petri successoris Lutetiam profectus cum beatissimis asseclis, Euangelicum ibi præconium fuso cruore obsignauerat; Pontificali Apostolicâque consecratione dedicaret. Regis itaque Christianissimi Ludouici, & genitricis eius piissimæ Reginæ Adelaidis, inuitatu, sanctissimus Pontifex templum illud nouum, legitimis cæremoniis consecrauit, & sibi ad aram principem sacris operanti, sanctum Bernardum Abbatem Clareuallensem (charissimum & venerabilem in Christo suum pridem præceptorem) pro Diacono, Petrum Cluniacensem cœnobiarcham pro Subdiacono, ministraturos assumpsit. Illustre admodum sacrum! cui, trias illa sanctorum virorum, beneplaciti diuinæ Maiestati obsequio, visa est cooperari.

SANCTVS BERNARDVS Clareuallensis præfatus Abbas, decus singulare Gallia, quin & Ecclesiae vniuersalis perlucidum sidus: huic non modò dedicationi, vt Papæ Archidiaconus interfuit, & purissimo eidem ministerio: sacroque etiam munere rei gestæ memoriam insigniuit. illam enim ipsam dalmaticam, qua tum sacro in officio vsus fuerat, è tiffura argentea confectam, in pignus deuotionis suæ erga beatissimum Gallicanæ Ecclesiae patrem Dionysium, eidem Monasterio reliquit. Patet in eius epistolis, quo amore ipsum sanctum Dionysium coluerit: cuius Monasterij iura & decora tanto zelo prosecutus est: Abbatemque Sugerium, præcipua dilectione ac commendatione habuit, sicut indicio sunt eiusdem beati Bernardi epistolæ 78. & 266. At potissimum epistola illa quam extra eius operum collectionem leges, inter epistolas Vlgeri Episcopi Andegauensis, ad Eugenium antedictum Pontificem, pro Sugerio prænominato directæ. Refert Dubletius tabulas binas Apostolicas ab eodem Papa, rogante haud dubium sancto Bernardo in fauorem Monasterij sancti Dionysij concessas, quarum altera ipsimet Sugerio dirigitur: altera inscripta est Petro Archiepiscopo Bituricensi, lib. 2. cap. 15. Vbi tamen historię prænarratæ dedicationis, cartho-
phylax

phylax ille Dionysianus non meminit. Monet autem Brullius, qui vix particulam eius explicat, diuersis diebus à Pontifice Eugenio III. dedicationem ipsam fuisse peractam, nam Ecclesiam Sanctimonialium sacratam ait 22. Aprilis, in Festo scilicet *Inuentionis Sanctorum Martyrum*. At eorundem Martyrium, scilicet Sacellum passionis, dicatum i. Iunij anno videlicet 1146. more Gallico: Romano autem 1147. Encarnia tamen vtraque vno iampridem eodémque die quotannis ibi commemorantur, scilicet 19. Aprilis.

§. II.

GALTHERVS Episcopus Laudunensis, seu An. 1153.
Walbertus de sancto Mauricio, qui ex Abbate sancti Martini Laudunensis Præmonstratensis ordinis, ad hanc Cathedram assumptus fuit, anno 1151. in charta confecta biennium post susceptum pontificatum, scilicet anno 1153. templum sancti Dionysij in Francia expressè nominat *Ecclesiam beati Dionysij Areopagitæ*. Tam exploratum hoc enim erat, vt in voce omnium, vsûque communi versaretur.

§. 12.

PETRVS COMESTOR Ecclesiæ Trecensis An. 1160.
Presbyter, qui à Scholasticis per excellentiam *Magister historiae Scholasticæ* dictus est, omnes li-

broſ hiſtoricos tam veteris quàm noui teſtamenti, continua ſerie Scripturarum, breuiter in vnum corpus redegit: intermixtis ad integrum abſolutæ hiſtoriæ complementum, non ſolùm multis externis hiſtoriis, monimentis probatiſſimorum auctorum proditis: ſed etiam pleriſq. minus firmatis ſcripto narrationibus, ex veterũ ſola traditione acceptis. Adiecit idem variis in locis, breues quafdam notationes ex dictis Patrum. Res verò Athenis actas à Paulo Apoſtolo, ex cap. Actorum 17. recenſens, DIONYSIVM illic, ab ipſomet cæleſti terrarum orbis magiſtro, à vana deorum philoſophia, ad veram æterni vnicique numinis, ac indiuiduæ Trinitatis cognitionem & cultum abductum, Gallorum prodiit Apoſtolum, Lutetiæquæ Pariſiorum, venerandum in Chriſto patrẽ ac pædagogũ, quam ipſe pretioſo conſecrauit cruore, eũdem aſſeuerat. Collectionem huius auctoris HISTORIAM SCHOLASTICAM prænotatã, Gualtherus Huntus Anglus ordinis Carmelitarum, Doctor Oxoniensis, qui clarebat an. 1478. vir ingenij ſolertiſſimi, ſermonis politi, linguę expeditæ, eminentiſſimæ tam in ſacris, quàm in profanis literis ſcientiæ, excellentique linguarum peritia, atque pari morum ſanctitate, vnicum in librum compreſſit, quas inſcripſit, *Abbreviationes Petri Comeſtoris*: cuius ſcita in aſſerendo Dionyſio Areopagita Pariſiorum Protomartyre, indubiè ſecutus eſt. Obiit Petrus auctor illius Scholaſticæ inſignis hiſtoriæ, Pariſiis, atque pro ſupremo

voto sub tutela ipsius S. Dionysij, cuius semper eximius cultor fuerat, felici sorte humatus est, ubi hoc epitaphium habet, quod ante extremum diem sibi met inscripserat.

*Petrus eram, quem petra tegit, dictusque Comestor;
Nunc comedor. Viuus docui, nec cesso docere
Mortuus, ut dicat qui me videt incineratum.
Quod sumus iste fuit, erimus quandoque quod
hic est.*

Breue aliud elogium memoriæ ipsius venerabili adscripsit Monachus sancti Mariani in suo Autissiodorensi Chronico: sic enim transitum eius notauit sub anno 1178. *Petrus Comestor famosissimus Doctor obiit, qui testamento sapienter disposito, cuncta quæ habuit, pauperibus & Ecclesiis prorsus distribuit.* Vide de eius historia, quam Guillelmo Archiepiscopo Senonensi dicauit insigne quid admonentem Genebrardum, lib. 4. Chron. sub anno 1163. de ipso autem Petro auctore, Bellarminum consule & Posseuinum.

§. 13.

ADAM VICTORINVS asceta, eodem sæculo Anno 1192. claruit: nam ut Eifengrennus notat excessit à via carnis anno 1192. Hic Antiphonas Sequentiâsque Missæ quasdam insignes texuit, quas Ecclesia vsu probauit, Iudocusque Clithoueus Neoportuensis in *Elucidatorio Ecclesiastici officij*, cum hymnis, profis, canticis, præfationibus, & ceteris

præconiorum diuinorum formulis, Catholico
vfu receptis lib. 4. recensuit. In iis verò eam quæ
est de beato Dionysio, retextam exposuit anno-
tationibus grauissimis: cuius primus versiculus
ita confertus est,

Gaude prole Gracia,

Glorietur Gallia

Patre DIONYSIO.

Huius verò sensum Cliethoueus sic edisserit. *In primo versu. Gaude prole Gracia. Quia Gracia prolem Dionysium tulerit, Gallia verò Patrem. de corporis ætate primùm potest intelligi, quoniam in Gracia natus est, & iuuenilibus annis educatus. In Gallia verò prouectam egit ætatem, & propemodum senilem. Potest itidem illud secundùm animæ qualitatem conditionemque accipi, quòd Dionysius in Gracia, ex aqua & Spiritu sancto renatus sit, & Pauli Apostoli in baptismo filius, vt Acta Apostolorum planè testantur: in Gallia verò & apud Parisios, per Euangelium spirituales filios DEO genuerit, quorum pater secundùm spiritum dici potest. Ceterùm Adam iste Victorinus suæ ætatis fidem, in illa prosa expressit: quam cum probauerit Ecclesia, abhincque in Liturgia sancti Dionysij cecinerit, non tam Adæ à sancto Victore sensus, quàm Ecclesiæ Catholicæ consensus de Dionysij ortu & Martyrio, nitidè pièque admodum in illa prosa descripto, debet existimari.*

Sæculi 13. Testimonia ab anno 1200. ad 1300.

§. 1.

CHRONICI Autissiodorensis auctor anony- Anno 1210.
mus, qui fuit cœnobita Monasterij sancti
Mariani Autissiodorensis, viuebatque ineunte
sæculo 13. vt constat ex ipso eius Chronico, quod
à 1. mundi ætate ad annum vsque 1210. protraxit
in quo anno desinit: apertè Dionysium nostrum
Areopagitam esse testatus est, ita enim notat, sub
Clementis supremo Pontificatu. *Hic* (ipse scili-
cet Clemens) *multos Doctores Ecclesiæ, & Christi*
gregis procreatores, ad diuersas nationes transmisit, qui
in agro cœlestis disciplinæ, fideliter & instanter labo-
rantes, abundantiorum fructum vitæ, tam in se quàm
in suis sequacibus, colligere meruerunt. Inter quos bea-
tus Fotinus Lugdunum missus est, Narbonam Paulus,
Turones Gatianus. Ex his & MAGNVS DIONY-
SIVS AREOPAGITA ipsius Pauli Apostoli coeuvus
& discipulus, Galliarum prouincias, & vrbis Regiæ
Parisijs, cum Rustico Presbytero & Eleutherio Dia-
cono fines aggressus est, fidei semen & vitæ spargens in
cordibus populorum, vbi post multos agones & labores
fidei, mortem pro Christi nomine, vnâ cum socijs suis
capitis decisione suscipere meruit, vltimo anno impe-
rii supradicti Principis Domitiani, qui est ab Incar-
natione Domini IESV 96. Nominatur auctor hu-*
ius obseruationis Robertus, in prisco exempla-

*Rectius 99.
hoc enim an-
no Domitia

nus periit:
sed facile nu-
meralis nota
mutari po-
tuit, vt pro
99.96. signa-
retur,

ri Monasterij sancti Mariani, cuius alumnus erat, laudatúrque à multiplici eruditione, magnáque diligentia, & synceritate: fuit enim, vt ex eius collectione liquet copiosissima sacræ profanæque historiæ supellectile instructus, qui candidè, & ex bona fide narrare solet, veritatis super omnia tenacissimus. Ex quibus historici solertis ac fidelis lineamentis, idonei testis ius titulúmque meritò sibi comparauit.

§. 2.

Anno 1215.

Apud Quer-
cetanum in
Notis ad hi-
storiam cala-
mit. Petri
Abaillardi.

ANONYMVS qui scripsit hoc sæculo de reli-
quiis cœnobij sancti Dionysij: illum Areo-
pagitam agnoscit & nominat, ex vigenti vsu
& recepta vbique nuncupatione, ita enim scri-
bit. *Anno ab Incarnatione Domini 1215. Innocentius
sanctæ Romanæ Ecclesiæ Papa III. Concilium conuo-
cauit ex omni natione, quæ sub celo est. Pastores &
Prælati sanctæ matris Ecclesiæ, Patriarchæ videlicet,
Archiepiscopi, Pontifices & Abbates, & inferioris
gradus aliæ personæ, quarum non est numerus. Reges
etiam & Principes diuersorum populorum, vel per se,
vel per nuncios affuerunt. Vir autem venerabilis Ab-
bas BEATI AREOPAGITÆ DIONYSII Hen-
ricus nomine, cum ceteris interesse non potuit, quia pro-
uectæ ætatis imbecillitas non permisit. Misit autem pro
se & pro Ecclesiâ suâ, virum religiosum & honestum
Hemericum magistrum priorem, cum aliis personis eius-
dem Ecclesiæ, qui se loco sui, prout oportunius possent,*

Domini Papæ præsentia præsentarent. Soluta Concilio, concessa est singulis licentia recedendi. Dominus autem Papa nolens omnibus palam facere beneuolentiam & gratiam, atque pium dilectionis affectum, quem erga venerabile cænobium beati Dionysij & tunc habebat & semper habuerat, vocauit ad se præfatum Hemericum & socios eius, & in pignus perpetuæ charitatis, dedit eis thesaurum impreciablem, corpus scilicet sanctissimi Dionysij Confessoris, Corinthiorum Episcopi, ut ipsum secum, cum honore debito in Francum transferrent, & ex parte sua, Ecclesia beati Dionysij cum omni reuerentia præsentarent. Tradidit illis præterea suæ largitionis testimoniales litteras, sigillo S. sedis Apostolicæ roboratas. Illi verò condignis redditus gratiarum actionibus, tam nobile, tam sanctum, tam denique venerandum suscipientes depositum, gratuita summi Pontificis exhilarati munificentia, quam citius poterunt, in Franciam remeârunt. Transcribit deinde ad verbum testimoniales litteras, quas Authenticum Innocentij Papæ inscribit, datas Laterani pridie Non. Ianuarij Pontific. anno 18. in iis testatur Pontifex, corpus illud sacrum, quod tradidit præfato Hemerico, fuisse à Petro bonæ memoriæ Cardinale tituli sancti Marcelli, & Apostolicæ sedis in Oriente Legato, de Græcia ad urbem allatum. Hincque acceptum, Ecclesiæ sancti Dionysij à se concessum. Ob cuius beneficij gratitudinem, anniuersarium fit prædicti Papæ Innocentij III. quotannis in Ecclesia sancti Dionysij die 16. Iulij*, quo humana fragilitate exemptus, vias vitæ

Refert hoc diploma Innocentij Du-
bletius lib. 2.
antiq. sancti
Dionysij, c.
12. & Quer-
cetanus in
præcitatismo-
tis ad Abail-
lardum.

* Obiisse no-
tant Pontifi-
cij nomēcla-
tores 17. Iulij
1616.

æternæ ingressus est. Hinc verò habemus Dionysianum Monasterium, vtriusque Dionysij, Areopagitæ scilicet & Corinthij, sanctissimis exuviis ad cumulum gloriæ honoratum, ipsūque asceterium non huic, sed illi dedicatum esse: vnde ab auctore præcitato ex constanti more cœnobiarcha illius loci appellatur, *Abbas sancti Dionysij Areopagitæ*: antiqua scilicet nuncupatione, cuius diu antè ex usu probato, Fulradus præfente Leone III. PP. & Carolo Magno, se Sueffione in diplomate Synodico ita subscripserat.

§. 3.

Anno 1180.

HELINANDVS Monachus frigidi montis congregationis Cluniacensis, scripsit *historiam ab initio mundi*, lib. 48. in qua Dionysium Gallicum, ortu Atheniensem, cognomine Areopagitam, Pauli Apostoli discipulum, Parisiensem Episcopum & Martyrem clarè asserit. Hunc authorem præcipuè secuti sunt, in scribenda historia sua Vincentius Bellouacensis, & sanctus Antoninus (de quibus infra) vt ex iisdem patet, scilicet Vincentio lib. 29. Spec. histor. cap. 108. & Antonino part. 3. 18. cap. 5. variant circa ætatem huius scriptoris Arnoldus & Eisingrennius: hic enim vult claruisse anno 1169. ille anno 200. fauente sibi sancto Antonino. Sed hoc parum refert, neque enim temporis magna vtrinque distantia intercedit.

§. 4.

§. 4.

CONRADVS Abbas Vſpergenſis Præmon-
ſtratenſis ordinis, qui hiftoriam ſiue Chro-
nicon, à primo Rege Aſſyriorum Belo, vſque
ad Fridericum ſecundum Imperatorem, id eſt,
vſque ad annum Domini 1229. & 9. eiufdem Fri-
derici Imperij, contexuit: identitatem Dionyſij
Galliæ Apoſtoli cum Areopagita manifeſtè af-
ſerit ac profitetur. Sic enim ſcribit auctor ille
celebris ſuo in Chronico, vbi ſucceſſionem de-
ſcribit Pontificum Romanorum, qui ſub Clau-
dio Imperatore ſequentibúſque Cæſaribus, vſ-
que ad Hadrianum, Chriſti Eccleſiæ præfue-
runt *. *Additur & hoc quod ſanctus Dionyſius A-*
reopagita beati Pauli Apoſtoli diſcipulus, & Athena-
rum Episcopus: cum ſicut in libro paſſionis eius legi-
tur, beatos Apoſtolos Petrum & Paulum audiret Ro-
mæ teneri, ſubrogato Athenis Episcopo, properauit
Romam velocius attingere ſummopere deſiderauit, ſi
Deus ita vellet, cum eiſdem ſanctis Apoſtolis occum-
bere. Sed cum diuina diſpoſitio vota eius præueniret,
ſanctique Apoſtoli, prius paſſionis gloriâ coronarentur,
quàm ipſe Romam adiret; tandem perueniens, Cle-
mentem condiscipulum ſuum Romanæ ſedi iam præſi-
dentem inuenit, qui & illum in Gallias prædicatorem
direxit Narrat ſubinde ſuccinctè, vti Dionyſius ipſe in
Gallias venerit, & tam ceruicoſum populum ignotus
adhuc & aduena, fidei iugo ſubegerit, basilicam con-

Anno 1220.

* Ita habet
etiã in Chro-
nico excuſo
ex recenſio-
ne Philippi
Melanctho-
nis, qui edi-
tionem ſuam
dicauiſſet Phi-
lippo Comiti
Palatino, Ba-
ſileæ 1559.

*Id quomo-
do intelligi
debeat oſtē-
dit infra Vr-
ſpergenſis, v-
bi ait, Cle-
mentem Petro
ipſo tradente
iegitimè ſuc-

essisse (id est, debuisse ex eius ordinatione succedere) & idcirco eum à quibusdam (putà à Tertulliano in præscript. primum Papam vocatum, quia velut hereditario iure ligandi solvendi que à Petro accepisse dicitur Pontificatum. At rationem Apostolicæ huius successione in-tegram præstitimus supra in Paulo Apostolo, sub titulo de suffraganeis, & in Lino.

* 99.

struxerit, aliâque plura patrauerit, quæ de eo leguntur. Deinde quemadmodum sacerdotum (Ethnicorum) super his commotorum relatione Romam perlata, divulgataque persecutione, Præfectus inde missus Dionysium diuersis pænis occiderit. Et longè inferius sub annis Domitiani, necem sancti Dionysij sic annotat memorandam. Anno Domini * 96. Dionysius Areopagita primus Atheniensium Episcopus à Paulo Apostolo constitutus, sed postea in Gallias prædicator directus, apud Parisium decollatus est cum Rustico & Eleutherio, sub Sisinno Præfecto, anno à passione Domini 64. De qua epocha aliisque diuersis aptius fuerit infra differendum, in argumentorum aduersæ partis discussione. Hic interim habes Vrspergensẽ illum Abbatem, Chronologum sanè famosum, antiquis edoctum monumentis, & ipso authentico libello passionis sancti Dionysij pro certo tenuisse, Dionysium Areopagitam, Parisiis illustri agone consummatum. Quæ ut erat iam antè, sic postea fuit estque adhuc Germanorum fides, quæ imbutus sanctus Suuitbertus Frisonum Apostolus, qui à sancto Wuilfrido Merciorum Præsule creatus Antistes, ad Frisones Germanosque fide imbuendos missus cum esset, hocque potissimum in votis haberet, ut eorum vanas superstitiones, in veram vnus Dei religionem, & profana deorum fana, in templa Seruatoris sacratissima, sub Sanctorum venerabilibus titulis commutaret, tum magni nostri Dionysij toto in occidente notissimi, & si-

bi imprimis charissimi, haud immemor; templū eius honori, sub annum salutis nostræ 690. in oppido inferioris Germaniæ Hernaer, consecrauit. Sic enim beatus Marcellus Presbyter, in eius vita, scripta ad sanctum Gregorium Traiectensem Præsulem testatur, apud Surium tom. 4. die 1. Martij c. II. *Conuerterat autem sua dulciflua prædicatione totum comitatum Teisterbandiæ: in quo construebantur Ecclesiæ multis in locis, aut templa idolorum consecrabantur in Ecclesias Dei & Sanctorum, utpote in Hoernaer, Ecclesiam sancti Dionysij Areopagitæ.* Clara sunt etiam sanctæ Brigittæ viduæ Germanicæ deuotionis aduersus B. ipsum Galliæ Apostolum testimonia, de quibus in commentariis nostris ad Martyrologium Galliæ, Deo dante mentionem facere haud prætermitemus. Nec tamen hîc referemus permulta Imperatorum Germaniæ authentica, quibus, qua fragrârint in beatum Areopagitam pietate, testatissimam fecerunt. Recitat Dubletius aliqua illorum diplomata lib. 3. scilicet Lotharij I. Othonis II. Henrici II. & Caroli IV. quæ ne fiat hic libellus prolixior, satius censuimus non exscribere. At conspicua in Germaniæ prouinciis superstant adhuc, piorum illorum Cæsarum monimenta: scilicet templa insigni cultu ab iis erecta, in quibus sancti Dionysij felicissima recordatio, & veneratio sibi intimè fuisse insita, indicatur. Perpetua sanè fuit illa Germanorum de nostro Dionysio fides, inque eius cultum semper feruens affectio, qua illum non

ut exterum Sanctum, sed patrium tutelarem, ha-
 etenus honorificârunt. Vnde Cratepolius cata-
 logum texens *Sanctorum Germania*, ex communi
 suæ nationis persuasione, & antiquis rei perno-
 tæ testimoniis, ita scribit. *Sanctus Dionysius A-*
reopagita Apostolus Gallia, cuius *Martyrium in Ec-*
clesia satis notum est: post decollationem apud Parisios
erexit se, & arrepto capite illud ad locum ubi sepeliri
voluit, detulit. Ita ille, qui ut Dionysium nostrum
 Arcopagitam aliquo cum iuris colore, inter suæ
 nationis Sâctos cooptaret, ex quo Germaniæ ma-
 ximum accederet decus, Ratisponensem transla-
 tionem commentitiam breui epilogo subtexuit:
 huic enim nixus umbratili licet fulcimento, sa-
 tis se habere censuit congruentiæ, qua tantum
 sydus, inter patriæ suæ lumina suspiciendo col-
 locaret situ. Verùm fabulam istius translationis
 benè refellit auctor insignis & antiquus, non Gal-
 lus, sed Gotthus.

§. 5.

Anno 1220.

RIGORDVS, scilicet Historicus grauis & eru-
 ditus, qui sub Ludouico octauo sancti Lu-
 douici parente florens, librum insignem de gestis
 Philippi Augusti, prædicti Ludouici patris conte-
 xuit: rem actam sua fere ætate, narrat; quæ & Ra-
 tisponensem falsam translationem ostendit, no-
 bisque S. Dionysij Arcopagitæ Galliarum illu-
 minatoris sacratissima ossa, in eius Monasterio

iam olim condita, & post tempus quo facta notatur illa supposititia translatio, sicut antè intereratè conseruata, inuiolata manere illustri fanè monimento indicat & confirmat. Vbi enim Rigordus de Henrici Galliarum Regis, Roberti filij gestis differit, hæc notabili relatione commemorat. *Iste Henricus Rex auditis rumoribus, quòd in Alemannia in ciuitate Ratisbona, in Abbatia sancti Emeramni Martyris inuentum fuit quoddam corpus, quod dicebant esse Dionysij Areopagita: misit nuntios suos ad Henricum Imperatorem cum litteris suis, ut diem eleuationis illius corporis protelarent, quousque per certos nuntios utrum corpus Hieromartyris Dionysij AREOPAGITÆ Athenarum Archiepiscopi, discipuli Apostoli Pauli in Francia, in Ecclesia quam Dagobertus fundauerat, esset vel non, plenissimè certificarentur. Quo audito, Imperator misit magnos viros & sapientes in Franciam, ut plenè rei veritatem agnoscerent. Visis nuntiis Imperatoriis, Henricus Rex conuocauit Archiepiscopos, Episcopos & Barones, totius regni, & cum Odone charissimo fratre suo, ad Ecclesiam beatissimi Martyris Dionysij misit. Facta autem oratione, allata sunt tria vasa argentea Dionysij, Rustici, & Eleutherij coram omni populo diligentissimè sigillata, & aperto vase beati Martyris Dionysij totum corpus ipsius cum capite inuentum est, exceptis duobus ossibus de collo, quæ sunt in Ecclesia Vergiacensi, & os quoddam de brachio, quod Stephanus Papa III. secum ad Romanam portauit Ecclesiam, & posuit in Ecclesia, quæ hodie SCHOLA GRÆCORVM vocatur. Hoc*

videntes vniuersi populi, cum lachrymis & suspiriis puras mentes leuantes ad Dominum, Deo & beata Maria Virgini, & Sanctis Martyribus se commendantes, cum gaudio recesserunt. Tunc nuntij, qui missi fuerant ad Imperatorem citissimè reuertentes, super his, quæ viderant & audierant, Imperatorem plenissimè certificauerunt. Hoc fuit factum tempore Leonis Pape IX (cuius confictas esse literas, quibus Monachi Ratisponenses nituntur ex hoc satis apparet) anno Domini 1050. Hæc Rigordus, quæ communem illius, quod signat, temporis de identitate Dionysij Areopagitæ cum Parisiensi fidem, eiúsque huic consentientem persuasionem, apertissimè perhibent, simulque Ratisponensium euincunt, inanem esse iactantiam, quam in nostris Commentariis ad Gallicanum Martyrologium, Superis fauentibus, ad diem 9. Octobris expresso professo refellemus.

§. 6.

Anno 1244.

VINCENTIVS Bellouacensis, haud quidem Episcopus, vt Bellarminus & Posseuinus existimant, præfertque programma editionis Duacensis anni 1624. sed religiosus Dominicanus, Auctor speculi, quo complecti studuit, quicquid speculatione, admiratione, scitu, & imitatione dignum inueniri potest. Ideoque in quatuor volumina digessit opus hoc suum laboriosissimum, quorum 1. est speculum doctrinale.

2. historiale. 3. naturale. 4. autem morale. Porro in historiali, quo tradit historias ab initio mundi, vsque ad annum 1244. lib. 10. cap. 16. & clarè & copiosè Dionysium Areopagitam Galliæ prædicat Apostolum. Sic enim potissimum habet in præsignato capite, cuius titulus est, *De sancto Dionysio Areopagita, & sociis eius.*

Ex gestis eorum, prænarratâ ipsius beati Areopagitæ facta Athenis à beato Paulo conuersione, atque etiam eiusdem ordinatione, tum subnectit. Sicque à Paulo per triennium instructus, & Atheniensium Episcopus ordinatus, ipsam ciuitatem & maximam partem patriæ conuertit ad Christum. Veniens autem Romam post passionem Petri & Pauli, à sancto Clemente tum Papa, directus in Franciam cum Rustico Presbytero & Eleutherio Diacono, ad urbem Parisios, ubi potissimum colebantur idola properauit. Ibique post multorum conuersionem, fabricatâ Ecclesiâ, & Clericis diuersi ordinis ampliata, tanta in eo gratia cælestis emicuit, quod cum sæpissimè Pontifices idolorum contra eum seditionem populi concitarent, & plebes innumerae cum armis ad perdendum eum, gregatim confluerent. Mox illo viso, aut se illi omni feritate deposita, prosternebant, aut nimio pauore soluta ab eius præsentia fugiebant, &c. & cap. seq. eiusdem libri. Præfectus igitur Fescenninus ad urbem Parisios cōtra Christianos à Roma directus, B. Dionysium populo prædicantem inuenit. Statimque captum, colaphizatum, consputum, derisum, & loris durissimè alligatum, cum Sanctis Rustico & Eleutherio sibi quantocys præsentari præce-

pu. Deinde agonis serie inclitorum athletarū genuinè descriptā, subtextit. Statimque lux immensa resplenduit, & beati Dionysij corpus erexit se, & caput suum inter brachia deportavit, Angelo duce, & cælesti lumine præcedente, à loco qui dicitur MONS-MARTYRVM, vsque ad locum, ubi nunc sua electione & providentia Dei requiescit. Hæc Vincentius.

DIGRESSIVNCVLA.

Apud Bellarminum lib. de scriptoribus Eccles. sæcul. 13. irrepsit Antonius, pro Sixto certè typographi oscitantia.

OB I S S E hunc auctorem ex Sixto Senensi observat Bellarminus anno 1256. Cui subscribit Robertus in Catalogo Episcoporum Bellouacensium num. 60. quo defunctum notat Vincentium, tempore Reginaldi de Nantolio 62. Episcopi Bellouacensis anno signato. At à Bellarmino & Roberto longè deflectit Possevinus in Apparatu, ubi narrat Vincentium, cum omnes omnium penè gentium libros longo tempore & assidua diligentia reuoluisset, hortatu amicorum, & sumptibus Philippi Valesij Galliarum Regis adiutum, opus suum ingens ex dictis innumerabilium auctorum tam Christianorum, quàm Gentilium collegisse. Atqui constat Philippum Valesium anno 1328. gerenda regni gubernacula suscepisse: anno autem 1350. vita defunctum. Igitur ex Possevini sententia, necesse foret Vincentium percurrente iam ad medium 13. sæculo opus suum scripsisse: proindeque multis annis, postquam à Bellarmino & Roberto, immò & Sixto Senensi consignatur, rebus humanis exemptum. Quæ sententia si vera esset, Bellarmino ipsi multum anxio, circa vindicias primæ partis, & secundæ secundæ S. Thomæ, opportunè suffragaretur: dubium enim illud tolleretur penitus, quod inuenit notatque, ex eo quòd magna pars primæ secundæ, itidémque secundæ secundæ summæ Theologicæ S. Thomæ, inueniatur iisdem verbis, in primo & tertio libro speculi moralis Vincentij Bellouacensis. Arguit autem Bellarminus, non potuisse Vincentium speculum suum morale conficere

tere ex doctrina & verbis sancti Thomæ, cum ipse obierit anno 1256. & sanctus Thomas anno 1274. Sed neque esse verisimile ullo modo S. Thomam Summæ suæ partem secundam, eamque nobilissimam, ex alio Scriptore hausisse. Posita enim assertione Possenini facile Bellarminus ex iis angustiis quibus se implexum fatetur, sese extricaret. Nam vixisset diu Vincentius post sanctum Thomam, & proinde opera eius potuisset & legere, & suos in usus transcribere. Sed sanctus Antoninus, qui Vincentij speculum historigale suis in Chronicis passim descripsit, additis tamen nonnullis auctariis, ætatem illius, cuius operibus tam frequenter utebatur, cuius ordinis ipse quoque professor erat, ignorare non potuit. Is itaque part. 2. tit. 23. cap. 11. §. 2. quo sui eiusdem Ordinis Dominicani viros recenset scriptis celebres; expressè notat Vincentium ann. 1240. claruisse, ad quem annum suam historiam perduxit, quam continuauit aliquis alius (ut agnoscit Bellarminus) usque ad annum 1494. quo usque nunc producta legitur. Ab hoc igitur etiam auctum fuisse ex scriptis sancti Thomæ, speculum morale Vincentij, consentaneum est credere: sicque expeditius ille soluitur nodus, quem indicat Bellarminus sibi tantam anxietatem intulisse. Nec enim opus est fingere (ut nititur) alium iuniorem auctorem, dictum etiam Vincentium, qui secundam partem sancti Thomæ, in compendium* redigere voluerit. Continuator enim speculi tam moralis quàm historialis Vincentij prædictas partes summæ S. Thomæ ex serie integra transcripsit: cuius nec vocabulum scitur, nec quòd nomen Vincentij pertulerit sicut primus auctor speculi, necesse est arbitrari. Sed hoc per transennam hinc duximus obseruandum.

* Vide edition. summæ S. Thomæ cū obseruat. & vindiciis Frãcisci Garciz Dominici.

§. 5.

MATTHÆVS PARIS, non Parisiensis, sic Anno 1250.
Menim cognominabatur à familia, non à patria; Monachus ad sanctum Albanum, in Anglia congregationis Cluniacensis, scripsit inter cetera opera, historiam Anglicanam, seu maiorem histo-

Zzzz

riam à Guillelmo Normanno, vsque ad finem Regni Henrici III. hoc est, vsque ad annum Christi 1250. in qua historia pag. 582. grauitèr insinuat, Dionysium, quem Gallia veneratur, fuisse Apostolicæ ætatis & gratiæ virum, missum à S. Clemente in Galliam, ab eoque non Galliæ modò, sed totius Occidentis, constitutum fuisse Apostolum. Hic enim narrat cùm Cardinales, mortuo Cælestino IV. Gregorij IX. successore, congregati, in deligendo Pontifice moras necerent, sanctum Ludouicum Regem & Clerum Galliæ ad eos misisse nuntios interminantes se Papam in Gallia electuros, si diutiùs designationem summi Pontificis protelarent. Hoc autem (subiungit ille auctor) audacter significabant, confisi de antiquo priuilegio suo, per S. Clementem beato Dionysio concesso & obtento, qui concessit Apostolatum eidem Dionysio, super gentem Occidentalem. Audis hominem Anglicum, eximium Galliæ decus, ex Apostoli eius Dionysij titulis prædicantem, atque antiquum Francorum priuilegium, ex ipsius Dionysij Apostolatu certum & authenticum, asserentem: adeo vt sanctus Ludouicus & Regni Præsules de eo plenissimè confiderent: quod notum & exploratum in omni Occidente, nemo in dubium reuocaret. Bosquetus persuadere sibi vult, quòd sola, & ferè vniuersa, vt ait, Gallicana Ecclesia in eam demum conuenerit sententiam, quæ Dionysium Arcopagitam vnum eundemque cum Parisiensi agnoscit. Sed fiet sanè ex hac nostra

inductione perspicuum, quòd vniuersa omnino Gallicana Ecclesia, id non ab aliquot sæculis, sed semper: hoc est, nō nupera, sed tam antiqua, quā perenni traditione, ab ortu ipso fidei, ad hoc vsque sæculum defluenti pro rato & constanti tenuerit. At non solum in ea perstitisse sententia, sed exteris quoque gentes, immò æmulas Francis aduersasque nationes, qualis imprimis Anglicana semper fuit, eandem de sancto Dionysio, quam Gallia profitebatur persuasionem, habuisse, eundemque Galliæ Apostolum gloriosum, pari veneratione coluisse: hocque feruore pietatis eius reliquias flagitasse, suam in patriam attulisse, eiusque memoriam quibusque intentæ deuotionis in ipsum indiciis, fuisse testatas. Quod satis apertè atque luculenter innuunt pleraque Regum & Procerum Angliæ literaria monumenta, à Dubletio dudum sancti Dionysij chartophylace, ex autographis, quæ in tabulario illius cœnobij etiamnum asseruantur, seriatim transcripta lib. 3. antiq. suarum. Maximè ex chartulâ Offæ Merciorum Regis relata pag. 720. Item ex chartula Adelwlfii Regis Anglorum descripta pag. 785. Edgardi Anglorum itidem Regis pag. 817. sancti Eduuardi Regis Confessoris pag. 831. Willelmi Regis Anglorum & Comitis Normannorum pag. 839. Willelmi Comitis de Ferrariis in Anglia pag. 890. aliorumque. Quibus (iis etsi non ad censitus à Dubletio) dignus commemoracione accedit Richardus I. * Angliæ Rex,

S Dionysij a-
pud Anglos
gloria.

* Vide Cata-
logum Ioan-
nis Speed La-

tinum factū
& edium ad
calcem histo-
riæ Ecclesiæ
Angli-
canæ Nicolai
Harfeldij, in
quo sacræ æ-
des Angliæ,
quas Henri-
cus VIII. vel
euertit, vel
reliquit nu-
merantur.

cor Leonis dictus, qui amore pio incensus in S. Dionysium, ut eius cultum apud suam gentem ampliaret, non contentus diplomatibus munificis, firmiora ac insigniora suæ pietatis monimenta, posteris relinquere voluit, quò eos ad obferuantiam tanti cælitis excitaret, perennémque proderet, suæ in ipsum deuotionis affectionem. Fundauit etenim anno 1179. in Comitatu Hamptoniæ iuxta Southamptoniam insignem collegiatam Ecclesiam, sub inuocatione beatissimi nostri Dionysij, quam Canonicis nigris attribuit.

At longè augustiori monumento sancti Dionysij memoria iampridem antè in Anglia facta fuerat spectabilis ac venerabilis. Id verò ut graphicè insinuetur, Petri Molinæi iniquitatis Ministri, perpetui gloriæ hieromartyris nostri detractoris, hîc est liuida in ipsum ac procax obtre-ctatio castiganda. Iam petulantiam eius satis coercuimus, qua titulum PATRONI GALLIÆ, à Regibus Christianissimis & Clero populóque Franciæ iamdudum B. Dionysio attributum, irridere ausus est, atque impotenter impetere. Hîc igitur mordax diæterium, quo sancti Thomæ Cantuariensis occumbentis pro Christi Ecclesia, pietatem laceffit, opportunū censemus retundere. Pro-
caci stylo, ridiculóque, quo vnico delectatur, ag-
gonem fortissimum enarrat; tanti Athletæ (cuius cædem laudat iniquissimam) eiúsque, extremos spiritus cum sanguine effudentis, sic verba vltima ironicè refert*. *Proditorum Regis illum ag-*

*Après l'a-
noir appelé
brahiste au.

gressores appellârunt, inque templo Cantuariensi occiderunt, cerebro eius in pavementum disperso. Verba cuius fuere postrema: Deo animam meam & Ecclesiæ causam commendo, beata quoque Maria & Sanctis huius templi patronis, necnon B. Dionysio. Hoc certè ultimum præsertim pungit Molinæum, impium Dei Martyris derisorem: idque istemet fert ideo acerbissimè, quòd in ipso extremo halitu, memor sancti Dionysij (cuius cultor fuerat perpetuus) S. Thomas, suam illi causam iminò animam, post Deum & beatissimam Deiparam, simul cum tutela Cantuariensis Ecclesiæ commendârit. Nempe inuisus est vbiq̃ue Molinæo, similisque farinæ hominibus noster sanctus Dionysius, magnus Areopagita, cuius diuinis scriptis, *profanæ vocum nouitates*, quas segrege inuexerunt, potentissimè refelluntur. Canino igitur dente morientem pro Christi Ecclesiæ B. Angliæ Primatem, Thomam Cantuariensem Molinæus impetit: agitur enim in rabiem ipso audito DIONYSII nomine, cuius patrocínio agonizantem animam athleta ille gloriosus occumbendo commisit. Sed cur (gestito putò obiicere minister impius) Thomas Cantuariens. animam suam commendauit extremo sub vitæ momento sancto Dionysio nominatim? nōne satis erat quod Deo, quin etiam B. Mariæ Virgini & patronis Ecclesiæ Cantuariens. suam commendârit agonem? Cur Dionysium addidit, Galliæ vtique Apostolum, ipsūque non Cantuariensem, sed Parisiensem Episcopum?

Roy, le tuérēt & épandirent sa ceruelle sur le pavé. Ses derniers mots en mourant furent: Je me recommande & la cause de l'Eglise à Dieu & à la beate Marie, & aux Saints patrons de cette Eglise, & à saint Denys. In responsione ad Cardinalem Perrenium lib. 7. c. 11 p. 814. Nota illam ironiā, qua Deigenitricem gloriosissimam designat, loquendi formulam, la beate Marie. Etenim serpentina lingua sine veneno patet inuidia tam benedictæ Virginis nomen proferre non potuit. Virus innatum ministris, deprehendimus ex Genes. 3. 15.

Bina ratio hoc effecit. 1. quam iam attigimus; infita nempe beato Thomæ à puero, in tantum cælitem affectio. 2. Consideratio ipsa afflictæ in sui pastoris nece Cantuariens. Ecclesiæ, quæ Deo omnipotenti sub sanctissimæ Deigenitricis Virginis Mariæ, necnon beati Dionysij patrocinio consecrata erat. Sic enim acta eius Martyrij habent. *Cervicem instar orantis inclinavit, iunctis & sursum erectis manibus Deo, beatæ Mariæ, sancto Dionysio, & reliquis Sanctis eius Ecclesiæ patronis suam & Ecclesiæ causam commendavit.* Igitur sanctus Dionysius etiam in Anglia summopere colebatur, cuius regni primatialis Ecclesiæ Cantuariensis, vnus non infimus ex beatissimis tutelaribus erat, quod decus vafer minister voluit illi ex innato odio furripere, illum seorsim à patronis huius insignis Ecclesiæ, vltimóque loco commemorans. Refert enim beatum Thomam, supremum efflando spiritum, *Deo suam & Ecclesiæ causam, beatæ Mariæ & Sanctis huius Ecclesiæ patronis, necnon S. Dionysio commendasse.* Verùm specialis ipse erat, Dionysius patronus Ecclesiæ Cantuariensis, quem solum post beatam Virginem Deiparam, ideo gloriosus Martyr Thomas gladiis occumbens impiorum, nominatim opitulatorem sibi creditæque Ecclesiæ compellauit. At de gloria sancti Dionysij apud Anglos satis superque.

§. 6.

SANCTVS LVDOVICVS Rex Francorum Christianissimus non alium beatum Dionysium, suum Galliæque Regni protectorem veneratus est, quàm Arcopagitam illum, cuius cultores fuerant, eius antecessores, perpetui. Patet id vel ex suprà allato Matthæi Paris Angli scriptoris testimonio; probat enim sanctum Ludouicum indubiè credidisse, cum vniuerso Galliæ Clero, sanctum Dionysium Apostolicis temporibus illuxisse, S. Clementis fuisse symmystam & cooperarium, atque ab eo in Galliam legatum eiusdémque non solùm specialem LEGISLATOREM, sed vniuersi insuper Occidentis fuisse Apostolum constitutum, quo ex honore prærogatiuam inter ceteras Occidentis nationes spiritualis primogenituræ, Galliam adeptam sciebat sanctus Ludouicus cum Clero suæ Gallicanæ Ecclesiæ omnibus populis notum esse: quod verè graphiceque innuit Matthæus ille Anglicus asceta, historicusque satis illustris, dum ait nuntium (quod commemorat) ad Cardinales, sanctum Ludouicum cum Clero Galliæ direxisse, ex fiducia *anti-* *qui privilegij concessi per sanctum Clementem, qui B. Dionysio Apostolatum super gentem Occidentalem contulerat.* At extraneo interprete non indiget, neque referendario sanctus Ludouicus, vt suam de Dionysio fidem patefaciat. Extant pleraque hu-

*Rectius sic
quàm ut re-
fert Duble-
tius: *eugeni-
lâ, jet.*

ius certæ persuasione, etiamnum clara insignia,
& testimonia indelebilibus apicibus conscripta,
quæ longa serie Dubletius ex regalis Monasterij
sæpediti tabulario prolata, suis in antiquitati-
bus retexit. Vnius duntaxat Chartulæ insignio-
ris, quæ instar omnium esse possit, huc referre
exordium operæ precium censui. **LVDOVICVS**
Dei gratia Francorum Rex. Notum facimus vniuer-
sis præsentium seriem inspecturis, tam præsentibus quàm
futuris. Quia cùm postquam beatissimus DIONYSIVS
Patronus & Apostolus Franciæ, Francorûmque **LEGIS-**
LATOR, *primordia fidei orthodoxæ Francis dudum * eu-*
angelizasset, & ab errore paganeo illos salubriter
diuertens, felicem Martyrij palmam inde reportasset,
sacrûmque suum sepulchrum, mira Dei ordinatione
(qui scilicet illum & ab Oriente huc transmisit,
& obtruncatum fecit decisas ceruices, ad locum
vsque, quo abhinc quiescit, triumphali prodigio
deferre) in agro Franciæ elegisset, Francorum Reges
Christianissimi nostri antecessores, tamquam veri disci-
puli & imitatores DIONYSII, ac eorum populi &
regnicolæ, Catholicam legem ita didicerunt quod ad
præsens lex ipsa Christianaque fides, à nulla tam alia
natione sicut à Galliæ veris Christicolis inuiolabiliter
colitur, & tantam ab eodem sancto sumpserunt fidu-
ciam, ut sua prece non solum in prosperis scelera, sed
etiam ipsi & eorum milites in huius gloriosi Dionysij
exclamatione inimicorum tela, in bellis sese deuicisse
crediderunt. Prædecessores nostri antedicti, easdem bo-
norum largitiones, & Dei munera interuentu eius bea-
tissimi

titissimi Dionysij, ut pie creditur, obtenta, ab eodem recognoscent sacratissimam basilicam in loco iam dicto sibi præordinato ad eius laudem & gloriam omnipotentis Dei: nec non deuotissimum Monasterium Abbatis Conuentus, & religiosorum inibi die noctuque altissimo famulantium, magno admodum & sumptuoso opere erigi, constitui, & dotari fecerunt, ac in illa sic constructa, plures sanctissimæ Christi passionis, multorumque Dei Sanctorum reliquias inibi deuotè custodiendas & reuerandas reposuerunt, ipsique Ecclesiæ, siue basilicæ, quæ fuit & est tantæ dignitatis, quòd ore Dei dedicari & sanctificari meruerit, Monasterioque, &c. quamplurima priuilegia amplissima, &c. concesserunt, ac demum Ecclesiam ipsam in tam singulari deuotione & reuerentia habuerunt, quòd inter ceteras Gallicanas Ecclesias, non solàm dum in humanis agerent, optatissimum orandi locum confugiumque; sed etiam post eorum obitus, in vltimis voluntatibus suis, sepulchra sua in dicta Ecclesia vsque modo sibi elegerunt. Nos ipsorum nostrorum prædecessorum vestigiis inherere cupientes, & ob specialem deuotionem, quam etiam habemus erga eundem beatissimum Dionysium, &c. Quem magnum utique Dagobertus appellabat. Pipinus Apostolorum sectatorem profitebatur, Clementisq; Legatum; Carolus Magnus Galliæ prædicabat Oecumenicum Apostolum, ipsúmque censebat Are pagitam: Robertus assererat ex fide iamdudum recepta, Pauli Apostoli discipulum percelebrem. Hunc inquam Dionysium beatissimum se suspicere, colere, prosequi omni venerationis

* Authentico
Regali dato
an. 1261. vide
Dublet. pag.
910. *. *. Id.
pag. 1245.

affectu sanctus Ludouicus, tot tantorumque Regum perdignus heres, hac luculenta professione testabatur. Qui ut post Deum, sceptri Christianissimi iura illi referret, à quo Galliarum inclyta Monarchia fidei susceperat initium : regium diadema, aliàque regalia insignia * perpetuo more, in sacrario sancti Dionysij sub eius præsidiis conseruanda deposuit, atque à suis successoribus deponi voluit. Cum autem postrema expeditione aduersus Christi hostes susceptâ, Tunetum proficisceretur, anno 1269. petitâ de more à sancto Dionysio & sociis abeundi licentiâ, eique ut proprio sui Galliæque defensori relicta imperij clientelâ : Matthæo Vindocinensi Abbati Monasterij B. ipsius Franciæ opitulantis (sicut quondam Sugerio proauus eius Ludouicus iniunxerat) Regni administrationem commisit. Felicique fato defungens S. Dionysio (cui spiritus sui, viam ad Deum capescentis, ut dux esset supplicauerat) mortales exuias reddi iussit, hoc est in Galliam referri, quo sub tanti protectoris umbra, cum Regibus suis progenitoribus fiducialiter requiescere, & Regis gloriæ aduentum sub benignis eius auspiciis mereretur opperiri. Sed aditum regni superni, tanto comite ductoréque sibi præeunte, in felicissimo ipso carnis exitu Rex sanctissimus (quem Christus pro meritis, mox coronauit in gloria) ouans properusque ingressus est.

§. 7.

GVILELMVS DE NANGIACO, vulgo de Nangis in libro *de gestis sancti Ludouici*, quæ vt viderat perscripsit; qualem censuerit, colueritque Dionysium Martyrem, Rex ille eximius, satis expresse testimonio, quod congruum publicæ existimationi profert, insinuat; dum sua ætate Apostoli Galliarum templum, ad quod pios Rex sanctissimus ferebat affectus, non alio nomine quàm Ecclesiæ sancti Dionysij Areopagitæ vocitatum innuit: ita enim notat. *Anno Domini 1243. Regni Ludouici Regis 17. ætatis verò suæ 28. sexto Kalend. Martij, die festivitatis B. Matthiæ Apostoli, quo die festum dedicationis Ecclesiæ beati Dionysij Areopagitæ facta per domum celebratur: peperit Regi Ludouico filium diu optatum, sibi desponsata venerabilis Margarita.*

Sæculi 14. Testimonia ab anno 1300. ad 1400.

§. 1.

NICEPHORVS CALLISTVS Xantopulus, An. 1305.
qui historiam Ecclesiasticam à Sozomeno, Socrate, Theodoretto descriptam, sua vsque ad tempora protraxit, elegantérque suo Græco idiomate expressam prodidit, sub Andronici senioris

Constantinopolitani Cæsaris Imperio, cui i *Ilam* dedicauit: transmigrationem sancti Dionysij Areopagitæ ab Oriente in Occidentem, iuxta perspicuam Patrum Græcorum traditionem & fidem, immò vniuersi orbis consensum, disertè asseuerant, lib. 2. histor. suæ Ecclesiæ cap. 20. Ibi siquidem postquam diuini illius viri factam Athenis à Paulo Apostolo illuminationem, Episcopalem ordinationem, eiusdémque laudauit cælestem sapientiam, zelum, abcessúmque ex patria commemorauit: continuo filo subnectit, paucis quidem verbis, at efficacissimis. cùm enim res orbi vniuerso notissima esset, opus ampliori descriptione non erat. *DIONYSIVS* porro cùm pietatis doctrinam, præclarè & liberè prædicasset, multòsque annos in Occidente Christi gloriam extulisset, ad multam vsque progressus senectutem, denique pro eodem, corona decoratus est. Cuius auctoris, magni certè est ponderis hæc testificatio: quam in gratiam Latinorum factam nemo sensatè dixerit, quorum Nicephorus non amans fuit, sed hostis, iisdem etenim se infestum palam ipse prodidit. Nam editis Carminibus Andronicum ex eo laudat, quòd eius pater Michaël Imperator ex Byfancio illos expulerit, eosque ipse pungit & lacerat, vbicumque sese offert eisdem impetèdi vel leuior occasio. Testimonium igitur quod profert de transgresso ab Oriente in Occidentem diuino Areopagita, non tam spontè quàm inuitè protulit, veritate scilicet patentissima coar-

ctus, quæ Latinis tantum virum vt concederet, ipsum reniti non valentem, prorsus adegit.

§. 2.

NICOLAUS DE LYRA ex Iudæo Christia- An. 1320.
nus, eandem traditionem de sancto Dionysio Areopagita sequitur *in libro contra Iudæos*, & in sermonibus ac in commentario quem *postillam* passim appellamus *in vniuersa Biblia*, vbi Damarim mulierem à Paulo cum Dionysio fide illustratam, eiusdem Areopagitæ vxorem fuisse obseruat: qua in sententia reperitur Chrysostomus lib. 4. de Sacerdotio, & sanctus Ambrosius in epist. ad Vercellensem Ecclesiam serie 25. vel etiam (vt in quibusdam signatur editionibus) numero 82.

§. 3.

VO asceta Dionysianus iussu cœnobiarchæ sui Ægidij, dicti *de Ponthesia*, stylo notuo ex antiquis monumentis concinnauit historiam accuratam, de vita, miraculis, passione & gloria sancti Dionysij Areopagitæ: qua præclare demonstrauit, illum Galliæ Apostolum, verum Areopagitam esse, quem Paulus Athenis, semine verbi gratiæ Christo progenuit, Clemensque summus post Apostolos Hierarcha destinauit in Gallias, cum plerisque Euangelij æter-

ni prædicatoribus, quémque perfunctum gloriosissimo Apostolatu, Fescenninus impius præses in odium Christiani nominis, ferro cum sociis obtruncavit. Quam collectionem doctè, nitidèque exaratam, de eius auctoris manibus grætè suscipiens præfatus Abbas Ægidius, insigni munere Philippo Longo Christianissimo Regi præsentavit, cum dedicatoria epistola, quam eidem inscripsit, *super vita & passione sanctissimi Dionysij Areopagitæ totius Gallia Apostoli*. Ad cuius oram se subscribens profitetur, maiestatis Regiæ Capellanum minimum, cùm eiusdem Archicapellanus esset, qui hodie vocitatur summus Eleemosynarius.

§. 4.

IOANNES Rex Christianissimus, antecessorum eximiam æmulatus aduersus sanctum Dionysium pietatem, quem non solùm regni subditos, sed & ceteros quosque Christi fideles, non latere, ait, beatissimum esse *Francorum Apostolum, gloriosum cum sociis Martyrem, & primum in Francia Regno* (hoc est, in Gallia interiori) *orthodoxæ fidei cultorem, qui salubribus documentis, Gallorum mentes, qui habitabant in tenebris illustravit, & ad electorum semitas, ipsos erigendo sublimiter direxit, & adeò eos dilexit, ut in corde Franciæ voluerit crudeli occumbere martyrio*. Quapropter protestatur se, ipsum beatum Dionysium cum sociis præ cete-

ris Cælitibus venerari, illius in auxilio potissimum confidere, atque ad ipsum specialissimam se gerere deuotionem. Porro Ioannis sapiens filius hæcque Carolus V. Hæc eius secutus pietatis vestigia, deuotam quoque mentem in sanctum Dionysium, quem magnum certè illum Galliæ Luciferum agnoscebat, authentico rescripto demonstrauit, in quo ita præfatur. *Propter deuotionem syncerissimam & specialissimam, quam gerimus erga beatum Dionysium fidei Catholicæ nuncium in Francia, affectamus ut in Monasterio pretiosissimo illius Martyris beati Dionysij Gallorum Apostoli*, destinati à Deo, quem sub auxiliij & honoris titulo in bellorum certamine innocare Maestas Regia consuevit, &c.*

* Ita intelligunt Methodius & Metaphrastes, qui dicunt ei proficiscenti in Gallias, oraculum diuinè redditum.

Sæculi 15. Testimonia ab anno 1400. ad 1500.

§. I.

IOANNES CHARLIERIVS, cognominato de Gerson, à pago eius nominis in agro Remensi, Theologus suo sæculo præstantissimus, & Cancellarius Ecclesiæ ac Vniuersitatis Parisiensis: ipso vel nomine illustrissimus; qui singulare hoc perpetuumque elogium, DOCTORIS CHRISTIANISSIMI, doctrinæ suæ tam suspicienda puritate, quàm pietate eximia promeruit; Areopagitam Dionysium, Pauli discipulum, ipsum esse quem Gallia suum credit ac veneratur Apostolum, omnino post

Anno 1420.

Parte 4. pag.
710.

*Græcia,

*Vide eundem
sermo. de S.
Ludou. 2. p.
col. 757. & 1.
p. col. 541 in
tractatu de
exam doctri-
narum.

Patres persuasum habuit, & intrepidè docuit in sermone de SS. Petro & Paulo, quo ita loquitur. *Dicamus vlieriùs hunc nil mentiri, qui appellauit sanctum Paulum pulchrum & clarum mundi solem, & qui hunc ei tribuerit honorem, &c. Sanctus Dionysius ex * Gallia, qui tunc temporis erat Athenis, nonne paulò post à sole hoc illuminatus fuit? Reuera sic, per quod quidem clarum lumen, tota Gallia fuit, & est conuersa à tenebris, & ignorantia, in veræ fidei & veræ scientiæ splendorem. Est igitur sanctus Paulus specialis Patronus & Magister noster, in quantum nobis ostendit, & ad utilitatem nostram docuit talem discipulum, qui esset Magister noster, Doctor & Apostolus. Gallia ergo specialem reuerentiam & deuotionem debet sancto Paulo, postquam ostendit talem nostræ conuersionis causam. Citat idem Doctor honorificè scripta eiusdem Areopagitæ Pauli discipuli v. g. in tractatu de Theologia speculatiua, considerat. 1. 28. 41. 43. in qua illum vocat diuinum Dionysium *. De cuius pretiosi capitis veneratione, idem notatu digna commemorat, in tractatulo de MIRABILI VICTORIA PVELLÆ, &c. parte col. 875. & in epistola ad Abbatem sancti Dionysij super controuersia eiusdem capitis beatissimi Martyris, quam tunc habebant Dionysiani ascetæ, cum Parisiensibus cathedraticis, quæ sic explicit. Scriptum Parisiis 7. Idus Octobris, quo tempore meditabar de sermone faciendo in natali eiusdem pretiosi Areopagitæ Dionysij, qui suo aduentu gloriam in altissimis Deo, & in terra nostra pacem aspirauit homini-*
bus

bus bonæ voluntatis. Legitur illa epistola parte 4. operum eiusdem Gersonij, immediatè ante opusculum de schismate tollendo. col. 151. 152. & 153. Sed iterum de eodem Dionysio Græco & Gallico auctoritatem sumit, ac argumentum ducit sermone *de pace & vnitate Græcorum*, habito coram Christianissimo Rege nomine vniuersitatis Parisiensis confid. ii. qua Græcos ipsos, per Dionysium suum nos affinitate, immò consanguinitate spiritali complecti, acutè notat ac inde arguit, fatagendum esse vt illos reducamus ad vnitatem, quia fratres nostri sunt, immò patres *per quos fides ad nos defluxit.* Nonne enim, inquit, *sanctus Dionysius Gallia Apostolus natione Græcus fuit, per quem suscepimus veram pacem & fidem Christianam, nec hoc quidem sine magna sollicitudine & labore?* De cuius iterum passione, seu agonis initiatione per diuinam synaxim, illi à Christo Domino in carcere impertitam, sic differit in anagogico de verbo & hymno gloriæ, partitione 2. *Expertus hanc efficaciam credo fuerat sæpè beatissimus Dionysius**, qui post nimia tormenta positus in carcere sacrum illud mysterium celebravit: cui visibiliter astitit Dominus noster IESVS CHRISTVS, cum multitudine Angelorum, & seipsum tradidit sacramentaliter eidem beato Dionysio dicens. *Accipe hoc chare meus, quod mox complebo tibi, vnà cum patre meo: mecum enim maxima est merces tua; & his qui audierint salus in regno meo. Subiunxit, & pro quibuscumque petieris, impetrabis.* Obsecramus igitur te Dionysi benignissime

^o Idipsum notat & inculcat ex eadem S. Dionysij Areop. historia, Algerus contra Berengariū.

ut nobis impetres reſerationem Theologiae tuae. Quam ſubindicat illum, à ſancto Paulo didiciſſe, cooperante in verbo gloria Spiritu ſancto. Ita ille.

§. 2.

Anno 1445.

SANCTVS ANTONINVS Florentiae Archiepiſcopus, ex ordine Prædicatorum, vir pari eruditione, quâ ſanctimoniâ: aſſertor quoque huius ſententiæ fuit, quæ non alium Dionyſium Pariſiorum præantiſtitem, ac Galliae Apoſtolum, quàm gentium Doctorem Pauli auditorem, diuino in codice dictum AREOPAGITAM, agnoſcit. De quo profuſè ſcribit in ſumma ſua hiſtoriali part. 1. tit. 6. cap. 28. inſcripto *de diſcipulis beati Pauli, Dionyſio Areopagita, & ſociis eius*. Vbi hoc legere eſt inter cetera. *Qui à Paulo inſtructus per triennium cum eo conuerſatus eſt, & de celeſtibus, quæ ipſe in raptu viderat multa edoctus, Athenienſium demum ab eo Epicoſopus eſt ordinatus. Ibique Dionyſius maximam partem ſuæ patriæ ad fidem conuertit. Poſtea verò Epicoſopum alium ſibi ſubrogans Romam perrexit paſſione Apoſtolorum peractâ; à ſanctoſque Clemente Papa in Franciam directus cum Ruſtico Presbytero & Eleutherio Diacono, ad urbem Pariſios idolis præ ceteris deditam, properauit: ibique poſt multorum conuerſionem, fabricata Eccleſia, & Clericis diuerſi ordinis ampliata, tanta in eo celeſtis gratia enituit, &c. Opus non eſt ſingula, quæ ſequuntur perſequi, quoniam licet ſuis verbis ea ſanctus Antoninus enar-*

ret, nihil tamen habent diuersum ab iis, quæ notissima sunt, vtpote excerpta ex historia agonis tanti athletæ & Doctoris, quæ peruulgata iamdudum erat in vniuersa Christi Ecclesia: quæ Dionysium nostrum, MAGNI titulo, vt insinuat sanctus Antoninus ibidem, ex distinct. 38. c. omnes psallentes honorauit.

§. 3.

PRIMVS Cabillonensis Pontifex, Topogra- Anno 1450.
phiam Sanctorum Christi Martyrum delineauit, quæ primùm prædiit in lucem, vt notatur in limine anno 1450. recognita verò Parisiis excusa fuit apud Iacobum Keruer cum Martyrologio Vsuardi ann. 1573. In qua sub vocabulo Parisius, quæ & Lutetia, Galliæ totius regia, ita signat. *Hic Dionysius Episcopus, Rusticus Presbyter, & Eleutherius Diaconus, à Clemente Papa missi Martyres. Hic sanctus Ionius consors sancti Dionysij. Hic Eugenius à Dionysio Toletanus ordinatus, cumque ipsum reuiferet iuxta urbem decollatus, & in lacum proiectus, inde anno 30. repertus, in ipso Magistri templo conditur: cuius brachium à Ludouico Rege Toletanis concessum, fuit multæ venerationis.*

§. 4.

DIONYSIVS RICKELIVS asceta Carthusianus, vnde adeptus est cognomentum, Anno 1471.

cuius doctæ lucubrationes, & res sanctissimè gestæ diuinas dotes indicant; singulari pietate coluit S. Dionysium Arcopagitā, cuius venerabili nomine insignitus erat, in cuius diuina opera commentarios præclaros exarauit. Nempe super Angelicam, seu *caelestem Hierarchiam*; super *Ecclesiasticam Hierarchiam*; super libros de *diuinis nominibus*; super *mysticam Theologiam*, & super *vndecim epistolas* eiusdem B. Dionysij; cuius *passionem* citat in commentariis super Actus Apostolorum cap. 17. & in *sermonibus* effert præconia eiusdem, magnifica commendatione. Illum verò nostrum vbiq; fatetur & prædicat, adeo crebra & aperta expressione, vt testificatio eius ampliori insinuatione non indigeat. Obiit vir sanctus, & tam scientia, quàm pietate admirabilis anno 1471. in festo sancti Gregorij Papæ 4. Idus Martij; qua die illum inter pios Gallix Patres illum consignauimus in nostro Gallicano Martyrologio. Porro est hic, quod obiter moneamus extra vndecim epistolas S. Dionysij, quas iste auctor Commentariis illustrauit, duodecimam reperiri apud Boninum Mombritium Mediolanensem tom. 1. de Sanctis, hoc titulo prænotatam. *Epistola beati Dionysij Arcopagite de morte Apostolorum Petri & Pauli ad Timotheum*. Cuius exordium est. *Saluto te dominum, discipulum & filium spiritualem veri patris, & boni auctoris, qui consummasti voluntatem magistri tui*. In qua epistola, sicut cernere est pleraque spirantia Apostolicum ardorem, & genui-

num ætatis spiritum; ita nonnulla occurrunt, circa finem præsertim, nonnihil dissonantia ab illa germanitate; quæ fanè B. Dionysio congruere non possunt. Fortè synceræ epistolæ assutum est auctarium à sciolo, qui æmulari Dionysium gestiens, nihil aliud effecit, quàm suam ineptam prodere. Quòd si magna pars huius epistolæ, ex sancti Dionysij textura est (præsertim hoc quod præsignauimus exordium) hinc profectò aduertere licet, quanto cum honore Dionysius Areopagita compellabat Timotheum, illum Ephesiorum Præsulem, primarium Pauli adiutorem: quem non suum*, sed Pauli ipsius sui magistri discipulum & filium spiritualem appellabat.

* Supra ostēdimus Timotheum Episcop. Ephes. aliū esse penitus ab illo quem sanctus Dionysius siue in scriptis filium suum vocitat atque discipulum.

§. 5.

LUDOVICVS vndecimus Galliarum Rex Anno 1482.
Christianissimus, sacris codicillis plerisque, suam ex insito ab antecessoribus gloriosissimis traduce, deuotionem, erga beatissimū Dionysium significauit; potissimum verò authenticā rescriptione ad Senatum Parisiensem, in qua Apostolatū, prædicationem & Martyrium inclyti illius athletæ, multa cum laude commemorat, asseritque per illum Gallis Euangelium Christi fuisse primitus nunciatum, interiorem Galliam diuinæ gratiæ splendore irradiatam, hincque regnum suum vndique Christi fide salutifera illustratum. quamobrem ipsum beatum Dio-

B b b b b iij

nyfium meritò nuncupatum fuisse gloriosum
Franciae Patronum & Apostolum; suumque esse
dominum & protectorem profitetur. Laudat
Dagoberti singularem in eius clarificanda me-
moriam pietatem, Ecclesiamque ab illo sub tanti
caelitatis nomine fundatam, ipsiusque Galliae glo-
riosissimi tutelarum sacris eam ditatam exuviis, de-
coratam insuper plerisque dominicae passionis mo-
nimentis: vexillo supernè misso Regibus Chri-
stianissimis, hoc est, auri flammula, quâ praeuiâ
tot triumphos reuexerunt, praeditam; sese spe-
ciali veneratione prosequi, intimisque deuoti ani-
mi affectibus amplecti profitetur. Lecta fuit & lau-
data in supremo Senatu, regia hæc declaratio (quæ
gratificatoria etiam, tam ascetis cœnobij Dio-
nyfiani, quàm oppidi incolis concessio est, octa-
ua die Ianuarij 1182. & in rationalium Principis
curia die 13. eiusdem mensis: porrò vltima Fe-
bruarij in tributaria curia. Ceterum Carolus o-
ctauus ratam habuit ad extremos vsque apices
hoc paternæ pietatis constitutum, rescripto prin-
cipali ad Senatum directo, & in patrum consensu
recitato die 5. Augusti anno 1486. Extat quoque
diploma Ludouici XII. ipsius Caroli successoris,
quo sanctum Dionysium nostrum **LEGISLATO-**
REM nominat, fidei parentem, Regni diuinum
Doctorem & Patronum, Christianissimorum Regum
protectorem ac ductorem; mira Dei ordinatione
in loco vbi quiescit & colitur felicitis palma Mar-
tyrij conspicuum. Ad cuius inclytam Ecclesiam,

postquam Remis diuino liquore inunctus fuerat, auito ex more piè sese profectum insinuat, quò, Apostolo ipsi Galliarum beatissimo, debitæ venerationis obsequia referret, subque eius faustissimis auspiciis Regalis diadematis insigne susciperet. Nos (inquit) ipsorum nostrorum prædecessorum vestigiis inharere cupientes, & ob specialem deuotionem, quam habemus erga eundem beatissimum Dionysium, Ecclesiámque suam, ad quam cum ab illustrissimis reuerendissimisque Frânciæ Paribus, vñctione sacræ amphoræ, more Christianissimorum Regum, ad sceptrum Regale modernè assumpturi, Remis illiniti fuissēmus; deuotè sumus profecti, & in eadem Ecclesia aurea corona, sic illinitis Regibus ordinata, capiti nostro solenniter imposita extitit. Addit verò Rex piissimus obtentu prædictarum rationum declarationem insignem, qua omnia rata decernit antecessorum suorum diplomata in honorem S. Dionysij edita, & in gratiam eius, Ecclesiæ & Monasterio concessa: siquidem ita pergit. Eam ipsam Ecclesiam, Monasterium, Abbatem, Conuentum, & personas illius in suis dictis immunitatibus, libertatibus, & iuribus laudabili continuatione ad vnguem seruare & custodire, vt inibi diuinus calius, quem nostris præsertim temporibus vigere semper optamus ad Dei laudem, & animæ nostræ necnon prædictorum antecessorum nostrorum ibidem sepulcorum solatium, saltem manuteneamus, litteras insertiones & incorporationes eorundem prædecessorum nostrorum tam Latino, quàm vulgari sermone confectas per nos inferius roboratas, ad per-

petuam illarum memoriam presentibus literis nostris transcribi, incorporari, & in vnum redigi fecimus, &c. Datum apud eundem sanctum Dionysium mense Iulio, anno Domini 1498. & regni nostri primo. Ex qua Regia constitutione irrefragabile argumentum contra aduersarios nostros elicimus: qui certè chartas illas regias, quas à temporibus primorum Regum, sequentiúmque, per sæculorum continuam, seriem editas in causæ nostræ subsidium protulimus; suppositionis non possunt notâ inu-rere: quas Ludouici Regis XII. patriæ dicti parentis, sacra authoritate recognitas & probatas esse constat. Etenim inductione facta, subiungit Christianissimus verè princeps. Omnes & singulas litteras superiùs insertas, omniâque & singula in eis contenta, ratas & gratas, ratâque & grata habentes: eas & in eisdem contenta laudauimus, ratificauimus, approbauimus, & confirmauimus, ac ex nostræ Regiæ maiestatis plenitudine, & regia auctoritate nostra specialique gratia laudamus, ratificamus, approbamus, &c. Hoc vno igitur obsignatorio diplomate, vt omnia prædecessorum rescripta amplexus est; sic ea probando & ad vnguem, vt ait, illibata seruari decernendo: omnia etiam quæ adscripsit beato Dionysio antecessorum Regum numquam satis laudanda pietas; honorifica attributa, epitheta, præconia; vera & legitima fuisse, intemeratèque obseruanda ac retinenda esse, vt sacrosancta & inuiolabilia Regiæ auctoritatis sigilla, testimoniâque constantissima venerandæ

randæ antiquitatis ; magna enuntiatione declaravit , atque authentica in perpetuum fore edixit decrevitque illa perinsigni sanctione sua.

§. 6.

HARTMANNVS SCHEDEL Doctor Ger- Anno 1493.
manicus , in vasta collectione historiarum rerumque ac urbium à se sparsim , varièque conscriptarum , Nurembergæ edita , anno 1493. sub sexta mundi ætate fol. 109. verso , beati Dionysij ita commemorat , quem Atheniensem ortu , Areopagitam cognomine , Parisiensem martyrio , ex antiquæ traditionis clarissimis , quæ congestis , monumentis asserit ac indigitat. *Dionysius Areopagita , Philosophus clarissimus in hac persecutione Domitiana , cum Rustico Presbytero & Eleutherio Diacono , in Parisio passionem meruit. qui cum à Clemente Romano Pontifice , ex precepto beati Petri , ad Gallias , prædicationis gratiâ directus fuisset , & opus Domini commissum ardentè egisset , à præfecto Parisiorum urbis Festennio * unâ cum sociis nonagenarius , prius colaphizatus , consputus , ac derisus , & super cratē ferream positus , flammis nudus extensus , & alia tormenta passus fuisset ; tandem genibus flexis , capite percussus , Martyrium consummauit . Deinde caput suum inter brachia portauit Angelo duce , ad locum ubi postea requieuit . Hic enim ille est Dionysius , qui Athenis * in passione Domini IESV dixit , AVT DEVS * Atheniensis.*
NATURÆ PATITVR , AVT TOTA MVNDI
Cccccc

MACHINA DESTRVETVR. *Quem postea Paulus Apostolus baptizatum diligenter instruxit, & Atheniensium Episcopum ordinavit, vbi maximam regionis partem Christianæ fidei subiugavit. Deinde in Galliis septimo Idus Octobris Martyrio coronatus, cum doctissimus haberetur, multa præclara reliquit scripta, &c. Hæc ille. In cuius dictis hoc singulare reperi, quod missum à sancto Clemente in Gallias ponit sanctum Dionysium Areopagitam, ex beati Petri præcepto. Quod sic intelligendum videtur, ut Petrus ipse dum ad crucem properaret, extremâque Clementi monita traderet, Galliarum recordatus fuerit: cuius orbitati prospiciens, vnum inter Apostolicos symmystas Dionysium Areopagitam, huic solatium ferendo, præsidiumque, prorsus idoneum censuit; quem ideo è Græcia euocare & in Galliam destinare generalem legatum, mysteriique pietatis prouectorem, ipsimet Clementi (cui præcipuam Christi gregis, sui vice tum curam deputabat Apostolorum ipse princeps) mandato supremo iniunxerit. Utinam Harthmannus indicasset auctorem vel codicem, ex quo singularem hanc observationem de Petri præcepto, mutuauit.*

*Sæculi 16. Testimonia, ab anno Christi Domini
1500. ad 1600.*

§. 1.

BAPTISTA HISPARIOLVS, ciuitate Man- Anno 1503.
tuanus, professione Carmelita, insignis
Theologus, & Poëta, verè pius: qui nobilia ope-
ra præstanti ingenio concinnauit, quatuor in
tomos distributa, in quorum secundo, sunt fa-
storum libri 12. Iulio II. Pontifici Maximo insi-
gni procæmio dedicati. Porro lib. 10. præclaro
carmine cecinit sancti Dionysij Arcopagitæ,
Galliarum Apostoli Parisiis cum fociis corona-
ti trophæum, iam suprâ à nobis in limine huius
nostri opusculi de sancto Dionysio transcri-
ptum. quod elogium quasi Mantuano haud sa-
tis fuisset ad celebrandas plenè laudes tanti cæli-
tis, & Galliæ indita ex eius Apostolatu & Mar-
tyrio gloriæ enuncianda decora: atque osten-
dendam suam, de illo Arcopagita (quem trium-
phasse Parisiis non dubitauit asserere) senten-
tiam; vberiori vena, encomiasticum opus exor-
sus, libros tres carminum de eodem Dionysio
Attico, Gallicóque contexuit, ad quod lectores
remittit laudis tanti athletæ studiosos: in qui-
bus inter alia notatu dignissima, hæc habentur.

Gallorum sublime decus, purissima gentis

Gloria Cecropiæ, toto Dionysius orbe

Ccccc ij

Altior, è magnis superum primatibus vnus, &c.

Fuit ille eximius diuini Arcopagitæ nostri præco, electus Romæ anno 1513. sui ordinis Generalis, cuius sextum iam Vicarius itidem vniuersalis fuerat. At vir magnus & humilis sponte post biennium nondum expletum munere cessit, discessitq. è mortalium via, eodem anno, scilicet 1516. Ceterum carmina de sancto Dionysio ante annum 1503. conscripserat. Nam in fastis, quos dedicauit Iulio II. hoc anno Pontificatum summum Christianorum auspicienti, disertè innuit se iam fusiori opere, præconia sancti Dionysij cecinisse.

§. 2.

Anno 1515.

IVDOCVS CLICTHOVEVS Neoportuensis, Carnutensis basilicæ Canonicus, Theologus nobilis, insigniumque opusculorum perdoctus exarator, anno 1515. Lutetiæ Parisiorum edidit Elucidatorium Ecclesiasticum, quatuor in libros digestum, in quorum primo *Hymnos de tempore & Sanctis per totum anni spacium*, adiectâ explanatione, declarat. In secundo, nonnulla *Cantica Ecclesiastica, antiphonas & responsoria*, vnâ cum *benedictionibus mysticis* familiariter explanat. In tertio, ea quæ *ad Missæ pertinent officium*, præsertim *præfationes & sacrum Canonem* breuiter explicat. In quarto, *profas, quæ in sancti altaris sacrificio ante Euangelium dicuntur, tam de tempore, quàm de Sanctis* facili an-

notatione dilucidat. Typis excusum fuit hoc
 pium ac eruditum opus per Henricum Step-
 hanum Chalcographum doctissimum, ab auctore-
 que dicatum Ioanni Episcopo Iauriensi in Pan-
 nonia, anno signato. Vnde errat Posseuinus in
 apparatu, vbi notat anno duntaxat 1555. è prælo
 emissum fuisse. Porro in illa mysticarum prosa-
 rum expositione, Cliethoueus, celebrem, quam
 ante annos ferè 500. Adam de sancto Victore
 fecerat de Dionysio modulationem, abhinc in
 Liturgia eiusdem Hieromartyris vbique decan-
 tatam, totam describit, & luculenter ac eruditè
 explicat. Incipit illa prosodia, quam etiamnum in
 vsu retinet & canit in natali sancti Dionysij Ec-
 clesia Parisiensis, exordio hoc insigni.

Gaude prole Græcia

Glorietur Gallia

Patre Dionysio.

Ad quem primum versiculum Cliethoueus scho-
 lium hoc suum attexuit. *In Græcia natus est Dio-
 nysius, & in iuuenilibus annis educatus. In Gallia
 verò propectam egit ætatem & propè senilem. In Græ-
 cia ex aqua & Spiritu sancto natus est, & Pauli A-
 postoli in baptismo filius, ut Acta Apostolorum planè
 testantur. In Gallia verò & apud Parisios per Euan-
 gelium filios Deo genuit, quorum pater secundùm spi-
 ritum meritò dici potest. Cetera eius scholia ad Li-
 turgicum hoc præconium sancti Dionysij Areo-
 pagitæ (cui simile ferè in Græcorum Menæis le-
 gitur) digna sunt planè & grauitate, & doctrina*

Clicthouei, qui certè omni litteratura excultissimus fuit, sicut ostendere possunt vel soli libri quatuor doctissimi, quos tam Græcè, quàm Latinè construxit, vt explanationis sancti Cyrilli Alexandrini in Ioannem, quæ 12. libris constare debebat, deliquium suppleret, adiunctis illis quatuor nouis libris, in vicem quatuor veterum intermediorum, qui interierant. Quo ex memorabili facinore, plurimùm ab eminentissimo Cardinale Perronio commendatur in refutatione falsæ relationis Mornæi de collatione Fonsbellaquensis, vbi hæc ei promerita reddit patrio idiomate elogio. *Eximius ille Doctor Sorbonicus, vnus ex magis strenuis propugnatoribus doctrinæ Ecclesiæ suo tempore fuit, qui Antilutherum scripsit, ac aduersus Oecolampadium aliòsque nuperos dogmatistas, plerosque struxit commentarios: in iis que potissimum nonnullos tractatus de Christi crucis adoratione. Scripsit etiam contra Lutherum librum peruberem, quo Missam proprium esse verumque sacrificium asseruit. Contra quem Lutherum etiam pro defensione liberi arbitrii dissertationem edidit. Pedagogus antè fuerat nepotum Cardinalis Ambrosiani. Certè tantum virum Cardinalis Perronius bardum non existimauit, vt fabulis & naniis fidem præberet: nec ita decurtatæ naris, vt Adæ à sancto Victore, vel cuiusuis alterius, qui aniles nugæ pro historiis sacris (vt æmuli volunt) obstruissent, in tremendam actionem diuini sacrificij, cuius tanto ardore maiestatem tuebatur non subolfecisset: nugacitatè que agnitam, nō ita ve-*

cors erat profectò, vt sua illustratione adornando fabulosam cantilenam, inter sacra Ecclesiæ Cantica reponeret. Risisset illius vel stupiditatem, vel insaniam Henricus Stephanus raræ eruditionis typographus: vel certè delirij admonitum amicum tanta fama pollentem compulisset è suo elucidario nœniam tam patentem (quam aduersarij dicunt) meliùs consultum expungere: quòd si noluisset, fabulam ipse illam procul à suo prælo ablegasset. Vir enim admodum impatiens nugarum erat, adeò vt pias etiam traditiones, quas satis perspectas non habebat, vt fabulas infectaretur: vnde, nimia suo ex genio iudicandi etiam de dogmatibus sacris libidine, à fide Catholica demum infaustè deflexit, & penitus discessit ab antiqua fidelium communione.

§. 3.

IOANNES TRITHEMIVS Abbas Spanheimensis in Germania, deinde translatus ad Abbatiam sancti Iacobi Herbipolensem, vbi piè obiit anno 1519. vir admirandæ eruditionis, cuius innumera ferè extant in præclarissimis scriptis insignia (quorum breuem indiculum exhibuit Bellarminus: amplissimum verò, quin & trinum Catalogum dedit *suo in apparatu Possenianus post Arnoldum Wionium, in ligno vitæ*) cum omnes historicos diligenter peruoluisset, rediuita virorum illustrium gesta scriptaque ab obli-

An. 1519.

* In lib. de
scriptoribus
Eccles.

uione reuocauit in lucem, auctorque condendarum Bibliothecarum posteris scriptoribus præluxit. Hic igitur insignis auctor lib. 2. *de viris illustrib. ordinis sancti Benedicti*, qui inscriptus est *de huius ordinis Doctoribus, & precipuis scriptoribus*, c. 34. hoc titulo Hilduinum iisdem adcēfuit, quod Arcopagiticarum auctor extiterit vindiciarū; quod opus plurimum commendat Trithemius, ex eoque auctoris excellentes animi dotes perspectas laudat multiplici præconio. *Vir (inquit) in diuinis scripturis admodum eruditus & in secularibus litteris apprime instructus, ingenio subtilis & disertus eloquio, fertur nonnulla scripsisse opuscula, in quibus se virum doctissimum ostendit. Sed pauca eorum ad meam cognitionem peruenerunt: reperi eum tantum opus illud insigne, quod utroque stylo prosaico videlicet & metrico, ad Ludovicum Caroli Magni filium composuit de vita sancti DIONYSII Parisiensis lib. 2.* Tulit igitur iudicium de Arcopagiticis Hilduini, idoneus imprimis censor Trithemius: tantumque abest, ut ad placita Bosqueti & asseclarum eius transierit, qui Hilduinum ex hoc scripto, fraudis errorisque manifesti (ut ipsis solis videtur) infimulant, auctoremque fabulæ ante illum incognitæ, qua finxerit Parisiensium Dionysium fuisse Arcopagitam criminantur: quin potius Trithemius considerata Hilduini scriptione, hanc probauit, hanc laudauit, hanc insigne opus nuncupauit, ex eiusque textura auctoris ingenium suspicatus, illum encomiis plerisque honorauit.

norauit. Vera igitur scripsisse & laude digna illum censuit: & idipsum, quod ille (quem hoc ex insigni lucubratione tantopere commendat) de nostro Dionysio vero Areopagita credidit & tenuit. Scripsit enim de Areopagita Dionysio Parisiensi Protomyſta Hilduinus: huius opus non modò ratum ac gratum habet Trithemius: sed hunc Dionysium Parisiensem ipsemet fatetur, nec contentus fuit per insignis ille virorum illustrium nomenclator, occasione huius editæ assertionis, Hilduinum cum aliis præclaris scriptoribus numerare, & eius opusculum ornare insignis notæ titulis, in præcitato catalogo. At rursum in Chronico Monasterij Hirsaugiensis, sub Luitberto Abbate primo, ad annum 840. eiusdem Hilduini, cum iterata laude, ob scripta Areopagitica meminit. *Hilduinus* (inquit) *Abbas S. Dionysij Parisiensis, vir vndecunque doctissimus descripsit vitam & passionem sancti Dionysij ad Ludovicum Imperatorem I.* Sic suffragatur ac subscribit Hilduino doctissimus Trithemius, cuius iudicium, nonnisi magni ponderis, apud eruditos quosque esse debet. Ceterum quod mentionem facit libri metricè scripti ab Hilduino de eodem B. Dionysio ipse Trithemius; monere lectorem hic operæ precium est, nō extare quidem excusum cum ceteris Areopagiticis prosâ scriptis Hilduini, primùm à Matthæo Galeno Westcapellio, deinde & à Laurentio Surio editis: sed MSS. asseruari illud opusculum in Gemblacensi Mona-

sterio distinctum in 4. tractatus, seu libellos, affirmat Molanus, in annotat. ad Martyrol. Vsuwardi VII. Idus Octobris: & post eum Arnoldus Wion lib. 2. ligni vitæ; qui addit eiusdem Dionysij librū vnū de reuelatione B. Dionysij MSS. haberi in parco Monasterio iuxta Louaniū. Sed Sigebertus qui diu ante Hilduini opuscula, numerauit, non nisi opusculorum, quæ Trithemius recensuit, suo in catalogo meminit: verū in Codice veteri Abbatiaē sancti Victoris Parisiensis, tractatus *de inuentione* seu reuelatione sancti Dionysij & sociorum continetur, sed sine Hilduini nomine.

§. 4.

Anno 1520.

PETRVS patria Venetus, Episcopus Exquilinus, cognominatus à *Natalibus*, quoniam *natales Sanctorum*, vnum in fasciculum conseruit; quorum *Catalogum*, incunte hoc sæculo, satis celebrem, & in multis accuratum prælo mandauit, eundemque recognitum iteratis typis vulgauit anno 1521. in cuius lib. 9. c. 16. cū Græcorum imitatus morem (qui Dionysium Arcopagitam colunt annua celebritate 3. Nonas Octobris) natalem eius eadem die annotasset; quò tamen improuisum emendaret erratum, quo passum Athenis Dionysiu, subindicasse videbatur, defectu scilicet notitiæ Græcarum tabularum, quæ Parisiis illum laureatum perhibent: & ne hac ex sua hallucinatione deceptus quispiam arbitraretur, Diony-

sum illum Atheniensem (velut perperam ex geminatione natalis æmuli colligunt) diuersum esse à Parisiensi; ipsemet Petrus Sanctorum nomenclator melius tandem consultus, septimo Idus Octobris, id est, nono eiusdem mensis, quo die passus Hieromartyr ille cum sodalibus cōperitur: iterum Areopagitæ memoriam consignauit, quæ eundem prorsus esse, cum eo, qui ipsa die, illustrissimo occubuit cum bino sodali Martyrio, declarauit insigni hac testificatione, inscripta eiusdem lib. cap. 4. *Dionysius Episcopus & Rusticus Presbyter & Eleutherius Diaconus, in prouincia Galliarum ciuitate Parisius passi sunt, sub persecutione Domitiani Imperatoris, agente Fescennino præfecto. Qui beatus Dionysius natione Atheniensis, ab Areopago, qui vicus erat ceteris excellentior, ubi erant scholæ nobiles Philosophorum, Areopagita dictus est. qui etiam ex Philosopho mundano, à beato Paulo Apostolo conuersus, Philosophus Christi, eiusque discipulus effectus est. Multisque interiectis adiungit. Verum post aliquod tempus à beato Clemente Petri successore in Franciam destinatur, & ipsi Rusticus Presbyter, & Eleutherius Diaconus sociantur: sancti quoque Saturninus & Marcellinus Episcopi, & Lucianus Presbyter comites adiunguntur. Deinde recta serie illorum enarrat in Gallias progressum, Dionysij & sociorum ad urbem Lutetiam accessum, ibique Apostolicam prædicationem, gloriosumque agone, & triumphum. Subiungit demum. *Dionysius autem Doctor Ecclesiæ mirabilis, scripsit librum de**

Angelica Hierarchia. Item, de diuinis nominibus. Item, de mystica Theologia, & alia fortè plurima, quæ nostris temporibus inueniri non possunt. Hæc Petrus Episcopus, Catalogi Sanctorum concinnator, quem vt pertexeret insignium auctorum hæc de re libros, necnon sacra Ecclesiarum monumenta, studiosè perquisiuit, ac multo labore & sudore congeffit: quemadmodum ipse graui ad lectorem, præmonitione professus est: lic enim præfatur. Ego Petrus de Venetiis Equilinus Episcopus, inter Sacerdotes minimus, & Ecclesiæ prælatus indignus, ex prænominatis codicibus & voluminibus scilicet Eusebii Casariensis, Rufini, Hieronymi, Augustini, Gregorij Turonensis, Gennadij, Bedæ, Vsuar-di, Adonis, Sigeberti, Petri Comestoris, Helinandi, Vincentij, &c. necnon ex aliis plurimis diuersarum Ecclesiarum antiquitatibus, & passionariis, quoscumque inuenire potui, non sine multis laboribus, crebrisque vigiliis studiosius collectis, &c. Omnium noui ac veteris testamenti nomina, gesta, vita, passionēs & triumphos compendioso stylo substantialiter recollecta illustrium virorum fretus auctoritate, &c. presenti Catalogo curauit retexere, & breuissima oratione narrare. Ita ille ibi proloquitur, cuius hanc præmonitionem, &c. adnectere consentaneum censuimus, vt manifestum euadat, quibus præfidiis subuectus suum Catalogum ille compilauit, in eoque Dionysium vnum eundem Parisiensem ac Atheniensem asseruit.

§. 5.

IACOBVS FABER Stabulensis Theologus sua An. 1525.
 ætate doctissimus, cuius pleraque extant consummata eruditionis monimenta, cum Græcè haud minus quàm Latinè esset versatissimus, opera sancti Dionysij Areopagitæ scholiis præclaris adornauit. Quem non solum Galliæ Apostolum, & Christianæ sapientiæ Lutetiæ Parisiorum primum didascalum agnouit & asseruit: sed arcanam hac in re diuinæ prouidentiae dispositionem felici acumine mentis perscrutatus, etiam referauit, spectabili, quam lucubrationi suæ infixit, animaduersione. quæ, vt insigne decus gloriæ, ipsimet diuinæ philosophiæ apud Parisios fundatori vendicat, ita & Regiæ ipsi vrbi eximiam affert perpetuæ laudis & felicitatis commendationem. *Insuper, inquit, non sine diuina ordinatione, & summa prouidentia id effectum esse mihi visum est, vt hic sacratissimus, & longè diuina sapientia illustrissimus, pater, primum Atheniensium Antistes, Atticam rexerit Ecclesiam, & ciuitatem primariam, omnium parentem literarum illuminauerit; quâ illuminatâ, mox in Gallias à beatissimo Clemente Apostolus missus, sedem, Parisiorum insignem urbem (seu Lutetiam appellarent) delegerit. Quæ melius DIONYSIA, à DIONYSIO primo suo Antistite & Apostolo, primo susceptore & regeneratore, quàm ab Iside aut à luto, vt volunt permulti, potuisset appel-*
 Dddd iij

*lari. Primus enim eam ad vitæ fontes erexit in Christo parvulam; (solent enim primi susceptores indere nomina) primus mortem ab ea effugavit & induxit vitam; quam in Christiano cultu suo sanguine, & omnium tormentorum molitionibus libenter susceptis, tandem confirmavit. Vnde & victor, mundo triumphante ad Deum, qui ipsum miserat, conscendit. Tunc Deus illum locum, piorum studiorum fontem præordinavit, ut ad quem in certum euentus rei argumentum, ex Athenis, virum suprâ omnem humanam sapientiam doctum direxerit. Vos igitur Dionysia bonarum literarum academia, eadem & Parisiensis, quam vnus idemque pater sociam fecit Athenis & sororem, vestro applaudite Apostolo, vestro primo Antistiti & parenti, primo ad vitam susceptori & illuminatori & eius sacras disciplinas in honore suscipite, atque in eis ipsis dies noctesque proficite. Sic ille vir doctissimus, incomparabili sanè facundiâ: & diuinam Lutetiæ clarificationem, per felicissimum Dionysij Areopagitæ ad illam, accessum; & ipsius Magni Dionysij perfectum sanè præconium complexus tam veris enunciauit verbis, quàm aureis profectò apicibus expressit. Ceterùm edidit etiam insignis ille Doctor, librum inscriptum *Agones Martyrum*, qui mense Ianuario passi sunt, non proprio contextu, at eodem stylo & ferie, quibus illorum acta (quæ eruit è profunda specu reconditæ antiquitatis) fuerant ab exceptoribus priscis conscripta: è quibus, actorum sancti Luciani beati Dionysij asseclæ, cum eodem in Gal-*

liam destinati, superiùs auctoritatem induximus. Quem librum etiam commemorauimus non sine auctoris benemeriti laude, in nostro ad Gallican. Martyrol. *apparatu* cap. 19. §. 6. Vbi primum in lucem emissum ab auctore etiam notauimus rarum illum Codicem anno salutis 1526. quo Meldis existens ipse Faber, ipsum recens editum, suis cum commentariis in epistolas Canonicas, Antonio à Prato Cancellario Franciæ, postea Cardinali, dedicauit.

§. 6.

ZACHARIAS Patriarcha Cōstantinopolita- Anno 1540
nus, Theolypti successor, 16. excurrēte Christianæ religioni sæculo Græciam adhuc retinuisse antiquā (vt etiam nū retinet) cum Romana Ecclesia de Dionysio Areopagita sententiam: insigni monumento prodidit, quo respondens Theologis Wirtembergensib. super Augustana Confessione ad se ab iis transmissa, atque ab ipso discussa, reprobata, & impugnata: doctrinam sacramentorum auctoritate sancti Dionysij Areopagitæ propugnat: cuius & scripta asserit à Græcis semper probata, atque pro authenticis habita: gesta autem in quibus legitur eiusdem Atheniensis ortus & Parisiensis occasus, adeo syncera esse, vt ad illos Lutheranos Magistros à se descripta transmissit, quò ipsos defecisse ab Apostolica doctrina per testimonium actaque tanti Patris, Orientis

* Lecta in
Concil. Flo-
rentino, & à
Græcis ad-
missa.

Occidentisq[ue] Doctoris primarij, quam Ecclesia
semper diuinum vt virum coluit, & secundum A-
postolos Christi, iugiter honorauit, efficacius con-
uinceret, tubæque tam sonoræ clangore illos ad
castra orthodoxæ fidei, quæ turpiter deserue-
rant reuocaret. Porro in illa quam ad eos tran-
scripsit vita sancti Dionysij Areopagitæ, ea
profectò exscripta erant quæ de ipsiusmet Dio-
nysij Gallico Apostolatu in eiusdem gestorum
historia* Metaphrastes, in eiusque elogio Michaël
Syngellus, atque in ipsius Martyrio Methodius
dudum ex antiquis documentis prodiderant:
quodque etiamnum in Græcorum Menæis con-
scriptum, ab iisdem in natali nostri ipsius suique
Hieromartyris concinitur. In his enim disertè
prædicatur, quomodo ille ipse Dionysius, vnus
e Senatoribus Arcopagi, à magno Paulo in fi-
dei retia pertractus & baptizatus, inque Episco-
pum assumptus, deinde sacra & ineffabilia edo-
ctus mysteria; sancta sanè singularia & admiran-
da, & sublimissima ad posteros transmiserit.
Dehinc post explanatam Ecclesiasticæ dispositio-
nis formam, ad partes profectus Occidentis, multis
inibi patratis miraculis in urbem Parisiis capite
plexus fuerit, quod ipsum caput suis exceptum
manibus, ad duo vsque milliaria; raptus in admi-
rationem spectatoribus deportauerit: neque an-
tè dimiserit quàm mulieri Cattulæ appellatæ, ob-
uiam factus, & diuina prouidentia detentus, ve-
lut thesaurum quendam deposuerit, vide Græ-
corum

corum Menologium cum Menæis editum Venetiis apud Antonium Pinel anno 1628. necnon *Acta & scripta* Theologorum Wirtembergensium & Patriarchæ Constantinopolitani D. Ieremiæ, edita anno 1584. Wirtembergæ.

§. 7.

GVILLELMVS BVDÆVS sæculi sui perlucidum lumen, Galliæque decus ferè singulare, de quo verè nitidéque Scæuola Sammarthanus in aureis suis elogiis virorum doctrinâ illustrium, qui nostra patrûmque memoria floruerunt, lib. i. scripsit, *haud esse opus eum celebrare, cuius fama in excelsis & illustri loco posita, omnes omnium nationum homines in admirationem sui quotidie conuertit.* Cuius æmulus quidem perpes Erasmus fuit: sed impar existimationi eiusdem succubuit, inuitusque eidem litterarij principatus, si non detulit, saltem ereptos sibi, reliquit honorificos fasces. Hic igitur tantus vir, in ea sententia fuit totus, vt non alium Parisiensem primum mystam sacrum, quàm Dionysium Arcopagitam crederet: cuius etiam diuinos fœtus reuerenter amplexus crepundiis pretiosis exornauit. transcripsit enim eius sacra opera ex autographis quæ accuratè reuocata ad puritatem genuini contextus, notationibus doctissimis illustrauit: cum quibus prælo emissa, in lucem demum publica cum vtilitate exierunt. Clausit diem extremum vir

Anno 1540

incomparabilis, vera dignus immortalitate, ætatis anno 73. labente Augusto, anno huius sæculi 40. ad sancti Nicolai Campestris fanum, auito tumultu conditus.

§. 8.

ANNO 1545.

ALOYSIVS LIPPOMANVS Episcopus Veronensis, Theologus sua ætate præcellens, qui in Concilio Tridentino clarissimus effulsit, catenas aureas, è Græcis Latinisque Patribus super sacram scripturam in Genesim, Exodum, Psalmosque contexuit, & *vitas Sanctorum* collegit, quas *octo tomis* complexus est. In quibus Dionysij Arcopagitæ Apostoli Pauli discipuli, Franciæ Apostoli & Parisiensis Ecclesiæ protoparentis res diuinè gestas luculenter retulit. transcripsit siquidem ex ferie, eiusdem gloriosi Arcopagitæ encomium vitæ & mortis, per Michaëlem Syngellum Hierosolymitanum Sacerdotem & Martyrem ante annos 800. confertum. Item vitam eiusdem per Suidam: & aliam per Simeonem Metaphrastem editam, quibus stipatus sacris fideiussoribus, aliisque fretus antiquitatis venerandæ testimoniis; nostrum Dionysium verum Arcopagitam indubiè asseueravit. Qua in re ut mentem suam lectori suo proderet, hanc præmonitionem adhibuit. *Memini sæpè inter gravissimos viros me præsentem motam fuisse questionem num Dionysius Arcopagita, qui à beato Paulo Apo-*

stolo, ad Christi fidem conuersus est, Athenarum postea
 Præsul, etiam Parisiensis Ecclesiæ Episcopus fuerit, &
 num sub Domitiano, an sub Traiano Imperatore pas-
 sionis suæ agonem consummauerit. Moxque obiter
 commemoratis hæsitationis quorundam amba-
 gibus, subiungit. Qua de re cùm ego quandoque (ut
 fieri solet) meam rogarer dicere sententiam, eundem
 prioris & secundæ quoque Ecclesiæ Præsulem fuisse me
 credere liberè professus sum. Quid enim si Ado &
 Suidas* non dicant, cùm duo alij præclari viri (immò
 innumeri, his & antiquiores & vix impares, quos
 superiùs examinatos audiuius) id constanter af-
 firmant? Studuerunt illi breuitati, nec omnia quæ ij re-
 censuerunt, illi commemorârunt, ut per te ipse videre
 potes. Potuit ergo esse Parisinus quoque Episcopus, etsi
 illi hoc omnino tacuerint. Mitto tot celebria miracu-
 la, tot insignes picturas, quas nos Lutetia propriis ocu-
 lis inspeximus, quæ hac de re manifestam nobis fidem
 conciliant, VT CONTRARIUM ASSERERE IN
 PARTIBVS ILLIS PIACVLVM ESSET MAXI-
 MVM. Sub Traiano autem Principe, eum Christi ho-
 stiam factum non dubitamus: præualet enim vni, trium
 singularium virorum testimonium. Verùm hæc Impe-
 ratorum variatio, ut paulò antè dicebamus, non mul-
 tùm permouere debet lectoris animum. Cùm etiam Do-
 mitianus & Traianus, non plus fortè quàm 20. annos
 inter se distent, & Sanctus ipse etiam sub Domitiano
 multa pertulerit: non dubitauit Metaphrastes Domi-
 tianum suæ persecutionis auctorem nominare. Habes
 ergo de præstantissimo Christi Martyre sententiam.

* At Suidas
 etsi hoc ex-
 plicitè non
 dicat, implici-
 tè tamen di-
 cit: quia quo-
 ad finem no-
 scendum B.
 Dionysij, ad
 Syngellum
 remittit, qui
 agonem eius
 copiosè de-
 scripserat, &
 Parisiis coro-
 natum eun-
 dem celebra-
 uerat.

Vtinam autem tu & ego, & quicumque Christo nomina dedimus, Dionysij fidem, pietatem, doctrinam, Zelumque imitari possimus, qui tam ei quæ in Oriente, quàm ei quæ in Occidente sita est, Ecclesie, datus est in speculum & exemplum præclarissimum. Propterea etiam quatuor in locis, illum hucusque apud nostras has lucubrationes descriptum inuenies. Vale, & conatus hos nostros precibus tuis fove. Ita rem definiebat censor ille grauissimus ac peritissimus Ecclesiasticæ historiæ.

§. 9.

Anno 1562.

ANTONIVS MONCHIAGENVVS Democha-
res Ressonæus, spectabilis, Doctor Parisiensis
& scriptor celebris, ac acerrimus magni Sacramen-
ti pietatis aduersus hæreticos assertor, cuius iam su-
prà sub epigraphe testimonij sancti Dionysij com-
meminimus: suffragio nobis aperto patrocinator,
tom. 2. de sacrificio cap. 18. quo Catalogum Pari-
siensium Antistitum (quorum coryphæum, ipsum
Areopagitam facit) ex priscis tabulis Ecclesiasticis,
è sacrario Cathedraticæ Basilicæ Parisiensis de-
promptis (iuxta regulam Tertulliani *) consignauit:
ubi nonnulla eiusmodi præclara documenta,
gesta, instituta, exempla commemorasset, continuo
filo subnectit. Hæc certè omnia palam faciunt B.
Dionysium Missæ fuisse studiosum, cuius ritum & of-
ficiū à beato Paulo Apostolo præceptore didicerat.
Vnde facile fuerit colligere, à quo primum Missæ sa-

* In præ-
script.

sacrificium emanarit, si perpenderimus hunc beatum Dionysium à Paulo, & Paulum à Christo edoctos & institutos fuisse. Quapropter relinquitur Gallis, sed præcipue Parisinis, quorum Dionysius fuit Apostolus, ut Missæ assertionem acerrimè iueantur usque ad postremum vitæ spiritum, nisi à doctrina & exemplo sui Apostoli, necnon Pauli & Christi declinare velint. Ecce quomodo auctoritate sancti Dionysij Arcopagitæ, propugnator ille auitæ pietatis, in ea austruenda nititur, quæ vires potiores habet ex eo quod Pauli ille Apostoli fuerit notissimus discipulus, idémque Gallorum, maximè verò Parisiensium, primus cælestis didascalus. Quemadmodum enim hic auctor bene præfatur. Hic Dionysius sicut primus Parisiis Euangelium, Christianamque religionem attulit: sic & Dei cultum Missæque sacrificium docuit. Testantur Parisienses Antiquitatum Annales, in quibus scripto relinquitur, quomodo beatus Dionysius Arcopagita Atheniensis Pauli Apostoli discipulus, ad Gallias missus à beato Clemente summo Pontifice, venerit Parisios; ubique prædicans Euangelium, & auerrens populum ab idolorum, & præsertim Mercurij cultura; ad Christum verum Deum conuerterit. Ita ille eximius Doctor sacrificium Redemptoris contra furentes hæreticos defendit auctoritate S. Dionysij Arcopagitæ, quem docuisse Parisienses ritum diuinæ Liturgiæ euidentissimum esse probat, ex Episcopalibus tabulis, sacris diptychis, antiquitatis vrbicæ annalibus, & perspicuis rei gestæ vestigiis.

Anno 1563.

*Error irre-
pfit in editio-
nem Espen-
cæi ubi inuer-
so ordine, ty-
pographus
impressit E-
leutherius
Presbyter,
Rusticus Dia-
conus.

CLAVDIVS ESPENCÆVS Parisiensis Theo-
logus præstantissimus, cuius proprium elo-
gium inferius loco proprio consignabitur, eo
scilicet situ & ordine, quo inter mysticos Gallia
scriptores suo iure & titulo recensetur: præclare
identitatem, quam vindicamus Apostolici Dio-
nysij, cum Parisiensi sua syngrapha obsignavit.
Sic enim scribit comment. ad Timoth. titulo 25.
cuius prænotatio est. *Primi Galliarum Apostoli.*
Septimo Idus Octobris Parisiis Dionysius Episco-
pus, Rusticus Presbyter Eleutherius Diaconus à Cle-*
mente I. Româ huc missi; & iisdem mittentibus, Ni-
casius, Quirinus & Pientia in pago Vulcassino passi 5.
Idus Octobris coluntur: & 3. Idus Augusti Taurinus
à Dionysio Episcopus Ebroicensis destinatus. Nec ex
aliena sententia hoc recitavit Espencæus, vel ei-
dem haud aduertenti id excidit: nam sub oram
huius tituli Gregorium Turonensem suo iudicio
redarguit, qui contra patentem Ecclesiarum con-
spirationem, Dionysium aliósque eius synchro-
nos Apostolicos viros, ad posteriorem longè e-
pocham ablegavit. Cum ergo his Galliarum colli-
gendis Apostolis, *Martyrologia inter rusticandum hoc*
Septembri anno 1563. legeremus, & historias Franco-
rum Gregorij Turonensis relegeremus, non sine admi-
ratione comperimus tantum virum (indubiè memoria
lapsu) aliquot ex superioribus posteriores fuisse arbi-

iratum, scilicet lib. 1. cap. 30. Cuius dictum de Dionysio, adlectisque sibi à Gregorio symmystis, sub Decio constare non posse concludit: nisi fortè quis dixerit posteriores, quos Gregorius numerat, tanto anterioribus fuisse cognomines. At hoc hætenus inauditum, & penitus testimoniis venerandæ antiquitatis aduersum. Dionysium enim & symmystas primos Gallia nostræ fuisse Apostolos (ait citatus ibidem ab Espencæo, Petrus Venerabilis, stylum acuens contra Petrobrussianos lib. 1. epist. 2. in fine) testatur antiquitas, & nobis à Sanctis viris relictæ tradunt historia. Nec nos solùm, sed omnes populi Christiani, pusilli cum maioribus, senes cum iunioribus, certissimè tenent. Hæc ante annos 500. affirmabat constanter ex veritatis suffragio Petrus ille Venerabilis, cui ideo doctissimus Espencæus, sponte adstipulatur.

§. II.

ARNOLDVS MERMANNIVS Aloftanus an- An. 1572.
 No 1572. Antuerpiæ è prælo Plantiniano emisit commentariolum mole tenuem at grauem eruditione, inscriptum *Theatrum conuersionis gentium totius orbis*, siue, *Chronologia de vocatione omnium populorum*: vbi sic habet de nostro Dionysio pag. 46. *Et quidem in Gallia, Græcis Galatia à lacteo gentis colore dicta* (γάλα enim Græcis, Latinis Lac significat) *quæ nunc à Theutonum genere Francia appellatur, prædicatum fuit Euangelium per varios*

complurésque Apostolos, &c. Lutetia Parisiorum per Dionysium Areopagitam Atheniensium Episcopum S. Pauli auditorem, Eleutherium, &c. & Rusticum, &c. à sancto Clemente Rom. Pont. Max. illuc destinatos, anno & quod excurrit 90. Traiano Principe, &c. Nicephorus Call. refert Dionysium, resectum suum caput ad duo passuum millia manibus tulisse, & occurrenti fortè matronæ cuidam, velut depositum tradidisse & commendauisse. lib. 2. cap. 20.

§. 12.

Anno 1580.

Obiit 1585.

IOANNES MOLANVS Theologus Louanien-
sis, Martyrologij Vsuardi percelebris instau-
rator, auctórque insignium plurimorum tracta-
tuum qui in Bibliotheca Belgica recensentur
(vbi meritò nuncupatur *vir cum in omni historia-
rum genere, tum in sacra potissimum versatus*: quod
satis opuscula eius testantur:) vnum eundem-
que esse Areopagitam Dionysium cum Parisien-
si, & verè censuit, & apertè indicauit. Nam cum
Vsuardi Martyrologium ad amussim expende-
ret, Græcorum more celebrem quidem natalem
eius notauit 3. Octobris. At cognomini Arco-
pagitæ, quod alio charactere signauit, vt innueret
non legi in authenticis exemplaribus, notulam
illam addidit ¶. quam in epistola ad lectorem nu.
12. dicit significare, eousque in omnibus Ecclesiis le-
gi posse. Illa enim quæ sequuntur notam ¶, &c. non est
necesse passim per Ecclesias legi. Scilicet quia festa sunt
quibus-

quibusdam Ecclesiis propria. Sicut natalis ille, qui ex Græcæ Ecclesiæ ritu moréque illic positus est. Quamobrem nullam ibi annotationem de sancto Dionysio Arcopagita apposuit, quòd eundem cum Parisiensi esse pro comperto haberet. At die 9. Octobris, quo Parisiis beatus ipse Dionysius passus colitur, plenam subtexuit de præconiis, ac panegeristis sancti Dionysij Arcopagitæ, Lutetiæ utique illa die, cum sociis laureati annotationem: in qua nominatim laudat Arcopagitica Hilduini utroque stylo conscripta. Ceterum Molanus alibi iterum mentem suam circa hanc identitatem perspicuè declarauit, nimirum lib. 3. de Sanctorum imaginum & picturarum vero usu cap. 44. Cuius prænotatio est. *Cur Dionysius Arcopagita caput manu gestat?* Quo sub titulo ita disserit. *Paucis intercurrentibus diebus occurrit natalis Dionysij Arcopagitæ Parisiorum primi Episcopi, qui pingitur caput suum manibus portans. Nam ad declaranda Martyris & Galliarum primi Sacerdotis merita gloriosa beatissimi Dionysij se cadauer erexit, sanctaque manu caput dolabrâ licitoris truncatum, Angelico ductu gressum regente, & luce caelesti circumfulgente, pendulis capit brachiis vectitare. Et facta est comes multitudo caelestis exercitus examini eius corporis, caput proprium, ab ipso monte, ubi fuerat decollatus, per duo ferè milliaria deportantis, usque ad locum, in quo nunc Dei dispositione, & sua electione requiescit humatum. Hactenus Hilduinus Abbas sancti Dionysij, qui Martyrium eius, annis abhinc plus mi-*

Fffff

nus octingentis ad Ludouicum Imperatorē grauiter conscripsit, & ex vetustissimis auctoribus fideliter collegit, potissimum tamen ex conscriptione Visbij, qui fuit ocularus martyrij testis. Et hac gestatio capitis, tam celebriter nota fuit in Gallia, vt Græci auctores eius quoque meminerint, veluti Simeon Metaphrastes, & alius vetustus scriptor, à Perionio cum operibus sancti Dionysij translatus*. Hunc acuminatum stylum stringit vir doctus contra Ioannem Oecolampadium hæreticum, qui picturam istam sancti Dionysij Arcopagitæ in Ecclesia perantiquam, atque authenticam scurriliter deridebat, quem neruosè confutat ibidem. Porro iudicium Molani in historiis Sanctorum egregiè periti, magni momenti esse debet, ex Baronij præstantis Annalistæ Catholicæ Ecclesiæ sententia: is enim sic de illo & eius scriptis censet cap. 9. App. ad Martyrolog. Rom. *Tanti veri de Ecclesia Dei & veritate Catholica optimè meriti, nec breuem schedulam deperire æquanimiter patior: cui (dicam ingenuè) isthac omnia, hac ex parte accepta fero, quod in densissimam syluam primus ipse ingressus, mihi aliisque aditum patefecit, quo etiam nomine, tum ego tum eruditi omnes, plurimum ei nos debere lubenter agnoscimus & confitemur.*

* Cui cōsentit Nicephorus lib. 2. histor. Eccles. cap. 20.

§. 13.

Anno 1580.

STEPHANVS LVSIGNANVS ex Regio Cypri sanguine, asceta Dominicanus, ac sacræ

Theologiæ Lector, in libello edito, cui titulus est, *Catalogus virorum illustrium veteris & novi Testamenti*, pag. 25. ubi seriem profert præcipuorum discipulorum Pauli Apostoli, quarto loco Dionysium nostrum assignat, hac cum epigraphæ. *Dionysius Areopagita Episcopus Athenarum, deinde Lutetia Parisiorum.* & pag. 67. quâ Ecclesiæ Parisiensis census sacros describit, Ecclesiæ illius Præsules inscribit, *successores sancti Dionysij Areopagitæ, D. Pauli Apostoli discipuli.* Quem primo consignat loco, ea sub designatione. *Sanctus Dionysius factus Parisiensis Episcopus à sancto Clemente Papa, prius enim fuerat Athenarum in Græcia Pontifex.* Ita ille.

§. 14.

GILBERTVS GENEBRARDVS Theologus Anno 1584. quoque Parisiensis perillustis, exque professore Regio Hebraicarum litterarum, Aquensis in Phocensi prouincia Archiepiscopus, cuius quoque anno suam Chronographiâ, Arnolde Potaco Vassatensi Episcopo dedicauit. infra itidem proprium exprometur elogium, ea serie temporum, qua inter mysticos Galliæ Scriptores, magno sanè splendore emicuit: eidem patrum de Dionysio Attico & Gallico sententiæ subscripsit manifesta adstipulatione. Ita enim notauit lib. 3. suæ Chronographiæ, sub Pontificatus S. Clementis primordio. *Dionysius Areopagita Romanam Athenis, ubi constitutus fuerat Episcopus, veniens, ut Petrum (quem martyrio functum ignorabat)* * Paulum.

*videret, in Galliam ad Parisios, tandem Clementis sua-
su proficiscitur. Utque plenior gestorum eius
Lutetiæ, lector hauriat notitiam, indicat perdo-
ctus ille scriptor, Hilduini Areopagiticam colle-
ctionem, quam eo pacto certam & sinceram per-
spicue iudicat. Idem verò illustriori testimonio
insinuat, cum ex sententia ipsius Dionysij Areo-
pagitæ, Galliarum Apostoli, diuinæ Liturgiæ
sacrificium, aduersus Nouatores demonstrat &
defendit: libello enim, quem ea de re scripsit
pererudito, hoc programma præfixit*: *de sancta
Liturgia, seu Missa secundum usum & formam A-
postolorum, & eorum discipuli sancti DIONYSII,
Apostoli Francorum.**

*Possuimus
hunc tracta-
tum non cum
ceteris operi-
bus Gene-
brardi annu-
merauit, for-
tè quia non
vidit. Gallicè
enim com-
positus fuit
ab auctore,
quo specimi-
ne illum al-
legat Galthe-
rus in Chro-
nographia sè-
culo 1. §. 23.
pag. 37.

§. 15.

An. 1593.

HENRICVS MAGNVS Christianissimus Fran-
corum Rex, vindexque inclytus Imperij
Galliarum; qui & orbis vnicus ipse arbiter, ge-
neris utpote humani simul tremor atque deli-
tiæ: sancto Dionysio Galliarum Apostolo, co-
dem iure se obstrictum esse, quo illum diuino
Paulo deuinctum nouerat, egregiè professus est.
Huc enim illuminationis suæ salutaris, secundum
Deum persensit auctorem: cuius tam efficacibus
quàm opportunis suffragiis, ex deuio erroris tra-
mite, in orthodoxæ fidei viam reductus: agnitæ
veritatis Catholicæ publicam professionem, sub
ipsius auspiciis gloriosis, in sacratissimo eius tem-

plo, Regum auito Mausolæo, cælo solóque sibi,
 de seipso victori, applaudente; solenni sponsio-
 ne tamdiu desiderata, feliciter demum emisit.
 Quo die verò hoc æternæ dignum memoriæ,
 pium præclarúmque edidit facinus inuictissi-
 mus Rex; fatis haud esse duxit se sacra beati A-
 reopagitæ, Pauli discipuli, Galliarum Apostoli
 limina, venerabúndum osculari, eiúsque sub clien-
 tela errorem eiurare, rectam fateri fidem, veniam
 reatus emereri, atque perpetuam polliceri auitæ
 pietatis, Apostolicæ videlicet doctrinæ & Catho-
 licæ veritatis obseruantiam. Tanta actione ce-
 lebriter persoluta: illico Montem Martyrum sua
 stipatus nobilitate supplex conscendit: vt quo
 loco B. ipse Christianæ fidei in Gallia parens,
 pro illius assertione cum inclytis comilitonibus
 occubuerat; eodem, ipsius fidei synceritatem ite-
 rum profiteretur, capútque salutis suæ ibi erige-
 ret, vbi pro salutis æternæ astruendo præco-
 nio, sacras ceruices ferali gladio, vertex ille
 Christianissimæ Ecclesiæ Gallicanæ Dionysius,
 Senator cælestis, supposuerat. Cuius etiam ibi-
 dem imploraret opem, ad pios fouendum, quos
 conceperat affectus; vbi pretiosum sanguinem
 ille amore Christi gloriæ, & perennis Galliæ fe-
 licitatis, profuderat. Contigit autem hæc tam
 fausta, quam optata Galliæ populis (quin potius
 vniuerso Christiano orbi;) Henrici Magni, ad aui-
 tæ pietatis sacra, conuersio die 25. Iulij anno Chri-
 stianæ salutis 1523. Cúmque illo die Rex maxi-

mus optimusque, in præcipuorum Gallia Pontificum manibus, Orthodoxæ fidei sacramenta deposuisset: eodem momento columbæ suprà templi Dionysiani maiorem porticum visæ sunt volitantes, Angelorum seu trium Gallia Apostolorum, illic quiescentium indices, Regi auitam fidem amplectanti gratulantium, atquæ diuinæ adeo actioni benignis nutibus opitulantium: cuius tam speciosi spectantibus conspectus, quàm fortunati omni Gallia auspicii: arcana edisseruit, præconiâque celebrauit eleganti admodum enarratione Gabriel Lurbeus egregius iurisperitus, auctor *Burdegalensis Chronici*: ad cuius calcem illa relatio extat edita; ex qua selecta verba ista, mihi digna visa sunt, quæ hic proprio (quo conferuntur idiomate) propter genuinam mysterij expressionem, retexerentur. O. Journée du 25. Juillet bien-heureuse, memorable & nécessaire! Les Anges s'en sont éternels, & nos neveux s'en ressentiront à jamais; comme ayant par ce moyen la porte du salut de la France, été ouverte. Aussi est grandement considerable la dignité du lieu, où le voltigement desdites colombes a été veu; sçauoir est, sur le saint & auguste temple de saint Denys, domicile sacré, où reposent les premiers bien-heureux Apostres & Martyrs de la France; & les corps des Rois tres-Chrestiens, qui sont trespassés en la loy de l'Eglise. Action certainement digne du lieu, comme il a plu à Dieu la constituer, étant par consequent tres-raisonnable que le mensonge & l'erreur fussent ensevelis dehors par la profes-

tion solennelle de sa Majesté: & qu'avec l'innocence & pureté il entraist dans ce Sanctuaire. Sub cuius venerando tecto quiescit, post innumeras victorias & triumphos, Maximus ille Galliarum Augustus, felicissimus genitor LVDOVICI IVSTI Christianissimi itidem Regis, nomine XIII. De cuius eximia quoque pietate, infrà loco proprio, speciale elogium (occasione solennis voti, ab eo nuper emissi desumpta) fauentibus Superis, expromemus.

Sæculi 17. incipientis anno Domini 1600. & hinc excurrentis, Testimonia.

§. I.

CÆSAR Cardinalis* BARONIVS, Soranus, Martyrologij Romani absolutissimus instaurator, conditorque perillustres sacrorum Ecclesiæ Catholicæ Annalium: utrobique identitatem Dionysij Areopagitæ cum Parisiensi indubiam censuit, atque ipsam non modò splendide professus, sed etiam strenuè tutatus est: siquidem in Notis ad Martyrologium 7. Idus Octobris; ubi textum quem eruditissimis Notis confirmat, Bedæ & ceteris antiquis Latinis auctoribus congruere asserit: Græcisque itidem, qui solùm in die natalis eiusdem Martyris exequendi, differunt à Latinis. Inde ipsum identitatem probat persolide ipsorum ex Græcorum testimoniis,

*Creatus anno Christi 1596 5. Non. Iunij à Clemente VIII. in 2. Cardinalium creatione. Obiit Prid. Kalend. Iulij anno 1607.

Galliæque intima contestatione & S. R. F. constanti adstipulatione. QVÆ OMNIA MERITO (ait) PIÆ MENTI AD PERSVADENDVM, SATIS ESSE POSSVNT. Ceterùm in Annalibus tom. 2. ad annum Christi 109. quemadmodum in notationibus ad Martyrologium pollicitus fuerat prolixius eadem de re disertè, meridianaque luce clarius ostendit atque probat plerisque rationibus & auctoritatibus grauissimis ac efficacissimis in medium adductis, AREOPAGITAM DIONYSIVM non alium à Parisiensi, sed vnum cum ipso eundemque prorsus existimandum esse, idque ex Orientalis cum Occidentali Ecclesia perpetuo consensu, insignium auctorum patenti testificatione, atque communi fixaque eruditorum sententia, perspicuè insinuat ac demonstrat. Quod verò aliqui, ex temporis non ita perinde apud omnes æquè signata epocha, historiæ tam certæ, tam exploratæ de DIONYSII Atheniensis, demum consummato Lutetiæ Parisiorum agone, veritatem ipsam rei gestæ in discrimen adducere conantur; iis bene candidèque respondet magnus ipse Baronius, exilem temporis dissonantiam, leuiusculum esse mendum; neque ob vnum errorem vel alterum qui in vitas Sanctorum irrepperit, cetera quæ remanent fide carere, pronunciandum esse. *Aliàs in magnum discrimen omnia Sanctorum acta (ex quibus maiori parte historia Christiana coalescit & constat) fore inducenda, cum pane in omnibus aliquid*
notari

notari possit, quod corrigendum videatur: sitque canonicarum tantummodo scripturarum prerogativa singularis, ut in eis cuncta vera & inconcussa narrentur. Inde obiter at neruosè soluit aduersariorum argumentum ex erraticis deductum calculis Gregorij Turonensis: quæ inferiùs proprio loco magis accuratè expendimus atque discussimus. Porro quia Bedæ auctoritate etiam aduersarij abutuntur petita ex edito eius Martyrologio quo distinctis diebus natalis notatur DIONYSII AREOPAGITÆ & Parisiensis: araneâ telâ infirmiore hanc obiectionem esse ex eo euincit, quòd in autographo Bedæ Romæ asseruato, vna tantum die, vnicus tantum Dionysius assignetur. Ceterum (inquit) antiquissimum Bedæ Martyrologium quod extat apud nos scriptum, itidem & Romanum dictum, acceptum olim quod alibi diximus, ex reliquijs Monasterij sancti Cyriaci, vnum tantum habet Dionysium, Parisiensem scilicet septimo Idus Octobris. Vnde non à Beda posita, sed ad Bedam, ea de Dionysio Areopagita addita esse oportuit, ex Græcorum videlicet Menologio. Nam eo die 3. Octobris iidem agunt de Arcopagita. Ostendit subinde sententiam illam, quòd vnus idemque sit Dionysius Arcopagita cum Parisiensi, Bedæ ipsius tempore, omnino certam & indubitata extitisse: posteaque nihilominus re iterum examinata, visis atque recognitis antiquissimis tam Græcorum quàm Latinorum monumentis, omnium eruditorum calculo firmatam fuisse sen-

tentiam, vnum eundemque esse Dionysium Areopagitam cum Dionysio Parisiensi Episcopo. Non est igitur illa *vulgi*, vt imperitè vel potius inuerecundè scribit passim Bosquetus, illa opinatio, sed explorata constansq. sententia ERUDITORVM OMNIVM Baronio iudice, cuius vnus auctoritas, tanta æquo cuique æstimatori esse debet, vt ipso iudicante, mille illam Bosquetorum agminibus anteferendam non dubitem. Nemo siquidem sapiens solius vulgi illam putauerit esse persuasionem, quam tanti viri suffragio obfirmatam videt, quin & ipsomet veridico teste, omnium insuper eruditorum calculis confirmatam. Quibus etiam suo iurè venit meritò adscribendus Reuerendissimus Dominus Henricus Spōdanus Episcopus Apamiensis perillustis, laudatissimúsq. Annalium Magni ipsius Baronij Abbreuiator, immò continuator, auctórque eruditissimus aliorum nobilissimorum operum: cuius cōstans ea de re cum ipso Baronio asseueratio, cōcórque sententia, nemini litterato ignota esse potest: nec parui momenti, propter insignem ipsius auctoris eruditionem ac celebritatem, est à quoquam prudente facienda.

* Creatus ab eodem Pontifice Clemēte VIII. in 4. Cardinalium

ROBERTVS Cardinalis * BELLARMINVS, præclarissimus hæresen huius æui debellator, & acerrimus fidei Catholicæ vindex, Baro-

nio adstipulator (cuius amicissimus fuit collega) hic propria sponte accedet, à quo (inquit, lib. de script. Eccles. in Beda) viro doctissimo & optimo, & mihi cum viueret coniunctissimo, non possum nisi valde agrè dissentire. Vnde ipsius placita passim amplectitur, vestigiâque insequitur, non solo quidem affectu amicitiae, sed iusta potius aestimatione raræ tanti viri eruditionis, immò magis conspicuæ in eius dictis veritatis intuitu. Consentit igitur illi in identitate asserenda Dionysij Areopagitæ cum Parisiensi: quam quia ab illo accuratè demonstratam & probatam iudicauit, ideo & ratam habuit, & constantem retinuit. Quamobrem in libro præsignato de Eccles. Scripto-rib. dum Hilduinum recenset, ob Areopagitica ab illo iussu Ludouici pij edita, ipsamet quidem admittit quo ad historiæ substantiam; vt certa & veritati consentanea. Sed sola in epocha temporis, quo passum Parisiis Dionysium Areopagitam Hilduinus innuit, ipsum emendandum arbitratur. Quod enim in extremo libro Hilduinus scribit, passum esse Dionysium anno Domitiani 16. non caret dubitatione, &c. Inductâque illius elenchi ratione, demum concludit. Itaque necesse esse videtur, ut sanctus Dionysius, non sub Domitiano, sed sub Traiano, vel Hadriano, &c. obierit. Quæ est Baronij (quem in historicis passim sequitur) sententia manifesta. Hanc igitur Bellarminus ipse, vt veram amplexatur: quin & Hilduini ipsa recipit Areopagitica, vt in re ipsa quam ille narrat

creatione die
3. Martij
1598. Obiit
die 17. Septe-
bris anno Sal.
1621.

* Cap. Inno-
stra de se-
pult. & glos.
deinde in Cle-
men. Exiui
§. deinde de
verb. signi-
fic.

ac asserit, vera omnino & comperta. Exceptio enim ipsa * *firmitas ius in ceteris*, & quæ intacta relinquit, inconcussa supponit. Ideoque Bellarminus hac contentus leui animaduersione, auctoris honorificè meminit, & scripta eiusdem syn-cera iudicat, dum ad illa remittit. Ita enim proloquitur. *Hilduinus Abbas sancti Dionysij, petente Imperatore Ludouico pio, scripsit Arcopagitica quæ ex-tant, cum epistolis præfixis Ludouici ad Hilduinum & Hilduini ad Imperatorem. Reperiuntur hæc apud Su-rium tom. 5. die 9. Octobris.* Ita purè censuit, de Hilduini pia doctaque lucubratione, vindiciis scilicet Arcopagiticis solertissimus censor Bel-larminus, in ipso Scriptorum Ecclesiasticorum catalogo, quo omnes illorum numerabat apices, notabatque eorumdem næuos, etiam exiliores. Grauiiores igitur errores nunquam prætermisisset. Nec enim rata habuisset Hilduini Arcopagitica in rei summa & serie, si illum existimasset falsò, Arcopagiticam dignitatem, Parisiensi Dionysio tribuisse. In hoc siquidem fundamento, omnis cardo rei vertebatur. Sed hunc immotum re-linquit, ideoque & fixum & inconcussibilem ipsum existimauit.

§. 3.

*I hæbe, peragrato tandem visurus in orbe
Quem possis proferre parem, da lumina celo,
Sufficit hic terris.*

Apoll. Sidon;
Carm. 7.

ARMANDVS nempe Eminentissimus CAR-
DINALIS*, & Dux de RICHELIEV, Heros il-
le incomparabilis, in cuius anima virtutum om-
nium, in vita negotiorum, in ingenio doctrina-
rum orbem conspiciamus. Cuius immortale no-
men siue animis, siue marmoribus, vel codici-
bus inscriptum, ipsi hostes suspiciunt, æmuli
laudant, omnes venerantur. Sed quem adhuc
viuentem, vigentemque & grandi passu in res
magnas progredientem, intueri quidem licet at-
que mirari: ceterum eius laudes contexere, iam
nunc non est animus; nimis enim angustæ sunt,
vt tam angusto verborum gyro concludi pos-
sint. Omnia certè postera temporum spatia, am-
plissimis clarissimisque historiarum monumentis
post se relinquent, quantâ sapientiâ Gallicum or-
bem sub LVDOVICO IVSTO, PIO, VICTORE,
TRIUMPHATORE, GALLIARVM AVGVSTO, cui tam
fortunatis auspiciis multis abhinc annis aspirat,
inclytus ille Heros temperauerit, consiliis promo-
uerit, exornârit gestis, oraculis firmauerit, mira-
culis illustrârit. Nec regnum modò Christianis-
simum, sed orbis quoque vniuersus sublimia hæc

* Creatus à
Gregorio PP.
XV. in 4.
Cardinalium
creatione ce-
lebrata die 5.
Septembris,
anno salut.
1612.

eius præconia, æternùm celebrabit. Insuper Catholica Christi Ecclesia, quæ inter suos ineluctabiles cardines, illum iamiam fortunato delectu cooptavit, robur eius opemque in arduis quæisq; occasionibus opportunè adepta ac experta, sibimet affatim semperque gratulabitur, quod tanti columinis innixa firmitudine, aduersos quosque casus & impetus, tam fortiter quàm feliciter propulsârit; suamque contra impios inuasorum ambitus libertatem conseruârît, dignitatemque tanti opitulantis auxiliis suffulta, spretis hostium suæ fidei efferatis odiis, superatisque insultibus, sartam, rectam illibatamque hætenus retinuerit. Hic enim maximus omnium, quos usquam habuit, Cardinalis, utrisque pollens mentis manûsque viribus; & Regiæ potentia præsidis illam vndequaue defendit, & doctrinæ ac celestis sapientiæ (quæ ad miraculum usque promicat ac præcellit) subsidiis, dogmata orthodoxæ fidei sacrosancta, aduersus segregum exitialia deliria, magistrorumq; erroris paradoxa nefanda, tam strenuè propugnauit, quàm auspiciatò asseruit.

Enimuerò aliquot ab hinc effluxere anni, cû quatuor Nouatorû sectæ antesignani Ministri, auitâ religionem, id est, Apostolicam Patrum fidem, exitioso, propudiosoque scripto, conglobatim insectari aggressi, suam virulentam criminationem, Christianissimo Regi ausu stupendo inscripserunt. Tantam audaciam, tam portentosum facinus, quod in veræ religionis perniciem tende-

bat, impatienter tulit noster hic Alcides. Regis, Regni, & quod summum est religionis, curare tuerique salutem & incolumitatem, quam semper præcordiis altæ inſitam geſſit, mox vt ſui muneris eſſe partes cenſuit, continuo præſtitit. Concuſſit igitur in illos Catholicæ pietatis hoſtes, diuinos cæleſtis ſui animi motus, euoluit arcanas immenſi pectoris dotes, deſcendit in abditos grauidæ mentis reſceſſus; tamque ſublîmi animo, quàm acuto calamo, aculeatôque ſtylo illorum librum confutauit. Et breui quidem reſponſo: at mirum in modum accurato, erudito, nitenti, perurgenti. Eo nimirum tractandi genere conferto, quo controuerſas omnes compendio mirabili complexus, diremit, & non modo miniſtrorum ſcriptum vndequaque proſtigauit: ſed omnes ſimul hæreſis moles ac molitiones, ſus deque concuſſas, vno dextera præpotentis impetu confregit atque ſubvertit.

Ceterum in illo perilluſtri ac auſpicatiſſimo tractatu polymico, PRÆCELSVS IPSE CARDINALIS Apoſtoli Galliæ gloriam quâ tuemur tam patriæ, amore quàm iuſtitia debito, & veritatis cultu: magnifico aſſeruit præconio. Enimuero DIONYSIVM AREOPAGITAM, NOSTRVM, hoc eſt Galliæ APOSTOLVM diſertè pronunciauit, cap. 6. ſect. 3. * pag. 133. lin. 14. & 15. Hoc igitur ſupremo iudice egregiè in præſenti pugna, de aduerſariorum pertinacia triumphamus: quod enim negant, ille affirmat, & quod decus DIONYSIO no-

* Libri prænotati. Les principales points de la foy de l'Eglîſe Catholique, defendus contre l'eſcrit adreſſé au Roy par les quatre Miniſtres de Charanton, 1617. Ita enim legimus loco ſignato. Mais quel lieu pourroit-il y auoir de reuocquer en doute ceſte election puis que les anciennes Liturgies de S. Baſile, & de S. Chryſoſtome en font mention; que ſainct Denys Areopagite noſtre Apoſtre fait le meſme, &c.

stro ex patrum fide vindicamus ipse inuiolabili suo decreto, hoc est sacrosancto oraculo, eidem adiudicat. Est igitur quòd nobis tanto sub duce auspiceque certantibus, felicissimæ victoriæ trophæum demum fuisse collatum, non nihil gloriemur. Qui certè dum tantum Cardinalem Gallia vocat atque colit imperij sui singulare lumen ac columnen, Roma sacrae purpuræ miratur decus, Ecclesia præclarissimum suspicit fidus; Regnum Ducem suum prædicat atque Parentem: sanctus etiam Dionysius vindicem suum inuictissimum habet: nòsque sententiæ quâ ei perinsignem Arcopagitæ titulum & ius sacrum Gallici Apostolatus astringimus, hunc eundem potentissimum ac augustissimum consequimur protectorem.

§. 4.

Anno 1603.

LUDOVICVS SERVIN Regis in supremo Galliarum Senatu Parisiis Aduocatus, in Forensi actione habita 27. Februarij anno 1603. super Breuiarij Andegauensis innouatione p. 27. Arcopagiticæ vindicias Hilduini, iussu Ludouici Pij editas, cum tota Apostolatus Gallici sancti Dionysij historia, à patribus accepta & tradita, non modò collaudauit, sed censuit & monuit documenta illa maiorum manere debere apud Francos sacrosancta & inuiolabilia. Sic enim effatur. *Ne seroit-ce pas remettre en doute ce que*

que nous croyons de saint Denys qui étoit Apôtre des Gaules ? & nous qui célébrons sa fête par chacun an, ne serions nous point accusables, si nous ne tenions pour vray ce qu'a écrit de luy l'Empereur Louis le Debonnaire, en son epistre à l'Abbé Hildeuin, pour faire un recueil de toutes parts de la vie de ce glorieux Martyr, où il dit comme il s'ensuit. PROGENITORES NOSTRI, &c. Deinde nonnullis ex imperiali rescripto retextis subiungit, tramitem suum repetendo idem D. Seruinus. Voudrions nous douter du martyre souffert par ce grand témoin de nôtre Seigneur, veu ce qu'en a écrit Visbuis autre Martyr, qui l'a veu, qui l'a écrit, & a souffert pour la foy à son exemple ? Si nous endurens que ces Saints de nos Gaules soient ôtés de nôtre Kalendrier, quelque preuve que nous puissions auoir de Michaël Syngelus, de l'Eschole Grecque, ordonnée par ce saint Apôtre de la France; quoy qu'en disent les vieux liures, le priuilege de S. Landeric Euêque de Paris, octroyé à la priere du Roy Clouis, & les anciennes chartres; quoy qu'ait rapporté ce docte Hilduein des anciens écrits, velut ex pratto non Parisiaco, sed Paradisiaco ? quoy qu'en ait écrit Hincmarus Archeuesque de Reims, bref quoy que nous lisions dans nos histoires que nos Rois pour cry de bataille auroient accoustumé de dire : SAINT DENYS MONT-IOYE; quoy qu'au lieu que nos premiers Celtes aloient aux sepulchres des hommes vaillans, & y passoient les nuits pour consulter les Oracles, nous voyons que les predecesseurs de nôtre Roy ont ordonné leur sepulture pres des os de ce saint Martyr, pour

Hhhhh

attendre la resurrection près des os de son corps, & auprès de ceux de ses compagnons? à la fin on nous en fera perdre la memoire? Ita ille strenuus facundusque admodum vindex iustitiæ, pro auitæ pietatis tutela ac obseruantia, grauitèr atque doctè in ipso tribunali iustitiæ, nimirum in augustissimi Galliæ Senatus conspectu, differebat; quibus dictis & rationibus illos, qui contra Patrum traditionem sentiunt ac litigant de nostro Apostolo Dionysio, duplici piaculo obnoxios non obscure prodit; postulabat etenim eisdem temerata simul pietatis atque Maiestatis, ob violatam Apostoli Galliæ dignitatem, Regum temeratam auctoritatem & reuerentiam, Regni que Christianissimi impetitam religionem, atque propudioso ausu, impugnata post tot sæculorum continua testimonia, atque iudicia manifestissima; præcipuam, quæ ex titulis sacrosanctis nostri Arcopagitæ oritur, iisdemque innititur, gloriam & honorem.

§. 5.

Obiit anno
1611. ætatis
sue 67.

PAPIRIVS MASSONVS, Foresius, in Senatu Parisiensi & Regia Aduocatus, vir peracris iudicij, ac exquisitæ doctrinæ, Galliæ Apostolum Dionysium Apostolicis temporibus floruisse, in sua *fluminum Galliæ descriptione* sub Sequanæ titulo pag. 254. certò asseueravit ex vita eiusdem Dionysij Græcè scripta, & Venetiis pridem excusa, quam sese legisse insinuat. Vbi & inclyti illius

Martyris caput recisum manibus propriis ad locum vsque diuinitus delectum deportantis, triūphum celebrat magnificum, egregiis præconiis. Porro ibidem vitam sancti Eugenij Toletani protomystæ, sancti Dionysij Arcopagitæ discipuli in agro Parisiaco interempti, laudat, ac ex parte recitat. Ceterum idem lib. 1. *Annatum de rebus gestis Regum Francorum* ex instituto de vita & morte Dionysij nostri differit, quem ipsum Arcopagitam esse non tantum ex Lisbij * relatione, * Visbij. sed ex Methodij, Suidæ, Michaëlis Syngeli, Anastasiique, & Hincmari testimoniis subindicat. Variisque supputationibus commemoratis de propria temporis nota, quo Dionysius ipse Martyris nomen sibi sanguine suo peperit: concludit demum, Theologorum (quorum plerosque supra audiuius) sententiæ acquiescendum esse. *Horum enim in rebus sacris* (ita litteris maiusculis suum exarat sensum) *iudicio, stare oportere.* Subnectit continuo Dagobertum, **TEMPLVM SVVM DIONYSIO AREOPAGITÆ DICASSE.** Vt videas talem creditum Apostolum Galliæ diu ante Hilduini Arcopagitica conscripta: quæ doctissimus ipse censor Mafsonus adeo probat, vt etiam probanda à quibusque doctis, non dubitet asserere. *Qui libellus, inquit, propter variam eruditionem potest cuius docto placere.* Ita eruditissimus ille iurisperitus ac historicus Galliæ, pro vindice Dionysij Apostoli nostri Hilduino, pronunciabat.

Anno 1601.

NICOLAUS OVDAERT Bruxellensis Ecclesiae Metropolitanae Mechliniensis Canonici, & sacer iuridicus, in Ephemeride Ecclesiastica, seu Fastorum sacrorum compendio, quod Antuerpiae ex officina Plantiniana anno 1601. publicavit: mense Octobri die 9. quâ sancti Dionysij & sociorum eius celebris occurrit natalis, eiusdem dum canit tam graui, quàm breui epigrammate epinicium, Arcopagitam illum eundemque Galliarum Apostolum (quemadmodum semper hactenus in Ecclesia creditum est) palam enuntiauit. Ita enim de eo prædicat, in illo quod ipsi symmystis que eiusdem gloriosis, appendit carmine triumphali.

Naturæ patitur Deus, ipsa aut machina mundi

Soluitur, antiquum rursus adestque chaos,

Exclamat pleno Dionysius orbe Dianæ

In tenebris vidit Phæbi ut abire iubar.

Postea sed Paulus, dum inscriptas explicat aras

Ignotusque Deus, quis sit & unde, docet;

Miraculum explanat: Christumque annuntiat una

Tam bona depereat, nec sinit hora sibi.

Atque ita tantus erat, qui Pago Martis Athenis

Fit Christi, & Christo Gallica regna parit.

Fert suum ubi ipse caput, demptum cervice, sodales

Rusticus occisi, quando & Eleutherius.

§. 7.

Anno 1609.

IACOBVS GALTHERVS Societatis IESV Pref-
byter, primùm Professor Philosophiæ Turno-
ni, deinde Theologiæ & linguæ Hebraicæ Lug-
duni, auctórque percelebris *Tabulæ Chronographi-
cæ de statu Christianismi, à Christi natiuitate ad an-
num vsque eiusdem Domini 1608.* Sæculo primo in
columna sacrorum Scriptorum, vbi sanctum
Dionysium Areopagitam collocat, eundem pri-
mum Athenarum fuisse Antistitem, demum au-
tem Parisiorum nitidè annotat: sic enim eius vi-
tæ periodos contractè depingit, initiúmque cum
medio & fine gestorum eius connectens, breui-
bus at certis indiciis, omnem refert actorum
eius insigniorum seriem. * *Sanctus Dionysius Areo-
pagita primus Atheniensis, deinde Parisiensis Episco-
pus. Martyrolog. Rom. 9. Octob. Baronius ibidem, vbi
multos citat, & anno 95. num. 7. & anno 109. num. 38.
& seq. conuersus fuit Athenis à sancto Paulo, Act. 17.
anno 52. Cuius ad Christi fidem accessio nonnihil præ-
parata fuit per illam Ecclipsim mirabilem, quam He-
liopoli in Ægypto cum Apollopheane Philosopho conspe-
xerat, eodem temporis momento, quo IESVS CHRI-
STVS cruci affixus extrema pro nobis patiebatur. Dio-
nys. Epist. ad Polycarp. Baron. anno 34. num. 120. 121.
& annot. 52. num. 11. & 12. Transmissus fuit Lute-
tiam Parisiorum à sancto Clemente. Baronius anno
95. num. 7. & Martyrio affectus est cum sanctis Ru-*

* Ita ex pa-
trio idioma-
te Gallico,
Latinâ phra-
si ad verbum
expressimus.

stico & Eleutherio, nouissimis sub Traiani temporibus, vel auspicante Imperium Hadriano, &c. Hæc ille diligens Ecclesiasticæ historiæ inuestigator, atque accuratus rerum temporumque obseruator. Cui nequit Bosquetus ignorantix labem inure-re, nisi cum patienti propriæ existimationis detrimento. Is enim fuit Galtherus, qui laudem ab Henrico Magno publicam perennemque, ob exaratas sacras illas tabulas promeruerit, à quo Regios apices perennis commendationis tam spectabilis operæ; cum primum prodiit in lucem eius opus, maximo ipsimet Principi dictum, consequutus est. Porro non modò Regis tanti præconio, sed omnium quoque eruditorum applausu, hinc Galtherus sublimem percepit gloriam, qui illam eius chronographiam publicæ editam utilitati, & gratissimi aspectibus contuiti, & summis elogiis prosecuti sunt. Nec est quod Bosquetus hinc excipiat, Galtherum identitatem, quam indicat sancti Dionysij Arcopagitæ cum Parisiensi à Baronio didicisse: cuius nomen unaquaque notatione indigitat. Hoc enim nihil aliud dicere est, quàm Galtherum virum peritissimum sacre antiquitatis Baronio consensisse, eiusque complexum sententiam, quam animaduertebat sagaci iudicio, certam ac probatissimam esse.

§. 8.

De crypta Montis Martyrum.

ANNO partæ salutis 1611. die 13. Iulij, cùm in Anno 1611.
 A decliuo Montis Martyrum, vbi S. Diony-
 sius cum sociis gloriosam mortem passus est, ad
 Capellæ nimis angustæ aliquam faciendam accre-
 tionem, iussu venerabilis Abbatissæ Mariæ de
 Beauuillier, foderetur: refert Binetus in vita A-
 postolica sancti Dionysij Arcopagitæ Apostoli
 Galliarum cap. 10. inter excauandum apparuisse
 specum sub rupe, seu Cryptam veterrimam,
 priscorum Christianorum latibulum, vbi sacros
 ritus mysteriæque sua nascente adhuc religione
 pij secreto peragebant, athletasque in pugna fi-
 dei coronatos ritu Christiano funerabant: sicut
 Romæ in catacumbis Martyres, furentibus per-
 secutionum procellis, à fidelibus clam sepelie-
 bantur. Quo in antro ara quædam, seu altare de
 lapide admodum rudi, nec ferro nec alio instru-
 mento dolato vel polito, ad partem speluncæ
 dextram, quæ solem Orientem conspicit, reper-
 tum est, visæque in eo crucis figuræ sparsim in-
 sculptæ, necnon peruetusti in cryptæ lateribus
 signati characteres, tantæ caducitatis, vt vix ad
 legendum possent dignosci, præter hos paucu-
 los apices: MART. CLEMIN*. DIO. qui soli
 supererant conspicui: nec dubium hæ litteræ
 à Protochristianis in rupe ad monumentum exa-

* Clemenæ
 exesâ ex par-
 te litterâ E; E
 pro E. ferè
 deletâ, iam
 inspicienti-
 bus appare-
 bat.

ratæ, MARTYRES, CLEMENTEM, DIONYSIVMQVE ab illo huc directum, commemorabant. Vtinam verò reliqua legi scriptura hîc quondam efformata potuisset, quæ plura sanè magisque expressa Apostolicæ illius missionis beati Dionysij fortiorumque eius nobis præstitisset insignia, clarioraque gestorum eius vestigia profectò expressisset. Attamen signa ista quamvis exilia, Apostolicæ ætatis diuini nostri didascalici indicio sunt, monumentoque itidem aduersus segrege, & originis apud nos Euangelicæ religionis, atque antiquissimi ritus sacrificij Christiani, quod in illius montis visceribus, vbi Dionysius Apostolus Gallia primus more Christiano litauit: ipseque cum ministris suis, ex sacerdote victima Christi demum in eodem monte effectus immolatusque, fidem ipsius Redemptoris (cuius gloriam crucis signa circumquaque impressa probebant) fuso sacratissimo obsignauit cruore. Aceruus igitur hic est perspicuus, quem ante anno 1500. posuit aduersus eorum futuras nouitates sanctus Dionysius sui testimonij: quoque illos interpellat, vt ad fidem, quam prædicauit, religionemque, quam hîc moriendo consecrauit, tandem aliquando redeant, respiciantque *ad lapidem*, vnde excisi sunt patres sui; quin & aras cum religione natas conspiciant, crucisque salutaris signi figuras, à primis Christi cultoribus exaratas honoratasque spectent, atque easdem, si horum filij censerî velint, pio, vt illi præluxerunt

erunt exemplo, venerentur. At verò de hac veterrima crypta eiúsque gradibus, situ, forma, atque repertis ibi Christianæ antiquitatis insigniis, beatique Dionýsij ac Symmystarum eius obseruandis vestigiis extat, iuridica relatio à Brulio suis in antiquitatibus vrbicis, ex autographo transcripta *lib. 4. pag. 1160. & seq.* Subindéque à Marrierio collectore historiæ Monasterij regalis sancti Martini de Campis, superiore anno edita *lib. ibidem 4. pag. 320. ad 325.* ex quo venerando monimento etiam aduersus negatores titulorum nostri Apostoli arma corripimus. Cùm enim Clementem cum Dionysio sub eadem antiquissima inscriptione consignatum legimus, coniunctionis vtriusque coætanei admonemur, argumentúmque hinc assumimus manifestum, Apostolicæ nostri Euangelizatoris missionis & ætatis ac dignitatis. Cedant igitur, si non humanis suffragiis, quibus id suprà quàm opus sit testatum præstitimus: saltem apertis huius veritatis, quam tuemur, documentis, quæ saxa specúsque, haud sonoris quidem vocibus, at ita perspicuis indiciis contestantur. Etenim híc locum, illud Euangelicum, iure suum habet, *quòd si tacere voluerimus, lapides ipsi clamabunt: non sono quidem vocis, sed euidentiâ facti.* Luc. 19. 40.

ANNO 1624.

STEPHANVS BINET Societatis IESV Theologus insignis, eiusdémque nunc Prouincialis meritissimus in Prouincia Franciæ, vitam Apostolicam sancti Dionysij Arcopagitæ descripsit elegantissimè, eo quo vt alter sui æui Hilarius, Gallico attollitur cothurno: hancque præpotenti Principi GASTONI vnico Christianissimi Regis LVDOVICI XIII. fratri, Aurelianorum Duci, tam grato, quàm debito munere dedicauit, Parisiis editam apud Sebastianum Chapelet, anno salut. 1624. in cuius ferè vestibulo supradicti Hieromartyris effigiem ex priscis iconibus expressam, cum hac inscriptione præfixit. *Sanctus Dionysius, Pauli discipulus, Apostolus Galliarum, Regum patronus.* Cuius diuinè gesta, tam accuratè quàm nitidè, subinde delineauit: sed martyrium Lutetiæ peractum præsertim graphice adeo descripsit, vt quod de primitiuo eius exceptore dixerat pridem Hilduinus, hoc de auctore non immerito vsurpari possit. Stylum scilicet eius ita compositum esse ad commouendum pium lectoris affectum, vt ab inspectore ipso tanti athlete Martyrii, consignatam litteris fuisse eius seriem, cuique paginarum eius spectatori iure meritò videatur. Ad calcem autem huius narrationis sic litigantium circa notam temporis, quò diuinus noster Heros cum inclytis symmystis ferro obtruncatus

victor occubuit, animos blandè demulcet, calculosque dissidentes placido monitu suo componit. Mei, inquit, propositi non est hîc discutere, num annos Apostolus noster 91. vel 100. aut 110. seu potiores, vel pauciores elegerit: nec itidem expendere num sub Hadriano vel Traiano, aut etiam Domitiano gloriosum consummârit agonem. Reuocare autem in dubium, an mortem opetierit Parisiis, me neutiquam concederet. Tametsi enim vniversus orbis hoc in dubio versaretur, nos tamen qui Franci sumus nullatenus ferre deberemus, vt quispiam vel leuissimâ hac de re hesitationis semina, nostram in cogitationem iniiceret. Ego equidem quæ scribo, deuotis dico Lectoribus non curiosis criticis, doctisque illis indagatoribus, qui perpetuam impendendo operam supputandis imperiorum momentis, regnorumque successibus ac variis rerum euentibus, tantâ solertiâ, tantoque ardore, nescio quam curiositatem venantur, vt in apertum discrimen veritatem ipsam coniiciant, deuotionem verò disputando etiam extinguant. Ceterum sibi met plerumque ex iis iurgiis, nil nisi populorum odia comparent ac lucrentur. At verò scire conducibilius reputo, pro quo Imperatore, sancti nostri certando interfecti sunt, nimirum pro Rege gloria IESV CHRISTO: quàm sub quo infelici Casare, illos carnifices trucidauere. Securus etenim sum de ipsa rei summa, videlicet quod qualicumque tempore, locoque, ac quouis modo sanctus Dionysius mortem perpeffus fuerit, ipse reuera fuit, est, eritque semper Apostolus noster, Franciæque felicissimus tutelaris, qui vota nostra precésque Deo, suo potenti interuentu præ-

sentabit, nobisque perpetim diuinæ bonitatis solatia procurabit, nec per eum stabit vnquam, quin eximiis gratia largitionibus perfruamur. Ita ille differit Scriptor percelebris, sed longè nitidiori eloquio, facundiâ vtpote Gallica inimitabili, & stylo prorsus lacteo, inauratoque calamo, quo insignia illa verba exarauit. Ex cuius vena peruberi ac longè suauissima, Litaniæ illæ piissimæ atque doctissimæ Latino instructæ ornatu emanarunt, ad oram vitæ ipsius beati Dionysij Arcopagitæ subtextæ: in quibus post supremæ Triadis adorationem, & beatissimæ Virginis Deiparæ, ac beatorum spirituum inuocationem; sanctum Dionysium iis, inter potiora encomia, honorificis titulis compellat, atque deprecatur. *Sancte Dionysi, Magne fidei nostræ Apostole, illustrissime Christi Martyr. Dilectissime Pauli Apostoli discipule. Collaborator Sanctorum Apostolorum. sanctissimæ Trinitatis Theologe. Æmulator Angelorum. Apex Theologorum. Galliarum Magister. Pugil Christi inuictissime. Athenarum Episcopo. Beatissime patrone Parisiensium. Hierarcha Deifce. Doctor egregie, Deo plene. Aquila Paradisi. Martyr Galliarum. Crucifixe cum crucifixo. Flagellis cæse vt Apostoli. Decollate cum Paulo. Galliarum excubator. Arx Ecclesiæ Gallicanæ.* Sed istæ laudes, quamuis summæ, meritis, vt sunt inclyti nostri Apostoli prorsus impares, sic longè minores piis laudatoris affectibus, qui B. Arcopagitam non modò Galliæ œcumenicum legislatorem suspicit, sed & specialem Societa-

tis IESV, sub beatis illius auspiciis fundatæ, opitulatorum veneratur. Quamobrem in obsecrationibus ad Deum sub eius patrocinio fufis, idem facrarum Litaniarum pius concinnator sub finem, fauftam illam initiationem commemorat, ita enim orat. *Vt Societatem IESV natam in loco horum Martyrum* (Dionysij fcilicet & fociorum) *passionis, conseruare per eorum sacratissimas preces digneris, &c.* Ceterum eiusdem memorabilis primordij, hoc perstat, cerniturque in sacello sacratissimo Montis Martyrum, præclarum ac indelebile mnemofynon.

D. O. M.

Siste spectator, atque in hoc Martyrum sepulchro, probati ordinis cunas lege. Societatis IESV qua sanctum Ignatium Loyol. Patrem agnoscit, Luteriam Matrem, anno salut. 1534. Augusti 15. hic nata est. Cum Ignatius ipse & socij, uoris sub sacram synaxin religiosè conceptis, se Deo in perpetuum consecrauit, AD MAIOREM DEI GLORIAM.

Hanc autem Societatis IESV consecrationem præfatus P. Binet piè sapienterque apud se versans, tam insigni actioni, locum adeo celebrem sanctumque, non sine diuino nutu delectum fuisse, meritò arbitratur. *Hic* (inquit, Gallico quidem, at certè non vulgari idiomate) *sancto Ignatio & sociis eius nouem, fortunato*

concessum est, suam societatem auspicari: nimirum ut illic primum Deo vota offerrent, ubi sanctus Dionysius, sacrum caput decisum, gratum fidei munus, Deo pridem obtulerat. Hic primum hauserunt Patres isti, religionis spiritum, anno 1534. Hic primum ipsimet perennemque extrema quæque pro Christo patiendi conceperunt ardorem. Primam hic emiserunt solennem professionem ad pedes sanctissimæ Virginis Dei genitricis, inter sancti Dionysij manus. Hic ipsius sancti Martyris gentilibus, cunctisque Orientis populis, ea salutis subsidia referre sponderunt, quibus magnus ille Heros, Gallia vniuersoque Occidenti, opem dudum salutiferam tulerat; & quemadmodum fidei solem ille ab Oriente in Occidentem deduxerat, ipsi vicissim solem ab Occidente (ubi iamdudum prælucebat vera fides) in Orientem reportarent; cumque suo certo mortalis huius vite discrimine, auroram gratiæ & Euangelij pulchrum lumen iis terris refunderent, à quibus ante nonnulla sæcula, procul recessit. Isthic denique illi primi nostræ Societatis patres sese posterisque sodales, CHRISTI IESU perenni obsequio suauique iugo manciparunt, faustaque hinc inierunt sacræ contessionis fœdera, & prima posuerunt sub nomine IESU, ipsius Societatis cunabula. Quam tamen repentino volatu diuina providentia non permisit auras Orientis inuadere: sed ortus sui suscepto progressu, remotas dehinc illas regiones sudore ac sanguine profuso, inundare gratiæ salutisque vitalibus profluviiis: quin alterum orbem insuper peragrando, Indos, Japonios, imperuiasque terras & auditu necdum cognitas gentes, Dei seruatoris felicissima agnitione imbueret.

*Mons sanè Martyrum saluberrima hæc fluenta longè
latèque effudit, hos flores speciosos, vberèque fructus
Regia Parisiorum Lutetia suo è solo produxit. Hæc
illa sanè propago fuit Dionysij Galliarum Apo-
stoli, illic proprio cruore purpurati, sobolèsq̃ue
generosa ac nobilis. Cui idcirco glorioso cælitè
Societatis IESV patres, vt proprio parenti, or-
tum suum, & quidquid inde habent incrementi
debent. Haud mirum igitur si certatim hæc-
nus contenderunt illi palmas offerre virentes at-
que coronamenta, semper florida plectere; Areo-
pagiticàmque infulam ipsimet astruere, quam
sanctus illorum Patriarcha Ignatius vna cum
eiusdem Hieromartyris veri Galliæ Apostoli, &
diuini orbis Doctoris, Parisiensi victorali laurea
prima sub eius auspiciis emittendo vota, venera-
tus est; quàmque scriptis egregiis præstantissimi
quique, eiusdèmq̃ue Societatis procures, strenuè
eidem inclyto Christi athletæ, Athenarum Pari-
siorumque protomytæ sacratissimo, iure optimo
vendicârunt, vnâque diuina etiam eiusdem scri-
pta propugnârunt vt germanissima. Qua de re
videndæ sunt Apologiæ disertissimæ ac eruditif-
simæ Petri Lanselij, Leonardi Lessij, Martini Del-
rio, Petri Cotonij, & aliorum. At de ipso Areo-
pagitæ titulo, præfati Lanselij potissimum est
apologia consulenda, cum tractatu Petri Halloix
de eiusdem sancti Dionysij Arcopagitæ vita &
operibus quæstione I. * quam insigni hac coro-
nide absoluit. Sanè melius esset sacras Dionysij disci-*

* Inscripta
An idem sis
Dionysius A-
reopagita Pau-
li discipulus,
qui & Episco-
pus Parisiensis
Francorū A-
postolus. Hanc
autem & ac-
curatè expē-
dit, & conclu-
dit affirmati-
uè.

plinas in honore suscipere, atque in eis ipsis dies noctesque proficere: quàm inquirendis contra hanc tam longo receptam intervallo sententiam, inutilibus argumentis frustra tempus insumere. Et quæso (suos fortè aliquos orando monet) ne locus detur illi querelæ; FILII MATRIS MEÆ, PVGNAVERVNT CONTRA ME.

Cant. i. 6.

§. 10.

Anno 1616.

CLAVDIVS ROBERTVS Presbyter Lingonensis, vir integritate morum, doctrinæ vbertate, pietate singulari, rarâque vtriusque historiæ peritia, ac omnium panoplia scientiarum nostra ætate perornatus: libri *Galliæ Christianæ*, operis sanè ingenti eruditione conspersi, dignus immortalitate exarator, in Præfulum Parisiensium Catalogo, assertorem sese auitæ quam tutamus traditionis palam exhibuit. Hac enim sacra in serie, ducem antesignanumque collocavit urbicorum Antistitum sanctum DIONYSIVM AREOPAGITAM, cuiusmodi sub breui, at accurata prænotatione i. *Sanctus Dionysius Areopagita ex Atheniensi Episcopo missus in Galliam à sancto Clemente Papa anno Christi 98. vbi felicissimè erigens ac dirigens Ecclesiam, Martyrio afficitur, anno ætatis circiter 110. salutis verò humanæ circiter 120. Imperio Traiani finiente, & Adriani incipiente, die 9. Octobris. Quæ eadem fermè est quam infrà prodidimus temporum supputatio. At verò de re ipsa doctissimus hic Chronohistoricus ita certus erat, vt post indicatos,*

indicatos, plerosque sibi adstipulantes illustrissimos testes *, in nescio quos nuperos antiquæ sententiæ aduersatores ita excandescat atque inuehatur. *Nec (inquit) illos moror, insanabili quodam estu morbi affectos Ecclesiæ communi sensui altiori voce reclamanti negantes, quod vni Tacito, mendaciorum loquacissimo facile concederent.* Ita ille vir doctus ac grauis, qui rem totam attentè considerauerat atque perpenderat, sagacissimo iudicio, de aduersæ partis propugnatorum pertinacia, iure merito pronunciauit: intemeratus vtique iudex, de quo aptè verèque Guinetus cecinit.

Cyclopus nec tela timet, nam sacra tuetur

Phæbigenam aeterno laurus honore virum.

PLVRES admodum potuissem hinc suffragatores nobiscogerere, qui post Patres, ista fermè nostrâ ætate, hanc syngraphis sententiam obsignârunt, v.g. Franciscum Belleforestium tom. 1. suæ Cosmographiæ. Philippum Ferrarium Alexandrinum, ordinis Seruitarum B.V. Mariæ Generalem, in sua Topographia in Martyrologium Romanum, voce *Lutetia*, & *Parisijs*: vbi ex priscis tabulis signat Parisiensem Dionysium, ipsum Areopagitam. Andream Quercetanium, aliàs *du Chesne*, Geographum Regium, Historiæ Gallicæ egregium collectorem, auctoremque pereruditum ac celebrem, multorum insignium operum. Hic enim in lib. vulgari idiomate conscripto, editoque Parisiis anno 1624. sub titulo *Antiquitatum Urbium, arcium, & locorum insignium Franciæ* cap. 5. pag.

* In quibus potiori loco habendus est, perillustis D. Hieronymus Bignonius, Regis in supremo Galliarum Senatu primarius Aduocatus, quem Robertus citat eisdem sententiæ adhaerentem, in lib. Gallicè scripto, de *Excellentia Regum Franciæ*.

34. notanter scribit sanctum Dionysium, quem Apostolum Gallia colit, natione fuisse Græcum, & ideo fundatam ab illo Parisiis primam Ecclesiam, sub invocatione sancti Stephani, fuisse Græcorum cognominatam. *Il bastit & consacra vn sanctuaire (dit-il) en l'honneur de DIEU & du premier Martyr saint Estienne. Sanctuaire sur-nommé des Grecs, en memoire de ce que cét Eues-que auoit pris naissance en Grece.* * Adscribere etiam huic veritatis testium catalogo potuissem optimo iure Antonium Posseuinum in Apparatu tomo primo pag. 401. & 402. Arnoldum Wionium lib. 2. Ligni vitæ. Iacobum Brullium lib. 1. Antiquit. Parisiens. pag. 6. & 62. Odonem Gessum Societatis IESV Theologum in historia Domine nostræ Aniciensis cap. 2. & in vita Martyriôque, &c. S. Saturnini Apostoli Tolosatium cap. 3. Dominicum à IESV Carmelitam discalceatum, in parænetica historia trium Apostolorum superioris Aruerniæ c. 1. vbi primam Apostolorum Galliæ missionem vindicat, eosque qui ætatem Apostolicam sancti Dionysii aliorumque Franciæ protomystarum impugnant, accuratè refellit. Alios autem prætermittimus plerosque breuitatis causa præstantes, hac nostrâ ætate auitæ traditionis à nobis assertæ, defensores. Quorum antesignamus iure assignandus erat Iacobus Dubletius Dionysianus asceta, atque senior Chartularius. *Is etenim vir, si quis alius (vt de eo candidè scribit Petrus Halloix Societatis*

* Idem in sua
summorum
Pœtif. histor.
sub Stephano
III. suuant
(dit-il) le com-
mandement
de son frere &
predecesseur,
Paul I. donna
le nom de Mo-
nastere des
SS. Mart, vs en
L'ESCHOLE
DES GRECS,
en memoire &
reuerance du
precieux DE-
NYS, & de ses
compagnons
Martyrs, les-
quels on CROI-
OIT DES
LORS ESTRE
VENUS DE
GRECE EN
FRANCE, &
auoir conuer-
ty les Parisiens
à la Foy.

IESV Presbyter eximius, & ipse gloriæ sancti nostri Arcopagitæ propugnator) *omnium quæ res S. Dionysij res contingunt, diligentissimus fuit investigator.* Sed quoniam passim citatur, propter illa quæ ex scriniis Dionysiani cœnobij protulit à se descripta vetera monimenta, ideò superfluum existimaui-
 mus, specialis titulo testimonij illum recensere. Nonnullos autem alios tam veteres, quàm neo-
 reticos haud minoris famæ strenuos assertores huius sententiæ, in Commentariis nostris ad Mar-
 tyrologium Gallicanum die 9. Octobris, auxiliâte Christo per seriem cõnumerabimus, hîc q. iam re-
 censuissimus, sed *tẽpus enarrãtem præterisset*, libérq. noster hic excreuisset in immensum. Satiùs igitur duximus, hos intra cancellos nos cõstringere, cùm satis supérque esse possint illa testimonia, quæ per ordinem temporum protulimus. Etenim hac in se-
 rie ab antiquis primisque sæculis ad nostram vs-
 que ætatem deducta, habet pius solérisque huius disquisitionis inspector, quo deprehendat num illa, quam propugnamus, sententia de Diony-
 sij Parisiensis cum Arcopagita identitate, noua sit, vel quorundam duntaxat priuata, aut certè perantiqua & Christianorum populorum com-
 munis. Et nuperam quidem nemo verè dixerit, quam constat ab initio diffusæ per orbem reli-
 gionis, ad hæc nostra vsque tempora perenni traduce defluentem: vt palam sit Bosquetum vel sponte falli, vel fallere, qui istam traditionem, recentem nominare non erubuit, atque affirmare

ausus est, ab octingentis duntaxat, annis exortam
part. 1. p. 48. & par. 2. p. 90. Qua sanè eadem fronte,
 non veritus est scribere, anterioribus sæculis Ec-
 clesiam Gallicanam contrarium sensisse, & vix
 tandem, nec omnino, in illam de Arcopagita sen-
 tentiam illapsam *lib. 1. pag. 48.* Cùm ex inductio-
 ne suprà exposita, luce meridiana clariùs de-
 monstratum sit, Ecclesiam Gallicanam vniuer-
 sam, hanc traditionem cum Euangelio imbibisse,
 constantérque abhinc retinuisse, & propugnâs-
 se eodem spiritu ac ardore, quo illam hodièque
 astringit ac tuetur. Quod verò illam sententiam,
 sequenti pagina asseuerat, adhuc labente sæculo
 9. fuisse adeo à communi persuasione remotam,
 vt duntaxat censeretur, *novorum quorundam homi-
 num, neque doctrinæ auctoritate, neque nominis fama
 celebrium:* Sanctis Doctoribus, summis Pontifi-
 cibus, Christianissimis Regibus, Cæsaribus Au-
 gustis, sacrisque Antistitibus, Theologis, histori-
 cisque Ecclesiasticis præstantissimis, qui diu an-
 te illam, quam signat epocham, eandem tradi-
 tionem vnanimiter professi sunt sacris diploma-
 tibus, authenticis rescriptis, clarissimisque docu-
 mentis; prorsus iniuriosum est, atque etiam pro-
 pudiosum ipso dictu. Quo enim modo senten-
 tia illa *novorum hominum & paucorum quidem, nomi-
 nis fama minimè celebrium,* priuata dici potest, quæ
 summa hominum capita, præcipuâq. mundi lumi-
 na, hoc est summos Ecclesiæ pastores, Cardina-
 les, Antistites; Reges, Principes, Scriptores qua que

ætate magis conspicuos auctores ac assertores habet? quomodo paucorum hominum fingitur opinatio, quæ omni ex natione testium iudiciumque suffragiis, sententiisque obfirmatur; nempe adstipulantium nobis illustrissimorum ex qualibet ferè orbis regione hominum, quorum dicta superius singulis sæculis inducta sunt? hæc enim illorum est non vniuersalis, sed realis nomenclatura, quam hîc subiicere operæpretium censuimus, ut vno conspectu appareat cuique spectatori, qui, quales quantique illi sint, quos Patronos nostræ sententiæ isto in Apologetico laudauimus ac consignauimus.

CATALOGVS TESTIVM

ASSERTÆ A NOBIS VERITATIS,

de Dionysij Atheniensis cum Parisiensi
indiuiduali vnitate.

I.

SVMMI PONTIFICES.

1. <i>Anctus Clemens,</i>	3. <i>S. Innocentius I.</i> p. 470.
pag. 402. 403.	474. 475. 552. 553
404. 406. 450.	4. <i>Gelasius I.</i> ibid.
488. 489	5. <i>S. Gregorius Magnus,</i> ibid.
2. <i>S. Anacleus,</i> p. 445. 501	& rursus à p. 476. ad 478
	Kkkkk iij

6. *Zacharias*, p. 684
7. *Stephanus III.* à p. 479. ad 484. & p. 725
8. *Paulus I.* à p. 484. ad 493. & 627
9. *Hadrianus I.* p. 494
10. *Leo III.* p. 495. 641. 642
11. *Nicolaus Magnus*, p. 684
12. *S. Leo IX.* à p. 683. ad 686
13. *Callistus II.* p. 446
14. *Eugenius III.* à p. 710. ad 712
15. *Innocentius III.* p. 718. & 719
16. *Gregorius XIII.* p. 456

II.

CONCILIA.

1. *C* *Lypiacense* p. 616. & 617
2. *Suessionense*, *Papale & Imperiale*, p. 641. 642. 675. & 676
3. *Pistense*, *dictum uniuersale & Regium*, p. 671. 672. & 673
4. *Leodienfe*, p. 536. & 677
5. *Florentinum Oecumenicum Græcorum & Latinorum*, p. 359. & 360. & à p. 649. ad 653
6. *Agobertus I.* à p. 596. ad 615
7. *Clodoueus II.* à p. 615. ad 619
8. *Pipinus*, à p. 619. ad 630
9. *S. Carolus Magnus Rex & Imperator*, à p. 630. ad 644
10. *Ludouicus Pius Rex & Imperator* à p. 350. ad 354. & 357. Itémque à p. 360. ad 370. & à p. 644. ad 648
11. *Carolus Caluus Rex & Imperator*, à p. 661. ad 671
12. *S. Robertus Rex*, à p. 686. ad 689. & p. 705
13. *Henricus I.* p. 725. & 726
14. *S. Henricus II. Imperator*, ibidem.
15. *Ludouicus Crassus*, à pag. 696. ad 700
16. *S. LUDOVICVS*, p. 730. & à p. 735. ad 738
17. *Ioannes*, p. 742. & 743
18. *Ludouicus XI.* p. 749. & 750
19. *Carolus VIII.* p. 750
20. *Ludouicus XII.* pag. 751. 752
21. *Henricus Magnus*, à pag. 780. ad 783

III.

Reges Christianissimi, & Imperatores Augusti.

IV.

Reges Hispaniæ.

1. **A**lphonſus . . . p. 534
2. **A**lſippus II. p. 535.
& 536

V.

Reges Angliæ.

1. **O**ſa, Rex Merciorum,
p. 731
2. **A**delvulfus, Rex Anglo-
rum, ibidem.
3. **E**dgarus itidem, ibid.
4. **S.** **E**dwardus Rex Confes-
ſor, ibidem.
5. **V**ilhelmus, Angliæ Rex &
Comes Normania, ibid.
6. **R**ichardus I. Rex Angliæ,
cor Leonis dictus, p. 731. &
732

VI.

Eminentissimi S. R. E.
Cardinales.

1. **A**ſtaſius Bibliotheca-
rius, p. 499. & 500.
& à p. 653. ad 655
2. **C**æſar Baronius, p. 458. &
459 iterumque p.
3. **R**obertus Bellarminus, pag.

336. & p. . . .

4. **A**rmandus, Dux de Riche-
lieu Par Francia, &c. à p.
789. ad 792

VIII.

Patriarchæ.

1. **S**anctus Methodius, ſe-
cundæ ſedis Patriar-
cha & Martyr, p. 434. & 435
2. **T**haraſius eiufdem Cathe-
dra hierarcha, in ſol. ob-
iect. 1.
3. **Z**acharias Conſtantinopoli-
tanus itidem Patriarcha, p.
608. 767. & 768

IX.

Archiepiſcopi & Primates.

1. **S**anctus Eugenius Tole-
tanus, Martyr, p. 402.
& 530. & ſeqq. & p. 575
2. **R**abanus Moguntinus, pag.
466. & 467
3. **H**incmarus Remëſis, p. 346.
& 383. & à p. 442. ad 447.
item à 657. ad 661
4. **F**rango Rotomagenſis, pag.
678
5. **S.** **T**homas Cantuarienſis
Martyr, à p. 732. ad 734
6. **S.** **A**ntoninus Florentinus,
p. 746. & 747

7. *Gilbertus Genebrardus, Aquarum Sextiarum, seu Aquensis, pag. 779. & 780*

X.

Episcopi.

1. **S**anctus Sanctinus Meldensis, p. 443. & 447
2. S. Antoninus *itidem* Meldensis, *ibidem*.
3. S. Ceraunius, aliàs Ceramnius, *Parisiensis*, à p. 585. ad 591
4. B. Venantius Fortunatus *Pictaviensis*, à p. 591. ad p. 596
5. S. Landericus *Parisiensis*, p. 616. & *seqq.* & p. 784
6. Incharadus *itidem* *Parisiensis*, p. 474
7. Aeneas *etiam* *Parisiensis*, p. 673
8. Primus *Cabilonensis*, pag. 747
9. B. Fulbertus *Carnotensis*, p. 689. & 692
10. Galtherus *Cameracensis*, p. 641
11. Bartholomæus *Landunensis*, à p. 700. ad 703
12. Galtherus & ipse *Landunensis*, p. 713
Petrus Exquilinus, à p. 762. ad 764

14. Aloysius Lippomanus *Veronensis*, à p. 770. ad 772
15. Robertus Cenalis *Abrincensis*, p. 638. in marg.
16. Arnoldus Pontaeus *Vasatensis*, p. 393. in marg.

Et ij quidem Antistites singuli suum testimonium ferunt. Alij longè plurimi, quos nominatim in hac tabula non recensemus, in Conciliis sunt signati, in quibus eandem de B. Dionysio sententiam communibus suffragiis, protulerunt.

XI.

Theologi.

1. **V**enerabilis Beda, à p. 458. ad 469
2. S. Ratbertus *Pechasius*, *Corbeia Gallice Abbas*, à pag. 390. ad 392
3. S. Maielus *Abbas Cluniacensis*, à p. 681. ad 683
4. S. Odilo *Cluniacensis*, quoque *Cænobiarcha*, p. 692. & 693
5. Berno *Abbas Augiensis*, p. 478. & 680
6. Algerus *Scholasticus Corbeiensis*, p. 745
7. Hugo à S. Victore, *Saxo*, pag. 707.

pag. 707. & 708

8. *Sanctus Bernardus*, p. 712.
& 713

9. *Petrus Abailardus*, à pag.
459. ad 462. & pag. 706

10. *Honorius Augustodunen-*
sis, p. 741

11. *Nicolaus de Lyra ex Iu-*
deo Christianus, p. 741

12. *Ioannes Gerson Cancell-*
arius Parisiensis, à p. 743.
ad 745

13. *Dionysius Carthusianus*, p.
747

14. *Radulphus Decanus Tun-*
grensis, p. 471

15. *Iudocus Cliftonensis Doct-*
or Paris. à p. 756. ad 759

16. *Iacobus Faber Stapulen-*
sis D. Paris. à p. 765. ad
767

17. *Antonius Demochares D.*
Paris. p. 772. 773

18. *Claudius Espenceus D. Pa-*
ris. p. 774

19. *Ioannes Molanus D. Lo-*
uanensis. pag. 776.
& 777

20. *Arnoldus Mermannius*
Alostanus, pag. 775

Græci.

1. **A**ristides Atheniensis,
p. 428. & 431. at
præcipue 445

2. *Aristarchus Græcorū Chro-*
nographus, à p. 418. ad
425

3. *Eusebius Casariensis Epi-*
scopus Metropolicus & Ec-
clesia historicus, à p. 425.
ad 452

4. *B. Michaël Syngelus Pres-*
byter Hierosolymit. à pag.
432. ad 434

5. *S. Methodius*, à p. 434. ad
437

6. *B. Simeon Metaphrastes*, p.
359. 360. & à p. 649. ad
653

7. *Suidas*, à p. 655. ad 657

8. *Nicephorus Callistus*, pag.
739. 740

Sed Græcos omnino no-
stros esse, ipsi aduersarij
fatentur.

Latini.

1. **V**isbini, spectator a-
gonis sancti Dio-
nysij Arcopagitæ, & a-
ctorum eiusdem passi-
uorum exceptor, p. 386.

Lllll

XII.

Historici & Chronologi
Ecclesiastici.

- & 778. idem in pleno Senatu laudatus, & probatus à Domino Seruino, p. 793
2. *Genesius* Presbyter Parisiensis sanctæ Genouefæ coætaneus, ac eiusdem vitæ inspector & scriptor, à p. 580. ad 585
 3. *Auctores*, qui etiam testes oculati actuum extremorum, Sæctorum Martyrû, videlicet, *Luciani*, p. 516. 517. & 519. *Ionij*, p. 519. & seqq. *Vrsini*, p. 855. *Carauni*, à p. 523. ad 525. *Nicasij*, à p. 525. ad 530. *Eugenij*, pag. 530. & seqq. *Eutropij*, à p. 544. ad 552. Aliique innumeri auctorum Sæctorum supremorum cõscriptores primitiui, qui sparsim in textu commemorantur. Præter Martyrologia Ecclesiarum, diptycha sacra, & antiqua alia MSS. quæ passim etiam proferuntur & annotantur. Insuper testimonia ipsius sancti Dionysij & protofideliû Lutetianorum, haud vocalia quidem; sed perspicua, qualia duo insignia sunt Parisiis: nempe Ecclesia sancti Stephani Gra-
 - corum, de qua agitur, à p. 561. ad 570. & perue-tusta crypta Montis Martyrum, pag. 799. 800. & 801
 4. *Herigerus Abbas Laubien-sis*, p. 678. ac 679. itém-que 680. & 681
 5. *Sigebertus Gemblacensis*, p. 365. & 367. 669. & 696
 6. *Ordericus Vitalis Anglus*, à p. 708. ad 710
 7. *Rigordus Gothus*, à p. 724. ad 726
 8. *Conradus Abbas Urspergen-sis, Germanus*, à p. 721. ad 724
 9. *Sugerius Abbas*, à p. 702. ad 706
 10. *Mattheus Vestmonaste-riensis Anglus*, p. 528
 11. *Petrus Comestor Trecensis Presbyter*, à p. 713. ad 715
 12. *Robertus Monachus san-cti Mariani, auctor Chro-nici Antistiodorensis*, pag. 717. & 718
 13. *Anonymus, scriptor coæta-neus gestorum Dagoberti Regis*, à p. 601. ad 606
 14. *Anonymus auctor distichi relati*, p. 683
 15. *Anonymus alijs*, pag. 718. & 719
 16. *Helinandus Asceta*, pag. 726
 17. *Mattheus Paris Anglus*,

à p. 729. ad 731. & 735

18. *Guillelmus de Nangis*,

p. 739

19. *Iuo Monachus*, p. 741.

& 742

21. *Ioannes Trithemius Ab-*
bas Spanhemensis, à p. 759.

ad 762

22. *Hartmannus Schedel*, p.

753. & 754

23. *Guillelmus Eisingrenius*

Germanus, p. 536

24. *Stephanus Lusignanus Cy-*

prius, pag. . . .

25. *Petrus Galestinus S. R. E.*

Protonot. Mediol. p. 456.

457. & 536

26. *Iacobus Galtherus Societa-*

tis IESV Theologus, pag.

797. & 798

27. *Antonius Posseninus Mā-*

tuanus eiusdem Societatis

Theologus, p. 376. & 377

28. *Stephanus Binet Societa-*

tis eiusdem, Prouincialis in

Franciæ prouincia, pag.

802. & seqq.

29. *Petrus Halloix eiusdem*

Societatis, ibid.

30. *Claudius Robertus Pres-*

byter Lingonensis, auctor

Galliæ Christiana, pag.

808. & 809

XIII.

Iurisperiti ciuiles.

1. *Guillelmus Budeus sup-*
plicum Libellorum in

Regia Magister, p. 769

2. *Ludouicus Seruin in supre-*

ma Francorum Curia Regis

æcumenicus Aduocatus,

p. 556. & 557. ac 792. &

793

3. *Gabriel Lurbæus Iuriscon-*

sultus, auctor Chronici Bur-

degalensis, p. 782. & 783

4. *Papirius Massonus Aduo-*

catus in Senatu Parisiensi

& Regia celebris, auctorque

insignis Annalium Regum

Francorum, p. 794. & 795

Poëtæ sacri.

1. *Fortunatus*, à p. 591. ad
596

2. *Hilduinus Abbas*, à p. 660.

ad 662

3. *Adam à S. Victore*, p. 715.

& 716. necnon 757

4. *Baptista Mantuanus*, pag.

343. 344. rursusque pag.

755. & 756

5. *Nicolaus Oudaërtius Bru-*

xellensis, p. 796

6. *Ioannes Morellus*, in fine

præsentis Apologiæ.

* à Simeone
Metaphra-
ste antiquis
ex monimē-
tis collecta,
totòque O-
riente ac Oc-
cidente cele-
bri.

Qua in recensione cernere est XVI. summos Pōtifices. Totidem Christianissimos Reges. Quatuor Imperatores Augustos. Duos Hispaniæ Reges. Sex Reges Angliæ. Quatuor Eminentissimos S. R. E. Cardinales. Tres secundæ sedis Patriarchas. Archiepiscopos & Primates septem. Sexdecim Episcopos, præter illos qui ingenti numero in quinque Conciliis consignati, eandem traditionem coniunctis suffragiis firmaverunt. In quibus Conciliis, vnum Oecumenicum fuit, nempe Florentinum, centum quadraginta & vnus Episcoporum, in quo Papa præsidente, præsentéque Orientis Imperatore, & Ioseph Constantinopolitano Patriarcha, Græci cum Latinis conuenerunt, illámque traditionem vtrimque laudauerunt: etenim in controuersia de Spiritus sancti processione, ex sancti Dionysij Areopagitæ, Parisiis Martyrio illustrissimo coronati authentica historia*, ab omnibus æquè probata insignem Latini auctoritatem deprompserunt, quam Græci etsi suæ causæ magnum obicem afferentem, sine repugnantia admiserunt. Insuper conspicis in hac tabula collocatos per seriem temporum Theologos præcipui nominis viginti. Sacros Historicos & Chronologos, Græcorum ex gente octo priscos ac celebres: ex Latinis autem triginta haud minus illustres. Iurisperitos verò præstantis eruditionis, quin & primariæ dignitatis, quatuor. Demum sex Poëtas sacros. Inter quos eximios testes & iudices intemeratos ac

augustissimos, infulam Areopagiticam cum Parisiensi laurea Dionysio nostro addicentes, Sancti vel beati à Christo glorificati numerantur * vi-^{*Nota.} ginti septem, in quibus sex Martyres, reliqui verò Confessores sanctissimi comperiuntur: Doctoresque Ecclesiæ Catholicæ plerique fulgent, nullusque est in hoc illustrissimo confessu, qui propriis suæ gloriæ splendoribus non eniteat. Stat igitur à parte nostra, densa, inclyta ac inuicta planè legio, omne robur triariorum, ex Asia, Africa, Europa, euocatorum: quibus æmuli nostri pro sua parte, nullum possunt sibi opitulantium omni ævo virorum illustrium, parem aciem opponere: at nec agmen etiam longè inferius, numero, ætate, auctoritate ac viribus obicere. Quò fit vt Bosquetum hic seriò interpellemus, quatenus illos doctos designet ac producat, qui suam opinionem vel dudum asseruerunt, vel demum (vt ait lib. I. p. 52.) reposuerunt contra hanc quam dicit (pag. 49. lib. I. & pag. 90. 2. part.) *vulgi sententiam*. quo nomine non communem illam esse peritorum innuit persuasionem, sed plebeiorum duntaxat. Quandoquidem assertores eius doctis opponit, sicque indoctos illos probrosa fugillatione indicat ac iudicat: quos suprà ex omni natione, ætate, gradu, quin & culmine humani generis selectos ostendimus, hanc quam ruemur sententiam, Ecclesiasticam videlicet perpetuam traditionem, profiteri suæque corroborare adstipulatione. Certè magna est differen-

tia inter vulgarem sententiam, & sententiã vulgi. Siquidem sententia vulgaris in bono sensu, passim recepta communique intelligitur: at sententia vulgi, illam duntaxat denotat autumationem & persuasionem, quæ vilius duntaxat est hominum, plebeiiorum scilicet imperitorum, quos de vulgi turba dicimus. Etenim vulgus semper pro inferiori parte populi accipitur, ea scilicet quæ minimè cordata, prudens, litterata, ac spectabilis, sed prorsus ignobilis ac imperita est. Vnde Tullius pro Plancio. *Non est consilium, in vulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia.* At verò sententiam illam quæ Dionysium Parisiensem Arcopagitam facit ac astringit; Bosquetus non modò vulgarem vocitat, sed per eundem contemptum atque ludibrium haud semel nuncupat *sententiam vulgi*, part. 1. pag. 49. & 50. & part. 2. pag. 90. In vulgi igitur ignobilis insipientisque faciem detrudit eiusdem assertores, quos ideo doctis opponit, à quibus demum aduersam opinionem repositam hoc sæculo fuisse supponit. Quasi verò idiotæ censendi sint illustrissimi illi numerosissimique testes assertoresque præstantissimi, huius quam defendimus perlucidæ veritatis (autæ scilicet traditionis atque sententiæ, toto orbe à primis religionis ortæ sæculis, diffusa atque comprobata, hincque ad nos usque tantâ constantiâ, tantâ auctoritate propagata:) ut illos à doctis, contrarium ut fingit sentientibus, Bosquetus iure discreuerit, *novosque homines*, quos à tot

sæculis claruisse constat: eosdémq. *neque doctrinæ*
auctoritate præditos, qui sapientiæ fuere Christia-
 na præclariora sydera; neque *nomine celebres*, qui
 immortalia nomina ad nos vsque transmiserunt;
 neque *famâ* insignes, qui magna ex parte re-
 rum humanarum obtinuerunt fastigia, sine
 atroci iniuria nominare potuerit: denique subli-
 mia illa mortalium capta, selectaque humani
 generis ornamenta inter vulgi triuiales turbas
 deuoluere, animo non exhorruerit, calamo
 non erubuerit. Quo in temerario ausu eodem
 prorsus vsus videtur stylo, etsi non spiritu,
 quo Berengarius pridem, Ecclesiæ vniuersæ im-
 pugnans perspicuam perpetuamque fidem de
 reali Christi corporis in magno pietatis sacra-
 mento, existentia, quam Humbertus Cardinalis
 & Lantfrancus post primos Ecclesiæ Patres, Do-
 ctorésque adstruebant; *vulgi sententiam*, immò
vecordiam vocitabat. Cuius insaniam bene idem
 Lantfrancus coërcuit, illum eo nomine durè
 perstringens, quòd *Romanos Pontifices, Ecclesiam*
vniuersam, sanctosque Patres, *vulgi nomine* acci-
 peret, interimque priuato sensu abundans sibi-
 met noua sapienti caneret, paucisque admodum
 secum à Regali via deflectentibus, temerè inau-
 spicatòque adhæreret. Subdítque Lantfrancus
 perlepidè, malè se cum eiusmodi vulgo (quod
 contemptim nominabat Berengarius) rústicum
 ac idiotam Catholicum esse, quam cum ipso, cu-
 riale ac facetum esse erroris patentissimi præ-

conem. Absit vt Bosquetum à fide Catholica
deuium, vt erat Berengarius, existimem, cuius
orthodoxiam perspectam esse non dubito: sed
prætermisâ dogmatum, circa quæ errabat Be-
rengarius materiâ; doleo admodum, illum hu-
ius verbis sacra in re historica ita abusum fuisse,
vt eius quasi ex ore moréque, *vulgi* illam senten-
tiam de identitate Dionysij Græci ac Gallici co-
gnominauerit, quam communem esse Christi
fidelium, fuissèque ab omni tempore in Eccle-
sia, immò ab Ecclesia vbique susceptam & pro-
ditam per summorum suorum Pontificum ora-
cula; Cardinalium, Episcoporum, Doctorumque
cuiusque nationis testimonia, synodorumque
etiam iudicia, atque Regum Christianissimo-
rum, Imperatorum, aliorumque Christianorum
cuiusque gentis Principum authentica rescripta
atque monimenta, populorumque omnium per-
petuum consensum, etiam diuinis testificati-
bus obsignatum, hætenus fuisse constat. Ideo-
que si sententiam illam, *vulgi* vult esse opinio-
nem Bosquetus: simul necesse fuerit, vt hos om-
nes quos recensuimus capitatim illustrissimos
testes & iudices, astipulatorésque nostros, nimi-
rum Orbis Christiani vniuersi fulcra, apices,
lumináque præclarissima, in vulgi cœnum de-
trudat; quod sine grauißima Christiani nominis
iniuria, quin proprio ingenti piaculo & rea-
tu, non potest, nec quisquam alius præsumere.
Id tamen si nihilominus auderit, neque cum pu-
duerit,

duerit tot Pontifices Maximos, tot Reges Christianissimos, tot orbis Christiani cardines, tot sanctos Antistites, & insignes Scriptores, tot Principes, tot populos istam in sententiam conspirando, pleno in sole meridiano cæcutiisse, atque vulgarem in errorem turpiter ac infelicitè abreptos, à recta linea, quam demum attigisse putat deflexisse. Conducibilius tamen fore mihi arbitror, huic vulgo, ex quo consistit Christianitas, adhærere; quàm vni Bosqueto, pauculisque similibus nouis venerandæ antiquitatis reprehensoribus, consentire; verbâque illa quæ Erasmus aptè in alios Nouatores protulit, appositè contra istos nuperos criticos vsurpabo. *Mihi pro mea causa sufficit veterum sanctimonia, vitæ probatissimorum auctoritas, Episcoporum maiestas, publica Christianorum gentium consuetudo, quos omnes si damnatis insanis, malo cum illis insanire, quàm vobis assentiri.*

CAPVT DECIMVM.

Discutiens aduersariorum argumenta tam recentia quàm vetera.

HIVS est sententiæ quam asseruimus veritas ita perspicua, vt eius splendorem non possint aduersariæ partis sectatores, vllis quascunque eidem obiiciunt nebulis obscurare. Quæ

M m m m m

sanè tanto iam fulgore depulsæ sunt, vt tenues in auras abiisse euaniissèque penitus, ad tantæ lucis conspectum, videantur. Scitè verèque iam pridem id in hac eadem causa, prænuntiauerat Hincmarus celebris ille Remensis Primas, in Epistola ad Carolum Caluū Imperatorem, quā aduersariis exploratæ identitatis sancti Dionysij Arcopagitæ cum Parisiensi iam ab Hilduino magistro suo, deinde ab Anastasio Bibliothecario Apostolicæ sedis, demum à seipso strenuè propugnata, securus de victoria, gloriabundus de patentissimo veritatis huius triumpho, graui-ter insultabat. *Si quæ sint illorum reliquæ, qui negabant Dominum & Patrem nostrum, Patronum vestrum, esse Arcopagitam, à beato Paulo baptizatum, & Atheniensium ordinatum Episcopum, & in Gallias à beato Clemente directum, ex his quæ Græca testificatio, & sanctæ sedis Romanæ attestatio, & Gallicana intimat contestatio, ratum & in hac causa quod longè ante nos dictum est recognoscant, quia veritas sapius exagitata, magis splendescit in lucem.* Quod longè maiori experimento nostri didicere aduersarij, qui post tot sæcula triumphantem veritatem acrius ausi impetere suo damno, vires eius per tot temporis excursus nequaquam imminutas, at auctas plurimùm persenserunt. Certè enim nec Hilduinus, neque Anastasius, nec Hincmarus qui ante annos octingentos sententiam istam contra antiquos eius hostes propugnârunt, illam iis præfidiis quibus munitam præstitimus, in-

struxerant, & victores nihilominus hoc ex conflictu rediēre. Post eos Heroës siquidem vix vnus aut alter, per tot sæcula inuenti sunt, tantilli nominis, aduersariæ opinionis defensores (hoc est euicti erroris, ac deploratæ causæ Patroni:) cū innumeri singulis inde ætatibus exsurrexerint, vindicatæ pridem nostræ sententiæ assertores illustrissimi potentissimique protectores: Scriptores scilicet toto orbe præcipui, Doctores excellentissimi, sanctissimi Episcopi, summi Pontifices, Christianissimi Reges, Imperatores Augusti, exteri quoque Reges & Principes, qui Dionysium Arcopagitam Galliæ Apostolum, Parisiensis Ecclesiæ fundatorem & consecratorem vno consensu professi sunt, hunc illis titulis exornauerunt, iis rationibus coluerunt, iis sunt honoribus prosecuti, fidemque hanc suam quibusque modis potuere declararunt, libris, rescriptis, diplomatibus, ædificiis, perspicuisque vbique monumentis. quibus constat, non modò *vniversam ferè*, vt inuitè ac minus arctè fatetur Bosquetus pag. 52. *Ecclesiam Gallicanam*, sed extera quoque Regna, hoc est cunctas sub Sole nationes & vniuersos populos, videlicet Latinos & Græcos, atque potius vt vno dicam verbo, vniuersam Christi Ecclesiam, toto orbe diffusam; non ab *octingentis* solùm, vt ait ipse Bosquetus, *annis*, sed mille quingentis, constanter in ea sententia, quam hodièque profitemur & tuemur, perstitisse. Hancque patet non humana tantùm quauis testi-

ficatione & conspiratione fulciri, aut Ecclesiastica solùm auctoritate firmari: Sed diuina insuper approbatione, miraculis scilicet plurimis & patentissimis, quibus Rex gloriæ Christus præconis & agonistæ sui Dionysij nostri, veri nimirum Arcopagitæ natiuam ob signauit dignitatem, venerabilémque memoriam illustrauit, ac effecit sole ipso clariorem.

Contra tam manifestæ veritatis euidentiã pudor est videre quosdam, & quidem in Gallia adhuc cæcis oculis digladiari. Ægrè ferebat admodum iampridem Hilduinus, quòd apud Francos inuenirentur ita degeneres, qui Apostoli Franciæ iura minuerent, gloriæque eius potissimum detraherent decus, pro cuius tutela honoris, si exteri hunc impugnassent, vlticia ipsi debuissent arma arripere. Et tamen cum ita indignabatur contra hos ingratos, vix minimam produxerat partem eorum testimoniorum, & probationum quæ veritatis & iustitiæ, cuius patrocinium assumpserat, indubiam certamque & perspicuam efficiebant causam. Accessêre eidem deinde suppetiæ illæ amplissimæ, atque fortissimæ copiæ, quas ad plenum cumulum euidentiæ & certitudinis suprâ adiecimus. Grauiori igitur piaculo illi obstringuntur, qui post tot prodita nitentis lumina veritatis, lubentes cæcutiunt, contrâque tot fulmina leues fragilésque aliquot tenuium argutiarum clypeos obiiciunt, quibus tantum abest vt patentis adeo veritatis refrin-

gant vires, quin potius exacuunt; dum præsidiorum umbratiliū, quibus sese optimè munire putant, produnt in ipso splendore Solis, hoc est tam perspicuæ quàm authenticæ veritatis luce, inanitatem. Æquum quidem esset inter nos certamen, si paribus copiis instructi congregarentur. Pares verò essent, si tot rationibus, persuasionem suam quibus nostram sententiam confirmauimus, obfirmarent; adeo ut tot per seriem temporum, per ordinem locorum, testium toto orbe insignium suffragia sibi opitulantia proferrent: quamuis enim paribus si forent tantum instructi viribus acies nostras nequaquam deiicerent, tamen rem sub alea ponerent, anticipique pugna possent nobiscum, de hac quam rursus mouere audent controuersia (postquam tam turpi quàm frequenti fuga clade attriti) exiles eorum cohortes concertare. Sed omnibus iis exuti præsidiis bellum instaurant. Inferiori igitur longè sorte configunt, viribusque sufficientibus cum destituantur, necesse est illos vel sponte dare manus in nostros nexus; aut indecorè prorsus dum solâ pertinaciâ pugnant, perire; aut profectò penitiori receptui canere, quo solo famæ honorique suo possunt, tam apud præsentem quàm posteros, opitulari. Nolim tamen illos ita acriter perurgere. ad commiserationem enim sua ex debilitate me excitant. Igitur ab iis non exigam quod præstare nunquam poterunt, ut opinionem paribus, quibus nos sen-

tentiam nostram communiuimus, suam corroborant, argumentorum testimoniorumque praefidiis: sed tantum ut rationibus nostris aptas responsiones adhibeant, testimoniorumque quae produximus Patrum, Doctorum, Pontificum, Regum, Historicorum, Scriptorumque cuiusque gentis & aetatis fidem eleuent, auctoritatem labefactent, vires inductionum elidant; diuinæque etiam ad stipulationis, quam per miraculorum, in confirmationem sententiae nostrae editorum euentiam, ostendimus, auctoritatem quia negare non audent, nihilominus si velint, si possint, certitudinem imminuant, exque perspicuis tabellarum indiciis, illa conficta euincere, non grauentur. Interim quamuis ea sit illorum causae deplorata conditio, ut nec ullam audientiam, toties damnata, toties è confessibus æquissimorum peritissimorumque iudicum proiecta, iure suo possit expetere: tamen ne infelicem nimium suam sortem queritentur, si ex iusto rigore iuris, filere post tot testimonia atque iudicia, aduersum se continuis tot saeculis, totum per orbem Christianum lata, adigantur; per me equidem non stabit quin quaecunque voluerint contra probatam supra sententiam tot rationum ponderibus atque agminibus testium, obiecta, argumentaque proponere. Nec modò vetera quae pridem dissoluta sunt, quasi noua & hactenus intacta proferre: sed si quae adinuenerunt, per seriem integram producere; ut si insolubilia

perstiterint, redintegratae post tot tempora desperatae litis fortunatiori successu, hoc est, victoriâ, tam inexpectatâ quàm indebitâ, potiantur. Si verò postquam adamussim discussæ fuerint illorum obiectiones, futiles, euanidæque à nobis demonstrantur: vincenti nupero postremoque hoc conflictu veritati (quam sententiæ nostræ patronam astruximus) triumphum amplius non inuideant, sed virentem palmam, novamque lauream, & currum purpureum, ac trophæum perpetuum, de sua deuicta pertinacia, non sit illis pudor, ocysus apparare.

ARGUMENTVM I.

*Et ferè præcipuum ductum ex ipsis, quæ Bosquetus
germana natiuâque dicit, sancti Dionysij
Parisiensis I. Episcopi actis.*

BOSQUETVS de Hilduino non modicum neque semel conqueritur, quòd genuina sancti Dionysij acta alterarit, immò corruperit suis additionibus, quibus primum Episcopum Parisiensem & Martyrem, ipsum Atheniensem ac Arcopagitam effinxerit, & veris fictisque (promiscuè) monumentis suam persuasionem confirmarit. i. part. pag. 49. 50. 51. pleraque etiam de Lilio aliisque, quæ Dionysij sincera acta non habebant, deerantque eisdem, pro suo arbitrio & imperio inseruerit. Vnde part. 2. pag. 68. acta quæ

nitida, natiuâque asserit sancti Dionysij Parisiensis Episcopi, reponit hac sub conspicua epigraphæ. *Vitam, aut potius passionis sancti Dionysij acta, Hilduino antiquiora, accipe ex fide quinque MSS. Codd. optimæ notæ.* Ex quibus elicit constare, Dionysium Parisiensem, minimè fuisse Areopagitam, neque ad ætatem Apostolicam pertinere, proinde neque à sancto Clemente fuisse in Gallias legatum. Ideoque ex actis ipsis quæ causæ huius fundamenta sunt, nostram *quam vulgarem appellat sententiam* pag. 49. prorsus concidere.

R E S P O N S I O.

Si tantas haberet vires, quantam virium speciem, hæc obiectio, aduersarij, quorum se Bosquetus coryphæum antesignanumque facit, sibi hinc maximè applauderent. At nulla est obiectio huius efficacia, quæ larvata tantum fucatis instruitur pigmentis. Ostendimus enim supra ex testimonio authentico Ludouici pij Imperatoris, Hilduinum, acta sancti Dionysij, quæ prodidit in lucem, non suo ex cerebro effinxisse, non suo ex Musæo, alibi incomperta cùm essent, deprompsisse, sed ex gazophylacio immò sacrario Parisiensis matricis Ecclesiæ, ubi fuerant diu ante Hilduinum prouidè à Maioribus recondita, atque à posteris ab hinc sedulo seruata. Quæ enim narrauit Hilduinus, seu potius retexuit, ex iussione eiusdem Imperatoris, continebantur, ut idem Augustus asserit, *in libello*

lo passionis sancti Dionysij, necnon & illis codicellis, seu tomis vel chartis vetustissimis armarij Parisiacæ Ecclesiæ, obtutibus ipsius Cæsareæ maiestatis repræsentatis. Item in conscriptione Visbij consignata in tomo satis superque abdito, id est, iampridem antè conscripto & studiosè conseruato, Parisiisque diuino nutu inuento. Item ex libello antiquissimo hieromartyris nostri passionis. Insuper ex peruetustis Missalibus libris Parisiensis Ecclesiæ, ab Innocentio, Gelasio, & Gregorio Magno aliisque summis Pontificibus agnitis & probatis, quæ ad amissim illa quæ expressit Hilduinus suis in Arcopagiticis referebant. *Quarum* (inquit Hilduinus ipse in responsione sua ad Ludouicum Imperatorem) *Missarum cantus, sensus & verba, adeo passionis eorundem (Dionysij scilicet & sociorum) quam vobis misimus seriei concordare videntur, ut nulli sit dubium à teste illorum Martyrij, agones eorum fuisse descriptos, & ex ipsa veraci historia, memoriam tormentorum suorum, in præfatis precibus fuisse mandatam.* Quam probauit etiam ex epistola Aristarchi Græci Chronologi antiquissimi, Eusebij Cæsariensis Martyrologio originali, facto Tharasij Constantinopolitani Patriarchæ, communi Græcorum fide, Atheniensium ad quos inuestigationis certioris studio profectus fuerat, auita insigni, constantique traditione, historiarum Græcarum scriptis, & successionum Episcopaliū illarum partium tabulis. Præterea ex orthodoxorum Patrum col-

lectionibus, authenticisque historiis, non recentium amanuensium calamo exaratis, at de *antiquariorum antiqua scriptura transumptis*, quarum autographa in manibus habebat, earumque ad speculationem & conspectum, aduersæ partis Patrones urgentissimi affectus ardore, inuitabat, immò prouocabat. Sed præter illa fulcra quibus Hilduinus contra suos æmulos firmiter nitebatur: alia plurima, iis quæ indicat longè efficaciora eidem subsidia præstitimus. Probauimus etenim triplici inductione, facta, ex Græcæ Ecclesiæ testificatione, Romanæ sanctæ sedis attestazione, Gallicanæque contestatione intima: quæ asseruit de Dionysio Areopagita primo Parisiorum Pontifice, & in fulcimentum sententiæ protulit Hilduinus; vera & sincera omnino esse, semper ante illum in Oriente ac Occidente tradita & credita, verisque eiusdem gloriosi Areopagitæ actis antiquissimis prorsus consentanea. Quamobrem non habet amplius Bosquetus quo Hilduinum criminetur, quasi nouam inuenerit opinionem, actorum sancti Dionysij corruperit sinceritatem, iisque (quibus suam firmat sententiam) accrementis, partim ex veris, partim ex fictis monumentis, ab illo pro arbitrio conflatis, ipsa vera ac vetera acta beatissimi huius Martyris, cum dispendio veritatis eiusdem Hilduini votis aduersæ, deprauauerit, & ad suum libitum inflexerit. Neque obstat quod plura admodum commemoret sua in collectione Hilduinus, quam

quæ in illis actis, quæ Bosquetus affert, Hilduino, vt ait, antiquiora, & ex fide quinque Manuscriptorum Codicum optimæ notæ à se deprompta, contineantur. PRIMÒ enim peto ab eo vnde probet, illa acta quæ profert (mera quæ fanè apographa sunt) Hilduino antiquiora esse. SECUNDÒ, quomodo insinuet optimæ eadem esse notæ, cùm nec designet à quo habeat eadem accepta, locum vnde elicitæ, scrinium, sacrarium, hierogazophylacium, è quo deprompta; tempusque ipsum quo exarata pateant, vt antiqua adeo quæ annos 800. immò 1000. exuperent, à peritis antiquitatis existimentur, & pro authenticis admittantur. * TERTIÒ, dico non multum referre si illud quod producit apographum, in vno vel in quinque aut centum codicibus descriptum sit: cùm & Æsopi fabulæ, plusquam in mille voluminibus exaratae legantur) eademque narratio siue vera, siue falsa, plurimis in codicibus consignari possit, immò soleat. QUARTÒ, dico haud esse mirum si in illo scripto quod exscribit Bosquetus, illa omnia quæ de sancto Dionysio refert Hilduinus ex antiquis monumentis, minime contineantur, quia non plenam completuntur sancti Dionysij historiam: neque enim vitam eius narrant, sed duntaxat mortem, prætermisiss omnibus omnino eiusdem vitæ actibus. Vnde est quod malè fidei Bosquetum hîc postulemus, qui se vt acta integra sancti Dionysij prodere lectori persuaderet: præfixit vitæ titu-

* Bosquetus part. 2. p. 90. historiarum suarum. Vnâ certiore Dionysij passionē dedimus, ante traditionem recentem & Dagoberti aetatem, conscriptam; post illam incipiente traditione circa octauum seculum, parum immutatam: ac tandem ab Hilduino perturbatam & variis narrationibus autam. At quā parum fideliter hoc scribat, suaderēque nitatur Bosquetus, liquet omnino ex hoc accurately, & dictorum eius, & prolatae ab eo narrationculæ, examine.

lum in eorundem limine. Fateor quòd malè
 conscius sibi ex hac aperta fraude, protinus ma-
 læ notæ maculam ibidem vtcumque eluerit: sic
 enim spontaneam culpam, necessario tempera-
 mento corrigit, *vitam, aut potius passionis Dionysij*
acta, &c. accipe. Neque enim vitam, immò ne-
 que vitæ vel minimam narratiunculam, scri-
 ptum illud refert: sed præcisè duntaxat passio-
 nem, illámque adeo nubilam & decurtatam, vt
 nec Imperatoris, nec Præfecti nomen sub qui-
 bus passus est Dionysius cum focis, nec tempus
 eius persecutionis designet, neque illa *diuersa tor-*
mentorum genera * specificet, quibus excruciatu-
 est. Immò neque decollationis expressè memi-
 nit. Ictu solùm percutientis necatos hos Marty-
 res innuit: verùm an gladio, an securibus & qui-
 dem hebetatis capita illorum truncata fuerint,
 nullatenus exprimit. Trophæum autem ipsum
 beati Dionysij potissimum, quo decisum caput
 resumpsit propriis manibus, & mirabili progressu
 ad locum vsque sepulturæ peruenit, iniquo pror-
 fus inuoluit silentio. Verùm ab exordio profes-
 sus erat, *se non ex asse quæ de seruo Dei Dionysio*
sunt comperta profecuturum. Nihil igitur est il-
 lud apographum quam abbreviata, nescio quo
 consilio detrahendi sancti Dionysij gloriæ scri-
 ptiuncula, ex plenis sancti Dionysij actis extra-
 cta, resectis omnibus quæ illi potiora gratiæ, di-
 gnitatis, meritorum, memoriæ insignia adscri-
 bunt & confirmant: vt ex simplici inspectione,

* Aristides a-
 pud Adonem
 9. Octob.

conferenti breuem illam, mutilamque, & datâ operâ detruncatam relatiunculam, sola præfatione copiosam; cum integro vitæ & passionis sancti Dionysij autographo, quod ante Surij editionem antiquissimis ex monumentis, sine vlla styli alteratione, adiectione, vel immutatione, Boninius Mombritius in hagiologio, & Matthæus Galenus Westcapellius in suis Arcopagiticis, ediderunt: liquidò certè apparebit. QVINTÒ, dico quàmquam passio illa tam miserè decurtata, quàm pro integra ac sincera profert Bosquetus, vt genuina & authentica à nobis reciperetur, Bosquetum ipsum eiúsque fautores nihil ex hoc instrumento posse conficere: nihil siquidem hinc minùs quàm intentum suum consequerentur. Quæstio enim quam nobiscum agitant, in eo disquirendo sita est. Num Dionysius ille qui Parisiis gloriam crucis prædicans, cum bino Acharite felici consummatus est Martyrio, vir fuerit ætatis Apostolicæ, adeoque Pauli Apostoli ille sit discipulus qui Dionysius nomine, Arcopagita cognomine, in Actis Apostolorum vocatur; id enim est quod nos asserimus. An verò, quod vult Bosquetus & eius similes; Dionysius noster, qui immolatus gladio factus est Lutetiæ cum sociis prima fidei reuelatæ victima, fuerit vnus ex postremis Euangelij in Gallia præconibus, qui ferè trecentis post Christum annis (hoc est sub Decio, vel etiam sub Diocletiano) Gallias ingressus, Lutetiæ primum salutis nuntium at-

tulerit? Acta illa omni qua potuit fieri arte constricta & decurtata, vt nihil prorsus habent, sententiæ nostræ aduersum, ita nec opinioni aduersariorum quicquam consentaneum continent: immò verò nonnihil nobis fauent. Hoc autem breui patefacio insinuatione. Et primùm quidem nullatenus assertioni nostræ, nimis licet contracta, & non sincero fine abbreviata, illa passio sancti Dionysij aduersatur: nequaquam enim perhibet Dionysium (cuius de ortu, patria, vitæque & actibus prorsus filet) alium esse ab Areopagita. aut innuit non eundem esse Areopagitam, quem Dionysium illum esse, qui Parisiensi in solo plantauit germen fidei, suoque demum sanguine irrigauit, asserimus. Insuper quod ad secundum spectat: haud indicant mutila illa acta passiuæ, alia quàm Apostolorum ætate, posteriori scilicet longè ab ipsius Areopagitæ tempore, Dionysium nostrum Parisiis laureatum, fuisse, quamobrem aduersariis nihil conferunt: quin nobis (quod tertium articulum firmat) palam omnino suffragantur. Tum quia præfatio auctoris illius compendiosæ passionis, missionem sancti Dionysij symmystarum, Saturnini & Pauli, ex Apostolorum cura & electione manasse disertè significat, & cōtinuo ipsius B. Dionysij eiusque asseclarum Rustici & Eleutherij quasi coniunctam recitat in Gallias profectionem, & auspiciatum ad urbem Parisiorum accessum. Sic

enim proloquitur. *Igitur post Domini nostri IESV CHRISTI salutiferam passionem, &c. Apostolorum predicatio vniuersis gentibus profutura successit. Qui cum imminere suas cernerent passionem, quod Domino IESV CHRISTO docente didicerant, repleti Spiritus sancti gratia docuerunt. Adeo ut fide crescente, non pauci mererentur fieri Confessores, quos modo Ecclesia Catholica, gaudet promeruisse Martyres. Hos, &c. ad suscipienda mandata Dei idoneos, APOSTOLORVM ESSE IUDICAVIT ELECTIO. Quibus & Evangelica precepta semper agentibus, seruanda committerent, electisque viris, Dei dispositione prouidenter honorem decreuerunt Episcopalem adiungere: quò facilius eorum predicationibus acquisiti, ad mysterium sacri prouerentur altaris. Ex qua Confessorum turba sanctum & venerandi nominis Saturninum vrbs Tolosa gaudet promeruisse Episcopum, &c. Simili etiam gratia beatissimus Paulus Antistes atque Confessor Narbonensem Prouinciam salutiferi acquisiuit eloquio. Tum subinsinuat neminem ex hoc agmine prodeuntem, ab hoste imbellem repertum fuisse: moxque pergit, ut lectorem pramoneat, sancti Dionysij contracta tantum serie se narrare passionem. Sanctus igitur Dionysius, &c. Qua ex connexion patet hunc abbreviatorem, minimè censuisse Dionysium illum beatissimum, qui Parisiis intulit prima semina gratiæ & veritatis, fuisse temporibus Decij, diutissimè, scilicet post Apostolorum ætatem, in Galliam directum: sed ipso primo Christianæ religionis sæculo, quo Saturninum Tolosam, & Pau-*

lum Narbonem præmemorat ab Apostolis fuisse missos. Vnde quamvis syncera esset quam in contextu timidè tamen Bosquetus legendam ponit, vacillanti linea & minori charactere (utpote referentis nutante fide) de tempore missionis sancti Dionysij notatio : *Qui, ut ferunt, à successoribus Apostolorum, verbi diuini semina gentibus eroganda susceperat*, ad inferiorem non indicaret primo vel secundo sæculo, referendam ipsius sancti Dionysij missionem : sed prorsus ad eandem epocham reuocandam, quâ Saturninum & Paulum prænotauit fuisse Apostolica dispositione legatos. Porro Saturninus non fuit missus sub Decio, quod incautè cum scripsisset Gregorius Turonensis, hist. lib. i. c. 30. retractauit lib. i. de gloria Martyrum cap. 48. ubi illum ordinatum fuisse notat à *discipulis Apostolorum*, scilicet, Lino, Cleto, Clemente, quos inter, etsi vnus proprio ordine sedens, in Petri Cathedra præmineret, communibus ij tamen Ecclesiam sustentabant laboribus, & regebant consiliis. Siquidem ut poëma vetus de Pontificibus habet.

Apud Plat.
pag. 157.

Qui confederunt Linus Cletusque fuerunt:

His Clemens iunctus, simili fuit ordine functus.

Vnde passim in sacris historiis missiones Christi nunciorum ab iis factæ ad gentes, *ab Apostolorum successoribus*, vel *discipulis* collectiuè dicuntur promanasse. Successores enim illi primi Apostolorum, ipsorum fuerant primarij discipuli. Qui certè ex eorum præscripto & ordinatione
cum

cùm Ecclesiam administrarent (vt sanctus Ire-
 næus docet lib. 3. contra hæreses cap. 3.) plerof-
 que Euangelij nuncios ex illorum designatione
 ad gentes circumquaque summisserunt, in iis-
 que potissimum Saturninum, & Dionysium eorū-
 que sodales : quos ideo *ab Apostolorum successori-*
bus, non certè remotis (aliàs à sancto Leone vel
 sancto Gregorio, qui Apostolorum quoque fue-
 re sua quisque vice successores, ipsos Saturninum
 & Dionysium destinatos in Galliam asserere, ex
 hac nota liceret) sed, proximis & immediatè se-
 quentibus, adeoque præcipuis eorum discipulis
 & adiutoribus, totoque ex asse hæredibus, (qualis
 imprimis Clemens fuit, cuius Paulus Apostolus
 scribens ad Philippenses honorificè meminit:) Philip. 4.
 delectum fuisse in partem ministerij huius, hoc
 est Apostolatus Gallici functionem, necesse om-
 ninò est intelligere & fateri. Et quidem ambos
 à sancto Clemente fuisse diuinos hos Heroës ad
 inferni monstra excindenda, & erigenda Christi
 rediuiui & glorificati trophæa, ad Gallias trans-
 missos, vetus vel illud apographum, de gestis
 sancti Dionysij quod Engolismæ asseruatum sua
 ætate affirmabat Clericus ille, quem Bosquetus
 loquentem refert* in Concilio Lemouicensi an-
 te annos 600. expressè perhibuisse liquet, ex ipsa
 eiusdem relatione. Sic enim ille fatur. *Hæc mi-*
hi non discrepare videntur à scriptura, quæ penes nos
Engolismæ de Dionysij gestis habetur. Ibi enim legitur
quia Clemens quemdam Philippum ordinauerit Episco-

* Part. 2. pag.
 67. & 68.

pum, & Hispania ordinauerit ad prædicandum. Dionysio verò verbi diuini semina gentibus tradidit eroganda, quem in Galliam misit, sociosque ei Saturninum, Marcellum & Lucianum, atque Rusticum & Eleutherium adhibuit. Qui cum simul peruenissent ad portum Arelatensem ciuitatis, Marcellus in Hispaniam abiit. * Saturninus autem Tolosam profectus est. Et DIONYSIVS cum Rustico & Eleutherio Parisios adierunt. Ita in illis Dionysij actis perantiquis, etiam ab inuido relatore pleno in Synodico confessu, ante sex sæcula recitatis, & à nupero acriori aduersario productis, legebatur. Vnde conuincitur malæ fidei Bosquetus, qui vt suadeat Dionysium missum fuisse sub Decio, vel etiam Diocletiano, acta quæ affert sancti ipsius Dionysij sic legenda suggerit, vt prædicandi in Gallia munus illum accepisse dubiè perhibeant ab Apostolorum successoribus, nullius fixa assignata designatione: vt liberiùs ad posteriora tempora illum diuinum Galliæ Doctorem ac Apostolum deduceret. Non tamen id fecit intrepidè, stimulis enim agitatus conscientiae, vt instabilis hæc clausula dubia indicaretur, illam diuersis à cætero textu minoribusque exarauit apicibus, asteriscoque adhibito sic in margine legendum admonuit. Aliàs: qui tradente beato Clemente Petri Apostoli successore. Quæ profectò verba ad marginem non fuerant velut minùs germana, quàm quæ in seriem ipsam intrusit, releganda: sed supposititiis illis neglectis & abiectis in textum ipsum repo-

* Hic est Eugenius Tolosanus, de quo copiosè dictum est supra.

nenda; ut genuina pote prorsusque natiua: quandoquidem in omnibus authenticis actis & veteribus Codicibus optimæ notæ, de gestis sancti Dionysij, ut propria & primitiuo textui germanè cohærentia, exprimiuntur & conspiciuntur, testimoniisque firmata ducentorum supraque ut ita dicam auctorum insignium, quos superius per sæculorum ordinem induximus; atque auctoritate Ecclesiarum Cathedralium, aliarumque illustrium innumerarum confirmantur, quæ ea ex actis ipsis germanissimis deprompta, ante omnem hominum memoriam sacris in officiis, nimirum in festo sancti Dionysij, prisco ex usu recitantur, in quarum mysticis libris, breuiariisque MSS. vetustissimæ notæ, descriptum hoc matutinæ synaxis celebre responsorium legitur. *Beatus Dionysius Christi Martyr, tradente beato Clemente eroganda gentibus semina diuina suscepit. Et quo amplius gentilitatis feruere errorem cognouit, illuc intrepidus & virtute fidei armatus accessit, &c.* quæ eadem verba non semel pro antiphonis replicantur. Cum ita igitur sint authentica & celebria, à Bosqueto non potuerunt, ut spuria ad marginem reiici, sine graui iniuria & patenti offendiculo Ecclesiarum Occidentis, quæ illa iamdudum tam solenni praxi diuinis in præconiis vsurpata probauerunt: & absque ingenti vituperio, tot testium grauissimorum, sua cuiusque ætate productorum, qui ea pura, germana & vera ac indubitata agnouerunt, citaue-

runt, transferipserunt. Immò ita abiici extra classem ab ipso Bosqueto illa verba nequiverunt, sine grauiſſimo eius conſcientiæ piaculo & reatu. Non potuit enim illa legere in priſcis monumentis intra textum conſerta, & nihilominus extra ſeriem reiicere priuato ſuo iudicio, ſine labe ſpontaneæ noxæ, contractæ, ex bonæ ſcilicet fidei deliquio. Quòd ſi velit piaculum declinare, non ſufficit, vt codicem illum quem ſecutus eſt ita habuiſſe, vt exſcribit proteſtetur: neque enim veriſimile eſt, ita vllibi fuiſſe ſcriptum. Porro ſi in illo codice (quem vnde acceperit non indicat) ita legebatur, non debuerat tamen Boſquetus deprauatum tam manifeſtè codicem, contra tot aliorum tenorem, Eccleſiarum fidem, commune Sapientum, Sanctorumque qui ſicut nos legerunt (vt compertè probatum eſt) testimonium & conſenſum, immò contra acta quæ vt authentica prodit 2. part. pag. 67. & 68. præferre tot aliis libris, testimoniis, monumentis, ſecus habentibus. Neque enim ſe poſteſt alia excuſatione tueri, ſi dixerit ſe haud aduertiffe illum codicem eſſe vitiatum. Hoc effugium enim fortiter excludunt tres in aduerſum rationes. PRIMA, quòd ſatis apparuerit illi deprauatus, ex ipſa, quâ cum omnibus aliis codicibus vitæ & paſſionis ſancti Dionyſij, Eccleſiarum liturgicis libris, ſcriptorum cuiuſque ætatis inſignium teſtificationibus, cōtrarietate pugnat. SECUNDA, quia codicis illius, ſimiliūque ſi

quos habuit Bosquetus corruptio, vel manifesta satis superque ex eo euadit, quod codex iste mendosissimus Lutetiam faciat Germanorum ciuitatem, Germanisque illius urbis incolis Dionysium prædicasse verbum vitæ, referat. Sic enim ibi. *Parisijs Domino ducente peruenit, non veritus incredulæ gentis expetere feritatem.* Cuius putas gentis? Audi corruptissimi codicis ridiculam cantilenam. *Tunc memorata illa ciuitas & conuentus Germanorum, nobilitate pollebat, &c.* Et infra. *Tantas per illum Dominus dignabatur exercere virtutes, ut rebellium corda Gentilium non minus miraculis quàm prædicationibus obtineret, miroque modo inermi viro non valebat plebs armata resistere, sed subdebat se illi certamini, Germaniæ cervicositas, &c.* Scilicet Lutetia, non Gallorum (qui nusquam in illa farragine nominantur) ciuitas, sed Germanorum urbs erat? ibique non Gallis, sed Germanis sanctus Dionysius tanta vi, tanto splendore prædicabat, ut armatam plebem, Germaniæ nimirum cervicositatem, ipse inermis, suis miraculis & incensis sermonibus Christi regno subigeret? hanc næniam quis parumper nasutus non deprehendat? quis vel modicum in libris exercitatus hanc perspicuam corruptelam erratūmq. tam patens non animaduertat? Certè enim semper Lutetia Gallorum ciuitas, Germanorum nunquam fuit. Quam etsi Franci ex Germania erumpentes aliquando sui iuris fecerunt, nondum tamen cū passus est Dionysius, illam occupauerant: etenim nonnisi quinto iam

excurrente Christianitatis sæculo, Gallias illi in-
uaserunt. Perperam igitur putauit ignarus ille
rapsodus, qui primum pseudographam illam
narratiunculam de passione sancti Dionysij exa-
rauit, Francos quos videbat Parisiis imperan-
tes, ibidem semper antea, regni sedem habuisse.
Quo acumine vt se sciolum proderet, Gallorum
suppressa (vt iam à Francis planè deuiCTORUM)
mentionem, Francos ipsos noluit proprio nomi-
ne designare, sed Germanorum insigniuit voca-
bulo: quoniam ex Germania prodeuntes, Gal-
liarum sibi imperium fortissimo incursum vendi-
cârunt. At ineptè prorsus existimauit, illis Pari-
siis iam regnantibus, sanctum Dionysium præ-
dicâsse, qui Rhenum anno 428. nondum faustis
auibus transilierant, quo anno ab Ætio magi-
stro equitum, pulsî fuerunt Galliæ illa parte,
quam prope Rhenum aliquandiu occupauerant.
Redierunt autem postea feliciore progressu, sed
tamen Lutetiam Parisiorum non ante annum
Christi 456. sibi subdidere. Hoc enim anno, vt
Sigebertus notat, & acta sanctæ Genouefæ per-
hibent, Chilpericus Francorum Rex Lutetiam
ingressus, regni in ea potentissimi fundamentum
collocauit. Quo tempore sanctum Dionysium
prædicâsse Parisiis, absurdum prorsusque ridicu-
lum est comminisci. Fatentibus enim aduersa-
riis iamdudum per agonem gloriosum terris ex-
cesserat, & ad triumphum cælestem cum suis
comilitonibus perrexerat. Putidis igitur men-

dis scatet, apertisque commentis refertus est pessimus ille codex, quem *optima notæ* Bosquetus nominat. TERTIA denique ratio, quæ conuincit illum exploratæ fallaciæ, ex eiusdem ore depromitur. Fatetur etenim non solum omnes ferme Scriptores (at secus docentes insignes nullos habet) tradere sanctum Dionysium à sancto Clemente Parisios missum fuisse, sed insuper agnoscit *part. 1. pag. 50. passiva sancti Dionysij acta* huic assertioni consentire. Ergo deprauatum apertè vnum codicellum, contra communem probatorum authorum sententiam, apertamque actorum exploratorum passionis sancti Dionysij fidem, & propriam experientiam, amplecti non debuit: nec sine spontaneo reatu, quo conspicuam nifus est obscurare veritatem, sanctum Dionysium à beato Clemente non fuisse missum, lectori suggerere tentauit, genuinam repudiando, & spuriam admittendo scriptionem.

ARGVMENTVM II.

Depromptum ex actis sancti Marcelli Martyris

à Bosqueto productis. Lib. 1. suarum

histor. cap. 25. pag. 50.

A B eo tempore (Ludouici scilicet Pij imperio) non omnes Gallos huic nouæ traditioni manus dedisse legimus. In Concilio Lemouicensi, &c. Clericus quidam Engolismensis vulgarem de Dionysio opinionem

arguit, ipsūque *Areopagitam* omnino negat. Id olim se vulgi sententiam secutum existimasse fatetur : at *Marcelli Martyris* vitā perlectā mutasse sententiam. Illic enim *Dionysius* & *Saturninus* fratres, *Ægea* filij, Romā à *Clemente* missi, & *Sixto Papā* ac *Laurentio* hortantibus, *Marcellus* alter frater secutus in *Gallias*. Inde infert *Bosquetus*, *Dionysium* nostrum fuisse *Sixto* & *Laurentio* synchronum, qui anno Christi 260. hoc est octauo (vt vult) post *Saturnini* passionem anno vixere. Proinde *Dionysium* ipsum *Areopagitam* haud esse posse.

R E S P O N S I O.

Antidotum contra venenatam hanc suadelam, ex ipsius meatibus elicimus, sic enim habent acta pseudographa citata ab illo Clerico (cuius fidem iudiciūque postea examinabimus) in Concilio Lemouicensi, hincque ab *Bosqueto* descripta, *part. 2. pag. 67.* quæ semetipsis aduersa, sese destruunt, ac euertunt funditus, illā ipsā qua constant tam falsā quàm ridiculā dictorum congerie. Vbi enim ineptus ille orator Patribus Concilij persuadere conatus, se exquisitam in *Dionysij Areopagitæ* & *Parisiensis* inuestigando discrimine diligentiam adhibuisse, patentissima inflatus ignorantia, asseruisset. *Dionysium Areopagitam*, fuisse *Corinthiorum* illum Episcopum, quem sanctus *Hieronimus* in *Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum* commemorat fuisse sub *M. Aurelio* clarum, nempe anno

175. (qui error exploratissimus est, supràque exactè confutatus vbi de Abaillardi palinodia fuit actum) subinfert alium omnino esse ab eo, qui Parisiis passus est. *Hic autem, inquit, de Francia Dionysius, unde fuerit oriundus in passione sancti Marcelli fideliter indicari mihi videtur. Sic enim habetur. Puer quidem Marcellus cæpit timere. Tunc sanctus Laurentius corroborans ætatis eius infantiam, ait ad eum, Marcelle, genitor tuus Ægeas noluit Christum credere: nam mater tua Marcellina & fratres tui Marcellinus & Dionysius, iubente sancto Clemente Papa urbis Romæ, partibus Galliarum, ut ad fidem Christianam gentes instruerent directi sunt, vade ad eos ne pereas in manu Decij. Et infra dicitur. Profectus Marcellus cum Anastasio comilitone Christiano, ut iret vbi confrater suus Saturninus Episcopus peruenit vsque ad Argentomagum, vbi à Præsede comprehensus, inquisitus est vnde esset, aut de qua Prouincia & ciuitate venisset? puer respondit, Christianus sum, ab vrbe Roma exiui, & propero ad ciuitatem Tolosam, vbi fratres mei Saturninus & Dionysius commorantur. Cui Heraclius præses ait, dic mihi vocabulum patris ac matris tuæ. Puer respondit, pater meus Ægeas, & mater mea Marcellina nuncupati sunt. Sed si velint Episcopi, ipsa passio in Concilio eorum potest sine mora deferri. Hæc mihi non discrepare videntur à scriptura, quæ penes nos Engolismæ de Dionysij gestis habetur. Ibi enim legitur quia Clemens quendam Philippum ordinauerit Episcopum, & Hispaniæ ordinauerit ad prædicandum: Dionysio verò verbi diuini*

semina gentibus tradidit eroganda, quem in Galliam misit, sociosque ei Saturninum & Marcellinum. (de- buisset addere germanos fratres, ut fabulæ de Marcello præinductæ, tiffura hæc agonis sancti Dionysij, aptius cohæreret) & Lucianum atque Rusticum & Eleutherium adhibuit; qui cum simul peruenissent ad portum Arelatensem ciuitatis, Marcellinus in Hispaniam abiit. Saturninus autem Tolosam, profectus est, & Dionysius cum Rustico & Eleutherio Parisiis adierunt. Lucianus verò Presbyter ad Bello-uacensem profectus est urbem. Iulianus quoque Ceno-manensis, ut in gestis eius reperimus, genere Romanus fuit. Saturninus autem, ut passio eius docet, tempore Diocletiani & Maximiani, Decio Germanico & fratre Consulibus passus est. Ita stolidus ille & frontis prorsus inuerecundæ declamator, nugabatur. Cuius aperta deliria miror admodum quo pacto Bosquetus vir litteratus & in historia ceteroqui exercitatus, pro oraculis inducat, iisque quasi magni momenti auctoritatibus tanta in contro- uersia innitatur. Certè enim, quis vel modicum peritus sacrorum ciuiliûmque annalium, prorsus insanire illum Engolismensem Clericum protinus non aduertat? cum Dionysium & Saturninum missos in Galliam à sancto Clemente referat asseratque, & nihilominus synchronos sancti Laurentij & Sixti Papæ II. cuius ipse Laurentius Archidiaconus fuit, eosdem efficiat. Quem quidem Saturninum (cuius dicit sanctum Dionysium fratrem) sub Diocletiano & Maximiano

nihilominus passum concludit. Hoc enim si verum esset, natum Saturninum ipsum, post martyrium sancti Laurentij necesse foret concedere. Et sic ex aduerso falsum utique esset, illum ei fuisse contemporaneum. Qui sanè si missus fuit cum Dionysio à Clemente, & nihilominus sub Diocletiano mortuus est, supra ducentos annos Clementi superuixisse eundem Saturninum, consequenterque illum Dionysium (quem ab illius ætate, passionisque communi tempore Clericus ille consignat, effingitque eiusdem germanum) dicere oporteret. Quid quod addit tempore Diocletiani & Maximiani Saturninum esse passum, signatque nominatim Decio Germanico & fratre Consulibus? qui sanè sub illis Imperatoribus in fastis nusquam apparuerunt, immò neque sub illis Imperatoribus visi sunt? Signatur quidem in Consulibus fastis Decius Imperator (qui 1. anno principatus nempe Christi 253. Decium filium suum Cæsarem dixit, & 2. ineunte imperij anno cum eo in Moësia interfectus est) tribus vicibus Consul, sed numquam cum fratre, at primùm & tertium cum Grato, secundùm verò cum filio Decio iuniore, qui in Consulibus tabulis & priscis inscriptionibus, Etruscus cognominatur. Sed Decius Imperator nec in fastis, neque in ullis antiquis monumentis vnquam vocatur Germanicus. Memoratur autem Germanicus Cæsar sub Augusto Consul cum Fonteio. Iterumque sub Tiberio cum ipsomet Tiberio

Imperatore. Sed quod iste Germanicus Consulatum gesserit sub Diocletiano & Maximiano, æquè ridiculum est somniare, ac absurdum prorsus est & omnino repugnans temporum dimensionibus, Dionysium nostrum Saturninumque ponere sub Diocletiano & Maximiano agonem obeuntē; quos ineptus ille fabulator temporibus Apostolicis floruisse nihilominus commemorat, dum semel atque iterum affirmat, à sancto Clemente Papa in Gallias missos fuisse. Nemo enim dubitat Apostolorum ætate vixisse Clementem: quem præter indices Pontificales & omnes sacros historicos & scriptores qui id testantur, constat Paulum Apostolum inter suos adiutores numerasse PHILIPP. 4. Nec elabi posset stolidus ille tam putidarum fabularum perorator & consignator, si de Clemente I. se non insinuare quæ refert, at de II. cauillaretur. Maiori enim incommodo sese inuolueret. Cum res sit quàm Sol ipse magis perspicua, à beato Clemente Apostolorum alumno ac successore, nullum æquiuocum in Petri Cathedra confedissee, nisi illum Clementem, ideo secundum ab eo numeratum & dictum, qui Gregorio sexto vi abdicatione successit, nouem duntaxat mensibus Pontificatum gessit: electus enim fuit anno 1044. & obiit anno sequenti mense Iulio. Ab hoc igitur Pontifice qui mille ferè annis à primo Clemente sedit, comminisci Saturninum & Dionysium destinatos ad prædicandum in Galliis primum Euan-

gelij nuntium, & quidem sub Imperatoribus Diocletiano & Maximiano, Decio Germanico & fratre eius Consulibus, est perquam ridiculum prorsusque à sanæ mentis hominum iudicio consensuque abhorrens. Ideoque neque prætere sibi potest tam ineptum effugium, fabularum ille narrator & artifex. Qui cum cogatur his perstrictus angustiis ad Clementem I. regredi, à quo legatos iterum atque iterum agnoscit & testatur Dionysium & Saturninum in Gallias; falsam prorsus necesse est fateatur illam putidam, quam non erubuit pro certa & exquisita historia in conspectu Patrum Synodi Lemouicensis enarrare atque celebrare commentationem, de sancti Marcelli gestis, quem dum puerum à sancto Laurentio instructum ac instigatum ad Gallicum agonem; vnâque fuisse fratrem sancti Dionysij Parisiensis & Saturnini Tolosani protomystrarum affirmat: coætaneum S. Clementis nihilominus, cum fratribus, perperam asferit. Immò ipsum sanctum Laurentium à quo edoctum refert illum Marcellum ipsius B. Clementis simul synchronum temerariè effingit: quem deinde cum ipsis Saturnino & Dionysio ad tempora vsque Diocletiani tam falsò quàm ineptè detrudit. His enim manifestæ contradictionis ambagibus sese implicat, inuoluitque inextricabilibus mendacij nexibus, architectus ille infelix tam absurdorum paradoxorum, & deliriorum ita patentium; quin & labe intole-

rabilis impudentiæ, & putidæ ignorantia sordibus totum se aspergit ac inficit. Quamobrem indignum prorsus se prodit qui audiatur. Iure igitur è vestigio declamationis fuit explosus, & dictorum eius tam futilium quàm mendacium non alia ratio à Patribus habita est, quàm si quis motæ mentis hominis ineptias audiendo, ipsas quidem contemneret: morbidi tamen cerebri mi-fero nugatori condoleret: insaniētis etenim morbo potius quàm delirātis, absonis factis aut dictis attendendum, quisque sapiens arbitraretur. Qui fit vt Bosquetus nulla se possit excusatione tueri, qui insulsi adeò declamatoris auctoritate, Dionysio gloriosissimo Galliæ Apostolo, primariæ antiquitatis gloriam detrahare rigidè seriòque contendit. Nec enim illum fugere potuit, quantis absurditatibus & ineptiis illa narratio, è fabulis ita exploratis penitus consarcinata, scateat. Quod ipse etiam inuitè licèt, haud obscure tamen confessus est, nihilominusque pondus illam retinere hac in controuersia, non exile voluit. Sic enim eloquitur, postquam eius seriem obiter, quam profusè alibi refert, expressit. *Quæ (in hac relatione habentur) licèt confusa & falsis verisque composita, maximè perturbata sint, lucis tamen radium aliquem immittunt, & veritatem nobis afflant.* Vnde obfirmatè illam inconditam ridiculamque & mendaciis refertam quantumuis farraginem, sequitur lib.3. pag.120. 128. 130. & 145. &c. Sed quæro à Bosqueto, quam veritatem ex

scatente tota serie illa commentatiuncula deliramentis possit elicere? si levis error in huius notatione aliqua, deprehenderetur, facile condonarem: neque enim inficiarer ex syncera, si ceteroqui esset, relatione aliquid certi depromi posse. At conscriptio illa meris putis constat mendaciis, falsisque prædicamentis tota exuberat: nullaque periodus in ea est, quæ non euidentem inuoluat contradictionem. tota enim ubique sibiimet repugnat, & omnium ætatum consensui patentissimæque in omnibus libris veritati aduersatur. Igitur nihil ex ea, quod certitudinem efficiat, veritatis purum afferat lumen, elici potest. Quemadmodum enim sacra oracula docent, *non è spinis vna colliguntur, neque lux oritur è tenebris, neque ex amaro fonte aqua hauritur dulcis*, neque ex mendacij putida sentina, veritatis prodeunt puri latices. Damnavit ideo Gelasius Papa in Romana Synodo, cum septuaginta Episcopis celebrata, apocryphas eiusmodi beatorum Martyrum historias, ne quid glisceret ex illarum commentis in Christianorum animos, quod à veritate & gravitate Ecclesiastica discreparet. *Propterea in sancta Romana Ecclesia*, inquit, *non leguntur, ne vel levis subsannandi oriretur occasio.* Quam in classem relegandam esse illam pseudographam sancti Marcelli passionem, Bosquetus, qui eam in causæ suæ subsidium profert, inficiari nequit, quæ tot scatet mendis, immò mendaciis, næniis, deliramentis, paradoxis,

Matth. 7. 16.

2. Cor. 6. 14.

Iacob. 3. 11.

Can. sancta

Romana dist.

15. cap. 3.

patulisque in historia Chronologiâque erroribus, ut legi sine risu, vel potius sine horrore & stupore peritorum auditorum non possit. Vnde non mirum si à Patribus reiecta fuit, illarumque in numerum relata, quæ spuria hætenus censitæ sunt. Quamobrem hæc neglectâ legendâ aspernabili, tam Episcopi, quàm Ecclesiæ Galliarum in antiquissima ac receptissima sententia de S. Dionysij vera ætate, ac gloria Apostolica de cetero ut in antea perstiterunt, quemadmodum palam fit ex præsignata inductione testium, cuiusque ab hinc sæculi insignium, hanc quam autam tutarunt sententiam, continua serie approbationis, obfirmantium. Quibus satius profectò esset Bosquetum assentiri, quàm tam insulsæ adhærere fabulationi, omnibus falsitatis characteribus instructæ, à qua sanè tuenda discedere tandem debet, tam multiplici illius falsitate iam comperita: axioma enim iuris sacri esse, ipse qui iurisperitus est, non ignorat. *Falsitatem instrumenti, cuius vigore lata fuit sententia, probare; ad retractandam sufficere sententiam.* glos. opponi, & glos. se astrinxit, in cap. licet causam. tit. de probat. falsitatisque notas elici ex mala designatione anni, diei, styli, incongrua connexion, rerum non synce-
ra insinuatione, *Capite inter dilectos. titulo de fide instrumentorum, & glos. penult. in cap. licet de crimine falsi.* At iis defectibus maculisque scatet tota series putidæ illius narrationis, à Clerico Engolismensi in Synodo Lemouicensi temerario ausu
reiciatæ

recitatae, sed à Patribus reiectae: qui illam ita ridiculam cantilenam Concilij gestis aut decretis inferi noluerunt, vt videre est in authentica illius Synodi descriptione apud Baronium & Binius, vbi nec vlla illius syllaba transcribitur. Sed hæc fabulosa farrago, alia rursus exploditur iuris Ecclesiastici regula, qua decernitur *falsitatis permixtionem, in scripturis totam vitare scripturam. can. si ad scripturas distinct. 9.* Igitur si vna duntaxat in hac relatiuncula notaretur explorata falsitas, indignus esset fide totus eius contextus. At conspicuis mendaciis erroribusque omnis illa constat series. Quamobrem nullius est auctoritatis idonea, at prorsus ad probandum quicquam inefficax ac inepta. Magisque valet ad nostrum assertum (quod ex ea impugnat Bosquetus) confirmandum, quam tantisper conuellendum.

ARGVMENTVM III.

Ex actis Sanctorum Martyrum Fusciani & Victorici à Bosqueto inductis 1. parte historiarum suarum lib. 4. cap. 10. & parte 2. pag. 68.

ANNO Christi 296. Diocletiani scilicet & Maximiani duodecimo, Quintini martyrium accidisse oportet, & anno sequenti Victorius & Fuscianus passi sunt. Qui Dionysij socij erant, vt patet ex illorum Martyrum passione exarata in

2. part. pag. 156. & 157.

Q9999

manuscriptis codicibus, qua Dionysij & sociorum aut discipulorum ætas, ad Maximianum refertur. Sic enim habet.

Eodem tempore quo Maximianus truculentissimus Augustus, per arua Gallia præsidebat: Rectio Varo Præfectura dignitatis agi præcepit. Sancti ergo viri Fuscianus & Victoricus cum duodenario numero sociorum, per ordinem glomerati, unà cum venerabili Dionysio Præsule, comitibus ceteris Piatone, Ruffino, Crispino, Crispiniano, Valerio, Luciano, Marcello, Quintino, & Regulo progredientes cursu intrepido pro Christi dimicantes victoria, bellatores Dei egregie intra fines Gallia, vrbe Parisiis duce Christo itineris, peruenierunt, &c. Igitur sancti Dei cultores Fuscianus & Victoricus, ab vrbe Tarasconensi prædicandi gratia, gressu celeri petierunt. Sanctus quippe Quintinus diuino fultus oraculo Ambianensium vrbs laudabilis extitit prædicator, &c.*

* At vbi erant Rusticus & Eleutherius? vbi Saturninus, Paulus, Trophimus, aliq; à Gregorio memorati: quos fuisse tradit numero tantum septem? de quibus tamen hic nihil prorsus: cum præcipue cõnumerari debissent. Adiecticia igitur planè videtur illa particula, unà cum ven. Dionysio Præsule.

Patet igitur ex hac passione Martyrum Fusciani & Victorici, illos cum sancto Dionysio tempore Maximiani in Gallias aduenisse. Proinde ipsum Dionysium qui Parisiensem Ecclesiam erexit, non nisi circa finem tertij sæculi, scilicet sub Diocletiano & Maximiano, Gallia illuxisse.

RESPONSIO.

Numquam Bosquetus notat vnde Sanctorum acta, quæ ad euertendam antiquam traditionem, receptasque pridem eorundem historias obliterandas affert, ad suorum paradoxorum fulcimen-

tum accepta habet. Satis ei est in eorumdem limine innuere, quæ typis recens expressa prodit apographa desumpta esse *ex Manuscriptis Codicibus*, additque aliquando illos esse *optima nota*, at subnectere debuisset, nemini nisi sibi met soli compertæ: cuius auctoritas maximè in sacris controuersis & nouis, quas ipse excitat contra maiorum placita litigationibus, non tanta esse debet vt sine fideiussore vim habeat, adeoque præualeat in iudicio, contra traditiones ipsas Patrum & sæculorum conspiratione firmatas; maximè cum in sua causa nemini, solo ex verbo credatur, nullusque in sua lite testis possit esse ac Iudex. Non sic cum illo nos gessimus: cum enim germanissima aduersus illius fabulas promeremus Sanctorum acta passiva, non nuda illa protulimus, sed adminiculata multiplici illorum synceritatis confirmatione. Vel enim ab auctoribus magis conspicuis illa mutuata prodidimus, vel si ex antiquis ea expressimus monumentis, codices non solum Manuscriptos & peruetustos ex quibus illa descripsimus, esse, lectori significauimus, at etiam vetustatis indicia assignauimus, loca sacra atque illustria scrinia ubi asseruantur, vel vnde nobis accommodata sunt indigitauimus: narrationesque in iis descriptas, quæ ad rei controuersæ definitionem magis conferebant, studuimus authenticis probationibus fulcire, vt videre est in productione passionum Sanctorum Martyrum Luciani, Ionij, Caraunij,

Nicasij, Eugenij & Eutropij, quas suprà propriis locis insinuauimus.

Hanc autem expostulationem hîc necesse censuimus contra Bosquetum instruere, quoniam non solum alia quæ protulit acta his prædicamentis carent penitus: sed & passio ista Sanctorum Fusciani & Victorici, quam tanta educit pompa in aciem, nulla signa habet eiusmodi præuia, quibus genuina appareat, & authentica perhibeatur. Quin ex aduerso nonnulla in ipsa video indicia fucatæ texture & corruptæ compaginationis. Nam vim facit ex hoc Bosquetus aduersus nostram, hoc est Patrum apertam sententiam, quâ Dionysium Parisiorum Præantistitem, beati Pauli Apostoli alumnum illum insignem, quem Arcopagitam S. Lucas in Actis Apostolorum cognominat, asserimus: Quod passio ista, difertè illum, omnino alium esse ostendat. In hac enim longè iunior commemoratur: cum trecentis fermè post Christum annis perhibeatur cum Sanctis illis Martyribus, necnon Quintino Viromanduorum illustratore ac Martyre, temporibus Maximiani & Diocletiani Gallias ingressus, primum Christi præconium Parisiis nunciâsse. Verùm authentica Sanctorum Fusciani & Victorici, necnon etiam Quintini, & aliorum ipsis asseclarum, nihil prorsus ferunt de Dionysio primo Parisiorum Hierarcha, eorum comite, siue duce. Extant apud Petrum Exquelinum lib. 1. Catalogi cap. 57. Et apud Boninum

Act. 17.

Mombritium, tom. 1. de Sanctis ; sed neutrobique de Dionysio quicquam legitur : cuius ætas Apostolica , conspicua est in actis sancti Reguli , quæ infrà in eius proprio elogio propria & sincera afferemus ; atque in actis authenticis sancti Luciani suprà productis. Porro in actis germanis S. Piatonis nec apex de sancto Dionysio cernitur , vt clarissimè demonstrat neruosèque probat Plessius , tam in *assertione Episcopatus sancti Piat Apostoli Neruorum* , quàm in *saluationibus pro eadem assertione* , Tornaci anno 1619. & 1620. editis. Marcelli superiori argumento gesta à Bosqueto deprompta spuria & inania quin & falsa & ridicula planè euicimus : quæ verò genuina sunt de eo relata ab Exquilino lib. 6. cap. 24. aliæque antiquæ fidei , ex quibus eius Anastasiique focij elogium texuimus in Martyrologio nostro 3. Idus Iulij , nec syllabam vllam habent de Marcelli ipsius , Anastasiique cum Dionysio consociatione. In actis authenticis sancti Quintini , eius focij qui plerique sunt numerantur , at sanctus Dionysius prorsus filetur , vt ostendit Claudius * Fonsius doctissimus Iurisperitus , in sua *Historia sancti Quintini Viromanduorum Apostoli , Martyris & Tutelaris* , pag. 12. & 13. Vbi etiam eos refellit qui cum sancto Dionysio à sancto Clemente missum illum cum asseclis fuisse volunt : ex actis probatissimis ipsius sancti Quintini , atque ex gestis Sanctorum Victorici , Fusciani , Crispini & Crispiniani , relationèque ac iudicio Meieri & Molani. Sed & Lo-

* aliàs , De la Fons.

crius, in *Chronico Belgico*, ex priscis monumentis missionem illorum describit, quin & catalogum delineat eorumdem, nec tantillum sancti Dionysij meminit. Crispini autem & Crispiniani acta purissima, primamque antiquitatem spirantia, alia ab iis quæ Surius (quem Bosquetus tenuis facit passim fidei) habet, integra refert Mombricitus tom. 1. de Sanctis, sub titulo *passionis Sanctorum Crispini & Crispiniani Martyrum*: quos quidem concurrisse in Galliam cum sancto Quintino & sociis passiva illa acta in ipso exordio perhibent: nihil autem dicunt de beato Dionysio, qui ob ipsam Pontificatus dignitatem, primus in hoc nobili pugilum agmine, si de eorumdem consortio fuisset, omnino consignandus erat. Fateor prius in quædam apographa actorum Sanctorum Rufini & Valerij, irrepsisse sancti Dionysij nomen: sed errorem illum amanuensium vitio illa in gesta intrusum, benè ante 800. annos aduertit & emendavit sanctus Paschasius Abbas Corbeiensis, in exordio passionis ipsorum beatorum Martyrum Rufini & Valerij, ad fidem antiquorum exemplarium à se recensitæ, atque nostro sæculo à doctiss. Sirmondo recognitæ, & editæ cum ceteris sancti Paschasij operibus anno 1619. Ibi enim beatus ipse Paschasius inanem illorum refellit pede fixo autumationem, qui illos Martyres ipsorumque symmystas Quintinum, Victoricum & Fuscianum, Crispinum & Crispinianum, sub Diocletiano in agone Christiano co-

ronatos, fuisse sancti Dionysij synchronos, & ab eo adductos in secundam Galliam Belgicam existimabant, nescio qua fama volatili (quam fortè ex pseudographis hauserant commentatiunculis) decepti. Magnum enim probat ex veris utrorumque actis intercessisse fluxum temporis, inter Dionysij aduentum in Gallias, & illorum accessum. Quod temporis spatium, *decem & ducentos*, inquit, *non minus continet annos, qui numerus annorum, & nostri & illius ævi homines non solum certaminis tanti habiles officio denegat, verum corporis vita fungi penitus recusat.* Sic indicans fieri non potuisse, si cum Dionysio in Gallias venerunt ad tempora Diocletiani peruenisse, cum constet sanctum Dionysium ipso tempore Apostolorum Gallias glorioso consecrasse trophæo, unde illum ibidem nominat *Luciferum matutinum*: quòd scilicet ipse cum sociis suis (Rustico & Eleutherio) aliisque, primùm infidelitatis tenebras in Gallia dissiparit, veritatis viam Gallorum populis quibusdam initiis retexerit, principium gratiæ cæcis adhuc mentibus aperuerit, ideòque potiorem promeruerit illuminationis gentis nostræ gloriam. *Quoniam luminis ortus omnem claritatis, inquit, auspiciatur integritatem, & plenitudinis summa principij semper ad caput refertur.* Subinsinuat deinde ex dictis Pauli, Dionysium plantasse; Rufinum, Valeriumque, & eorum collegas postea aduenientes, rigasse: Deum autem incrementum dedisse. Ex qua sancti Paschasij aucto-

ritate habes quo pseudographam illam narratiunculam, à Bosqueto productam, actorum Sanctorum Fusciani & Victorici, qua sanctum Dionysium in Gallias intrasse temporibus Diocletiani cum Quintino, Rufino, Valerio, Crispino, & Crispiniano, persuadere tentat, corruptionis evidentissimæ, aliàsque quasuis similes si quæ essent farragines, vitiatæ notæ euincas; cum tempore Paschasij natiua nitidâque illorum Martyrum Gallicorum acta, minimè sancti Dionysij progressum in Galliam cum illorum profectio-
ne commiscerent, quin apertissimè distinguerent, & inter vtramque epocham annorum plusquam ducentorum constituerent interstitium. Candida enim fide legit & descripsit antiqua illa monimenta sanctus Paschasius, ex quibus sententiam suam de beati Dionysij Apostolica ætate communiuit, veramque assignauit temporum quæ fluxerunt ab eius Apostolatu, ad martyrium illorum qui diu admodum, deinde Belgicæ Galliæ fidei sidera illuxerunt, felicem in illum concursum, distantiam. Vnde secura mente & conscientia, lectores suos ad ipsa autographa ex quibus tam illam historiam, quàm Chronologiam sincera manu expressit, ipsemet sanctus vir doctissimûsque scriptor, benignis affatibus inuitat, seque inde ex illorum primitiuorum, incorruptorumque actorum (per quæ vitiata correxit) auctoritate tuetur. Sic enim ibidem proloquitur. *Qua de re meritò nos redarguendos non æstimo*

estimo quoniam studuimus deprauata corrigere, inueterata reparare: quandoquidem per hæc utilitati legentium deservire quæsiuimus. Non enim gestorum fidem corrupimus, sed nostro sub eloquio PRIORVM SCRIPTORVM TEXVIMVS HISTORIAM. Quòd si quis nostram spreuerit editionem (quam suauiori contextu concinnauerat) LEGAT SI MALVERIT ANTIQVAM. Nimirum cui sua, stylo duntaxat dissimilis, rebus ipsis omnino conformis erat. Ceterum audito Paschasio, quisquiliæ suas Bosquetus suam in cistulam festiuè reponat. Fuitiles enim istæ sunt merces, friuolæ scilicet illæ nugæ, aniles quas venditat pro historiis fabulæ, & corruptæ Martyrum Galliæ à Maiorib. inter spurias reiectæ (quas nihilominus antiquis & probatis immeritò præfert) actorum relationes. Has igitur aliis quàm nobis venales de cetero exponat, qui commenta, tam explorata spernimus, vel ea numerare nihil aliud esse censemus quàm operam ludere. Certè illa ipsa quam Bosquetus hîc scribit spuria narratio, satis sibi met derogat fidem, ipso ex specimine texturæ. Dicebat Paschasius corruptas historiæ Sanctorum transcriptiones, sermone confuso & horrido constructas, suomet in speculo offendere auditorem, sententiarumque & verborum vitiis violatas, ad posteritatis non esse statuendas memoriam. Liquet verò ex superioribus argumentis, maximè ex secundo quam aptè & ad amussim ista prædicata, prolatis à Bosqueto Sanctorum supposititiis vel deprauatis actis conueniant, in

* Vide Apparatum nostrum ad Martyrologium Gallicanum, cap. 7. 14. & 22. necnon Apologeticum Theologicum proprio Sanctorum cultu eidem Martyrologio subtextum parte 2. §. 9. qui prænotatur de Sanctorum Canonizatione.

quibus anachronismi nō modò stupendi irrepsere, sed infulsa quoq. commenta, falsæ narrationes, exploratæ fabulæ, meræ nugæ, inepta attributa, dictorum repugnantia intollerabiles, & irridendæ næniæ passim occurrunt, quin iis compagibus illarum omnis structura cōnectitur. Huius texturæ quam hîc in subsidium sibi assumpsit, & in nos protulit vel vnicum specimen accipe. Ambiani, omnia Martyrologia notant, passos extrema pro Christi fide gloriosos Martyres Victoricum & Fuscianum tertio Idus Decembris. Qua in diœcesi, secundo ab vrbe lapide, antiquum titulum habent, seu Martyrium, nempe Abbatiam (quam conspexi) ordinis sancti Benedicti à Fredegunde Francorum Regina fundatam, ab Ingelrano Ambianensi Decurione, seu Comite, regnante Philippo I. circa annum 1080. instauratam. Porro illorum omnia vulgata acta perhibent, ipsos Morinis Ambianisque contiguïs, primum Christi præconium nuntiâsse: quemadmodum in Notis nostris ad Breuiarium Parisiense anno 1631. editis indicauimus, Notâ seu obseruatione 13. à pag. 46. ad 49. ex actis primitiuis Quintinopoli asseruatis, Vsuardoque, Exquilino, Molano, Mombrizio, Surio, Buzelino, Regnero, Locrio, Ferrario, aliisque testibus conspicuis. Tamen pseudagrapha passio à Bosqueto descripta & laudata, bis illos asserit in vrbe Tarasconensi prædicationem obiisse: hîncque in finitima Ambianorum ciuitate cum hospite Gentiano deprehensos, extremo

certamine ibidem perfunctos, victoriæ palmam retulisse. Quod tam bellè conuenit, ac si quis diceret illos in Hispania prædicantes, captos Lutetiæ & necatos. Tarasco enim seu Tarraco, vrbs est antiqua Archiepiscopalis in Hispania, Cataloniaeque prisca Metropolis. Ambiansium verò ciuitas (sicut & huic Morinorum coniunctus ager, vbi gloriôsè prædicârunt & triumphârunt beati Fuscianus ac Victoricus, Christi purpurati testes) situm in Gallia habet conspicuum, nempe in Picardia, quæ secundæ Belgicæ portio est insignis, vt patet *ex antiqua notitia Gallia*, Martyrologio nostro præfixa. At non me fugit conspici Tarasconem oppidum ad Druentiam, Auenioni vicinum. Sed quæ Galliæ Narbonensium cum secunda Belgica coniunctio, vt Tarascum cum Ambiano fiat contiguum? Dicit Bosquetus, mendosè in suo archetypo fuisse scriptum Tarasconem, quia re vera Teruana legendum erat, quæ Morinorum caput est. At valdè dissonant Teruana & Tarraco, seu Tarascone. Et si hoc ipsum fuisset mendum sibi notum, bis, non debuisset id sine vna saltem marginali animaduersione suum in apographum transcribere. Idcirco necesse est fateatur, sese vel imperitia deceptum, vel ipsum quod protulit apographum vitiosum esse. Quod perperam etiam, *passionem Sanctorum Fusciani & Victorici* prænotauit, cum is à quo exarata primùm prodiit, illa ipsa tam corrupta tamque constricta descriptio, admoneat

* Glof. 1. In
cap. ex infir-
mitate, de
reſcriptis.

ſe non plenam, natiuam, originalémque rerum
ſeriem retexere, ſed aliam extare, pleniorẽ
vtique, ex qua paucula hæc excerpſit (oſcitan-
ter, vt liquet, & cum multiplici labe) geſtorum
quæ iſta commemorant, hiftoriam. Hanc requirat
igitur Boſquetus, interimque ſciat, *inſtrumentum*
*referens * nihil ſine relato probare.*

ARGUMENTVM IV.

*Ex actis ſancti Iuliani Cenomanenſis primi Epifcopi
à Lethaldo Monacho deſcriptis, eductum à
Boſqueto hiftoriarum ſuarum Lib. I.
cap. 34. pag. 56. 1. partis.*

CENOMANENSEM Iulianum, Dionyſij quoque
comitem, ad hunc locum vltimum ſepoſui (in-
quit Boſquetus) propter eius vitam à Lethaldo Mo-
nacho ad Aueſgandum Cenomanenſem Epifcopum
ſcriptam circa annum Chriſti 1000. Hic enim Mona-
chus contra ſuorum traditionis temporum auctoritatem,
primus omnium arma mouit, Gregorij Turonenſis acer-
rimus defenſor. Poſteaquam acriter in eos qui San-
ctorum memoria miraculorum figmentis illudunt, verba
fecit: Iulianum DIONYSII ſocium, non à Clemente
qui ſub Traiano vixit, ſed à Sixto qui Decio Impera-
tore ſedit, miſſum ait, Gregorij auctoriſate opinionem
confirmans. Hinc inferre ergo nititur, Dionyſium
non à Clemente ſed à Sixto II. miſſum. Qui enim

focius fuit Iuliani, eadem missione cum eo in Galliam legatum, ipsum conuenit asserere. Nam vt Philosophus docet, *quæ conueniunt vni tertio, etiam conueniunt inter se.*

RESPONSIO.

Structum ex dictis scriptisque Lethaldi argumentum Bosquetus ipse deiicit ac euertit. Nam pag. 9. 2. part. auctoritatem illi adimit, monet enim lectorem vt aduertat: *Lethaldum Scriptorem vitæ Iuliani Cenomanensis missione Petri profligatâ, in posteriori missione narranda cuncta permiscere, ex iisque fuisse qui veritatem indagantes, in ea stabilienda, certis historiae & litterarum adiumentis destituti defecerunt.* Sed & 1. part. lib. 1. cap. 34. pag. 56. vbi produxisset ipsius Lethaldi nomenclaturam, qua is Euangelistas Galliæ recenset, destinatósque asserit diuino munere in Galliam, à sedéque Romana missos: Photinum scilicet Lugdunensibus datum, Arelatensibus Trophimum, Narbonæ Paulum, Aruernis Austremonium, Lemouicinis Martialem, Turonicis Gratianum, Parisiis Dionysium, *Cenomanis Iulianum*: Rescindit hanc feriem Bosquetus, hallucinatúmque in ea texenda concinnatorem illum pronuntiat. *Hæc, inquit, tamen stare non possunt, cum Photinus sub Aurelio passus sit, nec eius comites ad octuaginta ab eius morte annos peruenisse probabile sit. Diuersis ergo temporibus missi, neque Photinus inter hos memorandus.* Igitur ne-

que Dionysius iis ad censendus, qui post Photinum, vel missi vel occisi fuerunt pro Christi fide. Nam sole clariùs demonstratum est, per continua sexdecim sæculorum testimonia, perpetuùmque Græcorum ac Latinorum consensum, illum fuisse à sancto Clemente directum in Galliam, fuisse illustrem illum Areopagitam, Pauli Apostoli discipulum. Adde quod mira est cæcitas Bosqueti asserentis Lethaldum, ex sententia Gregorij Turonensis, Dionysium Parisiensem, Iuliani Cenomanensis socium, cum eo sub Decio à Sixto Papa delegatum astruxisse, opinionemque suam quæ contra traditionem receptam certabat, ipsiusmet Gregorij auctoritate confirmasse: cùm manifestum sit Gregorium Turonensem, dum Dionysium missum cum aliis commemorat, de Iuliano Cenomanensi nullam penitus fecisse mentionem, lib. i. histor. cap. 30. Ceterùm nec alibi vspiciam illum coniungit cum Dionysio. Mentitus est igitur apertè Lethaldus, dum in præmio vitæ sancti Iuliani, catalogum (quem eiusdem in vita ponit) legatorum Evangelicorum à Sixto, *Romana*, ut ait, *sedis Apostolico*, in Galliam directorum, ex Gregorij Turonensis lib. i. historiæ sese contexturum pollicetur. Etenim Iulianus quem iis admiscet, nullatenus à Gregorio iisdem associatur: confundit ipsemet ineptè Decium cum Valeriano, perperamque reprehendit acta sancti Dionysij, quæ illum à sancto Clemente missum produnt, ac ipsa acta

sancti Iuliani sugillat quæ idem confirmant, nam contrarium ipse nequaquam astringit. At bene est quod ipse Lethaldus, de malè texta narratione sua diffidens, consciusque temeritatis, qua in receptam sua ætate traditionem de sancti Dionysii gallico Apostolatu, ausus fuerat privata nouaque opinione insurgere; spondeat se pertinaciter suis placitis non inhæsurum, sed ab illis discessurum, *si grauitas auctoritatis alicuius magnifici Doctoris, se ab errore deduxerit, & quasi anchoræ pondus, vacillantem suum animum solidauerit.* Non est igitur dubitandum, quod si Lethaldus, tot quæ produximus in hac dissertatione, per seriem continuam, insignium Doctorum cuiusque ætatis sibi aduersari testimonia, Sanctorum oracula, Pontificum decreta, Regum diplomata, omniumque gentium pro Dionysii Parisiensis infula Arcopagitica & Apostolica missione subscribentium, consona quæ ostendimus suffragia vidisset vel audiisset: pedem ocyus ab erroris tam patentis anfractu reflexisset, lubensque rediisset, in regalem viam adeo conspicuam (quam non ita dilucidatam nouerat) veritatis. Hortaretur sanè si adhuc hanc spiraret vitam, Bosquetum ne turpitudinem suam post mortem discooperiret: at potius sui lapsus commiseratus, pro ipso errati veniam deprecaretur; nec errantem sequeretur: iam post funera poenitentem, sed ex interpellato itinere deceptuosæ opinionis, rectum in certæ sententiæ tramitem,

quo tot illustria hominum capita, per sexdecim sæcula inceserunt, omni deposita tumidæ contentionis vanitate, auspiciatò conferret. Hanc enim esse nitidam viam, quâ solâ ad veritatem itur.

ARGVMENTVM V.

*Sumptum ex controuersia de tempore martyrii
sancti DIONYSII.*

DE Dionysio incertum est (inquit Bosquetus) etiam inter eos qui Arcopagitam illum esse dicunt, quo demum tempore in Gallias venerit. Plures tamen illum à Clemente Papa cum Regulo, Rustico, & Eleutherio, & aliis plerisque missum referunt. Eius acta sub Domitiano Imperatore, iudicante Fescennino, Sisinnio Præfecto, capite plexum fuisse narrant. Igitur ex dissidio autorum circa tempus quo sanctus Dionysius in Galliam è Græcia venerit, Martyriumque Lutetiæ peregerit; subinsinuat Bosquetus, tam incertum esse illum in Galliam venisse, quàm incompertum quando eò accesserit, & ibidem occubuerit.

R E S P O N S I O.

Suprà in S. Martiale, contra Molineum probauimus, dissidium de tempore quo res quædam peracta est, nullam de re ipsa ambiguitatem inferre:

ferre : quando ceteroqui conuenit inter auctores, actam fuisse, sed de epocha duntaxat chronologica dubitatur. Caluinus id quoque tam apertè quàm inuitè confessus est, qui cùm vehementer optaret euincere Petrum primum Apostolorum (vt in Euangelio Matth. 10. nominatur) numquam Romam venisse : ex Patrum historicorùmque dictis, etsi non tam contrariis quàm diuersis, de circumstantia temporis Petri aduentus vel martyrij, arripuisse sibi videbatur argumentum, quo ipsum Petri aduentum Romam, atq. eiusdem ibi actum martyrium, de certo dubium, de dubio fabulosum, falsùmque penitus conficeret. At numeratis libratísque auctorum suffragiis, postquam animaduertisset illos omnes in re ipsa tam sibi exosa quàm aduersa conuenire, de exilibus tantum circumstantiis (hoc est minutissimis duntaxat temporis particulis) dissentire ; vi perstrictus adeo manifestæ veritatis, & constantis circa rem ipsam consensus, illam in vocem erumpere coactus est. *Tamen propter consensum scriptorum non pugno quin Romæ Petrus mortuus fuerit.* Quia verò hoc illustre testimonium, veritati haud sponte sed inuitè reddiderat, ne res transiret sine liuoris quo tumebat venenoso efflatu, hanc caudam subnectit suæ præactæ confessioni. *Sed Episcopum fuisse, præsertim longo tempore, persuaderi nequeo.* lib. 4. instit. cap. 6. §. 15. Attamen consensus auctorum qui illum adegerat fateri, Petrum Romæ mortuum, eodem nexu illum constringebat,

S f f f f

& ibi Episcopum eundem egisse, & diu pontificali munere ibidem, ad extrema scilicet usque perfunctum, admittere. Habemus tamen ex tam infestis hostis Ecclesiæ patenti confessione, consensum scriptorum in rem actam, illam reddere certam, quamvis iidem auctores, de modo rei, ut de temporis nota, vel alia circumstantia, tantum discordent. Ostendimus id variis conspicuisque exemplis in prædicta exercitatione nostra contra Molineum, qui ex vacillanti apud quosdam calculo ætatis S. Martialis, nullitatem eius existentia perperam inferebat. Stabilitaque ibidem hac ex regula, nimirum rem debere certam permanere, quando de ipsa constat, tametsi non liqueat de modo, vel alia circumstantia, ut est sola designatio temporis; promptum est futilitatem objectionis, quam Bosquetus arripuit ex epocha Apostolatus Gallici sancti Dionysii Arcopagita, elicere. Cum enim suprà copiosissimè ac peracuratè probauerimus, hanc esse constantem probatorum authorum tam Latinorum quàm Græcorum sententiam, immò vnanimem contestationem, quòd Dionysius Arcopagita, Athenis Lutetiam transmigrarit, ibique fortis pro Christo cum asseclis bellator, Christo trophæa adoranda erexerit, & glorioso agone victor de impietate triumpharit. Profectò illa ex demonstratione necessariò colligere superest: nihil igitur esse de hoc articulo deinceps disputandum. Quandoquidem si vel Calvinus ipse hac in causa

cognitor ex litigatore interueniret, vt fecit in causa Petri, pronunciaret. PROPTER CONSENSVM SCRIPTORVM fateri necessarium esse, DIONYSIVM AREOPAGITAM PARISIIS ESSE MORTVVM: sed solùm de tempore controuerti posse, quo primùm in Galliam accesserit, & Lutetiæ prædicatam Christi fidem, sanguinis profusi confirmauerit testimonio. Cuius in quæstiunculæ Chronologicæ, quæ sola moueri potest, discussionem non grauabor descendere, modò citra rei ipsius de qua penitus constat dubium, hîc illam agitari à nobis quisque præmoneatur; fateaturque ipse Bosquetus, si candidè velit nobiscum agere, nihil hanc appendiculam principalis causæ certæ determinationi officere: ratumque & constantissimum, id quod de Gallico sancti Dionysij Arcopagitæ Apostolatu & Parisiensi triumpho, satis superque probatum est, consistere, neque hoc loco in controuersiam vlllo modo reuocari.

Hoc autem posito, dico. Inter priscos Scriptores omnes qui consentiunt de sancti Dionysij ex Oriente in Occidentem profectiōe, eiusdemque Gallica expeditione, atque Martyrio Lutetiæ consummato, diuersas extare opiniones de tempore quo Apostolatum ipsum Gallicum fortunata sorte suscepit, ac impleuit. Fatentur quidem magno consensu omnes, missum Romam in Galliam à sancto Clemente, Petri Apostolorum principis in pastoralis cura orbis successore.

Sed de epocha ipsius successionis Clementis, nonnulla inter ipsos auctores discordia est, quam tetigit Nicolaus Manciacutius Clericus Lateranensis, in *Carminibus de Romanis Pontificibus à Petro ad Alexandrum usque tertium*, sub quo viuebat. Ita enim canit in limine.

Apud Onuphriū in notis ad Platinae pontificia historiam.

Si vis Pontifices Romana noscere sedis,

Carminibus nostris perlectis scire valebis.

Primò Papatus, Petrus est in sede locatus.

Qui confederunt, Linus Cletusque fuerunt.

Hic Clemens iunctus, simili fuit ordine functus.

Hinc nutat mundus, sit quartus, sit ne secundus.

Et Clementem quidem Petro proximè successisse tradunt, Tertullianus in *lib. de præscript. cap. 32.* Sanctus Hieronymus *lib. 1. aduersus Iovinianum ante med. & lib. 14. in Isaiam cap. 52.* Rufinus eius etiam æmulus, in *præfatione recognitionum*, & in sua contra eundem *inuectiua.* Beda *lib. 2. histor. Anglorum cap. 4.* Hugo Victorinus *libro de mystica arca cap. 4.* Marianus Scotus in *Chronico ad annum Neronis 14.* ubi illam firmat successionem, ex Epistola decretali sancti Leonis II. Papæ. Tamen S. Clementem mediatè tantum beato Petro successisse, nempe post Linum, Sanctus Augustinus scribit *epist. 165. cum Optato lib. 2. contra Parmenianum.* At Lino suffectum fuisse Cletum, & hinc Clementem (quem ideo ordine quartum censuerunt à Petro:) sanctus Irenæus *lib. 3. contra hæres. cap. 3.* Eusebius in *Chronico*, Epiphanius *hæres. 27.* Sanctus Hieronymus loquens ex propria

sententia, in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, in Clemente; aliique plerique omnes testantur.

Iam verò si prima rata sit sententia, Clemens Pontificatum anno ipso quo occubuit in cruce Petrus exorsus est, qui fuit Christi 69. à passione eiusdem Domini 36. Si secunda accessit ad solium Apostolicum Clemens anno tantum 81. quo Linus gladio ictus in cælum migravit. Si tertia denique, anno duntaxat Christi 93. Clemens Apostolicæ sedis Cathedræ insedit: quo excurrente anno, Cletus Lini successor, expleto per Martyrium Pontificatu, coronam quoque supernæ gloriæ percepit. Quæ quidem postrema sententia certissima est, & tamen priores duas minimè euertit. Qui enim Patres dicunt Clementem Petro successisse, ipsius Petri factum attendunt, qui decreuerat prope iam crucem conscensurus, ut Clemens ipse, post se orbis ac vrbs Pontificatum gereret. At quemadmodum sanctus Epiphanius *hæres. 27.* tradit, affirmâtque ex veterum astipulatione, quin & Clemens ipse *Constit. lib. 7. cap. 37.* Sanctus Methodius Martyr in *vita sancti Dionysij Areopagitæ.* Ioannes Papa III. in *Epistola ad Episcopos Germaniæ*: Clemens ex studio humilitatis, post funera Petri, Pontificatum recusauit. Ipso igitur viuentē, & sic volente, Linus qui pridem Petri in vrbs Episcopatu (dum Cletus suburbana curabat) coadiutor fuerat, seu Vicarius, Pontificatum suscepit. Cui sublato per gloriosam necem, Cletus successit, ita optante ac agente

Clemente: qui demum ipse, cum Cletus Christi vicariatum martyrio compleuisset, onus summi Pontificatus toties recusatum tandem compulsus necessitate in se recepit, postq. illum in annos novem prorogatum, abiit ad Christum felici quoq. coronatus agone. Hac autē ex insinuatione aperte liquet, Clementem, etsi titulum Pontificatus quem ei Petrus moriens contulerat, non pertulerit, tamen ius ex designatione Petri Pontificatus habuerit; quo etsi ex humilitate nonnisi postremo loco uti voluit, tamen symmystis quos prætulit sibi met strenuè collaboravit, donec iisdem Petri primariis adiutoribus ac successoribus per certamen supremum fidei sublatis, locum subire Apostolicum, titulūque cum onere ad se non iam solius Petri facto, sed diuino patenti nutu deuolutum, compulsus est. Et quia etiam dum vicissim federent Linus & Cletus, ipse Clementis à Petro delectus (immò re vera, ut Tertullianus testatur, ORDINATUS) R. E. Pontifex, summa auctoritate emicuit; nam nominis & meritorum gloriā, gestorūq. magnitudine, symmystis quos sibi met cultor humilitatis prætulerat, longè ipse præcelluit: hinc factum, ut quasi solus post Petrum Pontificatum ad mortem usque gessisset, à plerisque veterum pro unico & proximo Petri successore fuerit agnitus, atque etiam numeratus. Vnde quicquid illius consilio vel monitu, cura, studio, vel iussu toto hoc interstitio, quod à Petri cruce, ad Clementis ipsius effluxit

merfionem, in Romana Ecclesia factum est dignum memoria, passim Clementi ipsi à sacris Scriptoribus attributum est; sicut suprà obseruauimus de Pallio, quod à Lino institutum quamquam fuerit, à nonnullis tamen, Clementi ob insignem eius in Ecclesia Romana post Petrum celebritatem, immò auctoritatem adscribitur*. His prænотatis, quæ notare necesse fuit ad missionem sancti Dionysij factam à sancto Clemente (vt auctores inducti per sæculorum seriem testando consentiunt) certam ad epocham referendum: obseruare iam oportet, tres circa illam missionem, Scriptorum veterum sententias existere.

PRIMA & ferè dudum communis, est, quam ex Græcis sanctus Methodius & Metaphrastes, & ex Latinis Paschasius & Hilduinus, cum plerisque aliis tradunt ac tuentur: sanctum Dionysium martyrio absumptum signat sub Domitiano, & quidem, vt Paschasius notat, anno eius imperij secundo, qui incidit in Dominicum 85. Porro Hilduinus, martyrio affectum signat Dionysium anno Domitiani 16. hoc est vltimo inchoato, ætatis vero suæ 90. SECUNDA est Michaëlis Syngei & Suidæ posteriorumque nonnullorum, qui sub Traiano Dionysium Lutetiæ asserunt occubuisse. TERTIA est Aristidis & Adonis sequaciumque plurimorum, qui sub Hadriano produnt Dionysium ipsum Arcopagitam, post grauissima tormentorum genera coronatum. Editus Vsuarius* in Martyrologio vbi duo natales san-

*Sed & in actis nonnullorum Galliæ Apostolorum, illi, ab Apostolorum (Petri & Pauli utique) discipulis missi dicuntur, qui à Lino Cleto & Clemente, Ecclesiam communi quasi consilio regentibus, ordinabantur, atque ad gentes illuminandas superno Evangelici luce, destinabantur.

In fine vitæ & passionis S. Dionysij.

* Signate ita loquimur. Nam extat in

Corbeia antiquo Monasterio Diocesis Ambianensis peruectum exemplar MSS. V. suardi Martyrologij, in quo vnus tantum Dionysius, mense Octobri, & quidem die 9. assignatur.

Sancti Dionysij, ex usu, moreque Græcorum consignante, quinto scilicet Nonas & 7. Idus Octobris: tamen neutrobique, quia difficultas non modica in statuenda certa Chronologia occurrebat, expressè principem sub quo passus est Dionysius indicat, sed rem ferè indiscussam relinquit. Verùm Baronius postremam illam sententiam censuit probabiliorē, tam in Notis ad Romanum Martyrologium die 9. Octobris, quàm tom. 2. ad annum Christi 109. Neutiquam dissentit à Baronio Bellarminus in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, in *Hilduino*, ubi ratam in ceteris habens huius de gestis & passione sancti Dionysij Arcopagitæ Parisiis laureati collectionem; ipsum ea in re tantum reprehendit, quod passum illum scripserit *sub Domitiano, anno eius 16. ingruente*, cùm necesse censcat asserere, Dionysium ferro sibi cæli viam aperuisse, sub Traiano vel Hadriano: quicquid sit non anno Christi 96. sed post eiusdem centesimum, lauream fuisse æternæ gloriæ adeptum.

Non sum huius auctoritatis, qui inter tantorum virorum placita sententiam meam profitear: vt qui meliori indicio, epocham passionis sancti Dionysij attigerit, possim, quasi indigando, decernere. Vnaquæque habet eximios auctores, primæque magis fauent passiva Sanctorum acta, qui cum sancto Dionysio in Galliam conuolârunt. Secundæ patrocinator Romanum Martyrologium editum Romæ, iussu Gregorij

XIII. vbi sic legitur 7. Idus Octob. *Tandem Dionysius sub Traiano Imperatore post grauissima tormentorum genera, vnà cum sociis gladio animaduersus martyrium compleuit.* Tertiæ pondus affert non modicæ firmitatis, vt obseruarunt Baronius & Bellarminus, ipsius Dionysij testimonium. Is enim Domitiano se superuixisse satis indicat *lib. de diuinis nominibus*, vbi dictum citat sancti Ignatii ex epistola eius ad Romanos, quæ scripta fuit, vt sanctus Hieronymus testatur, anno Traiani II. quo Romæ Ignatius passus est. Facit etiam ad hanc probationem, epistola ipsius sancti Dionysij ad beatum Ioannem Apostolum, in Pathmos insulam relegatum, quâ diuinè afflatus reditum eius ab exilio in Asiam, ipsi prænunciauit. Qui relegationis sancti Ioannis terminus, supremo nutu præscriptus, nonnisi post interfectionem Domitiani accidit: *Tunc enim*, ait sanctus Hieronymus, *actis Domitiani ob nimiam crudelitatem rescissis, S. Ioannes sub Nerua Principe Ephesum rediit, vbi vsque ad Traianum Principem perseuerans, anno 68. post Christi passionem, incruento defunctus est obitu.* Quem conuenisse apud Ephesum residentem, iuxta prædictionem suam, Dionysium, plerique ex eadem epistola eliciunt. Hanc autem Epistolam synceram, esse sancti Dionysij scriptum vaticinium, agnoscunt veteres: præsertim sanctus Maximus qui scholiis illam, cum ceteris genuinis epistolis illustrauit, & Pachimeres qui eandem simul cum aliis sancti Dionysij natiuis

operibus copiosa paraphrasi adornauit, ea de re ab eminentissimo Cardinale Perronio, nonnihil commendatus, atque etiam contra Mornæum propugnatus lib. 2. de Eucharistia auctore 12. qui Dionysius est ipsemet Arcopagita. Ceterum hæc quidem probant clara indicia, minimè sub Domitiano Dionysium nostrum fuisse extrema perpeffum; sed non euincunt, haud occubuisse sub Traiano, saltem postremo (quod volunt Syn- gelus & Suidas) eiusdem imperij tempore. At antiqua quæ feruntur Martyrologia repugnant, quæ signatè ponunt illum sub Hadriano, extremam pro Christi fide & gloria concertationem suam peregisse. Quam in sententiam vt planè concedam, facit Fescennini Sisinnij præfecti constans apud omnes indigitatio; à quo Iudice extrema perpeffum sanctum Dionysium, omnes tam Græci quàm Latini fatentur, actaque ipsa indicant eiusdem, & aliorum eius sociorum ac alumnorum, in interiori Gallia sub diro hoc Præside trucidatorum: præsertim Eugenij & Nicasiij, qui ab eodem Tyranno necati perhibentur. Sisinnium enim vixisse sub Hadriano, liquet ex Alexandrino Chronico, vbi inter Consules qui sub ipso Imperatore claruerunt cense- tur ipse Sisinnius, cum Teberio, anno ipsius Hadriani 17. Olympiade 228. Indiët. 15. Viguit igitur hac ætate Sisinnius, fuitque in maximo sub hoc Cæsare honore, postquam rem Gallicam ad nutum illius administraffet. Accedit, hanc no-

tam vt lubentiùs admittam, quòd faciliùs per hunc indicem, sancti Dionysij res in Galliam gestæ ad certum calculum reuocentur, & incommoda quæ aliæ ferunt consignationes aptiùs concilientur, ac omnia quæ circa hanc historiam occurrunt dubia vel dissidia, quoad epocham temporum (nam circa rem ipsam nulla esse possunt) dirimantur. Statuta enim illa actorum sancti Dionysij coronide, seu terminatione, quæ ipso Hadriano incunte imperium, conquiescit: dicere consentaneum atque peruium est: primò, sanctum Dionysium ex Oriente in Occidentem penitus transmigrasse, eo anno, quo, interfecto Domitiano S. Ioannes ab exilio regressus est Ephesum. Tùmque iuxta ipsius Dionysij vaticinium, eundem ibi B. Ioannem conuenisse: cuius consilio & monitu, vt Occidentis colapsis rebus ex occasu fidei columnam opitularetur, Romam adiit, à Clemente, Petri Cathedræ iam actuali successore, quæ agenda forent petiturus, & ex eius auctoritate ac mandato paternam Galliæ curam suscepturus. Omnes enim conueniunt Scriptores, cum venit Romam Dionysius Clementem in Apostolica sede præsidentem inuenisse: qui non nisi sub Domitiano propriè cœpit esse Pontifex, nempe anno Christi 93. Domitiani 10. Et sic accommodari potest, Paschasij ac Hilduini, Methodiique & Metaphrastis computatio, si dicamus illos initium pro termino, principium pro fine; terminum à quo pro termino ad quem, ac-

cepisse. Verum est enim Sanctum Dionysium sub Domitiani termino, exorsum Apostolatus Gallici consilium, quod non modò hausit ex S. Ioannis (vt innuit Baronius) persuasione & hortatu, sed ex diuina (qua prædixit ipsimet beato Ioanni eius ab exilio reditum) inspiratione & afflātu : nam disertè scribit ex antiqua adstipulatione Metaphrastes, *supernè oraculum ei redditum*. Methodius autem, *caelesti & diuina voluntate, tanquam dilectum à Deo, per susceptum iter fuisse deductum*. Quod factum, sic congruum est asserere, anno Christi 99. quo Domitianus occisus, & Nerva anni vnus & quatuor mensium Imperator, principatum auspicatus est. Quo ex præfixo calculo minimè audiendi veniunt, qui causam prætendunt Dionysio adeundi Romam, fuisse Apostolorum Petri & Pauli, factam à Nerone incarcerationem, quos vt inuideret atque suo foueret solatio, mox audito nuntio illorum vinculorum, ocyus eò conuolarit, non tamen antè peruenerit, quàm eosdem Apostolos inuenerit ab impio Nerone trucidatos. Piam non abnuo illam fuisse Dionysio petendi Romam occasionem : sed non magis necessariam, quàm cùm primùm Romam ductus Paulus victus ex Cæsarea, bienio in nexibus hæsit, vt sanctus Lucas testis est, Act. vlt. ex quibus solutus anno 61. per Galliam & Hispaniam transiens in Orientem rediit : indeque Romam regressus, vt cum Petro afflictatæ à persecutoribus Romanæ Ecclesiæ succurreret,

anno 68. triumphali, cum ipso Petro, agone coronatus est. Quæ enim maior tum causa Dionysio Romam petendi, ad Paulum in vinculis illis secundis iuuandum, quæ breui mora durarunt, potius quàm cum in primis, quæ in biennium protracta sunt, teneretur? quorum quidem tempore nemo dicit Dionysium ea de causa Romam accessisse? Excogitata igitur videtur ab iis qui causam veram Romanæ profectiois Dionysij Areopagitæ nesciebant, illa quæ sibi visa congrua est occasio. Cùm enim certum eius ex Oriente in Occidentem transitum constanti ex orbis testimonio conspicerent, at causam eiusmodi commigrationis specialem non ita exploratam aduerterent; hanc accommodatitiâ fortè prætexuerunt. Quæ pio instructa motiuo, assensum, leuius rem inspicientium, poterat specie ipsa apparentis congruentiæ pellicere. Nec dubito quin auctores illius circumstantiæ eam censuerint genuinam, cùm probi essent, & veri amantes, sed cùm hanc inuexerunt, incommoda quæ hæc causa pertrahit, profectò non circumspexere. Sanè enim si Dionysius mox ac victos audiit Apostolos Romam fuisset profectus: ibique iisdem nuper occisis à Nerone aduenisset, Clementem in sede Apostolica non inuenisset, Petri officium exequentem. Nam vt præostensum est ex ipsius Clementis voto, vicem Petri proximus impleuit Linus, cui post annos II. in ~~calum~~ ense sublato, successit Cletus, & huic de-

num post annos 12. coronato, Clemens suffectus, nonnisi anno Christi 93. summum Ecclesiæ Pontificatum gerere inchoauit. Intercesserunt igitur à nece Apostolorum, ad Præsulatum Clementis anni circiter viginti quatuor, post quos Romam venisse Dionysium, ut illos in vinculis inuideret atque iuaret in agone, nimis absolum est opinari: Quem adhuc egisse in Oriente cum S. Ioannes relegatus à Domitiano, ipso interfecto, Ephesum sicut ei prædixerat Dionysius rediit, probat ipsa sancti Dionysij ad ipsum B. Ioannem epistola, à sancto Maximo & Pachimere recensita, & epocha ipsa Pontificatus Clementis, sub quo sedis Apostolicæ gubernacula moderante, Dionysium, constitutis Atheniensis Ecclesiæ rebus, transmigrasse ex Oriente Romam, Scriptores omnes magno consensu tradunt tam Græci quàm Latini. Non igitur huius illius profectionis Apostolorum videndorum desiderium, quorum martyrium ante tot annos præcesserat, causa fuit: sed inspiratio diuina, qua ut probatum est impulsus, tantum ut subiret onus ac Apostolatum Galliarum, ad Episcopalis coronæ Principem & sedis Apostolorum Præsidem Clementem, deductus à Christo quasi per manum, properauit. At verò si quis, ut iis qui citiorem faciunt sancti Dionysij Romanam ad urbem aduentum patrocinetur, dixerit, bis Romam sanctum Dionysium fuisse profectum, prima scilicet vice cum audisset Apostolorum prin-

cipes à Nerone comprehensos, quos postquam martyrio affectos inuenit, tum Athenas redierit, ibique vsque ad Domitiani postrema tempora perstiterit in pastoralis munere, donec demum sancti Ioannis reuersi ab exilio monitu, dispositâ Atheniensi Ecclesiâ, Græciæque rebus curæ tanti Apostoli relictis,* Romam perrexerit, Clementem adierit: cuius gregis Christi prospicientis incrementis, atque solatiis, suggestione & mandato, legationem Apostolicam Galliæ suscepit obeundam: nihil sanè ex hac distinctione sequetur incommodi. Nec enim magis arduum est admittere Dionysium, bis Romam variis de causis profectum fuisse, quàm ipsos Apostolorum principes Petrum & Paulum, quos semel atque iterum Romam constat accessisse. Prima vice quidem, vt Ecclesiam illic fundarent supremam, diuini verbi disseminatione; altera vero, vt illam suo sanguine, quo cum *omnem doctrinam* (vt ait Tertullianus) *eidem profuderunt ipsimet* consecrarent. Porro si bina Dionysij Romanam ad urbem quæ verisimilis (vt ex dictis patet) admittatur profectio; benè vtriusque sententiæ afferta consonabunt, neque vllum video obicem, qui ea impediat quominus benè inuicem, & ad amissim, tam rerum quàm temporum, possint cohærere. Habet hoc in biuio prudens inspector sub suo arbitrio melioris transtitis delictum: tam prior enim quàm posterior insinuatio obstacula remouet concordiae, vtque prior

* Hinc non
abludit illud
Hieronymi
lib. de Scri-
ptoribus Ec-
cles. Ioannes
sub Nerua
principe Ephe-
sum rediit:
ibique vsque
ad Traianum
principem per-
seuerans totas
Asia fundauit
rexique Ec-
clesias. Inde
ortus enim
Patriarchatus
Ephesinus,
qui ante Cō-
stantinopoli-
tanum inue-
ctum, etiam
in Græcia lō-
gè latèque in-
ualuit: fuit
que deinde
inter Princi-
pes Metro-
politano
Græcorum,
*secundus hono-
ratissimus.*
Vide exposi-
tionem An-
dronici Pa-
læologi se-
nioris Imp.
*Quo se ordine
habeant subie-
cta Metropoles
throno Patriar-
cha Constan-
tinopolitani, apud Europa-
latem lib. de
Officialibus
Palatii, & Ec-
clesia Constan-
tinopolitana.*

est perspicuo magis indicio, atque firmiori argumenti connexione suffulta, sic posterior, faciliiori expeditiorique præstat conciliandæ vtriusque traditionis ratione, & Scriptorum ineundæ perfectæ concordiaæ viam peridoneam suppeditat. Ceterum ambæ, meæ assertioni suffragantur, quæ Dionysium à Clemente missum in Galliam, anno ineunte 99. hoc est primo Euangelij sæculo labente, & secundo ferè ordiente, consignat. Quâ epochâ constitutâ,

Dico secundò, Dionysium Galliam ingressum, annos plerosque in Apostolatu exequendo transigisse. Arrelati enim aliquot temporis insumpsit, instaurandæ Ecclesiæ, beati Trophimi nupero ad Superos transitu orbata: illic enim *semen fratri mortuo suscitavit*, signis coruscavit, fulminavit verbis, diuina virtute Martis profanum simulachrum & cultum impium euertit: erexit orationis ædiculam, quam sub Apostolorum Petri & Pauli nomine consecrauit, Christo multam peperit gratiæ sobolem, collectoque gregi fidelium Regulum pastorem præfecit. Hinc varias per regiones Galliarum diuisit sementis Euangelicæ operarios: ipsèque cum ceteris auxiliariis Lutetiam Parisiorum, quo eum diuina fata vocabant, ad præclarissimum certamen & triumphum, contendit. Hincque quasi è centro sui Apostolatus, oculos prouidentiaæ pastoralis in omnem Galliarum partem circumferens, & ipse statutis ibi primum religionis inconcussibilibus fundamentis, architectos

architectos ædificij salutis circumquaque destinauit, nec modò misit vicinas in vrbes eiusmodi operarios, sed in longinquas etiam fundatores cælestis in terris fabricæ ablegauit. Sed nec intra Galliæ fines tantùm, ardores Apostolicæ huius sollicitudinis ipse conclusit: at in omnes fermè Occidentis auras ex iniuncto sancti Clementis vicario munere, extendit suæ huius vigilantia paternos affectus. Siquidem Eugenium in Hispaniam misit Toletum. Sanctinum misit * in Germaniam, è cuius confiniis post nonnulla Euangelicæ prædicationis incrementa iste rediens, apud Virdunum pedem fixit, primûsq. ibi Episcopus sedit. Vnde post aliquot annos à Dionysio propiùs euocatus, Mauro substituto pastore, latini Meldarum primus factus est Antistes: Carnutûmque interim cum Antonino iussu Dionysij luce gratiæ illustrauit. Qui in insulas etiam diuini verbi legauit præcones, vicinâsque Oceanogentes, & remotos plerosque ab eius vndis populos, lumine diuinæ veritatis per subsidarios suos irradiauit. Ipse interim totus igneus, perpeti agitatione vbique flammans Celtas, Aquitanos, Belgas percucurrit, & in Hispaniam vsque transuolauit, vt initiatum opus salutis ab Eugenio à se misso, accessione suæ præsentia corroboraret. Nec enim modò Dexter id in suo Chronico attestatur, sub anno Christi 110. vbi ait. *Haud multo post, sanctus Dionysius Arcopagita Hispanias inuisit, vt legatus à beato Clemente totius*

* Hac fortè de causa sanctus Dionysius Arcopagita Galliæ Apostolus, inter Germaniæ illuminatores, à Cratepolio recësetur in Catalogo prænotato de Germania Episcopis & orthodoxis Doctoribus, qui populum ad Christi religionē ibidem ab initio conuerterunt, &c. Fauet autem Cratepolio S. Methodius, qui tradit sanctum Dionysium Arcopagitam in ampla Germaniæ regione etiam prædicasse.

Occidentis ordinatus. Sed & sanctus Methodius cuius auctoritas irrefragabilis est, in vita sancti Dionysij satis celebrata, disertè asserit ipsum Euangelij semina dispersisse *πᾶσι τοῖς Ἑσπερίοις μέρεσι*, cunctis partibus Hesperii, in quibus Hispanos liquet censerī. Redux ex illo excursu Dionysius, Lutetiæ Ecclesiam sibi cælitus specialiter delectam, & fœdere insolubili coniugatam, maioribus prouexit incrementis. Illi enim dehinc vnicè hæsit, hanc vt propriam omni cura excoluit, nec eam modò verbo, sed & sacris instruxit theoriis. Sunt qui affirmant quòd ibi diuinos suos & *planè cælestes* (sic eos vocat Ecclesia) *libros* de cælesti & Ecclesiastica Hierarchia, de diuinis nominibus, quorum mysteria ex Pauli disciplinâ hauserat vir ipse Apostolicus, exarauerit: cùm inter ipsius beati Pauli discipulos præcipua scientia emereret. Fauet huic autumationi librorum ipsorum, qui ceteris posterius ab eo editi sunt conscriptio, librique ipsius præcipui de diuinis nominibus, locus ille insignis, quo celebrem sententiam laudat sancti Ignatii, ex eius epistola ad Romanos depromptam. Scriptam etenim hanc epistolam anno vndecimo Traiani quo ipse sanctus Ignatius passus est, liquet ex testimonio sancti Hieronymi: vnde probat Bellarminus sanctum Dionysium non tantùm beato ipsi Ignatio superuixisse, sed & post Ignatii Martyrium scriptum fuisse à beato Dionysio librum illum de diuinis nominibus prænotatum. At post tem-

pora Martyrij beati Ignatij Dionysium confesse Parisiis vsque ad supremam concertationem qua ipse coronatus est, satis liquet ex eius actis, & superiùs expressis indicibus: quos breuiter sub illa nota lib. *de nominibus diuinis* complexus Bellarminus, hanc inde conclusionem elicit. *Existimamus sanctum Dionysium fuisse quidem Sanctorum Ignatij & Polycarpi æqualem, sed supernixisse vsque ad tempora Hadriani.*

Dico tertio, hanc sententiam de producta sancti Dionysij vita vsque ad tempora Hadriani, qui anno Christi 120. imperare cœpit, expressa testificatione probari Aristidis Atheniensis, qui actis passiuis sancti Dionysij ex Gallia à sancto Anacleto Papa ortu Atheniensi acceptis, & Româ ab ipso Athenas missis edoctus, in lib. *Apologetico pro Christiana religione* ipsimet Hadriano, (vt testis est Eusebius) in Græcia porrecto, disertè commemorat, inter fidei præcipuos agonistas, sub præfectorum eius persecutione laureatos, Dionysium ipsum Arcopagitam (qui primus fuerat ordinatus à Paulo Athenarum Pontifex, exindèque à Clemente factus Apostolus Galliarum) glorioso martyrio, ipsam Christi fidem asseruisse, suoque sanguine obsignasse. Sic enim Ado & Vsuarius ac Notkerus aliique, ex ipsius Aristidis tam illustri testimonio narrant confirmantque: Adoque eius librum de Christiana fide, in quo hoc ipsum liquidò tradebatur, affirmat suo adhuc tempore extâsse, & Athenis etiamnum fuisse ce-

lebre. *Hoc opus*, inquit, *apud Athenienses summo genere colitur, & inter antiquorum monumenta clarissimum tenetur, ut peritiores Græcorum affirmant.* Meminit huius libri cum auctoris præclaro encomio sanctus Hieronymus in Catalogo Script. Eccl. num. 31. Sic enim scribit. *Aristides Atheniensis Philosophus eloquentissimus, & sub pristino habitu discipulus Christi, volumen nostri dogmatis rationem continens, eodem tempore quo & Quadratus Hadriano Principi dedit, id est, Apologeticum pro Christianis: quod usque hodie perseverans, apud philologos ingenij eius indicium est.* Fuit igitur scriptus iste liber tam celebris anno Christi 127. ut testatur Eusebius Cæsariensis in Chronico, Olympiade 226. Tunc enim Hadrianus Imperator, sacris *Eleusinae initiatus* (ait Eusebius) *Multa Atheniensibus dona largitus est.* Tuncque occasionem benè nacti duo egregij fidei Vindices, *Quadratus discipulus Apostolorum, & Aristides Atheniensis noster Philosophus libros pro Christiana religione Hadriano dedere compositos.* Quo tempore Dionysium Areopagitam iam martyrio laureatum fuisse, inde patet quòd eius extremi certaminis, Christi doctrinam asserentis, cum gloria meminit Aristides in ipso ad Hadrianum, sub quo ipse Dionysius occubuerat, Apologetico. At quo anno inquires Hadriani passum Dionysium consignas?

Dico igitur quartò, non dubium esse quin ipso imperij initio Hadrianus contra Christianos sæuierit: subinde Apologiis, Quadrati & Aristi-

dis, maximè verò vt scribit Eusebius, litteris à Serennio Graniano illustrissimo Præfide pro Christianis, deferbuerit, Minutióque Fundano Proconsuli Asiæ rescripserit, vt solo religionis nomine, Christiani non inquirerentur. Hinc Sulpitius lib. 2. histor. sacræ. *Quarta sub Hadriano persecutio numeratur, quam tamen postea exerceri prohibuit.* Ostendit Baronius tom. 2. Annalium ad ann. Christi 120. hoc eodem principatus Hadriani initio, lanienam Christianorum ipsius iussu apertam fuisse. *Hadrianus igitur* (Baronius inquit) *ipso in imperium ingressu, etsi erga omnes Romano subiectos imperio optimum Principem, tamen in Christianos exhibuit se Phalaridem: eo nimirum consilio vt pœnarum atrocitate atque sæuitia, à pietatis cultu & religione quam susceperant, abstinerent.* Placidum itaque cognominatum Eustachium, qui in bello Iudaico sub Vespasiano & Tito Præfectus equitum, & sub Traiano in difficillimo bello Dacico ducem exercitus strenuè egerat, quòd Christianis sacris initiatum tota cum familia, non potuisset à Christi cultu diuellerè, unà cum vxore & duobus filiis, leonibus tradi iussit, & à bestiis intactos in bouem æneum candentem inclusit, ubi gloriosum consummârunt Martyrium duodecimo Kalend. Octobris. Tam atroci supplicio florem Romanæ nobilitatis sustulit, vt carnificinam Christianorum terribilem ferox Tyrannus aperiret. Hincque per prouincias flamma persecutionis exardescens, Gallias ipsas inuasit. Ibi enim cum Dionysium Christianæ pietatis

Eusebius lib.
4. histor. Ec-
clesiast. c. 8.

ducem, plerisque auxiliariis sociatum, auita sacra euertere, Christianæque nouæ religionis promulgare ardenti studio leges, sacra constituere, instituta miris augere progressibus, Imperator audiisset, Fescennium Sisinnium (quem postea ut prænotauimus creauit cum Teberio consulem) præfectum delegauit, cui in mandatis dedit, ut Dionysium cum asseclis primoribus apprehensum, diris suppliciis ad Christi eiurationem compelleret, renuentemque sociosque simul acerbiori qua posset morte plecteret. Ex Eustachij Martyrio, à quo Hadrianus stupendo spectaculo fideles Christi discruciare cœperat, satis apparebat, quibus tormentis illos affici sæuus ille Princeps oblectaretur: nempe ut feris obicerentur dilaniandi, à quibus si non læderentur (quod fieri magicis præstigiis autumabat) addicerentur igni: voracibus enim flammis absumi posse, experimento doctus Eustachij, qui in igne defecerat, non ambigebat. Ferocis Principis induit genium Sisinnius, comprehensum enim Dionysium feris deuorandum obiecit, quibus nihil illi nocentibus, in clibanum ardentem eum immisit, à quo incolumis etiam diuina ope egressum, cruce deinde necare tentauit. Cùmque frustra hæc fierent, ad ferrum demum ventum est, quo fortior Heros diuinus, superno nihilominus nutu occubuit, & victor laureatum caput resumens manibus, gradiendo, in triumphum, ad locum usque sepulturæ vectitauit. De his pœnarum ge-

neribus à Fescennio inflictis Dionysio triumphatori, Ecclesia canit exultans de Martyris tam illustri victoria.

*Ire ce domat feras truces,
Sedat Rogum, perfert cruces
Post clauos & patibulum
Translatus ad ergastulum*

*Prodit victor conflicturus,
Sub securi stat securus
Ferit licitor, sicq; victor
Consummatur gladio.*

Annus hic erat Christi 120. qui numeratur ab Eusebio Cæsariensi, Hadriani secundus: sub quo Dionysium Arcopagitam (quem vel ex notata tormentorum multiplicitate, ipsaque temporis epocha satis patet non alium fuisse, quàm ipsum Galliarum consecratorem) per grauissima tormentorum genera, glorioso Martyrio, Aristides Atheniensis (actis agonis instructus ab Anacleto Papa ad gentiles suos Athenas missis) coronatum fuisse, in *Apologetico pro Christianis* ad ipsum Hadrianum directo præclare commemorabat. His præmissis,

Dico quintò, tum fuisse beatum Dionysium circiter annorum 112. Cùm enim Christus in cruce fixus orbem suo cruore expiabat, ac vt cecinit graphice Sedulius lib. 5. Paschalis operis.

*Interea horrenda subito venêre tenebræ,
Et totum tenuêre polum, mæstisque nigrantem*

*Exequiis texere diem: Sol nube coruscos
Abscondens radios, tetro velatus amictu
Delituit.*

Erat tum Dionysius annorum viginti quinque, ut ipse de se testis est, in sua epistola ad Apolophanem de eadem stupenda solis defectione scripta, & à Ioanne Erigena iussu Caroli Calui, ex Græco versa. Igitur annus Christi tricesimus quartus (quo incunte crucifixus est) ætatis Dionysij vicesimus quintus erat. Cui calculo sanctus Maximus in scholiis ad epistolam sancti Dionysij, ad B. Ioannem Euangelistam, adæquatè subscribit. Natum igitur oportet fateri Dionysium anno Christi nono, conuersum à Paulo anno ipsius Domini quinquagesimo secundo, suæ verò ætatis quadragesimo tertio. Missum autem à beato Clemente (ut ostendimus) in Galliam, anno Christi 99. Passum verò Lutetiæ cum sociis extremum agonem, anno Christi 120. qui suæ ætatis absolutus centesimus vndecimus, vel inceptus centesimus duodecimus erat. Quamobrem verè scripsit in eius encomio Michaël Syngelus *ad profundam & meritis fecundam progressum senectutem, ad beatissimam pro Christo mortem profiliisse:* & Nicephorus lib. 2. cap. 20. ad multam usque prouectum ætatem, denique corona Martyrij decoratum.

Dico sextò, tam longævam vitam produxisse Dionysium, hoc sæculo extraordinarium non fuisse. Quod benè agnouit & aptè notauit ipse
Bosquetus

Bosquetus lib. i. historiarum suarum pag. 61. vbi sic scribit. *Longior vita primis fidei præconibus data est, ut liberiùs & diutiùs religioni adesse possent. Testes Ioannes, Polycarpus, Memmius, Taurinus & alij. Inter quos Dionysium admittere æquum fuerat, qui Taurini ipsius (ut liquidò patet ex inductis à Bosqueto ipso gestis) Magister & inaugurator fuit, prima parte pag. 53. Sed de productiore Apostolicorum virorum ætate alibi diximus, nempe in Synopsi septuaginta duorum Domini discipulorum num. 23. in Apelle. vbi contra Pammelium de primo Smyrneorum Episcopo disputamus, differimùsque de Polycarpi vita, Episcopatu & senio; Simeonisque, Cleophæ filij, Episcopi Hierosolymorum post Iacobum, illustri Martyrio, quod anno vitæ centesimo vicesimo perpeffus est. Parmenæ quoque Christi discipuli, Stephani Protomartyris symmystæ (v-nus enim fuit ex septem Protodiaconis) id etiam indicat peractum sub Traiano anno Christi centesimo nono Martyrium. Immò Ignatij extrema concertatio, quæ ætatis eius anno centesimo decimo contigit. Cuius ætatem prætergressum Dionysium liquet, vel ex eo quòd postremæ ipsius Ignatij Epistolæ, quam is candidatus Martyrij ad Romanos scripsit, in libro suo de diuinis nominibus Dionysius ipse locum insignem citat. Idem produnt Aristidis, Adonis aliorumque testimonia, qui sub Hadriano passum Dionysium ipsum Arcopagitam, cum antiquis Martyrologiis attestantur. Nec obstat nostro calcu-*

lo de Dionysij producta vsque ad secundum (inchoatum non perfectum) Hadriani annum, & non ultra, ætate: quod perhibent acta sancti Eutropij missi à sancto Clemente in Galliam (vt Gregorius Turonensis refert, affirmantque Beda, Ado, Notkerus: quæ à sancto Dionysio Græcè scripta & ad Clementem ipsum directæ, atque ab eo in Græciam transmissæ Constanti-nopoli in Codice antiquissimo de agonibus Mar-tyrum Calixtus II. Papa, se ante Pontificatum reperiisse, Latineque versa Romam aduexisse, vt suprà insinuatum est, asseuerat.) In quibus actis habetur, sanctum Eutropium, cuius sanctus Dio-nysius & dux fuit & encomiastes, *annis viginti septem*, apud Santonas regnum Dei procurasse: post quem circulum superstes adhuc erat Dio-nysius in Gallia Apostolatum gerens, vbi ago-nem chari asseclæ satis prope conspectum de-scripsit. At hi anni viginti septem, continuo haud sunt cursu accipiendi, sic enim Dionysij ip-sius Martyrium vsq. ad annum Hadriani septimū protrahendum foret. Meminerit lector, ex ipsis actis Eutropij constare, illum bis in Gallias mis-sum apud Santonas prædicasse. Prima siquidem vice eo venit, directus à Petro; altera, postquam rediisset ex tædio exigui progressus Romam, vnde iterum à Clemente remissus est fortuna-tioribus auspiciis, cum Dionysio nouæ expedi-tionis duce, ex cuius monitu stationem primam repetens, apud Santonas resedit, feliciorique ma-

in hoc nouale proscindens, sementem fecit gratiæ & salutis ingentem: quousque demum collectis copiosæ messis manipulis, purpurato exitu, ad præmium abiit supernum. Maiorem autem partem temporis minori cum fructu in prima villicatione consumpsit, vt acta eius ipsa indicant in quibus apud Petrum Exquilinum legitur. *A beato Petro Apostolo ad Gallias, prædicatum missus accessit, ingressusque ciuitatem Santonas, cum Christum prædicaret ab infidelibus casus, & de vrbe eiectus sibi tugurium extra muros construxit, vbi notibus orationi, diebus verò prædicationi insistebat. Cum autem MVLTTO IBIDEM TEMPORE COMMORATVS, fructum modicum prædicationis fecisset, eo quòd solum decem viros solummodo conuertisset. Romam repedans; Petrum Apostolum passum reperit, & à sancto Clemente eius successore ordinatus Santonensium Episcopus, beatoque Dionysio sociatus, cum eodem iterum ad Gallias rediit. Porro à morte sancti Petri vsque ad Pontificatum Clementis, anni effluxerunt tres supra viginti, vt insinuatum est supra. Igitur saltem hoc spatium in Gallia transegit, postquam à sancto Petro directus fuerat Santonas B. Eutropius. Qui cum anno Christi nonagesimo nono, sub sancti Dionysij ductu, iubente sancto Clemente sit in Galliam regressus, annos duntaxat quinque exegit in Euangelica præconizatione: scilicet ab anno Christi nonagesimo nono vsque ad centesimum tertium, quo persecutione dirissima à Traiano excitata ab ethnicis macta-*

Lib. 4. cap.
105.

tus, Christi hostia ex sacerdote effectus est. Sic igitur annos fermè viginti septem, geminis concessis vicibus, sacro in munere exegit. Cuius anni exeunte Maio consummauit agonem. quem mox litteris sanctus Dionysius exarauit, & ad S. Clementem transmisit, qui & ipse iubente Traiano mense Nouembri consequente de medio sublatus ad coronam perrexit, imperij scilicet eiusdem Traiani (vt nomenclatores Pontificum accuratiores notant) anno tertio. Quod autem sub eodem, Dionysium quoque extrema passum Michaël Syngelus, & ex eo Suidas commemorant (quem sub Hadriano perspicuè probauimus laureatum) facile conciliari potest, si Tertulliani assertum in mentem reuocemus. Hic si quidem grauis Scriptor in *Apologetico cap. 3.* asseruerat, ab Hadriano nullum aduersus Christianos edictum promulgatum fuisse. Non tulit enim legem nouam vt Christiani vexarentur Hadrianus: sed facto, vt ostendimus, sæuiendi viam capessens, persecutionem prorogauit. Vnde à plerisque persecutio Hadriani nulla numeratur, sed quasi eadem censetur sub persecutione Traiani. Quod quidem ansam præbuit Syngelo & Suidæ erroris, vt scriberent * *sub Traiano* Dionysium ultimo agone pro fide congressum interiisse: cum debuissent ponere *in persecutione Traiani*; continuata scilicet ab eius successore Hadriano sub quo, vt ex authentico Aristidis testimonio constat, & antiquis Ecclesiæ diptychis, Dionysius

* Nota.

Areopagita quem Galliæ Apostolum vndequa-
 que asseruimus, tam forti quàm felici certamine
 palmam perennis victoriæ adeptus est. Atque
 hætenus de ipsius martyrij certiori epochâ. Ve-
 rumtamen addito quod Traiani etiam præno-
 men, Hadrianus Imperator tulit, vt patet ex
 Dextri Chronico, ad annum Christi centesi-
 mum tricesimum. Nec insolitum hoc fuit, vt
 qui adoptatus fuerat, adoptantis nomen præ-
 ferret. Atqui Hadrianus à Traiano consobрино
 adoptatus fuerat, vt Spartianus refert. Cùm
 igitur Hadrianus hoc ex iure moréque etiam
 Traianus prænominaretur; aliqui Scriptores hal-
 lucinati differentiâ nominum, & coniunctio-
 nem illam non aduertentes alij posuerunt, sub
 Traiano occisum Dionysium, alij sub Hadria-
 no: cùm verum nihilominus sit, vt ostensum
 est, illum sub Traiano Hadriano fuisse laurea-
 tum. Ex dictis igitur satis habes superque, quò
 Scriptorum diuersam temporis notam, ago-
 ni eius assignantium, ad Chronologicum con-
 centum, possis omni sublatâ dissonantiâ, re-
 uocare.

ARGUMENTVM VI.

*Ex auctoritate eductum Seueri Sulpitij, scribentis sub
Marco Aurelio, Antonini filio, primum intra
Gallias Martyria visa.*

*Parte I. lib.
I. p. 49. & 50.

SOLVM obesse Seueri Sulpitij, cum dicto Gregorij Turonensis inferius excutiendo, testimonium, Apostolicæ ætati Dionysij nostri, Bosquerus fatetur*: qui ideo frustra cælum terramque mouit, vt ipsum Dionysium iuniorem permultis aliis testificationibus, atque persuasionibus esse probaret; nisus enixè nimirum illum deuoluere ex Apostolico sæculo, ad tempora Decij, demum etiam & ad Diocletiani vsque sæuissimum principatum, qui oriente quarto Ecclesiæ sæculo defecit. Idque datâ operâ, vt ipse Galliarum inclytus Apostolus & Parisiensis Ecclesiæ purpuratus parens ac informator, minoris apud nos exterósque fieret auctoritatis & nominis, procúlq. admodum esset à gloriosis iis titulis, quibus tot annorum centuriis consentiente orbe Christiano, potitus est. Quisquiliæ quascumque eo fine Bosquetus congefferat, superiori tractatu exactè discussimus, atque neruosè depulimus; nugamentaque esse mera palam fecimus illa, quæ ex apocryphis monumentis, vel suppositis & deprauatis, reprobatisque Sanctorum actis, aliisque laruatis auctoritatibus, & spuris collectionibus,

ac tam falsis quàm futilibus aliis principiis, contra Patrum traditionem cuius iura tuemur, multiplici arte construxerat. Illa erant eius fanè inuenta propria. At istud quod nunc expendere aggredimur, sequentiâque omnia obiecta, quæ contra assertionem nostram potissimum militare videntur: minimè ex eius ingenio prodierunt; sed ab iis profecta, qui maiori diligentia & eruditione, diu antequam farraginem suam compilarer, hanc controuersiam agitârunt. Quorum nominibus tamen operæ precium esse censeo parcere, ne apud piam posteritatem illorum memoria (quam melioribus exercitationibus potuissent illustrare) hac indelebili macula deturpetur, quòd Galliæ præcipuum decus, titulum scilicet potissimum gloriæ, nostro Apostolo derogantes contendisse eripere visi fuerint: cum si quis exterius hoc tentasset, omnibus debuissent reniti viribus & quasi pro aris & focis pugnando, tantum quem asseruimus ipsi diuino Galliæ Doctori honorem Apostolicæ ætatis, sanctitatis ac meriti, eidem vindicare atque astruere; sicut dudum Hilduinus grauitè conquestus de aduersariis non tam suis quàm patriæ, & exploratæ veritatis iuratis impetitoribus, admonebat. *Audiemus* tamen eos hac de re *iterum*, quamuis quæ argumenta obiciunt pridem producta & soluta magna ex parte fuerint, aliâque, quæ tantilla addiderunt suaptè infirmitate concidant. Etenim post tam luculentam quam edidimus assertionis nostræ

* Hinc illud
Psal. 76. 18.
Vocem dede-
runt nubes.
Hoc est, ven-
tos & flatus.

confirmationem nullas vires habere possunt, sed sicut tenues humi vapores, quos Sol ipso fulgore suo longè dispellit, ad tantæ demonstrationis splendorem, necesse est hæc læuia nubila prorsus euanescere. Instantur tamen vento nubes*, & aduersariorum solidiora argumenta, quæ inferius accuratè expendimus, licèt speciem quandam habeant ponderositatis, nonnisi flatibus tumescunt, quos dissipare in tenues auras peruium est, singulis apposita solutione tam solida quàm perspicua. Igitur ab argumento illo quod maioris esse momenti putant, conflato nimirum ex dicto leuiori Seueri Sulpitij, nostram discussionem ordiemur.

Post Hadrianum (inquit Sulpitius lib. 2. sacrae Historiæ) *Antonino Pio imperante, pax Ecclesiis fuit. Sub Aurelio deinde Antonini filio, persecutio quinta agitata. Ac tum primùm intra Gallias Martyria visa, seriùs trans Alpes Dei religione suscepta.* Quo ex antecedente colligunt. Igitur Dionysius Arcopagita Parisiis non fuit Martyr sub Hadriano: sed omnino ab eo alius esse debet, qui Parisiis pro initiata fide, longè diu post Hadriani tempora decertauit. Nam ex hoc Sulpitij testimonio nonnisi quadraginta annis post Hadrianum (tot enim fluxerunt ab eo, ad Marcum Aurelium) Martyria primùm visa sunt ad quæ tempora peruenisse Dionysium Arcopagitam, dici nequit. Quem, nec alium virum Apostolicum dici

GALLIÆ SCRIPTORIBVS. 905
dici potest prædicâsse in Galliis, vbi, *serius*, ait
Sulpitius, Christi *religio suscepta* fuit.

RESPONSIO.

SEVERI SULPITII *historiam* qui *legerit* (ad-
monet Carolus Sigonius (*sciat ex eius lectione*
magis in religionis & innocentiae studio, quin & Lati-
næ eloquentiæ cultu, quàm *prudentiæ vsu*, se pro-
fecturum. Grauter planè & sincere. Vt enim fan-
ticitatem illius ratam habeam, cuius titulum
Posseuinus acriter impugnat: citra eius beatita-
tis discrimen, multa de eius scriptis præsertim-
que de Historia excipi possunt. *Facundi Scripto-*
ris palmam tenuit, * scribit ad eum Paulinus:
quem titulum nec Scaliger illi inuidendum cen-
suit. *Ipse Sulpitius*, inquit, *Ecclesiasticorum fuit pu-*
riſſimus Scriptor, quoad nitorem eloquij nimirum, nam
ceteroqui NÆVI IN ILLIVS SCRIPTIS PLERI-
QVE NEC LEVES OCCVRRVNT, CIRCA IP-
SAM DICTORVM NARRATIONEM. Victor
Giselinus Medicus Brugenſis qui opera eius, nem-
pe *Historiam*, deinde librum *de vita sancti Marti-*
ni, atque *epistolas*, *dialogosque* emisit ex officina
Christophori Plantini Antuerpiæ anno 1574. no-
tâſque in hæc eius ipsa opuscula, ex Petro Gale-
ſinio Mediolanenſi S. R. E. Protonotario (qui
Sulpitium ante ingenioſè recognouerat:) itém-
que ex Ioanne Feleatio Iuriſconſulto, qui Sulpi-
tium ipſum purè Gallicam in ſeriem verterat,

* Epist. i. ad
Seuerum.

Y y y y

* In vita eius
quam ipse
ex scriptis
construxit.

locupletiores edidit : rectè admonet * lucubra-
tiuncularum Sulpitij lustratorem , vt aduertat,
*Historiam sacram fuisse ab illo conscriptam in primo
ætatis flore, cum eloquentiæ studium in eo flagraret.* Qua
notatiuncula solerter indicat plus in tiffura com-
pturæ eloquij, quàm in ipso rerum contextu so-
lilitatis materiæ existere. Carolus Sigonius præ-
fatus, qui hortatu Cardinalis Paleoti Commen-
tarium in Sulpitium scripsit, Bononiæ primùm
excusum anno 1581. vt illum virum sanctum di-
fertumque prædicat, sic in eo desiderat *laudem
prudentiæ.* Cuius defectum Gennadius notat in
Catalogo virorum illustrium, quo illum post-
quam commendauit plerisque elogiis, ad oram
subnectit : *Hic in senectute sua à Pelagianis dece-
ptus, agnoscens loquacitatis culpam, silentium vsque
ad mortem tenuit, vt peccatum quod loquendo contra-
xerat, tacendo penitus emendaret.* Nec lingua eius
modò sed calamus plerumque à vero deflexit.
Ioannes Drusius qui ex segregibus opuscula il-
lius, post orthodoxos supra signatos censores re-
cognouit, ediditque Franeckeræ anno 1607. *Illum
non semel exorbitasse à veritate,* sua in præfatione
ad Lectorem ideo prænotauit. Cuius iudicium
parui momenti existimari posset, nisi lata à Car-
dinale Bellarmino, cuius longè maior est aucto-
ritas atque synceritas, persimilis censura acce-
deret. Is siquidem in *lib. de Ecclesiasticis Scriptori-
bus*, vbi sub Catalogo operum Sulpitij lapsum
eius & correctionem commemorasset obiter,

continuo filo hanc obseruationem annectit. Seueri Sulpitij libri de sacra Historia, & Dialogi de conuersatione Orientalium, cautè legendi sunt. In lib. i. de sacra Historia dicit, filios Dei, qui filias hominum adamauerunt, fuisse Angelos: quod refellitur à sancto Chrysostomo in cap. 6. Genesis, & ab Augustino lib. 15. de Ciuitate Dei cap. 23. & aliis probatis auctoribus. Dicit Sacerdotes qui habent possessiones, immemores esse præcepti Dominici dati quondam Leuitis. At Leuitæ possessiones habebant, quin etiam oppida & suburbana eorum, Leuit. 25. Quare Hieremias ex genere Sacerdotum agrum vendidisse legitur, Hierem. 32. & Barnabas Leuites similiter agrum quem possidebat vendidit, Act. 4. Dicit præterea templum fundatum fuisse anno 588. ab egressu filiorum Israël ab Ægypto. At Scriptura 3. Regum 6. notat annos 480. In Dialogo dicit, Ecclesiam auro non astrui sed destrui. Reprehendit Episcopos qui libros Origenis damnauerunt. Scribit coniugium ad veniam pertinere, virginitatem ad gloriam, fornicationem ad penam. Dicit ex sententia sancti Martini, Neronem simul cum Antichristo venturum, & Antichristum ex malo spiritu concipiendum. Denique notatur à sancto Hieronymo in cap. 36. Ezechielis, erroris eorum quæ nouam Hierusalem auream & gemmatam expectant. Hæc de Sulpitij erratibus doctè ac syncerè Bellarminus, cuius iudicium Bosquetus iis in rebus magni ponderis esse asserit parte 2. pag. 52. immò omnibus anteferendum censet, non solum propter dignitatem, at etiam propter doctrinam. Ex cuius Cardinalis sen-

tentia, auctoritati Sulpitij quando canit solus, parum innitendum esse, satis ex notis eiusdem supra inductis Bosquetus iamprehendit. Et regula quidem iuris sacri est. *Testimonium totum vitiat paruum mendacium. can. pura 3. quest. 9.* Igitur hæc quæ in Sulpitij scriptis grauiadmodum deliquia notata atque probata sunt, sufficiunt ad plenam ineundam testimonij eius quod aduersarij contra nos, immò exploratam veritatem vrgent, repulsam. At quia Bosquetus eiusmodi argumentum à dicto secundum quid, ad dictum simpliciter procedere contendit. *Non enim*, inquit, *in re historica qui peccat in vno factus est omnium reus. Alioquin fluxa esset per omnem historiam, Gregorij, atque itidem Sulpitij auctoritas.* Aliâ volo progredi viâ, qua testimonio signato Sulpitij pondus omne auctoritatis detrahendum esse, ipso aduersæ veritatis conspicuæ obiectu patefaciam. Fateor equidem si in vno duntaxat defectu à recto veritramite Sulpitius deprehenderetur: non ideo rigidè vocandum esse in aberrationis, ceterarum quas scripsit rerum suspicionem. Sed plerisque erratibus, iisque grauissimis, vt patet ex elencho Bel-larmini, auctorumque insignium supra relatis testimoniis, implicatur. Quamobrem rectè aduersus illius dictum præsertim repugnans illustriorum Patrum suffragiis: errata eiusmodi grauiâ, in exemplum exiguæ fidei statuuntur, valéntque illa plurimum, ad auctoritatem eius in priuatis quas habet sententiis & relationibus, minuendam.

* Tract. 2.
P. 57.

Verum præter hanc generalem exceptionem, alia nobis superest specialis, quæ propria est huius loci atque præcipua. Sulpitius itaque scribit. *sub Aurelio Antonini filio* (qui anno Christi 163. imperare cœpit) *persecutionem quintam agitatam. Ac tum primum intra Gallias Martyria visa, serius trans Alpes Dei religione suscepta.* At verò sententia illa prorsus à recta linea deflectit, estque manifestè erronea, & Patrum Sulpitio etiam antiquiorum & longè maiorum, patentibus testimoniis aduersa, ipsorumque tam solida quàm perspicua auctoritate refellitur, videlicet,

Primò, S. IRENÆI clara testificatione. Hic enim Polycarpi, Ioannis Euangelistæ primarij discipuli alumnus, Lugdunensis Ecclesiæ primus post beatum Pothinum Antistes, Martyr gloriosus, Doctórque Christianæ pietatis perillustis (quem HOMINEM DEI, digno præconio sanctus Augustinus agnominat) lib. i. aduersus hæres. cap. 3. insinuat sua ætate, Celticæ Galliæ populis, qui quinque prouinciis censebantur (primâ scilicet Lugdunensi, quæ Lugdunensis ipsa est ad Rodanum sita Metropolis. Secundâ, quæ ad Sequanam dicta Rotomagus. Tertiâ, quæ Turo-
nis super Ligerim. Quartâ, quæ Senonis vocitata ad Icaunam, sub qua Metropoli tum erat ciuitas, deinde regia, Parisiensis. Et quintâ cui nomen Vesuntio, ad Dubim fluuium constituta) prædicationem veritatis non modò iam antea il-

tas vigere, & fidem consonam confessioni, non tantum Hispaniæ, Germaniæ, sed & Ægypti & Lybiæ, Orientisque immò vniuersi orbis perforare. Variis siquidem linguis cognitionem vnã veritatis vbique iam diffusam & receptam celebrari. *Nam etsi, inquit, in mundo loquela dissimiles sint, sed tamen virtus traditionis vna & eadem est. Neque hæc quæ in Germania sunt fundatæ Ecclesiæ, aliter credunt, aut aliter tradunt. Neque hæc quæ in Hiberis sunt, neque hæc quæ in Celtis, neque hæc quæ in Oriente, neque hæc quæ in Ægypto, neque hæc quæ in Libya; neque hæc quæ in medio mundi sunt constitutæ: sed sicut Sol creatura Dei in vniuerso mundo vnus & idem est, sic & lumen, prædicatio veritatis, vbique lucet & illuminat omnes homines, & qui volunt ad agnitionem veritatis venire.* Hæc sanctus Irenæus, affectus martyrio sub Seuero Imperatore anno Christi 205. valde senex. Fuerat enim in primæ ætate Polycarpi & Papiæ discipulorum Christi Apostolorum auditor, ac antè annum 179. presbyter erat primarius Ecclesiæ Lugdunensis florentissimæ, à qua illo anno ad Eleutherium Papam, consulturus eum de quibusdam dubiis missus est*. Anno autem ordiente sequenti, Christi scilicet 180. Pothino Episcopo Lugdunensi, qui nonagenario maior agonem fidei cum plerisque inclytæ pugilibus consummauerat, fuit digna ob merita surrogatus. Diutissimè igitur ante illum Pothinus sederat Lugduni Episcopus, vbi tanta Martyrum seges eius ex cultura, ro-

* S. Hieronymus in Catal. script. Eccles. in Irenæo.

boratâ fide succreuerat. Item Viennæ vige-
 bat religio, nam horum & illorum populorû æqualis pro
 fide Christi constantia, in illa celebri concertatio-
 ne quam Græci post Eusebium suis etiam enco-
 miis honorârunt & prodiderunt perpetuis moni-
 mentis, egregiè enituit. Nemo igitur æquè dixerit
 Ecclesias Viennensem & Lugdunensem anno 163.
 plantatas, quas tanto vigore constat palmites
 cælo frugiferas plerasque anno 179. emisisse; Po-
 thinûmque tantæ ætatis Episcopum, qui nona-
 genarius illo anno coronatus est, eo duntaxat
 tempore religionis magisterium inchoasse, cùm
 maturum iam gloriæ populum diuinis operatio-
 nibus effecisset. Quid quod scribit Gregorius Tu-
 ronensis, S. Irenæum à beato Polycarpo Lugdu-
 num fuisse directum lib. 1. cap. 29. ? At igneo cur-
 ru triumphans iam ad supernam euolârat glo-
 riam beatus Polycarpus anno 169. Antea igi-
 tur vigentem Lugduni Ecclesiam sub Pothino
 sene Antistite, Irenæus ipse reperit, à quo Pres-
 byter ordinatus est. Adde quod idem Gregorius
 ex antiquis historiis ad suum vsque sæculum con-
 seruatis, capite superiori eiusdem libri asserit,
 tempore ipso quo per ignem Polycarpus, Chri-
 sto consecratus fuit, in Galliis *multos pro Christi
 ipsius nomine, per Martyrium gemmis caelestibus corona-
 tos.* Solidè igitur iam plantata & radicata, lon-
 géque ac latè pullulabat in Galliis fides, quæ
 Martyres tanta copia germinabat vbi & funda-
 tas, non vna die Ecclesias, sanctus Irenæus, fuis-

se, cum florenti ætate scriberet testabatur. Malè igitur scribit Sulpitius quod sero trans Alpes religio fuerit suscepta: quam & à Paulo Apostolo in Gallia prædicatam suprà perspicuè ostendimus: & à Crescente, quem Viennæ Episcopum constituit, propagatam, eiusdem Pauli testimonio, & adstipulatione sancti Epiphaniij, Eusebij Cæsariensis, Theodoretij, aliorumque sacrorum primi confessus Scriptorum confirmauimus. Sane Ado scribit in Chronico, *post Crescentem in Galatiam reuersum, Zachariam Viennensi Ecclesie præfuisse, gloriosissimòque confectum senio sub Traiano Martyrem occubuisse.* Falsum igitur esse palam est, sub M. Aurelij tempore primum Martyria in Galliis visa, tardèque trans Alpes religionem inuectam fuisse, quæ sub Traiano assertores iam valde senes & ita præclaros habebat.

Secundò, TERTULLIANVS, Sulpitij autioni aduersatur, qui cum *aduersus Iudæos* scriberet sub annum 203. *Galliarum diuersas nationes* Christo iam subditas asseuerabat: sic enim ex populorum cuiusque gentis fide, trophæum Christo contra Iudæorum obduratam erigebat perfidiam. *In quem enim alium (inquit) vniuersæ gentes crediderunt nisi in Christum qui iam venit? cui enim & aliæ gentes crediderunt Parthi, Medi, Elamitæ, & qui habitant Mesopotamiam, Armeniam, Phrygiam, Cappadociam & incolentes Pontum & Asiam, & Pamphyliam, immorantes Ægyptum, & regionem Africa, quæ est trans Cyrenem, inhabitantes*
Romani

Romam & incolæ; tunc & in Hierusalem Iudæi & ceteræ gentes, vt iam Getulorum varietates, & Maurorum multi fines, Hispaniarum omnes termini, ET GALLIARVM DIVERSE NATIONES, & Britannorum inaccessa Romanis loca, Christo iam subdita, & Sarmatarum ac Dacorum, & Germanorum, & Scytharum, & abditarum multarum gentium, & prouinciarum, & insularum multarum nobis ignotarum, & quæ connumerare minimè possumus, IN QVIBVS OMNIBVS LOCIS, Christi nomen qui iam venit, regnat. Regnabat igitur iam iam in Gallia Christus, aliàs ipsa nullibi erat, vel sola incredula persistebat, postquam barbaræ quantumuis remotæ gentes fide imbutæ, Christum vniuersalem orbis Regem atque Deum adorabant. Propudiosum est Galliæ Christianissimæ, tantam illi affingere fidei tarditatem, vt vix post conuersos Scythas, Maurósque & Sarmatas, ad Christum accesserit, tantóque tempore rebellis cælesti vbique fulgenti luminis diuinæ veritatis & gratiæ, perdurârit. Quo iure igitur *filia primogenita**, Romanæ omnium matris fidelium Ecclesiæ, Gallicana insigne cognomentum promeruit, cuius gloriosum titulum *Christianæ primogenituræ*, in Reges deinde suos Christianissimos, Gallia ipsa iam pridem Christo consecrata, præque ceteris gentibus addicta transcripsit? cuius nominis inclyto præconio omnium consensu nationum Reges ipsi Christianissimi iure prærogatiui, post tot sæcula, ceteris quæ isque antecellunt Principibus; dicuntur enim

* Nota vnde primum fluxit nomen Christianissimi & primogeniti filij Christi Ecclesiæ Catholicæ, Francorum Regibus, vniuersi orbis consensu à tot sæculis attributi, speciali iure ac honore.

non modò *Christianissimi*, sed & *filij Ecclesiæ primogeniti*, ex primitiua fidei in Gallias diffusæ, ex matricis Romanæ Ecclesiæ visceribus emanatione. Ex qua origine, *Apostolica doctrinæ consanguinitatem per diuini traducem seminis, & primigeniorum gloriam* (vt Tertulliani verbis eloquar:) Gallia ipsa ab Apostolis & Apostolicis viris edocta, Christóque progenita ante ceteras Occidentis nationes, merito iure obtinuit. Certè sanctus Hilarius, qui ipsum beatum Martinum, Sulpitij venerandum in Christo pædagogum instituit, longè aliter de Gallicanæ Ecclesiæ ortu, & sacra in fidei susceptione prærogatiua sentiebat, qui in libro de Synodis, tot illam insignibus efferebat nobilitatis & gloriæ præconiis: eam siquidem commendabat non solùm propter imperturbatam in persecutionibus constantiam, sanctam & indemutabilem in sana doctrina perseuerantiam, inuiolatam innocentiam, sed insuper ob firmam & inconcussam in fidei petræ fundamento stabilitatem, & intemeratam religionis obseruantiam ac propagationem. Quæ sanè de recenti nouellâque Ecclesia prædicare, serò vt Sulpitius innuit procreata, absolum esset, & à sancti Hilarij grauitate, & à rei ipsius congruentia.

Tertiò, INNOCENTIVS I. PAPA, quem Deus præcipuo gratiæ suæ munere (aiebat sanctus Augustinus epist. 92.) in sede Apostolica collocavit, apertè damnauit illam Sulpitij pronuntiationem, cùm scribens ad Decentium Egubinum

Episcopum afferuit, Gallias, à sancto Petro & successoribus eius, Ecclesiarum fundatores primosque Sacerdotes accepisse. Quæ enim iam à Petro Doctores salutis & institutores habuit, dici non potest fidem serò suscepisse, & Christi religionem solum circa tempora M. Aurelij, videlicet ad finem secundi sæculi, agnouisse.

Quartò, EPISCOPI ANTIQVI GALLIÆ, qui sub Leone Magno in Concilio Arelatenfi confederunt, hanc ipsam Sulpitij resciderunt erroneam sententiam authentico iudicio. Sic enim illi Patres scribunt in Synodica * ad Leonem ipsum, Episcopalis coronæ Principem. *Omnes enim regionibus Gallicanis notum est, sed nec sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ habetur incognitum, quod prima intra Gallias Arelatenfis ciuitas missum à beato Petro Apostolo sanctum Trophimum habere meruit Sacerdotem, & exinde aliis paulatim regionibus Galliarum, donum fidei & religionis infusum. Et infra, Iure enim ac meritò ea vrbs semper apicem sanctæ dignitatis* (hoc est sacri Primatus, cuius iura imminuta satagebant restitui) *obtinnit, quæ in sancto Trophimo primitias nostræ religionis prima suscepit, ac post intra Gallias, hoc quod diuino munere fuerat consecrata, studio doctrinæ salutaris effudit.* Quæ Synodalis Episcoporum vnde viginti ex plerisque Galliæ Prouinciis euocatorum testificatio, tanto magis Sulpitij leuiori dicto præponderat, quantum publica fides, priuato testimonio, Conciliisque nationalis iuridica auctoritas, cuiuspiam hominis

*De huius epistolæ synodice sinceritate, ac Trophimi Apostolica ætate, vide infra quæ dicimus in solutione 7.

Argumenti deprompti ex dictis Gregorij Turo-nensis. In adiuncta appendicula ad §.

Dico tertio, proximè post ipsius Trophimi & Pauli Narbonensis, (amborū Pauli Apostoli discipulorū) præstas singulares vindicias.

particularis persuasione, & decretum authenticum simplici opinationi, prævalent iure ipso.

* Apud Sirmondum to. r. pag. 42.

Quinto, ZOZIMVS PAPA, quem sanctus Augustinus impensè quoque ob sanctitatis conspicuas dotes venerabatur, hanc Patrum Arclatensis Synodi asseuerationem, de Arclatensis Ecclesiæ Apostolica fundatione, præambula declaratione obsignauit: dum scribens * vniuersis Galliæ Episcopis decernit Arclatensi Ecclesiæ, *vetus priuilegium minime derogandum esse, ad quam primum missus est, ex Apostolica directione Trophimus summus Antistes, ex cuius fonte tota Galliæ riuulos fidei acceperunt.* Quæ Pontificis sanctissimi asseueratio, tam certa quàm memorabilis à posterioribus Pontificibus summis iudicata est, vt ipsorum approbatione fuerit sacris Romanæ Ecclesiæ diptychis inserta, s. *Kalend. Ianuarij*: vbi ipsemet Trophimus esse insignis ille *discipulus sancti Pauli* memoratur, in eius secunda ad Timoth. epist. cap. 4. nominatus, & ab ipso Arclate ordinatus primus Antistes. Sic enim ibi. *Arclate natalis sancti Trophimi, cuius meminit sanctus Paulus ad Timotheum scribens, qui ab eodem Apostolo Episcopus ordinatus, præfata vrbi primus ad Euangelium prædicandum directus est (à sancto Petro scilicet) ex cuius prædicationis fonte, vt sanctus ZoZimus Papa scribit, tota Galliæ fidei riuulos accepit.* Breuius rem complectitur Ado signata die. *Apud Arclatem (inquit) natalis sancti Trophimi Episcopi & Confessoris discipuli Apostolorum Petri & Pauli.* De qua

Apostolica Arelatensis Ecclesiæ fundatione, sic aduersus Petrobrufianos gloriabatur Venerabilis Petrus Cluniacensis. *Numquid apud Arelatem, quam necdum vester sordidus error infecit, Pauli Apostoli discipulus Trophimus, de cuius fonte, vt Papa Zozimus scribit, omnes Gallia fidei riuulos acceperunt; semper in campo aut in foro prædicauit?* En quàm fera fuerit fidei in Galliæ prædicatio, quàm Trophimus Apostolorum principum discipulus, Petri scilicet missione, Pauli ordinatione, primo in Euangelij ortu Arelatæ annuntians, hinc quasi è fonte limpidissimo, vniuersam per Galliam, Apostolico zelo gentis nostræ salutis sollicitus, profudit atque exundauit?

Sed opus esse non reor plures congerere auctoritates, quibus Sulpitij insinuatio refellatur. Satis superque esse possunt hæc quæ adduximus illustrium Patrum testimonia, quæ vt numero sic dignitate auctoritatèque testium, Sulpitio longè præponderant, atque plusquam opus sit virium habent, ad eius errorem apertissimum profligandum. Cuius pronunciatum, haud verum esse, Sigonius ad illum ipsum locum annotauit, & post eum Drusius. quin & Bosquetus eum exploratam aduerteret Sulpitij aberrationem, ipsum (quem si verba eius rigidè acciperentur excusari non posse, abnuere non audebat) nisus est adhibito commodo sententiæ eiusdem temperamento, saniozem ad intelligentiam reuocare. *Martyrio, inquit, Lugdunensium Christi*

Prima parte
pag. 69.

fidem in Galliis priorem fuisse, fere pro comperto habeo, neque ideo Seueri auctoritatem eleuatam existimo. Ille breviori scribendi modo minus dixit quam sensit, & serò receptam religionem, ac tum primùm visa martyria scribens, non ideo tamen prius prædicatam fidem negavit. Illustra & in omnium oculis martyria intellexit, quæ tum sub Aurelio Galliarum conspectui exhiberi cæperunt, suscepta iam Christi religione. Nam antea & rara, & quasi propter commune impietatis crimen illata Christianis supplicia, nondum à populis religione suscepta. Verùm ubi prædicata latè per Gallias fide, Christi nomen notius esse cæpit, Christianorum multitudine ad Martyrium accurrente: tum primùm eorum damnatio Gallis spectaculo esse, & cuilibet eorum martyria cognita. Hanc Seueri fuisse mentem quis negabit, si Pothini longam ætatem, Iusti & Veri Viennensium tempora repetat, si Eutropium Santonum Episcopum à Clemente missum fuisse, Tolosam Saturninum, Biturigas Vrsinum, à discipulis Apostolorum accepisse, apud Gregorium Turonensem legat? Hanc veritas manifesta confessionem ab inuito Bosqueto extorsit: qui suo se iugulans ense, plura alia subnectit quibus dum suam prodit anxietatem ac instabilitatem, simul veritatis quam propugnamus vires experitur, & aduersæ partis, quam agit contra proprium iudicium, inanitatem satis agnoscit.

Atque hæc dicta sint de iactata toties ab ipso Bosqueto aliisque aduersariis Sulpitij erratica sententia, quam ipsi tot conuicti demonstrationi-

bus falsam (si vt sonat accipiatur) fateri coguntur : si verò (vt à sapientissimis censoribus didicerunt illam emolire) à rigido sensu temperetur , & ad aptum certumque historiæ sacræ reuocetur concentum , nostræ assertioni de Apostolica ætate primorum Galliæ Euangelistarum , nullum prorsus prætendit obicem . Vnde per me non stabit , quin Sulpitius liber abeat ab hoc iuridico confesso : quominus enim reus falsi testimonij peragatur , facit ingenua eius declaratio , qua obiter tantum se locutum , & carptim duntaxat res quas narrat collegisse , ideoque historiæ sacræ constringendo , pleraque non expressisse , quæ strictius à se dicta illustrassent , candidè suæ in historiæ exordio professus est . Et re vera Sulpitius totam historiæ sacræ , ab orbe condito ad sua vsque tempora duobus libellis complexus est . Vnde à Gennadio non historiæ , sed Chronicon scripsisse commemoratur . Haud mirum igitur , si sub vna persecutione ceteris atrociori , aliàs quæ præcurrerant leuiore perstrinxerit , & præ festinatione calami (nam vt compendium hoc texeret , ipsemet vt affirmat , à plerisque amicis vrgebatur) multa prætermiserit , plura strictim nimis inuoluerit , nonnulla etiam permiscuerit , denique pleraque etiam notauerit ab genuina rerum serie aliena . Vnde ipse minorem inter priscos Ecclesiæ Scriptores auctoritatem promeruit , & censuras à doctis opusculi eius recognitoribus , quantumuis eius me-

moriæ studiosis cultoribus, retulit: atque potissimum in præsignata epocha, de ortu religionis in Gallia, omnium consensu explosus est.

ARGUMENTUM VII.

Testimonio innixum Gregorij Turonensis, quo ille Dionysium aliòsque Ecclesiarum Gallia Apostolos, sub Decio tantum missos Româ fuisse, in Galliam insinuavit, lib. i. histor. Francorum cap. 30.

SUB Decio verò Imperatore, multa bella (scribit Gregorius) aduersum nomen Christianum exoruntur. & infra. Huius tempore septem viri ordinati ad prædicandum in Gallias missi sunt, sicut historia passionis sancti Martyris Saturnini denarrat. Ait enim sub Decio & Grato Consulibus, sicut fidei recordatione retinetur, primum ac summum Tolosana ciuitas sanctum Saturninum habere cæperat Sacerdotem. Hi ergo missi sunt, Turonicis Gatianus Episcopus, Arelatensibus Trophimus Episcopus, Narbona Paulus Episcopus, Tolosæ Saturninus Episcopus, Parisiacis Dionysius Episcopus, Aruernis Stremonius Episcopus, Lemoniacinis Martialis est destinatus Episcopus. Hæc Gregorius: cuius tota relatio historiæ exemplari quod nactus est passionis sancti Saturnini innititur. Quod si solidum sit fundamentum, hinc instructa profectò structura stabilis esse debet: at si fluxum, illa nutat; si fallax, immò falsum, hæc prorsus concidit, & funditus corruit.

RESPON-

RESPONSIO.

DICO itaque, Gregorium Turonensem corrupto fuisse exemplari passionis sancti Saturnini deceptum: errorémque suum postea eum cognouisse & emendâsse. Hoc patet ex constanti & indubitato eiusmet testimonio. Siquidem *lib. 1. de glor. Martyrum cap. 48.* Saturninum, non sub Decio, qui imperium capessiuit anno Domini 253. sed ipsis sub Apostolicis temporibus, agnoscit in Galliam missum, Tolosæ fidei prima semina intulisse. *Saturninus Martyr, ut fertur ab Apostolorum discipulis ordinatus, in urbem Tolosatium* (inquit Gregorius) *est directus.* Vibrandum in se hoc præuidit spiculum Bosquetus, cuius ut cuspidem elidat, *lib. 1. pag. 61.* obiicit; Gregorium Turonensem eo loco, Saturninum Vrsinúmque (nam hunc quoque Gregorius ipse, *lib. de glor. Confess. cap. 80. ab Apostolorum discipulis ordinatum & destinatum in Gallias scribit*) à discipulis Apostolorum missos, non ex sua mente, sed ex traditione referre. Quemadmodum idem scribit sanctum Eutropium missum fuisse à Clemente. Quæ tergiuersatio est inutilis. Certè perpetua vertigine Bosquetus agitur, in his constituendis calculis & epochis missionum Apostolorum Galliæ signandis, quas pro narrationum diuersitate, vel affectuum propensione, aut argumentorum instantia, aut subterfugiorum necessitate, mutat, anteponit, post-

ponit, permiscet, dirimit: sicque ex occasionum specialium occurſu, acta Sanctorum tum ſynce-
ra facit, tum ſpuria; vera reſpuit, ſuppoſititia
præponit, dubia antefert certis; auctoresque ip-
ſos quos vno laudat loco, alio eadem tamen in
cauſa reprehendit & repellit. Aculeis enim con-
ſcientiæ ſtimulatus, quæ dum cum malam cau-
ſam contra antiquam traditionem & fulgentem
ſuis in oculis notæ veritatis ſplendorem, potius
pertinacia, quàm vlla rationis ſpecie propugnan-
tem, pungit: eiufmodi illum ambagibus volen-
tem nolentem immergit, neque enim recto ſinit
incedere tramite, ſed circuliſ perpetuis (qui to-
to eius in libello perſpicui ſunt) ferri in ambi-
tum illum compellit. Exemplo ſpectabili, illa
eius variatio erit aperta, quoad Gregorij dicta de
Sanctis Saturnino & Dionyſio, eorūque col-
legis frequēſque contradiſtio. Siquidem *part.*
2. pag. 62. 63. cum aduerſus ſancti Martialis di-
gnitatem diſputat; auctoritatem Gregorij quæ
ſub Decio Martialem cum Saturnino Dionyſio-
que & aliis refert in Galliam miſſos, tanti eſſe
ponderis cenſet, vt ſolam ſufficere aſſerat ad re-
tractandam cauſam in quatuor Conciliis pro A-
poſtolica gloria ſancti Martialis habitis, contra
Gregorij ipſius dicta (quæ neglecta fuiſſe non
abnuit) determinatam. Ipſe tamen *lib. 3. pag. 129.*
ipſa acta ſancti Saturnini, quibus relatio tota
Gregorij nitebatur ſatis innuit impura eſſe, dum
notat acutè, falſum vaticinium continere. Sa-

~~curr~~inum (infit) iam de Martyrio securum duobus
 Presbyteris suis imminentem mortem prædixisse refert
 Gregorius Turoensis, eosque rogasse ne se desererent:
 atque ubi fugientibus ministris se solum aspexisset, orasse
 dicitur ne vnquam Ecclesia sua ex his ciuibus Pontifi-
 cem haberet. Quod nunc vsque, ait Gregorius, in ip-
 sa ciuitate ita euenisse cognouimus. Verum Tolosates
 Episcopos se depopulares suos (aptius fortè, de po-
 pularibus suis,) posterioribus sæculis habuisse ferunt.
 Mendacia igitur illa acta ferunt, ex iisque Gre-
 gorius deceptus est, qui falsam ex iisdem vatici-
 nationem sancto Saturnino attribuit. Idem Bos-
 quetus *part. 2. pag. 57.* vt sanctum Martialem ad
 tempora Decij deducat, Gregorij auctoritatem in
 immensum attollit. Ceterum, inquit, Gregorius,
Senatoria stirpe clarus inter Aruernos, Lemouicibus fi-
nitimos, Martialis quem plerisq. locis laudat, dignitatem
& ætatem ignorare non poterat, part. 2. pag. 57. At di-
 cti huius haud præscius *part. 1. lib. 1. p. 61.* contrarium
 induxerat Bosquetus, vbi scribit tempus missio-
 nis Martialis, ceterorumque Saturnini collega-
 rum, Gregorium ignorasse. Cum autem illos septem
 Episcopos (scilicet Saturninum, Dionysium, Trophi-
 mum, Martialem, Paulum, Gatianum, Stremonium,)
 simul venisse in Gallias traderetur; certum missionis
 tempus ignorans Gregorius, sed Saturnini Martyrium
 ex *Coss. actorum eius compertum habens*, iam sub
 illis Consulibus in Galliis fuisse scripsit. Igitur fauen-
 te Bosqueto ætatem illorum sex, puta Dionysij,
 Martialis, Trophimi, Pauli, Gatiani, Stremonij

ignoravit Gregorius, solúmque ex actis sancti Saturnini cui coniunctos audiuerat eosdem ipse Gregorius, tempus quo missi venerant in Galliam, mera coniectura collegit. Conciliet Bosquetus hæc sua dissona dicta: hæc inquam, *Martialis dignitatem & ætatem Gregorius ignorare non potuit. cum illis, Certum missionis tempus eius & aliorum ignoravit.* Pergit tamen sibi aduersando Bosquetus part. 1. lib. 3. pag. 123. *Omnes, inquit, simul & semel venisse, antiqua traditio refert, quæ Gregorij Turonensis auctoritate confirmatur.* Et ex aduerso eadem pagina, quatuor tantum infra lineis, *Verum non simul venisse eadem traditio conuincit.* Et rursus infra, *Non ergo simul & semel, &c. in Gallias missi fuerunt. Quod non solum traditio, acta & Scriptorum fides confirmant, verumetiam discipulorum tempora manifestissime demonstrant.* Et eadem pagina, *Gregorius ad annos Decij refert, propter Saturnini actorum Consules, missionis tempus, cum passionis anno confundens.* Quibus in locis Bosquetus sibi manifestissime repugnat, eademque in pagina non semel contradicit, Gregorijque auctoritatem (quem alibi tantopere facit) euertit; quem sibi non constantem prodit, traditionique, actis & scriptorum fidei, illo in loco, cui potissimum ut Dionysij ætatem ad Decij tempora deducat innititur, non consentanea scripsisse, sed veritati exploratæ contraria ipse affirmat & contendit ex traditionis, & actorum, scriptorúmque aliorum auctoritate. Vbi bellam hanc in Bos-

quæti pronunciatis concordiam rursus aduerte. Parte 2. p. 64. postquam recitauit relationem Gregorij Turonensis de septem missis Episcopis sub Decio, ex historia, vt ipse Gregorius ibidem ait, S. Saturnini desumptam: ita Bosquetus subiungit. *Quæ narratio ex actis publicis excerpta est, in quibus socij Saturnini descripti erant. Et paulò antè. Huius opinionis prima origo ex actis passionis S. Saturnini Martyris, & 1. Episcopi Tolosatis ducitur, vt à Gregorio Turonensi refertur.* At quàm immemor sui, & sibi met ipsique Gregorio aduersetur, eadem in re prospice. Ismet enim antea part. 1. l. 1. cap. 26. pag. 62. sic scripserat: *nullam in actis S. Saturnini à Gregorio citatis, aliorum Episcoporum (Dionysij scilicet, Trophini, Martialis & aliorum) fieri mentionem; neque etiam ex illis missionem fuisse eorum à Gregorio repetitam.* Igitur Bosquetus sibi met ipse repugnat contraria dicens: & ex eius sententia textus ille Gregorij, quo Saturninum, Dionysium & ceteros Galliæ Apostolos, sub Decio missos annotauit, vndique titubat, totusque est erroneus, minimèq; sibi cohæret: at veritati exploratæ per traditionem, acta & scriptorum fidem, prorsus contrarius est. Et verò ne sola ex vnius Bosqueti, proprium præsidium euerterentis (dum sic Gregorij Turonensis testimonium, in quo præcipuum sese robur ac propugnaculum, hac in causa habere passim gloriatur; vitiosum omnino veritatique aduersum esse demum asserit & indicat) sententiâ, argumentum, quod hoc ex loco Gregorij elicitur, infirmare nos

eniti arbitretur: sepositis Bosqueti tam malè sibi-
met consentientis, immò palam contradicentis
censuris, quibus propria refellit asserta, Gregorij-
que illam narrationem labefactat ac infringit (cu-
ius libros alibi *corruptelis aspersos* affirmat *part. 1.
pag. 54.*) hic propria insinuatione ostendimus, lo-
cum illum Gregorij, ex quo hactenus aduersarij
puerili iactantia triumphârunt, totum esse men-
dosum, tamque crassis scatere erroribus, vt iis con-
fertus, potiùs quàm confertus reperiatur. Ideoque
haud idoneum esse cui adhibeatur tantilla fides:
multominus autem efficax quàm vt ex eo argu-
mentum aliquod validum conficiatur. Iam verò
id vt patefaciam aggredior.

Dico igitur primò, Gregorium Turonensem,
vt se fatetur haud expoliturum Grammaticum in
ipso operis sui exordio: sic malè accuratum
Chronologum cum tota sua conscriptione, tum
maximè illo lib. 1. ex quo locus quem expendi-
mus depromitur; præcipuè autem ipsomet loco
de quo agitur, adeoque illo puncto de quo con-
trouertitur, satis superque, sese cuique inspecto-
ri prodidisse. Et vt hoc de libro primùm disse-
ram, missumque faciam Bosqueti monitum
annotantis *lib. 1. pag. 55.* contrarium in calculis
collocandis temporis esse sibi met Gregorium,
circa Vrsini Apostoli Bituricensis, Leocadiique
Principis, & Lusoris eius filij, concurrentia tem-
pora (vt idem Bosquetus indicat ex collatione
historiæ Gregorij ipsius, *lib. 1. cap. 31.* cum eius-

dem libro de gloria Confessorum cap. 29.) dico leuiter prætereundo hanc obseruationem , palam esse ex ipso libri i. historiæ Gregorij contextu, haud accuratè illum distinxisse tempora, sed adeo illa confudisse, vt eadem apertè conturbauerit. Miscuit enim Imperatorum ætates & gesta, ex quibus distinctis epochas historiæ debuerat certas & fixas consignare. Permiscuit v. g. ea quæ facta sunt sub Antonino Pio cum iis, quæ sub Marco Aurelio, Antonino Philosopho & Lucio Vero eius filiis; & cum iis quæ sub eorum successore Commodò, & quæ sub aliis vsque ad Decium acciderunt. Nam inter Antoninum Pium nulla fit mentio tot Imperatorum qui intercesserunt: nihil enim dicit de Marco Aurelio Antonino, Commodò, Pertinace, Didio Iuliano, Seuerò, Antonino Caracalla, Macrino, deque Heliogabalo, Alexandro Seuerò, itémque de Maximino, Maximóque & Balbino. Itidémque de Gordiano, vti neque de Philippo; qui quidem annos ferè centum regnauerunt, & sub quibus magna facta est Euangelij propagatio, plurimæque fuerunt Christianorum vexationes atrocissimæ, per orbem vniuersum excitatæ; multa præclara Martyria edita, Ecclesiæ diuina prædicatione vbique gentium fundatæ, sanguinéque suorum Apostolorum consecratæ. Nihil igitur minus ex tam defectuosa historia colligi potest, quàm quod in ipso eius limine Gregorius pollicebatur, vt collecta per *Chronica*, vel per *Historias*, anteriorum an-

annorum summa explanetur aperte, &c. Si quis enim aliundè ignarus historiæ, legat ipso libro primo Gregorium Turonensem: credet sanè omnia quæ sub tot Imperatoribus peracta sunt, sub Antonino Pio facta esse, adeoque Irenæum sub eodem esse passum, etiâque Iustinum Philosophum, & Pothinum Lugdunensem Episcopum ipsius Irenæi decessorem: quæ tamen paradoxa, ipsorum confessione aduersariorum falsissima sunt. Ita siquidem scribit lib. I. Gregorius cap. 28. Nam sub Antonini Imperio Marcionitana & Valentiniana hæresis insana surrexit, & Iustinus Philosophus post scriptos Catholicæ Ecclesiæ libros, pro Christi nomine coronatur. In Asia autem orta persecutione beatissimus Polycarpus Ioannis Apostoli & Euangelistæ discipulus, octogesimo ætatis suæ anno velut holocaustum purissimum per ignem Domino consecratur. Sed & in Gallis multi sunt pro Christi nomine per Martyriam gemmis celestibus coronati, quorum passionum historiæ apud nos fideliter usque hodie retinentur. Ex quibus & ille primus Lugdunensis Ecclesiæ Pothinus Episcopus fuit, qui plenus dierum diuersis affectus supplicis pro Christi nomine passus est. Beatissimus verò Irenæus eius successor Martyris, qui à beato Polycarpo ad hanc urbem directus est, admirabili virtute enituit. Quis porro ita legens non diceret omnia sub Antonino Pio accidisse, quæ sub eo facta denarrat Gregorius Turonensis, eodem scilicet tempore quo Marcionis & Valentini hæreses surrexerunt. Ceterum longè aliter res se habet.

Nam

Nam Iustinus quidem, Polycarpus & Photinus, non sub Antonino Pio, sed illo pridem defuncto (vt constat ex Eusebij Cæsariensis historia Eccles. lib. 3. cap. 12. & 15. & lib. 4. cap. 1. vbi recitat epistolam illam insignem Martyrum Lugdunensium ad Asiaticas Ecclesias) sub eius filiis interempti sunt. Irenæus autem multo etiam postea sub Seuero, vt omnes consentiunt, agonem suum consummauit. Vnde est quòd Gregorij aliud graue aduertat ibidem erratum: qui in eadem ipsa pagina vbi de septem illis Episcopis sub Decio in Galliam (vt autumat) missis, hallucinatus, rursus lapsus per errorem scribit. *quadraginta octo Martyres* (ex quibus fuerit Vetius Epagatus) passos esse post Irenæum: sic enim ait. *Beatum Irenæum diuersis in sua carnifex præsentia pænis affectum, Christo Domino per Martyrium dedicauit: post hunc & quadraginta Martyres passi sunt, ex quibus primum fuisse legimus Vetium Epagatum.* At sanè non ita legimus apud Eusebium lib. 5. cap. 1. in ipsa Lugdunensis Ecclesiæ relatione ad Asiæ, Phrygiæque Ecclesias, de Martyrij ipsius Epagati & sociorum 47. concertatione. Quin immò, illos cum Pothino primo ipsorum Episcopo nonagenario, extremam luctam peregisse Eusebius idem testatur, exque rerum serie fusè commemorat. Porro Pothinus cum illis illustrissimis Martyribus extremo in agone occubuisse notum est in persecutione Antonini, anno Christi 179. vt certum esse indicat ex Euse-

bio, Theophilus Raynaudus in suo aureo planè Sanctorum Lugdunensium indiculo, sub Pothini ipsius radiofo nomine. Irenæum autem sub Seuero passum nemo negat, & quidem anno Christi, vt notat Baronius, 205. Interfluxerunt igitur ab agone Epagati qui cum Pothino coronatus est, ad Irenæi Martyrium anni plerique. Quamobrem euidenter aberrauit grauitérque lapsus est Gregorius, qui eos post beatum Irenæum asserit laureatos, contra authenticam rei gestæ historiam, Lugdunensis Ecclesiæ purpuratæ, adhucque in atroci bello conflictantis sacra syngrapha obsignatam, apud Eusebium ab Asiaticis quibus transmissa fuerat depositam, atque ab illo descriptam, quin ab vniuersa Ecclesia quæ illam suis sacris inseruit diptychis 4. Non. Iunij & 4. Kalend. Iulij approbatam: vt in tabulis liquet Ecclesiasticis antiquis, hagiologiisq; Bedæ, Vsuardi, Adonis, & aliorum. Immò ex lib. sancti Augustini *de cura pro mortuis agenda*, & homilia sancti Eucherij *de beata Blandina*: patetque ex ipsis actis sancti Irenæi ac sociorum eius à Baronio conspectis, quorum exordium est, *Quamquam nonnullis inuicta*, &c. Quo cum videndus Feuarentius, in operum sancti Irenæi, quæ edidit, apparatu.

Dico secundò, in ipso capite quo de agitur, Gregorium Turonensem, aduersus historiæ veritatem & rationem Chronologiæ grauitèr impingere. Vnde patet eiusdem, in eiusmodi cal-

culo & ratione, minimi faciendum esse fidem. Scribit etenim illo capite, proximè ante malè signatam, sæpèdictam septem præcipuorum Galliæ Apostolorum missionem, quam factam ait sub Decio: eodem principe imperante Valentinianum cum Nouatiano suas hæreses excitasse. *Valentinianus* (dicere Valentinus debuit) & *Nouatianus*, inquit, *tunc hæreticorum principes, contra fidem nostram inimico impellente grassantur.* subditque coniunctim. *Huius tempore septem viri Episcopi, &c.* At verò tantum verum est Saturninum, Dionysium, ceterosque quos recenset primos Ecclesiæ mystas, venisse in Galliam sub Decij tempore, eodemque Nouatianum & Valentinum turbare Ecclesiam suis impietatibus incepisse: quantum est congruum veritati, Valentinum Nouatiano synchronum, coniunctis armis religionem perturbasse. Valentinus enim anterior fuit Nouatiano quatuordecim centum annis: siquidem grassari cœpisse sub Antonino Pio, anno imperij eius 20*. Eusebius in Chronico testatur. Sic enim signat. *Sub Higinio Romanae urbis Episcopo, Valentinus Hæresiarches & Cerdo magister Marcionis Romam venerant, anno Domini 145.* Et infra. *Iam præsidente Ecclesiæ Pio anno Christi 145. Valentinus hæreticus agnoscitur, & permanet usque ad Anicetum.* Astipulatur Eusebio sanctus Irenæus, qui contra Valentini hæreses scripsit maximè lib. 1. cap. 5. & 6. & lib. 2. cap. 4. hic enim tempora eius sic definit. *Valentinus venit Romam*

* Hoc est
Christi 141.

* Vide Ter-
tull. de præ-
script. c. 30.
& Theodor.
lib. I. de hære-
tic. fabulis.

* S. Epiph.
hæres. 59.
S. Aug. hæ-
res. 38.

*sub Higino, increuit verò sub Pio, & prorogauit tem-
pus vsque ad Anicetum* *. Porro Nouatianus Ro-
manus presbyter & primus Antipapa, nonnisi
tempore Galli & Volusiani hæresiarcha apparuit,
ex schismate quod impellente Nouato presbyte-
ro Carthaginensi turbas eiente aduersus S. Cy-
prianum, lapsorum antesignanus conflauerat.
Sic insurgens autem contra Cornelium Pontifi-
cem, in hæresim prolapsus est circa annum Do-
mini 255. vt patet ex eiusdem Eusebij Chronico,
& S. Cypriani epistolis, Epiphaniique & Augusti-
ni Catalogis de hæresibus *. Igitur inter Valenti-
ni & Nouatiani exordia anni 114. effluxerunt.
Mira itaque hallucinatione illos quasi eodem tem-
pore exortos & grassantes Gregorius coniunxit,
parique errore sub Decio ambos collocauit, quo
sub eodem immediatè constituit Saturninum,
Dionysium, Paulum, Trophimum, aliósque A-
postolicos viros, missos quos toto aberrans cæ-
lo ait simul sub Decio in Gallias, Euangelij Chri-
sti disseminatores.

Dico tertio, Gregorium sæpè sic grauiter im-
pingentem (saluâ quod dictum sit eius reueren-
tiâ) hîc præfertim haud vera narrâsse, cum septem
hos illustres Christi præcones, sub Decio ingres-
sos primùm Gallias commemorauit. Nam vt de
Saturnino hîc taceam (cuius in §. proximè se-
quenti actorum nota expandetur, ætâsque osten-
detur vera :) Itémque de Martiale, cuius suprà
coæua Apostolis vita, ex quatuor Conciliorum

definitionibus, & constanti traditione demonstrata est. Pauca de Trophimo, quem superiori argumento Apostolorum Petri & Pauli probationibus authenticis asseruimus discipulum, ab iisque Arelatensem constitutum protomyſtam, hinc operæpretium subnectam. Id igitur insuper patet ex testimonio Bedæ, sic in Martyrologio scribentis, 29. Decembris congruenter veteri Romanæ Ecclesiæ Martyrologio. *Apud Arelatem natale S. Trophimi Episcopi & Confessoris, discipuli Apostolorum Petri & Pauli.* Et ex testificatione Adonis, qui ita signat Trophimi ipsius dignitatem & ætatem, in libello *de festiuitatibus sanctorum Apostolorum & reliquorum*, qui discipuli aut vicini successoresque ipsorum Apostolorum fuerunt. 4. Kal. Ianuarij. *Natalis S. Trophimi de quo scribit Apostolus ad Timotheum: Trophimum autem reliqui infirmum Miletis. Hic ab Apostolis Romæ ordinatus Episcopus, primus ad Arelatensem urbem Gallia, ob Christi Euangelium prædicandum directus est. Ex cuius fonte, ut beatus Papa Zozimus scribit, tota Gallia fidei riuulos acceperunt, qui apud eandem urbem in pace quieuit.* Hic est ille Trophimus, quem Gallia primum sensit Apostolum, ut legitur in eius epitaphio apud Stunicam in itineralio Hispaniæ: de cuius ætate & missione Apostolica alia clara indicia reperire est in epist. Petri Cluniacensis contra Petrobrusianos; in Chronico Autissiodorensi fol. 33. *Mappa mundi, seu Topographia Martyrum Primi Cabilonensis Episcopi nomine ARELATVM; Historia Ecclesiastica Orderici*

*Vitalis lib. 1. Bibliotheca Floriacensi in vita S. Genulphi ; Floribus historiarum Matthæi Vestmonasteriensis anno Christi 57. Sed alia plura eadem de re & præclara testimonia atque argumenta legere est apud Petrum Saxium in Commentario locupletissimo de Arelatensibus Archiepiscopis, in Trophimo. Verum omnino vnus sufficit S. Cyprianus, ad errorem Gregorij Turonensis, circa Ecclesiæ Arelatensis primordia prodendum & repellendum. Scribebat enim gloriosus ille Martyr, Africæque Primas, eodem ferè tempore quo missum fuisse primum Arelatem Gregorius Trophimum commemorat; ad Stephanum Papam, qui anno 257. hoc est tribus vix annis post Decij (qui anno vno imperauit & tribus mensibus) exitum, sedere cœpit in Petri Cathedrâ, de Ecclesia Arelatensi haud nuper erecta, sed corrupta à Marciano eius Præsule in hæresim Nouatiani prolapso: obtestabaturque Apostolicum Pontificem, vt perditæ mentis Episcopum pastoremque exitiosum, subiecto à grege depelleret. * Marcianus Arelate consistens Nouatiano sese coniunxit, atque à corporis nostri & sacerdotij consensione discessit, tenens hæretica presumptionis durissimam prauitatem. Et infra, Quapropter facere te oportet plenissimas litteras ad Coepiscopos nostros in Galliis constitutos, ne ultra Marcianum peruicacem & superbum, collegio nostro insultare patiantur. & rursus inferius, Dirigantur in Prouinciam, & ad plebem Arelate consistentem à te litteræ, quibus abstituto Marciano, & alius in locum eius substitua-*

* Lib. 3. epist. 13. quæ est 67. in edit. Pam- melij.

itur, & grex Christi qui in hodiernum ab illo dissipatus & vulneratus contemnitur, colligatur. Sufficiat multos illic ex fratribus nostris annis istis superioribus excessisse sine pace. Vbi illud notandum maximè, ANNIS ISTIS SUPERIORIBVS, quibus iam Marcianus praua de Christianâ doctrinâ sentiens, ab unitate Ecclesiæ discesserat. Igitur ille sub Decio sedebat, & gregem sanum ibi cùm factus est Episcopus repererat. Vnde falsum apparet sub Decio, eò directum fuisse Trophimum primum Episcopum. Aliàs Ecclesiam extitisse ante Pontificem, & gregem ante Pastorem, & domum ante conditorem, oporteret: vel binum simul habuisse Antistitem, quoniam quo tempore missum Arelatem Gregorius notat Trophimum primum Episcopum: Marcianus iam sedebat, ante quem Saxius probat vndecim Pastores Ecclesiæ Arelatensi præfuisse. Et quæ ratio mittendi Româ Episcopos qui Arelatensem, Narbonensem, Tolosanam aliàsque fundarent: cùm sanctus Cyprianus florentes tam in Prouincia quàm ceteris Galliæ partibus Ecclesias tum fuisse, planè testificetur, supplèxque moneat Stephanum vniuersalem Pontificem, vt litteras præceptorias ad Episcopos Galliarum dirigat. *Facere te oportet*, inquit, *plenissimas litteras, ad Coepiscopos nostros in Galliis constitutos.* Non dicit in Gallia, sed in Galliis, in quibus diffuso radicatóque iampridem Evangelio, altas egerat iam radices mysticásque propages longè latèque emiserat, diu ante De-

cium (sub quo florebat hæc scribens sanctus Cyprianus) & marcescere antè cœperat infructuosus palmes Marcianus Arelatensis pseudomysta; cuius castigari dementiam postulabat ardenti zelo, Faustinianus quintus Lugdunensis Episcopus, ut sit ipso ex sancti Cypriani testimonio, manifestum. Hæc porrò tanti Martyris, Doctoris, Antistitisq. auctoritas, immensè dicto Gregorij præponderat, solâque apud emunctæ naris homines sufficit ad ipsius Gregorij erraticam opinionem reuincendum.

Quod autem addit idem Gregorius de *Paulo Narbonensi*, directo in Gallias Româ sub Decij & Grati Consulatu, qui incidit, ut Cassiodorus in Fastis Consularibus signat in annum Christi 252. Eadem auctoritate beati Cypriani licet refellatur: peruium est ostendere illum minimè ad hæc tempora pertinere, quem constat extitisse ipsa sub ætate Apostolorum, adeoque à Paulo Apostolo ordinatum. Hoc postremum iam supra in beati ipsius Apostoli elogio indicauimus. Illud autem probatur primum assertum ex Martyrologij veteris Romani, cui aduersarij multum momenti tribuant, hac perspicua expressione 11. Kalend. Aprilis. *Narbone sancti Pauli Episcopi, discipuli Apostolorum.* Cui succinit Ado in libello aureo de festiuitatibus Apostolorum & discipulorum, ubi sic habet eadem die. *Natalis sancti Pauli quem beati Apostoli ordinatum vrbi Narbonæ Episcopum miserunt. Quem tradunt eundem fuisse Sergium Paulum*

Paulum Proconsulem virum prudentem, à quo ipse Paulus sortitus est nomen, quia eum fidei Christi subegerat. quique ab eodem sancto Apostolo cum ad Hispanias prædicandi causa pergeret, apud præfatam urbem Narbonam relictus, prædicationis officio non segniter impleto, clarus miraculis, coronatus sepelitur. Eadem refert venerabilis Beda in suo Martyrologio eadem die. Notkerus autem, ipsamet die ita scribit. Apud Narbonam ciuitatem, à qua Gallia Narbonensis nomen assumpsit: Natiuitas sancti Pauli, quem beati Apostoli ordinatum, eidem vrbi Episcopum direxerunt. Quem tradunt eundem ipsum fuisse Sergium Paulum Proconsulem virum prudentem, à quo ipse Paulus Apostolus sortitus est nomen, quia illum fidei Christi subegerat. Qui in eadem regione prædicationis officio non segniter impleto, clarus miraculis, confessione Christi coronatus sepelitur. Insuper Dextri hoc firmantis in Chronico, ad annum Christi 64. 66. & 76. & Primi Cabilonensis in Mappa mundi, seu Topographia Martyrum, verbo Corsica, & voce Narbona, testimonia clara, causâ breuitatis prætereo. Prudentij itidem, qui in hymno de decem & octo Martyribus Casaraugustanis, Narbonam inde indicat felicem, quòd tanto fidere irradiata fuerit.

Surget & PAVLO speciosa Narbo,
de quo rursus Beda in metrica Ephemeride.

In libro de
Coronis.

Vndecima Antistes tribuit pia lumina PAVLVS,
Quo iure exultat proprio Narbona magistro.

Chronicon Autissiodorense, à Roberto Monacho S. Mariani anno 1210. contextum ex antiquis

monimentis, ad annum 93. hunc Paulum, Apostolicum virum planè facit, Dionysiique nostrisymmytam. *Inter quos (Doctores Ecclesiæ, & Christi gregis procreatores,) &c. missus est Narbonam PAVLVS, Turonis Gatianus. Ex his & MAGNVS DIONYSIVS AREOPAGITA ipsius Pauli Apostoli coaunus & discipulus, Galliarum Prouincias, & vrbis egregiæ Parisius, cum Rustico Presbytero & Eleutherio Diacono, fines aggressus est, &c.* Petrus venerabilis eundem Galliæ Apostolis adcenset in epist. contra Petrobruff. (quæ secunda est, ad fin. 2. cap.) idque vt asserit ex patentissima traditione, & historiis antiquis à sanctis viris relictis. Vita sancti Genulphi Episcopi Caturcensis à Sixto II. Papa sub Decio in Galliam directi: scripta ab Auctore vetusto & erudito, ante annos septingentos (vt liquet ex eo quòd liber secundus, qui ab alio etiam bono auctore *de translatione eiusdem sancti Genulphi* lib. 1. de eius vita adiunctus est, scriptus fuit anno 909. qui notatur pro extrema epocha narrationis cap. 40. & penultimo) sancti Pauli Narbonensis Apostolicam ætatem, atque factam eiusdem à beato Paulo Apostolo Narbone ordinationem expressè testatur cap. 10. hac serie. *Principes militiae suæ Dominus noster IESVS CHRISTVS, Petrum & Paulum Romane direxit sublimitari, quorum virtute & industriâ tota sibi subderetur Respublica. Hi ergo sibi commissio strenuè insistentes negotio, per optimos quosque suorum nihilominus & ipsi Galliam aggrediuntur, vt eam (quam sa-*

nè tam vicinam, tam nominatam, clausis oculis non poterant præterire) *cali terraque subderent Imperatori. Ex quibus Austremonius & Martialis fuere, qui à beato Petro directi sunt. Quorum primus Aruernis postea Martyr gloriosus, sequens verò signis & virtutibus Confessor clarissimus Lemouicis datur. A beato quoque Apostolo Paulo Narbonensibus Antistes ordinatur PAVLVS, & Arelatensibus Trophimus, de cuius prædicationis fonte, tota fertur Gallia fidei riuulos suscepisse. Hæc ille vetustus & eruditus Scrip-
tor, qui sanè acta syncera Pauli Narbonensis, meliùs quàm Bosquetus noscere potuit: quæ si aduersa vidisset, contra eorum auctoritatem, Paulum illum non ad confessum Pauli Apostoli discipulorum retulisset, neque enim ab illo scripsisset Narbone ordinatum, quem sub Decio duntaxat venisse in Galliam (vt mendosè scripsit Turonensis) cognouisset, præsertim cùm de missione facta à Sixto II. Papa sub ipso Decio ageret: in qua tantum abest, vt Genulpho tunc misso illum adiunxerit comitem; quinimmò selecto in capite, de Galliæ situ prænotato, missisque ad eam ab Apostolis, Episcopis, istum cum illis numerauit, primùmque à Paulo Apostolo Narbone commemorauit ordinatum, eodem tempore quo Trophimus, de quo suprà, Arelate. Mira igitur est Bosqueti solertia, qui vt Paulum istum Apostolicum, ad Deciana tempora deducat, acta profert mutila, nullum diem aut Consulem signantia, quibus tamen non cum pudet asserere Gre-*

gorij opinionem & suam persuasionem confirmari: cum nec apicem possit ex iis ipsis elicere pertinemem, quo notam illam muniat. Quod enim ait *de Papæ nomine*, in his actis Paulo Narbonensi attributo, *quod nouum*, inquit, *quarti aut quinti sæculi denotat auctorem*, nihil eum iuuat. Quid enim hinc infert? numquid quod prænotat illorum auctorum transcriptioni: esse illa *acta Pauli Narbonensis* pura, imò vt ait, *puriora*? At non video sequelam vllam huius argumenti, nisi istam, quam fingit part. 1. p. 115. inde colligi. In his actis Paulus dicitur tantum Episcopus seu Papa. Ergo non fuit sancti Pauli Apostoli, quod alia acta perhibent, discipulus. Hincque rursus se inferre fatis innuit. Acta Pauli quæ profero illum Episcopum, seu Papam æquiucè faciunt. Ergo iis puriora sunt, quæ eum perhibent discipulum Pauli Apostoli. vel sic iterum. Acta quæ habeo, faciunt illum tantummodò Episcopum seu Papam. Ergo spuria sunt illa acta, quæ ipsum etiam efficiunt Apostoli Pauli discipulum. Quæso iam, quæ ludicra deliria? Alia, vel iocando, non minus grata audiamus. Acta quæ in medium afferro, vtuntur nomine Papæ. Ergo infert Bosquetus, eum qui hæc scripsit, denotant fuisse quarti aut quinti sæculi auctorem. Quasi verò antè nec postea Papæ nomen in vsu non fuerit: quod clarum cernitur, tam in propria quàm promiscua acceptione apud Tertullianum, S. Cyprianum, Dionysium Alexandrinum, Ambro-

fium, Hieronymum, Augustinum, Sulpitium, Ruffinum, Prudentium: & hoc quidem ante sæculi quarti excursum, vel producta admodum quinti curricula. Deinde verò apud Auitum, Apollinarem Sidonium, Venantium Fortunatum, Ruricium Lemouicens. Desiderium Caturcens. aliósque posteriores. Quo de usu & facta eius à Gregorio VII. anno Christi 1073. restrictione, consulendus magnus Baronius, cum in Annalibus, tum in Notis ad Romanum Martyrologium 10. Ianuarij, & eruditissimus Sauaro ad ep. 1. lib. 6. Sidonij. Qui tamen frustra reprehendunt Nicephorum, quòd Papæ nomen tempore Cœlestini I. fuisse Romano Pontifici adeò proprium, ut tunc primùm ab illo communicatum fuerit sancto Cyrillo suo Vicario in * Oriente, insinuârit lib. 14. c. 34. Verum est enim olim quidem Papæ nomen Episcopis etiam communi praxi attributum fuisse, ut constat ex Patribus suprâ signatis. Sed Romano Pontifici absolutè dabatur, & sine vlla adiunctione: adeò ut cum simpliciter nominaretur in Conciliis P A P A, Apostolicæ Sedis Romanæ summus Pontifex, solus eo vocabulo intelligeretur; sicut patet ex act. 16. Concilij Chalcedonensis, vbi legitur, *Beatissimus & Apostolicus vir Papa hoc nobis præcepit*. Nec valet exceptio Vedelij * Calvinistæ: hoc, ex testimonio domestico ecclésiæ. A Legato enim Romani Pontificis Bonifacio, sic illum fuisse appellatum, non autem à Concilio, aut Patribus. Nam præterquam Boni-

* Papæ sibi delatum sic titulum, abhinc nunc vsque Patriarchæ Alexandrini retinuerunt: ut videre licet in epistola Ioachini Alexandrini Patriarchæ lib. 3. Turco-Græciæ.

* Nicolaus Vedelius Geneuensis minister, & Professor Calvinistæ Academiæ, in exercitatione octaua in epist. S. Ignatij ad Mariam Casoboliten, c. 2. contra Belarminum.

facium palam loquentem, oportuit uti vocabulo consueto, aliàs à communi Patrum intelligentia excidisset, & admonitus illicò fuisset à Patribus perspicua vsitatàque uti vocitatione. Profectò ipsi Patres ex quibus constabat Concilium, Romano Pontifici hoc epithetum peculiari iure morèque communi receptum, singulari hono-
ficatione attribuere. Siquidem eadem actione Eusebius Episcopus Dorylæi ex parte loquens Græcorum, hoc ipsum Papæ venerabile nomen Romano Pontifici cunctis audientibus & probantibus propriè tribuit, addita *Sanctissimi* etiam agnominatione. Sic in Concilio V. generali, Papa nominatur absolute, collatione 2. Item & in Concilio Constantinopolitano sub Menna actione 1. ab ipso Patriarcha C P. in interlocutione sua, etiam à Zonara descripta in Conciliorum Græca collectione, ex Bibliotheca Regis Christianissimi, Lutetiæ Parisiorum edita anno 1618. Quod Bosqueto notandum, qui Apostolicæ sedis Pontifices, simpliciter *Episcopos Romanos* passim appellat; quorum sensim excreuisse potestatem persuasum habere se non semel innuit: impenfiorique illius studio, inuectas fuisse fabulas de primis Euangelistarum Galliæ emanatis à Petro, Clemente, aliisque Episcopis Romanæ sedis, missionibus, sæpè conqueritur: præsertim *parte 1. pag. 40. & parte 2. pag. 90.* Vnde suspicionem mouet, ipsum ex gloriæ sedis Apostolicæ, si non odio saltem inuidia, Missiones il-

las quibus Gallicana Ecclesia, matrici Romanæ ipso natalium iure obstringitur, tanto æstu exagitasse: quas ideo acerrimè nos vindicare, pio affectu tam Ecclesiasticæ vnitatis, quàm historicæ veritatis asserendæ aduersus illum necesse fuit, ut non solùm Apostolis nostris vera ætas dignitasque, quam minuere satagit; sed & Gallicanæ ipsi Ecclesiæ natiua gloria restitueretur, sedique Apostolicæ debita honorificationis iura, ob traditæ & susceptæ in Galliis, per Petri Apostolorum principis, successorumque eius proximorum pastoralis sollicitudinem, religionis primordia, intemeratè conseruarentur, atque à posteris semina illa infausta, quæ ex aduersa persuasione profluunt, auspicato remouerentur.

Pergamus igitur religioso hoc incensi studio, quo Patrum Ecclesiarum Galliæ digna decora, aduersus Bosquetum strenuè propugnemus. Opponit quædam acta Pauli Narbonensis, aliis eiusdem actis. At quæ puriora censet, profertque nihil ad rem dicunt, nihil aliis contrarij habent, nullamque notam continent, quâ Pauli Narbonensis protomystæ ad tempora Decij ætas referenda sit. Quæ tamen cùm puriora dicit Bosquetus, non probat. At nos longè meliori iure, illa quæ vulgaria nominat, pura & synera asseueramus, quæ tot authenticis testimoniis de ætate Apostolica Pauli Narbonensis primi Episcopi, à S. Paulo ordinati, suprâ relatis ad amissim consonant, iisque vndequaque confirmantur. An-

tiquæ enim traditioni Ecclesiasticæ illa inniti non dubium esse potest, quæ Ecclesiæ antiquissimis tabulis, veterumque tot auctorum testificationibus fulciuntur. Insupérque illo titulo sacrosancto obfirmantur, quem Stephanus Diaconus præfati B. Pauli Narbonensis, qui eum sepeliuit, ad caput eius apposuit, lapidi porphyretico hac epigraphe insculptum. *Hic requiescit S. Paulus, discipulus Apostoli Pauli, Episcopus Narbonensis Ecclesiæ.* Qui titulus in prima eiusdem Apostolici discipuli inuentione seu translatione, longa post tempora repertus est, ut Bosquetus non negat, quamuis ægrè referat. Quod subiungit de Hulari presbyteri conscriptione, qui S. Pauli historiam anno 1364. suo stylo concinnauit, nihil nobis obesse debet, qui nuperi huius collectoris auctoritate non nitimur, ut Paulum Narbonensem B. Pauli Apostoli discipulum asseramus: cum præter auctorum fidem, tantus splendor insigniorum testium, longèque anteriorum nobis affulgeat, ac sacratissima antiquæ traditionis (quam vulgarem sententiam, pro solita spernendi priscum consensum Ecclesiarum libidine vocitat) præclarissima monimenta, quorum indices suprâ exposuimus, nobis prorsus faueant atque opitulentur. Ipsumque Saprificij Proconsulis nomen (in cuius satellitum manus incidisse Paulum Narbonensem, acta eiusdem à discipulis eius trino libello conscripta narrant) illius ætatem Apostolicam satis apertè prodat. Fuit enim

enim Sapricius Præfectus Hadriani Imperatoris, ut exactis S. Martiani Episcopi Terdonensis, qui sub eodem Imperatore ac eius Præfecto passus est 6. Martij, constat; quæ Mombritius ex antiquioribus monumentis recitat tom. 2. Ex quibus contraxit illorum passionem Petrus in Catalogo lib. 3. c. 185. quod non audet inficiari Bosquetus, qui tamen malè dum characteres nominum signat, ponens Iobitam pro Iouita, præposteròque ordine anteponeus Diaconum Episcopo, & illi sociòque Faustino, acta quæ propria huius sunt sancti Episcopi Martiani, assignans; satis prodit ea quæ citat, alienis se legisse oculis, neque illa acta manibus vsquam suis euoluisse. Mero figmento contendit tamen, aciem huius teli, quo Sapricius astringitur sub Hadriano Præfectus (à cuius militibus comprehensus legitur Paulus Narbonensis) retundere, excipiendo in illis actis dici illos Martyres, ad Eleutherium Romanum Pontificem accessisse: unde infert nihil obstare, quin Sapricius Proconsul vsque ad Commodi tempora peruenisse potuerit. Quod tametsi verum esset, nihil omninò iuualet Bosquetum, qui ad tempora Decij (qui nonnisi annis 71. post Commodum imperauit) Paulum Narbonensem, à Sapricio Præfecto Hadriani cum duobus Diaconis verberatum, & in mare proiectum, at diuina ope emergentem, contendit deducere. Sed falso nititur exceptio illa Bosqueti principio. Etenim in illis actis S. Martiani Episcopi Ter-

donensis & sociorum eius, quæ integra fusaque ferie refert Mombritus, sex ferè magnis columnis descripta tom. 2. fol. 132. & 133. illos ad Eleutherium Papam accessisse, vt affirmat eadè habere acta Bosquetus, nusquam hoc legitur: in quibus, nec Eleutherius quidem Papa nominatur. Ideoque hîc iure ambigimus, an Bosqueti fidem vel pudorem debeamus interpellare, cum vtroque caruisse in illa haud vera citatione, mihi non immeritò videatur. At satis vapulauit in hac quam infaustè excitauit lite, de Pauli ætate Narbonensis, quem accuratè probatum est virum planè Apostolicum, adeoque illum Apostoli Pauli percelebrem discipulum extitisse, explosis longè Bosqueti tam futilibus, argumentis ne dicam, at potius, nugamentis. Quorum nec illud est tamen prætereundum, quo, Pauli Narbonensis tempore paucos fuisse in Gallia Episcopos, ex eius actis, quæ sincera dicit, asseuerat: & tamen illum nonnisi sub Imperio Decij, ex his elicit, fuisse ad Gallias destinatum. Quin potius inferre debuisset. Igitur non sub Decio missum venisse, sed eo tempore quo primùm orta est in Gallia religio. Nam Decij tempore & diu antea probauimus ex sancti Cypriani, qui tum viuebat patetissimo testimonio, Episcopos in Galliis amplissimo numero consedissee: quin & ecclesias diu antea per diuersas Galliæ regiones fundatas demonstrauiamus, ex sancti Irenæi & Tertulliani auctoritate. Vides igitur quàm ridiculè posuerit,

in conspectu lib.3.§.24. Bosquetus hoc indicium:
Actorum Pauli veritas asserta. Dionysij Parisiorum
atas, ex iis scilicet, confirmata. Cùm illa nec Dio-
 nygium nominent, nec Decij Gratique titulo an-
 notentur, magisque ante Decium approbent,
 quàm eius tempore, Paulum Narbone prædica-
 se. Quod & euincit magnus Codex MSS. vitæ
 sancti Pauli, quem legit Tolosæ Odo Motheus
 Benedictinus pereruditus asceta, in Monasterio
 sanctæ Mariæ deauratæ: ex quo hæc verba quæ
 notauit ad me transcripsit, sumpta de eiusdem
 Codice fol. 7. *Sanctus Paulus Narbonensis Episco-*
pus, SERGIUS dictus EX PAPHO insula, demoniorum* *Act. 13. 6. 7.
curator & Ecclesiarum structor, Stephano præcipuo Dia-
cono viro sanctissimo omnes Ecclesias committens, Ru-
fum Auenione præfixit, & Tolosam petiit, ubi verbum
Domini prædicans plurimas Ecclesias benedixit titulo
Christi, & Presbyteris ac Diaconis ibi ordinatis, Nar-
bonam rediit, ac Hispanias prædicando peragrauit, tan-
démque Narbonam repedens, posita in fundo nobilis
Principis mulieris Ecclesia sanctæ Mariæ Virginis,
plenus dierum & meritis à Stephano Diacono sepul-
tus est. Qui titulum eius tumulo affixit, suprâ re-
 latum, quo Pauli Apostoli discipulum, illum in-
 scripsit. Plenam igitur de aduersario deuicto hic
 victoriam referimus. Qui tamen toties depul-
 sus, nouam instaurat aciem.

ADDITIVNCULA

*De Trophimo, & Sergio Paulo, Arelatensis, ac
Narbonensis Ecclesiarum Protomystis, Apo-
stolorum discipulis: contra Bosqueti
superfluas argutias.*

* Part. I. lib
I. historiarū
suarum p. 17.
18. 19. & 20.

BOSQVETVS enim admodum anxie laborat:
æstuâtque vehementer, vt Trophimum A-
relatensem non fuisse Pauli Apostoli discipulum
persuadeat*. Dicit primò, epistolam Zozimi Pa-
pæ, & illam Synodicam Arelatensis Ecclesiæ E-
piscoporum comprouincialium, dubias & for-
tè legitimas non esse. At Sirmondus illo longè
peritior eas censuit legitimas, & vtrasque velut
genuinas ex serie recensuit tom. 1. *Concil. Gallia:*
*in Notis*que obseruat, Zozimi epistolam se non
ex archiuis modò Arelatensis Ecclesiæ (quæ Bos-
quetus suspecta habet) sed etiam ex scriniis Mo-
nasterij Lerinensis, & Pithœano Cod. MS. mu-
tuâsse. Dicit secundò, illam epistolam Zozimi
non fauere missioni Trophimi, à Paulo Apo-
stolo emanatæ, sed potius aduersari eidem; sic
enim arguit. *Ait Zozimus Trophimum à sede Ro-
mana missum. Non ergo à Paulo. Non etiam à Petro.*
Sed quis non videt quàm illa sit sequela absurda,
atque ex ipso antecedente nullatenus consecta-
ria? Si diceret, fuit missus Trophimus ab An-
drea ex Byfancio. ergo non à Petro, non à Pau-
lo ex vrbe Roma: vires aliquas consequentia hæc

haberet. Sed sequius fert omninò antecedens, scribit siquidem sic Zozimus Papa. *Trophimus ex hac sede Apostolica primus Metropolitanus Arelatensis directus est.* Quid verò, putas, hinc Bosquetus infert? Ergo Trophimus, non à Paulo, non etiam à Petro missus in Galliam fuit. sed contrà inferre debuerat. Ergo fauet illa epistola huic traditioni, quæ à Petro & Paulo directum illum asserit. Nam ab vrbe Roma (vnde, vt ait sanctus Cyprianus, *vnitas sacerdotalis exorta est.*) plerique ex discipulis, ab iis principibus Apostolis, varias in orbis partes, delecti sunt. Ex quibus Trophimum directum fuisse in Galliam, vt fert antiquissima traditio, consentaneum prorsus est arbitrari. Secus foret, si hæreticorum neotericorū hæc valida esset quæ falsa est, propositio. Petrus Romæ nunquam fuit, nunquam sedit. Ergo falsum, quòd ex Romana Sede, missus Arelatem ab eo fuerit Trophimus vir Apostolicus. Dicit ter- tiò Bosquetus. *Cur in ea igitur epistola Petri atque etiam Pauli nomen Zozimus tacuit?* &c. Respondeo, quia res pernota erat*, ex vrbe Roma non ab alio, quàm à beato Petro & collega eius Paulo, Trophimum ipsorum discipulum, in diuinis litte- ris nobiliter memoratum, destinatum in Gal- liam, & Arelatensis fuisse Metropolis peranti- quæ ordinatum Episcopum. Adde quod aperte satis innuit ibidem Pont. Max. Zozimus, præro- gatiuam Arelatensis Ecclesiæ, ex Apostolorum institutione prodiisse, quos patres Romanæ Ec-

* Ita Synodi-
ca illa vetus
Episcoporū
Prouinciæ A-
relatensis di-
sertè testatur.

clesiæ fuisse constat. Nam tanti ideo facit Arelatensis Ecclesiæ priuilegium, vt aduersus illud *& sancti Trophimi reuerentiam* (inquit) concedere, quicquam vel minuere, *nec huius quidem sedis possit auctoritas*. Quod profectò satis innuit, à posterioribus Pontificibus, Arelatensis Ecclesiæ prerogatiuam minimè initiatam fuisse: (enimvero, satis vsu frequens esse solet, vt anteriorum indulta statutaque Pontificum, cum quandoque res ita expedit, ipsorum successores demutent vel reuocent.) Simulque indicat sanctum Trophimum non *gregalem* fuisse S. R. E. Legatum, sed virum planè Apostolicum, cuius ideo reuerentia Apostolicæ sedi inuiolabilis & sacrosancta iam pridem fuerit. Dicit quartò, nullam aliam inuictæ illius traditionis se videre rationem, cur Apostolorum discipuli, parentes Gallicanæ Ecclesiæ crediti sunt, quam homonymiam, quâ ob similitudinem nominum, tales illi fuerunt existimati. Respondeo. Valde igitur Bosquetus cæcus est. Nam innumeræ aliæ sunt rationes, quæ homonymiam apertè tollunt, & hos quos credimus Apostolorum discipulos, non alios æquiuocos esse omnino patefaciunt, vt ex libri huius toto contextu, sit vnde quaque exploratum. Adde quod si binos vult (vt contendit persuadere) admittendos esse Crescentes, duos Trophimos, geminos Paulos, hoc probare debet, non somnigare; demonstrationibusque & rationibus vrgentissimis dicta fulcire, quæ sunt vetustissimæ Ec-

clefiarum traditioni, auctorumque insignium te-
 stimoniis, ac perspicuis locorum monimentis,
 & perenni tot sæculorum fidei, constantique po-
 pulorum conspirationi prorsus aduersa. Adde
 iterum quòd etiamsi hæc vmbra-tilis homonymia
 esset probabilis, hæcque duplicatio à Bosqueto con-
 ficta, non omninò esset à verisimilitudine aliena:
 tamen ob patriæ amorem æquitati esset con-
 gruentissimum, vt Galliæ magis honorificam
 sententiam (ita ex aduerso saltem probabilem)
 amplecteretur, quàm minùs honorabilem. In-
 decorum est enim hominem Gallum Galliæ de-
 cora, datâ operâ minuere, & totis eniti viribus
 vt primigenæ in Christo originis, eidem laudem
 eripiat. Adde denique quòd auita traditio non
 solum est ad minus probabilis, possibilis, pia,
 Franciæ gloriosa, sed & Ecclesiæ vniuersali, O-
 rientali scilicet & Occidentali, grata & accepta.
 Porro contra Ecclesiæ placita disputare, ait san-
 ctus Augustinus, *insolentissima insania est*. At
 dicit quintò Bosquetus, Trophimum & Paulum
discipulos Apostolorum in vetustissimo Marty-
rologio Romano nominari. Cur igitur illos esse
 tales quales ibi legit, impugnat? Elabi hîc co-
 natur ridiculis effugiis. Primum est, quòd per
 discipulos Apostolorum, non ipsos Apostolo-
 rum discipulos, sed eos qui discipulos Aposto-
 lorum, magistros habuerunt, accipere debeamus.
 At gratis id supponit quod non probat, sed fin-
 git contra expressam vetustissimi quod agnoscit

& laudat Martyrologij auctoritatem. Secundum, itaque ut se extricet ex hoc difficili anfractu, adhibet subterfugium. Dicit enim, eo modo Irenæum Gallicanæ Ecclesiæ maximum lumen, virum Apostolicorum temporum & Apostolorum successorem dictum: eo quod à Polycarpo Ioannis Apostoli discipulo, Christi religionem accepisset. Sed frustrà ac captiosè hoc ingerit exemplum. Nam Irenæum quidem agnoscimus à sancto Hieronymo appellatum *Apostolicorum temporum vicinum*, in Catalogo: à S. Epiphanio hæc. 24. & 31. ferè sub finem, *successorem Apostolorum*. At aliud est penitus dicere, *Apostolorum discipulum*, & *Apostolorum successorem*. Papa Apostolorum successor est, non discipulus: immò etiam verus quisquis sit Hierosolymitanus Patriarcha, aut Antiochenus. At alio peculiari iure Irenæus, *Apostolorum successor*, à S. Epiphanio dictus est: nempe eo quod Apostolicis non tantum temporibus proximus, sed & Apostolicis charismatibus ornatus, & (ut ipsemet Epiphanius ait) Spiritu sancto plenus, adeoque Apostolis suppar meritis, & primarius post eos fidei athleta fuerit. Non dicit Martyrologium illud, quod contra se Bosquetus producit, & vetustissimum nominat, Trophimum & Paulum fuisse Apostolicorum temporum vicinos, neque itidem successores Apostolorum; sed planè eos nuncupat *Apostolorum discipulos*, quos notum sit ex Scripturis sacris, ab eisdem Apostolis edoctos fuisse: aliàs hac designatione prorsus abstinendum

nendum erat, si diptychus facer index, alios ab istis hoc titulo & nomine tam notis insinuâset. Adde quòd innumera alia sacra monumenta, & Ecclesiastica generalis ac perpetua traditio (vt à nobis probatum est) Trophimum istum & Paulum, quos Martyrologium illud vocat *Apostolorum discipulos*, eos esse ipsos testantur, qui hoc nomine diuinis in paginis commemorantur. Igitur hæc designatio est propria, nec remotiorem ad significatum, quem suo ex cerebro confinxit Bosquetus traducenda. Aliàs hoc epithetum semper ita traduci posset, & numquam in propria significatione, nisi pro disputantium libito acciperetur. Patres certè benè nouerant Apostolorum & Apostolicorum virorum discrimen: itémque Apostolorum discipulorum ab istorum discipulis differentiam, vt videre est apud prælaudatum sanctum Irenæum lib.3. cap.3. vbi apertè distinguit inter Apostolos & eorum discipulos, quos iidem Episcopos primitus ordinârunt, & illos qui istis vicissim successerunt. Item apud Tertullianum in Præscr. cap.32. & Eusebium histor. Eccles. lib.3. cap.37. Proinde quando in vetustissimis Codicibus, vt signatum agnoscit Bosquetus, in eo quem ipse profert, legitur eos qui designantur esse *Apostolorum discipulos*: hic utique non ad discipulorum Apostolorum alumnos & sequaces, sed ad ipsorum Apostolorum asseclas, ac auditores pleno sensu est referendum. Maxime vbi constat Apostolos habuisse

Eeeee

discipulos huius nominis, qui in sacra Scriptura commemorantur: nec in aliis libris ubi sub titulo Apostolici discipulatus expressè denominantur, ab aliis æquivocis, qui aliis characteribus noti esse possent, non distinguuntur. Tertium diuerticulum à Bosqueto quæsitum illud est, quod tametsi Ecclesia Gallicana ab Apostolorum discipulis fundata fuerit, *non ideo tamen ad ipsam Apostolorum ætatem, aut proximè succedentia tempora illius primordia necessario referenda esse. Etenim per longa curricula (ait) vitam transigentes Apostolorum discipuli, in suprema ætate, ad Gallias mittere potuerunt. Polycarpus Smyrnæ Episcopus Apostolorum discipulus, in ipso ictu Martyrii annos octoginta se Christianam vitam professum gloriatur. Pothinus Lugdunensis Episcopus sub persecutoris Aurelij gladio, nonagenario maior, serò & diu post Apostolos in Galliis fidem Christi annunciarunt. Sed hoc gratis ac ridiculè effutit Bosquetus, mera percitus obscurandi Gallicanæ Ecclesiæ cunabula prurigine. Nam parum refert quo tempore Polycarpus Ioannis Apostoli discipulus, aut Pothinus in Gallia prædicârint, cum ipsum beatum Paulum Apostolum, suo in Gallias accessu ac prædicatione, Gallicanam Ecclesiam consecrâsse suprà ostenderimus. Itidémque sanctum Lucam Euangelistam, Crescentem, Linum, aliósque eiusdem sancti Pauli ac beati Petri discipulos, salutis ibidem mysterium promouisse. Ceterùm sibi malè constat Bosquetus, qui dum impugnat Apostolica Gallica-*

næ Ecclesiæ primordia, non Apostolorum ipsos
 discipulos, sed ipsorum duntaxat auditores & suc-
 cessores, iam iam decrepitos senioque ferè ene-
 ctos Galliis intulisse facem Euangelij, serò ad-
 modum tardèque, puta sub Decio, vel etiam
 Diocletiano contendit: & ideo quoties Galliæ
 protomystæ dicti leguntur Apostolorum disci-
 puli, infrà hanc classẽ longè illos detrudit af-
 ferendo, pro Apostolorum discipulis, discipulo-
 rum discipulos intelligendum esse. Hic verò ob-
 uis veritatis retibus implicatus, immò propriis
 funiculis intricatus, Polycarpum ipsum fatetur
 in Galliis Christi fidem annunciâsse, quem ip-
 se Ioannis Apostoli discipulum ibidem confite-
 tur. Porro Polycarpus eo tempore prædicauit
 in Gallia (vt ex antiquis monumentis refert Vin-
 centius lib. ii. Spec. histor. & Petrus Cabilonen-
 sis decanus, *in antiquitatibus Cabilonensibus*, ubi
 notant virum illum Apostolicum appulsum Mas-
 siliam, hinc Lugdunum petiisse, ibidẽmque Po-
 thinum Episcopum instituisse, aliõsque aliò dele-
 gasse) quo Romam, teste Eusebio & Hieronymo,
 ad Anicetum venit. Hoc autem contigit sub An-
 tonino Pio Imperatore, Hadriani, sub quo, teste
 Aristide, necatus est sanctus Dionysius Arcopa-
 gita, successore, vt idem Eusebius in Chronico, &
 sanctus Hieronymus suo in Catalogo *in Polycar-
 po*, testificantur. Ergo non serò, quod perperam
 suadere nititur Bosquetus, & diu post Apostolos
 Polycarpus in Galliis fidem Christi prædicauit:

neque tardè, scilicet vsque ad posteriora alia tempora, vti perpetuo æstu contendit Bosquetus, Gallia ipsa Christi fidem suscepit. Igitur idem Bosquetus ipso agente, causâ suâ cadit suâque ipsemet redarguitur testimonio. At satis de Trophimo & Paulo Arelatensis & Narbonensis Ecclesiarum Patribus.

Iam de Gatiani tempore, quem cùm aberrante tã euidenter Gregorio, Bosquetus ad annos refert Decij: etsi parum hoc illi prodesset si concederemus, saltē in illa nota Gregorium rectē scripsisse, suæque ipsius sedis bene nouisse Præantistitem, & eius ætatē: enimvero Gatiani epocha qualiscumq. foret, Dionysium, Paulum, Trophimum, Martialem, ceterosque, quos Apostolorum fuisse insignes discipulos perlucidè ostendimus, ad suum punctum non traheret, quo cum ex singulorum propriis actibus apparet, haud coniunctam necessitudinem habuisse. Tamen Gatianum quoque minimè ad tempora Decij pertinere, sed ad Apostolicum esse quoque sæculum reuocandum, omnino certum fit ex actis authenticis sancti Ursini Biturigum Apostoli, quem *ab Apostolorum discipulis ordinatum* Gregorius ipse in *lib. de gloria Confess. c. 80.* disertè fatetur. In eius enim vita, quam in Codice Manuscripto se legisse grauis scriptor testatur, *sua in Gallia Christiana Robertus, in Catalogo Præsulum Parisiensium numero 1. & Turonensium num. itidem 1.* In hac enim non solùm Dionysius, qui Parisiensem Ecclesiam à se fundatam

bino fretus achate inclyto martyrio consecrauit, aperte AREOPAGITA nominatur, sed Gatianus à Clemente Turones missus perhibetur, quem sub Domitiano Imperatore Episcopatum auspicantem signat ex vetustis chartulis Genebrardus in suo *Romano Kalendario* 18. *Decembris*. Fulcit denique hanc epocham missionis Gatiani factæ à sancto Clemente Autissiodorense Chronicon, sub ipsius Domitiani principatu, quo furente, Apostolus Ioannes in Pathmos relegatus, virique Apostolici plurimi leguntur ubique coronati martyrio.

Porro quod spectat ad Austremonium Apolum Aruernorum, quem Stremonium decurtato nomine Gregorius appellat: ipsemet tam in re quàm circumstantia rei palam aberrauit. Notanter enim scribit illum diuinum virum, sicca morte obiisse, confessioneque, non martyrio è terris migrasse ad cælestia. Quod minimè verum demum me docuit, auctor ille grauis, qui ante ante annos septingentos descripsit ex antiquis Codicibus, acta sancti Genulphi Caturcensis. Hic enim, capite superius in Paulo Narbonensi citato & producto, disertè testatur Austremonium, cum Martiale à sancto Petro directum, diuerso fine perrexisse ad præmium. *Ex quibus, inquit, Austremonius atque Martialis fuere, qui à beato Petro directi sunt. Quorum primus Aruernis postea Martyr gloriosus, sequens verò signis & virtutibus Confessor clarissimus Lemonicis datur.* Vnde doctis-

simus Sauaro meritò reprehendit Gregorium, qui in album Confessorum Austremonium recensuit, cùm eius acta, ac Martyrologia quæ inspe- xit, breuiariâque perantiqua, illum inter Marty- res referant, hócque honore venerentur. *In Ori- ginibus Claromontanis pag. 119.* Hinc liquet autem insuper non minùs in temporis nota Gregorium fuisse deceptum. Qui enim missus à sancto Pe- tro reperitur, vt expressè ferunt syncera acta san- cti Genulphi præcitata: quomodo sub Decio, vt autumat Gregorius, potuit ad Gallias primùm accedere? Confirmatur autem egregiè auctoris illius antiqui, qui sancti Genulphi vitam descri- psit testificatio, ex antiquissimi Monasterij san- cti Theofredi, in Velaunis, Codice sacro qui sic habet. *Petri Apostoli iudicio cum Austremonio E- piscopo, ad Gentilium conuersionem in Aruerniam de- stinatur Neëterius.* Cui concordat tam benè ob- signatæ traditioni officium Sanctorum Aruer- niæ, ex antiquis probatísque monimentis con- fertum. Ceterùm iam ordo postulat, vt de nota temporis quo sanctus Saturninus Galliæ illuxit, gerulus diuini luminis, differamus. Igitur

Dico quartò, Aëtis corruptis sancti Saturnini Gregorium Turonensem fuisse deceptum, & ideo non tam suo quàm alieno errore, à recta linea historiæ Chronologiæque deflexisse. Etenim ve- rò non consonat quòd de actis, quibus Grego- rius Saturninum cum Dionysio & eorum Col- legis signans sub Decij & Grati Consulatu, vsus

est: Bosquetus scribit lib. 3. pag. 129. hanc notam in omnibus Codicibus Manuscriptis, ut apud Gregorium legitur reperiri. *Vna eademque Decij persecutione* (inquit) *Saturninum, Papulum, Dionysium,* & alios Martyres eorum socios passos fuisse crediderim ex actis Saturnini, quæ cum in omnibus manuscriptis Codicibus, tum apud Gregorium Turonensem Decio & Grato Consulibus consignata sunt. Qui Consules in annum Christi ducentessimum quinquagesimum secundum incidunt.* Quàm enim hoc sit à veritate alienum, quod Manuscripti Codices omnes in actis sancti Saturnini hanc habeant temporis epocham consignatam, doctissimus Sauaro, aduersus Bosquetum testis erit, & quidem omni exceptione maior. Hic enim Præses integerrimus & Scriptor tam accuratus quàm perruditus & nobilis, in suis ad Sidonium notis aureis lib. 9. epist. 16. in qua Sidonius Saturnini martyrium Sapphico carmine canit; indicat ex Gregorij quidem Turonensis relatione lib. 1. cap. 3. Saturninum ipsum Tolosatium Apostolum, sub Decio in septima persecutione passum esse. At mox adiungit, subesse huic calculo erratum: *quia,* inquit, *aliter habetur in Manuscriptis quos mihi Ieciodoro* (antiqua Abbatia est in Aruernia vulgo dicta *Issoire*) *& Brinati* (scilicet in insigni Collegiata Ecclesia, cuius Canonici sunt itidem loci huius Comites, dicuntur enim *les Chanoines & Comtes de Brioude*) *vidisse contigit.* Sed teste aduersus Bosquetum non alio quàm ipsomet opus

* Atqui istos, in actis S. Saturnini, quibus Gregorius utebatur, ac quæ ipsemet profert Bosquetus, nec nominatos fuisse idè fatetur par. 1. lib. 1. cap. 26. p. 62. Quomodo igitur ex his actis colligit, illos cum Saturnino eadem sub persecutione passos?

est, qui lib. 1. *historiarum suarum* p. 33. expressè scribit, Saturnini triplicia acta & omnino diuersa legisse in Manuscriptis Codicibus. Sed non nobis, at certè Bosqueto ipsi omnino contraria, & diuersa quidem ab illis mendosis, quæ Gregorius secutus est (vnde agnito errore postea pedem reflexit) at non inuicem pugnantia, quandoquidem, ipso teste referente Bosqueto, tria illa acta Petri asseclam Apostolorum principis Saturninum conformiter perhibent. Prima enim quæ expressa ait ex antiquis Saturnini gestis ab Honesto Saturnini discipulo scriptis, Saturninum ipsum tradunt ex antiquis Christi discipulis (Ioannis scilicet Baptistæ antea auditoribus) Romam cum ipso venisse, inde in Gallias ab eo missum, Nemausi, Honestum baptizasse, presbyterum ordinasse, & secum Tolosam duxisse narrant. Tolosæ Quiriacen uxorem Agathonis Senatoris leprâ per baptismum mundasse, Oraculis silentium imposuisse, in Aquitaniam perrexisse, Elusæ Ecclesiam condidisse, Honestum Pompeiopolim præmisisse, & sequutum; Senatores Firmum, Firminum, Fortunatum cum aliis quadraginta millibus baptizasse. Inde lustrasse Hispaniam. Tolosam reuersum, vltimo supplicio pro Christi nomine affectum, anno ætatis septuagesimo, à Christi passione 39. Secunda acta prioribus, inquit Bosquetus, aliquantum similia, cum ex Collegio Apostolico cum Petro ad gentes missum sub Claudio Principe. Excipit verò hîc Bos-

Bosquetus, ut iaculi cuspidem qua pungi se sentit retundat, *scriptum prius fuisse sub Maximiano & Diocletiano Principibus, sed expunctum fuisse, ut sub Claudio poneretur.* Quod quidem tantum dicit, at non probat; nec aduertit quemadmodum hæc effutiens sese implicat, & seriem ipsorum actuum hac ex nota totam euertit. Subdit enim in illis actis continua linea hæc haberi, *Saturninum cum Apostolo Petro Romam venisse sub Claudio, qui curis potiebatur imperialibus, Decioque & Grato qui Consulatu fungebantur.* At si verum est quod supponit contenditque Bosquetus, pro Claudio legendum esse, *sub Maximiano, & Diocletiano*, quæso iam ab eo quæ sit notarum illarum consonantia? immò quæ maior possit ea esse repugnantia, quæ has inter occurrit? Etenim Saturninum quem cum Petro Apostolo Romam venisse, acta illa cum prioribus perhibent, si deducat ut deducere nititur ex ipso quem se restituere, ait Bosquetus contextu, ad Maximiani & Diocletiani tempora: necesse fuerit ex coniunctorum regula, etiam Petrum Apostolum ad Diocletiani Maximiani-que usque tempestatem deducere. Insuper quis non videat, quam fœdum anachronismum Bosquetus ipse admittat, dum æstu pruriens, Saturninum ad tertium absolutum sæculum detruendi, sic legendum esse in illis actis asserit. *Saturninum ex Collegio Apostolico cum Petro ad Gentes missum, sub Maximiano & Diocletiano curis imperialibus potientibus, Decioque & Grato qui Consula-*

tu fungebantur. Quæ enim Diocletiani & Maximiani Imperatorum cum Decio Gratoque Consulibus connexio? cùm ipso fatente Bosqueto *part. 1. pag. 129.* Consulatus Decij & Grati in annum Domini ducentessimum quinquagesimum secundum inciderit: Maximianus autem cum Diocletiano imperare incœperit anno Christi ducentesimo octuagesimo septimo, vt eadem *parte pag. 148.* Bosquetus ipse insinuat? Quo calculo necesse fit, vt Decius Imperator qui in Moesia, anno Christi ducentesimo quinquagesimo tertio vlciscente numine, eius aduersus pios sæuitiam, merfus in paludem præfocatus est; rediuiuus annis inde triginta quatuor apparuerit, depositaque imperiali purpura, Consul sub Diocletiano factus fuerit, & iterum cum Grato quidem etiam ab inferis reuocato. Sed pudet hæc nœnias persequi. Tertia acta quæ legisse se dicit Bosquetus, illa sunt quæ retulit Surius, tom. 6. quæ ab illo deprauata fuisse, palam & non semel Bosquetus ipse conqueritur *part. 1. pag. 62.* vbi sic ait. *Acta Saturnini à Gregorio citata, quæ sensim & per gradus tardoque progressu (non vt Surius contra Manuscriptorum fidem suo more corripit, PARIQUE PROCESSU) Christianam religionem in Galliis promulgatam fuisse narrant.* Et *parte 2. pag. 89. ad caput vltimum. Verba actorum Saturnini quæ tardum hunc religionis in Galliis progressum demonstrant; hæc sunt ex Manuscriptis Codicibus quos minime sequutus est Surius. Tempore illo quo post cor-*

poreum Domini & Saluatoris nostri aduentum, exor-
 tus in tenebris Sol ipse Iustitiæ splendore fidei illumina-
 re Occidentalem plagam cæperat. Quia sensim & gra-
 datim in omnem terram Euangelistarum sonus exiue-
 rat, tardoque processu in regionibus nostris Apostolo-
 rum prædicatio coruscavit: cum raræ aliquibus ciuita-
 tibus Ecclesiæ, paucorum Christianorum deuotione, con-
 surgerent, & crebra miserabili errore gentilium nido-
 ribus fætidis in omnibus locis templa fumarent. Ante
 annos satis plurimos, id est sub Decio Germanico, &
 Grato Consulibus, sicut felici recordatione tenetur, pri-
 mum & summum Christi Tolosana ciuitas, sanctum
 Saturninum habere cæperat Sacerdotem. Ita transcri-
 bit illa acta ex Manuscriptis, vt affirmat, Codici-
 bus, Bosquetus. Cuius quoad piaculum quo one-
 rat Surium, falsitatis, non aliunde refellam ca-
 lumniam, quàm ex syncerorum actorum sancti
 Saturnini fideli representatione. Surius certè hi-
 storiam sancti Saturnini ab anonymo scriptam
 antiquis ex Manuscriptis Codicibus, vt præno-
 tat & antiquissimis Martyrologiis consonam,
 tomo de Sanctis ultimo intexuit: in qua post pro-
 logum auctoris, quem Bosquetus adimit, hæc se-
 quentia leguntur. Tempore illo quo post corporeum
 Domini & Saluatoris aduentum, exortus in tenebris
 Sol ipse Iustitiæ, splendore fidei illuminare occidentalem
 plagam cæperat, quia sensim & gradatim in omnem
 terram sonus Euangelistarum exiuit. PARIQUE PRO-
 CESSU in regionibus nostris Apostolorum Prædicatio co-
 ruscavit. Quibus verbis impletum illud Euange-

Matth. ultim.
44.

Aët. 13. 46.

Marc. vlti-
mo.

licum auctor ille insinuat, quod Christus dixerat Apostolis, oportere illos, *incipientes à Hierosolyma predicare in nomine suo pœnitentiam, & remissionem peccatorum in omnes gentes.* Hoc enim non tardè, at gradatim fuit ab illis effectum. Nam primùm, vt Paulus & Barnabas Iudæis Iconij im-
properabant, *oportebat Hebræis prædicari verbum Dei, sed quia repulerunt illud, & indignos se indicarunt eterna vitæ, Apostoli & discipuli conuersi sunt demum ad gentes.* sicque sensim de regione in regionem, de Oriente in Occidentem profecti, *prædicauerunt vbique (vt testatur sanctus Marcus) Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis.* Cùm autem vbique prædicauerint, etiam in Gallia verbum Dei Apostolos eorùmque discipulos Euangelium enunciâsse, consentaneum est asserere. Suprà id probauimus de Paulo Apostolo, Luca Euangelista, Crescente, Trophimo, Sergio Paulo, aliisque Apostolicis præconibus, ex authentica Græcorum & Latinorum Patrum Historicorùmque consensione, perpetique Ecclesiæ tam Orientalis quàm Occidentalis traditione. Quibus addendus est Philippus Apostolus, quem Isidorus, Gallix Euangelium prædicasse asseuerat *libro de vita & obitu Sanctorum cap. 75.* Petrum autem Romæ Ecclesiam instituentem Gallix curam exhibuisse, atque nonnullos ex suis discipulos misisse, qui opus salutis ibidem inchoarent, Innocentius Papa I. docet *in epistola ad Decentium: & idipsum insigni monimento te-*

stati sunt Episcopi Galliæ in epistola Synodica
 ad Leonem Magnum, qua notum esse ipsimet
 Romanæ Ecclesiæ asserunt, *Ecclesiam Arelaten-*
sem, à Petro missum beatum Trophimum accipere me-
ruisse Sacerdotem. Idipsum Zozimus Papa lucu-
 lento documento testatus est. Ceterum sanctus
 Irenæus, Tertullianus, sanctus Cyprianus clarif-
 simis testificationibus hanc illorum falsam esse
 sententiam demonstrant, qui tardè volunt & vs-
 que ad tempora Decij mystica fidei sidera Galliæ
 illuxisse. Excandescit ideo in Sulpitij (æquè ac
 Gregorij) sectatores, plurimum eruditissimus Pi-
 thœus, sic scribens in Saluianum, aduersus eos
 qui sanctum Saturninum aliósque primos Gal-
 liæ in salutis scientia institutores contendunt,
 tardè diúque post Christianæ Ecclesiæ exordia,
 extitisse. *Scripserit Sulpitius (inquit) trans Alpes*
Dei religionem seriùs visam. Ecclesiarum tamen in
Celtis apud Irenæum fit mentio : atque noster factus
Irenæus, Lugdunensésque Martyres satis ostendunt
progressus, quos fecerat sacrosancta fides. Testis Pho-
tinus, cui successor Irenæus Polycarpi discipulus, Anto-
nini Principatu Episcopante Romæ Eleutherio. Testis
Tolosanus Saturninus, quem fanè ex ipsa Aposto-
lorum Schola, ad Aquitanorum magisterium sa-
lutare delectum, facile est ostēdere. Ideóq. vt legit
& exscribit ex antiquis monumentis Surius, pari
processu in regionibus nostris Apostolorum prædicatio co-
ruscavit. Syncerè autem quod quæ refert expref-
 ferit, nec locum istum corruerit, vt Bosquetus

criminatur, patet tam ex ipsius rei quam describit perspicua veritate, hoc est cum superius probata Apostolica Ecclesiarum Galliae origine, ac religionis in Galliis æquali cum Euangelij ortu principio: quam ex fide antiquorum Codicum qui, ut Surius transcribit, prorsus habent. Capetius habuit quatuor exemplaria vitæ sancti Saturnini, à quibus discrepare relatam à Surio eiusdem historiam non inuenit, at iisdem consonare, haud dubiè insinuat *lib. 2. historia de Comitibus Tolosa pag. 171.* Recitat Robertus, cui maior debetur quam Bosqueto fides, ex sacro codice Bituricensi, eiusdem vitæ sancti Saturnini abbreviatum exordium, hoc contextum tenore. *Tempore quo post aduentum Domini, Apostolorum predicatione Ecclesie Christianorum surgere incipiebant, & adhuc miserabili errore, Gentilium nidoribus fætidis, multa ubique templa fumarent, TVNC PRIMVM ciuitas Tolosana beatum Saturninum habere cæpit Antistitem.* Ecce igitur, ut hoc ipso religionis exordio, eodemque quo Apostolorum prædicatio primas Ecclesias in orbe excitabat tempore, sanctus Saturninus Tolosanae urbis curare salutem exorsus est. Testatur Biuarius in scholiis ad suum Dextrum anno Christi 76. germana seruari acta S. Saturnini, in regali cœnobio sanctæ Mariæ de Horta, Seguntinae diœcesis, ordinis Cisterciensis, ex litteria suppellectile Roderici Ximenij Hispaniarum historiographi, qui eidem monasterio moriens suam totam bibliothecam, cum corde suo

ibidem condito legauit : in Manuscripto Codice membraneo, cui *de vitis Sanctorum* titulus est. Quorum actorum genuinorum sancti Saturnini eiusmodi est initium. *Illo igitur in temporis curriculo, &c.* In iis verò manifestè Saturninus ipse B. Petri discipulus asseritur, sic enim ibi legitur. *Bonus est Honestus Saturnini discipulus, melior est Saturninus PETRI ALVMNVS, quia optimus omnium Christus est, Petri didascalus. Sed qui elegit Petrum in Apostolica fide: is etiam beatificauit Saturninum in Pastoralis regimine, & Honestum perlustrauit presbyterali honestate.* Fulcit hanc Saturnini ætatem atque dignitatem, lapis marmoreus antiquissimus, quem extare Tolosæ Stephanus Duranti Senatus eiusdem vrbs Princeps, doctissimûsque rituum sacrorum interpres, ex visu refert, scriptoque testatur *lib. 2. de ritibus Ecclesiasticis c. 9. num. 38.* In quo lapide sculptæ sunt S. Petri beatique Saturnini eius discipuli imagines. Saturnini autem cum baculo incuruo, cuius sub effigie, hæc epigraphæ cernitur insculpta.

Curua trahit, quos tecta regit, pars vltima pungit. Fuit autem vbique semper ab ortu fidei sancti Saturnini ingens nomen & celebris memoria: quod cecinit ante mille annos in Carmine de basilica sancti ipsius Tolosatium Apostoli, Fortunatus *lib. 2. num. 9.*

Saturninus enim Martyr venerabilis orbi:

Nec latet egregij palma beata viri.

Cuius Martyrium perillustre idem Fortunatus celebrauit superiori carmine. Immò Sidonius

Sapphico versu lib. 9. epist. 16. qua tantum Christi testem annumerat inter eos tutelares, quorum in aduersis rebus opem sibi præsentem expertus fuerat.

Ex quibus primum mihi psallat hymnus

Qui Tolosanam tenuit Cathedram

De summo gradu Capitolorum

Præcipitatum.

Quem negatorem Iouis & Minervæ,

Et crucis Christi bona confitentem

Iunxit ad Tauri latus iniugati

Plebs furibunda.

Vt per abruptum boue concitato,

Spargeret cursu lacerum cadauer,

Cautibus tinctis calida soluti

Pulte cerebri.

Ad quem gloriosissimum Christi præconem (quem Primus Cabilonensis in Topographia Martyrum, iure appellat *Vasconum Apostolum*, Hispania autem hoc honore etiam habet, maxime Toleti, ubi prima sparsit fidei semina, Pampilonæque (cuius ciuitatis Ecclesiam ipse fundauit) Carolus Magnus tantam habuit deuotionem, ut eius fulgentem continuis prodigiis basilicam, quam sanctus Hilarius mediatus ipsius beati Saturnini successor primitus condiderat, sanctus Saluius auxerat, à fundamentis instaurauerit, illustriori fabrica decorârit, Monasterio ampliârit, & preciosissimis pignoribus cælitum ditauerit toto ex orbe conquisitis. Quod Ludouicus XI.

Rex

Rex Christianissimus, edito diplomate anno salutis 1463. hac insigni testatus est insinuatione. *Notum facimus quòd nos feruentiorem nostræ deuotionis aciem conuertentes ad egregium monasterium sancti Saturnini Tolosæ ordinis sancti Augustini, quod gloriosæ recordationis Karolus Magnus prædecessor noster fundauit, & in quo preciosa corpora sex Apostolorum ac plurium aliorum Sanctorum collocauit. Concupientes ipsius Caroli Magni saluberrimis vestigiis salubriter inherere, & Deo ipsisque Apostolis & sanctis eius condignè complacere, &c.* Corpora autem istorum Apostolorum sunt sacræ exuuiæ Sanctorum Iacobi & Philippi, Simonis & Iudæ, Iacobique maioris dicti, necnon beatæ Barnabæ & caput sancti Bartholomæi. Cum quibus sanctissimis pignoribus idem Karolus Magnus Martyrum plurimorum illustrium sacra corpora ibidem collocauit, spectabiliorique apparatu reposuit corpus ipsum cum capite sancti Saturnini Tolosatium Apostoli ac Protomartyris, proprii Patroni sacrosanctæ illius Basilicæ. De qua segrege in sua historia quam dicunt *Ecclesiastica*, ut de arce orthodoxæ fidei sibi infestissima, meritò conqueruntur. dicunt enim se initio suæ grassationis, modis omnibus intercipere Tolosam tentauisse: at nihil potuisse proficere quibusuis artibus aut viribus, quoniam illa ciuitas, in cuius sinu est Saturnini sacrarium, reliquiis Sanctorum referta est, ideoque Sanctorum cultui (quem idolomaniam impiè vocant) plus nimium esset addicta.

Melius dixissent, quoniam illorum Sanctorum est patrociniis defensa, quorum sacratissima pignora tot sæculis asseruat atque colit. Maxime autem prænominatorum Apostolorum præsidis, beatique Saturnini Apostolorum Principis discipuli, continua protectione: qui cum Catholicæ huic vrbi, fidem Christi orthodoxam sanguine suo obsignatam in hæreditatem traderit, eandem ne ab hæreticis & schismaticis Apostolicæ doctrinæ auitæque religionis desertoribus temeraretur, fartam tectam ab illorum insidiis atque conatibus custodiuit. Miserunt ad me cum Martyrologium Gallicanum texerem, venerabiles illustris illius basilicæ sancti Saturnini Tolosanae Canonici pleraque subsidia, quibus commentaria mea ditarem. In recensione autem eorundem capituli iussu iisdem annexa signatè notatur *fuisse sanctum Saturninum vnum ex Christi discipulis*. * Quapropter ab omni hominum memoria, in eius festi liturgia Euangelium illud legitur, quod *de septuaginta discipulorum missione* S. Lucas perscripsit cap. 10. Extare ibidem antiquissimum sancti Saturnini officium, in quo ipse Apostolis coætaneus, sanctique Petri legatus, disertè commemoratur. Ceterum in eius ætis vetustissimæ notæ, quæ asseruantur in hierogazophylacio prædictæ eius Ecclesiæ, clarè id ipsum habetur. Nec obstat tam antiquæ traditioni, tam exploratæ demonstrationi priscorum illorum Scriptorum sententia, qui sanctum Sa-

* De iis plenè
scripsimus tra-
ctatum, seu
Commenta-
rium in Cata-
logum Hip-
polyti & sy-
nopsim Do-
rothei.

turninum missum in Gallias à sancto Clemente cum beato Dionysio Areopagita aliisque Evangelicis nuntiis prodidère, in quibus est sanctus Methodius in beati ipsius Areopagitæ martyrio, ubi ait, *Socij sancti Dionysij erant, Saturninus, Marcellus & Lucianus.* & infra, *Missò autem Saturnino in partibus Aquitaniæ, ipse cum sancto Luciano & sancto Rustico, & sancto Eleutherio ad urbem Parisios venit.* Cui inhærens testimonio Exquilinus, lib. 9. Catalogi cap. 41. *Dionysius à Clemente Petri successore in Franciam destinatur, & ipsi Rusticus Presbyter, & Eleutherius Diaconus sociantur. Sancti quoque Saturninus & Marcellus Episcopi. Marcellum in Hispaniam, Saturninum in Aquitaniam direxit.* Facile enim hoc conciliari potest, si obseruetur quod in actis legitur sancti Saturnini etiam à Bosqueto productis, & ut ait, ab auctore non nupero conscriptis, eundem sancti Petri discipulum, post multas peregrinationes Tolosam rediisse: bis igitur venisse Tolosam oportet concedere. Quod & Dexter innuit dum scribit missum illum à sancto Petro inuississe Hispaniam (ubi ex Tolosa profectum acta expressè commemorant) & Toletum anno Christi 76. prædicatione & miraculis illustrasse. Inde verò post multos variòsque excursus, quos Seguntinus codex eius vitæ suprà citatus recenset, Romam reuersum, anno Christi 99. iterum regressum in Galliam: cui suppetias fortè mitti ob grauitatem laboris, quem expertus fuerat & amplitudinem

messis, postulauerat à S. Clemente. Qui cum Dionysium Arcopagitam nouæ illius expeditionis destinauisset ducem; illum ei adiunxit comitem ac primarium suffragatorem, sicut Biuarius ostendit ex dictis præfati Dextri ad annos Domini 76. 110. & 112. atque ex Chronico Iuliani Toletani Archiepiscopi. Sic igitur iam omnia benè cohærent, clarumque euadit quomodo Saturninus discipulus Domini, sectator beati Petri Apostoli, ab illo Tolosam primum è Roma missus, hinc perlustratâ Aquitaniâ & Hispaniâ, vt explorator Apostolicus, Romam ad copias ampliores exposcendum reuersus, atque inde cum sancto Dionysio à beato Clemente remissus in Galliam, ab eodem Dionysio rursus in Aquitaniam ad perficiendum opus salutis, quod Tolosæ ac Eleusæ (quæ Galliæ Narbonensis Vasconiaque illustria capita erant) primo suo felicissimo inchoauerat aggressu. Ibidem demum plantata altis radicibus Christi fide, eam vt ad perpetuum incrementum irrigaret, sanguinem totus dilaceratus (nam per vias agrôsque raptatus) profuderit, coronam benedictionis de ipsorum futura vbertate, quam cruore suo vt imbre salutifero excitauit, immarcessibilem reportauerit, trophæumque ibi sempiternum, ad Domini sui gloriam, & perpetuū decus sacræ suæ memoriæ, ibidem (quod etiamnum eminet) suo perillustri agone crexerit, sicut elegantissimè cecinit lib. 2. Iconum *Philippus Bertherius* infulatus Præses Tolosani Sena-

tus augustissimi. Sic enim vbi descripsit graphice prorsus, Tolosæ Protomartyris extremum certamen: victoriam eius inclytam celebrauit, victoriæque salutiferæ perpetuam enunciauit gloriam.

*Hic meliora noui posuit sacraria cultus,
Et Christum æternæ deuicta morte salutis
Auctorem docuit, cuius qui iussa capeffunt.
Per miseros postquam hoc æui quodcumque labores
Transactum est, totóque abeunt è corpore sensus
Ardua perpetibus tendunt ad sydera pennis.*

*At tū fida tuæ spes & tutela Tolosæ
Astra petis, vulgique minas contemnis inanes.
Mox tibi Tectosages, studiis præstantibus acti
Vota ferent, templumque tuo de nomine ponent.*

At satis pro instituto de tam Apostolici viri celebritate & inclyta memoria. Quam frustra conatur Bosquetus, ex leuiori dicto Gregorij Turonensis qui palinodiam cecinit, imminuere. Melioribus auibus rem gessit suam Hilduinus, qui erratum adeo patens, dictumque sibi aduersum ipsius Gregorij Turonensis sic elisit, vt non lapsum eius in iniuriam verteret: quin potius beneuola excusatione, hanc eius labem absterfit. *Parcendum est, inquit, simplicitati, viri religiosi Gregorij Turonensis Episcopi, qui multa aliter quam se veritas habeat æstimans, non calliditatis astu, sed benignitatis ac simplicitatis voto litteris commendauit. Patenter equidem noscere possumus, non adeò quædam solerter inuestigasse, &c.* Idque luculenter quidem

probari potest duobus tantummodo aut tribus exemplis.

Primum est, quod elicitur ex *lib. primo de gloria Martyrum*, ubi Petrum (quem Apostolorum coryphæum & sublimem Theologiæ verticem Dionysius noster nominabat;) à ceteris, ait, *Apostolis ordinatum fuisse Episcopum. Petrus, inquit, Apostolus, qui ab Apostolis ceteris, Episcopus ordinatus, Romæ Cathedram locavit.* Quod ita durum est, ut nisi percommoda & benigna expositione temperetur, ferri nequeat. Petrum enim à Christo ipso or-

* Ioan. 21. 15.
&c.

* & l. 1. de Cle-
ricis cap. 3. §.
postremo.

dinatum nemo dubitat*, qui Euangelium recipit. Quin Ioannes de Turrecremata *lib. 2. Summa Ecclesiastica*, & Bellarminus *lib. 1. de Pont. Rom.** ostendunt, Petrum quidem à Christo, ceteros Apostolos à Petro, ordinatos Episcopos fuisse.

Secundum exemplum ex eodem libro de gloria *Martyrum* desumitur. Hic enim *cap. 29.* Gregorius scribit, Paulum Apostolum post reuoluti anni circulum, ipsa die qua crucifixus fuit Petrus Apostolus, passum esse. Quod minimè (salua eius pace) verum est: eodem siquidem & anno & die passos egregiè ambos indicat Baronius *tom. 1. Annal. ad annum Christi 69.* Ex antiquissimorum Scriptorum Patrùmque præcipuorum consono testimonio potissimum Caij, Dionysij, Eusebij, Epiphaniij, Hieronymi, Maximi, nec modò tam veteri quàm nouo Martyrologio, sed etiam ex Menologio Græcorum, quin ex actis ipsorum Martyrij Apostolorum, adeoque ex Concilio

Romano sub Damaso, quod opinionem de diuerso illorum Martyrij tempore ab hæreticis quibusdam inuectam & memorat & reprobat. Quemadmodum etiam repetitur decretum in alio Concilio Romano septuaginta Episcoporum, vt videre est *in can. S. Romana*, &c.

Tertium Gregorij paradoxum illud est quod habet *lib. 1. historiae cap. 30.* eodem scilicet de quo agitur. *Sub Decio, &c. Sixtus*, inquit, *Romanæ Ecclesiæ Episcopus, & Laurentius Archidiaconus, &c. per Martyrium consummati sunt.* Quod prorsus à vero absolum, vt liquet ex testimonio sancti Cypriani, qui in Epistola ad Successum serie 82. certum se accepisse nuntium de martyrio Sixti, quod describit, vnà cum edicti summâ Valeriani Imperatoris, ita expresse significat. *Rescripsit Valerianus ad Senatum, vt Episcopi & Presbyteri & Diacones in continenti animaduertantur, &c. Xistus autem in Cæmeterio animaduersum sciatis 8. Iduum Augustarum die.* Pontius quoque in actis ipsius sancti Cypriani, aperte docet eodem anno quo ille martyrium subiit, Xistum Romanum Pontificem eundem ad palmam præcessisse, anno autem 5. Valeriani Cyprianum fuisse ense laureatum, cuius acta sic orditur testis ille oculatus. *Tempore Valeriani & Galieni, &c.* Alia acta citata à S. Augustino incipiunt, *Imperatore Valeriano quartum & Galieno tertium Consulibus.* Ex Prudentio autem Ambrosioque, citato Augustino, Maximo, Leone & aliis constat sanctum Lauren-

Lib. 2. seu p^o
tius 1. contra
Epistolam
Gaudenij c^o
23. tom. 7°

tium, iuxta Sixti vaticinium, post triduum ab eius morte inclyto triumphâsse agone. His igitur vel ex tribus exemplis probatur, quàm verè dixerit Hilduinus, Gregorium eximia simplicitate scribentem quædam non adeò solerter inuestigâsse. Quem deceptum itidem iure signavit ex Saturnini malè notatis actis, eundem cum sancto Dionysio, Trophimo, aliisque sub Decij & Grati Consulatu, sicut suprâ per singulorum discussionem, & vindicatam Saturnini historiam perspicuè demonstrauius. Excusat autem illum ea in re etiam Hilduinus, eo quòd ipsa acta sancti Saturnini idem Gregorius non inspexerit, sed sub automationem citauerit. Ego verò illa vidisse reor, at exemplar eorum deprauatum in subnotatione illum fuisse arbitror intuitum, qualia suo tempore inter vulgi manus sparsa, Hilduinus ipse, aliâque pleraque Sanctorum gesta, conqueritur. Qui excusat rursus Gregorium, eo quòd passionem Sanctorum quas sancto Saturnino adiungit non legerat, quæ quidem in ratione temporum nequaquam eius notationi de S. Saturnini illorumq. cõmuni sub Decio missione, cõsonabant. Id quod fatetur Bosquetus, atq. liquidum sit ex illarum accurata, quæ à nobis superiùs præstita est, indagatione & confirmatione. Certè in antiquis Martyrologiis nihil de Saturnino misso vel passo Tolosæ sub Decio legitur. Vsuarius ipse, cui aduersarij multum tribuunt in controuersia de S. Dionysio, simpliciter Saturninum ponit Tolosæ,

Bosquetus
part. 1. l. 1. p.
62. & l. 3. p.
123.

fæ, præcipitio & raptatione purpuratum vetus
 Martyrologium nihil de eo signatum habet. Ra-
 banus difertè fcribit Saturninum ipfum ab Apo-
 ftolorum difcipulis ordinatum, atque ad urbem
 Tolofatim directum, hocque fub elogio mar-
 tyrium eius defcribit. Quam fententiam fyncce-
 rum tandem exemplar aëtorum eius adeptus Gre-
 gorius Turonenfis complectens, erratum fuum
 lubens ipfe corexit, *lib. 1. de gloria Martyrum*
cap. 48. vbi eius inuentionem & translationem
 edifferens, hac exorfus eft eiufdem gloriofi cœlitis
 designatione. *Saturninus Martyr, vt fertur, ab A-*
postolorum difcipulis ordinatus, in urbem Tolofatim
directus eft. Vbi, *fertur*, fūmit pro, *refertur*, ficut
 ex totius libri huius aliorūque contextu, fit le-
 genti conſpicuum. Ita enim aëta ipſa ſancti Sa-
 turnini habebant, quæ Rabanus, vt notatum eſt,
 poſt Gregorium vidit & ſecutus eſt. Quamob-
 rem diu poſt vtrumque, ſanctus Antoninus par-
 te 1. tit. 6. de Chriſti & Apoſtolorum diſcipulis,
 cap. 25. num. 5, illum iis adcenſuit: immò primam
 eius miſſionem attendens, à Chriſti diſcipulis di-
 rectum Tolofam commemorat. Petrus in Cata-
 logo (licet non ita fit accuratus) ex fide antiquo-
 rum monimentorum illum ipſum aſſerit miſſum
 ab Apoſtolorum ſymmyſtis. Quæ ſententia cum
 fit tandem expreſſo ſatis ſuffragio Gregorij Turo-
 nenſis obſignata, iam non eſt quo aduerſarij de
 erronea eius priori opinione ab ipſo retractata,
 atque adeo tam potenter ſuperiùs euiçta à no-

H h h h h

bis, glorientur: quin potius sancti Saturnini iam insignia trophæa de ipsorum pertinacia reuēta suspicere ac venerari discant; veritatīque exploratæ de ipsius gloriosissimi Christi præconis ac athletæ ætate Apostolica armis victricibus ac triumphalibus signis colla summittant, ac sese errasse cum Gregorio palam fateantur, cum eoque agnito demum tam manifesto errori repudium dicant, & melioris sententiæ placita consententur.

Ceterum hæc fixa, ut est, permanente, cum Saturnino quem deprimere satagebant, Dionysius noster suam palmam attollit: aliique etiam amborum sacri Collegæ gloriosas laureas erigunt, quos ex ipsius Gregorij sententia ad Decij tempora deuoluere conabantur. Scitum enim illud Philosophi ratum est apud omnes sapientes, *quæ conueniunt vni tertio conueniunt inter se*. Iam verò tandem iudice ipso, cui dum aberraret inhærebant Gregorio; Saturninus Apostolicis temporibus Euangelicæ prædicationis splendore in Gallia emicuit: cumque Apostolorum discipulis (Clemente scilicet & Dionysio) aliisque primariis vixit viris Apostolicis, à quibus missus in Galliam, directus Tolosam, post plurimas peregrinationes semel atque iterum comprobatur, ibique in ipso ortu Euangelici luminis, felicissimo occubuisse perhibetur occasu. Eodem igitur tempore oportet ut fateantur, ex suprema Gregorij sententia, tam Dionysium quam ceteros Satur-

nini collegas à Gregorio censitos, vt benigna æternæ pacis & salutis fidera illuxisse. Necesse est enim aut id vt concedant: aut vtpenitus Gregorium deferant: cuius si postremo decreto acquiescere nolint, neq. priori inniti poterunt ab eodem reciso, & per inductionem nostram accuratissimam penitus confutato. quâ singulos quos sub Decio venisse in Galliam deceptus primùm censuit demonstrauiamus, ipsa Apostolorum ætate claruisse, adeoque eorum primores assecclas & symmystas extitisse; atque ab iis ad Gallias Christi luce illustrandas delegatos, illucescente Euangelio primos solis gratiæ radios *diuersis* (vt loquitur Tertullianus) *Galliarum nationibus aperuisse*, & suo salutari influxu diuinæ benignitatis primitias iisdem fuisse impertitos. Idque probauimus tam solidis argumentis, tam perspicuis insinuationibus, tantis auctoritatibus, vt etiamsi de genuina Saturnini ætatis epocha nihil fuisset à nobis actum neque dictum: tamen stantibus demonstrationibus nostris, quibus ceteros quos his adiungebat Gregorius cæli nuntios, ducentos fermè annos ante Decium Christi signa per orbem Gallicum circumtulisse, & prima ibi eiusdem erexisse trophæa, manifestè ostendimus; nihil hic locus quem ex Gregorio eliciunt iam valeret, ad Dionysium aliósque ibidem nominatos Galliæ primos Doctores, extra Apostolici æui categoriam collocandum, & ad tempora Decij (quò eorum minuatur auctoritas & dignitas) deducen-

dum. Sed locū illum Gregorij (quem idem postea, vt insinuatū est, correxit) in eodem articulo quo de agitur, scatere mendis plerisq. grauissimis quæ aduersarij inficiari nequeunt, insuper cōuicimus. At si duntaxat vnum ex septem diuini gerulis luminis, quos missos sub Decio dixit, floruisse sub Domitiano vel Traiano, &c. indicassem: hoc solum sufficeret ad omne pondus fixæ sententiæ, tam vitioso loco detrahendum. Nunc autem singula quæ numerat radiosa capita recensuimus: & hæc tantū ostendimus vnaquæque dissita ab annis Decij; quantū ab Domitiani, Traiani, Hadrianique temporibus, quibus Apostoli Apostolicique viri fulserunt, ipse Decius distat. Ergo tantum abest, vt argumētum ductum ex tam fragili Gregorij auctoritate nostræ assertioni tantulum obicem ponat, quin potius eam firmat admodum, ex ipsa discussione, qua in omnibus singulisque capitibus quæ signat locus ille, Gregorium ipsum patenter errasse peruicimus. Inde igitur tot contra aduersarios tela retorquemus, quot hinc putauerant se cōtra nos iacula emittere. Fracta insuper vndequaque est illorum pharetra, sagittæ retusæ, quin & comminutæ; disruptus arcus, clypeus perfossus, anchoraque illa, ad quam ceu ad vnicū præsidium confugiebant, iisdem erepta atque inutilis prorsus effecta. Pudor enim iis esset ampliùs hac abuti Gregorij scriptione, cuius ipsum puduit, & quam sine graui eius famæ labe, nemo post exaratum hunc elenchum, potuerit in lucem iterum proferre.

ARGVMENTVM VIII.

Depromptum ex Martyrologio Romano veteri dicto, quod eo sub titulo Heribertus Rosuueyus edidit Antuerpiæ anno 1623. in quo sancti Dionysij natalis geminus, Octobri mense consignatur. Vnde eliciunt nouæ sententiæ defensores, duos distinctos Dionysios olim in Ecclesia eodem mense seorsim cultos fuisse: nempe Dionysium Arcopagitam Athenis 3. Octobris; & Dionysium Parisiensem die nono eiusdem mensis. Proinde illos esse reipsâ diuersos. Sic enim habet prænotatum Martyrologium.

QUINTO Nonas (Octobris) Athenis, Dionysij Arcopagite sub Adriano diuersis tormentis passi, ut Aristides testis est in opere quod de Christiana religione composuit. Hoc opus apud Athenienses inter antiquorum memorias clarissimum tenetur.

Et infra eodem mense, ita legitur. VII. ID. Parisiis, Dionysij Episcopi cum sociis suis, à Fescennino gladio animaduersi.

RESPONSIO I.

Plerique graues ac eruditi viri ductum eiusmodi argumentum ab auctoritate Martyrologij, quod Heribertus Rosuueyus typis primus vulgavit sub programme veteris Martyrologij Ro-

Hhhhh iiij

mani, hactenus à Cardinale Baronio desiderati longè repellunt: ex eo quòd vetus esse genuinum Martyrologium Romanum, quod Baronius desideravit, planè inficientur, quin & absolute negent esse vetus ipsum Romanum, quod sanctus Gregorius laudavit, quod Ado commendavit, quod Romana Ecclesia pridem habuit & servavit. Idque tam ex veterum auctorum testimoniis à Rosuueydo ipsimet codici præfixis, quàm ex intimis libelli ipsius characterismis, adeoque ex ipsa, quâ usus est, ut illud sub hoc titulo Rosuueyodus proderet, insinuatione. Rem autem ita accuratè discutiunt ac dirimunt. Siquidem negatiuam suam eliciunt. Primò ex ipsa auctoritate sancti Gregorij, à Rosuueydo producta, sub hac maiusculis litteris exarata epigraphe. DE HOC VETERI ROMANO MARTYROLOGIO, ELOGIA. Gregorius Papa ad Eulogium Episcopum Alexandrinum epist. 29. lib. 7. ind. 1. *Nos penè omnium Martyrum distinctis per dies singulos passionibus, collecta in vno Codice nomina habemus, atque quotidianis diebus, in eorum veneratione Missarum solennia agimus. Non tamen in eodem volumine, quis qualiter sit passus indicatur, sed tantummodò locus & dies passionis ponitur. Vnde fit ut multi ex diuersis terris atque provinciis, per dies, ut prædixi, singulos cognoscantur martyrio coronati, sed hac habere vos beatissimos credimus.* Hæc sanctus Gregorius à Rosuueydo inductus. Ex cuius sanctissimi Pontificis verbis, tantum abest ut erui

posse velint, quod Rosuueydydus assumit; hoc scilicet quod è prælo dabat Martyrologium, esse germanum illud antiquum, de quo sic scribebat ad Eulogium sanctus Gregorius : quinimò contrarium inferunt prorsus colligi ac ostendi. Ego verò etsi erga Heriberti Rosuueydy, de litteris sanè benemeriti, piam, clarámque memoriam, eximiam propensionem habeam; disquirere tamen volui, propter insignem refragantium eruditio- nem, num id quod edidit Martyrologium, as- sertum *vetus*, re vera *vetus illud sit*, quod sanctus Gregorius loco citato indicauit, ac tam graphi- ca quàm breui designatione expressit. Iudicium autem huius meæ indagationis Lectori prudenti lubenter subiicio. Verumtamen si aliter alibi, S. Gregorius, de Martyrologio quod Rosu- ueydydus excussit primùm, locutus non est: ex si- gnatis sancti Gregorij dictis, non videtur Mar- tyrologium ipsum Rosuueydy genuinum *vetus* posse demonstrari. Immò ex lineamentis suprà expressis à sancto Gregorio, vt spurium & diuer- sum à vero, existimo repudiandum fore. Primò, quia S. Gregorius in veteri illo Martyrologio, quod Eulogio Alexandrino Patriarchæ notum ac tritum fuisse significat, *nomina Martyrum si- gnata fuisse asserit per singulos dies*. Ex quo indice *quotidianis diebus Missarum solennia in eorum vene- ratione celebrabantur*. Sed in Martyrologio quod sub veteris nuncupatione solus Rosuueydydus pro- didit, dies plerique vacui Martyrum natalibus,

nullisque eorum nominibus notati deprehenduntur. v. g. 24. *Aprilis*, 23. *Maij*, 8. *Iunij*, 15. & 20. *Octobris*, 16. *Novembris*, &c. Secundo, quia sanctus Gregorius dicit, illo in Martyrologio Romano veteri quo utebatur, non fuisse indicatum, *quis qualiter fuerat passus Martyrium: sed tantummodò locum & diem passionis annotatum*, in eo volumine fuisse. Verum in codice à Rosuueydo edito frequenter qualitas passionis Martyrum exprimitur, ut videre est in natali sancti *Almachij*, 1. *Ianuarij*, ubi & genus necis & Præfecti nomen signatur. Item 20. *Februarij*, in natali plurimorum Martyrum. Item 14. *Martij*, in natali 47. Martyrum. & 3. *Aprilis*, in natali *Mariani* & sociorum: & 2. *Octobris* in natali sancti *Eleutherij*, & 9. eiusdem mensis in natali sancti *Dionysij*. Item die 25. in natali 46. militum, quos à *Dionysio* Papa baptizatos; iubente *Claudio*, *Romæ* viâ *Salariâ* decollatos ibidem legimus. Hic igitur & aliis similibus locis, quis qualiterque Martyres passi sint exponitur. At testis est sanctus Gregorius, in veteri quod laudat Martyrologio, hæc expressa non fuisse. Hoc itaque minime illud est quod idem beatissimus Pontifex *Eulogio* indigitabat. Id verò mihi persuadetur. Tertiò, ex eo quod in veteri quod commendat sanctus Gregorius, sola Martyrum nomenclatura legebatur. Nimirum singulorum natales consignabantur, quibus ipsorum nomina breuiter at-texta erant. At in *Rosuueydi* codice etiam trans-

lationes

lationes annotantur v. g. 19. Ianuarij, translatio sancti Pontiani, 11. Iunij inuentio Sanctorum Nazarij & Celsi, 3. Iulij, translatio sancti Thomæ, 8. Augusti translatio sancti Cyriaci, 9. Octobris, S. Gorgonis. Insuper etiam dedicationes signantur in hoc Martyrologio, 13. Maij dedicatio sanctæ Mariæ ad Martyres, 1. Iunij dedicatio sancti Nicomedis, 29. Septembris dedicatio sancti Michaëlis. *Quartò*, in veteri Martyrologio de quo sanctus Gregorius ad Eulogium scribit, censebantur duntaxat Martyres, vnde *Codicem Martyrum* sanctus Gregorius appellabat. At in exemplari à Rosuueydo excuso, etiam Confessores non antiquo significato, quo Martyrij candidati, vel in exilio incruenta morte defuncti designabantur, sed recenti vsu, quo viri sanctitate præstantes, religiosa vita & placido fine insignes, eidem matriculæ inscribuntur, v. g. Macarius Abbas 15. Ianuarij, Sinerius Monachus 23. Februarij, S. Ioannes Abbas 19. Martij, sanctus Benedictus 21. eiusdem mensis. S. Goar 6. Iulij, quo sic habetur, *natalis S. Goaris Confessoris*. Vbi præterquam Auctor huius Codicis vocabuli Natalis proprietatem non seruauit, quæ Martyribus singularis est, vt Confessoribus depositio est propria: se longè posteriorem sancto Gregorio prodidit. Superuixit enim S. Goar beato Gregorio. Clarere namq. cœpit, vt notat Sigebertus in Chronico, anno 600. & diu post aduentum ex Aquitania in Galliam Belgicam, in Alsatia vixit, vbi

etiam obiit senex, sicut liquet ex eius actis apud Surium 6. Iulij. Sed sanctus Gregorius vitam cum Pontificatu terminavit, anno 605. ineunte, nempe 12. Martij. Igitur si Martyrologium editum à Rosuueydo est vetus Romanum à sancto Gregorio contrectatum & designatum: necesse fuit ut viuentem adhuc, immò ætate florentem S. Goarem coli Confessorem nomenclator ille Sanctorum indicaret. quod quàm absonum sit, nemo non aduertit. Quintò, clarè patet Martyrologium istud non posse illud esse vetus, quod in usu erat Romæ tempore sancti Gregorij, & ab eo fuit Eulogio commendatum. Ex eo quòd successores sancti Gregorij in huius contextu nominantur, eorundemque facta & instituta ibidem consignantur. v. g. Bonifacius IV. qui tertio successit post Sabinianum successorem Gregorij. Sic enim cernimus notatum 3. *Idus Maij, sanctæ Mariae ad Martyres, dedicationis dies agitur à Bonifacio Papa statutus.* quartò scilicet, ut omnes fatentur, & constat ex eius actis in Pontificali libro: notaturq. à Sigeberto in Chronico sub anno sexcentesimo nono ubi de eo signat. *Hic Pantheon Romæ à Phoca impetratum vertit in Ecclesiam sanctæ Mariæ & Sanctorum Martyrum*, &c. Nec responderi potest, Festum hoc quod Bonifacius IV. instituit, fuisse isto in Martyrologio diu postquam scriptum fuit à quoquam adiectum. Patet enim esse de primitiua serie ipsius, ex iudicio Rosuueydi, qui pleno contextu illam

dedicationem expressit, nec in margine, nec in notis monuit, quod aliàs solet, recentiori manu additam fuisse. vti neque 29. Septembris vbi iterum idem Papa nominatur. Immò alius posterior in festo, quod sic signatur 14. Septembris. *Exaltio S. Crucis ab Heraclio Imperatore à Persis Ierosolymam reportata. Quando & Romæ lignum salutiferum Crucis à Sergio Papa inuentum ab omni populo veneratur.* Porro relatum fuisse Crucem Dominicam in sanctam ciuitatem ab Heraclio qui illam extorsit Persis, anno 627. Baronius eodem anno demonstrat. Sergium verò Papam salutiferæ Crucis Domini sacrum pignus reperisse Romæ, sub finem Pontificatus & vitæ, testis est Anastasius Pontificali lib. cap. 85. & inde ortam exaltatæ Crucis Romæ annuam celebritatem, idem ibidem commemorat. Ceterum Sergius I. Papa creatus est anno 687. obiit autem anno 702. Vnde patet Martyrologiū quod Rosuueyus sub veteris Romani titulo edidit, diu admodum post tempora S. Gregorij conscriptum fuisse: proinde illud non esse posse quod ab illo sancto Pontifice, superius citata ad Eulogium epistolâ designatur. Sed & beatus ipse Gregorius eo in Kalendario iam gloriosus notatur cum Innocentio die 12. Martij.

Verum neque illud esse Martyrologium quod reperisse Rauennæ se Ado testatur, perspicuum fit ex ipsis quæ suo exemplari insita prodit lineamentis, in præfatione Martyrologij sui à Rosuueydo in præsidium sui codicis allegata, hoc te-

nore. ADO VIENNENSIS ARCHIEPISCOPVS
IN PRÆFATIONE MARTYROLOGII SVI. *Huic
operi, vt dies Martyrum verissimè notarentur, qui con-
fusi in Kalendis suis inueniri solent, adiunxit venera-
bile & per antiquum Martyrologium ab vrbe Roma A-
quileiam, cuidam sancto Episcopo, à Pontifice Roma-
no directum, & mihi postmodum à quodam religioso
fratre aliquot diebus præstitum: quod ego diligenti cura
transcriptum, positus apud Rauennam in capite huius
operis ponendum putavi. Nec enim sufficit, vt ge-
nuinum illud esse vetus Romanum Martyrolo-
gium persuadeatur, quod Ado transcripsit & suo
Martyrologio præfixit: id quod Rosuueydydus pro
omni probatione insinuat, se in limine Martyro-
logij Adonis Manuscripti (quod à Colonienfibus
Carthusianis mutuauit) hoc vetus quod dicit
Romanum prætextum inuenisse. Ipse enim te-
stis est, hoc præambulum, minimè in aliis duo-
bus antiquis Codicibus Manuscriptis Martyro-
logij Adonis, quibus vsus est in eius recensione
extitisse: at in solo tertio, qui hic Colonienfis
est, comparuisse. Potuit autem huic attexi, non
vt Martyrologium (cuius specimen haud con-
gruum habet) sed vt simplex Kalendarium (qua-
lia ea sunt diuersa Syrorum, Græcorum & Lati-
norum, quæ Genebrardus typis excusa vulgauit)
per illum Monachum S. Penthaleonis, quem au-
xisse ipsum Apographum idem Rosuueydydus can-
didè fatetur, in notis ad 4. Idus Iunij. Nam ceteroqui
fatis apparet hoc quod vult Rosuueydydus esse ip-*

sum vetus Martyrologium ab Adone exscriptum; id ipsum esse non posse. PRIMÒ, quia ipsemet Rosuueydus asserit in præmonitorio ad Lectorem, vestigiis veteris Martyrologij Adonem semper insistere. Atqui conformitas illa deficit in tabulis à Rosuueydo editis. In quibus Martyrologium quod vetus dicit plerisque in locis cum Adonis Martyrologio non conuenit, quin sæpè exuberat, natalitiis, quæ defunt (vt ipse Rosuueydus obseruat) in Adone. Verbi gratiâ, vicesimo Aprilis, notatur in veteri præsumpto Martyrologio, *Inuentio sanctarum Reliquiarum in Stabe.* quod censet signare, Rosuueydus, *in Stabulato.* At in margine notat. *Deest Adoni.* Sic die vicesimaquinta *depositio Erminionis Confessoris.* Et tricesimo *Quirini Martyris.* Et decimonono Iunij, *Commemoratio Nazarij & Celsi:* & decimo-septimo Decembris *sancti Petri ad Mal. mundar.* quod explicat Rosuueydus in margine, *Malmundarium.* Vnde manifestum fit hunc indicem non visum fuisse ab Adone: qui cum, vt asserit Rosuueydus, vbique vestigiis Romani prisca insistat: hoc profectò si vidisset & pro regula tenuisset exemplar, neutiquam prætermisisset ea quæ in eo sunt, (vbi ipse sterilem se sensit) suum in subsidium transcribere. SECUNDÒ, quia plurima sunt in hoc apographo quæ prorsus aliter in Adonis Hagiologio exprimuntur, v. g. vetus inscriptum habet die 9. Ianuarij *in Mauritania Caesariensi Macra virginis & Martyris.* Mendosè sci-

licet. Sed Ado habet rectè, *Martiana*. Impulit in errorem exaratores huius tabulæ, proximum affinèque nomen *Macra Virginis*, quam eandem cum *Martiana* putavit. Sed *Martiana* occubuit Martyr in Africa. *Macra* in Gallia, ut notum est, Remis. *Martiana* quidem die 9. Ianuarij, at verò *Macra* 6. die. Item die 12. Ianuarij, prætentum vetus notat natalem *Sancti Satyri Martyris Antiochiæ*: Ado autem signat apud *Achaiam*. Die 22. vetus fucatum habet insigne nomen *S. Anastasij Monachi ad aquas Silvias*. Sed Ado signat *ad aquas Salvias natale sancti Anastasij Martyris & Monachi de Perside*, &c. Porro 23. Februarij priscum assertum natalem notat *quadraginta duorum Martyrum*, Adonis diptychum indigitat, *sexaginta duorum Martyrum*. Die 9. Martij illud ponit, *cum Eusebio aliorum octo Martyrum*. Istud novem exprimit. Sic die 19. Martiam illud notat *cum aliis octo*. Verum, hoc, Marcum cum novem sociis conscribit. Insuper præsumptum vetus 8. Iulij ponit *Maralana civitate Bricij Episcopi*. Qua die de eo Ado tacet. At die sequenti scribit *in civitate Martulana sancti Bricij Episcopi & Confessoris*, &c. Item 20. Octobris scriptum erat in antiquo præsumpto quod Rosuueydus expunxit, ut ipse indicat in margine. *Nicomediæ Dasij, Zotici, Caij cum 12. militibus*. Sed Martyrologium Adonis triplicibus Codicibus consonum, illa die notat: *in Galliis civitate Agenno sancti Caprasij Martyris*, &c. Prænotatos

verò collocat die sequenti, quo in veteri supposito Marcus & Salomæ signabantur, qui postera die apud Adonem clarescunt. Vacabat in illo dies vicesimus secundus, præter alios plerisque enumeratos in descriptionis sancti Gregorij discussione. At apud Adonem haud ulli vacui sunt dies. Nec dici potest Adonem exemplar vetus suppleuisse: cum ipse Ado in præfatione ad Lectorem clarè profiteatur, se antiquo Martyrologio Romano quod transcripsit Rauennæ, fuisse adiutum, ut dies Martyrum vberius consignaret, & ut ait, *verissimè notaret*. Tertiò, inde patet editum à Rosuueydo Codicem, non esse posse vetus illud authenticum Romanum Martyrologium, quod ab Adone visum, laudatum atque obseruatum fuisse ipse testatur. Nimirum quia pleraque in eo Codice annotantur, quæ utpote posteriora successu: Adoni minimè potuerunt esse perspecta. Id verò probatur his exemplis: Kalendis Octobris ponit Remis festiuitatem sancti Remigij. Sed ea dies non esse cœpit præcipua veneratione huius cælitis celebris, nisi ex Leonis Papæ IX. institutione: qui anno 1049. Remis Concilium agens, corpus sancti Remigij iteratò transtulit, decreuitque sanctione speciali, ut deinceps illa dies solennis potissimum S. Remigij haberetur; cum antea insignis eius festiuitas, die decima tertia Ianuarij (qua migravit ad superos) ageretur, ut ex eiusdem Leonis Papæ litteris Apostolicis constat datis Remis si-

gnato anno die 2. Octobris. II. hoc in indice Hagiologico, quem Rosuueydydus inscripsit *Martyrologium Romanum vetus*, vultque non modò Adoni fuisse notum, at sancto Gregorio antea celebre; indicatur 20. Aprilis, *Inuentio sanctorum Reliquiarum multarum in Stabe*. Quod explicat Rosuueydydus in Stabeleto, quod Monasterium est diœcesis Leodiensis, à Normannis anno 882. vastatum, vt Sigebertus commemorat in Chronico eodem anno. *Atqui hac Normantica vastatio* (scribit in notis Rosuueydydus) *aliquot annos tenuit. Vnde fieri potuit vt reliquie ante annos aliquot occultatæ, post inuentæ fuerint & inuentionis memoria in sacros fastos relata.* Quo ex discursu liquet, in veteri Romano Martyrologio quod vidit Raennæ Ado antequam pastotali Viennensi speculæ præficeretur; hanc inuentionem iam celebrem notari non potuisse. Ante incursionem enim illam Nortmanicam, iam Episcopus factus erat, nempe anno 875. Adde quòd rem nondum factam præscire non poterat. Minus verò hanc, vetus Romanum Martyrologium, sancto Gregorio cognitum, eoque longè antiquius, complecti ac indicare, quæ trecentis fere post beatum Gregorium annis contigit.

Ceterum illud ipsū exēplar quod *vetus Martyrologiū Romanū* prænotauit Rosuueydydus à Baronio desideratū, hoc ipsum non est quod Baronius cōcupiuit. patet ex eo quòd longè aliud est ab eo antiquo cuius specimen idē Baronius expressit, cuius testi-
monium

monium, seu indicium absque conuenientia suo Codici Rosuueydus adaptauit. Sic enim eminentissimus Baronius delineabat antiquum, quod optabat, Martyrologium, in Prolegomenis ad Martyrologium Romanum cap. 8. *Hoc ipsum simplex, absque alio additamento Romanum Martyrologium idémque perbreue, in quo tantum nomina Martyrum, locus ac dies passionis positi habentur: est illud ipsum cuius meminit Ado.* Qua ex descriptione necesse est colligere, id quod prænotauit uerus Martyrologium à Baronio desideratum Rosuueydus, neutiquam hoc ipsum esse: cum purum non sit, sed corruptum; idémque simplex non sit & absque additamento, sed plerisque augmentationibus confarcinatum. Et non Martyrum tantum nomina, locum & diem passionis cuiusque contineat, sed Confessorum quoque (ut ostensum est per accuratam inductionem) & quidem recentiorum. v.g. S. Goaris festum consignat, translationésque, inuentiones, & dedicationes factas sæculo nono complectitur. Impuritatem eius Rosuueydus agnouit, sutiélisque ac accrementis refertum, & deprauatum haud obscure fatetur. Siquidem in ipso proloquio ad Lectorem, aliqua videri annuit *ab exscriptore inserta, quæ ideo desunt Adoni.* At hæc paucula non sunt, sed plurima, ut ex superiori discussione constat. Et signatè 4. Idus Iunij Maurinum Martyrum se inuinit expunxisse, ex hoc suo Autographo: quia adscriptus erat recentiori manu, haud dubiè in-

* At si totum
libellū is asce-
ta exscripsit:
igitur eadem
exscriptoris
manu, totus
hic codicellus
conscriptus
est.

quit, à Religioso S. Pantaleonis libri huius* exscripto-
re. & 15. Kalend. Decembris expendens illud in-
diciū. Dedicatio sancti Petri ad *Mal m dar*.
*Nulla huius memoria apud Adonem, nec dubium mi-
hi quin & hoc addititium sit. Voluit Coloniensis exscri-
ptor, duo antiquissima & celeberrima in Arduenne
salu ad agrum Eburonum hic intexere monasteria: su-
prà 20. Aprilis habuimus Stabuletam, vulgo Stanelo:
Malmundarium, Malmedy. Ceterum ipsum exem-
plar Adonis (cui hæret præfixum illud fucatum
vetus Romanum Martyrologium) Rosuueydu
fatis supérque prodit, minimè genuinum & syn-
cerum esse. Subnectit enim ad eius calcem indi-
culum, prænotatum, Appendicem, ad Martyrolo-
gium Adonis: 280. & suprà tam natales quàm fe-
stiuitates continentem, quas Rosuueydu imita-
tus Mosandrum, sese expunxisse ex albo Ado-
nis, & priuatam illam in seriem ablegasse, in
præfatiuncula huic intexta confitetur: quæ A-
donis Martyrologio fuerant inserta per prædictum
Monachum, vt Mosander ipse præaduerterat. Ve-
tùm subiungit Rosuueydu. Ego verò collatio-
ne trium Codicum Manuscriptorum, Mosandrianis
Codicibus vetustiorum (de quibus initio Adonis, ad Le-
ctorem dixi) multo plura deprehendi, Adonis non esse.
Igitur nec Adonem continebat purum, sed au-
ctionibus innumeris ferè infarcitum, ille Codex
Coloniensis à Monacho S. Pantaleonis exaratus
& compaginatus, cui Apographum prætentive-
teris Martyrologij præfixum erat, & in quo solo*

comparebat. Quem si in integrum restituisse, quo-
ad Adonis opificium, sua recensione facta ad duo
alia Adonis exemplaria Rosuueydo concedamus:
impurum tamen & incertum manere necesse est,
ex eiusdem confessione, vetus quod inscripfit
Romanum. Tum quod plurimis mendis quæ
ostendimus scateat. Tum quod vno duntaxat in
codice, eoque corruptissimo inuentum fuerit,
nec ad alia exemplaria potuerit expendi & emen-
dari. Quod non potuit dissimulare ipse Rosu-
ueydus, cuius hæc sunt verba in prima præfa-
tione ad Lectorem, subiuncta epistolæ eiusdem
liminari ad Paulum V. Pont. Max. Etsi alios duos
Manuscriptos Martyrologij Adonis habuerim, (de
quibus dicam ad ipsum Adonem) in solo tamen hoc ter-
tio S. Pantaleonis, vetus hoc Romanum (quod sic ip-
se nominat) Martyrologium comparuit. Quare sicut
bi error aliquis irrepserit (plurimi autem re ipsa ut
indicauimus irrepserunt) memineris quàm difficile sit
ex vnius Codicis fide, quæ SVBINDE VACILLAT,
fideliſſimè omnia exprimere. Nulla igitur certitudi-
ne hunc Codicellum esse Martyrologium vetus
Romanum, à sancto Gregorio & Adone lauda-
tum, potuit Rosuueydus asserere, cum ipso fa-
tente, vacillet huius apographi fides. Vnde mi-
ror qua securitate potuit illud Martyrologium ve-
tus Romanum prænotare, cum nullibi hic titulus
huic appositus appareat, immò neque ipsum A-
pographum alibi vsquam compareat, & ne qui-
dem in binis antiquis exemplaribus Adonis, quæ

Rosuueydus habuit, & plurimi facit. Vnde pace
 eius dixerim sagaciùs egisse Mosandrum, qui ex
 ipso Codice Monasterij S. Pantaleonis Adonem
 eliciens, de industria edere indiculum (quem in-
 scripsit Rosuueydus Martyrologium vetus Ro-
 manum) prætermisit. Benè enim aduertit ex
 characterismis propriis huius matriculæ, suprà
 accuratè designatis & expressis, vetus Martyro-
 logium Romanum quod Ado ad amissim secu-
 tus suo Martyrologio prætexuit, hanc esse non
 posse: cùm plerisque in locis ab Adone discor-
 det, multaque habeat, quæ tempore Adonis non
 poterant antiquo Martyrologio Romano inscri-
 pta esse: aliqua etiam quæ sunt Adone ipso po-
 steriora; ridicula etiam quædam contineat. v. g.
 vi. Idus Nouembris, vbi legitur. *Eo ipso die QUA-
 TVOR Coronatorum Seueri, Seueriani, Carpopbori, Vi-
 ctorini: quorum festiuitatum statuit Melciades Papa
 sub nominibus QVINQUE Martyrum celebrari, quia no-
 mina eorum non reperiiebantur; sed intercurrentibus an-
 nis, cuidam sancto viro reuelata sunt.* Quomodo e-
 nim Melchiades Papa statuit celebrari festiuita-
 tem sub nominibus quinq̃ue Martyrum, si erant
 tantum quatuor? Sed pleraque alia crassa errata
 occurrunt in hac collectione, quæ breuitas non
 patitur excurrere per singula. Ea verò quæ su-
 præ annotauimus pleraque, satis supérque faciunt
 ad conuincendum, haud esse hoc Martyrolo-
 gium Romanum vetus, ab Adone transumptum
 & obseruatum, suoque Martyrologio vt regulam

regulato præaptatum: post quem Adonem compilatum & exaratum fuisse hunc Codicem, posteriora Adone quæ huic Codici inserta sunt, clarè ostendunt indicia. Sed esse merum Kalendarium eiusdem prodit conspecta effigies. Porro totum ipsum Codicem, nec Adonem referre, nec Martyrologium vetus Romanum complecti, sed locale tantum Kalendarium, & Martyrologium ad vsum Monasterij * S. Pantaleonis accommodatum continere, probant non solum plurimæ illæ additiones factæ à Monacho S. Pantaleonis, vt Rosuueyus fatetur: sed & quod ipse notat ex eo Codice, s. Kal. Aug. Nicomediæ S. Pantaleonis Martyris. *Scripta, inquit, hæc erant capitalibus, iisque miniatis litteris, quod scilicet hic Patronus sit templi & Monasterij sancti Pantaleonis Colonia, vbi Martyrologium hoc exscriptum est.* Cuius cum fides etiam vacillet, vti disertè ait ipsemet Rosuueyus, ex hoc auctoritatem solidam elici non posse, palam est, ex qua firmum argumentum confici queat. Proinde iam ruere funditus necesse est, Rosuueydi instructam tam labili fundamento, obseruationem. Quem miror admodum, in notatione ad s. Nonas Octobris hæc scripsisse. *Vides auctoritate huius Martyrologij, duos distingui Dionysios loco & die. Nec aliter vetusti Martyrologi, Beda, Vsuardus, Ado & Norkerus, vt suspicio esse non possit, apud hos aliquid post additum, cum ipsi quod in veteri hoc Romano inuenerint, ex fide dederint.* Quomodo enim hoc inue-

* Habeo simile Martyrologiū breue Arcmarēse in quo (lōgè antiquiori ac puriori) vnus tantum Dionysius 9. Octobris cū sociis signatus est: Ex transcriptione S. Prudentij Episcopi Trecentis ante annos fere 800. sedentis; vt constat ex poematis eius huic præfixi insinuatione.

nerunt tot auctores in hoc solo codicello, qui post eorum pia funera, à Monacho Coloniensi conscriptus fuit? & quæ possit inesse huic præ-
tento Martyrologio auctoritas, cui nulla proba-
tio suffragatur, quòd à solo Rosuueydo cogno-
scitur, nam à Lippomano & Mosandro, qui A-
donem ante illum ediderunt expunctum est? Quæ
inquam auctoritas huic libello, cuius vnum tan-
tum extat exemplar, mendosum passim & vitia-
tum? cuius (vt conuictus ipsa rei euentiâ Ro-
suueyds præfatur) *fides ipsa vacillat*? Certè ex
dubiis principiis, non educitur solida conclusio.
Neque Beda, Vsuardus, Ado, & Notkerus sibi
sumere auctoritatem potuerunt, ex Codice cu-
ius fidei titubans, auctoritatem euertit. Adde
quòd autographum Bedæ quod Romæ serua-
tur, vnum tantum Dionysium habet 9. Octobris,
quem idem auctor in Ephemeride Atheniensem
& Pauli discipulum & Galliæ Apostolum eadem
die prædicat. Porro Vsuardus, cuius Martyrolo-
gium in sequenti proximè argumento expendetur,
nihil nostræ officit sententiæ, immò fauet
nobis & aduersus Nouantes, antiquæ traditioni
quam propugnamus passim patrocinator. Verùm
Rosuueyds in procæmio notationum suarum
existimat, quæ circumferuntur Martyrologia V-
suardi (Beda quoque & aliorum priscorum Mar-
tyrologorum) illorum germana, incorruptaque
opificia non esse. Quorum syncera autographa
ideo desiderat, *descripta vetusta & incorrupta ma-*

III. Illa igitur vsquequo fuerit nactus, nihil certi poterit ex vulgaribus apographis Vsuardi, Adonisque depromere. Sed iis ex nutantibus principiis, nonnisi nutantem quoque conclusionem ipsi licet exprimere. Immò si Martyrologij, quod vetus dicit Romanum, semel evertitur fides: nihil superest Rosuueydo quod ab Vsuardo vel Adone, aliisque huius classis auctoribus queat in eo negotio subsidij expectare. Vult enim eos ex sua sententia non esse locutos, sed auctoritatem huius Martyrologij amplexos esse. Atqui auctoritatem nullam habet hic Codex, vt ostendimus, cuius *fidem vacillare* Rosuueydu agnoscit. Proinde si quid ex hoc solo apocrypho libello, illi Hagiologi scriptores desumpserunt, caducum est atque instabile, nutantem enim qui habet fidem, firmam nequit auctoritatem præstare: maxime contra repugnantem orbis Christiani testificationem, & perennem Patrum traditionem, atque constantem Ecclesiæ tam Orientalis quàm Occidentalis persuasionem, & Apostolicæ sedis millies testatam sententiam, quæ vnum eundemque Dionysium Parisiensem esse ac Atheniensem, sicut probatum est, asserit, iudicat & determinat. Ceterum etsi meridiano sole clariùs euadat, ex inductis suprà insinuationibus, Martyrologium quod edidit Rosuueydu minimè re vera esse, quod prænotatur, vetus Romanum: proinde & ductum ab hac auctoritate argumentum subuersum, à fundamento concidat; eaque

sola sufficiat exceptio ad iaculum aduersariorum præcipuum retundendum. Huic tamen responsioni lubens nuntium remitto: utque Rosuueydi piis manibus, gratum præstem obsequium: ratum habere volo editum ab illo Martyrologium vetusque etiam esse Romanum, tam syncerum quam fucatum, constat; iam ultro concedo. Quid hinc aduersarij suæ causæ concilient præsidij, amabo dicant? Nihil minùs certè quàm quòd inde colligunt, ut liquidò fiet ex sequenti, responsione.

RESPONSIO II.

Posito enim quod vetus Romanum Martyrologium incorruptè ferat, quod ex eo incutiunt, nempe. *V. Non. Octobris Athenis Dionysij Arcopagite sub Adriano diuersis tormentis passi, &c. & VII. Idus eiusdem mensis Parisiis Dionysij Episcopi cum sociis à Fecennino gladio animaduersi.* Hinc tamen non rectè illos inferre dico, quod assumunt. Ergo Parisiensis Dionysius alius omnino est ab Atheniensi: quia hic ab illo, & ab hoc ille, vicissim distinguuntur loco & die. Nec enim sequitur ex quo quis ponitur in Martyrologio diuersis diebus, & sub diuersis verbis esse duos eiusdem nominis distinctos. Sæpè etenim accidit, ut quis in Martyrologio bis signetur, variis modis & variis de causis, qui tamen vnus idemque est. Exemplum autem hîc peruium est indicare diuersæ eiusmodi commemorationis, quæ
tamen

tamen de vno eodémque est numero cælite. Primum igitur hoc fit, cum vna die notatur ipse obitus seu natalis: altera autem translatio corporis seu reliquiarum recolitur. Ita Græci, festum sancti Iacobi, Zebedæi filij, agunt pridie Kalendas Maij, quo passionem eius celebrant. Latini 8. Kalendas Augusti, quo eiusdem commemorant translationem, quin & Ecclesiæ eius Compostellanæ dedicationem, qua de re legendus Galefinius, *in notis 25. Iulij*. Idem verò Latini, S. Andreæ Apostoli, Sanctorumque Lucæ Evangelistæ & Timothei bis suo in Martyrologio faciunt. Horum enim singulorum natalem proprium agunt, scilicet Andreæ *pridie Kalendas Decembris*. Lucæ 18. *Kalendas Nouembris*, Timothei 9. *Kalendas Februarij*. Sed S. Andreæ rursus cum Luca & Timotheo signatur *festiuitas 7. Idus Maij*, qua die translatio eorūdem contigit, quando ex Achaia illorum corpora * Constantini iussu Byzantium delata sunt. Idem fit in sancto Nicolao, aliisque plurimis, quos tædiosum foret hoc loco recensere. Secundum, cum in vna die fit festum ordinationis, altera depositionis, sicut actum liquet in sancto Ambrosio: cuius natalis quidem seu felix ad Christum migratio solennis est in Martyrologio 4. *Aprilis*, ordinatio autem seu susceptio Episcopatus 7. *Decembris*. Bis ita fit de sancto Gregorio: cuius transitus gloriosus celebris notatur in sacris diptychis *IV. Idus Martij*. consecratio autem 3. *Septembris* recolitur. Sic

* aliàs Constantij.

de sancto Basilio, cuius ordinatio signatur memoranda 18. *Kalendas Iulij*, excessus autem beatus notatur solennis *ipsis Kalendis Ianuarij*, & hoc quidem die apud Græcos. Sed ipsum natalem agunt Latini 14. *Iunij*. Sic sancti Martini ordinatio, translatioque, & eius Ecclesiæ dedicatio signatur ab Vsuardo aliisque 4. *Nonas Iulij*: at verò felix migratio 3. *Idus Nouembris*. Tertium, quando excessus ab vno loco, vel aduentus ad alium eiusdem sancti commemoratur. Ita sancti Petri festum Cathedræ Antiochenæ 8. *Kalendas Martij*, Romanæ 15. *Kalendas Februarij*: fitque sancti Pauli memoria primi ingressus Romæ 6. *Iulij*, excessus autem è mortis palæstra, seu coronatio & triumphus 29. *Iunij*, & rursus eiusdem commemoratio die vltima eiusdem mensis. Sic Pauli Narbonensis eius discipuli aduentus fuit semper Narbonæ celebris 11. *Kalendas Aprilis*, quâ solâ die in Martyrologio Rosuueydi dicto veteri, Paulus ipse signatur colendus. At beatus eius egressus à sæculo, notatur in sacris tabulis ab Vsuardo, *pridie Idus Decembris*: ab Adone verò 11. *Kalendas Februarij*. Quartum inde contingit, cum vnus idemque sanctus, diuersis in locis fuit Episcopus. Sic apud Græcos in Menologio, bis signatum vides beatum Alexandrum Episcopum prius in Cappadocia 16. *Maij*: postea Ierosolymis 12. *Decembris*. Ita & beatum Eustathium, qui primo Berrhææ, postmodum Antiochiæ fuit Præsul; legere est bis celebrem indicatum, nempe 21.

Bosquetus ita
refert p. 124.
1. part.

Februarij, & die 5. *Iunij*. Sic apud Latinos, sanctus Aprunculus decimus Episcopus Lingonensis, postea decimus secundus Aruernensis, seu Claramontanus, bino colitur natali. scilicet in memoriam primi Episcopatus die 14. *Maij*: & sequentis intuitu, die 9. *Martij*. Verum fortè aduersarij respondebunt eisdem Sanctos diuersis rationibus, variis in locis, immò eodem in loco, honorari posse diuersis festiuitatibus, se non abnuerre: quia fortè vnus idémque vtrobique is esse indicatur. Sed se petere exempla eorum qui bis similiter in Martyrologio ponantur, quasi diuersi sint, & tamen sint vnus idémque. Hæc igitur non grauabor illis quæ petunt exempla sacris ex diptychis suggerere. Sanè in Martyrologio ipso, quod sub veteris Romani programme Rosueydy edidit, B. Philippi Episcopi qui in Creta sub Antonino Vero miris charismatibus emicuit, bis notatur natalis, semel 11. *Aprilis*, & rursus 8. *Octobris*. Sic beatus Quintianus bis quasi diuersis loco, die, & personalitate notatur in Martyrologio Romano. Ita enim ibi legitur 14. *Iunij*, apud Ruthenos sancti Quinctiani Episcopi. At verò die 13. *Novembris*, Aruernis sancti Quintiani Episcopi. Quis non diceret prorsus sic diuersos signari? Et tamen Quinctianus Episcopus Aruernensis, idem est cum * Ruthenensi, sicut Dionysius Parisiensis vnus idémque cum Atheniensi. Ratio est quia sicut Dionysius Arcopagita ex Atheniensi Ecclesia migravit ad Parisiensem: ita

* Hunc vt ab illo quasi diuerso distingueret vsuarius, Ruthenis presbyterum, Aruernis Episcopum eundem adscripsit.

quoque Quinctianus ex Ruthenenſi ad Aruer-
 nenſem, ſicut patet ex eius geſtis deſcriptis à
 Gregorio Turonenſi in *vita Patrum cap. 14. & lib.*
2. Hiſtoria Francorum cap. 36. At illuſtrius longè
 exemplum habemus, in Creſcente viro Apoſto-
 lico, Pauli diſcipulo, cuius duos diptycha ſacra
 ſignant natales: verbis quidem, locis, diebus ita
 diſtinctos, vt diuerſus prorſus indigitari Cre-
 ſcens, cuique textum inſpicienti videatur. Sic e-
 nim apud Bedam legitur. *27. Iunij. Apud Gala-*
tiam ſancti Creſcentis Episcopi diſcipuli ſancti Pauli.
 vbi nihil prorſus de Gallia, nec de Vienna. Sed
 vice verſa 29. ita de Creſcente rurfus agitur, vt ni-
 hil de Galatia vbi mortuus eſt indicetur, ſed ab-
 ſolutè ſcribitur. *Eodem die ſancti Creſcentis, Apo-*
ſtoli Pauli diſcipuli, Viennensis Eccleſiæ primi Docto-
ris. Sic apud Adonem tam hac quàm illa die.
 Ita fere iisdem verbis in Martyrologio Romano
 utrobique. Qua percuſus natalium differentia
 Boſquetus, non dubitauit ex geminatione nata-
 lis, etiam perſonæ diſtinctionem inducere, & pro
 viribus admittendam ſuggerere. Sic enim in ad-
 ditiuncula ad calcem ſuæ Hiſtoriæ ſcribit. *Qua-*
re cum Ado in Gallia Creſcentis memoriam die 29.
Decembris, & in Galatia alterius Pauli diſcipuli, an-
tiquiſſimum Romanum Martyrologium die 27. Iunij
celebrent: duos Creſcentes diſtinguendo fortè non ab-
errabimus. At puerili hallucinatione & figmento
 prorſus inani. Eundem enim eſſe Creſcentem
 qui in Galatia primùm prædicauit, hinc in Gal-

lia: primusque Viennæ Episcopus sedit à sancto Paulo constitutus, & postea in Galatiam rediit, ibidemque demum mortuus est; ex ipso, quem Bosquetus laudat auctorem huius discriminis individualis, Adone, penitus est manifestum: qui notat in Chronico sub anno quinquagesimo nono, *cum Paulus transiret in Hispaniam, Arelate Trophimum & Viennæ Crescentem discipulos suos ad prædicandum reliquisse.* Hinc ad annum centesimum primum, sub Traiano inquit Imperatore. *Gloriosissimus senex Zacharias Viennensis Ecclesiæ Episcopus Martyrio coronatur.* Nam primus *Crescens discipulus Apostolorum Viennæ aliquot annos resedit: quo ad Galatiam reuerso, tertius Martinus Episcopus & discipulus Apostolorum Viennæ resedit.* Idem testatur in Hagiologio. Ante quem Vsuardus id ipsum sagaciter aduerterat & admonuerat, sic cõsignans. *5. Kalendas Iulij apud Galatiam B. Crescentis discipuli sancti Pauli Apostoli, qui in Gallias transitum faciens verbo prædicationis multos ad fidem Christi conuertit, rediens verò ad gentem cui specialiter Episcopus fuerat datus, Galatas vsque ad beatum finem vitæ suæ, in opere Domini confortauit.* Vnus igitur idemque Crescens, bino natali signatur: qui quidem Apostolicus vir, etsi utrobique ita commemoretur, vt maximè apud Bedam videatur diuersus, vtpote loco & die distinctus: alius à seipso non fit ex hoc discrimine. Quod enim fit vnus idemque ex eiusdem transmigratione de Galatia in Galliam, & regressu de Gallia in Ga-

latiam, licet non satis expressa apud Bedam: at ab Adone aliisque perspicue testata ac declarata, certo certius euadit. Ita igitur prorsus dicimus fuisse in beato Dionysio admissum: etenim quoniam constabat illum Athenis primum Episcopum praeuisse, ubi Eusebius Caesariensis refert illum à sancto Paulo fuisse ordinatum, ideo colendus Athenis consignatus est in sacris tabulis una die, scilicet 3. Octobris. Porro quia & Parisiis successiue post transitum de Græcia in Galliam, compertum etiam prorsus erat illum sedisse, ibidemque demum etiam in summo fidei conflictu fuisse coronatum; etiam & Parisiis visum est illum celebrem inscribere, sed alia die scilicet 9. Octobris. Et certe quidem ita fieri potuit, ut intra octo dies fieret & memoria eius conuersionis, ac primæ ordinationis Athenis, ibidem factæ à beato Paulo Apostolo: & passionis eiusdem Parisiis peractæ, obseruanda triumphalis celebritas assignaretur. Verum aduersarij instabunt. *In contextu Martyrologij minimè hanc personæ identitatem & festorum diuersitatem signari. Sed utrobique notari Dionysij passionem, quam cum perhibeatur Dionysius Areopagita Athenis perpeffus: reliquum est illum esse prorsus alium, ab eo qui Parisiis Martyrio affectus designatur, alio scilicet loco, & alia die. Sed instantia illa nihil aduersarios iuuat, nec nos premit. Non enim in Martyrologio à Rosuicydo edito, scriptum est passum esse Dionysium Areopagitam Athenis. Sed illic solum eius natalis*

celebris indicatur. Sic eodem in Codice signatur, *Antiochia, Ignatii Episcopi & Martyris*. Quem tamen notissimum est non Antiochiæ, sed Romæ fuisse Martyrio consummatum. Et tamen Beda non dubitauit scribere, *Apud Antiochiam passio sancti Ignatii Episcopi & Martyris*; non quòd ibi acta sit, sed quòd illic ob Episcopatus eius recordationem videatur specialiter celebranda. Sic eodem in hoc dicto veteri Martyrologio Rosueydi curâ vulgato, indicatur 27. *Ianuarij. Constantinopoli Ioannis Chrysostomi*. Vbi non intelligere est, *Obiit*. Constat enim illum exulem in *Armenia* defunctum: sed duntaxat supplendum est, *festiuitas agitur*, &c. Sic itaque quando eodem in catalogo legitur, *Athenis, Dionysij Areopagitæ sub Adriano*, &c. hinc non necessario colligitur, Athenis illum agonem peregissee, sed duntaxat subaudiendum est, natalem eius ea in vrbe cuius fuit primus Episcopus, illa die esse solennem. Quæ causa est cur Ado congemians natalem Dionysij, vt ex primo indicio passum Athenis non subaudiretur, exemplum fortè secutus Vsuardi nomen, *Athenis*, non adhibuit: sed loci suppressa hîc designatione posuit duntaxat. *Natalis S. Dionysij Areopagitæ, qui ab Apostolo Paulo instructus*, &c. Ita & in libello *de festiuitatibus Apostolorum & discipulorum*, &c. vbi cautè etiam suppressit locum Martyrij, quod non ibi nec illa die cum passum esse bene sciebat. At die 9. *Octobris*, absolutè incipit, non à generali voce

natalis, sed à loci Martyrij designatione. *Apud Parisium*, inquit, *natalis Sanctorum Martyrum Dionysij Episcopi*, &c. subditque, à Fescennino Sisinnino ipsum fuisse cum sociis gladio animaduersum. Subindicans eundem esse, quem suppresso loco Martyrij die 3. commemorauit passum sub Hadriano. Huius enim Imperatoris (sub quo passus est Dionysius Areopagita) fuisse Præfectum Fescenninum, qui Parisiis Dionysium Martyrio affecit, suprâ ostendimus ex Chronico Alexandrino Fastisque Siculis; probatis Sanctorum actis, atque ex vetustis Annalibus, in quibus se legisse testatur Cuspinianus scribens in *Coss. Cassiodori* anno Domini 121. *apud Parisios Dionysium Episcopum fuisse martyrizatum.* quo tempore regnabat Hadrianus, ut omnes confitentur.

RESPONSIO III.

Sed alia ratio est, cur Martyrologiis aliquot, ut in isto dicto (quia sic Rosuueydo placuit) veteri Romano, natalis sancti Dionysij, ut dictum est, combinetur. Certè hunc, ab initio, in Romano Martyrologio semel duntaxat signatum fuisse, inde liquet, quòd Romæ ubi natiuum genuinumque Martyrologium seruari debuit, in peruetusto autographo, quod Baronius vidit & habuit, vnus duntaxat Dionysius, noster scilicet passus Parisiis die 9. Octobris, colendus inscribatur. Idemque solus itidem in perantiquo Martyrologio

tyrologio Bedæ, quod idem Cardinalis assumptum se legisse testatur ex sacra suppellectili veteris Monasterij sancti Cyriaci. Idem etiamnum cernitur in MSS. Martyrologio exarato in perueteri Codice antiqui Monasterij Corbeienfis, necnon in Martyrologio Ratbanni. Et apud Græcos semper hætenus adscriptus fuit sacris diptychis vnus Dionysius, Atticus & Gallicus, vnico natali, mense Octobri, nempe *die 3.* qua idem significatur illum Episcopatum initiâsse Athenis, & Parisiis Martyrium compleuisse.

*Vnde igitur factum est (inquies) vt duplex natalis, sacris fastis Latine Ecclesiæ adscriberetur? Respondedo non in plerisque, sed aliquot duntaxat Occidentalis Ecclesiæ diptychis geminatum eiusmodi natalem sensim succreuisse. Nā in Romanæ Ecclesiæ Martyrologio, titulo distincto à Martyrologiis Vsuuardi & Adonis (quod Gregorius XIII. ad antiquissima exemplaria recenseri fecit) vnicus natalis vnus eiusdemque Dionysij scilicet Arcopagitæ, Parisiensis Episcopi, ibidem Martyrio laureati, signabatur & signatur. Sed hæc natalis eiusdem duplicatio, in aliquot tantum exemplaria aucti Vsuuardi, & fortè non ad aucti Adonis irrepsit, ex Græcis tabulis. Hoc autem quomodo contigerit paucis indicabo. Galefinius in notationibus suis ad Martyrologium Mediolani à se editum; ad *Kalendas Ianuarij*, vbi expendit natalem sancti Basilij hac die notatum, qui in diptychis Romanis notatur 18.*

DE ADONIS
MARTYRO-
LOGIO DI-
GRESSIVN-
CVLA.

M m m m m

Kalendas Iulij hanc insignem observationem subnectit. *Cuius dies natalis in Græcia Kalendis Ianuarij colitur, ut Mediolani item; quod apparet ex vetustis Ecclesiæ Mediolanensis monimentis. Quæ Ecclesiæ habet sanè multa, quæ ex sancti Ambrosij institutis sumpta sunt ab antiquorum Patrum Græcorum usu.* De Basilio enim 18. *Kalendas Iulij, more Romano, eius celebritas agitur.* Hæc ille vir doctissimus, & Græcarum litterarum ac praxeon peritissimus, Mediolanensisque Ecclesiæ nobilis alumnus. Qui id indicat persimili exemplo *ad quintum Nonas Octobris*, ubi sancti Dionysij de quo sermo est natalem primum expendit ad illa verba. *S. Dionysij Areopagita. De quo (ait) in Græcia hoc die fit: at more Romano septimo Idus Octobris. quo die de eo scribimus.* Quæ sanè animaduersio, magnam lucem affert qua perspiciamus, unde hauserit Ado combinationem illam natalis sancti Dionysij, quæ in eius Martyrologio legitur: sua enim in præfatione ipse Ado testatur Martyrologium vetus quod Rauennæ conspexit & transcripsit, fuisse eò allatum ex Aquileia: ubi fuerat, à nescio quo Romano Pontifice cuidam sancto Episcopo directum. Res enim comperta prorsus est, Aquileiam antiquam sedem Primatiale, quin etiam Patriarchalem fundatam à sancto Marco Evangelista (sub qua constitit dudum Ecclesiæ Metropolitica Mediolanensis) à Romanæ Ecclesiæ obedientia ob tria capitula, cum sibi subiacentibus Episcopis Venetiarum, Istriae atque Ligu-

ria diu desciuisse: Græcisque interim affecti-
 bus deditam, suos in mores illorum praxes acci-
 uisse. Habuisse etiam (quod schismaticum est in-
 genium) priuatas sibi leges, praxes proprias, &
 Ecclesiasticas tabulas à Romanæ Ecclesiæ insti-
 tutis & diptychis differentes. Hac igitur conta-
 gione factum est, vt Martyrologium Romanum,
 quo puro ante schisma, Aquileiensis Ecclesia v-
 tebatur, iam conflato schismate, ex Græcorum
 tabulis deprauaretur: sicque natalis sancti Dio-
 nyfij Arcopagitæ, quem Græci 3. Octobris cele-
 brant, in tabulas Ecclesiæ ipsius Aquileiensis
 transcriberetur, quod illa Græco potius more
 quàm Romano (ob sedis Apostolicæ odium) tunc
 viuere consueuisset. Nactus est igitur Ado Ra-
 uennæ eiusmodi vetus Martyrologium ex Aqui-
 leia allatum, temporéque schismatis (vt dictum
 est) vitiatum, & additamentis ex Græcorum ta-
 bulis depromptis ampliatur: ex quibus natalis
 sancti Dionysij 3. *Octobris* in eo signatus est, qui
 more Romano *eodem mense die 9.* notabatur. At
 alio genio Ecclesia Mediolanensis, Dionysium
 Arcopagitam *die 3. Octobris*: itémque *nono*, suis
 in diptychis notauit, vt Galesinius Mediolanen-
 sis insignis scriptor, loco suprà laudato obseruat.
 Nam auctore sancto Ambrosio, hausit illa Ec-
 clesia, ex Ecclesia Græca plerosque ritus: non ani-
 mo aduersandi Romanæ matri Ecclesiæ, sed stu-
 dio sibi decora potiora ad Dei gloriam vnde-
 quaque conciliandi. Vnde cùm pedum lotionis

ceremoniam, sua in Ecclesia obseruaret, quæ in Romana Ecclesia vsu non inoleuerat, ita sese piè excusat. *Non ignoramus quòd Ecclesia Romana hanc consuetudinem non habeat, cuius typum in omnibus sequimur & formam, &c. In omnibus enim cupio sequi Romanam Ecclesiam. Sed tamen & nos homines sensum habemus, ideo & quod alibi rectius seruatur, & nos rectè custodimus, lib. 3. de Sacram. cap. 1.* Quamuis igitur Romanæ Ecclesiæ, in iis quæ fidei sunt, inuiolabili nexu adhæreret, & ne minimum quidem ab illa, in sanctissima hac contesseratione, sese diuelli, neque alios quosque pateretur (vt patet ex eius ad Theophilum Alexandrinum epistola) tamen in adiaphoris, quæ ad ritus non autem dogmata spectabant, libertatem honestam coluisse illum inde constat, quod aliunde quæsitæ sacras theorias & praxes, quæ quicquam maioris decoramenti vel ædificationis spirabant, suæ Ecclesiæ ipse obseruandas commendârit, quæ etiamnum permanent in viridi (vt aiunt) obseruantia. Quid enim magis insignis in partibus Occidentis post Romanæ Ecclesiæ morem, quàm Ambrosianus ritus? qui peculiaris est in ceremoniis, collectis, præfationibus, liturgiis, diptychis, & sacris aliis obseruationibus ab illo diuino Doctore suæ Ecclesiæ traditis, conspicuæ quæ sunt in Liturgicis Iacobi Pamelij. Intumuit tamen sensim ex his priuatis ritibus, quos in iura vertit, Ecclesia Mediolanensis. Qua de re legendum etiam Petri Damiani

quintum opusculum inscriptum. *Actus Mediolani de privilegio Romanæ Ecclesiæ, & sancti Bernardi ad Mediolanenses epistola*, Baroniique tom. xi. annalium, vbi ostendit Mediolanensem Ecclesiam aliquando præsumpsisse ob memoriam S. Ambrosij, ne Romanæ Ecclesiæ subiaceret. anno 1059. Quod longè fuit à mente ipsius sancti Ambrosij, qui *Romanæ Ecclesiæ typum & formam*, sicut testis ipse est, *seruabat, & in omnib. sequi cupiebat*: priuatósq. quos inducebat Liturgiarum & diptychorum ritus, citra fidei & communionis Catholice minusculum detrimentum, seruari gestiebat. Quod & Romanæ Ecclesiæ assensu licitum fuit, vt liquet *ex canone Scilicet sancta*, &c. *& can. Nos consuetudinem dist. 12.* Epistolâ quoque sancti Augustini 119. cap. 18. & ex sancti Gregorij *responsionibus ad Augustinum Anglorum Metropolitanum* interrog. 3. Carolique Magni *lib. 1. contra Synodum Græcorum*. Quibus monumentis palam est, peculiare ritus Ecclesiarum citra fidei dispendium toleratos fuisse in Occidentalibus Ecclesiis, ab ipsa Ecclesia Romana, cuius *formam, licet* (vd præmissum est) *& typum in omnibus* sanctus Ambrosius amauerit & coluerit: tamen Græcæ Ecclesiæ nonnullas præclaras obseruationes (ficut ea de re exemplum insigne refert sanctus Augustinus *lib. 9. Confess cap. 7.*) in Ecclesiæ mores traxit. Emulator pius erat sancti Basilij, cuius Exameron imitatus est. Hócque genio ex eius theoriis & praxibus ac aliorum Græcorum Pa-

trum, nonnullas mysticas observationes desump-
psit, quæ usu etiamnum vigent in Mediolanen-
si Ecclesia, quemadmodum Galefinius testis ocu-
latus suprâ citatus, aduertit ac admonuit. In qui-
bus more inualuit, sicut obseruat (nam Medio-
lani scribebat, & loquitur passim ex eius Eccle-
siæ documentis ac exemplis) vt natalis sancti ip-
sius Basilij more Græco 1. *January* celebraretur:
Romano, 14. *Iunij*. Ita & Dionysij quoque die 3.
Octobris Græco eodem ritu; qui Latino, eiusdem
mensis die 9. agebatur: vnde utroque usu nota-
tum prodit in recensitis à se diptychis. Defluxit
igitur ex praxi Græcæ Ecclesiæ in usum Medio-
lanensis, atque Aquileiensis, (ex cuius priscis ta-
bulis, Ado Rauennæ existens, vt refert, suum
Martyrologium adornauit) geminatus utroque
more natalis S. Dionysij, at vnus eiusdemque,
quamuis duobus distinctis diebus hac & illa praxi
celebris. Accedit quòd cum augere Hagiologium
Latinum modis omnibus Ado contenderet (nam
impulsum se ad hoc à plerisque fatetur) à Græ-
cis etiam tabulis subsidium petierit, vt suppleret
dies qui absque nominibus Martyrum in Mar-
tyrologio, etiam aucto à Venerabili Beda, & Flo-
ro, relictæ erant. Quamobrem cum die 9. *Octo-
bris* ab iis nihil notatum videret: vt repleret hunc
diem, quem in Aquileiensi Martyrologio, ex
Græcorum fastis sancti Dionysij memoriâ vide-
bat insignitum, natalem eius (sicut geminatum
ab Vsuaro sancti Basilij natalem, nempe 1. la-

nuarij & 14. aduerterat) duplicauit, & sic ansam præbuit posteris exscriptoribus, immò amplificatoribus Martyrologij, duos dies sancto Dionysio tribuendi. Quamuis prudenter ipsemet Ado, ne errore Lectores hallucinarentur, primo diei, *natalis* voculam non præfixit, neque locum agonis indicauit, sed posteriori (qui dies proprius Dionysij passionis erat) & natalis & loci, cum temporis nota, ex subiuncto Præfecti indicio, designationem applicauit. Hinc igitur manifestè patet vnde vnus eisdémque Dionysij Areopagitæ memoria congeminata in Adonis & posterioribus aliquot diptychis apparuerit, quæ simplex indiuiduâque in antiquioribus Ecclesiasticis tabulis consignata erat. Quemadmodum in vetustissimis tabulis disertè scriptum erat, S. Dionysium missum fuisse Lutetiam Parisiorum à sancto Clemente. At recentiores quidam decepti duplicatione natalis, & non attendentes identitatem personæ, crasso nomine *Clementis* (sicut videre est in solutione sequentis argumenti) reposuerunt, à *Romano Pontifice*. Infelici ausu ac temerario, qui posteriores in illam impulit erroneam persuasionem, immò pertinaciam deuoluit, qua de vno eodémq. Dionysio duos conflare & astruere, nouâque suam opinionem antiquæ traditioni anteferre, veterémque, nouam sententiam appellare, non dubitauerunt. Quorum hallucinationi remouendæ, præter allegatas rationes præualidas, nonnihil confert, viri longè

doctissimi Petri Halloix Theologi Societatis Iesv,
 egregij operum sancti Dionysij vindicis observa-
 tio, in opere de vita & operibus sancti Dionysij quest.
 1. §. 8. vbi ait. Confirmatur ex antiquissimis Marty-
 rologiis, Breuiariis, Missalibus, vbi Dionysius ille Pa-
 risiorum Episcopus dicitur à Clemente Romano Ponti-
 fice missus. Vidi Parisius, (eò enim me harum rerum
 explorandarum gratiâ contuleram) vidi inquam in Bi-
 bliotheca Clarissimi viri Thuani, & vidit mecum An-
 dreas * à Quercu insignis nostri aui Scriptor, duo peran-
 tiqua Martyrologia Manuscripta, in quorum altero
 S. Dionysium à Pontifice Romano in Gallias missum:
 in altero autem QVOD E DVOBVS ERAT ANTIQVIVS,
 expresse habebatur à CLEMENTE Pōtifice Romano mis-
 sum. Qua ex fide grauique relatione patet à po-
 steris Sanctorum Nomenclatoribus, primitium
 textum Martyrologij ita fuisse alteratum, ne dicā,
 adulteratum, vt eraso nomine sancti Clementis, à
 quo directum S. Dionysium sacer ille priscus con-
 textus perhibebat (qua designatione, ipsum Dio-
 nysium illum esse ipsum Apostolicum nitidè in-
 dicabat) ponerent tantum à Romano Pontifice. Va-
 go scilicet & incerto indiuiduo: videlicet ne e-
 pocha Clementis Pontificatus, Dionysium quem
 colendum signabant 9. Octobris, ad eandem æta-
 tem cum illo qui notatur 3. eiusdem mensis referre,
 illos obstringeret, & proinde etiam vnum eun-
 demque esse subindicaret. Decepti enim erant
 diuersitate natalis, quem geminum videntes es-
 se signatum, duplicationem insinuare persona-
 rum

*DV CHESNE
 Regius Geo-
 graphus, au-
 ctorque per-
 celebris, ge-
 neralis colle-
 ctionis Hi-
 storix Fran-
 corum.

rum imperitè censuerunt: vt exemplis & rationibus supra inductis factum est manifestum. Qui sic error illos inuoluit, tum quòd demonstrationes ipsas perspectas non haberent, tum quòd discrimen non callerent ritus Græci & Romani: ex quorum diuersitate manauit, sicut ostensum est, vt vnus idémque Dionysius Arcopagita Atheniensis primùm Episcopus deinde Parisiensis die 3. Octobris, ex Græcis diptychis signaretur; ex Latinis autem tabulis die 9. eiusdem mensis idem adscriberetur Sanctorum indiculo. Verùm si legissent ipsa Græcorum diptycha, haudquaquam ita aberrassent: nam in iis disertè expressum viderent Dionysium Arcopagitam quem Græci colunt die 3. Octobris, illum ipsum esse qui factus deinde Parisiorum Antistes, glorioso Martyrio cum sociis Rustico & Eleutherio, Lutetiæ occubuit.

Dices verò, si ita est, vt Græci eundem esse Dionysium Atheniensem cum Parisiensi agnoscant ac etiam profiteantur, cur igitur diuerso illum die colunt? quare quem iis constabat ad Gallias migrasse, & Parisiis agonem consummasse beatum, die 9. Octobris, hac die qua re vera passus est, & non die tertia, illius celebrem non consignârunt, nec obseruârunt natalem? Responso est in promptu: nempe quia die 9. maiori celebritate præpediuntur. Illa siquidem die, natalem agunt solennem sancti Iacobi Apostoli fratris Domini, cognomine Alphæi, quem Romana Ecclesia colit etiam cum Philippo Apostolo, ipsis Maij Ka-

lendis. Vnde sic notatum legitur in Menologio.
 Τῷ αὐτῷ μὲν θ' τῆς αἰῶνος Ἀποστόλου Ἰακώβου τῆς ἀλφᾶς.
 Porro in ipsorum Græcorum Kalendario, quod
 ex eorum monimentis Genebrardus typis excu-
 di curavit cum Kalendario Hebræorum, Sy-
 rorum & Latinorum, ita miniatis apicibus
 signatur. *Iacobus Alphæi Apostolus*. Item in
 Kalendario Syrorum ea die notatur: tamque
 est dies illa nona, sancti Iacobi cultui sacra,
 apud Græcos celebris, ut Laurentius Bochelius in
 Senatu Aduocatus suo in *Enchiridione Christiani
 Iurisconsulti*, quo Kalendarium seu fastorum ci-
 uilium libellum complectitur, ita obseruet. ID. 7.
*Nonus Octobris, in honorem Iacobi Alphæi Apostoli
 feriatus est. Nouell. Emmanuelis Comneni cap. 2.* Ea
 igitur causa est, cur Græci sancti Dionysij Arco-
 pagitæ passionem illa die actam non recolunt:
 sed eius natalem anticipant, reuocantque ad pro-
 ximiorum eiusdem mensis diem non impeditam.
 Hæc verò à die prima ad nonam sola tertia erat.
 Nam dies prima sacra est Ananiæ, è septuaginta
 discipulis, qui Paulum Apostolum baptizauit:
 Secunda Cypriano & Iustinæ. Quarta Hierotheo
 Episcopo Athenarum. Quinta Carithenæ Vir-
 gini & Martyri. Sexta Thomæ Apostolo. Septi-
 ma Sergio & Baccho Martyribus. Octaua Pela-
 giæ. Tertiam igitur quam solam nulli obno-
 xiam reperere illustri cælit, B. Dionysio Arco-
 pagitæ Martyri attribuerunt: submonendo ta-
men illum non Athenis, sed Parisiis fuisse cum

fociis laureatū. Igitur diuersitas illa natalitiorum orta ex anticipatione necessaria, quæ Græcos coëgit ob celebriorem sancti Iacobi Apostoli memoriam, festum sancti Dionysij Arcopagitæ ad diem tertium reuocare; minimè arguit ipsum ab eo alium esse qui Parisiis passus die 9. eadem die maiori lumine nō præoccupata, in vniuersa Latina Ecclesia est celebris. Cū illum Græci cum isto vnum eundemque fateantur: ex quorum tabulis cū, sicut indicatum est, in Martyrologium Latinum quod Rosuueydus edidit, aliæque similia irrepperit illa natalis sancti Dionysij, non tam duplicatio, quàm anticipatio; nihil ea nobis obesse potest, quinimmò plurimū fauet atque suffragatur: cū identitatem vnius eiusdem Dionysij, tam die 3. apud Græcos solennis, quàm 9. Octobris apud Latinos celebrati, à Græcis ipsis agnitam, palamque testatam etiam in suis Menæis, vbi narrant compendiosa serie, actam illius & sociorum Parisiis obtruncationem, patefaciat manifestissimè: excludat verò expressè prætentam ab aduersariis, ex geminato natali sancti Dionysij, personalem dualitatem. Quam insuper nequaquam sequi ex natalis alicuius combinatione, plerisque aliis exemplis in secunda responsione euicimus. Porro in prima euidenter ostendimus, Martyrologium, quod veteris sub Romani titulo Rosuueydus primus edidit, nihil minùs quàm idipsum quod inscribitur esse; quod qui non aduertit ex inductis à me obseruatio-

nibus, lucem puto non videt, suis in oculis fulgentem. Vnde mirū valdè mihi est, quomodo viri plerique eruditi & graues fictitio hoc titulo decepti sint quem præfert ille codex: cuius sanè si seriem intimam accuratè expendissent, vt nos demum fecimus, nequaquam in errorem in quem quasi lubentes abierunt post visam titulo tenus illam nomenclaturam, vetustatis umbratili specie præsignatam, ludificati concessissent. Quos oratos enixè velim, vt iam detractâ laruâ libello huic apocrypho, fidem illi deinceps non accommodent, sed flocci habita illius fucata prænotatione, ad veritatis natiuos fontes, candidæque antiquitatis puros latices, interpellati iam ex deceptuoso aberrantique tramite, reuertantur. Qui tamen si libellum ipsum cuius omnem auctoritatem eleuauimus, ea velint habere existimatione, quâ hætenus solo decepti addititio eius titulo censuere: per me quominus ita credant non stabit; modò codicem illum, quem pro lapsa si voluerint de cælo epistola habeant, nihil continere (vt euictum est à nobis) quod sententiæ nostræ, immò auitæ traditioni de Dionysij Atheniensis cum Parisiensi identitate officiat; agnoscant candidè, vltróque fateantur.

ARGVMENTVM IX.

Petitum ex Vsuardi dicto Martyrologio.

INCIDIT in manus meas docti certè & celeberrimi Scriptoris aculeata quædam aduersus Hilduinum animaduersio : quâ postquam illum Arcopagitica scripsisse commemorat, hæc mox ipsum perstringendo verba subnectit. *Primusque omnium Dionysium Episcopum Parisiensem eundem cum Dionysio Arcopagita Episcopo Atheniensium esse docuit, cum antea ab omnibus distinguerentur.* At nos suprâ, ante Hilduinum, semper ita traditum & creditum fuisse, clarissimis Sanctorum oraculis, Scriptorumque Græcorum & Latinorum testimoniis, Pontificum summorum sacris rescriptis & exemplis, Christianissimorum Regum ac Imperatorum authenticis diplomatibus, conspicuisque assertionis nostræ omnibus sæculis, ab ætate Apostolorum ad Hilduini usque tempora vrgentis pullulantisque monimentis; adeo luculenter probauimus, vt mirum fore admodum, demonstrationem nostram inspicientibus arbitremur, quomodo vir iste verè pius & egregiè doctus, hæc tanta lumina non viderit : aut si conspexerit, quomodo Hilduinum, primum omnium docuisse Dionysium Arcopagitam vnum eundemque cum Dionysio Arcopagita esse scribere potuerit. Pergit tamen vt persuadeat ante Hilduini conscriptionem, Parisiensem Dionysium ab Arcopagita

pagita fuisse ab omnibus distinctū. In antiquis nunc etiam *Ecclesiarum Martyrologius*, alium diem natali sancti Dionysij Atheniensis assignari 5. Non. Octobris: alium natalem Dionysij Parisiensis septimo Idus eiusdem mensis. Sed superiori quoque responsione ad octauum argumentum ostendimus, distinctionem natalitiorum non inducere vlla necessaria consecutione dualitatem personarum. Causam insuper manifestam indicauimus cur Græci alia die quàm Latini, natalem Dionysij Areopagitæ agant, cum nihilominus in ipso natali Dionysij Areopagitæ, ipsum esse eundem cum illo qui Parisiis cum Rustico & Eleutherio obtruncatus fuit, die scilicet 9. Octobris, quo Latini eius celebrant passionem, profiteantur. Ex qua diuersitate dierum non personarum, orta est duplex vnius eiusdemque natalis notatio in Martyrologiis, non antiquissimis, sed quibusdam quæ post Adonis hagiologium edita sunt. Quod enim haud in omnibus & quidem vetustioribus non geminum Dionysij Martyris mense Octobri natalitium assignaretur; nempe Athenis 3. die, & Parisiis 9. eiusdem mensis: patet tum ex plerisque antiquis Martyrologiis Manuscriptis, quorum notationes eundem Dionysium Areopagitam esse cum Parisiensi perhibent, tum ex Ephemeride Bedæ, eiusdemque Martyrologio germanissimo, * quod Romæ vnà cum antiquo Romano illi ea in re præsertim cohærenti, desumptum ex Gazophylacio veteris Monasterij sancti Cyriaci,

* At in corrupto etiam vulgari Dionysius, qui Parisiis die 9. Octob. est celebris, missus à S. Clemente traditur.

se legisse & habuisse Baronius tom. 1. Annalium graui assueuratione testatur. In utroque enim hoc perantiquo exemplari, vnius duntaxat Dionysij signatum esse natalem 7. Idus Octobris quo Parisiensis colitur, & ideo vnus idemque cum Areopagita (qui præteriri non potuit) insinuatur: idem magnus Ecclesiæ Annalista Baronius seriò affirmat. Cui vnica notationi congruit Martyrologium Rabani Bedæ discipuli, Antiphonarium S. Gregorij, Kalendarium S. Prudentij Episcopi Trecensis antiquissimo in Codice exarati, & apud me repositi, præter Martyrologium peruetustum, descriptum in Codice tam prisco quàm insigni Monasterij Corbeiensis. Item Leodiense & Lingonense: necnon Martyrologia illa antiqua asseruata in scriniis Apostolicæ sedis, ad quorum autographa syncerè recensitum fuisse Romanum, vnum eundemque perhibens esse Parisiensem Dionysium cum Atheniensi (sicut & signatur in Martyrologio Wandalberti) Gregorius XIII. sanctissimus Pontifex, Apostolico diplomate, quod edito eius auctoritate ipsi Martyrologio Romæ præfigitur, declarauit. *Per viros, inquit, eruditos illud curauimus ad fidem historia, quarum gestarum, personarum, locorum, temporum veritate continetur, adhibitis etiam CODICIBVS VETUSTIORIBVS ATQVE EMENDATIONIBVS corrigi, &c.* Igitur in vetustioribus illis ac emendationibus Martyrologiis, viri illi docti, à Pontifice summo adhibiti, vnum duntaxat natalem sancti Dionysij mense

Octobri compererunt, eundemque ipsum esse Arcopagitam, in iis legerunt, quem & Episcopum Parisiensem posuerunt. Alias contra fidem fecerunt veterum meliorum Codicum, propriamque conscientiam temerarunt. Pontifexque ipse non verè testificatus est, quod asserit, nimirum Martyrologium illud quod recognitum accuratè cudi Romæ iussit, fuerit ad antiqua & emendatiora exemplaria expensum & restitutum. Durum, immò irreligiosum foret hoc dicere, de sanctissimo & sapientissimo illo (qualis certè fuit Gregorius ipsemet XIII.) Pontifice. Absurdum verò prorsus existimare, Romæ, in sacra scilicet Apostolorum metropoli, matrice Ecclesiæ Catholicæ, sedis utique Apostolicæ sacrario; scriniis, archiuisque communibus, & publicis fontibus Christianæ religionis, nulla vetera, sincera, authentica exemplaria Martyrologij extitisse: aut ibidem quæ extabant, cum ipsum Martyrologium (eo solerti studio, quo Kalendarium instauratum fuerat:) ipsius Gregorij Papæ iussu recenseretur, à piis eruditisque illis tam sanctitatis quàm veritatis vindicibus neglecta, & novis adulteratisque Codicibus posthabita fuisse. Ad-
dit instatque præfatus Hilduini corrector. *Hoc ipsum viriusque natalis* (quod frustra distinctione personæ includere ipsemet gratis supposuit) *discrimen observari etiam ab Usuardo, in suo Martyrologio: qui quidem paulo ante Hilduinum Carolo Magno regnante, in ipsa Parisiorum vrbe scribebat in*
Mona-

*Monasterio sancti Germani, ubi & vetusta eius operis
quæ rei fidem faciant exemplaria seruantur. Gallorum
autem de Dionysio suo sententiam ignorasse, vel dissi-
mulasse Vsuardum, quis credat?*

RESPONSIO.

Non inficiamur Vsuardum vixisse tempore
Caroli Magni, cuius sacra iussione, suum con-
cinnauit Martyrologium, vt indicat ipsa limi-
naris eius ad illum epistola, ipsimet Martyrolo-
gio Vsuardi passim etiamnum præfixa. Sed quo-
niam vir ille doctus, præcipuam vim facit ex eo
quod, *Vsuardus Monachus*, vt ait, *Parisiensis, sen-
sus Gallorum de suo Dionysio* (quem tunc eos vult
non credidisse Areopagitam) *ignorare non potuit*.
Est quod ab eo sine acerbitate postulemus, vnde
probet quod pro indubitato assumit, *Vsuardum
scilicet, fuisse Parisiis Monachum Pratensem*? Fateor
me aliquando in ea fuisse sententia, vt hoc ip-
sum crederem, inductus in hanc persuasionem,
Alberti Miræi Bruxellensis Canonici, sic scri-
bentis in dedicatoria sua super fastos Belgicos
& Burgundos Epistola ad Franciscum de Rie Ma-
iorem Bisuntinum Decanum, hac obseruatione.
*Carolus Magnus Vsuardum Monachum Benedicti-
num, qui Parisiis in Pratenfi S. Germani Cœnobio sub-
urbano doctrina tunc florebat, ad fastos Martyrum &
Confessorum &c. impulit*. Sed re postea magis pen-
sulatè libratâ, relationem eius fluxam esse ani-

O o o o o

mauertit, tum quòd sine astipulatore vllò hoc scripserit, tum quòd apud nullum auctorem ne dixerim antiquum, at neque recentis ætatis, hoc quod prodit de Vsuuardi Pratenfi monachatu & Parisiensi ortu seu incolatu, traditum potuerim reperire. Adij igitur rem inuestigandi à proprio fonte gratiâ, Pratenſe S. Germani ad muros Parisienses regale Cœnobium: seduloque percontatus sum à primoribus ascetis, potissimum à Reuerendo Patre Hugone Menardo celebri Martyrologij Monastici recensore, num apud eos aliqua certa superstarent monimenta, quæ Vsuardum indigitarent, cœnobitam eo loco constituisse. Respondit mihi sola autumatione hoc ferri, nihil verò certitudinis sibi suppetere. Pithœum virum litterarum celebritate præstantem, sibi dudum renuntiâsse, fortuito habuisse penes se aliquando folium, antiquo ex Codice nescio quo decerptum, in quo Vsuardus inscribebatur Monachus sancti Germani. At cuius vrbs, Parisiensis, Autissiodorensis, Ruthenenſis, seu alterius cœnobij eiusdem inuocationis, sed diuersi loci, ipso in folio neutiquam fuisse expressum. Quod verò fuerit Monachus Parisiensis, se non audere asserere, tam leui ex indicio, subintulit Menardus, vir tam candidus, quàm pius & pereruditus. At verò Sigebertus in libro de viris illustribus c. 85. quo posuit Vsuardi Elogium, illum nequaquam Parisiensem indigetem, & Pratenſem ascetam, nedum Galum hominem designauit. Ioannes Trithemius

Gallum quidem illum indicat, profusiore Galliæ quæ Belgium etiam hoc est Germaniam inferiorem continet acceptione, at Monachum Fuldensem inscribit. *Ysuardus* (sic nominat) *Monachus natione Gallus Cœnobij, ut dicunt, Fuldensis in finibus Francorum &c.* lib. 2. c. 29. de Doctoribus & Scriptoribus ordinis sancti Benedicti. Ita & Arnoldus lib. 5. ligni vitæ c. 102. *Domnus Vsuardus, seu ut alij legunt Isuardus, natione Gallus, professione Monachus, in cœnobio Fuldensi ordinis sancti Benedicti, Congregationis Luxouiensis, &c.* Ex quibus testimoniis facile colligitur illud quod assumit pro præcipuo fundamento suæ objectionis, præfatus censor anonymus quasi certissimum, esse non modò prorsus instabile, at contrarium videri longe certius; nempe quòd Vsuardus Parisiësis Monachus in asceterio Prateni haudquaquã fuerit, sed alumnus extiterit Fuldensis: quod quidem Cœnobium illustre positum esse in Thuringia, ultra Rhenum, in Moguntina diœcesi, nemo nescit: cuius loci Abbas dicitur *Imperij Princeps, Imperatricisque Archicancellarius*. Fundatum fuit autem insigne hoc Monasterium à sancto Bonifacio Archiepiscopo Moguntienfi, extititque pridem doctorum virorum seminarium, cuius Abbas quintus Rabanus fuit: Strabus autem, Monachus, quemadmodum & ipse de quo agimus Vsuardus, ex Trithemij Arnoldique testificatione: quibuscum de veritate certare habet vir ille doctus cuius argumentum discutimus; antequam principium quod as-

sumit, fixum queat prætere, ex hocque elice-
re quod colligit, de Vsuardi monachatu Parisi-
ensi, insitæque ipsi (quam frustra interim suppo-
nit) ex locali eius ortu vel commoratione, per-
fecta rerum S. Dionysij Parisiensis Episcopi no-
titiâ. At verò de hac re nolim plurimum conten-
dere: parum enim refert, quòd Vsuardus Mona-
chus Parisiensis in Cœnobio suburbano S. Ger-
mani existimetur; modò Vsuardum ipsum non
possint aduersarij demonstrare quicquam scri-
psisse contra identitatem Dionysij Atheniensis
cum Parisiensis; quòdque intendit auctor argu-
menti huius, discrimen ab illo positum inter
Dionysium Arcopagitam & Parisiensem Antisti-
tem (quos vult ex sententia Vsuardi prorsus di-
uersos esse ab inuicem) ex autographo eiusdem
Martyrologij; quod obtéditur in hac obiectione,
nequeat probari. Id verò ab eo nec præstitum
esse, nec præstari posse fidenter assero. Dato e-
nim quòd Vsuardus Monachus sancti Germani
Pratensis fuerit, & in eo cœnobio Martyrolo-
gium suum scripserit, atque suum Manuscri-
ptum exemplar ibidem vnum vel plura relique-
rit; dico non constare posse quod autographum
Vsuardi fuerit ibidem huc vsque conseruatum:
at constare prorsus, quæ vir ille doctus cu-
ius obiectionem excutimus, vult esse nativa ge-
nuinæque Vsuardi exemplaria, minimè fuisse
ab eo exarata: immò trecentis post Vsuardi obi-
tum annis, præcipuum magisque vetus quod ob-

iicitur ex duobus, Martyrologium sub nomine Vsuardi, in Bibliotheca Pratenſi aſſeruatum, mihi inquirenti exhibitum à præfato Patre Menardo Carthophylace doctiſſimo, nuncque cum hæc ſcribo meas in manus depositum, iuniore admodum manu delineatum fuiſſe, atque patentia complecti ac prodere nouitatis alterationiſque indicia. Alterum autem longè recentius & ex illo præmemorato deſumptum, nec tantillam antiquitatis ſpeciem præ ſe ferre, ideoque nequaquam afferri poſſe, ad inducendam ex iis validam auctoritatem. Singula hæc vt oſtendam,

Dico primò, poſt mortem Vsuardi S. Germani Pratenſe Monasterium haud ſemel vaſtatum à Danis Galliam inuadentibus, quin & demùm incenſum, flammis que deſtructum ab iisdem fuiſſe. In geſtis enim Normanorum à Quercetano in limine eorum hiſtoriæ, ex antiqui auctoris collectione editis, qui anno 896. florebat; ſic notatur. *Anno Domini 857. 5. Kal. Ianuarij Northmani Lutetiam Pariſiorum inuadunt, atque incendio tradunt basilicam S. Petri & S. Genouefa: * incen-* ** inuadunt.*
*dunt & Eccleſiam S. Vincentij & S. Germani, * præ-* ** prætereaque*
terque Eccleſiam S. Dionyſij: pro quibus tantummodo ne incenderentur, multa ſolidorum ſumma ſoluta eſt. Ex quib. verbis elicitur, Pratenſe Monasterium tunc fuiſſe miſerè deuaſtatum. Solam tantummodo ne incenderetur, pretio ingenti fuiſſe ab incendio ſeruatam Eccleſiam. At deinde ab iisdem impiis graſſatoribus ipſa ignibus tradita fuit. quod

ita eodem in Chronico annotatur. *Anno Domini 861. Northmani (redeunt) Lutheciam Parisiorum, & Ecclesiam S. Vincentij Martyris & S. Germani incendio tradunt.* At qui incenderunt Ecclesiam, nunquid seruarunt bibliothecam illam, barbari scilicet litterarum ofores, & Monasteriorum euerfores, exustores, fideique Christianæ tunc hostes immanissimi? Iam verò quæso à prudentissimo pereruditoque nostro obiectore, quis originale Martyrologium Vsuardi, si moriens ibi in pignus hæreditatis reliquerat, tunc de flammis voracibus eripuerit, quove miraculo in tanta fuerit conflagratione seruatum immune ac intactum, vt sanum & incolume (sicut est illud apographum quod pro autographo indigitat) adhuc usque nostra tempora fuerit conseruatum? aut si tunc combustum fuit, quænam iam suppetat certitudo qua constet, exemplar hoc vel illud quod pro originali nunc obtruditur, sincere & accuratè ex ipso codice autographo transcriptum fuisse. Credo id pro candore suo nollet asserere: minúsque tametsi vellet, ab ipso hoc posset probari. Sed etsi fieret,

Dico secundò, magis antiquum exemplar Martyrologij, quod fingitur esse Vsuardi originale Manuscriptum, eius opificium neutiquam esse, neque quoad scripturam, neque quoad seriem, seu rerum eo in codice expressarum contextum. Id verò assertum meum multiplici demonstratione confirmatur. *Primò*, quia ipsum titulum præfi-

zum non habet Vsuardi. Codex est in quarto, ut aiunt, volumine efformatus, alutâ viride colorata suffectus, Necrologium habens attextum; & super vitulinam pellem, haud prisca papyrea inscriptione notatus est, ex mero arbitrio compaginatoris, qui titulum suo ex genio concinna-uit, & extrinsecus apposuit. *Secundò*, quia præfationem, quæ incipit, *Festiuitates sanctorum Apostolorum seu Martyrum*, non esse Vsuardi, sed Bedæ, multorum esse iudicium Molanus asseuerat, in *prolegomenis ad Martyrologium Vsuardi*, submonendo, si non Vsuardi sit, esse (ut re vera est) S. Augustini, ex cuius dictis * tota constat. Dein- de habet iste codex verum proloquium Vsuardi, quod non aliud est, quàm epistola eiusdem ad Ca- rolum Magnum super opere Martyrologij. Po- stremò prologum apponit Adonis (Vsuardo duo- bus ferè sæculis posterioris) super eiusdem Adonis Martyrologium. *Tertiò*, quoniam ab initio quod prætexit suæ collectioni Vsuardus non incipit. Nam omnia Martyrologia Vsuardi exemplaria, annum ab octaua Natiuitatis Domini, * in quam coincidit festum eiusdem Circumcisionis, or- diuntur. At illud Pratenſe initium ducit à vigi- lia ipsius Domini Natalis: eiusmodi enim illius exordium est, sine vlllo titulo auctoris. *Incipit Martyrologium per anni circulum IX. Kal. Ianuarij Vigilia Natalis Domini. Quartò*, quia Martyrolo- gium Vsuardi omnibus consentientibus Molanus persyncerè edidit, ex plerisque iisque authen-

* Lib. 20,
contr. Fau-
stum c. 21.

* De anni di-
uerso exor-
dio notatu
digna scripsit
Bouchetus
part. 3. Annal.
Aquitaniæ
fol. 73. vbi e-
tiam agit de
ritu Romano
& Gallico,
tam veteri
quàm nouo.

ticis codicibus tam editis quàm manuscriptis sollicitè perquisitis & collectis transumptum, vt ex libello eius inscripto *de Martyrologio* c. 4. apertum est, & liquet ex Baronij testimonio, in *apparatu ad Martyrologium* c. 7. At verò Codex ille Pratenfis ab edito Vsuuardi Martyrologio à Molano, admodum differt, vt ex huius cum illo fit collatione perspicuum. Hoc autem in assignando multiplici discrimine, non nihil, vt Lectorem iuuaremus, desudauimus: siquidem vt daremus specimen non desidiosæ indaginis, nonnullas spectabiles differentias quæ intersunt ipsum inter Pratensem Codicem, & Vsuuardi exemplar genuinum, semel iterumque à Molano vindicatum, imò à nobis, cum aliis, quæ non vidit at habemus, exemplaribus comparatum, hîc signare operæpretium fore censuimus. In ipso exordio vbi legitur in Pratenfi codice ix. Kalendas Ianuarij. *Iesus Christus filius Dei in Bethlehem Iudæ nascitur, anno Cesaris Augusti quadagesimo secundo hebdomada iuxta Danielis prophetiam sexagesima sexta, Olympiadis autem centesima nonagesima tertia.* In impresso ex vetustissimis certissimisque monumentis Martyrologio Vsuuardi, ex sedulâ Molani operâ, sic legitur, prætermittâ penitus Danielis prophetiâ. *Anno Cesaris Augusti quadagesimo secundo. Olympiadis centesima nonagesima quarta.* Porro hac in scriptura Molano suffragatur (vt ipse indicat in prædicto libello c. 4.) Vsuuardi Martyrologium Colonia in octauo excusum anno 1521. Lubecæ impressum anno 1475. atque

atque pleraque Ecclesiarum quæ vidit apographa vetera. Insuper & alia quæ penes me sunt eidem fauent sic referenti, tria scilicet Manuscripta antiqua, & duo alia typis expressa Parisiis, alterum scilicet anno 1536. alterumque anno 1573. Item Kalendis Ianuarij incipit Pratenfis matricula absolutè. *Circumcisio Domini nostri IESV CHRISTI.* At vindicatum à Molano habet *Octaua, & Circumcisio Domini nostri IESV CHRISTI secundum carnem.* Et nos in commentario nostro ad Martyrologium Gallicanum, ipsis Kalendis Ianuarij, ostendimus, illum diem, *ab Octaua Natiuitatis Domini* fuisse prænotatum in omnibus antiquissimis Martyrologiis. Accessisse demum *Circumcisionis* additamentum, quod solis in posterioribus signatum, imò præpositum titulo Octauæ primario, immò pridem vnico, apparet. Nam plerisque Ecclesiæ sæculis, ab ipso ortu fidei, officium sacrum de sola Natalis Domini octaua illa die fiebat: sicut etiamnum Mediolani ex vsu antiquissimo retinetur. Item xi. Kalendas Februarij, in Pratensi Codice sic scribitur. *Apud Valentiam ciuitatem Hispaniæ sancti Vincentij Leuitæ & Martyris. Cuius certaminis triumphum, temporibus Diocletiani & Maximiani post nimiam cadem ac graui tormenta, ita textus ipsius passionis, sub Daciano Præside completum esse declarat.* At Vsuardi contextus tam recognitus à Molano, quàm penes nos in Manuscriptis Codicibus & editis expressus sic habet. *Apud ciuitatem*

P P P P P

*Valentiam, sub Daciano Hispaniarum Præside, sancti Vincentij Leuitæ & Martyris, cuius passionis nobilem triumphum conspicuus versificator Prudentius luculenter versibus exequitur. Sanctus quoque Augustinus eiusdem Martyris præconium, quanto fit laudis honore excipiendum, quodam sermone commendat. Vbi benè monet Molanus. Prudentius ab Vsuardo est indicatus. At in Pratenfi vt cernitur codicello, de eo prorsus nihil apparet notatum. Item 3. Nonas Februarij Vsuardus apud Molanum habet natalem, & fufum sancti Blasij Episcopi & Martyris elogium. At in textu Codicis Pratenfis nihil prorsus de eo agitur, sed in margine per additionem, alia manu, breuiter tantum, eiusdem beati Blasij signatur *festum duodecim lectionum*, quæ nusquam est phrasis Vsuardi. Item 7. Idus Martij ponit ex autographis Vsuardi Molanus, natalem quadraginta Martyrum Sebastenorum, cum encomio præ ceteris copioso. At in Pratenfi Codice de iisdem nihil penitus signatur. Item die sequenti, in exemplaribus Vsuardi à Molano visis & editis notatur. *Depositio sancti Droctouei Abbatis, discipuli beati Germani Episcopi.* Porro in Pratenfi Codice nihil de illo prorsus extabat. Quod quia manifestè conuincebat Martyrologium non esse Vsuardi, qui sanè si fuisset asceta Pratenfis cœnobij, haud potuisset primum sanctum loci illius Abbatem sua in Sanctorum nomenclatura prætermittere. Ideo deletis quæ ibi erant natiuis ver-*

bis, adiectitia syngrapha appositum est, diuerso prorsus charactere, vt inspicienti, ipso ex aspectu euidenter apparet atque constat: *Parisius depositio sancti Droctonei Abbatis, discipuli sancti Germani Episcopi.* Item eodem mense 3. Idus habet ex syncero Vsuardo Molanus, cui consentiunt Manuscripta quæ habeo exemplaria. *Romæ B. Pontificis Gregorij, Doctoris, & Apostoli Anglorum.* At in Codice Pratenſi omnino corruptè legitur. *Romæ beatorum Pontificum Gregorij Doctoris & Apostoli Anglorum, & Innocentis.* Porro sanctus Innocentius Papa senior admodum fuit S. Gregorio: nec eodem quo ille die obiit, sed 28. Iulij, vt liquet ex omnibus Martyrologiis & Pontificalibus libris. Item 3. Kalendas Iulij habet simpliciter textus Vsuardi apud Molanum. *Romæ natalis beatorum Apostolorum Petri & Pauli qui passi sunt sub Nerone Cesare.* Sed Manuscriptum Pratenſe addit ex genio non Vsuardi, sed scioli amplificatoris. *Basso & Tusco Consulibus.* Quod falsum est, vt ex Chronico Cassiodori patet, vbi nullus notatur Tuscus Consul sub Nerone, Bassus autem quinquenniò ante Apostolorum necem Consulatum gessisse, non cum Tusco qui nuspiam apparet, at cum Crasso indigitatur. Baronius autem benè ostendit, Apostolorum Martyrium L. Fonteio Capitone & C. Iulio Ruffo Consulibus 13. Neronis anno, Christi scilicet 69. contigisse. Ceterùm alia exempla pleraque, haud minus conspicua, promptum esset hîc subindicare,

quibus manifestum discrimen, inter verum Vsuar-
di Martyrologium à Molano publica adstipula-
tione vindicatum ac approbatum; hocque Pra-
tense corruptum ferè vbique, & ab illo, immò
plerisque in locis à seipso diuersum, liquidò ap-
pareret: sed hæc succidere breuitatis gratiâ volui-
mus. Enimuerò alia nonnulla habemus demon-
strationis, quod Vsuardi verum non sit Marty-
rologium hic Codex Pratenfis, insigniora indicia.
Hoc namque insuper probatur, ex eo quòd in
illo volumine permulta habeantur, & quidem
non adiectitia, sed intrinseca, natiuòque con-
textu eadèmq; manu qua præcipuè exemplar
illud conscriptus est exarata, quæ sanè Vsuar-
dus suo in Martyrologio non posuit, immò nec
consignare potuit. v. g. 9. Kalendas Septembris
sic scribitur, In natali sancti Bartholomæi Apo-
stoli. *Sacratissimum (eius) corpus primùm ad Insu-
lam Liparis, deinde Beneuentum translatum pia fide-
lium veneratione honoratur.* Hanc verò vltimam
translationem, Vsuardus suo in Martyrologio
notare non potuit. Nam vt manifestum sit ex
eius epistola liminari suo Martyrologio præfixa:
illud ipsum Carolo Magno dedicauit, cuius &
iussione sacra, vt eadè epistolâ ipse insinuat,
hoc opus aggressus fuerat. Sed verò Carolus Ma-
gnus anno Christi octingentesimo quartodeci-
mo mortalis esse desiit, vt omnes Historici &
Chronologi testantur. Porro translatio corpo-
ris sancti Bartholomæi ex Lipari Insula ad vr-

Bem Beneuentanam facta est anno 840. vt testis est Leo Ostiensis in Chronico Cassinensi lib. 1. c. 16. Igitur translatio illa diu post Martyrologium Vsuardi confectum contigit, nec statim cum recens esset, factam fuisse verisimile est ita celebrem, vt ab Vsuardo vel rediuiuo, vel propè centenario (nam iam insignis florebat sub prædicto Carolo anno 780. vt Trithemius libro 2. de viris illustribus c. 19. annotat) per additamentum, quod non apparet in textu, certè eo loco vniformi; potuerit suo Martyrologio inscribi. Qui præterea nunquam sibi arrogasset, nouissimè actam translationem sacros in fastos inducere, & authenticam facere, quæ nondum benè comperta erat. Aliud exemplum extat recentioris Vsuardo notæ. v. Kalend. Nouembris notat Parisius *translatio sanctæ Genouefæ Virginis*, plano ac perspicuo contextu. Verùm prima sanctæ Genouefæ translatio, vt notat Petrus Iudex Canonicus sanctæ Genouefæ in eiusdem beatæ virginis edita haud semel historia, lib. 2. cap. 4. facta est ad vicum Athesiacum, occasione incursionis primæ Normanorum, quæ contigit, vt Aymonius notat lib. 5. cap. 20. anno Domini 846. seu (vt legitur in gestis Normanorum ante Rollonem Ducem, à Quercetano cum gentis huius historia editis) anno 857. 5. *Kalendas Ianuarij*. At hoc tempore Vsuardus superesse in viuis non poterat, vt illam translationem potuerit videre, & sacras in tabulas per augmentum referre. Adde quod pri-

ma illa transuectio sanctæ Genouefæ, ea non est quæ in Pratenſi Codice celebranda Pariſiis indicatur 5. *Kalendas Nouembris*. Non enim hæc illa contigit die, ſed 5. *Kalendas Ianuarij*, id eſt, die vicesima octaua Decembris. Quæ verò ſolennis ſignatur 5. *Kalendas Nouembris*, tempore ſancti Ludouici facta eſt, à Roberto Abbate, ſicut in noſtro Martyrologio Galliæ inſinuauimus, & in commentariis eiufdem, Deo fauente, demonſtrabimus. Non potuit igitur hæc tranſlatio ab Vſuardo ſuis tabulis adſcribi, niſi annis vixerit ſuprà quingentis. at hoc dicere perabſurdum. Cernitur & exemplum aliud in eodem Pratenſi Codice Kalend. Nouembris, vbi ſic legitur. *Festiuitas beata Dei genitricis & omnium Martyrum, quam Bonifacius Papa, celebrem & generalem inſtituit agi omnibus annis in vrbe Roma. Tertius verò Gregorius Pontifex, poſtmodum decreuit eandem in honorem omnium Sanctorum ſolenniter celebrari perpetuò, ab omni Eccleſia.* At textura illa minimè ſyncera eſt, vel ex eo quòd rem falſam enarrat, quandoquidem exploratum ſit Gregorium, non tertium qui anno 731. ſedere cœpit, rem Francorum moderante Carolo Martello Principe: ſed quartum qui imperante Ludouico Pio anno Chriſti 828. Pontificatum ſuſcepit incundum: ipſo Auguſto inſtante, feſtum omnium Sanctorum vbique celebrari præcepiſſe, anno ſcilicet 835. quod ſic notat Sigebertus. *Tunc monente Gregorio Papa, & omnibus Episcopis aſſentientibus, Ludo-*

amicus Imperator statuit, vt in Gallia & Germania festiuitas omnium Sanctorum in Kalendis Nouembris celebraretur. Quæ cum tempore Karoli Magni non adhuc obseruaretur, vt patet ex indicibus festorum generalium sub eo conscriptis in *Concilio Moguntino cap. 36. & Capitul. lib. 1. cap. 164. & lib. 2. cap. 36. & lib. 6. cap. 186.* ab Vsuardo qui eius iussu Martyrologium concinnauit, non potuit inter sacras solennitates generales connumerari. Peto enim ab aduersariis vtrum huius festi Instituto-rem sectatus sit, an anteuenterit? Numque, cum inscripserit Gregorium *tertium* (vt fert Manuscriptum Pratenſe, de quo agitur) vel, *quartum*, sicut habet vindicatum à Molano Vsuardi Martyrologium, designauerit? si *tertium*, falsum censuit. Nam omnes Scriptores conueniunt, tēpore huius Pontificis, festiuitatis istius celebritatem nondum inoleuisse. sed à Gregorio IV. qui annis ferè cētum post tertium sedit, emanasse: quod ipsum notat Martyrologium Romanum. Si verò Vsuardus posuit Gregorium quartum, ergo festum generale notauit, antequam fuisset ortum & susceptum*. Quin & ille fuit patenter falsarius, qui eraso Gregorij quarti nomine, tertij in eius locum vocabulum, temeratae vt cernitur membranæ superinduxit. Verum sexto pronunciato euincimus Codicem illum Pratenſem minimè pro eius certo & genuino exemplari adferri posse ex ipsa eius inspectione. Nam innumeris est locis alteratum, vitiatum deprauatum; erasionibus per-

* Scripsit enim Martyrologium suū Vsuardus sub Carolo Magno, cui illud dicauit. Obiit autem Carolus anno 814. ac Gregorius IV. qui festū omnium Sanctorum solenne toto orbe fecit, non nisi anno Christi 828. Pontifex creatus est,

multis, liturisque passim aspersis inquinatum, & foliorum nonnullis detractationibus, adiectionibus, scriptionisque diuersis chara ceterismis, & sententiarum grauissimis apertissimisque immutationibus, corruptelisque natiui contextus conspicuis, maculatum & refertum.

Dico præterea tertio, apertissime probari hoc Martyrologium haud esse Vsuardi, non modò ex suprasignatis indicibus perspicuis, at insuper magisque multum ex ipsius Codicis intima notatione. Codex iste non solum Martyrologium complectitur, at præterea, *regulam sancti Benedicti, Necrologiumque*, seu *Calendarium defunctorum* continet, à tempore Lantfredi Abbatis, usque ad regimen Hugonis tertij, quo instante Ecclesia dedicata fuit Cœnobij Pratenfis ab Alexandro tertio anno 1162. 21. Aprilis, vt Continuator Aymonij commemorat *lib. 5. cap. 55.* Cuius Abbatis ætate exaratum liquet fuisse hoc apographum; ex Abbatum ipsius Cœnobij sancti Germani Parisiensis Catalogo, seu nomenclatura inscripta huic ipsimet Codici, in margine gemini folij immediate cohærentis, eidem Martyrologio, & subiunctæ regulæ sancti Benedicti; quæ quidem regula eadem manu expressa est, quâ Martyrologium ipsum cernitur exaratum. Patet id tum ex eo quòd series Abbatum in eodem Hugone III. qui Theobaldo successit desinit, quia scilicet illo tempore monasterium gubernabat: tum ex epistola Wilelmi Episcopi Pictauiensis (confessu quoque

quoque sacro tertij) ad ipsum Hugonem directa & attexta ipsimet folio Martyrologium proximè sequenti, quæ sic habet. *W. gratia Dei Pictavorum Episcopus. Domino Hu. venerabili sancti Germani Abbati, eternam salutem. Notum vobis fieri volumus quia Domini Ludouici Regis Francorū litteras accepimus, &c.* Is autem erat Rex Ludouicus VII. cognomento Iunior. Cuius ex coætanea notatione, codex ille Pratenfis propriam epocham depromit, illamque sponte deponit quam eidem indere volunt æmuli nostri, contra ius omne natalis originis & formalis expressionis antiquitatem.

Dico quartò, tametsi (quod impossibile est stantibus præmissis rationibus) aduersarij probarent hoc volumen esse genuinum Martyrologium Vsuardi, tum illud nihil nobis posse obesse, sed aduersariis ipsis officere plurimum. Nocere etenim nobis quòd nequeat, inde patet, quia ex eo tantum vim faciunt aduersarij quòd Parisiensem Dionysium ab Areopagita videatur distinguere: nempe quia huius natalem proprium assignat, ut aiunt, *Athenis die 3. Octocris*: illius verò *Parisiis die 9. eiusdem mensis*. Sed in prima nota nihil habent quo gloriantur, nam ibi Dionysius qui signatur, nec Areopagita cognominatur, nec adscribitur passus Athenis. Et sutela de Aristide incongrua insolitæque, manifestè ex recentioribus hagiologis, qui Aristidis nec opus viderunt, nec verba referunt, est desumpta. Verum

est enim quod *die 3.* in antiquis aliquot Martyrologiis notatur *natalis Dionysij Martyris & sociorum octo.* At non *Atheniensis*, sed *Libyci*; qui primùm sub Decio multa passus, demum, ut habent sacra diptycha (*die 3. Octobris*) sub *Valeriano* ab *Æmiliano* *Præside* diu tormentis vexatus cum *Fausto*, *Caio*, *Petro*, *Paulo* & aliis quatuor martyrij palmam promeruit. Cuius cùm posteri Martyrologij descriptores acta nescirent, hæsitazione perculsi, passionem Dionysio nescio cui, sine nota loci & cognominis additione, tribuerunt. Ad cuius natalem, alij subinde *Aristidis* mentionem, superflua & insolita in sacris diptychis citatione, addiderunt. Non tamen sine verisimilitudinis colore, quia Græci eodem die, & *Atheniensis*, & *Libyci* *Dionysij* natalem faciunt in suo *Menologio*: sed cum sufficienti præcautione, qua *Libycum* ab *Areopagita* palam discernunt: *Areopagitam* autem cum *Parisiensi* vnum eundemque esse manifestè fatentur. Textum igitur *Menologij* si quidam recentiores *Hagiologi* conspectum habuissent, nusquam graue hoc admisissent erratum quo *Atheniensem* *Dionysium* cum *Libyco* confuderunt, & *Parisiensi* ab *Atheniensi*, hoc est *Areopagita* (qui vnus cum illo idem est) imperitè omnino secreuerunt. At quod *Vsuardus* ita miserè impegerit, fidenter dico, ex ipso Martyrologio quod illius esse volunt aduersarij, ostendi non posse. Nam prior, ut indicauimus, illa *Dionysij* notatio *die 3. Octo-*

bris posita, nihil nobis officit: in qua dum ponit Dionysium, vnum ab alio quouis non distinguit; nec enim Areopagitam nominat, nec alium à Parisiensi designat, nec hic aut illic passum innuit. Porro satis indicatum est, quod tametsi ex Aristidis superaddita relatione Areopagitam intelligeret: Parisiensem hic titulus Episcopum non excluderet, sed includeret, ipsa ex Græcorum testificatione, qui eo die quo Areopagitam colunt: illum vnum eundemque cum Parisiensi primo Episcopo & Martyre, suo in Menologio, ipsomet loco prædicant & testantur. Ceterum posterior notatio Dionysij Parisiensis quam factam ab Vsuardo volunt aduersarij, *die 9. Octobris*, etsi verè ab illo fuisset adhibita, iisque terminis quos proferunt concepta, nihil nobis prorsus obniteretur: neque enim illum nostrum Dionysium non esse Areopagitam prodit, neque ad tempora Decij vel Diocletiani, vt contendunt ipsi aduersarij, illum deducit: sed simpliciter indicat, à Romano Pontifice (quem Clementem fuisse toto hoc opere luculenter probauimus, adeoque ex innumeris exemplarib. vetustiorum Martyrologiorum conuicimus) in Gallias prædicandi gratiâ directum, Parisiensem ad urbem deuenisse, ibique per aliquot annos commissum sibi opus ardentè prosequentem, tandem à Præfecto Fescennino (quem Consulem fuisse sub Hadriano suprâ insinuauimus) vnà cum sociis gladio animaduersum, martyrium compleuisse. Quo in elogio nihil cerne-

re est sententiæ nostræ, de identitate Athenien-
 sis Dionysij cum Parisiensi prorsus aduersum.
 Immò cum ex Aristide constet, atque ex vetu-
 stis annalibus à Cuspidiano cōspectis & laudatis,
 Arcopagitam Dionysium passum sub Hadria-
 no; Parisiensem verò sub Fescennino Hadriani
 Præfecto, qui sub eo Consul fuit, vt probatum
 est ex fastis Siculis: sicque etiam liquidum euadat
 Parisiis Dionysium Episcopum, sub Hadriano
 fuisse martyrio laureatum: dubio procul fauet
 hoc ipso nobis Martyrologium illud (quod vo-
 lunt aduersarij esse germanum opus Vsuardi)
 quòd à Fescennino Dionysium nostrum cum so-
 ciis gladio animaduersum, testificetur. Identi-
 tas enim Martyris fulcitur, hac identitate & no-
 minis & temporis; rerumque gestarum (quam ista
 nostra lucubratio probat ex omnium sæculorum
 suffragiis) indiuidua cohærentia.

Ceterum quamuis apographum illud Praten-
 se, quid expressè aduersus nostram quæ Chri-
 stianorum communis semper fuit persuasionem
 pronunciaret; non est instrumentum aptum (co-
 potissimum loco ob quem profertur) per quod
 vllum nobis possit hac in lite præiudicium in-
 ferri. Est enim natalis ille Dionysij Parisiis pas-
 si, totus suspectus. Præterquam enim pagina il-
 la cui inseritur, eadem scripturæ textura non
 constat, sed diuersis tribus signatur characterum
 figuris: perspicuum est insuper ex natalis quo de-
 agitur primo conspectu, codicem fuisse temera-

rum, natalisque ipsius seriem erasis verbis auctoris
 synceris, quæ non dubito missum * à Clemente
 Dionysium nostrum & Apostolorum symmystam
 fuisse vnà perhibebant, omnino fuisse alteratam
 imò adulteratam & corruptam. Quod videre est
 præsertim in nomine *Parisi*; euidētiq; com-
 pressionē litterarum quæ efformant *verba natalis*
sanctorum Martyrum Dionysij Episcopi; sed maximè
 in illis oculis sequentibus, *Rustici presbyteri &*
Eleutherij Diaconi; quæ verba lituræ palam super-
 addita, furtiuâq; manu turpiter exarata, neque
 membranæ tam calamo impressa, qua violenta
 manu efformata, & per vim intrusa in contextum
 datâ operâ vitiatum & peruersum, manifestè lo-
 cum illum deprauatum ostendunt; atque ideo
 omnem ei adimunt, quæ synceritas tribuit suo
 ex iure sanæ fidei instrumentis, auctoritatem;
 ductâq; ex hoc ab aduersariis obiectionem,
 funditus euertunt atque deiiciunt. Fixæ etenim
 hæ sunt apud omnes sacri iuris regulæ. 1. *Oportet*
vt instrumentum sit sine suspitione vt ei credatur, glos.
propter, in cap. venerabilis de religiosis domibus. 2.
Redditur autem suspectum à rasura seu superli-
neari scriptura in loco suspecto facta. Ibidem. 3. maxi-
me quando rasura facta est alia manu, glos. fin. ibidem.
4. Rasura enim vertit animum sapientis in dubitatio-
nem, inducitque suspitionem falsitatis, cap. fin. de fide
instrumentorum. Quibus ex canonicis theorema-
 tibus fides omnis illi Pratenſi Martyrologio abro-
 gatur, vt ex harum regularum cum præmissis

*Ita enim ha-
 bet Martyro-
 logium anti-
 quissimum à
 P. Hallois
 præſente Do-
 mino du
 Chesne con-
 spectum, in
 Thuana Bi-
 bliotheca: vt
 superius no-
 ratum est ad
 finem solu-
 tionis argu-
 menti octauis

corruptelarum demonstrationibus applicatione, euadit cuique manifestum.

Sed quāuis tantū integrū esset hoc exēplar, quantū est mutilum, tantum sanū ac syncerū quantum vitiatū & corruptū, sua quidem tota collectione, sed loco illo potissimū de quo controuersia est; nihil certē habent hinc aduersarij (vt ostensum est) aduersus nos quo praeualeant: sed ipsomet ex libro argumentum aptum iam inductū elicimus, quo nobis optimum comparemus subsidium, & illis dispendium multiplex inferamus. Siquidem toto fere in Codicis huius contextu, notari pleraque loca possunt, quibus graua aduersus eos prauidicia colligantur. Axioma hoc siquidem est sacri Iuris. *Instrumentum producens, omnia contenta in ipso instrumento videtur confiteri. cap. cum olim 19. de Censibus. Instrumentum etenim quod quis approbat, pro se & contra se recipere tenetur, glos. consequi, ibidem.* At verò in Pratenſi Martyrologio, quod aduersarij volunt esse Vsuardi, pleraque sunt quae contra hos faciunt, at nobis tam in hac S. Dionysij, quàm ceterorum Galliae Apostolorum causâ, opitulatur, v.g. 4. Kalendas Ianuarij sic illo in Martyrologio legitur. *Apud Arelatē natalis S. Trophimi, cuius saepe meminit sanctus Paulus scribens ad Timotheum: qui ab eodem Apostolo Episcopus ordinatus, praefata vrbi, primum ob Christi Euangelium praedicandum directus est. Ex cuius fonte, vt Papa Zozimus scribit, tota Gallia fidei riuulos accepit. Quo testimonio reuincitur narratio Gregorij Turonen-*

fis, Trophimum ipsum Arelatensem (cuius Dionysium Collegam facit) ad tempora Decij referentis: vnâque ostenditur ipsummet Dionysium, qui illius symmysta fuit, cum ipso ad Apostolicam ætatem scholâque reuocandum esse. Item 4. *Kalendas Februarij, Treuiris depositio B. Valerij Episcopi discipuli sancti Petri Apostoli.* Et 2. *Kalend. Maij. Ciuitate Santonas Eubrobi (seu Eutropij) Martyris, quem S. Clemens Pontificatus ordinis gratia consecratum direxit in Gallias, peractâque (supple, post) prædicationem, ob Christi testimonium in liso capite victor occubuit.* Item 2. *Idus Decembris. Apud Narbonam natalis sancti Pauli Confessoris quem beatus Paulus Apostolus ordinatum eidem vrbi ordinauit Antistitem. Qui cum eodem Apostolo ad Hispanias prædicandi gratia pergens, ibidem relictus est, vbi prædicationis officio non segniter impleto, clarus miraculis coronatus quieuit.* At verò ex Gregorio Turonensi, Dionysius Parisiensis huius Pauli collega fuit, proinde & sancti Pauli ætate vixit, si fidem habere volunt aduersarij huic ipsi quod præferunt, vt authenticum instrumentum, Præfati, Vsuuardi quod esse dicunt, Martyrologio. Est enim axioma Ecclesiastici Iuris, *Instrumentum non debet quis producere, per quod aduersarius probe intentionem suam, cap. cum olim 19. de Censibus.* Cuius placiti ratio redditur. *glos. si quis in cap. præsentium 31. de testibus, vbi dicitur. Instrumentum producens, non potest aliquid dicere contra illud, quoniam debuit diligenter præuidere instrumentum, an faceres*

Luc. 6. 38.

contra vel pro se, antequam illud produceret Quo posito canonico axioma, iam ab aduersariis quaero, vtrum rata habere velint, ea quæ Pratenſe Martyrologium, sub nomine Vſuardi ab his ipsis productū, promittit de Sanctis Trophimo, Valerio, Eutropio, Pauloque & aliis (nam cetera quæ iis officiunt amice gratiæ breuitatis, non recensuimus per seriem, ex eodem deprompta Codice argumenta): vel illa respuant falsaque esse arbitrentur? Respondebunt fortè vt se extricent hoc ex anfractu: productū à seipsis Pratenſe volumen quod esse volunt Vſuardi, se in quantū sibi fauet admittere, nimirum quoad binū natalem S. Dionysij: verū in iis quibus sibi aduersatur hic Codex in natalitiis sanctorum Trophimi, Pauli, Eutropij, Valerij, Aphrodisij, quos discipulos Principum Apostolorum facit, sese huic minimè assentiri. At verò minimè legitima illa est responsio, quæ & legi iustitiæ ex diametro refragatur. quæ ab ipso Domino in Euangelio admonemur *proximo eandem mensuram, quam nobis fieri volumus, reddere.* Et dispositioni manifestæ Ecclesiastici Iuris contradicit, qua decernitur, *vt qui instrumentum producit omnia in eo contenta fateri existimetur.* Instrumentum verò quod quis approbat pro se, & contra se recipere teneri. Ceterum si Iuri tam Euangelico quàm canonico aduersarij nolunt obsequi, non est quòd debeam cum his ampliùs disceptare. Porro si huic morem gerant, ex Martyrologio quod prætendunt Vſuardi, fateantur necesse est, plura

plura nobis suffragari, quàm ipsis fauere. Vno enim loco eodémque rasuris vitiato, & tamen nihil expresse contra nos astruente, at magis si benè expendatur pro nobis testimonium ferenti nituntur. Sed nos ex aduerso pleraque contra illos ex eodem Codice depromimus insignia argumēta, quæ cū procedant ad hominem, ab iis ipsis qui illa fundarunt, nequeunt subuerti. His verò stantibus opposita aduersariorum principia ruunt, Bosquetique præsertim ædificium omne, quod contra antiquas Ecclesiarum Galliæ de primorum Evangelistarum nostrorum missione Apostolicâ traditiones struxit ex apocryphis commentis, vndique quatitur, concutitur & decidit.

Verùm vt tam ipsi Bosqueto, quàm ceteris gloriæ S. Dionysij Apostoli Galliarum imminutoribus iam iam labantibus opem ipse feram: gratis illis duo concedere volo, cessantibus omnibus quas adduximus rationibus & demonstrationibus, quibus irrefragabiliter ostendimus, Martyrologium quod prætendunt Vsuardi, illius non esse: tamen si verò esset eius, nihil contra sententiam nostram, eo ipso loco quem allegant (patenter etsi vitiato) id complecti. Primum, quòd exemplar illud quod proferunt, vel sanum vel vitiatum dicamus, quoad molem saltem codicis, verum sit autographum Vsuardi. Alterum, quòd Vsuardus ipse in ea sententia de Dionysio fuerit, in qua aduersarij existunt. Attamen utroque, hoc illis officioso munere condonato prin-

cipio, nihil tamen hinc posse reor illos aduersum nos validè concludere. Ad primum enim prompta est responsio. Vsuardo ipsimet, quod sibi Galenus queritur contigisse *lib. de propriis libris*. Hi enim *libros meos* (inquit Galenus) *multifariam laeserunt, quædam tum demendo, tum addendo, tum immutando*. Id verò sexcentis locis sæpèdicti Martyrologij Pratenfis; & potissimum eo loco ubi de Dionysio agitur, factum constat ex simplici eius inspectu. Nec mirum cum scripta Patrum plerisque in locis, vel malitia vel ignorantia hominum, vel tempus vel alia accidentia deprauauerint. Qua de re publicæ querelæ leguntur in vii Synodo *Act. 12. & 13.* & in vii Synodo *Act. 4. 5. 6.* Facile autem eiusmodi corruptelæ in Martyrologium potuerunt irrepere, quod liber est additionibus, detractionibus, atque immutationibus si quis alius obnoxius. Benè hoc Molanus monuit, propter istas additiones ad Vsuardum, *non tam facile esse ipsum Vsuardum solum* (hoc est purum & syncerum) *& absque additionibus ei indistinctè permixtis prælo dare*. Quæ additiones faciunt ut vix duo antiqua Vsuardi exemplaria reperire sit, quæ ad amissim concordent, sed illa plerisque in locis dissonant ab inuicem. Ratio est quia ut proprios Sanctos singulæ habent diœceses, ita habere voluerunt propria Martyrologia suis vsibus accommodata: sicut Parisiense, Lingonense, Leodiense, aliâq. quæ possideo. Et Molanus vidisse asserit propria Martyrologia Cathedralium Ecclesia-

Cap. 4. libelli de Martyrologiis.

Idem ibid. cap. 7.

rum Cameracensis, Ultraiectensis & Leodiensis; quæ Bedæ, Vsuwardi aut Adonis minimè sunt, sed ex iis conflata, Ecclesiis illis propria. Ita codex iste Pratenfis est proprium ipsius Monasterij Hagialogium. Id verò ex eius contextu patet, in quo festiuitates quæcunque loci huius propriæ, etiam minores accuratè consignantur. Igitur hoc Martyrologium perperam profertur, quasi nativum exemplar Vsuwardi, vel transumptum inde apographum, cuius auctoris à principio si esset, tamen tot additionibus, detractionibus, ac alterationibus mutatum est, ut vix iam discerni possit, quid Vsuwardo proprium sit, vel huic fuerit assutum. Sed quicquid sit, ex loco quem aduersarij proferunt nihil ipsius ex Vsuwardi nomine ab iis effici potest; quia locus ipse palam vitiat, & rasuris ac depravationibus in ipsis quibus vis aliqua inest oculis, corruptus perspicuè apparet. Nec obstat quòd recentiora aliqua exemplaria hîc cum illo Codice concordant. Nam eo ipso quòd posteriora sunt, atque ex hoc vitiato & adulterato expressa, eodem defectu laborant, proindèque nullam vim habent ad illud antiquius, tam insigni temeratum loco, fulciendum. Hoc præmissis responso, dico ad alterum merâ gratiâ datum præsuppositum: quòd tametsi Vsuwardus in ea sententia fuisset, ut alium esse ab Arcopagita existimasset Dionysium Parisiensem protomartyrem, haud tamen hinc aduersarij quicquam assumerent sufficientis aucto-

ritatis, vt ex eius priuato placito conficerent in-
uiolabile oraculum. Quid enim tum essent illa-
turi? *Vsuardus ita censuit: Esto. Ergo, dicerent,
ita est prorsus verum.* minimè sequitur. Etenim
priuata suppetunt apud veteres longè maioris au-
ctoritatis Scriptores, axiomata, quæ futilia ac
inania iudicantur. Vt quid vero? num eo quòd
Patres illi hoc quicquid sit re vera non scripse-
rint? Immò verò ita scripserunt & censuerunt:
sed priuato sensu. Igitur in his rebus illorum di-
cta non admittuntur, quia iis communis Patrum
repugnat consensus. Benè etenim docet Vincen-
tius Lerinensis *in lib. contra profanas nouitates*, in
Ecclesia non præualet auctoritate, quod vno lo-
co tantum, aliquo tempore, atque ab vno tradi-
tum est, vel creditum: *Sed quod vbique, quod ab
omnibus, quod semper.* Quamuis autem controuersia
illa de identitate Dionysij Arcopagitæ cum Pa-
risiensi non sit de fide; tamen iisdem ferè prædica-
mentis disquiritur atque dirimitur. Ostendimus
fusa admodum perspicuâque inductione affir-
matiuam quam tuemur, roborari vniuersali Chri-
stianorum consensione: scilicet non modò *intima
Gallicana Ecclesiæ contestatione*; at *Græcæ quoque, hoc
est Orientalis Ecclesiæ astipulatione*: & *Latina quæ
Occidentalis est, Romana scilicet Catholica & A-
postolica Ecclesiæ auctoritate* confirmari. Traditio-
nem enim illam quam à Patribus acceptam in-
præsentiarum vindicamus, *vbique semper* viguisse,
atque non ab vno inuectam auctore, sed *ab om-*

*nium gentium Doctoribus orthodoxis ac Scriptoribus
queisque illustribus* susceptam, probatam, propa-
gatam; Regum ac Imperatorum insinuatam re-
scriptis, summorumque Pontificum sacris fir-
matam decretis: Ecclesiasticis tabulis proditam,
Synodicis confessibus assertam, diuinis insuper
testimoniis, hoc est patentibus miraculis obfi-
gnatam patefecimus. Contra hæc assertionis no-
stræ publica, perpetua conspicuâque munimen-
ta, videant aduersarij quid vnus Vsuardi, si ex
aduerso staret, posset suffragium priuatum effi-
cere? Cuius tametsi meritis nihil demere ausim
neque velim: tamen nemo est qui non videat,
ex simplici indice Patronorum nostræ senten-
tiæ, illorum auctoritatem tanto huic præpon-
dere, quanto vnus hominis quantumlibet do-
cti atque pij opinationi, orbis vniuersi Christia-
ni singulis sæculis in eandem traditionem asser-
tionemque conspirantis, præualet tam certa quàm
explorata sententia. Quamuis haud opus sit V-
suardum cum vniuersa Christiana Republica
componere, vt inæqualitas iudicij appareat.
Quæstio eius sæculo mota est, num Dionysius
Parisiensis Ecclesiæ protomyta, idem vnusque
extiterit cum eo Areopagita æquiuoco, qui in
Atheniensi foro, Paulo Apostolo Christum præ-
dicante fidem suscepit, hancque deinde ad ex-
remos vsque vitæ, mortisque propugnauit ago-
nes? vel alius ab isto censendus sit Parisiensis, qui
sub tertij sæculi finem, hoc est sub Decio vel

L. Reg. 7. 12.

Diocletiano in Galliam Româ directus fuerit? Non potuit certè nec debuit Vsuardus rem ex suo arbitrio definire. At recurrere debuit *ad lapidem adiutorij*; ad Parisiensis Ecclesiæ, quæ extrema parentis sui acta piè seruabat, intemeratos indices; vel matricis omnium Ecclesiæ Romanæ sacrosancta monimenta atque iudicia. Sic enim semper in Ecclesia vsu receptum fuit: vt pater-
narum traditionum successionumq. Episcopaliũ, ac rerum in singulis plebibus per Dei homines gestarum, ab Ecclesiis quas fundauerat testimonia quærerentur, monimenta que repeterentur. Sicut apud S. Irenæum, Tertullianum, Cyprianum, Epiphanium, &c. aliõsque constat priscos Doctores. imò in fidei definitionibus, Pontifices & Concilia vulgaria exemplaria Patrum, non curabant, sed quæ in Bibliothecis Patriarchalibus & Pontificiis aderant, assumebant pro regula: quemadmodum liquet ex actis Synodi VI. act. 7. 8. 12. 13. 14. & septimæ Synodi œcumenicæ, act. 4. & 6. Oportuit igitur dubium de Dionysio nostro non ex priuatis chartulis, neq. ex vnius hominis quantumvis religiosi placito definire, sed ex publico testimonio quod Vsuardus ipse querere atq. complecti debuit. Erant autem in archiuo Ecclesiæ Parisiensis authentica acta S. Dionysij vetustissimis Codicibus inscripta, quæ sibi repræsentata fuisse Ludouicus Pius Imperator (cuius prima saltem tempora regni attigit Vsuardus) sacra rescriptione testatus est: quibus Arcopagitam Diony-

sum, Parisiensem fuisse quoque præantistitem, & Martyrem asseuerabatur. Quæso igitur, cur Vsuardus (præfertim, si vt volunt aduersarij, Parisiis degbat) sacra monimenta pro more Ecclesiastico ex sanctuario Parisiensi non perquisierit? Cur si viderit, complexus ac sectatus non fuerit? Cur sententiam priuatam, tam illustris Ecclesiæ testimonio, tabulis sacris, iudicio ac perantiquæ traditioni & fidei huius non tantum Ecclesiæ, sed vniuersæ Galliæ: imò Ecclesiæ tam Orientalis quàm Occidentalis Græcæ scilicet & Latinæ patenti consensio, sedisq. supremæ Apostolicæ perpeti documento atque iudicio tot titulis authentico, prætulerit? Et posito quòd sic suo in sensu abundarit, suoque particulari iudicio publicum postposuerit: quæso iam vtrum singularis eius auctoritas tanti habenda sit, vt generali placito decretoque Christiani orbis præualere debeat, Legemque Ecclesiæ vniuersali, quæ contra se sentire tot argumentis prodidit, possit præferre? seriò Baronius Molanum reprehendit, quòd ille de Martyrologiis differens ex professo, de Romano agere tamen prætermiserit, nimirum quia existimasse videtur Romanam Ecclesiam non alio, quàm Vsuardi Martyrologio consuetam vti. Præterierunt eum siquidem quamplurima antiqua Manuscripta Romani Martyrologij exemplaria, ad quorum perpendiculum Romanum Hagiologium, quod excusum est auctoritate Gregorij XIII. & iussu Clementis VI. recognitum, accuratè expensum, atq.

In app. ad
Roman. Martyrologium
c. 9.

* Quo com-
 pto Mola-
 nus errorem
 agnouit suum
 traditumque
 ab Apostolica
 sede propriū
 ac syncerum
 Romanæ Ec-
 clesiæ Marty-
 rologium, re-
 uerenter ex-
 osculatus ac
 amplexus no-
 tis exquisitio-
 rib. ac profu-
 siorib. iis quas
 ad Vsuardum
 posuerat, il-
 lud continuo
 illustrauit.
 has mirificè
 commendat
 Baronius, in
 apparatu suo
 ad Martyro-
 logium Ro-
 manum: nec
 dubium quin
 iis fretus
 copiosis sup-
 petiis, suas
 notationes
 instruxerit
 atque cumu-
 lauerit.

restitutum fuit. * Porro in hoc sacrorum dipty-
 chorū Codice Apostolica auctoritate vindicato,
 ex antiquorum exemplarium fide, Dionysij Arco-
 pagitæ identitas cum Parisiensi insinuatur & asse-
 ritur vnius eiusdemque natalis assignatione, atque
 personæ singularis indiuidua commendatione.
 Vsuardi igitur si contra censuit, concidit hac con-
 uulsa sacrosancta sūmę Sedis auctoritate opinatio;
 nullaq; ratio aduersariis suppetit, quā priuatū eius-
 dē Vsuardi sensū publico Romanæ Ecclesiæ iudi-
 cio sacris in diptychis ac diuinis præconiis exara-
 to, totiēsq; significato, vindicato, inculcato oppo-
 nere queant, nedum anteferre. Sed benè est quòd
 Vsuardum quoque ita, vt voluit, scripsisse appro-
 bare nequeant, euictum est enim omninò suprà
 per ineluctabiles rationes & argumenta patentis-
 sima, Martyrologium illud quod Vsuardi esse
 iactitant, illius neque autographum, neque apo-
 graphum esse: sed tantummodò Pratenfis Cœ-
 nobij esse Martyrologium, sensim auctum atque
 immutatum per temporum vices atque euentus,
 succedaneâ Monachorum loci huius industriâ.
 Quamobrem peculiari vsui asceterij huius ac-
 commodatum, deprehenditur atque conspicitur.
 In quo tamen, reuerà, nihil continetur, quod sit
 assertæ à nobis antiquæ traditioni aduersum.

ARGVMENTVM X.

Desumptum ex sententia Ioannis Erygena, Monachi Scoti, Hilduini assertionem, de nouitate, ut aduersarij volunt, sugillantis.

IOANNES denique Erygena Scotus (idem inquit auctor præcedentis argumenti) in epistola ad Carolum Caluum, quam Latina Græcorum Dionysij operum versionis sue præfixit, ad hanc Hilduini de v-nico Dionysio nouam tum sententiam alludens, non veterum, sed moderni hoc est sui temporis hominum assertionem fuisse ait. Hæc ille more suo quàm modestissimè. Sed Bosquetus omnes modestiæ limites transgressus, longè acerbissimè cum Hilduino eiúsque suffragatoribus agit, abusus turpiter testimonio Scoti, & nimium sibi pollicitus de lectorum tarditate, seu segnitia, qui ipsi referenti incautiùs crederent, nec ad testis quem inducit libellum, recurrerent inspiciendum. Sic igitur postquam sententiam illam quam Hilduinus tutatus est, nouam ex eo existimandam censuit, quòd octingentis, vt ait abhinc tantùm annis nata sit: prorsùsque contra exploratam hac ex lucubratione veritatem, supposuit, anterioribus sæculis Ecclesiam Gallicanam contrarium sensisse, & vix tandem nec omnino in illam de Arcopagita sententiam, fuisse illapsam; continuò subiungit. *Nam perditis Græcorum rebus qui à Francorum Regibus suppetias postulabant, ingenio Græco*
 Sssss

factum est, ut sancti Dionysij Monachis penes quos maxima Gallia pars rerum erat, suo Dionysio dignitatem Areopagiticam & Pauli Apostoli, tum primum affingentibus, ultro applauderetur, & veris fictisque monimentis tota res confirmaretur. Cui virulentæ calumniæ suprâ cap. 2. luculenter atque accurate respondimus, ostendimus siquidem eo tēpore quo Hilduinus Areopagiticâ ordiebatur potius Occidentis quàm Orientis res afflictas fuisse: incurfu enim formidabili Saracenorum in Hispaniam, Sicihiâmq. illabentium, territum Gregorium IV. Pontificem Maximum, cum Ludouico Pio Lothariôque eius filio, per legatos Constantinopolim transmissos, fœdus cum Michaële Imperatore Orientis inire postulâsse, effecissēque ut cum ipsis, coniunctis viribus bellum in Saracenos susciperet. Fraude autem Græcos, cum S. Dionysij libros gestâque ad Ludouicum Pium eius rogatu transcripserunt, nequaquam cum illo fuisse vfos. Rem enim hinc inde aetam, DEVM quoque O. M. nouemdecim miraculis confirmasse, quæ, ut Sigebertus notat in Chronico ad annum octingentesimum vicesimum quartum, in ipso S. Dionysij Areopagitæ festo, cum allata fuissent sacra illius apographa, in eiusdem Monasterio, in ipsa eius natalis nocte edita, virtutem sancti Martyris & gloriam affatim ostenderunt, ipsiusque & nominis & personæ identitatem, operumque eiusdem germanitatem, atque Ludouici Pij, & Galliæ vniuersæ, non Hilduini solius, neque

Græcorum tantum veram de ipsomet Dionysio suo Areopagita sententiam, inuiolabili auctoritate (vtpote diuina) comprobauere. Quod autem dicit Bosquetus, Græcos fuisse adulatos Monachis sancti Dionysij, vt suppetias (quas tum non quærebant sed afferebant) impetrarent à Francorum Regibus, quoniam maxima pars Galliæ rerum penes ipsos Monachos sancti Dionysij tunc erat, est sanè Regibus Christianissimis Augustisque Imperatoribus Ludouico Pio & Lothario admodum iniuriosum: qui certè multum degeneres fuissent à Maioribus suis fortissimis & Christianissimis, si se per Monachos sancti Dionysij duci, atque summam rerum ab illis teneri permisissent. Tantum certè abest, cum Ludouicus Pius Hilduinum ipsum Cœnobiarcham S. Dionysij, Areopagiticarum postea vindiciarum textorem, ob nescio quas suspiciones, Abbatiâ illâ, aliisque titulis sacris exutum, in Germaniam relegauerit, quemadmodum suprâ quoque cap. 6. commemorauimus. Quod addit autem Bosquetus sententiam Hilduini de identitate Parisiensis Dionysij & Areopagitæ fuisse veris fictisque monumentis confirmatam. Veris quidem quæ suprâ etiam per seriem exposita sunt, probatam fuisse monumentis admittimus. Falsis omnino negamus: nisi Bosquetus falsa seu ficta, vt ait, monumenta censenda velit, publica perspicuâque orbis Christiani hac de re testimonia, quæ fulta patefecimus non modò intima Galliæ con-

* Temerarij
igitur illi erant
Episcopi Gal-
licani, & nul-
lius nominis,
nullius do-
ctrinae, neque
auctoritatis,
qui anno 825.
(ante vel co-
gitata solum
ab Hilduino
Arcopagiti-
ca) scribebant
ad Eugenium
II. Papam pro
veritate ex-
plorata, S.
Dionysium à
S. Clemente
cum auxilia-
riis directum,
primitias fi-
dei Galliae at-
tulisse. In Col-
latione ab ipsis
habita Pari-
sis, suamque ad
ipsum PP. Euge-
nium Syno-
dica.

sensione; sed Græcæ quoque Ecclesiæ astipula-
tione, insuper verò sanctæ Romanæ Ecclesiæ
auctoritate. Pergit nihilominus ulterius Bos-
quetus, tam falsas præmissas, pro ratis & certis
conclusionibus præsupponens. *Non facile tamen
Francorum prudentiores, Græcæ adulationi credide-
runt. Non ipse Ioannes Scotus qui eo tempore primus
Dionysij Arcopagitæ opera in Latinum Sermonem ver-
tit. Ille in epistola ad Carolum Magnum scribit. Non
antiquos Patres, qui Arcopagitæ Dionysij memine-
runt, sed novos quosdam, neque nominis famam, neque
doctrinæ auctoritate celebres, hunc Arcopagitam eun-
dem cum Parisiensi temerè affirmare: hunc * Clemente
Petri successore sedente Romam venisse, in Gallias ab
eo legatum cum Rustico & Eleutherio, Martyrium
subisse. Hæc Bosquetus.*

RESPONSIO.

Quâ peritiâ, qua fide, qua fronte hæc Bosquetus
effutiat, Lector quæso conspice. Certè enim suam
ipse haud obscure prodit oscitantiam, cum Ioan-
nem Scotum memorat, sancti Arcopagitæ opera
de Græco Latinum in stylum ab ipso conuersa,
Carolo Magno inscripsisse: quod indicat ex eius
ad illum scripta (si diis placet) epistola, quam
prodit se nedum legisse. Siquidem eam si inspexis-
set eiusdem ex titulo didicisset, non ad Carolum
Magnum Ludouicij Pij (cuius iussu scripsit Areo-
pagitica Hilduinus) sed ad Carolum ipsius Ludo-

uici filium cognomento Caluum, scriptam esse, ad quem Carolum, Nicolaus Papa de illa Scoti versione sibi suspecta mox litteras paræneticas dedit. Vide igitur quænam sit in dictis Bosqueti, Chronologi vtique & Historici peruigilis atque attenti admodum circa ea quæ scribit, de tanti momenti rebus consonantia? Hilduinus primus omnium sub Ludouico Pio Areopagitam esse Dionysium Parisiorum Antistitem asseruit. Cuius (inquit) sententiam Ioannes Erygena Scotus in epistola scripta ad Carolum Magnum redarguit. bella nimirum Chronologia, & coherentia rerum ac temporum valdè spectabilis: quæ aduersa sibimet inuoluit, & dum pugnancia interserit, semetipsam euertit. Verùm fortasse vt se eximat tãto dedecore replicabit, nonnullorũ quòd sit sententia, Ioannẽ Scotum sub Carolo Magno floruisse & scripsisse. Respondeo, etiam posito quòd ita sit, Bosquetus se non extricat patenti hoc ex anfractu, in quem se ipse præceps coniecit. Demus enim eidem gratis, quod ipse frustra contendit: Scotum sub Carolo Magno Scriptorum gloria claruisse, eique versionem operum sancti Dionysij Areopagitæ dedicasse. Hoc posito, quo pacto quæso Bosquetus pronunciatum illud conciliabit, cum eo quod subnectit, Scotum in illa epistola sententiam Hilduini reprehendisse, in eius Areopagiticis assertam, de Dionysij tam Areopagitæ quam Parisiensis vnitatem. Cùm Hilduinus non nisi sub Ludouico Pio, adeoque eiusdem iussu eiusque

sub Imperij exitu, scilicet anno circiter octingentesimo tricesimo octauo, Arcopagitica sua delineauerit, Carolus autem Magnus anno, ut omnibus notum est, octingentesimo decimo quarto, de terreno regno ad supernum, felici transitu commigrarit. Nec Bosqueto errantium secum dicta patrocinantur: quorum præsides est Philippus Mornæus, in exitiali suo libro *de Eucharistia*. quo ut Ioannis ipsius Scoti nutantem fidem fulciret, libellumque eiusdem reprobum de Eucharistia ipsa, damnatum & exustum in Concilio Vercellensi sub Leone IX. sibi in præsidium impune assumeret, Scoti illius erroneam de mysterio pietatis doctrinam (qua Berengario deinde semina impiæ dedit sententiæ prouehendæ) auctoritate Venerabilis Bedæ obfirmare uoluit, ideoque illum fuisse Bedæ discipulum, proindeque hanc ex ipsius scitis doctrinam, eum mutuatum, propudioso mendacio scribere non erubuit. Quem egregiè eminentissimus Cardinalis Peronius castigauit aureo suo in opere *de Eucharistia*. Ibi enim lib. 2. auctore 38. cap. 1. nitidè illam detegit fraudem, atque stropham tam versutam rigidè omnino depellit, ostendens nimirum ex Baslæi etsi hæretici iudicio, Ioannem Erygenam Scotum, Bedæ discipulum esse non potuisse. Cum enim mortuus sit ex constanti calculo anno 884. (postquam scilicet anno 876. Arcopagitæ opera transtulisset) Beda autem circa annum 730. migrarit ad Christum: si huius ille fuit

discipulus, annos saltem in 170. ipsum proro-
gasse vitam necesse foret : quod nimis absur-
dum. Rectè igitur Cardinalis Peronius aduersus
Mornæū assumit, Ioannem ipsum Erygenam mi-
nimè fuisse alumnum Venerabilis Bedæ, neque
tépore Caroli Magni (cui dicâsse versionem suam
operum Areopagitæ perperam Bosquetus scribit)
quemadmodum idem Morneus, supposito putido
hoc anachronismo affirmabat ; ipsum potuisse
scientia, & scriptis esse clarum, qui nondum in hu-
manis agebat. Qua de re consulere licet etiam Pi-
tseum, qui in libro *de illustribus Angliæ scriptoribus*,
Ioannem Erygenam vltimum ætatis nonæ ponit
auctorem : fulgentem vtique sub Carolo Caluo
& Ludouico Balbo, minimè autem sub Carolo
Magno, patris scilicet Caroli Calui parente. Sed
delusum fortè (inquires) Bosquentum à Mornæo
hæretico. At debuit à Cardinale Peronio, qui pa-
tescit Mornæi errorem & malitiam, Bosquetus à
lapsu cohiberi. Ceterum nimis me illum angere
etiam quispiam existimabit, cuius fortè non culpa
sed calcographi oscitantia, Carolus Magnus pro
Carolo Caluo in seriem editionis irrepsit. Et re
vera post editum hunc elenchum, in indiculo ani-
maduerti correctionis, *Magnum*, Caroli cogno-
mentū delendū ab inspiciente rem penitiùs, obiter
esse notatum. Sed verò Bosquetus tardè nimis &
frigide hoc admonuit : neque enim tam crassum
erratum debuit in textu relinquere, & cū de-
mum & vix quidem eradendum esse signauit,

Caluum pro Magno, saltem reponendum, monere debuerat: neque illud erratum grauius intactum relinquere. *Qui eo tempore, &c.* sic enim falsò indicatur, Scotum, versionem Arcopagitæ sub Ludouico Pio, (cuius iussu sua Arcopagitica Hilduinus edidit) concinnasse.

(Præterea quis hanc insinuationem Bosqueti sine risu excipiat? *Franci prudentiores, Græcis adulantibus*, Monachis S. Dionysij, in sententia Arcopagitæ *non crediderunt*. quod non aliunde probat quàm ex eo quòd Ioannes ipse Scotus, qui eo tempore primus Dionysij Arcopagitæ opera in Latinnū sermonem vertit, temerariā (vt ait) illam fuisse & nouam Hilduini sententiam scripserit. Scilicet inter tot *Francorum prudentes*, imò *prudentiores*, vnus & quidem solus Ioannes Scotus numerandus erat? qui certè Anglo-Britannus fuit, patria Demeta, vrbe Meneua, quæ est S. Dauidis ciuitas in Vallia seu Cambria, patricio genitore ortus, (vt Suffredus Petrus notatum reliquit, ex duobus Manuscriptis Codicibus Gemblacensi & Affligemensi, ex eòq; Pitseus in antesignato opere *de illustribus Angliæ scriptoribus* ætate nona. Mirum, cum tot Gallia prudentes tum haberet (vt semper habuit) nullum tamen indigitare potuerit Bosquetus, qui Hilduino Græcisque aduersa fronte non obstiterit, fabulam tam patentem, imò imposturam tam putidam quam illi ingerebant, propatulo exhibendo; nisi vnus iste magister Ioannes, & quidem non Gallus, sed Anglus, qui summus iudex,

iudex, non modò testis vnicus, à Bosqueto huius controuersia constituitur: quasi res Gallicas exterus ille homo meliùs quàm indigetes calluerit, atque maximè Ecclesiarum origines, primitiuósque census meliùs quàm ipsi illarum Antistites nouerit, Scriptorésque Gallicos in rerum Galliæ notitia antecelluerit: iisque eo iure præferendus veniat. Quod perinde est, ac si in rebus Anglicis contempto Bedæ iudicio, anteferrem Aymonium: vel in Hispanicis Matthæum Westmonasteriensem Roderico Ximeneo præponendum contenderem.

Sed omissis his næniis ad rei demum cardinem me totum conuerto. Vt eleuet Bosquetus auctoritatem Hilduini, Hincmarique & aliorum innumerorum Galliæ insignium Scriptorum, quorum consona de Dionysio nostro testimonia per ætatum seriem expressimus; obiicit vnum Ioannem Scotum, quem sententiam illorum tum nascentem ait, è vestigio deprehendisse, damnaßéque perspicuæ nouitatis, atque etiam temeritatis. Verùm hîc precor enixè Lectorem, vt Bosqueti fidem mecum interpellet, quam tum non dubito plurimùm desiderabit, cùm Ioannis Scoti dicta contulerit cum obiectione ipsius Bosqueti, tot conuitiis commentitiis que verbis, conflata, qua sub Scoti nomine dirè Hilduini & Hincmari (illustrum fanè Galliæ Mystarum ac Scriptorum) piam memoriam lacerat & turpiter inficit. Non indicauit data ex opera vbi

epistolam illam, quam, ut ait, scripsit Scotus ad Carolum Magnum (rectiùs ad Carolum Caluum) de Arcopagitæ operibus & gestis conspexerit, contractarit: quam sanè nunquam illum legisse reor; cuius verba nulla syncerè retulit. Rarò quidem illa reperitur, quin & non prorsus integra, sed dimidia tantùm, sub fragmenti inscriptione conferta, in antiquo volumine, cuius hoc programma est. SANCTI DIONYSII MAGNI, AREOPAGITÆ, D. PAVLI APOSTOLI DISCIPVLI, MARTYRIS INCLYTI, ATHENARVM EPISCOPI, GALLIARVM APOSTOLI, PRIMIQUE PARISIORVM PONTIFICIS, OPERA QVÆ EXTANT OMNIA: *Ioanne Scoto interprete, & Abbate Vercellensi paraphraste. Operâ & industriâ Bartholomæi Laurentis repurgata. D. Dionysij Carthusiani commentariis illustrata per Godefridum Tilmannum & Brunonem Loer Carthusianus: edita Colonia anno 1556. dicatâque Danieli Archiepiscopo Moguntino.* In cuius collectionis prolegomenis pag.6. hic extat titulus & superscriptio.

FRAGMENTVM EPISTOLÆ IOANNIS

SCOTI (QVI PRIMVS DIONYSIVM

AREOPAGITAM, è Græco transtulit)

scriptæ ad Carolum Caluum.

CHRIStO duce qui est lux mentium & illuminat abscondita tenebrarum, libros sancti Patris Dionysij Arcopagitæ Episcopi Athenarum, quos scri-

psit ad Timotheum Episcopum Ephesiorum, & epistolas eiusdem de Græco in Latinum transtulimus. Opus valde ut opinamur anfractuosum, longèque à modernis sensibus remotum, multis inuium, paucisque apertum, non solum propter eius antiquitatem, verum etiam celestium altitudinem mysteriorum. Fertur namque præfatus Dionysius fuisse discipulus, atque adiutor Pauli Apostoli, à quo Atheniensium constitutus est Episcopus. Cuius & Lucas commemorat in Actibus Apostolorum, & Dionysius Episcopus Corinthi, vir antiquus, beatus quoque Polycarpus in epistola ad Ecclesiam Athenarum, Eusebius quoque Pamphili in Ecclesiastica Historia, & sanctus Papa Gregorius in homilia sua ubi breuiter Angelorum ordines exposuit. Hunc eundem quoque, non præfati viri, sed alij moderni temporis asserunt (QUANTVM VITA EIVS A FIDELIBVS VIRIS TRADITA TESTATUR) temporibus Papæ Clementis, successoris videlicet Petri Apostoli, Romam venisse, & ab eo prædicandi gratiâ in partes Galliarum directum, & Martyrum gloria coronatum fuisse cum beatissimis suis consortibus, Rustico scilicet atque Eleutherio. Hæc igitur nostra qualiscunque translatio, &c. quæ nihil ampliùs de gestis, at aliqua de scriptis sancti Areopagitæ, à Scoto ipso traductis, breui serie complectuntur.

Iam verò perspecta hac insigni epigraphe Scoti, peto à Bosqueto utrùm ipsum non admodum pudeat, quòd ex illius auctoris præsignata insinuatione mala fide retulerit in obiectione sua: *Eundem Scotum in eo contextu scribere. Non*

antiquos Patres qui Areopagita Dionysij meminerunt, sed NOVOS QUOSDAM SCRIPTORES NEQUE NOMINIS FAMA, NEQUE DOCTRINÆ AVCTORITATE CELEBRES, hunc eundem Areopagitam eundem cum Parisiensi TEMERE AFFIRMARE, hunc Clemente Petri successore sedente Romam venisse in Gallias, ab eo legatum cum Rustico & Eleutherio martyrium subiisse. Obsecro siquidem quantum ad posterioris sententiæ auctores vel assertores spectat, ubi in præfato Scoti discursu illa parent conuitia, quibus eosdem reprehendendo perstrinxisse & impetiisse, ipsum refert Scotum Bosquetus in criminatione præsignata? Quæso ubi sunt illa famæ probra Hilduini ac Hincmari, Methodiique & Anastasij, aliorumque insignium Arcopagiticæ vindicationis assertorum nominis dedecora, quibus eos vult Scotum Bosquetus aspersisse, dum refert illos nuncupasse, novos quosdam Scriptores, neque nominis fama, neque doctrinæ auctoritate celebres: censuisseque eosdem temere Arcopagitam eundem cum Parisiensi affirmare? Certè tantum abest, ut eos Scotus ipse sic criminetur, probrisque his afficiat; quin ipsemet de iis reuerenter admodum loquitur: quos etsi non antiquissimis coetaneos indicat, aliis tamen prædicamentis cohonestat, dum quæ scripserunt de Arcopagita in Gallias missione & aduentu, syncerè innuit retulisse, quantum, inquit, vita sancti Dionysij à fidelibus viris tradita testatur. Quæ igitur ex actis beati

Dionysij tam authenticis exprefferunt, atq. proderunt secundarij illi scriptores, Scoto iam iudice *non temerè affirmârunt* (quod non veritus est Scoto ipsimet scribenti, Bosquetus imponere) at è contra syncerè ab illis relata sunt, *quantum vita sancti Dionysij à fidelibus viris* (vt asserit idem Scotus) *tradita testabatur*. Quibus ex verbis palam est, genuinam esse hanc sancti Arcopagitæ historiæ coronidem, eiusdémque Hierophantæ synceram certámque transmigrationis, Apostolatus, & agonis Parisiis peracti catastrophén, perspicuè Scotus arbitratur. Vnde argumentum Bosqueti funditus euertitur. Scotus enim quem ita nobis asseuerabat aduersum, ad nos totus ea in respectat, suóque testimonio identitatem quam propugnamus Dionysianam obsignat, & Bosqueti tam erraticam damnat opinionem, quàm manifestam eiusdem calumniam in ipsum regerit; qui quæ nunquam somniauit idem Scotus eidem inuerecundè affixit: præstantissimósque Galliæ Scriptores aliósque auctores eximios, sæpèdictæ identitatis strenuos vindices, e mentitió eiusdem Scoti nomine impotenter aggressus, illius confictis verbis, eiusdem prorsus sensibus ac vocibus contrariis, immortalem illorum memoriam obscurare non modò nifus est, sed turpiter etiam dedecorare.

Sed prætermissa tam infauista. Bosqueti molitione: ad Ioannem ipsum Scotum lubens regredior.. Censuit quidem sententiam Hil-

duini, Hincmari, Methodij, Anastasij, aliorum-
que de Dionysio nostro veram esse, vtpote ex
actis, seu *vita eiusdem beati Dionysij à fidelibus viris
tradita* deriuatam: sed hanc à priscis quos enume-
rauit scriptorib. non expresse testatam idem exi-
stimauit. In quo tamen nihil nobis officit, siqui-
dem non est opus vt omnes omnia dicant: &
scitum est illud Iurisprudentium, plus valere te-
stem vnum qui astruat, quàm centum qui ne-
que negant, neque affirmant. Quamquam osten-
dimus Eusebium nobis fauere, sanctum Grego-
rium, Dionysium Parisiensem non alium ab A-
reopagita, sed eundem cum eo existimasse atque
prodidisse. Quantum ad sanctum Polycarpum
pertinet, Suidas illum plerasque ad Ecclesias epi-
stolas scripsisse commemorat, quin & vnā ad
ipsum Dionysium Areopagitam scripsisse. Hanc
neque alias Suidas retexuit. Ex qua fortè suffi-
ciens notitia de Dionysij in Gallias transitu, &
suscepto illarum ab eo Apostolaru, hauriretur.
Ostendit enim Baronius, sub anno centesimo
sexagesimo nono, inter Dionysium Galliarum
Apostolum, & ipsum Polycarpum intimam ami-
citiae coniunctionem intercessisse, ex qua ortam
censet mutuam illam amoris & consuetudinis
connexionem, quæ prima in ipsa Ecclesiæ æta-
te (vt perspicere est apud Eusebium) inter Gal-
liæ & Asiæ Christianos viguit. Ceterum neque
de scriptis sancti Dionysij Areopagitæ, peructu-
stos illos auctores qui eiusdem commemorerunt

mentionem fecisse, Scotus ibidem innuit: quæ tamen ipse pro germanis habet & summa effert commendatione: aliunde etenim illorum ingenuitas atque excellentia clarescebat, *quæ remota non solum propter antiquitatem, verum etiam ob celestium mysteriorum altitudinem esse dicit à modernis sensibus*: id est posteræ ætatis vsibus, & captu illorum, qui iisdem opusculis legendis assueti non erant, quoniam aliquot delituerant hi libri sæculis, neque adhuc à quoquam ex natiuo idiomate Græco, Latinum fuerant in stylum penitus traducti. Attamen illa quam præstitit scriptorum S. Dionysij versio, minimè statim in precio fuit. Suspectam enim illam habuit Nicolaus primus Papa, qui sic de illa eiusque auctore mox ac fama illius translationis innotuit Romæ, ad Carolum Imperatorem exposulauit. *Relatum est Apostolati nostro, quod opus beati Dionysij Areopagitæ quod de diuinis nominibus, vel celestibus ordinibus, de Græco descripsit eloquio, quidam vir Scotus genere, nuper in Latinum transtulerit: quod iuxta morem nobis mitti & nostro iudicio debuit approbari; præsertim cum idem Ioannes licet multæ scientiæ esse prædicetur, olim non sanè sapere in quibusdam frequenti rumore dicatur.* Exagitatus enim fuerat in Galliis ob quosdam assertos eius errores, in libro quem inscripserat *de naturæ diuisione*: quem Florus vehementer infectatus est. Diu post eius mortem nempe anno 1050. alius eiusdem Scoti exitiosus liber *de Eucharistia*, ex quo hæresis suæ semina college-

rat Berengarius, in Concilio Vercellenſi à Leone IX. Pontifice damnatus fuit Synodali iudicio : ſicut refert oculatus teſtis Lantfrancus, ita ſcribens ad Berengarium. *In audientia omnium qui de diuerſis mundi partibus illic conuenerant, Ioannis Scoti liber de Euchariftia lectus eſt ac damnatus, qui ab eodem Berengario, fatente ſe inde hæreſim mutatum, in Concilio Remenſi ſub Nicolao II. flammis iniectus fuit.* Refert Willelmus Malmesburyenſis, Scotum ipſum in dicto Monafterio Malmesburyenſi, à pueris quos ibidem docebat ſcalpellis præacutis interemptum. Quamobrem pro Martyre cultus fuit à nonnullis, qui perſpectos eius aduerſus fidem Catholicam errores non habebant. Tamen Kemnitius *in examine* fatetur, illum à pueris fuiſſe graphiis necatum, eo quòd eos ab auita fide de Chriſti in Sacramento reali exiſtentia, deducere, nouo inuecto dogmate, nitetur. Audiit igitur malè deinceps eius memoria, poſtquam illa impietas detecta eſt, & damnatus exitialis ille de Euchariftia liber. Maximè in Gallia in qua ob eius odium, tranſlatio ab eo facta operum ſancti Dionyſij, ſuppreſſa, aut ita altè ſepulta erat tempore Alexandri III. & Ludouici ſeptimi, vt Ioannes Sarisberienſis Epiſcopus Carnotenſis, Ioannem cognomine Saracenum aſſiduis flagitationibus impulerit, tranſlationem vt aliã ederet, Hierarchiæ & diuinorum nominum ſancti Dionyſij, ſicut liquidum fit, ex eius ad illum epiſtola numero 183. & alia ſerie 225.

Ray-

Raymundo Pictauensis Ecclesiæ Cancellario inscripta. Quæ versio Saraceni adhuc extat, confertaque fuit cum Dionysij Carthusiani commentariis superius indicatis. Hæc verò omnia non commeminissemus nisi occasionem Bosquetus discutiendi nomen Ioannis Erygenæ dicti Scoti nobis vel inuitis præbuisset : qui ignominia labem nunquam quæsiuimus memoriæ cuiusuis inurere. Sed plurimum dolemus, cùm gloriam Apostoli Franciæ Bosquetus ipse Franciæ alumnus imminuere satagit, illum ad huius farinæ homines recurrere, qui infasta hæreticis errorum principia tradiderunt, & hoc nomine publico notati Ecclesiæ iudicio, vt auctores impietatis sententiam damnationis promeruere. Parum igitur nobis Ioannis huius opinatio de B. Dionysio obesset, si nobis aduersaretur : nam nullam auctoritatem apud pios habet. Nec dubium quin potuerit in re leuiori errare, qui in grauissima omnium (fide scilicet ipsa) lapsus est tam infeliciter. Abeat igitur quocumque illum Bosquetus impellere volet, iste Scotus, quem Galli viuentem vti pestem suos extra fines profligârunt, póstque eius mortem, exitiosum vt factorem impiorum dogmatum exhorruerunt : quémque hoc nomine sacra Ecclesiæ Catholicæ Tribunalia, hærescos condemnarunt.

VVVVVV

ARGUMENTVM XI.

Quod ex interpontificio aduersarij desumunt, nimium, ut aiunt, producto in Ecclesia Parisiensi, à Dionysij Areopagite sub Hadriano Martyris laureati passione, ad ea vsque tempora quibus Ecclesia Christiana pax affulsit, cœpitque Parisiensis Sedes, continuo Episcoporum consessu in Gallia splendescere.

PATRES antiquitatem Ecclesiarum magnificare solent, ex qua originem Apostolicam doctrinæ ostendunt, & propagatæ per continuam Episcoporum successionem sacre traditionis confirmant sinceritatem: sicut liquet ex sancto Irenæo lib. 3. cap. 3. Tertulliano in præscript. sancto Cypriano epist. ad Florentium & in epist. ad Magnum: Hilario libro de Synodis contra Arianos, Epiphanio hæres. 27. Optato lib. 2. contra Parmenianum; sancto Augustino in epist. ad Generosum, & ceteris passim. Pulchrè inter priores Tertullianus lib. 4. contra Marcionem inquit, *Ordo Episcoporum ad originem recensus ostendit Ecclesiarum generositatem.* Etenim inter ceteras, quæ nobilissimæ sunt, per census suos (ut idem ait ibidem) *inueniuntur.* Non autem ut Ecclesia aliqua titulo Apostolicæ originis illustretur necesse est, ut ab aliquo Apostolo fundata fuerit, sed sufficit, sicut idem ait in præscriptionibus: *ut per successionem ab initio decurrentem, aliquem ex Apostolicis viris habuerit auctorem vel antecessorem.* Pa-

risiensis Ecclesia hoc iure, Apostolici census honore, & emanationis Apostolicæ merito gloriatur: quæ à Dionysio Arcopagita Pauli Apostoli nobili discipulo, in Actis Apostolorum magnificè nominato, diuinis scriptis quæ edidit percelebri, Martyrióque glorioso præfulgenti progenita; dignitate decorata parentis, ea generositate præstat, qua inter orbis illustres (post Romanam omnium principalem, & alias quas Apostoli ipsi per se immediatè fundauerunt) insito à stirpe honore annumerari mereatur. At tam insigne natalium decus, quo Metropolitana Ecclesia Parisiensis nobilitatur, nescio quo liuore affecti nonnulli, qui Galliæ caput, sedémque Regum Christianissimorum, ob communem patriæ amorem debuissent impensiùs, si potuissent, honestare; eius minuere gloriam ardentè enuntur, dum prærogatiuam sacram Apostolicæ originis, qua eminet ipsa Augustæ Parisiorum Lutetiæ Pontificalis sedes, non modò labefactare contendunt, sed stirpitus satagunt potiùs conuellere. Inficiantur siquidem Parisiensi Ecclesiæ hanc à cunabulis contigisse gloriam, qua inter orbis antiquissimas Ecclesias, Apostolici census iure confideat. Dionysium enim quem habet suæ originis auctorem, minimè ex Apostolicis extitisse viris, Arcopagitámque illum haud esse qui in actis Apostolicis spectabili narratione commemoratur: sed ex postremi agminis bellatorum fidei pugilibus illum esse vnum, qui Christianæ

religionis salutifera signa iam toto terrarum orbe insignia, Lutetiano demum oppidulo inuenerit, quod vnum ex postremis terræ angulis fuerit, vbi trophæa Christi cœperint esse (trecentis scilicet ab ortu solis iustitiæ ferè annis) conspicua. Argumenta iam pleraque discussimus, quibus hoc aduersarij persuadere nitebantur, eaque omnia futilia esse, inclyto de iis reuecto patentis veritatis triumpho hætenus demonstrauius. Sed vnum præterea afferunt, quod non infimum ipsi reputant, cuius vigore fractas iam suas vires reparare arbitrari se posse videntur.

Dicunt igitur Parisiensem Ecclesiam nouellam esse, antiquiorum respectu, quæ ab Apostolis vel Apostolicis viris erectæ sunt. Eiúsque auctorem ad ætatis Apostolicæ non posse referri, cum *per successionem ab initio*, vt Tertullianus suprâ loquebatur, *decurrentem, ostendere nequeat se aliquem ex Apostolis vel Apostolicis viris habuisse auctorem vel antecessorem*. Etenim si Arcopagita ille Dionysius, Atheniensis (quem Apostolicum esse virum non negant) auctor fuisset huius Parisiacæ sedis; Episcopalis successio inde perenni cursu fluens compareret, qua, vt ait Tertullianus, *eius origo ab initio decurreret*. Sed successionis series quam prodit Parisiensis Ecclesia, longè est ab illo principio remota, eoque abhinc perpetuo fluxu aliena. Siquidem à Dionysij Arcopagitæ Martyrio, quod Aristides (referente Adone) testatur, sub

Hadriano Principe (qui anno Christi centesimo vicesimo Imperium capeſſiuit) illum perpeſſum fuiſſe: ad Conſtantini meliora tempora, quibus pax Eccleſiæ demum illuxit, ducenti ferme anni interfluxerunt, in quibus à Dionyſio noſtro quatuor tantum Episcopos, nempe Mallo, Maſſus, Marcus, Aduentus (vmbatilia vt volunt aduerſarij nomina, quoniam nullis geſtorum indiciis inſigniuntur*) vt in vulgatis Antitiſtitum Catalogis patet, enumerantur. Vnde abſurdum ſequitur ſatis euidens, quoniam ſi res ita ſe habet, illorum vnumquemque Pariſienſium Episcoporum, quinquaginta annis præſuiſſe huic ſedi dicere oporteret. Veriſimilius eſt igitur Eccleſiam Pariſienſem tardiùs inſurrexiſſe, erectamque fuiſſe, non quidem à Dionyſio Arcopagita (quod admittere prohibet longius interſtitium temporis:) ſed à iuniore eius æquiuoco, qui Decio iam regnante, cum aliis ſex Episcopis Romæ ordinatus, ad Galliæ fidei primum lumen inferendum, has in auras directus fuit. Qua ab epocha, quæ in annum ducentimum quinquageſimum tertium cadit, ſi cenſeatur origo Eccleſiæ Pariſienſis, eiſdem ſucceſſio aptè conſiſtit, pluſquam quinquaginta enim ſuperſunt anni, qui quatuor Episcopis interpoſitis à Dionyſio ad Victorinum vſque, æquè diſtributi, cumulatè ſufficiunt.

* At ita ipſis in Euangelicis ſcripturis, (Matth. 10. Marc. 3. Luc. 6) aliquorum Apoſtolorum nomina in catalogo cenſentur: quorum nulla in ipſo ſacro codice geſta vel dicta referuntur. Et apud S. Irenæum l. 3. contr. hæret. c. 3. Pontificum Romanorum ſeries textitur, ſolis ſerè conſtans nominibus, ſine propriorum cuiusque Pontificis ſactorum conſignatione. Sic apud Eusebium paſſim, quando Eccleſiaſticam ſucceſſionem deſcribit, &c.

RESPONSIO I.

Non ex sola interruptione successionis potest Ecclesiæ cuiuspiam nouitas ostendi. Benè obseruat Bellarminus *lib. 4. de notis Ecclesiæ contra Nouatores cap. 8.* ex ipsorum confessione antiquas esse Ecclesias Asiæ & Ægypti: porrò Hierosolymitanam, Antiochenam & Alexandrinam esse antiquissimas. Harum tamen successionem, manifestè interruptam fuisse. E contra Constantinopolitanam Ecclesiam suam indicare continuam sine interruptione successionem. Hæc sola est enim ex Patriarchalibus sedibus Orientis, quæ videatur proprio nunquam Patriarcha caruisse: & tamen non posse illam demonstrare, Apostolicam se habere originem; quandoquidem nec ab Apostolo, nec ab Apostolico viro iura natalium repetit. Succreuit etenim sensim, atque ex feris & obscuris cunabulis, repentè sub Constantino clarescere cœpit. Vnde infert Cardinalis doctissimus, successionem perennem ab Apostolis vel viris Apostolicis continuò fluentem, in nulla orbis Ecclesia requiri, solaque in suprema Ecclesia Romana, quæ omnium mater & caput est, certò reperiri. Hocque sufficere ad fulcrum Christianæ religionis. Licet enim successio nota sit veræ Ecclesiæ: malè argutabat Caluinus, ita putans Catholicos deducere ad absurdum; *Periisse igitur Ecclesiam iamdudum in Africa, Ægy-*

pro & Asia, quia ibi successio euauit. Respondet enim huic argutiæ, optimè Bellarminus. Eos fideles qui in Africa, Ægypto & Asia ad veram Ecclesiam pertinent, non posse quidem ostendere successionem Episcoporum suorum particularium: sed posse ostendere continuam successionem Episcoporum vniuersalium, qui sunt Romani Episcopi, quibus se subiectos esse fatentur*. Hancque esse causam cur veteres Episcopi, magis solliciti fuerint de successione Romani Pontificis, quàm de sua. Eusebius Episcopus erat Cæsareæ in Palæstina; Epiphanius Salaminæ in Cyprio; Augustinus & Optatus erant Episcopi in Africa; Irenæus Episcopus Lugdunensis in Gallia: & tamen nullus eorum texere voluit suæ Ecclesiæ successionem, sed Romanæ tantùm Ecclesiæ: satis enim illis videbatur, ostendere continuam successionem in Ecclesia principali, vnde (vt aiebat sanctus Cyprianus) *vnitas orta est Sacerdotalis*, & cuius ipsi sese membra esse gaudebant. Quibus ex præclaris dictis aptè elicitor solum defectum ostensionis successionis continuæ, non inducere notam nouitatis. Quale enim illud argumentum est. Alexandrina Ecclesia non potest indicare seriem suæ successionis perennem à temporibus Apostolicis. Ergo à sancto Marco non fuit erecta. Tale certè istud foret aduersariorum. Ecclesia Parisiensis suam nō ostendit fluentem à temporibus Apostolicis successionem. Igitur Dionysium non habet suæ

* Sic profitebatur S. Hieronymus scribens ad Damasum PP. *Paulinum noui Meletii respuo, &c. Cathedra Petri communione consocior, super hanc Petram, Ecclesiam adificatā esse scio, &c.*

emanationis auctorem. Clarum est enim quàm infirma sit illa consecutio, ex insinuationibus præmissis.

RESPONSIO II.

Gregorius Turonensis aliam subindicat responsionem lib.2.cap.vltimo. *Quòd si quis requireret (ait) cur post transitum Gatiani Episcopi vnus tantum, id est Litorius, vsque ad sanctum Martinum fuerit Episcopus: nouerit quia obsistentibus paganis, ciuitas Turonica sine benedictione Sacerdotali fuit. Nam qui Christiani eo tempore vid. bantur, occultè & per latebras, diuinum officium celebrabant. Nam si qui à Paganis reperti fuissent Christiani, aut afficiebantur verberibus, aut gladio truncabantur. Hæc ille. Ex cuius dictis à simili ductis, promptum esset respondere, tametsi vnus tantum Episcopus reperiretur inter sancti Dionysij purpuratum excessum, & felicem principatum Constantini Magni (qui pacem Ecclesiæ dedit) in Cathedra Parisiensi sedisse; sic factum, quoniam persecutionis detonante procellâ & in Christianos fulminante, dissipatæ Christi oues, pastores non habuerint continua vice succedentes. Atrocitas enim persecutionis efficiebat, vt non facilè quisquam in interemptorum tanta feritate pastorum locum, se substitui pateretur. Quapropter ingentem animi fortitudinem, & imperterritam constantiam beati Cornelij Papæ admodum miratur & celebrat*
sanctus

sanctus Cyprianus, quòd in locum sancti Fabiani suffectus, summam speculam quamuis fremente truculenti tyranni efferata rabie, non dubitauerit occupare pastorem*. *Quanta in ipso suscepto Episcopatu virtus? quantum robur animi qualis firmitas fidei? quod nos simplici corde, & perspicere penitus & laudare debemus: sedisse intrepidum Romæ in Sacerdotali Cathedra, eo tempore cùm tyrannus infestus Sacerdotibus Dei, fanda atque nefanda comminaretur. Cùm multò patientius & tolerabilius audiret leuari aduersus se æmulum Principem,* quàm Romæ constitui DEO Sacerdotem. Non Romæ autem Principum ethnicorum dira aduersus Christi Sacerdotes ferocia ita sæuebat. Sed vbique, maximèque in Gallia, tam vicina Romæ, tam ampla, tam spectabili Imperij prouincia, in qua vt ex sacris liquet profanisque historiis, Imperatores maiora post Romanas cædes, crudelitatis suæ spectacula prodiderunt. Verè aptèque Espenceus ponderans illa Apostoli verba. *Qui Episcopatum desiderat bonum opus desiderat*, ex Patrum sententia interpretatur, *arduum opus, hoc est martyrium desiderat*. Susceptio enim tunc Episcopatus, erat prima ad extremum agonem dispositio, martyrij præparatio, & certa expectatio cruentæ mortis. Tum igitur haud mirum si pauci reperirentur, qui tam arduum opus, tam periculosum nomen, vel delatum auderent assumere. Sed tamen Deo prouidente semper aliqui excitabantur, qui, vt legitur de Barnaba & Paulo in *Apostolorum Syno-**

*Lib. 4. epist. 2, quæ est ad Antonianum serie 52. apud Pammeliū.

*Nota. quanti facerēt ipsi Imperatores, persecutores Ecclesiæ, Romani Pontificis auctoritatem.

dica, Act. 15. 26. parati essent *pro nomine Domini nostri IESV CHRISTI animas tradere*, proque eiusdem lege & grege extrema quæque perpeti non formidarent. Sed qui eâ virtute erant, mox ac proruperant in aciem (vt antesignani fidelium) impetu facto aduersum se ; in certamine fidei quod auidè iniebant, prosternabantur; gloriosisque mortibus, cæli quidem triumphos adaugebant, at suis mœstis funeribus, Ecclesiarum gemitus incitabant, quibus per has victorias strenuis suis ducibus priuari frequenter contingebat. Nec statim occurrebat alius idoneus, qui nuper laureati cruento in conflictu ducis sacrae militiæ, locum suppleret. Fuerunt hac de causa initio nascentis religionis frequentia interpontificia, seu quædam interregna spiritualia in plerisque ciuitatibus, vt patet ex illarum Episcopolibus Catalogis*, priscisque diptychis sacris multarum insigniumque Ecclesiarum, quemadmodum benè etiam notauit Robertus in Gallia sua Christiana pag. 163. Hæc igitur si contigisset Parisiensi Ecclesiæ Pontificalis confessus abruptio, sub his procellosis temporibus, mirum non esset. Nec haberent æmuli nostri hinc firmum argumentum quo id quod contendunt efficerent, videlicet, sanctum Dionysium Areopagitam Parisiensem ipsam Ecclesiam haud instituisse, eo quòd ab eius agone triumphali, ad pacifica usque Constantini tempora, pauciores reperirentur succedentes in hac sede Episcopi, quàm an-

* Apud De-mocharem, Chanutium Robertum, Seuertium, aliisque.

norum qui interfluxerunt certa exigit dimensio. Fieri enim potuit vt sequens Episcopus præcedenti continuò non subrogaretur : sed moræ aliquot intercederent ob persecutionis acerbitaltem, quæ tametsi sacræ successionis continuum fluxum retardarent ; haud tamen eius euellerent initium, neque prorsus abrumperent, sed longiùs tantum producerent Episcopatus interstitium.

RESPONSIO III.

Accedit alia ratio deprompta ex direptione iacturæque Ecclesiasticorum monumentorum : quæ sæpiùs euenisse legitur, tam ex Diocletiani ferali edicto, quo Scripturas Christianorum quascumq. iussit incendi (quod vidisse deflet Eusebius *lib. 8. cap. 2. 3.* factumque dolent mœstissimè Optatus Mileuitanus *in lib. contra Parmenianum*, & S. Augustinus *in opusculis contra Donatistas* :) quam per incursiones Barbarorum, qui Gallias haud semel ferro flammisque deuastârunt. Quam causam affert pro excusatione non præstitæ à se integræ Metropolitaram Remensium Nomenclaturæ Flodoardus *in Remensis Ecclesiæ historia lib. 1. cap. 5.* vbi sic proloquitur. *Frequentibus igitur persecutionum procellis intonantibus, Ecclesiæ puppis nostræ iactata diuersisque oppressa fluctibus, quoniam caput vix attollere poterat ; quanto sedes ipsa tempore, rectore vacua digno resederit, haud facile panditur. Adeo vt post præmissos fidei nostræ Patres, beatum Sextum at-*

que Sinicium, unum duntaxat Praesulem inueniamus
Amansium, ad Imperium vsque Constantini, sub quo
Betausius reperitur, qui cum Primogenito Diacono suo,
 * *Interfuisse* primus ex hac Belgica Provincia legitur, * *Arelatensi*
primae Synodo, relatae per *Marinum Episcopum bea-*
riſſimo Patri Siluestro, Volusiano & Amano Consuli-
bus. Hæc ille. Accessit autem post incendia fa-
 crorum Christianæ religionis monimentorum,
 facta secundum Diocletiani exitiosum edictum,
 iterata mysticorum Codicum iactura, ex Vanda-
 lorum & Hunnorum funesta vniuersis Galliis
 incurſione: cui *Harigerus Lobienſis*, in actis *Epi-*
scoporum Tungrenſium, deinde *Leodicenſium*; luctuo-
 sam quoque aliam Ecclesiasticorum monimen-
 torum dissipationem adſcribit, commentationis
 suæ cap. 17. Post *Materni decessum*, inquit, in Pon-
 tificio sibi per ordinem successerunt *Nautilus, Marcel-*
lus, Metropolus, Seuerinus, Florentius, Maximinus,
Valentinus. Et quorum Imperatorum vel Consulum
 claruerunt tempore, vel quos vita eorum habuerint exi-
 tus, vel quis illorum sepulturae sit locus, nullius à nobis
 requirat exactio. Cum Ecclesiarum totius Galliae me-
 moriam aboleuerit, facta per Hunnos subuersio. Hæc
 ille Scriptor, qui ante annos ferè septingentos
 florebat. Quibus ex insinuationibus id elicimus,
 quod etsi post sanctum Dionysium, Parisiensis
 Ecclesia seriem Episcoporum, qui ab illius glo-
 rioso excessu vsque ad Victorinum (qui floren-
 te iam vinea Ecclesiæ, serena sub aura Christia-
 næ pacis resedit) continuam non promeret: vel

pauca tantum illorum qui interfederunt Antistitum, nomina, eaque nuda prorsus, & propriorum gestorum omnibus characterismis destituta indicaret: haud tamen inferre aduersarij possent, Parisiis Episcopatum hac sub fœua tempestate furentium aduersus pios infidelium Principum, non extitisse; sed acta illorum duntaxat interiisse, quæ vel ardor persecutionum decoxerit, vel furor incursionum cum ceteris Ecclesiarum Galliæ sacris monumentis, diripuerit.

RESPONSIO IV.

Sed iis rationibus (quæ tamen admodum viriles sunt) sepositis, immò etiam penitus seclusis: dico argumentum aduersariorum, omnino nullum atque inefficax esse. Falso siquidem principio nititur, scilicet, quod à sancti Dionysij Areopagitæ Martyrio, congruentem non possit Parisiensis Ecclesia successionis suorum Episcoporum seriem ostendere: quod ab illo suo fundatore (si Areopagita ipse Dionysius, sedis illius auctor præsumitur) quatuor tantum Episcopi ad tranquillum vsque Constantini principatum, ab ea numerentur: quos si res ita se habet, illam regendo necesse fit, annis fermè ducentis, hoc est quinquaginta annis eorundem singulos præfuisse. Non enim benè callent isti argutores Lutetiæ Parisiorum Regiæ vrbis, Episcopalis successionis per hæc tempora rationem. Quandoqui-

dem vulgatæ etiam per Democharem Pontificales tabulæ, ex quibus suas series Chanutius & Robertus mutuârunt, nec sunt integræ, nec aptè ordinatæ. Sic enim delineant Parisiensium Antistitum, incipientem à sancto Dionysio Areopagita venerandum confessum.

1. *S. Dionysius Areopagita.*
2. *Mallo.*
3. *Massus.*
4. *Marcus.*
5. *Aduentus, seu Aduentinus.*
6. *Victurinus, seu Victorinus, qui Agrippinensi Synodo interfuit.*

Sed verò haud sic se habet syncera primitiuorum vrbis regiæ Parisiensis Episcoporum recensio: at cæ quæ sequitur serie.

I.

S. DIONYSIUS AREOPAGITA, de quo Cuspinianus p. 444. in Consules Cassiodori, affirmat se legisse in vetustis annalibus, anno Domini 121. apud Parisios Dionysius Episcopus martyrizatur. Quod quadrat cum testimonio Aristidis viri Apostolici, asserentis in lib. pro Christiana religione, quem Eusebius & S. Hieronymus laudant; sub Hadriano Imperatore, qui principatum exorsus est anno Christi 120. Dionysium Areopagitam passum esse.

2.

S. REGVLVS, primùm Arelatensis, deinde Parisiensis, atq. demum Silvanectensis. Hic (vt in eius actis

Manuscriptis, quæ integra fuisse apud Guillel-
 mum Brugensem Pammelius assenerat tom. 1.
 Liturgicon pag. 129. iam verò illibata quoque pe-
 nes me extant; contracta autem apud sanctum ^{* Incipiunt.}
 Antonium parte 1. tit. 6. cap. 28. §. 2. & apud ^{Post sacratis-}
 Petrum lib. 4. cap. 15. Catalogi leguntur) diuino ^{simum Domi-}
 signo admonitus, de gloriosa sancti Dionysij & ^{nica Ascensio-}
 sociorum Martyrum coronatione; superno quoque ^{nis veneran-}
 afflatu discedens ex Arelatensi ciuitate, cui pro ^{dumque triū-}
 se Felicissimum Episcopum dedit: Lutetiam Pa- ^{phum, &c.}
 risiorum, nece ipsorum Martyrum, stragèque au-
 cta plurimorum fidelium admodum perturbatam,
 spiritu incensus fortitudinis, consilij, & sapientiæ
 atque pietatis aduolauit, gregem dissipatum recol-
 legit, Catullam sancti Dionysij & beatorum eius
 Symmystarum piam funeratricem, adhuc cate-
 chumenam, cum tota familia baptizauit: tumu-
 lum prædicti hieromartyris Dionysij & sociorum
 beatorum, lapide superposito, titulòque Martyrij
 insigniuit. Postquam autem Parisiensem nouellam
 Ecclesiam sollicitè reparasset, Apostolico æstu fer-
 uens, desiderioque Christi gloriam dilatandi cu-
 pidus, Siluanetum progredi constituit: Mallo-
 nem, quem sanctus Dionysius ordinauerat Pres-
 byterum, virum egregia pietate & sanctimonia
 præstantem, proprium Parisiorum Pastorem or-
 dinauit: deinde vicum Luperam, demum Siluane-
 tum oppidum proximè situm impetu felici ag-
 gressus, Christo Regi gloria subiugauit: ac onu-
 stus meritis gratia donisque iustitiæ, ad laborum

palnam & gloriæ coronam, ouans ex incruenta victoria, feliciter euolauit.

3.

MALLO supradictus, Presbyter à sancto Dionysio creatus, atque à beato Regulo ordinatus Parisiorum summus Sacerdos, tertia vice sedens Christi hæreditatem strenuè custodiuit, sollicitèque curans admodum ampliauit.

4.

MASSVS, qui præcedentis symmysta præcipuus; quin & alter Parisiensis Ecclesiæ Clemens, ordine sedis quartus, at secundo & tertio meritis conferendus; Sanctorum Dionysij, Rustici & Eleutherij martyria descripsit, sicut commemorabatur in actis eorum passionis antiquissimis, in codice Parisiæ sedis asseruatis, à Ludouico Pio Imperatore conspectis, ab Hilduino citatis, ab Ecclesia inter Sanctorum authentica monimenta susceptis, hætenusque conseruatis, atque à Mosandro Vestcapellio, aliisque descriptis & editis.

5.

MARCVS, quem in omnibus Catalogis, præcedentis successorem indigitatum cernimus, exque per antiquo Parisiensium fastorum libro Stephanus Lusinganus hoc gradu æuque insignem notauit, in Catalogo virorum illustrium veteris & noui Testamenti pag. 67. Sub hoc titulo. Successores D. Dionysij Arcopagitæ, discipuli D. Pauli Apostoli: necnon Demochares aliique nomenclatores Ecclesiastici. Inter quos Senertius illum

illum ante Imperium Decij sedentem antiquis ex indicibus signat. Ceterum est in Parisiensi agro Ecclesia antiqua paræcialis sub titulo Marci, quam sancti Marci Euangelistæ reliquiae nescio an hîc repositæ illustrârunt: vel huius Sancti, antiqui diœcesis Pastoris, illi æquiuoci, memoria procreârît. Fuit quoque tempore Constantini Magni, Aurelius Marci basilica conspicua, in qua sanctus Euurtius ordinatus est, diu antequam sancti Marci Euangelistæ pignora ab Ægypto Venetias, transuecta fuissent: & inde pars illorum in Galliã delata.

6.

ADVENTVS, seu Aduentinus, Marci successor in priscis quæsq; tabulis, & omnibus Episcopali-bus Catalogis.

7.

PAVLVS, quem omnes Prudëntio immediatè præponunt.

8.

PRVDENTIVS, quem ex actis sancti Marcelli probatissimis constat eiusdem fuisse decessorem, ab illoque adhuc subdiacono, loquelæ pristino vsui, (cuius facultate priuatus fuerat) diuino beneficio restitutum. In cuius manus idem Marcellus tremenda in actione aquam fundens, ipsa in balsamum merum conuersa est, ex qua confectum fuit Chrisma. Post pia funera hic religiosissimus Antistes, in antiqua fidelium crypta, seu latebra sepultus fuit, vbi Clodoueus Rex Francorum proto-christianus suasu sanctæ Genouefæ virginis, templum Apostolorum Petri & Pauli superstruxit, in

Yyyyyy

quo deinde ipsa beata virgo tumultata, collatera-
lem hunc pium Episcopum habere dignata est. Ad
cuius leuam deinde sanctus Cerannius Parisiorum
quoque Pontifex, ibidem conditus accessit.

9.

S. MARCELLVS, quem & superiorem, inordinate
nuperi nomenclatores, post Victorinum, qui Con-
ciliis Agrippinensi & Sardicensi habitis anno 346.
& 347. interfuit collocarunt, ut probabitur infra.
Cum sanctus Marcellus Episcopatu diu ante fue-
rit perfunctus, sicut patet ex actis sancti Euurtij
Episcopi Aurelianensis, cuius consecrationi S.
ipse Marcellus interfuisse nominatim commemo-
ratur. Fuit autem sanctus Euurtius S. R. E.
Subdiaconus temporibus summorum Pontificum
Meltiadis & Siluestri: ordinatusque perhibetur
ex indicio columbae, calitus eius in verticem dela-
psae, Constantino imperante, ut ipsa acta disertè
testantur. Quae aetas sancti Marcelli, etiam à
Fortunato indicatur, in fine eiusdem vitae beato
Germano ab ipso dicata, ubi alludens ad felicissi-
mum eiusdem Episcopatus cum beati Siluestri
Pontificatu concursum, venerabundus exclamat.
MIRETUR MARCELLVM GALLIA DVM
ROMA SYLVESTRVM. Quae insignia verba
abhinc Parisiensis Ecclesia in officio celebri S.
Marcelli usque nunc usurpauit: & facultas Theo-
logica Parisiensis, in suo consilio, admodum ut ce-
lebria refert apud Dominum Seruinum, Actione
forensi l. p. 31.

VICTORINVS, cuius meminit sanctus Athanasius, ut doctissimus Nicolaus Faber admonuit in eruditissima sua præfatione super Fragmenta sancti Hilarij *, ad Augustum Thuanum, circa medium: ubi post adductum locum Ruffini, subnectit. His etiam & Victorinum Parisiensem Episcopum quem Synodo Sardicensi interfuisse testis est Athanasius * & ad Agrippinensem contra Euphratem delegasse, ipsius Agrippinensis Concilij acta probant, si ad hæc tempora Hilarij reducis ab exilio peruenit, symbolam suam contulisse (Conciliis in Gallia ab ipso Hilario habitis, quorum vnum fuit Lutetia actum) verisimile est.

* Apud S. Hilarium p. 120. col. 2.

* Immo subscriptus ipse legitur in Concilio eodem Sardicensi inter Episcopos Galliarum ordine 30.

II.

VIVIANVS.

12.

FELIX. Hos duos ordine sequentes & immediate ante Flavianum sedentes, agnoscunt descriptores Episcopatum Parisiensis Ecclesiæ censum.

13.

FLAVIANVS. Qui coætaneus sancto Germano Autissiodorensi sedebat, ex sententia Roberti, anno 429. cum paulò antè nempe anno 420. Pharamundus declaratus Rex Francorum, Gallias primum fuisset ingressus: ubi regni potentissimi fundamenta collocavit. Quamobrem Francorum Chronica, Reges ab eo numerare incipiunt. Nos autem primitivos Parisiensis Ecclesiæ fastos, à martyrio

tur, illis duodecim quos intra temporum istorum signata curricula, sedentes vicissim, connumerauimus. Et verò haud semel exoptaui, vt accuratior contexeretur vrbis regiae Præfulum catalogus. Haftenus enim vulgatos indices minimè integros, nec ad amussim germanæ successionis coaptatos inuestigando reperi. Certè plerique posteri, (vt suprà indicatum est) antecessoribus suis præferuntur, in tritis catalogis. Quo & errore Libanius postponitur Sapphorato, quem antegressus est: cuique gradu deiecto, proximè non remotè successit sanctus Germanus. Aliqui verò Præsules prætermittuntur. Sic Ioannes nomine primus qui in conuentu Clypiacensi sub Childerico II. Clothariij III. filio post Regem in edito ibi diplomate subscripsit ante Metropolitam proprium Senonensem, necnon Remensem & Rotomagensem Præantistites, vt liquet ex ipsomet diplomate edito, anno præfati Regis Childerici 10. inchoato, qui eius fuit postremus, Christi porrò 678. Hic autem adeo insignis Episcopus in vulgatis quæisque indicibus non signatur, sed ex defectu notitiæ passim omittitur. Sic Villicus eo longè antiquior, minimè adscribitur Episcopalibus regiae vrbis tabulis. De hoc refertur in selectioribus historiae sanctæ Genouefæ monumentis, quòd ipsam (quam Christo desponderat adhuc sexennem beatus Germanus Autissiodorensis, cum sancto Lupo Trecensi Maiorem in Britanniam aduersus Pelagianos

proficiscens) iam puberem solenni ritu virginem Christo consecrauerit, cum plerisque puellis, quibus eam, magis Deo gratam in spiritu cognitam prætulit, sacroq. flammeo primam omnium insigniuit. Qua de re gesta in liturgico officio præfatae B. Virginis Rythmus peruetustus qui prosequencia canitur, sic habet.

Te sanctus Pontifex

Vidit per spiritum.

Antistiodori

Te Præsul Villicus

Lapsorum opifex

Electam meminit.

Sanctam Namtdori

&c.

Villicum istum quidam parum verisimiliter Episcopum Carnotensem nominârunt: quem ipsa Carnotensis Ecclesia suum Præfulem non agnoscit, ut ex eius diptychis Rouillardus indicat Partheniæ suæ part. 2. fol. 15. Nec mirum cum Parisiensis fuerit, ut patet ex præmemorata consecratione, ab eo facta, sanctæ Genouefæ virginis. Quid enim Virginum Parisiensium mystica initiatio ad Carnotensem Antistitem pertinebat? cum id muneris ex sacris sanctionibus liqueat proprio cuiusque parœciæ, seu diœcesis Episcopo peculiari iure attributum, ceterisque omnibus districtè inhibitum? videlicet in Concilio I. Carthag. can. 3. & II. c. 36. Regiensi c. 8. III. Parisiensi lib. 1. cap. 40. Villicus igitur suo eiusmodi officio functus, eo tempore quo maxime Ecclesiastica politia vigeat, & canonû regnabat sacrosancta auctoritas ac obseruantia; non alius quàm proprius S. Genouefæ Episcopus fuit, pro-

indéq. Parisiensis idem erat Antistes, & tanti quidem nominis vt apud suæ ætatis celebriores Episcopos, in cultu ac veneratione non modica haberetur. Extat *in corpore historia Francorum veteris & syncera* Dynamij sanctæ memoriæ Antistitis Engolismensis ad Villicum Episcopum sanctissimum, quem Papam appellat, nobilitatæque ac virtute præcellenti nitentem prædicat, epistola ordine inter ceteras 16. Qua etsi cuius sedis Episcopus Villicus ipse fuerit non insinuatur, hunc tamen cum alium in historiæ Gallicæ monumentis huius temporis memoratum non legamus; Parisiensem esse nostrum Præsulem sanctæ Genouefæ consecratorem, omninò consentaneum fuerit existimare. Concurrit enim eius ætas cum illa memorabili actione. Nemo siquidem ambigere potest, Villicum ad quem scribit sanctus Dynamius fuisse eidem coætaneum. Sed verò Dynamius, ipse cuius meminit cum laude Gregorius Turonensis lib. 2. histor. cap. 13. post Adonium (omissum in sacris tabulis Engolismensis Ecclesiæ) eidem sedi præfuit sub summo Pontificatu S. Leonis cognomento Magni: nam in Synodica Epistola Episcoporum Galliæ ad ipsum Leonem Papam, memoratus & subscriptus ad calcem legitur. Quam epistolam doctissimus Sirmondus datam collocat sub annum 451. Hoc autem tempore S. Genouefa (quam sexennem puellulam signaculo crucis inculpto numismate collo eius appenso, in Britanniam maiorem progre-

progrediens anno, vt S. Prosper notauit in Chronico 433. sanctus Germanus Christo subarrhauit, primo suæ ætatis flore vernabat. Obiit etenim, vt notat Benedictus ex priscis huius beatissimæ monimentis anno Christi 506. ineunte, cum supra octogenaria esset. Vnde patet, exactè & ad perpendiculariculum, vt aiunt, præsulatum Villici Episcopi, à sancto Dynamio Engolismensi Pontifice grauissima epistola honorati: cum sanctæ Genouefæ, ab illo proprio eius Episcopo sacro velamine redimitæ, ætate tum florida concurrere. Proinde in tabulas Pontificias Ecclesiæ Parisiensis Villicum ipsum, qui perperam omissus est, tanto fulgore conspicuum iure suo reponendum esse. Ideoque tabulas ipsas Episcopales, vt in vulgus proditæ sunt, non esse plenas & integras, sed mutilas ac imperfectas, atq. tam hoc & illo (quem prætermisum ostendimus) Præsule, quam aliis plerisque Episcopis, seu anterioribus, seu posterioribus carentes; accuratiorem delineationem desiderare. Quæquidem si extaret haud dubium quin vberiores longè forent Pontificales indiculi. Vnde censuum Episcopaliū ab ipsis Cathedræ cunabulis adeo plena euaderet series, vt post sedis Apostolicæ matriculam, vix vlla esset Ecclesia in Occidente, quæ magis copiosam & accuratam depromeret Antistitum suorum nomenclaturam, quàm ipsa Ecclesia Parisiensis. Quæ nihilominus, vt etiamnum suos census refert, adeo amplam ab initio profert suæ successionis

Zzzzzz

feriem, ut interpontificio quo volunt eius gloriæ æmuli, in primis religionis sæculis illam obscurari, nullus admittendus necessariò pateat hiatus. Quandoquidem post sancti Dionysij gloriosa funera, ad Francorum in Galliis auspdatum imperium, duodecim, ut minimùm sanctissimi Episcopi in pontificali eius catalogo numerantur: qui sine ope adhibendi miraculi, spatium illud quod ab hinc usque interfluxit, siue irradiationibus satis congruè illuminare possunt. Ceterùm si æquè ac benignè (velut deceret) hæc discussio cum hac nobili Ecclesia ab aduersariis eiusdem iniretur, omissum darent vnum vel alterum Episcopum, cuius ex rerum perturbatione exciderit nomen (sicut factum euicimus in quinto tranquiliore sæculo, per præteritionem Villici: & in 7. per Ioannis I. neglectam consignationem:) obque acerbicatem persecutionum, sub quibus secundo, tertio & quarto sæculo Episcopi Parisienses confederunt; aliquid moræ, quæ ut plurimum contingit in repentinis Ecclesiarum orationibus, necessariâque erat ad reparandam feris extinctam turbinibus sanctuarij lucernam, Parisiensi ipsimet Ecclesiæ concederent. Sic enim diutinum deliquium, triginta videlicet septem annorum Turonensi Ecclesiæ Antistes ipse Gregorius Turonensis * testatur accidisse à primi eius mystici sideris occasu. In ipsâque matre omnium Romana Ecclesia, interpôtificium eiusmodi haud semel euenisse litteris proditum est. In qua sum-

* Lib. 10. hist.
cap. 30.

ma sede diu etiam postquam persecutionum procellæ cessârunt, vacationes, non aliquot diebus duntaxat aut mensibus, sed plenis etiam aliquot annis perdurârunt. Siquidem v. c. post obitum Cælestini IV. vacauit sedes Apostolica duobus annis. defuncto autem Clemente IV. eodem sæculo, vacauit iterum Petri Cathedra annis duobus & mensibus nouem, vt Chronographi omnes consentiunt & testantur. Demus igitur Ecclesiæ Parisiensi à cruento parentis sui Dionysij Areopagitæ trophæo, sub continuis persecutionum prorsus immanium agitationibus, perpetuisque tam Pastorum quàm ouium pressuris, nubila aliqua interstitia: in quibus siderum quibus regebatur splendore (tot turbinibus caliginosis offusa) per quasdam illorum deliquij moras, fuerit destituta. Quibûs depulsis aliquando atris nebulis: ipsa nouo rursus lumine irradiata, iterumque procellis redeuntibus obscurata; orbitates ita quasdam perpeffa fuerit, vt tamen numquam penitus tenebris immersa, at ex iis semper caput, ad nouum exorientem splendorem supernè sibi excitatum crexerit. quousque tandem Christus procellam mutauit in auram, plenamque regno suo pacem è gloriæ suæ throno influxit: cum fide demum vbique stabilita, & quietè suscepta, Ecclesiæ toto orbe diffusæ, perenni die optatæ tranquillitatis, potiri cœperunt. Tum enim cum antiquis ceteris Parisiensis ipsa Ecclesia plenum splendo-

* Designent
 amuli nostri,
 successores
 Timothei B-
 phefi, So-
 thenis Co-
 rinthi, Archi-
 pi Colossis,
 seriemq pri-
 morum Epi-
 scoporu post
 Ioanuem A-
 postolum in
 Ecclesiis Asiæ,
 quas funda-
 vit (vt scribit
 S. Hierony-
 mus in Cata-
 logo) descri-
 bant: scilicet
 in Ecclesiis
 Pergami,
 Laodiceæ
 Thyatiræ,

ris sui meridiem aspexit, ortumque pontificium sibi decus à sancti Dionysij Arcopagitæ glorio-
 sa morte, huc usque per nubila etsi tempora stre-
 nuè propagatum, succedentibus ordine Episco-
 pis, maiori sacri confessus fulgore continuatum
 ad hos usque dies feliciter perennauit. Quæqui-
 dem si post beatum Arcopagitam nullum Præ-
 fulem, usque ad serena tempora Constantini
 Magni, sub quo in Gallia generale Concilium
 Arelatense toto ex orbe coaluit, indigaret; qui
 sua gubernacula tot in feris fluctibus fuisset mo-
 deratus: attamen hinc quòd inferunt aduersarij
 eius nequaquam sequeretur. Ergo non à sancto
 Dionysio Arcopagita illam progenitam, sed sub
 Decio, adeoque, vt demum voluit Bosquetus, sub
 Diocletiano natam esse. Enimvero insignes ple-
 rasque Ecclesias Apostoli fundauerunt: quarum
 successionis ordo, ab iis ad tempora usque paci-
 fica Constantini continua serie deductus osten-
 di* non potest. Et tamen haud inde potest col-
 ligi, non ab Apostolis illas suam originem con-
 traxisse. Perierunt enim per atrocitatem perse-
 cutionum Episcopales Ecclesiarum illarum ta-
 bulæ: edaxque rerum tempus nomina gestá-
 que nonnullorum priscorum Antistitum, qui
 his sub procellis & barbarorum incurfibus (quos
 Episcopaliū fastorum codicibus iacturam in-
 genté intulisse Harigeius Lobienfis & Flodoardus
 Remensis suprà citati plurimùm lamentantur)
 Galliæ Ecclesias gubernarunt; magna ex parte

contriuit, consumpsit, atque obliterauit. Verum-
tamen iis adeo luctuosis casibus non succubuit
Ecclesia Parisiensis: quæ inter turbulenta illa di-
rarum calamitatum tempora, ordinem successio-
nis suæ, vix patenter interruptum, retinuit: Re-
toreſque suos vicissim sua in puppe sedentes eo
numero etiamnum recenset ac indicat, qui tam
funestis temporibus excurrentis & amfractuosis
turbatarum rerum vorticibus superandis, par esse
possit. Qualibus mysticæ nauis Proretis ita ful-
ta illustratæque promicat ipsa inclyta Ecclesia
Parisiorum, vt vix alia in Occidente (si primam
summamque Apostolicam seposueris) Ecclesia
sit, quæ publica inter discrimina orientis Chri-
stianæ religionis, plures Episcopos ordine suc-
cedentes habuerit; pluribusque eiusmodi sideri-
bus, meritò valeat gloriari: quin & exiliora in-
terstitia sacre successionis tantis sub procellis
sustinuisse, possit ab æmulis demonstrari.

His autem rationibus tametsi satis superque
iura Apostolicæ secundariæ originis Parisiensis
Ecclesiæ, à sancto Dionysio Areopagita proge-
nitæ, cruento quidem at auspiciatissimo enixu,
comprobauimus (in quantum successionis eius
Episcopalis propalauimus, nec vmbratilem, nec
incongruam delineatam esse seriem:) attamen ip-
sius sententiæ nostræ synceritatem, ex aduersæ ab-
surditate opinionis, amplius patefacere, en vltro
aggredimur.

S. Dionysij parentis nostræ Ecclesiæ illustrissimi,

Zzzzzz iij

Sardis, Phila-
delphiæ, &c.
De quarū Apo-
stolica origi-
ne constat ex
Apoc. cap. 2.
& 3. Item suc-
cessionem de-
monstrent, vt
loquitur Ter-
tullianus, ab
initio fluen-
tem in Eccle-
siis Pōti, Ga-
latiæ, Cappa-
dociæ, Bithy-
niæ, &c. quas
Petrus Ar-
chiapostolus
erexit, & ad
quas scribit
epist. 1. & 2.
Insuper cen-
sus Episcopa-
les referant
Ecclesiæ
Thessaloni-
censis, Philip-
pensis &c. quas
Paulus, pri-
mus consti-
tuit, docuitq.
propriis Epi-
stolis. Quod
si nō præsta-
re queant (vt
non possunt)
necesse est vt
fateantur; ex
quo aliqua
Ecclesia suc-
cessionem E-
piscoporum
suorum inte-
gram non o-
stendit: haud
ideo sequi ip-
sam non ha-
bere originē
Apostolicam.

quo Bosquetus potiorē conuellat dignitatē (Apostolicę scilicet ius ac titulum glorię) ætati eiusdem maius quod potest detrahit antiquitatis decus. Toto sanē suo contentioso ac inuidioso opere, id vnum enixē contendit, vt honorē Apostolici discipulatus illi adimat, Arcopagitę insigne cognomentum eidem eripiat, ipsūque deducat ad infimam omnium Gallię Euangelistarum classem. Et nihil quidem magis à sui libri exordio conatur, quam vt Decij duntaxat tempore, qui sub annum 252. principatum arripuit, Dionysium ipsum Parisiensis Ecclesię Protomystam, missum fuisse Romā in Galliam persuadeat. Hoc autem vbi sibi vtcumque visus est statuissē: nequaquam se tamen intra tam arctos cancellos continet; vltērius longē progreditur & erumpit. Ad Diocletiani vsque tempora ac Maximiani eundem Dionysium nostrum demum deducendum esse asseuerat part. 2. historię suę pag. 156. At dum nimio digladiatur feruore (furore ne dicam) ipsemet proprio se ense infaustē petit, tamque grauitē quā turpiter lædit. Enimvero ex ea quam certam fingit, fixāque manere vult postrema missionis sancti Dionysij Chronologia: omnes suas ipse subuertit arctum machinas; & vndecumq. impetit cathedrę Parisiensis cardines, vires suas ipso insultu acriori elidit. Si enim res ita se habet, vt ipse persuadere nititur: labente duntaxat tertio sæculo & quarto ineunte, quo præsertim tempore aduersus Christi cultores

Diocletianus ac Maximianus sæuierunt: Dionysium Româ Legatum Lutetiæ Parisiorum primitus fidei verbum annunciâsse. Quî fieri possit, vt intra tam exiguum annorum curriculum, qui ab Imperio defluente Diocletiani, circa annum scilicet 300. vsque ad annum 346. quo Victorinus Parisiensis hierarcha sancto Athanasio pernotus, ipsiusque scriptis celebratus, Sardicensis cui interfuit Concilij actis insignis, Agrippinensi Concilio per legatum iam senio fractus subscripsit: tot Episcopi in Parisiensi Cathedra confederint, cum vel vnus aut alter huic complendo interuallo par esse potuerit? Sanè Victorinus, ipse cum ætate confectus esset tempore Concilij Agrippinienensis, diu sedem cum ad illum conuentum misit tenuerat. Porro S. Marcellus qui tempore Siluestri Papæ (vt Fortunatus in eius gestis indicat) præfidens, Aureliæ Episcopali consecrationi sancti Euurtij Meltiadis Papæ, Siluestri eiusdem decessoris, Subdiaconi, interfuit: in Episcopatu (quem ob non sopitas adhuc persecutionis ignes extra septa Lutetiæ, in suburbiis, sub titulo S. Clementis, vbi & sepultus est demum, agebat) diu vixit, vt piæ memoriæ D. Andreas Du Val Sorbonæ clarissimum lumen, in eius vita insinuauit. Suffectus est verò S. Marcellus beato Prudentio admodum seni, sub quo adolescens in Subdiaconatu ministrauerat: à quo demum, cum diuinis virtutibus atque signis coruscaret, sacerdotali honore sublimari prome-

ruit. Igitur iam Episcopatum agere cœperat ipse
ante sæuum Diocletiani principatum sanctus
Prudentius: qui tamen sub eo furente moriens, in
crypta montis Parisiensis, quo tum aliud fidelium
latibulum erat, ubi etiamnum quiesci, et sepultus
fuit. Quo tempore si primùm missus fuit Lute-
tiam sanctus Dionysius (ut Bosquetus tandem
suadere nititur:) certè optet ut nuperus ille Evan-
gelista tardè & serò adueniens, antiquam ibi Ec-
clesiam repererit, iamque pridem ante accessum
suum viderit erectam Lutetię Episcopalem cathe-
dram; in qua Prudentius tam senex Episcopus, la-
boribus haud minùs quàm annis enectus nuper
obierat. Cui Marcellus eiusdem præcipuus alum-
nus & symmysta, diuinis iamiam operationibus
insignis proximè successerat, virgàmque iam
pastoralem tenens, oues Christi in intellectibus
manuum suarum dirigebat. Verùm Prudentius
non fuerat Parisiorum Antistes primus, sicut nec
Marcellus secundus. Sed ille octauus, iste nonus,
ut fit ex descripta superiùs serie manifestum:
quæquidem series Episcopalis iis constat nomi-
nibus, quæ in sacrosanctis suis diptychis, ipsa
Parisiensis Ecclesia ab initio fidei Euangeli-
cæ sibi traditæ in hunc vsque diem configna-
ta seruauit, maiorùmque per manus accepta,
etiamnum pia posteritas obseruat atque reuere-
tur. Itaque si hîc adhibeatur Bosqueti ipsius Ec-
clesiæ depressoris doctrina insigniter notabilis,
quâ ait lib. I. pag. 61. & 63. *Primis religionis Christia-*

INDEX RERVM

ET VERBORVM INSIGNIVM

QVÆ IN HOC OPERE
continentur.

A

- A**BAILLARDVS quare re cum Monachis Dionysianis disputavit, postea recantavit: sed nunquam S. Dionysium Parisiensem, Areopagitam negavit. 45: & seqq.
- Abaillardi altercatio cum Dionysianis ascetis suis symmystis, & eius palinodia. 458. 459. 460
- Abaillardi epistola ad Adamum Dionysianum Abbatem. 461
- Abbas Fuldensis, Augustæ Archicancellarius. 1027
- Abbatum Pratenſium intextus est Martyrologio loci proprio, Catalogus. 1041
- Academia fuit dudum insignis Hierosolymis. 78
- Academici Cancellarij, iidem & Ecclesiastici. 78
- Accusator & Iudex esse simul nemo potest. 357
- Accusator tenetur periculo talionis. 373
- Accusatus absolutus, immunis manere debet. 372
- Acta Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, variè sub nomine Lini euulgata sunt, & quæ sincera. 186. & 187
- Acta pleraque Apostolorum corrupta. 322
- Acta corrupta sancti Dionysij, aliqua dudum percurrerunt. 377
- Acta Martyrum Galliae à sedis Apostolicæ scriniis iam olim repetita. 447
- Acta S. Dionysij ante scripta Hilduini, Romæ antiquissima servabantur. 499
- Acta sancti Luciani Martyris Belouacensium Apostoli pura & vindicata. à pag. 516. ad 519
- Acta sancti Ioniij sincera afferuntur & asseruntur. à pag. 519. ad 522
- Acta S. Nicasij Neustriæ Apostoli authentica. 525
- Acta sancti Eugenij diuino signo
- N n n n n n

INDEX RERVM

- & synodico iudicio probata fuerunt. 539
- Acta S. Eugenij pura & vindicata. à p. 530. ad 542
- Acta S. Eutropij indubitata promuntur. à p. 542. ad 552
- Acta Sanctorum Clementis, Frontonis, Georgij, Mansueti, Eucharij ac Valerij profert suum in detrimentum Bosquetus. 554
- Acta pseudographa Sanctorum reprobata. 855
- Acta pseudographa SS. Fusciani & Victorij, à Bosqueto producta. 857. 858. 861
- Actiones in quibus indultum est Archiepiscopo sacro Pallio uti. 259. 260
- Adam Abbas S. Dionysij. 461. & 706
- Adam à S. Victore Sequentiæ de S. Dionysio concinnator. 715. 716
- Adelaidis Reginae pietate, virginali collegium Montis Martyrum extructum ac dedicatum est. 710. 711
- Adelulfus Rex. 731
- Adoratio Eucharistiæ à S. Dionysio tradita. 1193
- Adrianus I. PP. 493
- Adronius Episcopus Engolismensis in Catalogo omissus. 1096
- Aduentus, seu Aduentinus VI. Episc. Paris. 1089
- Ægidius Monachus Vallis Regiæ. 677
- Ægidius de Pontæsia. 741
- Ægeas Marcelli Martyris Pater. 849
- Ægroti 19. contactu librorum S. Dionysij vna nocte in eius Ecclesia sanati. 694. 695
- Æmilianus præses. 1042
- Æneas Paris. Episcop. priuilegia Monasterij S. Dionysij rata esse voluit. 673
- Ætas primorum Episcoporum diuino munere cur in longum tempus producta. 1104. 1105
- Ætius Francos repellit ultra Rhenum. 846
- Agones Martyrum scripsit Iacobus Faber Stapulensis. 765
- Aistulphus Longobardorum Rex hostis S. R. E. 479
- Albertus Linus Veronensis, quo sæculo claruit. 656
- Albertus Miræus. 1025
- Albofledis soror Clodouæi. 297
- Alexander cum dicitur, absolute, hic magnus qui fuit intelligitur. 1171
- Algerus contra Berengarium quid refert de S. Dionysio. 745
- Altare Apostolorum Petri & Pauli diuino monitu erectum. 1145
- Altaris palla multiplex. 204
- S. Ambrosius cantum ex Ecclesiæ Græcæ disciplina, in suæ Ecclesiæ obseruantiam deriuauit. 1013
- Amelius Antistes Burdegalensis. 595
- Amesius perditionis minister quæ falso docuit à Christo non fuisse Episcopos institutos. 43
- Amesius Franckeranæ Academiæ Professor Calvinisticus, impugnans Ecclesiæ Hierarchiam fasè redarguitur, à pag. 70. ad 128. Idem etiam refellitur sacras impetens cæremonias. à pag. 128. ad 149
- Amesij Calvinistæ tria circa cæremoniarum institutionem & vsum paradoxa impia. 130. 131

ET VERBORVM INSIGNVM.

- Amicitia antiqua inter Gallia Ec-
clesias & Asia, unde orta. 1070
Ampulla olei, diuina ope suscepti
per sanctam Genouefam: miri-
fica. 584
S. Anacletus fuit Atheniensis: &
quid inde. 891
Anacletus Atheniensis Roman.
Pont. acta S. Dionysij suscipit,
& Athenas dirigit, 445. 501
Ananias Pontifex Hebraeus. 1113
Anastasius Bibliothecarius sedis
Apostolicæ Bibliothecam ius-
su Nicolai I. restaurat. 653
Anastasius Bibliothecarius quàm
strenuè Areopagitam nostrum
defendit. à p. 653. ad 655
Andreas Rhodi Episcopus. 650
Andreas Quercetanus, vulgo *Du*
Cheste percelebris scriptor.
484. 809. 810
Andreas Du Val Sorbonæ decus
præclarum. 1103
S. Andreas Achaia Christo præ-
sentabit in die iudicij. 1199
Andronicus senior Imper. 739.
740
Anfredus Nonantulanus Abbas.
363
Angeli quos mulier in Ecclesia
vereri debet, sunt Sacerdotes.
63. 69
Angeli assistunt quando Christus
immolatur. 65
Annales antiqui Parisienses, S.
Dionysium Areopagitam Pari-
siensis Ecclesiæ auctorem in-
dubiè testantur. 561
Annales antiqui Parisienses quid
de Dionysio Areopagita tra-
dant. 773
Annus quo scripsit Hilduinus sua
Areopagita. 436
Annus Ecclesiasticus pridem di-
uersimodè inchoatus. 1031
Anni Consulam, Imperatorum,
Pontificum controuersi. 310
Anni quot effluxerunt à nece A-
postolorum ad Pontificatum
Clementis. 886
Anni quot fluxerunt à morte S.
Petri ad B. Clementis Pontifi-
catum. 899
Ansegisus Senonensis Archiepi-
scopus cur secundus Papa ap-
pellatus. 254
Anselmus Leodiensis. 677
Anteros Papa Martyrum acta in
scriniis recondidit. 499
Antilutherum quis scripsit. 758
Antiochiæ Petrus sedit annos
quinque, non septem. 157
Antiphonarium sancti Gregorij
eiusdem est germanissimum o-
pus. 478
Antiquam Ecclesiarum originem
patres magnificiunt. 1074
Antiquitas index est ac vindex ve-
ritatis. 375
Antiquitatis in Ecclesia sacrosan-
cta est ac esse debet auctoritas.
1135
Antiquorum dicta Hilduinus se-
cutus, ad eorum scripta lectores
suos remittit. 370
Antoninus Pius. 902. 904
S. Antoninus commentum de
Ioanne Papissa & dubiè retulit,
& huic non assensit. 1123
Antonius à Prato Cardinalis. 767
Apamea Græca ciuitas sita est in
Hellade. 424
Apocrisiarius Nicephori CP. Pa-
triarchæ fuit ad Paschalem II.
Methodius. 435. 436
Apostolatus Gallici S. Dionysij,
Areopagitæ negatio, quanta af-
fert incommoda, excitatque
Nnnnnn ij

INDEX R E R V M

- scandala. 1139. & seqq. 1182.
& 1183
- Apostolatium Hebræorum Petrus exequutus est immediatè post Christum, inde ad gentes pertransiit. 155. 156
- Apostolica sedes toto orbe mirabilis. 439
- Apostolicæ sedis præcipua tutela Regi Christianissimo competit. 33
- Apostolicæ sedis attestatio nostrâ de sancto Dionysio sententiam vnde quaque confirmat. à pag. 439. ad 507
- Apostolicæ veteres Ecclesiæ (demptâ Romanâ) primæ suæ successionis seriem rectam ostendere nequeunt. 1100. 1101. in marg.
- Apostolicam qui spernunt sedem excommunicandi. 253
- Apostolicos viros dispersos narrat Eusebius. 429
- Apostolus Franciæ, & Francorum Legislator S. Dionysius à B. Ludouico appellatur. 637. & 736
- Apostoli caeremonias sacras in Ecclesiam inuexerunt, & quales præsertim. 133. 134
- Apostoli fuerunt Christi oues, quos cum agnis Petro commisit. 167
- Apostoli prædicauerunt vbiq. 964
- Apostoli omnes Doctores fuerunt gentium. 1178. in marg.
- Apostoli gentes à se conuersas in die iudicij Domino præsentabunt. 1198. 1199
- Apostolorum assessores fuerunt Hierosolymitani Presbyteri. 48
- Apostolorum 12. Ecclesia dudum nominabatur Ecclesia quæ nunc est S. Genouefa. 569
- Apostolorum discipuli, viri erant planè Apostolici. 952. 953
- Apostolorum prædicatio pari processu in Gallis coruscavit. 965
- Apostolorum sex corpora Tolosæ à Carolo Magno collocata. 969
- Apparitio S. Dionysij facta Stephano Papæ insignis. 480
- Aquileiense schisma vnde conflatum. 1010. 1011
- Aquisgranense indictum à quo institutum: & subinde translatum Dionysopolim. 667
- Ara Virgini parituræ, Carnuti à Druidis sacrata: sicut à Stoicis Athenis altare inscriptum fuit ignoto Deo. 152
- Aræ & cruces in crypta peruerterunt Montis Martyrum. 799
- Arabes fœminæ velant faciem & manus. 183. Ita & Iudeæ. *Ibid.*
- Aralate baptisterium à S. Dionysio statutum. 178. Item Parisiis ab eodem. 179
- Archicapellanus Ludouici Pij fuit Hilduinus Abbas. 405
- Archidiaconus oculus Episcopi. 122
- Archidiaconus dispensator pauperum. *Ibid.*
- Archidiaconus dudum vnicus erat, qui nunc maior appellatur. 124
- Archidiaconi origo, dignitas, officia. à p. 117. ad 128
- Archiepiscopale nomen cum pallio tribuitur. 233. 245. 246
- Archiepiscopus qui sedi renunciauit pallio ampliùs vti non potest. 170
- Archiepiscopus debet cum pallio sepeliri, & cur. 277. 278. 279

ET VERBORUM INSIGNIVM.

- Archiepiscopus Athenarum fuit
 S. Dionysius. 395
 Archiepiscopi nomen haud mo-
 dernum in Gallia. 395
 Archiepiscopi qui S. Arcopagita
 Parisiorum protomyſtam fa-
 tentur. 815
 Arelatensis primatus vnde ortus.
 915
 Arelatensis Synodica. *Ibid.*
 Arc'ensis Ecclesiae privilegium
 vetus. 916
 Arelatensis Ecclesiae quam prisca
 cunabula. 934. 935. 950
 Arelatensis prima Synodus.
 1084
 Arcopagita titulus quo iure Pa-
 risiensi Dionysio tribuatur.
 1164. 1165. 1166
 Argumentum ductum ab æmulis
 ex Martyrologio dicto Vsuardi
 esse prorsus inane ostenditur,
 à p. 1025. ad 1057
 Argumentum sumptum ex sen-
 tentia Ioannis Brygenæ discus-
 titur. à p. 1057. ad 1073
 Argumentum aduersariorum quod
 ex interpontificio veteri Eccle-
 siæ Parisiensis sibi suppetere
 aiunt, excutitur & refellitur.
 à p. 1074. ad 1106
 Argumentum de cognomento A-
 reopagita discutitur ac dirimi-
 tur. à p. 1160. ad 1172
 Argumenta Hilduini quibus pro-
 bat aecuratè, Dionysium Pari-
 siensem, esse ipsum Arcopagitā
 Critici recentiores hactenus
 dissimularunt: quin & ante il-
 los nemo est qui ipsis Hildui-
 ni probationibus responde-
 rit. 371. 372. 373
 Argumenta aduersariorum tam
 noua quam vetera dissoluuntur.
 à pag. 825. ad 1184
 Argutia Bosqueti quam malè cõ-
 sonæ. 924. 925. 948. 949
 Aribo Moguntinus Antistes. 680
 Arietes gregis Domini sunt pasto-
 res. 1198. 1199
 Aristarchus Grammaticus. 421
 Aristarchus Poëta. *Ibid.*
 Aristarchus Mathematicus. *Ibid.*
 Aristarchus Etruscus. *Ibid.*
 Aristarchus Thessalonicensis S.
 Pauli sectator. 422
 Aristarchus Christi discipulus.
Ibid.
 Aristarchus Apameæ Episcopus.
 423
 Aristarchus Chronographus Græ-
 corum, quis fuit & quo tempo-
 re vixerit. à p. 418. ad 425
 Aristarchi noui quam parum per-
 spicaces. 305. & seqq. 329. &c.
 Aristarchi Græcorum Chrono-
 graphi epistolam, in qua infi-
 gnia habentur de S. Dionysio
 misit ad Ludouicum Pium Hil-
 duinus. 420
 Aristides Atheniensis. 428
 Aristides vnde accepit quæ de
 agone retulit sancti Dionysij
 Arcopagita. 445. 501
 Aristidis relatio vnde hausta.
 891. eius Apologia admodum
 celebris. 892
 Aristotelis libros cur misit ad Pi-
 pinum Regem Stephanus III.
 Papa. 627
 Armandi Cardinalis Ducis de
 Richelieu præminētissimi se-
 spicienda de sancto Dionysio
 sententia. à pag. 789.
 ad 792
 Arnaldista Schismatici. 710
 Arnoldus Vvion. 810
 Assertio Apostolatus S. Dionysij
 N n n n n n n iij

- quam pia, religiosa, honesta & utilis. 1184
- S. Athanasius ante Episcopatum Archidiaconus erat. 126
- Athenarum nomē suppressit Ado in signando Dionysij Arcopagitæ natali, & cur? 1007
- Athenarum præconia. 1148. 1149
- Athenarum Lutetia Parisiorum quomodo facta est soror ac socia. 1158. 1159
- Athenis S. Dionysius passus non signatur in Rosuueydi Martyrologio. 1007
- Atheniensis Ecclesiæ ortus & prima successio. 427
- Atheniensium ad notitiam mitti extrema sua acta voluit sanctus Dionysius. 443
- Attalus acta Martyrum Lugd. & Vienn. ad Pium Papam detulit. 448
- Atticus Alcides. 1155
- Aubertus Miræus doctiss. scriptor. 1122
- Auctores quàm obscuri & incerti sunt, qui fabulam Pseudopapissæ scriptitant. 1119 1120. & seqq.
- Augustinus alter, dictus Hugo Victorinus. 707
- S. Augustinus Ecclesiæ suæ annis 40. præfuit. 1093
- Augustodunensis Ecclesia post Lugdunensem prima est in Provincia Lugdunensi. 214
- Aures Catholicæ, magisterio Ecclesiæ obediunt. 139
- Autissiodorensis Chronici quis auctor. 717
- Aymonij continuator. 1040
- B. S. ALSEMIUS Martyr, Pincer-
na cur dictus Domini, 18
- Baptismus nascente Ecclesia in obuiis quibusque aquis datus & susceptus. 176
- Baptismus solemnus in die Paschæ & Pentecostes. 79
- Baptismus Sacramentum illuminationis. *ibid.*
- Baptista Mantuanus, de S. Dionysio Arcopagita Galliæ Apostolo luculenta carmina cecinit. 343. 344. 755. 756.
- Baptisterium in ciuitate dudum vnicum, postea multiplicatum. 178
- Baptisterium olim dictum fuit illuminatorium. 181.
- Baptisteria quando primum erecta, à p. 176. ad 181
- Baptisteria Galliæ antiquissima, Arelatense, Parisiense, Ebredu-nense, Meldense, Remense, p. 178. ad vsque 181
- Baronius Cardinalis Martialem Aquitanix Apostolum, Christi fuisse Discipulum astruit. 331.
- Baronius deceptus est, in quo credidit perisse gesta S. Dionysij à Methodio collecta, 654
- Baronius Cardinalis quando & à quo creatus. 783. Quid censuit & docuit de S. Dionysio. *ibid.* & seqq.
- Baronius & Bellarminus Cardd. amicitia coniunctissimi, 787
- Bartholomæi Episcopi Laudun. elogia. 700
- S. Bartholomæi translatio quando facta. 1036
- S. Basilij duplex Natalis more Græco ac Latino. 1002. & 1009.

ET VERBORUM INSIGNIVM.

& roro.	289. 290
Balleus hæreticus.	1062
Basso & Tusco Coss. passos bea- tos Petrum & Paulum men- dose signatum in Martyrologio Pratenfi.	1035
Beda errorem correxit leuem;	460
Beda Venerab. selectum Spiritus sancti organum.	464.
Beda in Ephemeride disertè Dio- nyfium Pauli Discipulum, Gal- liæ doctorem celebrat.	465
Bedæ Martyrologium tempore S. Bernardi, circa natalem S. Dionysij adhuc incorruptum erat.	459. & 462. ac 463.
Bellarmini obiectiones aliquot contra S. Martialis Epistolas soluuntur.	à p. 331. ad 341
Bellarmini de Sulpitio censura.	90
Benedictiones diuersæ, eorūque ritus.	53
Benedictiones Pontificales à san- cto Martiale inuectæ.	302. & seqq.
S. Benedicti Ecclesia à quo fun- data Parisiis.	562
Beneficia quæ Gallia percepit ex S. Dionysij patrocinio.	1160
SS. Benignus, Andochius, & Tyr- sus.	150
S. Bernardus, dalmaticam qua or- natus ministrauerat Eugenio III. sacrificanti pro munere reliquit Parthenonæ montis Marty- rum.	
Berno Abbas Augensis quid tradit de Missa S. Dionysij.	475
Bethlehem noua.	292
Bethlehemitani Monasterij in a- gro Senonensi fundatio.	288.
Bezæ scurrilitas & vulpina astutia.	1190. 1191
Bibliotheca Monasterij S. Victo- ris.	582
Bibliotheca Floriacensis.	934
Bibliotheca Thuana.	1016
Bibliotheca Pratenfis.	1029
Bibliothecæ Patriarchales anti- quæ.	1054
Bisontinæ Ecclesiæ origo.	169
Biuaris refellitur.	522
Bonifacius IV. PP.	986
Bonifacij VIII. PP. & Philippij Pukhri Regis discordia.	1120
Bos æneus candens.	893
Bracteu gestauit in capite S. Ia- cobus frater Domini.	191
Breuiarium Gotthicum,	531
Breuiarium S. Idori.	532
Breuiarium MSS. Sanctonense.	551
S. Brigitiæ erga B. Dionysium de- uotio.	723
Briuatenses Canonici & Comites.	959
Budæi æmulus fuit Erasmus.	769

C

CÆLITES, sibi esse aduersos,
Caluinistæ vel inuiti fa-
tentur. 969. 970

Ceremonia quid. 130

Ceremoniæ sacræ defenduntur
contra Amesium. à p. 128. ad 148

Ceremoniæ quæ sunt immediatè
cultus Dei, à solo Deo institui
possunt. 145

Ceremoniæ quæ disponunt ad
cultum Dei, vel sunt eiusdem
adminicula ab Ecclesia licitè ac
laudabiliter institutæ sunt, & ab
Apostolo generaliter cōmendæ-

INDEX RERUM

- tur. p. 145. 146. & seqq.
- Cæremoniarum** dispositionem Ecclesie arbitrio Christus reliquit. 142
- Cæremoniarum** sacrarum multiplex utilitas. 144. 147
- Cæsar**, absolute cum nominatur, Iulius, ipso nomine designatur, 1171
- Caius Iulius Ruffus** Consul. 1035
- Calamus aureus** ad haustum Domini sanguinis. 482
- Calvinus** falso docuit vnum tantum presbyterum habuisse olim potestatem absoluendi. 103
- Calvinus** admittit sine cæremoniis religionum non posse subsistere. 129
- Caluinistæ S. Trinitatem** non inuocant neque rogant Filium & Spiritum sanctum. 1191. 1192
- Calumnia** insignis Bosqueti re-
tunditur. 1058. 1059
- Cancellarius** urbis Romæ à Romanis, Cancellario Papæ dudum oppositus. 86
- Cancellariorum** sacrorum fuerunt antiquitustria præcipua officia. 75. 78
- Cancellarij** publici ne fiant Clerici prohibentur. 79
- Cancellarij** nomen unde ductum. *ibid.*
- Cancellarij** Episcopales. 80
- Cancellariorum** Ecclesiasticorum origo & munera. à 75. ad 80
- Capetius** historicus. 966
- Capicerij** Ecclesie S. Stephani de Græcis dignitas antiqua. 564
- Caput** Ecclesie Gallicanæ fuit S. Dionysius. 863
- Cardinalis** eminentiss. de Richelieu Apologeticum pro fide, 1193
- Card. Perronius** Eusebium Ariamismi notat. 1195
- Cardinalis** Turnonius. 290
- Cardinales** sacerdotes proprio in titulo, ex antiqua praxi Ecclesie sunt Paræci. 48
- Cardinales** qui affirmatiuam de Dionysio Areopagita sententiam docent ac tuentur. 815
- Carithena** V. & M. 1018
- Carnutense** Læctionarium & Martyrologia antiqua. 524
- Carolus magnus** *Nomen Domini*, in numismatibus Francorum primus imprimi iussit. 50
- Carolus Magnus** Missalia fecit reformari & hagiologia, accurata recensione. 398. 399
- Carolus Magnus** vltimum vale dicendo B. Dionysio, Gallie regnum illi commisit. 401
- Carolus Magnus** S. Dionysij Areopagite & sociorum corpora in expeditione contra Saxones fecit pro auxilio præsentis deportari. 631
- Carolus Magnus** quando obiit. 1036
- Carolus Magnus** S. Dionysij patrocínio se ingentia beneficia consecutum protestatur. 636
- Caroli Magni** ingens deuotio erga S. Dionysium, cui insignia regia paulò ante mortem consecrauit, vt Regni tutelari. 633
- Carolus Caluus** templum S. Dionysij tegno suo anteposuit tam actu quam affectu. 667. 668
- Caroli Calui** quam ardens fuit in S. Dionysium dilectio ac profusa deuotio ostenditur. à p. 661. ad 671
- Caroli Calui** mira erga templum S. Dionysij affectio. 668
- Caoli*

ET VERBORVM INSIGNIVM.

- Caroli Calui corpus post septennium à morte fuit diuino admonitu ex Vercellis translatum ad Monasterium S. Dionysij in Francia. 670
- Caroli Calui epitaphium. 670
- Carolo Caluo vnde infusa vehemens affectio in memoriam & basilicam S. Dionysij. 667
- Carolus IV. Imper. 723
- Carolus IX. Rex Christianissimus Philippo Regi Hispaniarum corpus S. Eugenij Toletani dono dedit. 533. 534
- Carolus Martellus. 1038
- Caroli V. Regis deuotio erga sanctum Dionysium specialissima. 743.
- Caroli Sigonij censura de Seuero Sulpitio. 905
- Cassiodori fasti Consulares. 936
- Castra Cæcilia in Lusitania. 512
- Catalogi Apostolorum & Episcoporum, non gestis sed nominibus constare solent. 1077
- Catechumeni arcebantur ab Eucharistia. 23
- Catechumenis præerat Archidiaconus. 122
- Cathedra Petri centrum Ecclesiasticæ vnitatis. 1079
- Cathedræ & tribunalia sunt Episcopis à Deo concessa. 97
- Cathedræ Petri Ecclesia incardinata est. 1079
- Cathedraticæ multæ Ecclesiæ in Gallia à S. Dionysio institutæ sunt. 403. 404
- Centenario comparatus parvus numerus, nihil est. 1129
- Ceolfridus Abbas cuius discipulus fuit V. Beda. 468
- Cephas, Martialis cognominabatur. 330
- Cephas qui propriè dictus est, vnus fuit Petrus Apostolorum primus. 1173
- Cephas duos Ecclesia non agnouit, absolutè dictos. 1133
- S. Cerannius Episcopus Paris. Martyrologium plenum conscribere studuit. 585
- Ceruustutus diuina ope inter canum impetus & latratus. 603
- Chrismatis Sacramentum à sancto Dionysio expositum, est sanctum æquè ac ipse baptisimus. 1104
- Christianissimi nomen & primogeniti, vnde fluxit. 913
- Christiani, nisi Pastoribus suis obediant fiunt infidelibus deteriores. 73
- Christus auctor singularis est omnium Sacramentorum. 26
- Christus Dominus cæremoniis vsus est. 131. 132
- Christus aquam vino immiscuit in sacro calice. 132
- Christus instituit Chrismatis Sacramentum. 132
- Christus communicat S. Dionysium, ante extremum eius agnomen. 743. 746
- Christi & B. Virginis Imagines à S. Luca depictæ nonnullæ memorantur. à p. 149. ad 154
- Christi passionis epocha. 310. 311
- Chronicon Alexandrinum, 1008
- Chronica Ecclesiastica pleraque ante Eusebij historiam percurrebant. 425
- Chronici Chronicorum farrago. 1119
- Chronologia quàm ruditer & dure à Gregorio Turon. delineata. 927. 928. 929
- Claudius Robertus. 808. & seqq.
- Claues cur Stephanus Papa super

INDEX R E R V M

- altare Monast. sancti Dionysij reliquit cum pallio. 481
- Clauus vnus ex dominicis à quo repositus Dionysiopoli. 667
- S. Clemens B. Dionysio concessit Apostolarum super gētem Occidentalem. 402
- S. Clemens de colligendis Martyrum actis admodum fuit studiosus. 442
- S. Clemens humilitatis fuit studiosissimus. 877
- S. Clemens à B. Petro ordinatus. 878
- S. Clemens cur primus Papa à S. Petro numeratur, à nonnullis veteribus. 712
- Clemens I I. longè remotus à primatate. 852
- Clemens IV. 1099
- SS. Clemens, Linus, Cletus Apostolorum quomodo simul successores dicantur. 840. 879
- S. Clementis recognitiones eiusdē ætate corruptæ. 340
- S. Clementis qui B. misit Dionysium abhinc Parisiis, quàm facta sit memoria insignis. 487. 488
- S. Clementis crypta Parisiis. 487
- S. Clemētis cultus Parisiis priscus ac celebris. 488
- S. Clementis in-crypta cur sepulti quondam Episcopi. Parigenses. 489
- S. Clementis Ecclesiam Parisiis Carolus Magnus ampliauit. 489
- S. Clementis antiquam Ecclesiam Theologi Paris. annuali concursu honorant. *Ibid.*
- S. Clémentis (nondum pontificatu suscepto) magna fuit auctoritas. 879
- S. Clementis Pontificatus certa est epocha, Apostolatus S. Dionysij Areopagitæ. 1130. 1131
- S. Clementis nomen erasum ex quibusdam Martyrologiis in natali S. Dionysij, patet signatum in antiquiorib. diptychis, 1015. 1016
- Clementis & Dionysij coniuncta memoria in peruetusta epigrapha insculpta cryptæ Montis Martyrum. 799. 800
- S. Clementem B. Petro primum successisse qui tradunt. 876. mediatè qui docent. *Ibid.*
- Clericus Lemouicensis petulans imperitusque declamator in Synodo Lemouicensi. 850. & seqq.
- Cletus sub Petro Apostolo fuit Corepiscopus. 93. 172
- Clodoueus Magnus Monasterij Ferrariarum in tractu Vastiniensi instaurator. 289. & seqq.
- Clodoueus II. basilicę S. Dionysij parem honorem deferri statuit ei quem Constantinus Apostolorum Liminibus Romę voluit impendi. 615
- Clodoueus regni sedem Lutetię Parisiorum constituit. 385
- Clodouei Regis charta percelebris pro Monasterio Bethlehemitico. 288. 291
- Cluniacensis Abbas olim proprium Archidiaconum habuit. 493
- Clypiacensis conuentus sub Childerico II. p. 1094
- Coadiutores Episcoporum vnde orti. 93. 94. 95
- Codex vetus Canonum Gallicanę Ecclesię. 21
- Codex passionalis Castrensis Ec-

VERBORVM ET INSIGNIVM.

- clesiæ. 521. 524
Codex Martyrum quo S. Gregorius vtebatur quantum differt ab eo quod Rosuueyus edidit. 983. & seqq.
Cœlestinus IV. 1099
Cognomenti reticentia, non inducit necessariò alterationem suppositi. 1169. & seqq.
Collatio Fonsbellaquensis. 758
Collatio Parisiensis. 1060
Collationis pallij litteræ Apostolicæ. 226. 227
Colloquium Pissiacense. 1189. 1190
Coloniense exemplar Martyrologij, est incertæ notæ & fluxæ auctoritatis. 995. 998. 999
Columbæ volitantes super porticum Ecclesiæ S. Dionysij in Henrici M. conuersione. 782
Cometis in signo libræ apparitio tempore Ludouici Pij. 407
Comprovinciales Episcopi sunt sui Metropolitæ suffraganei. 89
Concilium Lateranense sub Innoc. III. 118
Concilium Remense sub Nicolao II. Papa. 1072
Concilia in mera quæstione facti decipi posse. 1142
Concilia in dogmate statuendo nec fallere, nec falli possunt. *Ibid.*
Concilia Arcopagitam Lutetiæ protomyſtam docentia. 814
Concordia necessaria inter testes. 1130
Confessio ante Eucharistiæ sumptionem, quando & à quo & cur fuit instituta. p. 22. & seqq.
Confessio Isagoge sacrificij Christianæ quo instituta. 28
Conradus Abbas Vſpergenſis Arcopagitam Dionysium, Galliæ Apostolum luculenter prædicat. 721. 722
Constantinopolitana Ecclesia origine inter Patriarchales postrema est. 1078 1079
Constantinus Imperat. excubitor factus basilicæ Apostolorum. 454
Consuetudines variæ ab Ecclesia in diuersis gentibus tolerantur. 470
Consuetudines diuersæ citra fidem ab Ecclesia Catholica tolerantur. 1013
Conteſſerationis cum sede Apostolica Pallium symbolum est. 210. 211. 219
Controuersia super caput sancti Dionysij inter Monachos eius cœnobij & Capitulum Parisiense. 744
Conuentus Francorum sub Pipino celebris in quo dignitas S. Dionysij ætâsque Apostolica egregiè declarata fuit. 621
Cornelij Papæ constantia. 1081
Coronæ Apostolicæ veneratio, seu Petri primatus celebris facta à Paulo agnitio. 57. & seqq.
Coronam & sceptrum Reges Imperium auspiciando è S. Dionysij sacrario suscipiebant, ad illudque moriendo remittebant. 697. 698
Corruptio textus actorum sancti Dionysij noua. 842. 843
Cratopolius textor Catalogi sanctorum Germaniæ. 724
Crescens vir Apostolicus bis in Martyrologio signatur. 1004. quasi diuersus, cum sit idem.

INDEX RERUM

- Crescentem** vnum ex 72. Christi discipulis fuisse tradunt Hippolytus & Dorotheus. 2
- Crescentem** Pauli assecclam, ab eo in Galliam ablegatum, tradunt Patres tam Græci quàm Latini, ex ipso Pauli testimonio, à p. 2. ad 8
- Creta** Centurbia. 37
- Crux** S. Stephani de Græcis à quo erecta primùm. 567
- Crux** pro sede diœcesis. *Ibid.*
- Crucis** & nominis Christi inscriptio in numismatibus, cur à Regibus Christianissimus expressa. 50
- Crucis** signum ab Apostolis institutum & frequentatum. 134
- Crucis** signum saxi diuinitus impressum. 290
- Crucis** palliis sacris tam Græcorum quàm Latinorum Antistitarum iam olim intextæ. 202. 206. 207
- Crucem** figere ius Episcopi diœcesani. 567
- Crucem** Domini Heraclius Persis extorsit. 987
- Critici** nuperi quàm infaustis aui-
bus ludant, in antiqua traditione de Sanctorum gestis exagitan-
tanda. 305. 306
- Critici** nuperi temeraria sententia. 1140
- Crypta** S. Mariæ Campestris. 573
- Crypta** Montis Martyrum descripta. à p. 799. ad 801
- Curatorum** sacerdotum quando ordo cœperit. 39. & seqq.
- Crispinianus.** 1008
- S. Cyprianus** sua auctoritate errorem Gregor. Turon. refellit. 934. 935
- S. Cyriaci** Monasterium. 458. 785
- ## D
- D**ACICVM bellum. 893
- Dagobertus** liberatus à periculo damnationis ope S. Dionysij. 604
- Dagobertus** templum suum Dionysio Areopagitæ consecrauit. 795
- Dagoberti** Regis testimonia de S. Dionysio. à p. 596. ad 615
- Dagoberti** ætate certum erat S. Dionysium Paris. Apostolorum temporibus claruisse. 601. 602
- Dagoberti** epitaphium. 615
- Dagoberto** apparet S. Dionysius & ereptionem ac exaltationem ei pollicetur. 604
- Damaria** vxor S. Dionysij. 741
- Damasus** Papa confessionem in Missæ introitu instituit. 28
- Danielis** hebdomadæ. 310
- Dauid** sepulchrum in Iudæa erat conspicuum. 1114
- Decipere** & decipi quantum ab inuicem intersunt. 355
- Decipere** semper scelus est, quando cum proximi detrimento hoc fit. *Ibid.*
- Decius** & Gratus quando simul Coss. 851
- Decius** quando & vti interfectus fuit. 851
- Decij** Germanici cum fratre Consulatus fictitius, 851. 852
- Deus** astipulator est veritatis Ecclesiasticæ traditionis de Apostolatu S. Dionysij Areopagitæ, 1138. 1139. 1143
- Dei** ore dedicata S. Dionysij Basi-

ET VERBORUM INSIGNIVM.

- lica. 737. 739
 Dei omnia, ignea sunt. 1149
 SS. Deigenitricis Ecclesia Pari-
 sis. 568
 SS. Deigenitricis & omnium Mar-
 tyrum festiuitas. 1038
 Dexter Chronicon suum S. Hie-
 ronymo nuncupauit. 402
 Diaconium dictum altare. 116
 Diaconus circumlustrator & per-
 scrutator, quare dictus. 118
 Diaconi stant sedentibus Presby-
 teris. 99. 101
 Diaconi septem stabant ad alta-
 re tempore sacrificij ex Aposto-
 lorum institutione. 111
 Diaconi septem Abbati Dionysia-
 no vt assistant sacrificanti, quis
 PP. concessit. 482
 Diaconij rurales. 112
 Diaconi Regionarij. 113. 119
 Diaconi Cardinales. *Ibid.*
 Diaconi Palatini. 119. Basilicarij.
Ibid. Stationarij, Testimonia-
 les. *Ibid.*
 Diaconi quid sunt in Ecclesia Dei.
 114. & 162
 Diaconi gestare Episcopum pro-
 hibentur. 123
 Diaconi reliquias Sanctorum
 ferre debent. 123
 Diaconis quo iure competit cali-
 cem Domini dispensare. à p.
 16. ad 22
 Diaconorum officia. 17. & seqq.
 Diaconorum antiqua officia. 111
 112
 Dies quibus vti pallio, Archiepis-
 copo licet. 261
 Dignitates Ecclesiasticas quàm
 impie Amestus insectatur. 74
 Diocletiani ferale edictum. 1083.
 Diogilum, vicus. 533
 S. Dionysius, in Ecclesia viros à
 mulieribus per tabulatum in-
 terpositum segregauit. 67
 S. Dionysius inscriptus in feretro
 Archiepiscopus ob susceptum
 Gallia Apostolatam. 223
 S. Dionysius Areopagita Gallia
 Apostolus &c. primus in ea
 fuit diuinorum officiorum ac
 mysteriorum rituum, dictator
 & interpret. 343. & 1184. &
 seqq. fuit Athenai auriga sena-
 tus. 343. venit in Galliam sa-
 culo primo defluente ac secun-
 do ineunte. *Ibid.*
 S. Dionysius pro veritate mortuus,
 glorificari per mendacium non
 indiget, aiebat veræ eius gloriæ
 assertor Hilduinus. 79
 S. Dionysius, lucifer matutinus
 Galliarum à Paschasio vocita-
 tus. 390
 S. Dionysius quomodo præfatio-
 num Liturgicarum auctor dici-
 tur. 471
 S. Dionysius quem nouum ritum
 in Missa initiauit. 473
 S. Dionysius antiquus & venera-
 bilis Pater à S. Greg. appella-
 tus. 476
 S. Dionysius Parisiensis vt Pauli
 Apostoli discipulus perpetuo
 crederetur, quomodo Maiores
 prouiderunt. 486
 S. Dionysius Parisiensis Missæ sa-
 crificium docuit. 561
 SS. Dionysius & socij sunt peran-
 tiqui Patroni Gallia. 602
 S. Dionysius Paris. cur magnus à
 Dagoberto vocitatus. 607. 608
 S. Dionysius Areopagita, cogno-
 mento Magni, communi Eccle-
 siæ more designatus. 607. 608
 S. Dionysius cur appellatus Ar-
 chiepiscopus & totius Gallia

- primas. 641
 S. Dionysius Francorum Legislator nuncupatus à S. Ludouico. 637
 S. Dionysius domat ignes: & cur. 683
 Dionysius Ionicus. 709
 S. Dionysius, Cantuariensis Ecclesiæ Patronus. 733. 734
 S. Dionysius magnam patriæ suæ partem ad fidem conuertit. 746
 S. Dionysius inuisit Hispaniam. 889
 S. Dionysius quo anno missus in Galliam. 896
 S. Dionysius passus est non sub Traiano, sed sub persecutione Trajani: vt id intelligi oporteat. 900
 S. Dionysius Libycus Martyr cum sociis. 1042
 S. Dionysius sæpè in suo templo apparuit. 1144
 S. Dionysius cur de Græcia in Galliam transmeauit. 1153. 1154
 S. Dionysius 12. speciales ritus tradidit. 1188. 1189
 S. Dionysius hymnorum diuinorum librum contexuit. 1193
 S. Dionysius Galliam Christo presentabit in die Iudicij. 1199
 S. Dionysij minorare famam, qui negant Apostolatum eius Gallicum, nituntur. 378
 S. Dionysij Areopagitæ frequenter Eusebius meminit. 426. 427
 S. Dionysij apparatus cælestis. 480
 S. Dionysij spatula cur in sacrario S. Pauli Romæ collocata. 486
 S. Dionysij Areopagitæ cur libros misit dono ad Pipinum Paulus I. PP. 490. 491. 492
 S. Dionysij reale pro Gallico suo Apostolatu testimonium indicatur & astringitur. à p. 561. ad 574
 S. Dionysij basilica antiqua Burdegalis. 595
 S. Dionysii basilicæ diuina dedicatio. 611. 612
 S. Dionysii quàm fortunatus fuerit Galliæ Apostolatus. 637
 S. Dionysii Ecclesiam cur voluit Carolus Magnus haberi *Gallicarum matricem*. 641
 S. Dionysii patrocinio quàm certa spe confidebat Carolus Caluus. 668
 S. Dionysii fortitudo à B. Fulberto singulariter commèdata. 692
 Dionysij Corinthiorum Episcopi, corpus ab Innocentio III. datum Monasterio S. Dionysii in Francia. 719
 S. Dionysii apud Anglos gloria. 731. 732. & seqq.
 Dionysii vox memorabilis, patiente Domino. 753
 S. Dionysii caput truncatum deportantis, pictura à Molano contra Oecolampadium defensa. 777
 S. Dionysii vita Venetiis seruata Græcè scripta, ipsum Arcopagitam prodit. 794
 S. Dionysii Parisiorum Protomystæ tituli triumphales. 804
 S. Dionysii sub auspiciis nata nominis Iesu societas, quantos progressus fecerit. 806
 S. Dionysii quam distenta Apostolica sollicitudo. 889
 S. Dionysii tormenta diuersa. 895
 S. Dionysii vnde duplex consignatio in Adone processit. à p. 1009. ad 1016
 S. Dionysii sepulchrum apud Pa-

ET VERBORUM INSIGNIVM.

- risios tantum, conspicuus ac celebris est. 1111. 1112
- S. Dionysij Areopagitæ Gallicum Apostolatum diuinus digitus obsignauit. 1138. 1139
- S. Dionysij Areopag. Gallicus Apostolatus approbatus est Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis. 1138. 1139. 1140
- S. Dionysij è Græcia in Galliam transitio authenticis est testimoniis obfirmata. 1146
- S. Dionysij ad urbem Parisiorum accessus, ipsi urbi & vniuersæ Galliæ auspiciatissimus ut fuerit. 1158
- S. Dionysii Areopagitæ triplex corona. 1181
- S. Dionysii pia ad nuperos criticos expositio. à p. 1178. ad 1181
- S. Dionysij scriptorum excellentia, eiusque sapientiæ sublimitas. 1187
- S. Dionysij scripta cur ita horreant heretici. 1194. & seqq.
- S. Dionysii Areopagitæ qui natiui sunt filii. 1198
- S. Dionysio infestissimus est Bosquetus: qui eius gloriam vndeque nititur deprimere. 1102
- S. Dionysium Areopagitam cum sociis Lutetiæ martyrio consummatum Menologium Græcorum disertè tradit. 413
- S. Dionysium B. Gregorius Apostolis ferè æquiparauit. 477
- S. Dionysium post sanctam Deigenitricem & Apostolos Carolus Caluus Imper. primum venerabatur. 662
- S. Dionysium missum à S. Clemente veteres magno consensu docent. 875
- Dionysium bis inuississe Romam nihil repugnat. 887
- S. Dionysium Areopagitam eundem esse cum Parisiensi, quænam probant Martyrologia, 1022. 1023
- Dionysiorum duorum 3. Octobris natales concurrunt apud Græcos. 1042
- Dionysios duos Martyrologium ipsam quod dicitur vetus Romanum reipsa non distinguit. 1000. & seqq.
- Diptycha Græcorum antiquissima esse probantur. 415. & 416
- Diptycha sacra, ethnicorum rabie deleta. 1083
- Discipulorum Christi dispersio. 165
- Disparitas quanta sit inter commentum de Ioanne Papissa femina, & historiam S. Dionysij Areopagitæ ostenditur. à pag. 1109. ad 1145
- Distichum Erygenæ de S. Dionysio. 671
- Diuisio est origo destructionis. 1182
- Dominæ nostræ Campestris à quo initiata sit Ecclesia. 562
- Dominicale quid sit. 68. 70
- Dominicus à Iesu. 810
- Domitiani acta rescissa. 881
- Druidis vnde indita Virginis paritura prænotio. 152
- Duo pallia simul non conceduntur. 273
- S. Dynamius Antistes Engolismensis. 1096. 1097
- E
- E** B B O Heildeshemensis Antistes ex Metrop. Remensi. 406

INDEX RERUM

- Ebroas super Ittonam. 709 S. Eligius tenfam S. Dionysij iussa
S. Ebrulphi Monasterium. 708 Dagoberti Regis fabricauit.
Ecbatana ciuitas Mysia. 529 641
Ecclesia in Sacerdotibus constat. Emanuelis Comneni Nouell.
73 1018
Ecclesia quomodo est castrorum S. Emeranni Monast. Ratispon.
acies ordinata. 71. 72. 73. 74 685
Ecclesia Regnum Dei est. 70 Energumeni à sumptione Eucha-
Ecclesia Romana, in Petra exalta- ristia prohibiti. 23
ta est. 440 Epagatus Martyr quando lautea-
Ecclesia S. Dionysij Areopagita. 929. 930
713 Ephemeris Bedæ opus illius est
Ecclesia non aliter canit & aliter genuinum. 465
credit. 1129 Ephesi conuenit S. Ioannem B.
Ecclesiæ Dei consuetudo sacro- Dionysius. 881. & 883
sancta esse debet. 139 S. Epiphaniij testimonio aperto
Ecclesiæ contra placita disputare refragatur Bosquetus. 339
insolentissimæ insanix est. 951 Episcopatum benedictionum vn-
Ecclesiam non posse caeremonias de ortus ritus. 302
instituere absque peccato, im- Episcopatus quondam erat ad
piè docet Amelius. 137. & seqq. Martyrium proxima dispositio.
ubi refutatur. 1081
Ecclesiæ in Celtis antiquissimæ. Episcopatum qui desiderat Mar-
910 tyrium desiderat. Ibid.
Ecclesiæ suos census referentes Episcopus Presbyteros solus or-
audiendæ & credendæ. 387 dinat. 42
Ecclesiarum consuetudo seruanda, in vsu & gestatione pallij. 43
271 Episcopus inter Presbyteros in
Ecclesiarum quæ in diuinis officiis omnibus primatum tenet. 43
traditione de S. Dionysio anti- Episcopus solus sedet, Presbyteri
quam profitentur, insigniorum confident. 99. 100. 101
indiculus. 396 Episcopum proprium ex singulari
Ecclesiarum generositas, vnde ostenditur. 1074 priuilegio pridem habuit sancti
Ecclesiarum præcipuarum origo, Dionysij Monasterium. 494
& successio. 1078. 1079. Episcopi sententiæ quam hic liber
1080 tueretur protectores. 816
Ecclesias omnes errasse, vox impia. 397
Edgardus Rex. 731 Episcopi (ne eorum nomen vi-
S. Eduardus Rex. Ibid. lesceat) non sunt in pagis mino-
Elevatio incruentæ hostiæ. 1193 ribusque oppidis constituendi,
Elias dictus Thesbites. 1171 38
Episcopi per singulas ciuitates,
Presbyteri per singulas Eccle-
sias constituendi sunt. 42
Episcopi in vnaquaque ciuitate
vnici erant Apostolorum tem-
pore.

ET VERBORUM INSIGNIVM.

- pore. 44
 Episcopi qui sedem non habebant olim in Conciliis subsignati. 94
 Episcopi Græci omnes Pallium gestant, vituperando more, turpique commercio. 197
 Episcopi Galliarum erga sedem Apostolicam fuerunt semper deuotissimi ac obsequentissimi. 253. 254
 Episcopi æquales sunt omnes ratione ordinis. 255
 Episcopi & procures Francorum in conuentu sub Pipino profitentur S. Dionysium virum Apostolicum à B. Clemente fuisse missum. 621. 628
 Episcopi Franciæ nostrum S. Dionysium esse Pauli Apostoli discipulum, publico monumento, cum Roberto Rege professi sunt. 687
 Episcoporum ordo quadripartitus est. 255
 Episcoporum ordo ad originem recensendus, quid efficit. 1074
 Episcopis non Metropolitibus, indultum fuit quibusdam pallium. 213
 Epistola Aristarchi ad Onesiphorum, quid de S. Dionysio Areopagita continebat. 418
 Epistola S. Dionysij duodecima præter undecim vulgatas, vbi nam reperitur. 748. 749
 Epistola S. Dionysij ad Apollonem, à quo Latine reddita. 896
 Epistola in festo S. Dionysij Parisiensis legitur ubique de Areopagita ex actis Apostolorum. 113. 135.
 Epistolæ S. Martialis contra hæreses, fidei suffragantur. 340. 341
 Erasmus Budeo, fasces summisit. 769
 Erasmi præclara contra Nouatores sententia. 825
 Ericus Monachus Antistiod. 671
 Errore vulgi diffamata est fabula de Ioanne Papa muliere. 1117
 Euangelistæ officium. 45
 Euangelij insignia ex Templo S. Dionysij Reges sumebant cum sceptro & corona. 697. 698
 Eucharistiæ circa vsum nonnulla disposuit S. Paulus. à p. 10. ad 26. & seqq.
 Eucharistiam porrigebat Diaconus absente vel iubente Presbytero. 123
 S. Eugenius Toletanus protomysta erat Discipulus S. Dionysij Areopagitæ. 531. 532. 535. 536.
 S. Eugenius B. Areopagitæ sectator antea fuit Apostolorum Discipulus. 539. 540.
 S. Eugenius poetica facultate excultus fuit. 578
 Eugenius III. consecrat Ecclesiam montis Martyrum. 711
 Eugenio III. sacrificanti ministrarunt S. Bernard. & Petrus venerabilis. 711
 Eugenius II. PP. 1060
 S. Eugenij hymnus de B. Dionysio. 576. 577
 S. Eugenium assecclam suum S. Dionysius in Hispaniam, Euangelistam misit. 402
 Eulogius Alexander Patriarcha. 982
 Eusebius Cæsar. secutus est sacros auctores qui ante se Chronica Ecclesiastica scripserant. 425
 Eusebius vnde historiam hausit S. Dionysij. 431

INDEX RERUM

Eusebius suo in Martyrologio
traditionem Ecclesiasticam de
Dionysio Areopagita confir-
mat, & in historia etiam. à p.
425. ad 432

Eusebius Episcopus Dorylæi. 942

Eusebius cur de scriptis S. Diony-
sij non meminit. 1195

S. Eustachius Præfectus Equitum
sub Vespasiano. 893. Inde cum
uxore & filiis Martyr nobilis.
ibid.

S. Eutropius fuit B. Dionysij A-
reopagitæ sodalis. 542. &
seqq.

S. Eutropius Persa fuit. 551

S. Eutropius quot annis in Gallia
prædicavit. 898. Quando pri-
mum sancto Dionysio adhæsit.
899

S. Eutropij acta à Calixto II. non-
dum Pontifice Constantinopoli
reperta. 446

S. Eutropij martyrium descripsit
B. Dionysius, & Athenas mitti
curavit. 446

S. Eutropium à Clemente missum
Gregorius Turonensis disertè
scribit. 546

S. Euurtius Subdiaconus fuit Mel-
tiadis Papæ. 1103

Exceptio firmat ius in ceteris.
788

Excommunicandi ius habet Ab-
bas sancti Dionysij. 685

Exemplaria vulgaria, Concilia pa-
rum curabant, sed recurrebant
ad authentica primarum sedium
autographa. 1054

Exomologesis ante Eucharistiam
præmittenda. 27

Explicatio mysteriorum pallij
pontificalis ex eius forma &
figura. 205. 206. 207.

F

FABIANVS PP. quid circa acta
Martyrum colligenda sta-
tuerit. 498

Fabula Papissæ Ioannis, ab aduer-
sariis in exemplum producta:
accuratè excussa, & funditus e-
uersa. à p. 1106. vsque ad 1145

Fabulæ de Ioanne pseudopapissa
relatores, in omnibus sibi inui-
cem contradicunt circumstan-
tiis, & re ipsa. 1132. 1133

Falsitas instrumenti quomodo
probatur. 857. 858

Fardulphus Abbas, gerulus S.
Dionysij Areopagitæ lipsano-
rum in castris Caroli Magni. 631

Fasciculus temporum. 1119

Fasti Siculi. 1008

Fertur passim vsurpat Gregor.
Turon. pro refertur. 977

Fescenninus Præfectus. 527. 540

Fescenninus Sisinius. 882

Fescenninus Consul cum Teberio.
894

Fescenninus Consul fuit sub Ha-
driano; quo sciuente passus est
Parisiis S. Dionysius Areopagi-
ta. 1044

Festum susceptionis reliquiarum
Parisiis est duplex antiquum.
571

Fides maximè in testibus exigitur.
1117

Fides vt sol ab Oriente in Occi-
dentem defluxit. 1150

Fidei insigne, pallium est. 207.
234. 236

Fidei Catholicæ quàm ingens
thesaurus. 1097

Fide Oriente, claruisse S. Diony-
sium Gallia Apostolum credi-

ET VERBORVM INSIGNIVM.

- dit Clodoveus filius Dagoberti. 616
 Flavianus XIII. Episcopus Paris. 1091
 Flodoardi de interpontificatu Remensi præmonitio. 1084
 Florus, Martyrologium post Bedam auxit. 1014
 Florimundus Raymundus fabulam de Ioanne pseudopapissa doctissima lucubratione confutavit. 1115. 1125
 Fœminæ Christianæ syncerus ac genuinus apparatus. 65. 66
 Fœminæ à viris in Apostolorum Ecclesia interiecto tabulato secretæ erant. 67
 Fœminarum quadruplex velamen ex Apostolica disciplina. 68
Fonds de S. Lin à Besançon. 178
 Forma noua dandi pallium à sancta Sede præscripta. 229. 230
 Forma iuramenti pro pallio suscipiendo. 230
 Forma noua traditionis pallij. 231. 232
 Formula petendi pallij. 216
 Formulæ antiquæ tradendi pallij Pontificales. 225. 226
 Fortunatus Paris. Clerum mirè collaudauit. 475
 Fortunatus hymnos singularum festiuitatum composuit. 594
 Fortunati hymnus de S. Dionysio authenticus affertur & asseritur. à p. 591. ad 595
 Fotinus à S. Clemente missus. 717
 Fragmentum Epistolæ Ioannis Scoti ad Carolum Caluam. 1066. 1067
Francia Theutonica vox. 775
 Franciscus Belforestus. 633. & 809
 Franciscus Biuarius Chronici Lucij Dextri defensor. 402
 Franciscus Bosquetus Prætor Narbonensis auctor nuperus qui S. Dionysij Arcopagitæ Gallicum Apostolatam in omni sua farragine historiarum impugnat; ex professo refellitur totâ nostræ pro Hilduino Apologiæ serie. à p. 355. ad 1182
 Franciscus Bosquetus Epistolam Innocentij I. ad Decentium insigni corruptela deprauauit. 552. 553
 Franciscus Bosquetus sibi non stat, sed frequenter repugnat. 921. 924. 925
 Franciscus Bosquetus incidit in foueam quam fecit. 945. & 961
 Francisci Bosqueti Ecclesiæ Gallicanæ traditiones priscas sugillant, artes, ac methodi. 513. 514. 546. 547. 548
 Franciscus Gauduinus auctor Commentarij de Præsulibus Angliæ. 1118
 Franci quando primùm è Germania in Gallias eruperunt. 845
 Franci quando Lutetiam Parisiorum primùm subegerunt. 846
 Francorum Regnum fundamentum est Imperij Christiani. 347
 Francorum pro Rege orantibus, quæ spiritualia stipendia à Pontificibus summis concessa. 35
 Francorum antiquum priuilegium ex S. Dionysij titulo. 402
 Francorum à nomine degenerant qui S. Dionysium Arcopagitam non colunt, Franciæque Apostolum esse negant. 828. 829

INDEX RERUM

- Francorum antiquum priuilegium. 730. 735
 Franco Rotom. Archiepiscopus quid de S. Dionysio censuit & docuit. 678
 Fredegarius Scholasticus. 480. 621
 Fredegundis Regina. 866
 Fredulphus Abbas S. Dionysij. 436
 B. Fulbertus Archiepiscopo Turonensi quid respondit super defectu pallij. 248. 249
 B. Fulbertus Episcoporum Galliarum generalis sua ætate fuit magister: idemque felicissimus Roberti Regis præceptor. 315. quid sensit de S. Dionysio. 689. 690. 691
 B. Fulberti Carnotensis Episcopi elogia. 690. 691
 Fuldense Monasterium. 1027
 Funccius Lutheranus auctoritatem Pontif. Rom. primis etiam sæculis magnam fuisse agnoscit. 440
 Furaldus *Abbas Monasterij ter beatiss. Dionysij Arcopagite in Leonis PP. & Caroli Magni præsentia subscriptus cernitur in Synodo Sueffionensi.* 642
- G**
- G**ALENT libri corrupti ipso viuent. 1050
 Gallia non alium Cæsarem habet quàm Regem. 32
 Gallia asilum Pont. Rom. 710
 Gallia Græcis Galatia, & vnde. 775
 Gallia Lugdunensis seu Celtica quintuplex. 909
 Galliæ intima contestatio de identitate S. Dionysij Parisiensis Episcopi & Arcopagite. à p. 382. ad 405
 Galliæ decora non decet Gallum hominem minuere. 951
 Galliam bis ingressus est S. Saturninus. 971. 972
 Galliarum diuersæ nationes iam olim Christo subditæ. 282. 913
 Galliarum primus Sacerdos. 702. 776
 Gallicam Ecclesiam miris efferebat laudibus S. Gregorius. 470.
 Gallicana Ecclesia quàm arcto nexu Romanæ est deuincta. 943
 Gallici moris Liturgiæ celebrandæ auctor fuit S. Dionysius. 473. 474
 Galli primitiæ sunt Apostolatus S. Dionysij in Domino. 1181
 Galtherus Episcop. Camerac. S. Dionysij appellat *totius Franciæ Primatem.* 702
 Galtherus Episc. Laudun. 713
 Galtherus Huntus abbreviator Historiæ Scholasticæ. 714
 Gauslenus Bituricensis Archiepiscopus pereruditus. 326
 S. Gatianus missus fuit à S. Clemente. 717
 S. Gatianus Dionysij Arcopagite synchronus ac symmysta fuit. 955
 S. Gatianus annis 50. sedit Episc. 1093
 Gelasius PP. Missale Parisiense S. Dionysij passionem referens probauit. 474
 Genebrardus Apologiam pro Origene fecit. 340
 Genebrardus Græcorum Menologium Latine edidit. 415
 Genebrardus quid sensit & docuit de S. Dionysio. 779. 780
 Genesius Presbyter S. Genouefæ

ET VERBORUM INSIGNIVM.

- spiritualis didascalus, scripsit
eius vitam annis 18. post eius
mortem. 580. 581
Genesij antiqui Presbyteri graue
de S. Dionysio Areopagita tes-
timonium. à p. 580. ad 585.
Gennadij de Sulpitio elogium.
906
S. Genouefa ædiculam super
tumulum B. Dionysij fabrica-
uit. 602
S. Genouefa quando obiit. 1097
S. Genouefa antiqua fuit in mon-
te Paris. Paræcia. 569
S. Genouefa suasu Parisiis Eccle-
siam Apostolorum Clodouæus
erexit. 1089
S. Genouefa bina translatio.
1037. 1038
S. Genouefam velo sacro insigni-
ui Villicus Episcopus. 1095
Gentes omnes in Christum cre-
diderunt. 912
Gentilium populus figuratus in
Lazaro vlceribus pleno, qui de
micis mensæ diuitis saturari cu-
piebat. 1150. 1151
S. Genulphi acta quàm antiqua
& authentica. 938. 939. 957
S. Gerardus Abbas Broniensis.
537
Germaniæ ceruicositas. 845
Germaniæ illuminationi instuduit
S. Dionysius. 889
Germanicus Cæsar. 851
S. Germanus Antist. in Britan-
niam maiorem quando pro-
fectus est. 1097
Gerson Doctor Christianissimus.
743
Gloria in Excelsis Deo, carmen
Angelicum, ab Angelis in Gal-
lia quando & ubi recitatum.
289
Gotthi quando Gallias inuasert
322
Græcia post Apostolos maius Dio-
nysio iubar non aspexit. 409
Græcia Gallia in Christo pæda-
goga. 1150. 1151
Græci primum schisma in Eccle-
sia excitarunt. 425
Græci vnde hauserunt, Martyrij
S. Dionysij, acti Lutetiæ noti-
tiam. 444. 445
Græci Gallos consanguinitate spi-
rituali complectuntur, docet
Gerson. p. 745
Græci quid in suis Menæis de S.
Dionysio testentur. 413. & 768
Græci Areopagitam Lutetiæ oc-
cubuisse testantur. 1112
Græcorum antiquissima de Dio-
nysio Areopagita in Gallia lau-
reato, persuasio fuit. 411
Græcorum cognomentum cur in-
didit Stephanus III. PP. Mona-
sterio quod Romæ fundauit.
485. & 574
Græcorum ad stipulationem in afferen-
da traditione de Dionysio Areo-
pagita Parisiis laureato, ma-
gnus pondus habet. 438
Græcos tempore Ludouici pij
suppetias à Gallis petiisse, Bos-
quetus haud bene somniauit.
361. & seqq. & 1057.
Gregorius XIII. Martyrologium
Rom. ad autographa recenseri
accuratè fecit. 456
S. Gregorius Liturgiæ Parisiensis
seriem approbavit. 474
S. Gregorius vnum Parisiensem
Dionysium cum Areopagita ef-
se, in antiphonario suo clarissi-
mè insinuauit. 476
Gregorius Turonensis memoria
lapsus est in relatione de sociis
P P P P P P P iij

INDEX RERUM

- S. Saturnini, eiusque ac illorum ætate. 774
- Gregorius XIII. Pontif. SS. & sapientiss. 1024
- Gregorius IV. quando Pontificatum iniit. 1039
- Gregorij Turon. pia excusatio. 976
- Gregorius Turon. minimè attentus fuit aut accuratus Chronologus. 927. 928
- Gregorij Turonensis tandiù versata de S. Dionysio sententia ad iuris summos apices expenditur: indeq; structum argumentum planè dissolvitur. à p. 920. ad 980
- Gregorij Turon. simplicitas tribus conspicuis exemplis indicata. 974. 975
- Gregorij testimonium contra rethnas Bosqueti defenditur. 547. 548. 549. & seqq.
- Gregorij libros glossematibus aspersos Bosquetus ad effugium captandum supponit. 548
- Gregorium tum laudat, tum arguit ac damnat Bosquetus. 923. 924. 926
- Guillelmus Comes Burgundia. 446
- H
- H**ADRIANVS Atheniensibus multa erogavit. 892
- Hadriani aduersus Christianos sæuitia. 895
- Hadriani in persecutione, reuera passus est sanctus Dionysius. 900. 901
- Hadriani persecutio, cur à quibusdam non commemoretur. 900
- Hadrianum adoptauit Tiberius, 901
- Hæreditas pallij. 189
- Hæresis definitio. 383
- Hæreses inde ortum habent quod Petri primatus denegatur. 59
- Hæretici, cur Papam ita dirè insectentur. 57. 58. 59
- Hæretici tripudiant, dum Catholici inter se digladiantur. 305. 306. 307
- Hæreticorum omnium, insitum semper fuit præcordiis, odium sedis Apostolicæ & Pontificis Romani. 57
- Hæreticis inconsultè nonnulli noui critici opitulantur, dum contra Catholicos de leuioribus historiae periodis, ardentiori zelo confligunt. 328. 329
- Hagiologium Corboliense. 403
- Hagiologia Victorina MSS. 521. & 580. 581. & seqq.
- Hagiomachi Caluinistæ quæ Gallia funesti. 293
- Halitcarius Cameracensis Episc. 363
- Harigeri Lobienfis Abbatis de Hilduino, eiusque Areopagitici sententia. 678. & seqq.
- Hebræi ante Christi Incarnationem in Gallia degentes, Gallis pariturae Virginis arcanum prodiderunt. 153
- Helinandus historicus. 720
- Hemericus prior Sandionysianus. 719
- Henricus I. Rex conuocat regni proceres ad discutiendam S. Dionysij vel possessionem, vel translationem. 725
- Henricus II. Imp. 723. 725
- Hericus de Muleto Abbas S. Dionysij. 530
- Henricus Abbas S. Dionysij Areopagitæ. 718

ET VERBORUM INSIGNIVM.

Henricus Stephanus raræ erudi-
tionis Typographus. 759	Hilduinus quo fine Græciam per-
lustravit. 377.378
Henrici Magni eximia pietas erga
S. Dionysium Galliæ Aposto-
lum. 780.781	Hilduinus, ab irato Ludouico Im-
perat. relegatus in Saxoniam
postea honorificè reuocatur.
405.406.407
Henricus præses. 849	Hilduinus multa prætermisit, ex
quibus ampliora sumere potuit
patrocinia. 560
Hercoldus vir primarius. 533	Hilduinus alia Areopagitica scri-
psit carmine, nondum excusa.
761
Heribertus Rosuueydus, meritò
claræ est memoriæ. 983	Hilduini elogia à Trithemio attri-
buta. 760
Heriberti Rosuueydi Martyro-
logium dictum vetus expendi-
tur, & fucatum ostenditur aper-
tissimè, à p. 981. ad 1021	Hilduini Areopagitica vt patenti
veritati consona, fuerunt mox
ac prodierunt, sine vlla hæsit-
atione suscepta. 377
Hermiæ Græci historici testimo-
nium à Græcis non admissum
in Concilio Florentino. 652	Hilduini elogia, à viris antiquis
illustribus pronunciata. 380
Hesperis S. Dionysius prædicauit.
890	Hilduini opuscula tã edita quàm
inedita. 761.762
Hierarchia S. Dionysij illæsa ab
igne diuinitus seruata. 683	Hincmarus Remens. Archiepisc.
quod senserit & scripserit de
sancto Dionysio Areopagita.
657. ad 661
Hierarchiæ Ecclesiasticæ pulchra
dispositio. 457	Hirsaugiensis Monasterij encæ-
niis interfuit Hilduinus. 406
Hierarchiam S. Dionysij vertit in
stylum Latinum Anastasius Bi-
bliot. 653	Historici & Chronologi Græci ac
Latini, qui sententiam quam
ruemur tradunt atque defen-
dunt. 817. 818. 819
Hieremias Patriarcha CP. 417.
1194	Honestus S. Saturnini discipulus
bonus dictus. 967
S. Hieronymus Damasi Papæ Cæ-
cellarius fuit, seu Protoscrinia-
rius. 77	Honoris & oneris simul pallium
est insigne. 275
Hieronymus Bignonius Regis in
Senatu Galliarum primarius
Aduocatus. 809	Huebertus administrator Episco-
pi Meldensis. 658
S. Hieronymi auctoritas contra
Bosquetum. 558	Hugo Rex Monasterij S. Diony-
sij disciplinam per S. Odilonem
reparauit. 693
S. Hierotheus, Hymnos Deo ce-
cinit amatorios. 1193	Hugo à S. Victore Saxo fuit. 707.
S. Hilarius gladio Spiritus sancti
vnitatem Ecclesiæ defendebat.
692	Idem Gallicum Dionysium A-
reopagitam asseruit. 708
Hildebaldus Metrop. Colonien-
sis. 529	
Hilduinus quando Græciam in-
uisit. 405.406	

INDEX RERUM

- Hugo à S. Victore explanauit S. Dionysij cœlestem Hierarchiam. 708
Hugo Abbas Dionysianus. 685
Hugo Menardus doctissimus asceta Pratenfis. 1026
Humilitas splendidior gemma in ornatu Pontificis. 87
Humilitatis studium in summis Pontificibus. *Ibid.*
Humbertus Card. Berengarij debellator. 823
Hunnica incurfus fastos Episcopales Ecclesiarum Galliarum diripuit. 1084
Hymnus de S. Eugenio ex breuiario S. Isidori. 532
Hymnus Fortunati de S. Dionysio. 592. 593
Hymnos singularum festiuitatum texuit Fortunatus. 594
Hymnus S. Eugenij Tolet. de B. Dionysio Areopag. 576. 577
Hymni ab Apostolis & viris Apostolicis vsitati. 577. 578
- I
- I**acobus Faber Stapulensis Theologus Parisiensis quibus titulis celebris. 765
Iacobus Galtherus in tabulis Areopagitam Dionysium, Parisiensem eundem esse cognat. 797. 798
Iacobus Alphæi apud Græcos est die 9. Octob. celebris. 1018
Iacobus Dubletius. 810
S. Iacobi minoris brachium. 667
Ianitor piscatoris vt factus est Magnus Constantinus. 444
Latini Meldorum in Christo cunabula. 443
Latium Meldorum Normani dirripuerunt. 658
Icciodorensis Abbatia. 959
Idiota Catholicus, præstat doctorem ac faceto hæretico. 823
S. Ignatius Societatis Iesu Patriarcha. 865. 866. 867
Imaginum Saluatoris & beatissimæ eius genitricis, quis inuentor. 149
Inchadus Episcopus Paris. 474
Indictum (Gallicè *Landict*, melius, *l'Indict*) à quo fuit Dionysopoli statutum. 667
Ingelramnus Comes Ambianensis. 866
Initium fidei à sede Apostolica Ecclesiæ acceperunt. 193
Innocentius I. PP. acta S. Dionysij probauit Liturgiæ Paris. insuta. 474
Innocentij III. cur anniuersarium fieri quotannis in Templo S. Dionysij. 719
Instrumentum qui producit, ipsum contra se productum respondere non potest. 1046
Interpontificia vnde orta. 1080
Interpontificia initio nascentis Ecclesiæ frequentia satis erant. 1082
Interpontificia in Ecclesia Romana aliquando contigerunt diuturna. 1099
Interulæ Virginis Deiparæ collocatio facta in eius basilica Carnut. à Carolo Caluo. 665. 666
Inuentio insignium reliquiarum in Ecclesia S. Stephani de Græcis. 570
Ioachinus Alexand. Patriarcha. 941
Ioannes XI. PP. perpetuum pallij vsum Patriarchæ Constantinopolitano concessit. 194. 198
Ioannes

ET VERBORUM INSIGNIVM.

- Ioannes I. Episc. Paris. in sedis
huius tabulis est omissus. 1094
- Ioannes Rex impensè coluit S.
Dionysij memoriam. 742
- Ioannes Drusus. 906
- Ioannes Apost. vt cognominatus.
1171
- Ioannes Picart Victorinus asceta
doctiss. 585
- Ioannes Feleatus Iurisconsultus.
905
- Ioannes Sarisberienfis. 1071
- Ioannes Saracenus cur nouam
translationem operum sancti
Dionysij aggressus est. 1072.
1073
- Ioānes Fūccius Lutheranus Mag-
deburgenses perstringit. 184
- Ioannes Palæologus Imp. 1142
- Ioannes Parisiensis Dominicanus.
1120
- Ioannis Apostoli & senioris con-
ficta geminatio. 1174. 1175
- Ioannes Scotus Erygena cur a pue-
ris necatus. 1072
- Ioannes Erygena quo tempore
claruit. 1061. 1062. An Bedæ
fuerit discipulus. *Ibid.* damna-
tus fuit eius liber in Concil.
Vercellensi. 1062. 1072. se-
mina hæresis dedit Berenga-
rio. *Ibid.* Etiam dum adhuc
viuebat suspectus fuit de fide
apud sedem Apostolicā. 1061.
1071. librum eius de naturæ di-
uisione Florus refutauit. 1071
- Ioannis Erygenæ versio operum
S. Dionysij, non bene fuit ac-
cepta. 412
- Ioannis Scoti versio Hierarchiæ
S. Dionysij ob translatoris per-
ditā famam diu iacuit in Gal-
lia, sepulta. 1072
- Ioannis Scoti deprauata à Bos-
queto & in aduersum inflexa
sensum epistola. 1067. 1068
- Ioannis Scoti Erygenæ exustus
fuit liber de Eucharistia in
Conc. Remensi. 1072. Iterum-
que damnatus in Vercellensi.
ibid.
- Ioānem Erygenam Scotum Bos-
quetus insignem Gallum exi-
stimat. 1060. 1064
- Ioannis Molani laus profecta
à Baronio. 778
- S. Ionas Presbyter, idem qui &
Ionius. 520. & seqq.
- Iordanus Episcopus Lemouicen-
sis. 327
- Ioseph Patriarcha CP. 1142
- S. Irenæus quando coronatus.
929. 930
- S. Irenæi ætas, dignitas, auctoritas.
910. 911
- S. Irenæi tituli ac præconia. 952
- S. Irenæum hominem Dei S. Au-
gustinus appellabat. 909
- Ittona fluuius. 709
- Iudæi pestiferos homines per to-
tum orbem transmiserunt è
Hierosolymis, qui Apostolo-
rum prædicationi contradice-
rent. 280. 281
- Iudæi Iconienses. 964
- Iudicium integrum quale sit.
1167
- Iudicia secularia Episcopis pro-
hibita. 95. 96
- Iudoci Clithouei præclaram ha-
buit existimationem Cardina-
lis Perronius. 738
- S. Iuliani nomen in actis S. Dio-
nyssij non legitur, nec vice ver-
sa. 870. 871
- Iuliani Toletani Chronicon. 972
- Iulio II. sacros fastos dedicauit Ba-
ptista Mantuanus. 756. 757

Iuramentum cur & quo iure exigit Romanus Pontifex à Metropolitanis. 218.219
Iuridica potestas ad Episcopos spectat. 99.100
Iurisdicção Episcopi interna & externa. 97.98. & seqq.
Iuris periti inter Hebræos & Pro-
to-Christianos. 107
Iuris periti Ciuiles sententiæ nostræ Patroni. 819
Iussio Regis, sacra absolutè etiam à Patribus vocitatur. 350
Iustus Viennensis Episcopus. 448

K

KALENDARIVM simplex, est abbreviatum Martyrologium. 988
Kalendarius defunctorum. 1040
Kalendarius S. Prudentij Episcopi Trecensis. 1023
Kalendaria Hebræorum, Græcorum, Syrorum, & Latinorum. 415
Kalēdaria quæ Genebrardus vulgavit. 988

L

LAMINAM Pontificalem gestauit in fronte S. Ioannes Apost. 191
S. Landericus priuilegium insigne Monasterio S. Dionysij contulit. 616.673.684
Linea veste utebatur S. Iacobus dictus frater Domini. 191
Lana ex qua pallia sacra contextuntur, vnde sumitur, 200
Lantfrancus, antagonista Berengarij, quomodo cum exarmat ac profligat. 823

Lapides adiutorij sunt Ecclesiæ principantes. 1054
Lateranensis Ecclesiæ priuilegia basilicæ S. Dionysij communicata. 496
Laudis pallium, pro spiritu mœroris. 279
S. Laurentius. 849.850.851
S. Laurentij craticula. 667
S. Laurētij vera Martyrij epocha. 975
S. Laurentium fuisse S. R. E. protoscriniarium, seu Cancellarium qui tradant? 84
Laurentius Bochellius. 1018
Lectōnaria, Carnotense. 524. & Rotomagensē. 528
Lemouicensis Ecclesia est antiqua inter seniores Gallia. 313
Leo III. PP. quando ad Carolum M. accessit. 641.642
Leo III. PP. 495
S. Leo IX. Pont. Max. Areopagitam esse Dionysium Paris. & agnouit & docuit. 685.686
S. Leonis IX. signum Papale. 685
Leodiensis Synodus acta probauit S. Eugenij, discipuli S. Dionysij, & quid inde colligere est. 677. & seqq.
Leontius Episcopus instaurator basilicæ S. Eutropij à Fortunato laudatus. 543.544
Leontius Archiepiscopus Burdegali. 595
Leonardus Lessius. 807
Lethaldus Monachus auctor vitæ sancti Iuliani. 868. 869. & seqq.
Leuitarū tribus, ordo, distinctio, officia. 109
Leuitis possessiones data. 907
Leuthaldus Monachus quàm festius sit irridens nouos criti-

ET VERBORVM INSIGNIVM.

cos.	515	tinj.	1080
Lex supplicationis, apud veteres, est apud nos Canon Liturgi- cus.	12. & seqq.	Litteræ Ludouici Cardinalis à Borbonio Archiepiscopi Se- nonensis declaratorie, super ex- traordinario pallij vsu.	267
Lex Mosaica typus fuit Euange- licæ.	108	Locrius.	862
Legem credendi vt statuat lex supplicandi.	13	Loculi Sanctorum signabantur.	602
Liber iustorum fuit apud pri- scos Hebræos.	185	Lotharius primus Imper.	723
Liber iustorum apud Hebræos.	475	Lucas Euangelista S. Pauli fuit scriba & assecla.	76
Liber Hilduini debet cuius docto placere.	795	S. Lucas imagines Christi & san- ctissimæ eius matris Mariæ primus depinxit	149. & seqq.
Libri Hierarchiæ S. Dionysij cum 10. eius epistolis Constantino- poli Parisios solenniter delati, & à Deo miraculis 19. in illo- rum susceptione clarificati.	365. 366. 367	S. Lucas B. Pauli indiuiduus co- mes.	580
Limina Apostolorum cur Epi- scopi præfixis temporibus in- uisebant.	61	B. Lucianus Martyr Eucharistiæ quotidianus immolator.	301
Limina sancti Dionysij.	496	Lucius Fonteius Capito Consul.	103
Linus fuit Domini discipulus ex 70.	163	Ludouicus Pius Hilduino per imperiale mandatum iussit A- reopagitica contexere.	352.
Linus Petri Apostoli coadiutor in sede Romana fuit.	92. 172	357	
Linus quomodo Pauli fuit secta- tor & Petri Vicarius, à p. 161. ad 168		Ludouicus Pius libros S. Diony- sij authenticos è Græcia mitti ad se curauit.	364
Linus quando à B. Petro missus in Galliam.	170. 171. & seqq.	Ludouicus Pius qua impulsus causa Hilduino, vt scriberet A- reopagitica mandauit.	408.
Liparis insula.	1037	409	
Lipsij censura de Ioannis Papæ fœminæ automationem.	1125	Ludouicus Pius asserit sanctum Dionysium insigni Apostolatu Gallias fortunasse.	646
Lippomanus Episcopus Vero- nensis excellentissimus scri- ptor historiæ Sanctorum, nefas esse maximum, dubitare de identitate Dionysij Areopagi- tæ cum Paris. pronunciauit.	771	Ludouicus Pius se & maiores suos immensa beneficia ope sancti Dionysij obtinuisse profitetur.	352. 646
Litorius successor sancti Mar-		Ludouici Pij restitutio, quando facta est.	360
		Ludouicus Cardinalis à Borbo- nio, Abbas S. Dionysii.	267
		Ludouicus Rex VII. brachium S. Eugenij Alphonso Castell.	

INDEX RERUM

- Regi concessit. 534
 Ludouicus Grassus voluit abdica-
 to regno monachatum in cœ-
 nobio sancti Dionysij profite-
 ri. 699
 S. Ludouicus quàm magnificè S.
 Dionysium honorificauerit,
 à p. 733. ad 739
 Ludouicus Seruinus pro auitis
 traditionibus orat in Senatu.
 556. 557
 S. Ludouici Regis, & Cleri Gal-
 liæ litterarum insignis, ad Car-
 dinales tenor, sede vacante. 401
 Ludouici Iusti Galliarum Augu-
 sti nomine XII l. pietas suspi-
 cienda. 663 783
 Ludouico VII. Hugo à S. Victo-
 re dicauit suam explanatio-
 nem Hierarchiæ S. Dionysij.
 708
 Lupus Ferrariarum Abbas. 294
 379
 Lutheranos & alios Nouatores
 Græci solenni responso dam-
 nauerunt. 767
 Lutetia ante aduentum S. Dio-
 nysij magis quàm ceteræ Gal-
 liæ ciuitates spurcitiis Idolola-
 triæ inquinata erat. 746
 Lutetia meliùs Dionysia à Dio-
 nysio, quàm Lutetia vel Pari-
 sius denominaretur. 765
 Lutetia centrum Gallici Aposto-
 latus. 888
 Lutetiæ Parisiorum prisca nobi-
 litas, & aucta subinde gloria.
 1156. 1157
 Lutetiæ conuersio & Gallia il-
 luminatio opus dignum erat S.
 Dionysij Arcopagita. 1159
 Lutetiam prædicat beatam Syn-
 cellus ob S. Dionysij Marty-
 rium & sepulchrum. 433
- Lutetiam Germanorum ciuita-
 tem quàm ridiculè faciant de-
 prauata acta S. Dionysij à Bos-
 queto producta. 845
- ## M
- M**ACARIUS cognominatus
 est Dionysius Arcopagi-
 ta specialis Regni Regum-
 que Francorum defensor, ex
 Græcorum ac Latinorum usu.
 365
 Maccolus Presbyter laudatissi-
 mus. 297
 Machinis tribus sanctus Diony-
 sius Galliam Christo subiuga-
 uit. 437
 S. Macra Virgo & Martyr. 989.
 990
 Magdeburgenses impiè irrident
 S. Linum, ipsi ridiculosissimi.
 184. 185
 Magnus Dionysius Arcopagita.
 609. 610. 687. 717
 Magni titulo Ecclesia S. Diony-
 sium honorauit. 747
 Magni epithetum S. Dionysio
 Arcopag. tributum. 607.
 608. 609
 S. Maiolo cùm legeret hierarchiã
 S. Dionysij quid acciderit.
 681. 682
 Maiores causæ sedi Apost. reser-
 uantur. 503
 S. Malachias pallium vt peteret
 Romam venit. 247
 Mallo III. Episc. Paris. compen-
 diosè depictus. 1088
 Malmundarium Monast. 529.
 989. 992. 994
 Manus communicando velare in-
 iunctum erat fœminis in pri-
 mitiua Ecclesia. 70

ET VERBORUM INSIGNIVM.

Manu, Eua mortem viro suo sibi-
que conciuir. *Ibid.*

Manu nuda non licebat mulieri
S. Eucharistiam suscipere. 69

MSS. Codd. Bosquetus quos o-
ptimæ notæ nuncupat, nullius
sunt notæ. 832. 833. 859

Mappa mundi. 933

Marcellus Lacus in quem proie-
ctum fuit corpus S. Eugenij.

533
Marcellina cum filiis in Gallias
profecta ad Christi regnum
promouendum. 849

S. Marcelli Ecclesia primùm di-
cta fuit S. Clementis, & cur.
487. 488

S. Marcelli 9. Episcop. Paris. res
gestæ compendio descriptæ.
1090. 1091

Marcianus Arelat. Episcop. factus
sectarius Nouatiani. 935

Marcus 5. Episcop. Paris. breui
effigie expressus. 1088. 1089

Marcus Euangelista fuit S. Petri
Amanuensis. 76

Marci Basilica. 1089

S. Marci reliquiæ. *Ibid.*

Margarita Venerabilis Regina v-
xor S. Ludouici. 739

S. Mariæ Virginis effigies insignes
à S. Luca efformatæ. 150. 151

S. Mariæ Deigenitricis linea su-
bucula Constantinopoli trans-
lata in Galliam, apud Car-
nutum quando & à quo repo-
sita. 665. 666

Marianus Scotus nihil scripsit de
fabula Papissæ Ioannis. 1122.
1123

Marianus Scotus quando claruit.
1121. Nihil de Papissa Ioanna
suis in scriptis commemorat.
Ibid.

S. Martianus Episcopus Terdon.
945

S. Martialis ex Oriente venit.
1150

S. Martialis fuit semper insignis
inter Apostolos Gallia. 315

Martialis, Cephas fuit subnomi-
natus. 330

S. Martialis quid de Trinitate do-
cuit. 337

S. Martialis historiam, omnes Ca-
tholici iamdudum probaue-
runt, quam susurriones contra
Patrum statuta clanculum cor-
rodebant. 327

S. Martialis existentia contra Mo-
lineum ex instituto defenditur.
à p. 303. ad 324

S. Martialis Ecclesia perantiqua
Parisiis. 314

S. Martialis memoria apud maio-
res fuit percelebris, & frequens
fuit ad eius limina concursus.
313

S. Martialem fuisse virum Apo-
stolicum ex 72. discipulis 5.
Concilia & Apostolica sedes
definierunt. 316. 317

Martiales duos fuisse subindicare
videtur Cardinalis Bellarminus.
338

Martinus Episcopus Viennensis
discipulus Apostolorum. 1005

Martinus Kemnitius Lutheranus.
1072

Martinus Delrio. 807

Martinus Polonus dubius vide-
tur in fabulæ de Ioanna Papis-
sa recitatione. 1124. 1131

Martinus Polonus qualis scriptor
& testis. 1121. 1123. 1124

S. Martini pietas à Fulberto præ-
dicata. 692

Martyr fictitius à sancto Martino

Qq q q q q iij

INDEX RERUM

- propalatur. 1144
- Martyres Gallici, Polycarpo co-
xtanei. 911
- Martyrum corrupta acta, canoni-
bus proscripta. 398. 855. 857
- Martyrum agones recitari in Mis-
sa ordinavit sanctus Dionysius.
472. 473
- Martyrum passionis sacellum ab
Eugenio III. quando dedica-
tum. 713
- Martyrium Sanctorum Apostolo-
rum Petri & Pauli Romæ per-
actum sole ipso lucidius est.
1110. 1111. 1112
- Martyrij sui acta scribi & Ro-
mam transmitti præcepit di-
scipulis suis sanctus Dionysius.
443
- Martyria ut probaret mandavit
Iusto Viennensi Episcopo Pius
primus Pontif. 450
- Martyrologium Romanum edi-
tum à Baronio, & ante eum à
Galesinio. 455. 456. 457
- Martyrologium vetus Romanum
Romæ asseruatum, vnum tan-
tum Dionysium tam Parisien-
sem quàm Atheniensem confi-
gnat. 458
- Martyrologium peruetustum Be-
dæ vnum notat Dionysium A-
thenarum & Parisiorum Anti-
stitem. *Ibid.*
- Martyrologium vetus Corbeien-
se. 880
- Martyrologium Parisiense, typis
adhuc recentibus impressum.
1033
- Martyrologium Rotomag. vetus.
526
- Martyrologium Monasterij Fos-
satenfis. 395. 518
- Martyrologium Orientalium. 416
- Martyrologium Bedæ antiquiss.
785
- Martyrologium Parisiens. MSS.
1050
- Martyrologium Lingonense Vla-
traiectense, Leodiense. 1050.
1051
- Martyrologium Pratenfe dictum
Vsuardi quàm corruptum. 1039.
1040. 1045
- Martyrologium de quo scribit S.
Gregorius omnino aliud est à
veteri dicto, à Rosuueydo edi-
to. 983. 984. 985. & seqq.
- Martyrologium Pratenfe ab x-
mulis productum ipsis est ple-
rumque aduersum. 1047 1048
- Martyrologium Leodiense MSS.
518
- Martyrologium Notæri editum.
Ibid.
- Martyrologium citat suum passim
Eusebius, & ad illud ex historia
sua remittit. 430
- Martyrologium Romanæ Eccle-
siæ, non est Martyrologium V-
suardi. 1055. 1056
- Martyrologij Adonis disquisi-
tio, à p. 1009 ad 1015
- Martyrologij textum primitium
quidam nuperi nomenclatores
alterârunt. 1016
- Martyrologij Aquileiensis cor-
ruptio ex schismate prodit.
1011
- Martyrologij conscribendi ritus
Apostolicus. 53. 54. 55. 56
- Martyrologio Græcorum vetu-
stissimo ab Eusebio Casarien-
si conscripto nixus, Arcopagi-
tam asseruit Dionysium Paris.
Hilduinus. 410. 411
- Martyrologia Carnutensis Eccle-
siæ vetera. 524

ET VERBORUM INSIGNIVM.

- Martyrologia**, bis eundem cœli-
tem ex diuersis rationibus, haud
infrequenter consignant. 1000.
1001. 1002. 1003
- Martyrologia propria Ecclesiæ**
singulæ pridem habuere, quo-
rum nonnulla suppetunt ex-
emplaria. 1050
- Massus IV. Parisiorum Pontifex**
propriis characteribus expres-
sus. 1088
- Matthæus Paris**, non Paresiensis.
729
- Matthæus Gallenus Vvestcapel-
lius.** 761
- Matthæus Vvestmonasteriensis.**
528. 1065
- Maurinus Martyr.** 993
- Mauri formidabili incurſu Sici-
liam inuaſerunt.** 362
- Maximianus truculentiſſimus Au-
guſtus.** 858
- Mediolanensis Ecclesia Græcos**
ritus auctore S. Ambrosio mu-
tuauit. 1011. 1012
- Mediolanenses diu à sedis Apo-
stolicæ obedientia deſciuerunt.**
1013
- Mendacij infirmitas.** 507
- Menologium Græcorum quid**
habet de Dionysio Areopagita.
413
- Menologij Græcorum ſynceritas.**
414
- Menſæ benedictionis ritus Chri-
ſtianus, vnde ortus.** 51. 52
- Metaphraſtes vitas Sanctorum**
non tam conſcripſit quàm col-
legit. 651
- S. Methodius CP. Patriarcha res**
geſtas S. Dionysij eleganter, ac
accuratè deſcripſit ex antiquis
monimentis. 434. 435
- S. S. Methodius & Michael Syn-
cellus Cōſtantino Copronyno**
cur exoſi? 259
- S. S. Methodius & Michael Syn-
cellus**, quando ſcripſerunt S.
Dionysij res geſtas. 361
- S. S. Methodius & Syncellus ante**
Hilduinum Areopagitica ſcri-
pſerunt. 435
- Metropolitæ Gallis à ſummis**
Pontificibus indultum iam pri-
dem fuiſſe pallium exemplis
probat. 221. 222
- Metropolitani apud Græcos ab**
Archiepiſcopis diſcernuntur.
255
- Meulantum ad Sequanam.** 529
- B. Michael Syncellus encomium**
ſcripſit luculentum S. Dionysij
Areopagitæ Parisiis coronati.
432
- Michaël CP. Imp. legationem**
cur miſit ad Ludouicum Pium
cum S. Dionysij libris. 362. 363
- Ministri Caluinistæ ab Alcide**
Gallico præpotenti dextera pro-
ſtigati. 790. 791
- Miraculis Deus veritatem ple-
rumq; indicat, at falſitatē num-
quam confirmat.** 1138. 1143.
1144
- Missæ ſtudioſus fuit S. Dionysius.**
772. 773
- Missæ ritus à S. Dionysio deſcri-
pti.** 1188
- Missam dixit Parisiis S. Dionys.**
561. 568.
- Missam quotidie Apostoli & viri**
Apostolici celebrabant. 300.
301. 302
- Missales præfationes quot ſunt**
canonicæ. 473
- Molanus Oecolampadium fulmi-
nat.** 777. 778
- Molani pietas & doctrina.** 1056

INDEX RERUM

- Molineus contra Bosquetum pro traditione præiudicat. 559
- Molineus fatetur traditionem antiquam esse quæ annos 600. excedit. 559
- Molineus Sanctorum hostis immanissimus. 304. Eorundem irrisor. *Ibid.* B. Martialem esse sanctum umbratilem calumniatur. 305. quàm impius Apostolicæ sedis Pontificum derisor & hostis. *Ibid.* ægrè ferens S. Dionysium coli Patronum Regni Franciæ, redarguitur. à p. 633. ad 639. perperam arguit à temporis dissidio, ad falsitatem historiæ. 312. Eiusdem calumnia super concessione pallij à Pontifice, quàm putida. 272
- Monimenta sacra edicto ferali Diocletiani fuere exusta. 1083
- Monstrum cum Martyre aduersarij conferunt, vt uitam de S. Dionysio traditionem concutiant. 1107. 1108
- Mornæus. 882. Idem falsitatis conuictus in colloquio Fonsbellaqueensi. 758. Idem refutatur à Cardinale Perronio. 1063
- Mosis & Pauli mysticæ figuræ combinatæ. 15
- Mont-ioge S. Denys, militaris Francorum exclamatio, quid sonat. 638
- Mont-saint-Ion. 520
- Muliebre velamen multiplex. 62. 63. 68
- Mysterium fidei, Eucharistia est per excellentiam. 16. & seqq.
- Mysterium fidei, quid sit portare in conscientia pura. 16. & seqq.
- Mysteria per pallium designata. 202
- Mysteria Christianæ sapientiæ post Apostolos nemo magnificentius quàm S. Dionysius explicauit. 1187
- ## N
- NANTHILDIS Regina vxor Dagoberti. 614. 615
- Narbo speciosa. 937
- Natalis Domini festiuitatis prima in Galliis celebratio, à p. 285. ad 290
- Natalis Domini à Cleto cum Episcopo transigendus. 298. In villis nullatenus prætereundus, *Ibid.*
- Natalis S. Dionysij vnde duplicatus. 1010. & 1014. 1015
- Natalis consignatio, passionem eo loco actam non supponit. 1007
- Natali in Dominico qui non communicauerit, pro Catholico deinceps non habendus. 299
- Naturæ Deus patitur, aut machina dissoluitur, vox celebris S. Dionysij, versibus reddita. 796
- Necrologium Pratense. 1040
- Nibelungus Comes. 621
- Nicasianus Codex MSS. 526
- Nicasius Rotom. missus fuit à S. Dionysio. 774
- S. Nicasij acta. 525. & præconia. 527. 528
- S. Nicephorus Patriarcha CP. auctor Chronici. 258
- Nicephorus historicus transmigrationem S. Dionysij Areopagitæ à Græcia in Occidentem commemorat. 1147
- Nice-

ET VERBORUM INSIGNIVM.

<p>Nicephorus Callistus carminibus
suum prodit odium aduersus
Latinos. 740.741</p> <p>Nicolaus I. PP. bibliothecam se-
dis Apostolicæ instaurauit.
653</p> <p>Nicolaus Manciacutius. 876</p> <p>Nicolaus Vedelius Caluinista.
941</p> <p>Nicolaus Harpheldius. 732</p> <p>Nomen Domini in omni actu à
fidelibus innocandum, sanctus
Paulus instituit. 49</p> <p>Normanni Monasteria incende-
bant cum Ecclesiis & biblio-
thecis. 1030</p> <p>Normani diuina potestate depul-
si sunt à S. Dionysij Monaste-
rio. 669</p> <p>Normanorū prima incurfio. 1037</p> <p>Normanica alia incurfio. 992</p> <p>Notarios instituit sacros S. Cle-
mens, & quo fine. 442</p> <p>Nouatianum, mendosè nimis
facit Valentino synchronum
Gregorius Turonensis. 931.
932</p> <p>Nouitas noxia, & tamen vulgo
accepta. 376</p> <p>Nubes solo vento plerumque in-
flantur. 904</p> <p style="text-align: center; margin: 20px 0;">O</p> <p>OBSECRATIONES solennes
in Missa pro Regibus à
sancto Paulo commendatæ, à
30. ad 35</p> <p>Obsecrationum sacerdotalium sa-
cramenta quæ dicantur. 21</p> <p>Occidentis Apostolatum S. Cle-
mens concessit B. Dionysio.
730.735</p> <p>Occidentis cum Oriente consen-</p> | <p>sus de Apostolatu Gallico
Dionysij Arcopagita. 500.
501</p> <p>Occidentis primi Doctores, vel
Hebræi, vel Græci fuerunt.
1150</p> <p>Octaua Natalis Domini anti-
quior est celebritas quàm
Circumcisio. 1033</p> <p>S. Odilo Monachorum Archan-
gelus, quid docuit de S. Dio-
nyfio. 692.693</p> <p>Odo Iesseus. 810</p> <p>Odo Motheus. 947</p> <p>Odonis Parisiensis Episcopi con-
cordia cum Ioanne Abbate S.
Genouefa. 569</p> <p>Oecolampadius à Molano refu-
tatur super sancti Dionysij pi-
ctura. 777</p> <p>Oeconomus Ecclesiæ Constan-
tinopolitanæ Michaëlis Imp.
ad Ludouicum Pium Legatus.
365</p> <p>Offa Merciorum Rex. 731</p> <p>Offerre Diaconi prohibentur.
122</p> <p>Officialis seu Ecclesiasticus iuri-
dicus, quàm antiquam habet
in Ecclesia originem. 104.
& seqq.</p> <p>Officialis, pro sacro iuridico, no-
men & potestas. 106</p> <p>Officiorum diuinorum mutatio
periculosa. 556</p> <p>Onasius Tribunus. 177</p> <p>Onuphrius Panuinus fabulam de
Ioanne Papissa doctè refutauit.
1124</p> <p>Oneris signaculum Pastoralis, est
pallium. 277</p> <p>Opiniones tres diuersæ de Impe-
ratore, sub quo sanctus Dio-
nyfius passus est, à p. 875.</p> |
|--|---|

INDEX RERUM

- ad 902. conciliantur.
- Optimæ notæ se Codices MSS.
(nulla tamē nota vel indicio in-
signitos) afferre passim Bos-
quetus, pueriliter gloriatur.
554. 555. 832. 835. & 859.
- Oracula Spiritus sancti, ē sede A-
postolica resonant. 503.
- Oracula ab Heroum tumulis ex-
petita. 793.
- Oratio pro defunctis ab Aposto-
lis obseruata & tradita. 134.
- Ordo duplex est, quo Ecclesia
sustentatur. 72.
- Ordo Missæ Apostolicus. 10.
& seqq.
- Ordo Missæ, ab initio œcume-
nicus fuit. 32.
- Origenis opera, hæretici depra-
uarunt. 340.
- Otho I. Imper. 725.
- Ouiculæ à bono pastore in hu-
meros reuectæ, symbolum est
Archiepiscopale pallium. 200.
- P
- P**ACHIMERIS paraphrasis.
881. 886.
- Paleotus Cardinalis. 906.
- Palla altaris. 204.
- de Pallio libellus delineatus à p.
188. ad 279.
- Pallium Pontificale, libello pro-
prio illustratur, qui incipit p.
188. In quo opusculo subinde
tractatur de Pallij ipsius sacri
auctore, à p. 188. ad 192. de
origine eiusdem, à prænotata
p. 192. ad 198. de materia &
forma, à p. 199. ad 202. de illius
tam mystica quàm vocali si-
gnificatione, à p. 203. ad 210.
de eiusdem petitione, à p. 211.
- ad 219. de concessione, à p.
220. ad 232. de auctoritate Pal-
lij, à p. 233. ad 243. de illius de-
jectu, à p. 246. ad 257. de eius-
dem ordinario vsu, à p. 258. ad
262. de extraordinario, à p. 263.
ad 268. de ipsius multiplicitate,
à p. 269. ad 271. de singulari-
tate, à p. 272. ad 279.
- Pallium, vt contextum est, quod
Stephanus PP. III. Monast.
S. Dionysij dedit. 482.
- Papa Episcoporum est Patriar-
cha, & Patriarcharum Episco-
pus. 57.
- Pantheon Romanum. 986.
- Papa tempore S. Cypriani, Epi-
scopis Galliæ quāta auctori-
tate ac potestate anteibat. 934.
935.
- Papa præsidet populo Christiano.
459.
- Papa speculator ac præses vniver-
salis Ecclesiæ. 440.
- Papa vertex Ecclesiæ dictus ab
Auito Viennensi, & princeps
Episcoporum. 253. 254.
- Papa Dei est Cancellarius. 85.
- Papa pallium denegare potest.
248.
- Papæ mandatum, necessitatem
iniungit. 349.
- Papæ nomen antiquissimum, Ro-
manoque Pontificatum olim
singulare. 940. 941. 942.
- Papam magis quàm æmulum si-
bi, leuari principem, Ethnici
Impp. formidabant. 1081.
- Paradisiacum pratum. 793.
- Parisiensis olim Episcopus, pal-
lium sibi concessum non admi-
sit. 213.
- Parisiensis Ecclesia ante annos
mille B. Deigenitrici sacra

ET VERBORUM INSIGNIVM.

- erat. 568
 Parisiensis Ecclesia dicta à Pontificibus summis nobilis, gloriosa, & reuerentiâ B. Petri sedis deuotissima. 449
 Parisiensis Ecclesia nouum ritum prima à S. Dionysio accepit. 473
 Parisiensis Ecclesia est in sua traditione de parentis sui qualitate, fide digna. 387. 388. 389
 Parisiensis Ecclesia facta Metropolitana. 81
 Parisienses Præsules successores sunt S. Dionysij Areopagitæ. 779
 Parisiensis & Remensis Ecclesiarum propria elogia. 475
 Parisiensis Ecclesiæ Missales antiquissimi quid continebant. 473
 Parisiensis Ecclesiæ antiquissimam fidem de S. Dionysio Areopagita primo suo Episcopo, vetustissimi Codd. quos in eius scriniis conspexit Ludouicus Pius, confirmabant. 385. 386
 Parisiensis Ecclesiæ tanta est ortus nobilitas, atque splendor gloriæ, vt inuidiam nonnullorum mouerit criticorum, qui eam, nescio quo liuore, deprimere conantur. 1075. & seqq.
 Parisiensium Episcoporum vulgatus Catalogus, mutilus & mendosus est. 1085. 1086. 1097
 Parisiensium Antistitum primæ classis, genuina series, à p. 1086. ad 1092
 Parisius, vrbs regia. 717
 Parisiis Episcopalis sedes vbinam extitit antiquissima. 565
 Paritas nulla ex inter fabulam de Ioanne Papissa, & Apostolatû Gallicum S. Dionysij Areopagitæ. 1126. & seqq.
 Parmenas Protodiaconus. 897
 Parœciales Rectores à SS. Paulo & Barnaba solenniter constituti fuerunt; idque S. Lucas testatur. 41. & 42
 Parœciales Sacerdotes sunt Episcoporum natiui auxiliarij. 40
 Parthenona Montis Martyrum à quo fundata? 698. 699
 S. Paschasius candida fide vitas Sanctorum legebat & transcribebat. 864. 865
 S. Paschasij ætas & auctoritas. 391. 392
 S. Paschasij elogia. 391. 392
 S. Paschasij operâ, vindicata ac elimata fuerunt acta SS. Ruffini & Valerij. 390. & 862
 Passio S. Dionysij ab eius spectatore conscripta fuit, & Paris. Ecclesiæ tradita. 589
 Passio sancti Dionysij à Bosqueto producta, & mutila & corrupta est. 835
 Passio S. Dionysij ex visis descripta, & liturgicis Codicibus inserta erat peruetustis. 474
 Passiones Sactorum quæ sine auctoritate sunt, proscriptæ fuere, agente Carolo Magno. 399
 Pastoralis muneris sacramentum à Christo in Petro collocatû. 201
 Pastores ab Episcopis distincti, parœci sunt ex recensione S. Pauli. 47
 Pater diaconiz. 119
 Patres Synodi Parisiensis scribunt ad Eugenium II. PP. 1060
 Patrum scita veneranda. 328
 Patrum de triumphata inscitia Bosquetus ignominiosè gloria. Rrrrrr ij

INDEX RERVM

- tur. 329. 513. 514. 515
 Patrum scripta hæretici plerumque deprauarunt. 1050
 Patriarchæ vindictarum Areopagiticarum assertores. 815
 Patriarchis quatuor maioribus quo iure accessit pallij gerendi & largiendi vsus. 196. 197. 210
 Patriarchalium sedium fluxa est successio, quæ in sola Romana Ecclesia est perennis. 1079
 Patriarchatus Ephesinus vnde ortus? 887
 S. Paulinus. 905
 S. Paulus Apostolus, Missæ compendium descripsit. 13. 14
 S. Paulus Apostolus fuit fundator Ecclesiæ Viennensis. 2.
& seqq.
 S. Paulus, depositum quod & quale suis discipulis commendauit Timotheo, Tito & Dionysio? 9
 S. Paulus Apostolus ordinem Missæ disposuit, & plerosque Ecclesiasticos insignes ritus qui enarrantur, à pag. 10. ad 149
 S. Paulus sub Claudio Imperatore Athenas venit. 393
 S. Paulus Apostolus voluit, vt in Ecclesia omnia ordine & decenter fierent. 144
 S. Paulus ita dictus Doctor gentium, ac B. Dionysius Galliæ Apostolus. 1178. in marg.
 S. Paulus cur ascendit Hierosolymam videre Petrum, à p. 57. ad 62.
 S. Paulus quas Prouincias peragravit. 1177
 S. Paulus etiam Galliæ Doctor & Apostolus. 744
- S. Pauli Apostoli elogium. 509.
 eiusque discipuli Dionysij. *Ibid.*
 S. Pauli Ecclesiam prope templum sancti Dionysij, cur Robertus Rex tantopere diligebat. 705. 706. Hanc ideo auxit. *Ibid.* & Sugerius Abbas postea ampliauit. 703
 S. Pauli Apostoli capillos sacro munere misit Viennam Ioannes V I. PP. 5
 S. Pauli peregrinationes, cursus & occasus. 158
 S. Pauli Ecclesia cur fundata à Regibus iuxta Ecclesiam S. Dionysij. 486
 S. Pauli & Mosis imagines mysticæ cum versiculo notabili. 15
 S. Pauli Canonici apud S. Dionysium. 703. 704. 705
 S. Paulo B. Dionysius quamdiu adhæsit. 394
 S. Paulum Apostolum, Ecclesiam Gallicanam consecrâsse probatur. à p. 1. ad 8
 Paulus I. Papa erecto Scholæ Græcorum ad Martyres, cur reliquias S. Dionysij hîc collocauit. 485
 Paulus, 7. Antistes Paris. 1089
 Paulus Narbonensis Apostolorum discipulus. 936. 937.
& seqq.
 Paulus Narbonensis ab Apostolis missus legitur in passione S. Dionysij pro authentica à Boschetto inducta. 839
 S. Pauli Narbonensis elogium antiqua. 947
 Pauli Papæ 31. Epistolas ad Pipinum & eius liberos, quis primus edidit. 492. 493

ET VERBORVM INSIGNIVM.

Pelagiani Sulpitium aliquandiu deceperunt.	906	S. Petri sepulchrum Romæ non alibi visitur.	1111
Persecutiones interpontificia excitarunt.	1080	S. Petri & successorum eius cura Ecclesiæ in Galliis acitæ.	915
Personam impetrantis, pallium non transit.	269	S. Petri facta sua Paulus esse ducebat.	280
Petalon sacerdotale S. Ioannes gessit.	191	S. Petri palma & clauus, in Ferrariarum monasterio dudum seruabantur honorificè.	293
S. Petrus caput fuit Apostolorum.	256	S. Petri sepulchrum fons est Pontificatus honoris.	201
S. Petrus synaxes quotidie Romæ peragebat.	301. 302	S. Petri excursus & agones.	157. 158. 159. 160
S. Petrus Paulum Doctore Gen- tium ordinauit.	158	SS. Petri & Pauli Apostolorum cursus & occurfus. à p. 154. ad 160	
S. Petrus Apostolus pallium insti- tuisse dicitur à Ruperto.	189. 192	B. Petro se fore fideles antiquo more iurabant Episcopi Me- tropolitani.	211
S. Petrus Iudæam Christo offeret in die iudicij.	1199	Petrus Cottonius.	807
S. Petrus Gentibus primus præ- dicauit.	1178	Petrus exquilinus cur cognomi- natus à Natalibus.	762
S. Petrus cur ex Antiochiâ Româ sedem suam transtulit.	157	Petrus Abaillardus infelix scri- ptor. 706. quem perperam si- bi fauere scribit Bosquetus.	707
S. Petrus cur rediit Romam.	884	Petrus Galefinius.	905
SS. Petrus & Paulus Apostoli cur passim cum S. Dionysio appa- ruerunt.	480. 612. 613	Petrus Saxius.	934
SS. Petrus & Paulus Galliam per suos alumnos aggressi sunt.	938. 939	Petrus Damiani Cardinalis.	1012. 1013
S. S. Petrus & Paulus Apostoli cum S. Dionysio apparent.	480	Petrus Lanselius.	807
SS. Petrus & Paulus passi sunt an- no Christi 69. sub quibus Coll.	1035.	Petrus Halloix.	807. 808
S. Petrus sacri chori princeps ostium ad salutem primus gen- tibus reuerat.	544. & 1182	Petrus Comestor Magister Hi- storix scholasticæ quid censuit de S. Dionysio.	713
B. Petrus quid commendauit S. Clementi de B. Dionysio & Galliis.	753. 754	Petri Comestoris insigne Epi- taphium.	715
S. Petri & B. Genouefæ basilica Parisiis.	1029	Petri à Natalibus error ab ipso a- nimaduersus tandem corre- ctus.	762. 763
		Petri Lombardi epitaphium & sepulchrum.	489
		Phalaris Romanus Hadrianus Imperator.	893

INDEX RERVM

- Pharamundus Rex Francorum
quando proclamatus. 1091.
1092
- Philippus Apostolus in Gallia
euangelizauit. 964
- Philippus Valesius Rex. 728
- Philippus Episcopus missus in
Hispaniam. 841
- Philippus Ferrarius. 809
- Philippus Mornæus hæreticus à
Cardinale Perronio profliga-
tus. 1062
- Philippo Longo Regi obtulit Æ-
gidius Abbas S. Dionysij vitam
elimatam S. Dionysij Areo-
pagitæ. 741. 742
- Philippi Bertherij præsidis car-
mina de S. Saturnino elegan-
tissima. 973
- Photius cur Martyrium S. Dio-
nyisij non retexit: vbi de eius
scriptis differit. 631
- Phrygianæ Ecclesiæ. 929
- Phrygium est pallium Pontifi-
cale. 194
- Piatus Apostolus Neruiorum. 861
- Pietas præcipua. 328
- Pincerna Christi, est diaconus. 18
- Pij Papæ & Martyris epist. ad Iu-
stum Episcopum Viennensem. 450
- Pipinus vnâ cum Episcopis &
Proceribus Francorum præcla-
ro titulo testatur S. Dionysium
à S. Clemente missum cum so-
ciis, primum post Apostolos in
Gallias præconem lucis adue-
nisse. 620
- Pipinus Rex Stephano PP. ob-
uius ad eius genus procumbit. 479
- Pipinus quot annis regnavit. 621
- Pipinus cultor S. Dionysij Areo-
pagitæ libros eius à Stephano
III. PP. gratioso muneri susce-
pit. 627
- Pipini Regis diploma insigne de
S. Dionysio. 619. 620
- Pipini sepultura memorabilis. 622. 623
- Pistensis synodus, ratam habuit
Hincmari de S. Dionysio
sententiam & veterem tradi-
tionem. à p. 671. ad 676
- Pithæus Gregorium refellit. 965
- Pitheus. 1063. 1064
- Platina quid censuit de Ioannis
feminæ pseudopapæ fabula.
1117. & seqq.
- Plumbeo sigillo cur Papa diplo-
mata sua obsignat. 88
- Pædagogus Clericorum. 120
- Pœnitentia de loquacitate. 906
- Pœnitentiarij antiquissima in Ec-
clesia functio. 103
- Pœnitentes à synaxi excludeban-
tur. 23
- Pœtæ sacri qui Areopagitam ce-
lebrant Galliarum Alcidem. 819
- S. Polycarpus ad B. Dionysium
iusem scripsit epistolam. 1070
- S. Polycarpus in Gallia prædica-
uit. 954. 955
- Pontifex Rom. inter Episcopos
potentior principalitatem
habet. 45
- Pontifices summi qui Parisiensem
Dionysium, ipsum esse Areo-
pagitam iudicant & discer-
nunt. 813. & 814
- Pontificales benedictiones quàm
in Ecclesia antiquæ. 303
- Pontificum Romanorum, pallium
fuit quondam proprium insi-

ET VERBORUM INSIGNIUM.

- gne. 193. 195
Pontificum Romanorum priorū
series versibus expressa. 876
Pontificus diaconus. 975
Portus Arelatensium. 842. 850
Potestas super caput mulieris ve-
lumen est. 62. 63
Potestatis & dignitatis pallium
est insigne. 240. 241
Pothinus quando laureatus. 929.
Asiaticæ Ecclesiæ. 929. 930
Prædicatio proprium Episcopale
est officium. 944
Prædicata indicant subiecta. 1172
Præfationes liturgicæ antiquissi-
mæ. 471
Præsumptionis canonica coerci-
tio. 252. 253
Prætoris responsum. 1174
Pratenſe Monasterium bis à Nor-
manis vastatum & incensum.
1029. 1030
Pratenſe Martyrologium ab ad-
uersariis prolatum ipsismet est
admodum contrarium. 1047
Presbyteratus est opus Dei. 36
Presbyteratus honor. 967
Presbytero vicario concessus erat
iam pridem diaconus. 112
Presbyterorum cura vbi sufficit
ordinandi non sunt Episcopi.
38
Presbyterorum Ciuitatensium
antiquissima prærogatiua æta-
te Apostolica iam viguit. 48
Presbyteros ac Diaconos plerof-
que S. Clemens B. Dionysio
adiunxit. 403
Prima sedes Episcopalis Parisiis
vbi statuta fuit. 565
Primates qui sententiæ affirmati-
uæ de identitate Dionysij A-
reop. ac Parisiensis, ad stipulan-
tur. 815
Principia rerum diligenter con-
sideranda sunt. 382
Principis maior auctoritas quàm
parentis. 351
Principes Leuitarum. 109
Priuilegia omnia Monasterij S.
Dionysij fuerunt in Pistensi
Concilio confirmata. 675. 676
Priuilegia quæ cum pallio du-
dum conferebantur sunt sex.
242. 243
Priuilegia Romanæ Ecclesiæ sunt
ab Episcopis reuerenda. 248
Priuilegia Monasterij S. Dionysij
singularia. 482. 494. 495
Probabile quicquid videtur: non
ideo tale est. 1106
Probationum quatuor sunt ge-
nera. 373
Probitatis, pallium est signacu-
lum. 237. 238
Protodiaconi ad sacra munera
fuerunt ordinati, non solum
ad mensarum ministeria. 114.
115
Protoscriniarius S. R. E. subinde
Cancellarius, demum Vicecan-
cellarius appellatur. 82
Prudentius laudator S. Vincen-
tij. 1034
S. Prudentij Episcopi Trecensis
diptycha vnum notant colen-
dum Dionysium celebri natali
die, scilicet 9. Octob. 1013
Publius successor fuit S. Dionysij
Athenis. 411. 427

Q

QVADRAGESIMÆ ieiunium
Apostoli instituerunt.

135

Quadratus vidit multos à Christo
Domino sanatos, atque etiam
resuscitados.

427

Quæstio de sancto Dionysio est
frequenti patentissimòque in-
dicio Romanæ Ecclesiæ defi-
nita.

504.505

Quæstionis notabilis de prima se-
cundæ S. Thomæ, solutio.

718.

Quæstiones tres de sancto Dio-
nysio, insignes, agitari solent.

348

Quatuor coronati.

996

Querelæ Bosqueti contra Hil-
duinum meræ sunt nugæ.

355.

& seqq. & 831

Quinctianus primùm Ruthenen-
sis demum Aruernensis fuit E-
piscopus.

1003

Quintini Viromanduorum Apo-
stoli historia.

861

Quirinus & Pientia Martyres.

774

R

RABANVS vnum Diony-
sium agnoscit, & notat suo
in Martyrologio.

467

Rabanus in tenera ætate fuit Be-
dæ discipulus.

466

Rasura in instrumentis admodum
est suspecta.

1045

Ratisponensis translatio corporis
sancti Dionysij Arcopagitæ
conficta, falsitatisque conuicta.

724 725.726

Ratisponensium error.

685.686

Rauennatenſi Metropolitæ anti-
quum ius est pallij.

215

Regalia insignia cur apud S. Dio-
nysium deposita.

738

S. Reguli 2. Episcopi Parisiensis
breue at graue elogium.

1086.

1087

Remense baptisterium in Clodo-
uri regeneratione magnificè
præparatum fuit.

181

S. Remigius præfuit 74. annis Ec-
clesiæ Remensi.

1093

Remigius Clodouzi Regis in
Christo pædagogus.

290. &

Francorum Apostolus.

296

S. Remigij festiuitas Kal. Octob.
à quo instituta?

991

Responsorium insigne Ecclesiæ
Santonensis.

551

Rex absolutè in iure sacro, Fran-
corum Christianissimus Mo-
narcha nominatur.

32

Rege pro Christianissimo in Mis-
sa vbique orandum, quomodo
ab Ecclesia statutum.

34

Reges Christianissimi, vnde hu-
iusmodi titulum, & primoge-
nitorum in Ecclesia accepe-
runt.

914

Reges Hispaniæ, ac Angliæ, qui
Dionysium Arcopagitam Ec-
clesiæ Parisiensis patrem vene-
rati sunt.

815

Reges Christianissimi qui S. Dio-
nysium Arcopagitam asserunt
ac venerantur.

814

Reges Remis iniungendi cælesti
liquore, mos antiquus.

751

Reges vt fuerunt in Gallia ac ali-
bi sub Romanis.

333

Richardus I. Angliæ Rex cor leo-
nis dictus, quàm piè affectus er-
ga S. Dionysium.

731 732

Richar-

ET VERBORUM INSIGNIVM.

- Richardi à S. Victore memoranda sententia. 368
- Rigordus historicus Gothus quid de corpore S. Dionysij Areopagitæ refert. 725. 726
- Ritus expurgationis ante Eucharistiæ sumptionem, unde ortus. 22. 23. 24. & c.
- Ritus vt mulier in Ecclesia taceat, & velato capite oret à S. Paulo institutus est. 62. & seqq.
- Ritus inuocandi in omni actu dominici nominis, unde fluxit. 49
- Ritus tradendi & suscipiendi pallij Pontificalis, à quo, vbi & quando ortus. 188. & seqq.
- Ritus à sancto Dionysio traditi vel testati, à pag. 1185. ad 1199
- Ritus Græcus & Romanus. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015
- Robertus S. Mariani Monachus auctor Chronici Autissiodor. 717
- Robertus Rex nostrum S. Dionysium fuisse ipsum S. Pauli discipulum diplomate autentico asseuerat. 687
- Robertus Rex magnæ pietatis. 705
- Rodericus Ximenius. 966. 967
- Rolandus S. R. E. Cancellarius subinde Alexander III. PP. 82
- Rolandus Comes Blauia memorie S. Clementis Parisiis amplificador. 489
- Rollo Dux Normanorum. 1037
- Rollo Princeps Normanorum à quo Præfule fuit in Christo eruditus. 678
- Romana Ecclesia fideles omnes maternò sinu amplectitur. 441
- Romana Ecclesia in colligendis vndiq. Martyrum gestis quàm sedula ab initio fuit. 441. 447
- Romana Ecclesia iudicante, omnes qui litigant silere debent. 506
- Romanæ Ecclesiæ origo quàm fausta, quàm nobilis. 160. 161
- Romanam Ecclesiam S. Ambrosius in omnibus sequi cupiebat. 1012
- Romanam Ecclesiam Sanctorum honorificationi semper fuisse addictissimam, malè hæretici impropèrant. 451
- Romanus Pontifex singulariter dictus Papa. 940. 941. 942
- Romanū Martyrologium quàm accuratè influ Gregorij XIII. fuit recognitum. 456
- Romanorum fides, vbique ipsa sub Apostolorum ætate annuntiata. 279
- S. Romualdus à quo PP. cœlitibus ascriptus. 305
- Rotomagum veteres Rodomum nuncupabant. 525
- Ruffini & Valerij acta quæ corrupta sunt, quæ sincera. 862. 863
- S. Rusticus fuit apud S. Dionysium Presbyter Urbicarius, at Vicarius S. Iulius fuit.
- SS. Rusticus & Eleutherius Martyrio affecti cum S. Dionysio Græcorum diptycha testantur. 413
- S
- S**ABBATO sancto quotannis aquis salutaribus baptiste-
- S S S S S S

INDEX RERUM

- rium Ebredunense diuinitus replebatur 179
- Sacerdotes lethalis reatus conscij tenentur confessione sacramentali piacula sua expiare, ante sacrificij celebrationem. 29
- Sacra iussio. 350
- Sacramenti veritatis tessera. 274
- Sacraria tria S. Dionysius Parisiis instituit. 562
- Sacrificium quotidie Eucharisticum, tam Apostoli quam Apostolici viri immolabant. 300-302
- Salomonis iudicium decisioni causæ Areopagiticæ adaptatum. 1182. 1183
- Sancta Sanctis, cur clamabat in mysterio Diaconus. 22. & 23
- Sanctinus & Antoninus descriprores Martyrij S. Dionysij eius iussione fuerunt. 443
- S. Sanctini primi Episcopi Meld. vitæ & actus, authenticæ texturæ. 658
- Sanctum Martyrium quondam dicta Ecclesia Montis Martyrum. 698
- Sancti gloriosi, in Gallia miraculis crebris & conspicuis refulgebant adhuc sæculo 9. ineunte. 678
- Sancti glorificati Angeli sunt similes. 635
- Sanctorum acta quàm utiliter descripta, & posteris commendata. 185. & seqq.
- Sanctorum omnium festum quādo institutum. 1038. 1039
- Sanctos Ignotos prohibent canones coli. 537
- Sanctos imperitos Bosquetus inuerecundè nominauit. 329
- Sapientium dicta, quanti sint momenti. 1167
- Sapientum contra placita disputare temerarium est. *Ibid.*
- Sapharacus Episcopus Paris. depositus. 1094
- Sapricius Præfectus Hadriani. 945
- S. Saturninus Christi etiam legitur fuisse discipulus. 970
- S. Saturnini præconia cecinerunt Apoll. Sidonius & Ven. Fortunatus. 967. 968
- S. Saturnini acta triplicia Bosqueto contraria, etsi ab ipso producta. 960. 961
- S. Saturnini ætas ac missio Apostolica probatur, à pag. 159. ad 978
- S. Saturnini vaticiniū Tolosates non agnoscunt, à Bosqueto allegatum. 823
- S. Saturninum ab Apostolorum discipulis missum Gregor. Turon. tandem agnouit. 921
- S. Saturninum missum ab Apostolis passio testatur sancti Dionysij à Bosqueto vt synccra producta. 839
- Sauaro Præses doctissimus Bosqueto repugnat. 956. 959
- S. Sauinianus an & quomodo à B. Trophimo Senonam missus. 283
- Sanctus Paulus cognominatur semel tantum Tarsensis. 1169
- Scaliger. 905
- Schola Græcorum Romæ. 485. 725
- Schola Græcorum cur Romæ à Stephano III. fundata. 483. 485
- Scribæ, minores causas dirimebant inter Hebræos. 107
- Sedes Episcopalis Parisiensis

ET VERBORUM INSIGNIVM.

translata.	571	Sigebertus Eusebium imitatus est.	694
Sedes Petri fons Ecclesiastici honoris.	198. 219	Sigebertus Parisiensem Dionysium Areopagitam esse testatus est.	694
Sedis Apostolicæ dignitas & auctoritas suprema.	502. 503	Sigebertus in Autographo sui Chronici nihil signatum habet de Ioanne Papissa.	1122. 1123
Sedulius.	895	Siluestri Papæ ætate, præsidebat iam senex Paris. Ecclesiæ S. Marcellus.	1090. 1103
Semen mortuo fratri suscitare.	888	Simeon Metaphrastes quando vixit.	649. Vita sancti Dionysij
Senex admodum passus est S. Dionysius.	896	Arcopagitæ ab illo scripta magna fuit semper apud Græcos existimatione, & in Concilio Florentino ab Ecclesia tam Græca quàm Latina laudata fuit.	650. 651
Senona antiqua vrbium Metropolis.	283	Simeon Cleophæ quàm longæuus cruci affixus fuit.	897
Sententia S. Hieronymi præclara contra Bosquetum & eius asselas.	558	Simon de Buciaco Paris. Episc.	563
Septenarij Diaconorum numeri mysteria.	114	Sisinnius Fescenninus.	709
Septuaginta duos discipulos habuisse sanctum Dionysium, quos vndequaque ablegauit, notatur.	403	<i>Sit nomen Domini benedictum</i> Carolus Magnus numismatibus primus insculpsit.	50
Sergius Paulus primus Narbon. Episc. Apostolorum discipulus, à p. 937. ad 947		Sixtus II. quando affectus Martyrio.	975
Sergius Papa Bedam ad se iussit proficisci.	468	Societas Iesu vbi nata.	805
Sergius Papa.	987	Socij sancti Dionysij.	975
Sero an fides in Gallia suscepta, à p. 905. ad 920		Sol, quasi solus; quia vnus immò vnicus.	910
Seruini Regij Aduocati expositulatio facta in Senatu pro sancti Dionysij Arcopagitæ Gallico Apostolatu, à p. 792. ad 794		Sol mundi S. Paulus.	743
Seueri Sulpitij auctoritas expensa sententiæque discussa, à p. 902. ad 920		Solis deliquium in passione Christi à Sedulio graphicè descriptum.	895. & 896
S. Seuerini Ecclesia priorem colit tutelarem S. Clementem.	488	Sollicitudo Archiepiscopalis quanta esse debet, & quomodo significata.	276
Seuinus Archiepiscopus Senon. Romæ pallio infulatus.	254	Spartianus.	901
Sixtus II. Papa.	848. 850	Speculum Orientis & Occidentis diuinitus datus est sanctus	
Siagrius Episcopus August. frater erat Brunehildis Reginæ.	211		

INDEX RERUM

- Dionysius. 773
 Stabuleum Monasterium. 989.
 992
 Stauropegium quid. 567
 Stephanus III Papa, cur in Gal-
 liam venit. 479
 Stephanus Papa III. sanatur à S.
 Dionysio. 481
 Stephanus III. Papa vir Angeli-
 cus. 352
 Stephanus Episcopus Leodiensis.
 spernens S. Eugenium diuini-
 tus correctus est. 537. 538.
 539
 Stephanus Duranti Tolosanus
 Præses supremus. 967
 Stephanus Diaconus Pauli Nar-
 bon. 947
 Stephanus Tornacensis laudat
 Ecclesiam Paris. 475
 Stephanus Biner. 802. & seqq.
 S. Stephani Ecclesia antiquissima
de Græcis cognominata fun-
 data à sancto Dionysio Areo-
 pagita demonstratur, à p. 561.
 ad 574
 S. Stephani brachium. 667
 S. Stephani Ecclesia paræcialis, de
 monte, quando fundata. 569
 S. Stephani natalis dicitur Pariliis
 ab antiquo *Duplum Episcopi*.
 572
 Stola S. Iacobi fratris Domini.
 191
 Stola Pontificalis Stephani III.
 Papæ. 482
 Stylo horrido quæ conscriptæ
 sunt Sanctorum historiæ ad po-
 steritatis non sunt statuendæ
 memoriam. 865
 Successio nota est Ecclesiæ. 1078
 Successio Episcoporum particu-
 larium non est nota Ecclesiæ
 veræ absoluta: sed successio
 Episcoporum vniuersalium.
 1079
 Successionis sola interruptio, no-
 uitatem cuiuspiam Ecclesiæ
 non conuincit. 1078
 Successionensis Synodus regalis di-
 cta. 684
 Successionensis Synodus seu con-
 uentus, in quo præsens fuit Leo
 Papa III. & Carolus Magnus,
 Areopagitam Dionysium Pa-
 risiorum Præantistitem agno-
 uit & probauit. 642. 643
 Suffraganei Episcopi qui Antisti-
 tum Cathedrales gerunt
 vices iampridem in Ecclesia
 instituti. 92. 93. 94
 Suffraganei Episcopi duplici sunt
 specie. 89. 90. & seqq.
 Sugerius Abbas Dionysianus Lu-
 douicum Regem à proposito
 Monachatus dissuasit. 699
 Sugerium quanta habebat æsti-
 matione S. Bernardus. 703
 Suidas Græcus historicus. 655
 Sulpitius, totam historiam sacram
 duobus libellis complexus est.
 919
 Sulpitius Chronicon, non histo-
 riam scripsit. *ibid.*
 Sulpitij dicta quibus abutitur
 Bosquetus, ipsemet tandem sa-
 nè explicat. 917. 918
 Surius contra Bosquetum defen-
 sus. 962. 963. 964. 965.
 966
 Surium tenuis fidei iniuriosè facit
 Bosquetus. 862
 Superhumerales veteris Pontifi-
 cis cui successit pallium Archi-
 episcopale. 199
 Supereminentem, Apostolus no-
 minat Regiam potestatem.
 350

ET VERBORUM INSIGNIVM.

Supplementum Chronicorum.

- 1119
 Susceptionis reliquiarum fastiui-
 tas Parisiis, vnde orta. 570
 S. Suuitbertus Frisonum Aposto-
 lus deuotus fuit sancto Diony-
 sio Arcopagitæ. 722. 723
 Syagrius Augustodunensis Epi-
 scopi relicto Præfulatu Ana-
 chorita factus est. 214
 Synodalis definitio sacrosancta
 esse debet. Ita S. Augustinus ait.
 318
 Synodus Græcorum. 1013
 Synodus Lemouicensis. 847.
 848. 853
 Synodus sexta. 1074. & septima.
Ibid.
 Synodi, prima Ecclesiæ ætate ad
 Romanæ Ecclesiæ Pontificem
 referebantur. 1084
 Synodi Leodiensis decretum.
 539
 Symondus doctissimus Syno-
 dorum Galliæ collector & illu-
 strator. 1096

T

- T**ABVLÆ supremæ Pipini
 Regis, quibus Aposto-
 licæ ætatis & gloriæ virum
 Dionysium Galliæ Apostolum
 profiteretur. 611
 Tacitus mendaciorum loquacissi-
 mus. 809
 Tarasco Catalauniæ Metropolis.
 867
 Tarasco ad Garumnæ. *ibid.*
 S. Taurinus S. Dionysij Arcopa-
 gitæ discipulus. 709
 Templorum profanationis hor-
 rores à Sanctorum Patribus
 descripti. 65. 66. 67

Temporum inter Chronographos
 dissonantia, rerum gestarum
 veritatem historicam non sub-
 uertit: hoc conspicuis osten-
 ditur exemplis, à p. 308. ad
 312

Tertius Iconiensis sancti Pauli A-
 manuensis fuit. 76

Tertullianus cur scripsit famo-
 sum librum de Pallio. 199

Teruana. 867

Testimonium totum vitiat par-
 uum mendacium. 908

Testimonium diuinum quantum
 sit humano præferendum,
 695

Testamentum conficit in Mona-
 sterio S. Dionysij Pipinus Rex,
 & ibi triduo post moritur &
 funeratur. 619. & seqq.

Testimonium *maius*, testimoniū
 diuinum est. 1137. & seqq.

Testimonium vnus, in nulla causa
 sufficit. 1123

Testimonia domestica minùs pō-
 derant quàm externa. 1168

Testimonia auctorum irrepre-
 hensorum consona, quanti sint
 ponderis. 1161. 1166

Testes vacillantes suspecti, con-
 tradicentes reiecti ipso iure.
 1131

Testium qui afferuntur pro fabu-
 la Ioannis Papissæ, & eorum
 qui pro sancti Dionysij Apo-
 stolatu producuntur quam mul-
 tiplex sit disparitas. 1126. 1127.
 1128. 1129. 1130

Testium necessariæ qualitates.
 1117. 1120. 1124. 1166

Testium multitudo quando iu-
 uat. 1166

Testium dignitas & auctoritas.
Ibid.

INDEX RERUM

- Testibus modica variatio condonatur. 1130
- Theatrum conuersionis gentium quis edidit, & quomodo? 775
- S. Theodorus Studites quid scripsit, quid & quare passus est. 338
- Theologiam vnde hausit & à quo didicit sanctus Dionysius. 746
- Theologi, identitatis Dionysij Parisiensis cum Arcopagitz affirmatores. 816. 817
- Theologorum in rebus sacris iudicio stare oportet. 795
- Theophilus Raynaudus. 930
- S. Thomas Apostolus colitur apud Græcos die 6. Octobris. 1018
- S. Thomas offeret Indiam Domino iudicanti. 1199
- S. Thomæ Aquinatis consilium memorabile. 374
- S. Thomæ Cantuariensis deuotio ad S. Dionysium impiè à Molino impetita, contra illius virulenta scommata defenditur. 733. & 834
- S. Thomæ Cantuariensis Martyrium impiè à Molineo ac ironicè descriptum. 733
- Thronus vnus, sedes verò in Ecclesia plures ab antiquo fuere.
- Thronus Episcopi, sacri est eius principatus signaculum. 100
- Timotheus ad quē scribit sanctus Dionysius quis erat. 394
- Timotheum S. Pauli discipulum quibus titulis S. Dionysius honorabat. 749
- Titulus Martyrij. 602
- Titulus sepulchralis Pauli Narbonensis. 944
- Tituli diaconales. 113. 114
- Tituli & cognomenta personalia S. Dionysij Arcopagitz. 1170. 1180. 1181. 1184
- Titus Cretæ Centurbiæ Archiepiscopus. 37
- Toletanis brachium S. Dionysij Ludouicus VII. concessit. 747
- Toletani, publica inscriptione appensa sancti Dionysij Arcopagitz, profitentur B. Eugenium ab illo ad se missum; fidemque hinc sese suscepisse & seruasse gloriantur. 542
- Toletum adiit ac edocuit sanctus Saturninus, indeque Romam reuersus est. 971
- To'osam ne Calviniani interciperent, sancti Tutelares prepedierunt. 969. 970
- Topographia Sanctorum. 747
- Traditio de Apostolatu Gallico S. Dionysij Arcopagitz pleno Ecclesiæ confessu & consensu fuit approbata. 1141. 1142
- Traditio de Apostolatu Gallico S. Dionysij fuit pariter Græcis ac Latinis ab initio communis. 437
- Traditio, scripturâ est antiquior. 523
- Traditio de sancto Dionysio Arcopagita Parisiorum primo Episcopo à mille quingentis annis orta, & hinc propagata vniuersi orbis consensu recepta est. 827
- Traditio octingentorum annorum quàm solida & reuerenda ex sententia sancti Hieronymi. 558
- Traditiones Apostolicas hæretici cur vocitent *Superstitiones Papales*. 1186

ET VERBORUM INSIGNIVM.

Traditiones à S. Dionysio scriptis consignatæ. 1196
 Traiani prænomen cur Hadrianus tulit. 901
 Transmigrationes virorum Apostolicorum. 1152. 1153
 Tribunalia Ecclesiæ Episcopis à Christo commissa. 97
 Tres insignes S. Dionysij Ecclesiæ sunt Parisiis. 573
 Tribus de causis Arcopagitica scribi iussit Ludouicus Pius. 351. 352. 353
 Trinamersio olim in præcepto fuit. 177
 Trinitas diuina supremè bona. 1192
 S. Trinitatis inuocatio à sancto Dionysio verbo & facto tradita fuit. 1189. 1190
 S. Trinitatis officium, à quo concinnatum fuit. 539
 S. Trinitatem Calvinistæ nunquam inuocant. 1191
 Trithemij, quàm rara est eruditio tam est iudicium graue existimandum. 760
 S. Trophimi ætas Apostolica dignitasque ostensa & propugnata, à pag. 933. ad 936. & à 948. ad 956
 S. Trophimi ex fonte tota Gallia fidei rinulos acceperunt. 916. 917. 939
 Tunica S. Stephani Vefuntione seruata. 191
 Turonensis Ecclesia post obitum sancti Martini vacauit 30. annis. 1098

V

VALENTINIANVM non rectè nominat Gregorius Va-

lentinum hæresiarcham, quem erraticè facit Nouatiano synchronum. 931
 Valeria Virgo Martyr non umbratilis. 335. & seqq.
 S. Valerio Archidiacono Lingenensi Angelus stolam candidam paulo ante eius Martyrium obtulit. 125
 Vasconum Apostolus fuit sanctus Saturninus. 968
 Vbinam licet Archiepiscopo pallium gestare. 264. 265
 Vbique & semper Papa vititur pallio, non item ceteri Pontifices. 264
 Velamen muliebri quadruplex. 68
 Velamen tam tenue mulieris, est potius irritamentum libidinis quàm tegumentum pudoris. 182
 Velenus hæreticus quàm efrons & petulans, in deneganda S. Petri Romam accessione. 1113
 Veritas apud Ecclesiæ hostes non est quærenda. 323
 Veritatis firmum est labium. 507
 Veritatis vis inuidia. *Ibid.*
 Vertigine perpetua suo in libro Bosquetus agitur. 921. 922
 Versus qui fertur à dæmone editus. 1133
 Vefuntionensis Ecclesiæ cunabula. 169
 Vicarius Pontificis iudex in antiqua lege. 106. 107
 Vicariorum Apostolicæ sedis per prouincias antiquissima constitutio. 243. 244
 Vice-Cancellarij S. R. E. origo. à pag. 80. ad 89

- Vicensis Episcopatus in Catalau-**
nia. 518
- Vices Apostolicæ sedis dudum**
cum pallio concedebantur.
240. 241
- Victor Gifelinus.** 903
- Victorinus decimus Episcopus**
Parisiensis Sardicensi & A-
grippinensi Conciliis interfuit.
1091
- Viennensis & Lugdunensis Ec-**
clesiarum antiquitas. 911
- Viennensis Ecclesiæ Apostolica**
origo, & prima successio. 1005
- Villicus Parisiensis Episcopus, Pa-**
pa appellatus. 1096. & seqq.
- Villicus Episcopus Ecclesiæ Pari-**
siensi præfuit, & tamen in sa-
cris tabulis non signatur. 1094.
& seqq.
- S. Vincentij Ecclesia Parisiis.**
568
- S. Vincentij brachium.** 667
- S. Vincentij elogium & præco-**
nes. 1033. 1034
- Vincentij Lerinensis grauis sen-**
tentia. 1052
- Vincentij Bellouacensis ætas, qua-**
litas, scripta, à pag. 726.
ad 729
- Visbij conscriptio.** 793. 833
- Virgæ Episcopalis significatio.**
59
- Virginis beatissimæ corpus cum**
hymnis funeratum ab Aposto-
lis. 578
- Virgines à proprio Episcopo de-**
bent sacrari. 1095
- Vita prolixior viris Apostolicis,**
cur à Deo concessa. 897
- Vitam sancti Dionysij Arcopa-**
gitæ, qua Parisiæ primus Epi-
scopus perhibetur, à fidelibus
viris traditam testatus Ioannes
- Erygena Scotus.** 1067. 1068.
1070
- Vita sancti Dionysij Arcopagitæ**
agonisque eiusdem compen-
diosa descriptio. 1178. & seqq.
- Vitas Sanctorum Metaphrastes**
conscripsit, quæ magna in exi-
stimatione sunt apud Græcos.
359
- Viuianus vndecimus Episcopus**
Parisiensis. 1091. Felix 11.
Episcopus Parisiensis. Ibid.
- Vnitas sacerdotalis unde orta.**
449
- Vnitatis Ecclesiasticæ structura**
& nexus. 257. 258. 273
- Vola S. Petri Ferrariis in Seno-**
nibus seruata. 293
- Urbanus IV. institutor festi cor-**
poris Domini. 1133
- Urbes ante pagos illuminabant**
Apostoli. 47. 48
- S. Ursinus Apostolorum à disci-**
pulis ordinatus. 956
- Vsuardus an fuerit Parisiis Mo-**
nachus in asceterio Pratenfi.
1015
- Vsuardus quando inclaruit.** 1037
- Vsuardi epistola ad Carolum Ma-**
gnum. 1031
- Vsuardi auctum Martyrologium**
ab aduersariis, eius nequiquam
est. 1015. & seqq.
- Vsuardi Martyrologium Mola-**
nus recognouit & edidit.
1032
- Vsus quotidianus pallij sancto**
Brunoni Archiepiscopo Colo-
niensi concessus. 268
- Vsus ordinarius pallij, à p. 258.**
ad 263
- Vsus pallij extraordinarius, à p.**
263. ad 269
- Vandelmarus Abbas sancti San-**
ctini

ET VERBORUM INSIGNIVM.

Etini Meldis quid Hincmaro
commisit. 658

X

Villelmus Malmesburienfis.

1072

Villelmus Episcopus Pictaviensis
scribit ad Hugonem tertium
Abbatem Pratensem. 1040.

1041

Villelmus Rex Anglorum. 730.

731

Virtembergenses Athelogi quid
scripserunt ad Zachariam CP.
Patriarcham. 767. 769

Virtembergenses Magistri Lu-
therani. 1194

Vulgi ignobilitas, imperitia, at-
que stupiditas. 822

Vulgi sententia, & sententia vul-
garis quantum differunt. 822.
824. 825

Vvarinfridus Abbas Stabulen-
sis. 679

XENODOCHIORVM & Dia-
coniarum Ministri. 119

Z

ZACHARIAS CP. Patriar-
cha quid respondit V vi-
tembergensibus Magistris Lu-
theranis. 767. 769

Zacharias Viennensis Episcopus
Martyr fuit sub Traiano. 335.
912

Zelus Romanæ Ecclesiæ in San-
ctorum honorandis memoriis.
451. 452

Zenas Legisperitus sancto Paulo
delectus. 107

FINIS.

Ttttttt

MONITVM AD LECTOREM.

VM è prælo iam in lucem emitteretur iste liber, certa docti viri relatione deprehendi, nonnullos qui Arcopagiticum honorem B. Dionysio Parisiensi, enixius abrogare conantur, Parisiensis ipsius Ecclesiæ sacras nobis tabulas demum obiicere. In quibus, cum, (aiunt) DIONYSIVS Parisiensis, alius omnino esse ab Arcopagita indicaretur: fraude tandem cuiusdam deprauatoris factum est, vt genuina serie Parisiensis Martyrologij deleta, in qua DIONYSIVS noster simpliciter Episcopus appellabatur: alia lectio in ipso eius natali (7. Idus Octob.) nupera manu exarata, atque ex textu ad columnæ oram transposita, Arcopagitam disertè ipsum Parisiensem DIONYSIVM nominaret. Recentem itaque volunt esse sententiam istam: atque vt nuper assutam Parisiacis diptychis, sic prorsus alienam, ab antiqua Parisiensis ipsius Ecclesiæ fide. Ita illi importuni sanè critici, ardentioresque nimis argutores, iterum criminantur. Quibus vt omnem cauillationis ansam præciderem: mox, hac intellectû illorum nouâ solertiâ, domum S. Mariæ Parisiensis adij, precibusque effeci apud Dominum Des-Comtes eiusdem Ecclesiæ meritiss. Cancellarium vt Martyrologium illud ex quo postremum hoc eliciebant aduersarij argumentum, mihi conspiciendum exhiberetur. Allatum illicò iussu ipsius D. Cancellarij ad me est, ipso præsentè, membraneus codex, quo Martyrologium & Necrologium continentur. In quo volumine proximè post indiculum sanctarum reliquiarum quæ seruantur in ipsius perinsignis Ecclesiæ sacrario: notatur à quo donatus, quandoque primùm exaratus iste liber, vsui eiusdem Ecclesiæ accommodatus fuerit. Sic enim ibi legitur. *Anno 1448. in vigilia Purificationis honorabilis vir Theobaldus de Vitriaco, Canonicus huius Ecclesiæ P. D. N. Regis in sua Parlamenti Curia Consiliarius, & Thesaurarius Andegauensis, dedit nobis ad decorem Cathedrarum chori, &c. Et quinto ab hinc folio, hæc habentur. Item dicti (ipsius D. Theobaldi) executores, dederunt pueris Ecclesiæ nostræ, quinquaginta scuta auri, quæ exposita fuerunt ad faciendum certos libros: videlicet istud Martyrologium, &c.* Qua ex prænotatione patet non ante annum 1448. volumen istud in rerum natura extitisse. Proinde non esse eius antiquitatis, quæ ad auctoritatē induci possit. Nec enim valet æmulorum exceptio, apographum hoc esse, ex antiquiori exemplari mutuatum: cum vetustiora non proferant autographa, quæ sibi vt volunt suffragentur. Ceterum nec id quod afferunt transum-

ptum suis placitis cohæreat. Quid enim ibi putas legitur, quod ad hanc possit referri quæstionem? Sanè ita habet iste codex. *Septimo Idus Octobris A.....* deinde patet rasura vacuûmque spatium paucorum quidem verborum. Porro ad calcem paginae legitur notatum recenti prorsus epigraphe. *Septimo Idus Octob. memoria S. Abraha Patriarcha, & omnium credentium Patris. Lutetia Parisiorum, natalis sanctorum Martyrum DIONYSII Arcopagite Episcopi.* Deinde subiuncta notula †. lector admonetur redire ad contextum, cuius sic tenor sequitur. *Rustici Presbyteri & Eleutherij Diaconi, &c.* At quod hinc inferunt aduersarij palam est minimè confectarium esse. Nouam scilicet volunt tantum esse in Ecclesia Parisiensi illam persuasionem, qua Dionysius primus illius Ecclesiæ Pontifex Arcopagita existimatur: quantum est non modò nuperus ille codex; at quantum etiam recens apparet illa lectio, immutato contextui subiuncta. Verum sua hac argutia ipsi plurimum hallucinantur. Quod enim semper Parisiensis Ecclesia B. DIONYSIVM quem parentem colit, fuisse crediderit Arcopagitam illum, Apostoli Pauli discipulum, vel inde patet, quòd eius acta hæc perhibentia, madente adhuc inelyti eiusdem agonis cruore descripta, sua syngrapha obsignauerit; atque ad Anacletum Papam Clementis successorem, ortu Atheniensem, (qui illa ipsa recognita & sua auctoritate probata, Athenas patrio affectu, ac Pastoralis officio dirigeret) supplex atque venerabunda transmiserit. Horum verò authentica exemplaria, suo in sacrario intemeratè conseruauerit: quæ in *chartis vetustissimis armarij* Episcopalis, se vidisse, antequam Arcopagita Hilduinus describeret, testatus est principali rescripto, Ludouicus Pius Imp. & Rex Christianissimus. Quo etiam insinuat, hymnos & nocturnale Officium prædicti Martyris, iisdem sacris gestorum eiusdem monimentis consonasse. Ceterum ab hinc Parisiensem Ecclesiam nunquam mutasse illam primam, antiquissimamque de identitate sui DIONYSII cum ipso Arcopagita sententiam, perspicuum est eius ex vetustissimis codicillis ritualibus, sacrisque diuinorum Officiorum libris, quorum duo apud me sunt conspicui. Horum vnum ante annos vt minimùm quadringentos exaratum fuisse liquet, ex subiuncto additamento Officij festiuitatis corporis Christi, in cuius Officij limine, ita legitur. *Officium noua solemnitatis corporis Iesu Christi, celebranda singulis annis Feria quinta post Trinitatem.* In hoc verò & altero eiusmodi volumine diuinorum præconiorum, ad morem & vsum Ecclesiæ Parisiensis, Officium natalis S. DIONYSII & sociorum eius (quo ipse B. Pauli discipulus, Apostolorum socius, S. Clementis Legatus, perhibetur:) idem prorsus est cum eo quo etiam nunc vtitur ex inueterato more, Pa-

Vide supra
p. 384. 385. &
seqq. vsque
404.

M O N I T U M

* Ars impressoria inuenta fuit anno 1440. à Ioanne Gattenbergio in ciuitate Argentinenſi, ſed Venetiis, antequam Parisios perueniret progreſſa eſt. Quæ cauſa fuit vt Miſſale Pariſienſe Venetiis primum excuderetur.

* Ita etiam in veteri & in nouo Romano Miſſali legitur. At æmuli feſtiuè excipiunt, hanc lectionem per myſticam tantum accõmodationem natali ſancti DIONYSII Pariſ. assignari. Sed effugium iſtud proſus futile eſt: cum Breuiarium & Martyrologium hanc in hiſtorico & proprio ſenſu accipi indigent; totumque huius diei Officiũ, S. DIONYSIVM qui Pariſiis colitur, ipſum Arcopagitam eſſe referat doceat, atque incutiat.

trum ſcilicet lege, ipſam et Eccleſia Pariſienſis. Cuius etiam typis excuſum Martyrologium anno 1536. ex antiquis MSS. Codd. diſerte facit DIONYSIVM eiufdem Eccleſiæ præantiſtitem, Apoſtolicorum temporum virum. Miſſale porro primum editum ex priſcis membraneis Liturgiis anno 1487. * Venetiis, (cũ Lutetiam Typographia nondum uſu eſſet inueſta) apud Ioannem Hamani de Lendoya, & Ioannem Emerich: propriam natalis S. DIONYSII Miſſam, quam ex antiquo uſu retinet Pariſienſis Eccleſia, completitur; in qua, ſequentia illa celebris, *Gaude prole Gracia*, non modo deſcribitur, ſed & epiſtola ex Actis Apoſtolorum cap. 17. * deſumitur: qua qui colitur Pariſiis DIONYSIVS Arcopagita, ille à Paulo conuerſus, eſſe inſinuatur. Ex quibus demonſtrationibus aliis que hoc in libro à me expoſitis, cum conſantiſſimum ſit Eccleſiæ ipſius Pariſienſis antiquiſſimam hanc eſſe fidem, intemeratamque profeſſionem, Patrum traditioni à me hoc ipſo commentario probatæ omninò congruentem; hinc proculdubio liquidum euadit futile quàm ſit aduerſariorum ex recenti illo apographo ducta argutia. Cuius ſi textus alteratus fuerit, priuati cuiuſcumque hominis temeritate, publicæ cauſæ, Patrumque fidei, nullum inde præiudiciũ ingenerari poteſt; cum auita quam tuemur traditiõ tam fragili fulcro minimè ſit innixa. Verum deſignata verborum aliquot, hoc in ſolo codice mutatio, nulla mala arte vel intentione facta, à quocumque profecta ſit, hinc apparet, quod nihil contineat quod veritati aduerſetur: imò quod cum antiqua traditione & fide Pariſienſis Eccleſiæ repugnet, eiufque longè magis authenticis cum monimentis non concordet; liturgicis nempe codicibus & priſcis ſacrorum rituum indiculis. Adde quod ſi etiam locus erasus priſtinam in ſeriem reſtituatur ex Martyrologio primum ex antiquis exemplaribus impreſſo anno 1536. nihil penitus præ ſe ferat quod auitæ traditioni toto hoc Apologetico vindicatæ tantillum obuerſetur. Ita enim ibi legitur. *Septimo Idus Octobris Abraha Patriarcha. Pariſius natalis ſanctorum Martyrum DIONYSII Episcopi, Rustici Presbyteri, & Eleutherij Diaconi. Qui beatus Episcopus à B. Clemente Papa in Gallias predicandi gratiã directus præfatam urbem deuenit.* Vbi vides DIONYSIVM noſtrum fuiſſe, Clementis (Pauli diſcipuli) ſymmyſtam & Legatum. Proinde neutiquam ad tempora Decij vel Diocletiani (vt æmuli contra Patrum fidem, hunc detrudere nituntur) deducendum eſſe: at virum planè vt Apoſtolicum percolendum. Adeoque illum ipſum fatendum, qui ignotum Deum, ſibi à gentium doctore manifeſtatum notum nobis fecit: vnde Apoſtoli Galliæ titulum iure promeruit. Quamobrem poſt Apoſtolos Domini, præcipua ſemper veneratione in Gallia habitus eſt. Nam natalis eius pari cum

AD LECTOREM.

Apostolorum solennitatibus honore à Maioribus consuevit celebrari: vigiliæque insuper cum ieiunio anticipari. Quæ notatur à S. Prudentio Trecensi Episcopo in suo Liturgico Codice, & Fastorum indiculo huic præfixo, *ubique per Gallias* obseruanda. Porro in vetustissimo Martyrologio Fossateni, * quod satis prodit antiquam fidem Ecclesiæ Parisiensis, ipsemet Dionysius expressè Arcopagita denominatur. Ceterum ex professo de ipso Arcopagitæ cognomine in responsione ad argumentum aduersariorum XIV. differuimus. Quod verò obiiicere solent aduersarij de bino natali signato eodem mense ita etiam à nobis in examine Martyrologij Rosuueydi argumenro VIII. & Pratenfis argumento IX. accuratè expensum & dilucidè explicatum est, ac vndique dissolutum: vt refricare hîc quæ ibi adeo copiosè pertractata sunt, nihil aliud videri possit quàm oleum & operam ludere. Hic igitur dicendi metam, iterum statuemus.

* Citatur sup.
p. 395.

ERRATA.

PAg. 3. lin. 8. lege *stadium*, l. 3. quibus, p. 7. l. 1. dele *se recepit*, l. 2. post *consecra-*
tos lege se recepit, p. 9. l. 13. lege *sonat in ipsis*, p. 13. in marg. l. 36. *grates*, p. 15.
 l. 2. *Tetrastichon*, p. 32. l. 13. *ullum*, p. 35. l. vlt. *ad nostrum*, p. 49. in m. l. 12. & 13.
son partement, p. 61. l. 7. *hoc facto*, p. 68. l. 3. *qua*, 5. *offunderent*, 6. *percuterent*, p. 73.
 l. 5. *iudicauimus*, p. 74. l. 17. *Ecclesia prima*, 79. 4. *districte*, 80. 9. *ut in*, 95. l. vlt.
apodict, 103. 4. *etenim*, 16. *partes*, 104. 1. *obtentio*, 113. m. 1. *incardinantur*, 129. 1.
 dele è. ib. 26. *sepultis*, 143. 4. *daeruit*, 165. 17. *lumine*, 166. 18. *scilicet tolle si quid*, 26.
Saulum, 181. 18. *Metaphraste*, 213. 22. *Aniciensi*, 246. 23. *ut à*, 259. 26. *Catholico*.
 256. 6. *œconomus*, 283. 11. *Altino*, 301. 27. *leg. ubi sic egisse in*, 305. l. vlt. *leg. scriptor*
recentior, professor est, 309. 4. *non tamen inquam*, ib. 19. *Lemonicensium*, 314. 2. *san-*
ctam eius, 320. 11. *aqua portans*, 321. 22. *sua*, ib. 27. *adortus*, 328. 9. *ad illorum*, 369.
 21. *qua*, 382. 3. *Cathedratica*, 386. 15. *officio*, 387. 8. *profuderunt*, 393. 15. *quem*, 395.
 16. dele, *illum*, 396. l. penult. *elicitur*, 401. 15. *sic ab*, 434. 6. *esset Nicephori*, 439. *pra-*
nota, cap. V II, 431. 14. *relatione*, 432. 20. *post quem*, 443. 18. *vsque*, 444. 11. *so-*
lebant, ib. 19. *historicis*, 481. 2. *Claritas*, 492. 27. *Viennensi*, adde, *in Austria*, 521. 13.
prisca eiusmodi, 560. 22. *Apologetica*, 563. 9. *Pracones audiebant*, 365. 15. *constabat*.
 610. l. antepenult. *ab Ecclesia*, 614. 23. *ad superna*, 628. 4. *Dionysium*, 623. 7. *pro pa-*
tris, 632. 5. *cuius meritis*, 633. 17. *Franciam illi commisit*, 644. vltim. dele, *tam*, 652.
 21. *planario*, 666. 8. *Maria*, 669. 16. dele, *sibi*, 672. 3. *decreuerunt*, ib. 10. *clarificabat*.
 ib. 18. *confessus*, 673. 6. *imminuebatur*, 675. 3. *omnes fuerant*, ib. 14. *impertitorum*, 683.
 5. *camini*, 714. 26. *quem inscripsit*, 723. 19. *testatissimum*, 739. 14. *Dominum*, 740. 11.
filio eius finem, 743. 17. *cognominatus*, 765. 1. *Stapulensis*, 773. 21. *ibique*, 775. 2. *adlectif-*
que illi, 784. 7. *de re differit*, 791. 21. *Polemos*, 804. 7. *cuius*, 805. 15. *Societas*, 807. 18.
eiusdem, 829. 17. *attriti sunt*, 830. 27. *possint prop*, 843. 14. *recitant*, 857. 23. *anno*
C. 296. in m. 2. *parte*, 865. 13. *festinè*, 867. 6. *Ambianensium*, ib. 21. *Tarrasco*.
 880. 2. *consignat*, 881. 26. *certum uaticinium*, 883. 18. *columnarum*, 894. 24. *incolu-*
mem, 905. 10. *acriter, sed frustra*, 906. 5. *textura*, 911. 9. *frugiferos plerosque*, 932. 27. in
 5. *postremo*, 953. 26. *hoc utique*, 954. 5. dele *non*, 956. penult. l. *in hac inquam*, 658. l.
 antepenult. *quod assumitur de*, 967. 21. *recta*, 969. *beati*, 976. 7. *eundem posuisse*.
 ib. 20. *quos*, ib. 23. *missioni*, 996. 18. *festiuitatem*, 998. 15. *fides*, 1003. 20. *diuersus*.
 1006. 17. dele, *ibid.*, 1007. 12. *cum obisse*, 1012. 1. *S. Ambr. obser.*, 1055. 20. *præfigere*, ib.
 l. vlt. *Clem. V I I I*, 1076. 12. dele *arbitrari*, 1081. *tantum seruiebat*, 1082. 7. *pro-*
sternebat, 1098. 9. *suis irrad.*, 1103. 4. *qui intercesserunt*, ib. 21. *sopitos*, 1104. 8. *oportet*.
 1109. 2. *quoque*, 1118. 14. *itidem*, 1135. 3. *pro*, 1149. 21. *altrico*, 1157. 18. *agnitione &*
cultu, 1161. 1. *Bosqueto*, 1162. 27. *quam illis*, 1186. 1. *enucleare promissimus*, 1197.
 15. *nullas*. Cetera minus graua, ideòque prætermittenda, visa sunt. Vcl fortè
 non occurrerunt: ynde nec emendata.

1727

Du Saussay, André,

De Mysticis Galliæ Scriptoribvs Mvltipliciqve In Ea Christianorvm Ritvvm
Origine Selectæ Dissertationes, in singulas Ecclesiæ ætates digestæ

Parisiis 1639

4 Asc. 270

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10222950-8